

Holy Bible

Aionian **Edition®**

Alla la Kitabu Seniman
Sankaran Maninka Bible

Holy Bible Aionian Edition ®

Alla la Kitabu Seniman
Sankaran Maninka Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 5/14/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0
Pioneer Bible Translators, 2022

Formatted by Speedata Publisher 5.1.7 (Pro) on 6/1/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language

Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Sankaran Malinke at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Sankaran Malinke at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Genesis	1
Exodus	44
Joshua	83
Ruth	106
Jonah	109

NEW TESTAMENT

Matthew	113
Luke	142
John	173
Acts	195
Galatians	226
Ephesians	231
Philippians	235
Colossians	238
James	241
1 Peter	245
2 Peter	249
1 John	251
2 John	255
3 John	256
Jude	257

APPENDIX

Reader's Guide

Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

*Nba, Allabatala Alla ka Adama ni Hawa gben na wo le ma. A ka melekailu lalo nako juma
donda la telebo fan fe. A ka fanmuru fanan bila ye, ta ye menenna men na. Fanmuru tama
wo ye mininmininna tuma bee. A ka woilu bila le ye, kosa maa si kana
tamin ka wa jenemaya jiri ma.*

Genesis 3:24

Genesis

1 Fɔlɔfɔlɔ, Alla ka sankolo dan ka duukolo dan, **2** kɔni duu rabenni tere te waati wo rɔ. Fen fen tere sa a kan. Ji dunba le tere a yɔrɔ bɛe rɔ, a ni dibi. Alla la Nii tere ye taa ni se kela ji kunna san ma. **3** Alla ka a fɔ ko: «Kene ye bɔ!» Kene bɔra. **4** Alla ka a yen ko kene ka ji. A ka kene ni dibi fara i jɔɔn na. **5** A ka kene tɔɔ la ko tele, ka dibi tɔɔ la ko su. Nba, su kora ka kene bɔ. Wo kera lon fɔlɔ ri. **6** Alla kumara iko ko: «Dan ye ke jiilu tema, ka ii fara i jɔɔn na.» **7** Wo kera. Ji men tere san ma, a ni men tere duu ma, a ka woilu fara i jɔɔn na, ka kenegbe ladan ii tema. Alla ka a fɔ ja men ma, a kera ten. **8** A ka kenegbe tɔɔ la ko san. Nba, su kora ka kene bɔ. Wo kera lon filana ri. **9** Alla kumara iko ko: «Ji men ye san kɔrɔ, wo bɛe ye laden yɔrɔ kelen dɔ, kosa gbelemala ye bɔ gbe ma.» A ka a fɔ ja men ma, a kera wo ja ma. **10** A ka gbelemala wo tɔɔ la ko duu, ka ji ladennin tɔɔ la ko kooji. Alla ka a yen ko wo ka ji. **11** Nba, a ka a fɔ ko: «Binilu ni sumanilu ye feren duu kan ka ii kiseilu labɔ ka ke si ri. Jiri denta su bɛe fanan ye bɔ, men ye kise ni kolo kela ii den dɔ.» Alla ka a fɔ ja men ma, a kera wo ja. **12** Duu ka bin su bɛe labɔ, men ye kise kela. Jiri denta su bɛe fanan bɔra, men ye kise ni kolo kela ii den dɔ. Alla ka a yen ko wo ka ji. **13** Nba, su kora ka kene bɔ. Wo kera lon sawana ri. **14** Alla kumara iko ko: «Kenebɔlan ye bɔ san dɔ, ka tele ni su fara i jɔɔn na. Woilu ye sali lonilu yiraka, a ni lon damira ni san damira. **15** Woilu ye ke san dɔ, ka kene labɔ duu kan.» Alla ka a fɔ ja men ma, a kera ten. **16** Alla ka kenebɔlan belebele fila raben, tele ni karo. Woilu rɔ bonba ba, tele kɔnin, Alla ka wo lasii lon kun na. Men dɔɔman, karo kɔnin, a ka wo lasii su kun na. A ka loloilu fanan dan. **17** A ka kenebɔlan woilu ke san dɔ, kosa ii ri kene labɔ duu kan. **18** A ka ii lasii tele ni su kun na, ka kene ni dibi fara i jɔɔn na. Alla ka a yen ko wo ka ji. **19** Nba, su kora ka kene bɔ. Wo kera lon naaninna ri. **20** Alla kumara iko ko: «Niimafen ye ke ji rɔ ka siyaya kosebe. Kɔnɔilu ye ii gban san ni duu te.» **21** A ka ji rɔ niimafen masilani belebelebailu dan, a ni ji rɔ niimafen tɔ bɛe. Fen woilu bɛe kera ji rɔ ka siyaya, a bɛe ni a su. A ka kɔnɔ su bɛe fanan dan. Alla ka a yen ko wo ka ji. **22** A kumara ka baraka don ii rɔ. A ka a fɔ ko: «Ai ye

jiri ka siyaya kooji fan bɛe rɔ.» A ka a fɔ konoilu ye ko: «Ai ye jiri ka siyaya duukolo kan.» **23** Nba, su kora ka kene bɔ. Wo kera lon looluna ri. **24** Alla kumara iko ko: «Niimafen su bɛe ye ke duu kan, so kɔndɔ kolofenilu wo, waa rɔ soboilu wo, ni niimafen mesen men ye taamala duu ma, a bɛe ni a su!» A ka a fɔ ja men ma, a kera ten. **25** Waarɔ sobo ni so kɔndɔ kolofen ni niimafen mesen men ye taamala duu ma, a ka woilu su bɛe dan. Alla ka a yen ko wo ka ji. **26** Wo kɔ, Alla ka a fɔ ko: «An di adamaden dan ka a ke an munuya ri, ka a su sudunya an jɔɔn na. Ii ri ii sii duu bɛe kun na, ka ii sii jɛe kun na, a ni konoilu ni kolofenilu ni niimafen mesen men ye taamala duu ma.» **27** Nba, Alla ka adamaden dan ka a ke a jere munuya le ri. Wo rɔ, a ka cɛɛ dan, ka muso fanan dan. A ka adamaden dan ten de. **28** Alla kumara ka baraka don ii rɔ. A ka a fɔ ko: «Ai ye jiri ka jensen duu fan bɛe rɔ, ka ai la fanka sii duu kan. Ai ye ai sii jɛe ni konoilu ni niimafen tɔilu bɛe kun na.» **29** A ka a fɔ ii ye ko: «Duu suman su su, n da wo bɛe di ai ma. Ka a la wo kan, jiri denta fen fen ye duu kan, n da wo fanan bɛe di ai ma, men ye kise ni kolo kela ii denilu rɔ. Wo bɛe ri ke ai balo ri. **30** So kɔndɔ kolofenilu ni waa rɔ soboilu ni konoilu ni niimafen mesen men ye taamala duu ma, niimafen bɛe kɔnin, n da bin ni fira bɛe di woilu ma ka ke ii balo ri.» Nba, a ka a fɔ ja men ma, a kera ten. **31** Alla ka dalifen men dan, a ka a yen ko wo ka ji bake. Nba, su kora ka kene bɔ. Wo kera lon wɔɔrɔna ri.

2 Nba, sankolo ni duukolo ni ii kɔndɔfen bɛe danda ja men ma, wo le wo ri. **2** Tele wɔrɔnwulana sera ka a teren Alla ra ban baarala. A ka a la baara bɛe ban tele wɔɔrɔ wo le kɔrɔ. Tele wɔrɔnwulana lon, a ka jɔɔn wo lon. **3** Alla ka tele wɔrɔnwulana bonya ka a bɔ lon tɔilu ma, ka a masɔrɔn a ma baara si ke wo lon. **4** Nba, Alla ka sankolo ni duukolo dan ja men ma, wo le ye jin di. Allabatalla Alla ka sankolo ni duukolo dan tuma men na, **5** bin ni jiri tun te duukolo kan fɔlɔ, baa Allabatalla Alla tun ma sancilana duu kan fɔlɔ. Mɔɔ si tun te ye fɔlɔ ka duu sene fanan. **6** Tenke le tere bɔla duu kɔrɔ ka duu yɔrɔ bɛe sɔ. **7** Allabatalla Alla ka duu buuri ta ka adamaden daben wo la. A ka jenemaya fɔɔrɔ fe adamaden nunwo rɔ. Wo rɔ, adamaden wo kera nima ri. **8** Nba, Allabatalla Alla ka nakɔ labɔ Edeni jamana rɔ, men ye telebo

fan fe. A tun ka adamaden men dan, a ka wo bila nako wo kondɔ. **9** Allabatala Alla ka jiri su bɛɛ laferen yoro wo rɔ, jiri menilu ka ji kosebe. Ii den duman. A ka jiri su fila gberɛ laferen nako tema. Kelen tɛɛ jɛnemaya jiri ri. A tɔ kelen tɛɛ mɔɔ lalɔnnɪjala kojuma ni kojuu faranfaasi la. **10** Ba do tɛɛ bɔni Eɛni jamana rɔ ka latamin nako wo rɔ, mɛn ye a yoro bɛɛ sola ji la. A bɔ mɛn keni nako wo rɔ, a farara ka kɛ ba bolo naanin di. **11** Ba fɔlɔ tɔɔ ko Pison. Wo ye woyenna ka Habila jamana laminin. Sanin ye bola jamana wo rɔ. **12** Sanin wo ye sanin jɛɛwolo le ri. Jiri kasila latikɔlɔnnaman fanan ye ye. Kabakurun do fanan ye bola ye, mɛn tɔɔ ko onikisi. **13** Ba filana tɔɔ ko Kiyon. Wo le ye woyenna ka Kusi bɔnsɔn na jamana bɛɛ laminin. **14** Ba sawana tɔɔ ko Tikire. Wo le ye woyenna ka wa Asuri so telebɔ fan fe. Ba naaninna tɔɔ ko Efirati. **15** Nba, Allabatala Alla ka adamaden bila Eɛni nako juma rɔ, ko a ye a sɛnɛ ka a janto a rɔ. **16** Allabatala Alla ka a fɔ a ye ko: «Jiriden dɔɔnta fen fen ye yan, i ye wo bɛɛ dɔɔn. **17** Kɔni, jiri mɛn ye mɔɔ lalɔnnɪjala kojuma ni kojuu faranfaasi la, i kana wo den dɔɔn de! Ni i ka a dɔɔn lon mɛn na, i ri faa.» **18** Wo kɔ, Allabatala Alla ka a fɔ ko: «Ka cɛɛ to a kelen na, wo ma ji. N di a demɛnba rabɛn, mɛn di bɛn a ma.» **19** Wo rɔ, Allabatala Alla ka sobo su bɛɛ ni kɔnɔ su bɛɛ dan duu buuri la, ka ii bɛɛ lana cɛɛ ma, kosa a ri ii kelen kelɛnna bɛɛ tɔɔ la. A ka tɔɔ mɛnɪlu fɔ, woiɪlu kɛra ii tɔɔɪlu ri. **20** Cɛɛ ka tɔɔ la so kɔndɔ kolofɛn ni kɔnɔɪlu, ni waa rɔ soboɪlu bɛɛ la. Kɔni a demɛnba ma sɔrɔn woiɪlu rɔ, mɛn bɛnni a ma kɔnin. **21** Wo rɔ Allabatala Alla ka sunoo ba don cɛɛ jia rɔ. A sunoora. Ka a tɔ sunoo rɔ, Allabatala Alla ka barasa kolo kelen ta cɛɛ fari rɔ, ka sobo bila wo nɔ rɔ ka a da tuun wo la. **22** Allabatala Alla ka barasa kolo wo ta ka muso rabɛn, ka na muso di cɛɛ ma. **23** Cɛɛ ka a fɔ ko: «A koloɪlu bɔni n koloɪlu le rɔ. A fari bɔni n fari le rɔ. N di a tɔɔ la ko muso, ka a masɔrɔn a bɔni cɛɛ le rɔ.» **24** Wo le kosɔn, cɛɛ ri a mataa a fa ni a na la, ka to a muso fe. A fila ri kɛ mɔɔ kelen di. **25** Nba, wo tuma cɛɛ ni a muso fila bɛɛ fari makolon de tɛɛ, kɔni fari makolontɔya maloya tun tɛ ii la.

3 Nba, Allabatala Alla ka waa rɔ sobo mɛnɪlu dan, duuma sa le kewuyani tɛɛ wo tɔ bɛɛ ko. Lon do rɔ, sa ka a fɔ muso ye ko: «Tɔɔna wa, Alla ka a fɔ ko: «Ai kana nako juma jiriden si

dɔɔn?» **2** Muso ka a jabi: «A sɔnni an ye nako juma jiriden dɔɔn. **3** Kɔni jiri mɛn ye nako juma tɛma, Alla ka a fɔ an ye ko: «Ai kana wo le den dɔɔn. Ai kana ai maa a la. Ni ai ka ai maa a la, ai ri faa.» **4** Sa ka a fɔ muso ye ko: «Tɔɔna tɛ wo rɔ. Ai tɛ faa fewu! **5** Alla ka a lɔn ko ai wa jiriden wo dɔɔn lon mɛn na, ai ri kɛ hankilimailu ri. Ai ri kɛ ikomin Alla, ka kojuma ni kojuu faranfaasi lɔn.» **6** Muso ka a yɛn ko jiriden wo ka ji, a duman kosebe. A ka a yɛn fanan ko jiriden wo ri mɔɔ kɛ hankilima ri. Wo rɔ, muso ka do kadi ka a dɔɔn, ka do di a cɛɛ ma, mɛn lɔni tɛɛ a tɔrɔfe. Wo ka a ta ka a dɔɔn. **7** Ii banni a dɔɔnna, ii ka hankili sɔrɔn ka ii jɛɛ yɛn jia gberɛ ma. Ii ka a yɛn ko ii fari makolon de. Ii ka toro firailu kara i jɔnɔn na ka ii kɛ feriyabo ri ka ii jɛɛ sutura. **8** Nba, wura fe, Allabatala Alla tɛɛ ye a mataamala nako juma rɔ, fɔjɔ tɛɛra dooni dooni waati mɛn na. Cɛɛ ni a muso ka a natɔla kan mɛn ka ibori a kɔrɔ ka wa ii dokon Alla ma jiriɪlu tema. **9** Allabatala Alla ka a kan nabɔ cɛɛ ma ko: «I ye mi?» **10** Cɛɛ ka a jabi: «N ka i natɔla kan mɛn nako juma rɔ tuma mɛn na, n silanda, baa n fari makolon de. Wo le kosɔn, n ka n dokon.» **11** Allabatala Alla ka a fɔ ko: «Yon de ka a fɔ i ye ko i fari makolon de? N ka tɔn sii jiri mɛn na, i ra wo le den dɔɔn wa?» **12** Cɛɛ ka a fɔ ko: «I ka muso mɛn di n ma, wo le ka jiriden wo di n ma. N ka a dɔɔn.» **13** Allabatala Alla ka a fɔ muso ye ko: «I ka nfen kɛ jɪn di?» Muso ka a fɔ ko: «Sa le ka n manɛɛn ka n lɔɔ a dɔɔnna.» **14** Allabatala Alla ka a fɔ sa ye ko: «I ra wo kɛ. Wo le kosɔn, n di tɔrɔya la i kan ka tamin kolofɛn ni waa rɔ sobo bɛɛ kan. Sisen i ri i sɔmɔn i kɔnɔ kan, ka buuri dɔɔn i la dunɔɔrɔtɛɛ bɛɛ rɔ. **15** N di juuya ladon i ni muso tɛ, ka a ladon i bɔnsɔn ni a bɔnsɔn tɛ. A ri i kun gbasi. I fanan di a sɛn tintiri cin.» **16** Allabatala Alla ka a fɔ muso ye ko: «N di do la i la tin tɔrɔya kan. I ri i la kɔnɔmaya bɛɛ kɛ dun ba rɔ. A lɔɔ ri kɛ i la, ka sii i cɛɛ kun na, kɔni i ri to a fanka kɔrɔ.» **17** Allabatala Alla ka a fɔ Adama ye ko: «I ra i muso kan lamɛn ka jiriden dɔɔn, n ka tɔn sii mɛn na ko i kana a dɔɔn. Wo rɔ, n di duu tɪjan ile kosɔn. Duu tɛ sɔn ka i balo di i ma fo i wa baara siyaman kɛ. A ri kɛ wo jia i la dunɔɔrɔtɛɛ bɛɛ rɔ. **18** Tiriwonin ni bin juu ri fɛrɛn duukolo kan kɔni i balo ri kɛ sɛnesumanilu ri. **19** I tɛ balo sɔrɔn ni i ma wasi. A ri kɛ wo jia haan i wa i kɔsɛ duu rɔ, i danni duu mɛn do kɔnin. I kɔsɛtɔ buuri wo le rɔ, baa

i bōni buuri le rō.» **20** Nba, Adama ka a muso tōw la ko Hawa, baa ale le kera mōw bēe na ri. **21** Allabatala Alla ka gbolo faanin doilu ladan ka woilu ke durukibailu ri ka ii bila Adama ni a muso kan na. **22** Allabatala Alla ka a fō ko: «Awa, cēe ra ke ikomin ande do, ka kojuma ni kojuu lōn. A kana a bolo rasōmōn ma jenemaya jiri ma ka a den kadi ka a dōon. Ni a ka a dōon a ri to jenema rō habadan.» **23** Wo rō, Allabatala Alla ka ii labō Edeni nako juma rō, ko ii ye wa duu sēne, Alla ka ii dan duu mēn dō. **24** Nba, Allabatala Alla ka Adama ni Hawa gben ja wo le ma. A ka melekailu lalō nako juma donda la telebō fan fē. A ka fanmuru fanan bila ye, ta ye mēnenna mēn na. Fanmuru tama wo ye mininmininna tuma bēe. A ka woilu bila le ye, kosa mōw si kana tamin ka wa jenemaya jiri ma.

4 Nba, nbenba Adama ni a muso nma Hawa denda. Nma Hawa ka kōnō ta ka Kabila sōrōn. A ka a fō ko: «Allabatala da n demen ka dence sōrōn.» **2** Wo kō, a ka kōnō ta ikō tuun ka Kabila dōcē Abila sōrōn. Abila kera kolofengbengbenna ri. Kabila kera senekela ri. **3** Lon do rō, Kabila ka a la senesuman doilu ta ka na a la sō ka na woilu di Allabatala ma. **4** Abila fanan ka a la saa doilu di Allabatala ma. Saa woilu tere ii na den fōlō le ri. Abila ka ii kannatēe ka Allabatala sō ii ken dō. Abila ni a la saraka diyara Allabatala ye. **5** Kōni Kabila ni a la saraka ma diya Allabatala ye. Kabila mōnera wo rō kojuuya, ka a ja wulen kosebe! **6** Allabatala ka a fō Kabila ye ko: «Nfenna i ye mōnela fōw ka i ja wulen ten? **7** Ni i ka kojuma ke, n di n ban i rō wa? Ni i ma kojuma ke, kojuu a ri ke ikomin wara, mēn ye i makōnōla i la bon da la. A lōw ri ke a la, ka sii i kun na, kōni i kana sōn a rō le, fō i ye se a la le.» **8** Nba, Kabila ka a fō a dōcē Abila ye ko: «An ye wa waa rō.» Ii sera ye tuma mēn na Kabila bera a dōcē kan ka a faa. **9** Allabatala ka a fō Kabila ye ko: «I dōcē Abila ye mi?» Kabila ka a fō ko: «N ma a diya lōn. Nde le a kōnōgbenba ri wa?» **10** Allabatala ka a fō ko: «I ka nfen ke jin? I dōcē jeli bōtōla kule kan bōra duu ma ka se n ma yan, ko ka a ta sara i la. **11** Sisen, n di tōrōya la i kan. I wa fen fen sēne, a tē sōn butun, baa i ra i dōcē jeli le bō ka ke duu wo kan. **12** I wa duu sēne, i tē suman foyi sōrōn a rō. I ri ke mōw ri, sii yōrō kelen tē mēn bolo.» **13** Kabila ka a fō Allabatala ye ko: «I ra n jahadi

mēn la n kan, wo ka bon ka tamin. N ti se wo kōrō. **14** A ragbe! I ra n gben ka bō duu kan bi. Fō n ye wa n dokon ka n bō i jakōrō, ka ke mōw ri, sii yōrō kelen tē mēn bolo. Mēn wa n sōrōn wo ri n faa.» **15** Allabatala ka a fō Kabila ye ko: «Ni mōw mōw ka Kabila faa, n di i jeli sara wo la sijna wōrōnwula.» Allabatala ka a tōomasere la Kabila kan, sa mōw mēn wa a yen, wo kana a faa. **16** Wo rō, Kabila bōra Allabatala jakōrō ka wa i sii Nodi jamana rō, mēn ye Edeni jamana telebō fan fē. **17** Nba, Kabila ni a muso denda. A muso ka kōnō ta ka dence sōrōn. A ka wo tōw la ko Hanōki. Wo sōrōn kō, Kabila ka sō do sii ka wo tōw la a dence Hanōki la. **18** Hanōki ka Iradi sōrōn. Iradi ka Metujayeli sōrōn. Metujayeli ka Metusayeli sōrōn. Metusayeli ka Lamēki sōrōn. **19** Lamēki ka muso fila ta. Kelen tōw ko Ada. A tō kelen tōw ko Tisila. **20** Ada ka dence sōrōn ka wo tōw la ko Jabali. Mōw mēnilu ye ii siila faaninbonilu la ka ii la kolofenilu kōnōgben, Jabali kera wo bēe benba ri. **21** Jabali dōcē le Jubali ri. Wo le kera korafōla ni fulefōla bēe benba ri. **22** Tisila fanan ka dence sōrōn ka wo tōw la ko Tubali Kabila. Wo kera numun di. A tere ye sula ni nēefin nadanna. Tubali Kabila dōwmuso tōw ko Nama. **23** Lon do rō, Lamēki ka a fō a musoilu ye ko: «Ada ni Tisila, ai ye n kan namen. Ai, Lamēki musoilu, ai ye ai tolo malō n na kuma la. Cēe mēn ka n madimin, n da wo faa. Kanberen mēn sera n ma, n da wo faa. **24** A fōra ko ni mōw mēn ka Kabila faa, a julu ri sara wo tii la sijna wōrōnwula. Kōni Lamēki la julu ri sara fōw sijna biwōrōnwula ni sijna wōrōnwula.» **25** Nba, Adama ni a muso denda. A muso ka kōnō ta ka dence sōrōn ikō tuun. A ka wo tōw la ko Seti, baa a ka a fō ko: «Alla ra dence gbere di n ma Abila nō rō, Kabila ka mēn faa kōnin.» **26** Nba, Seti fanan ka dence sōrōn. A ka wo tōw la ko Enosi. Mōwilu ka Allabatala tara damira Enosi tele le rō, ko a ye ii demen.

5 Adama bōnsōn tōw le sebēni jin di. Alla ka mōw dan lon mēn na, a ka a dan ka a ke a jere munuya le ri. **2** A ka ii dan ka ii ke cēe ni muso ri. A banni ii danna, a kumara ka baraka don ii rō ka ii tōw la ko mōw. **3** Adama sōrōn ka san keme ni san bisawa bō tuma mēn na, a ka dence sōrōn, mēn kera a la munuya ri. Adama ni a dence tere su kelen de ri. A ka a tōw la ko Seti. **4** Seti sōrōn kōrō, Adama ka san keme seyin de ke, ka dence ni denmusoilu sōrōn. **5** A si san bēe

ladennin kera san keme kɔnɔndɔ ni san bisawa le ri. Wo dafanin, a sara. **6** Seti si ka san keme ni san loolu bɔ tuma men na, a ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Enosi. **7** Enosi sɔrɔn kɔrɔ, Seti ka san keme seyin ni san wɔrɔnwula le ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. **8** Seti si san bɛe ladennin kera san keme kɔnɔndɔ ni san tan ni fila le ri. Wo dafanin, a sara. **9** Enosi si ka san bikɔnɔndɔ bɔ tuma men na, a ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Kenan. **10** Kenan sɔrɔn kɔrɔ, Enosi ka san keme seyin ni san tan ni loolu le ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. **11** Enosi si san bɛe ladennin kera san keme kɔnɔndɔ ni san loolu le ri. Wo dafanin, a sara. **12** Kenan si ka san biwɔrɔnwula bɔ tuma men na, a ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Mahalaleli. **13** Mahalaleli sɔrɔn kɔrɔ, Kenan ka san keme seyin ni san binaanin de ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. **14** Kenan si san bɛe ladennin kera san keme kɔnɔndɔ ni san tan de ri. Wo dafanin, a sara. **15** Mahalaleli si ka san biwɔrɔrɔ ni san loolu bɔ tuma men na, a ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Jeredi. **16** Jeredi sɔrɔn kɔrɔ, Mahalaleli ka san keme seyin ni san bisawa le ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. **17** Mahalaleli si san bɛe ladennin kera san keme seyin ni san bikɔnɔndɔ ni san loolu le ri. Wo dafanin, a sara. **18** Jeredi si ka san keme ni san biwɔrɔrɔ ni san fila bɔ tuma men na, a ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Hanɔki. **19** Hanɔki sɔrɔn kɔrɔ, Jeredi ka san keme seyin de ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. **20** Jeredi si san bɛe ladennin kera san keme kɔnɔndɔ ni san biwɔrɔrɔ ni san fila le ri. Wo dafanin, a sara. **21** Hanɔki si ka san biwɔrɔrɔ ni san loolu bɔ tuma men na, a ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Metusalemu. **22** Metusalemu sɔrɔn kɔrɔ, Hanɔki ka san keme sawa le ke Alla la den dɔ, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. **23** Hanɔki si san bɛe ladennin kera san keme sawa ni san biwɔrɔrɔ ni san loolu le ri. **24** Hanɔki menda Alla la den dɔ. A tunura ka a masɔrɔn Alla ka a ta ka wa a ri. **25** Metusalemu si ka san keme ni san biseyin ni san wɔrɔnwula bɔ tuma men na, a ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Lameki. **26** Lameki sɔrɔn kɔrɔ, Metusalemu ka san keme wɔrɔnwula ni san biseyin ni san fila le ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. **27** Metusalemu si bɛe ladennin kera san keme kɔnɔndɔ ni san biwɔrɔrɔ ni san kɔnɔndɔ le ri. Wo dafanin, a sara. **28** Lameki si ka san keme ni san biseyin ni san fila bɔ tuma men na, a ka dence sɔrɔn. **29** A ka wo tɔɔ la ko Nuhan.

A ka a fɔ ko: «Allabatala ka duu tijan ka an bila baara gbelen dɔ. Kɔni cɛɛ jin de ketɔ an masabarila baara gbelen jusukasi kɔsɔn.» **30** Nuhan sɔrɔn kɔrɔ, Lameki ka san keme loolu ni san bikɔnɔndɔ ni san loolu le ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. **31** Lameki si bɛe ladennin kera san keme wɔrɔnwula ni san biwɔrɔnwula ni san wɔrɔnwula le ri. Wo dafanin, a sara. **32** Nuhan ka san keme loolu sɔrɔn tuma men na, a ka Semu ni Hamu ni Jafeti sɔrɔn.

6 Nba, mɔɔilu tere ye siyaya la duukolo kan tuma men na, ii ka denmusoilu sɔrɔn. **2** Wo keni, Alla denceilu ka ii ja lo denmuso woilu rɔ ka a yen ko woilu kenji kɔsebe. Menilu diyara ii ye, ii ka woilu ta ka ii ke ii musoilu ri. **3** Wo le rɔ, Allabatala ka a fɔ ko: «N ka n na nii don mɔɔilu rɔ, kɔni n te sɔn a ye men ii rɔ fɔɔ habadan, baa ii te foyi ri fɔ faribanku, fen banta kɔnin. Ii si san bɛe ladennin te tamin san keme ni san muwan kan.» **4** Alla denceilu sera mɔɔilu denmusoilu ma tuma men na, woilu ka kɔnɔ ta ka deni sɔrɔn. Den woilu kera mɔɔilu jan belebele ri, menilu tɔɔ ko Nefilimu. Kebi waati taminni, woilu kera cɛɛ fadiyanin di. Ii tɔɔilu bɔra kɔsebe. **5** Allabatala ka a yen ko adamadenilu kɔnɔrɔjuuya ra wara dunɔra rɔ. A ka a yen ko fen si tɔ adamadenilu jusu rɔ fɔɔ miriyajuu tuma bɛe. **6** Allabatala nimisara adamadenilu dan ko rɔ duukolo kan. A sewani tun te. **7** A ka a fɔ ko: «N da mɔɔ menilu dan, n di woilu halaki ka ii bɔ duukolo kan. Adamadenilu wo, kolofenilu wo, waa rɔ soboilu wo, kɔnɔilu wo, ni niimafen mesen menilu ye taamala duu ma, n di wo bɛe halaki ka a masɔrɔn n da nimisa ii dan ko rɔ.» **8** Kɔni Nuhan diyara Allabatala ye. **9** Nuhan bɔnsɔn de jin di. Nuhan de tere mɔɔ telenni ri. A kelen de ma kojuu ke a la waati rɔ. A menda Alla la den dɔ. **10** A ka dence sawa sɔrɔn, Semu ni Hamu ni Jafeti. **11** Wo tuma, juuya warani fan bɛe Alla jɔkɔrɔ duukolo kan. Mɔɔilu karagbeleman tere i jɔɔn na fan bɛe rɔ. **12** Alla ka a yen ko duukolo ra tijan juuya la. Mɔɔ bɛe kewali ra juuya fɔɔ ka a dan natamin. **13** Wo rɔ, Alla ka a fɔ Nuhan ye ko: «N da a lateɛ ko mɔɔilu bɛe ri halaki n bolo, baa karagbeleɣa ra jensen ii bolo fɔɔ ka duukolo fa. N ketɔ ii bɛe ni duukolo halakila i jɔɔn fe le. **14** Wa jiri juma jinin ka kulunba raben i jere ye. I ye a kɔndɔ ratala ka a ke bonkɔndɔilu ri, ka ban ka a kɔndɔla ni a kɔkanna bɛe mamun tulubo

fasani la. **15** I ye a rabenna ja men ma, wo le ye jin di. I ye a janya ke nunkan ja keme sawa ri, ka a kondo ke nunkan ja biloolu ri, ka a lo ke nunkan ja bisawa ri. **16** I ye fɔɔɔ don yoro bo a san fe, ka wo lo ke nunkan ja kelen di. I ye donda bo kulunba fan kelen fe, ka kulunba ke ikomin sankaso, ka a ke duuma bon ni tema bon ni san ma bon di. **17** N jere keto ji dunba lanala duu kan. Fen fen ye a niilakili san koro, wo bee ri halaki. Fen bee ri faa duu kan. **18** Koni n di teriya ta i ye ka i kisi. I ri don kulunba kondo, i ni i denceilu, a ni i muso ni i denceilu musoilu. **19** I ye niimafen su bee fila fila ladon i fe kulunba kondo, ceman ni musoman, sa woilu ri to niimaya ro. **20** Konoilu wo, kolofenilu wo, waa ro soboilu wo, ni niimafen mesen menilu ye taamala duu ma, a su bee fila fila ri na i ma sa ii ri to niimaya ro. **21** I ye daonninfen su bee do ta ka a lamara i fe kulunba kondo. Wo ri ke balo ri ile ni woilu ye.» **22** Nba, Alla ka Nuhan jamari ko ko la, Nuhan ka wo bee ke ikomin a fora a ye ja men ma.

7 Nba, Allabatala ka a fo Nuhan ye ko: «I ye don kulunba kondo, i ni i la denbaya. N da a yen ko i kelen pe le telenni n jakoro adamaden bee tema. **2** I ye sobo seniman su bee ta i fe, a ceman woronwula ni a musoman woronwula. Sobo men seniman te, i ye wo su bee fanan ta, ceman kelen ni musoman kelen. **3** I ye kono su bee fanan ta, ceman woronwula ni musoman woronwula, sa ii siya kana tunu duukolo kan. **4** A ra to tele woronwula ma. Wo wa dafa, n di sanci lana duukolo kan. Sanci wo ri tele binaanin ni su binaanin ke nali la. Wo ri ke sababu ri. Fen menilu dannin n bolo, wo bee ri halaki ka bo duu kan.» **5** Allabatala ka Nuhan jamari ko ko la, a ka wo bee ke. **6** Nba, ka a teren Nuhan soron da san keme woro bo, ji dunba nara duukolo kan. **7** Nuhan ni a denceilu ni a muso ni a denceilu musoilu, ii bee donda kulunba kondo kosa ii ri kisi ji dunba ma. **8** Wo lon, sobo menilu seniman a ni menilu seniman te, a ni konoilu ni niimafen mesen menilu ye taamala duu ma, **9** wo bee fila fila nara Nuhan ma, a ceman ni a musoman. Ii bee donda kulunba kondo, ikomin Alla ka Nuhan jamari ja men ma. **10** A tele woronwulana, sanci nara duukolo kan. **11** Nuhan soron san keme worona, wo karo filana tele tan ni woronwulana, ji bondon men ye duu koro, wo tera ka ji bon duu kan.

Sankolo ji bondon fanan da lakara. **12** Wo ro, sanci ba nara duu kan. A ka tele binaanin ni su binaanin ke, a ma tee. **13** Sanci nara lon men, wo lon kelen Nuhan ni a denceilu donda kulunba kondo. A denceilu le tere Semu ni Hamu ni Jafeti ri. Nuhan muso donda ii fe, a ni a denceilu muso sawa. **14** Niimafen su bee donda kulunba kondo ii fe. Waa ro soboilu wo, kolofenilu wo, niimafen mesen menilu ye taamala duu ma, a ni konoilu wo, kawa ye fen fen na, woilu su bee donda. **15** Nba, fen fen ye a niilakili, wo bee fila fila donda kulunba kondo Nuhan fe. **16** Niimafen su bee donda, ceman ni musoman, ikomin Alla ka jamarili ke ja men ma. Ii bee donda tuma men na, Allabatala ka kulunba da tuun Nuhan ma. **17** Nba, sanci ka tele binaanin ke, a ye nala duukolo kan. Ji siyaya ka ke ji dunba ri, ka kulunba koro ka bo duu ma. **18** Ji yelera ka siyaya kosebe. Kulunba funda ji kan ka wa. **19** Ji tora yelera kojuuya fo ka koyinke bee latunun fan bee san koro. **20** Ji yelera koyinke woilu kun na ka se fo nunkan ja tan ni loolu, ka koyinke latunun fewu! **21** Niimafen bee faara duukolo kan. Konoilu wo, kolofenilu wo, waa ro soboilu wo, niimafen mesenilu wo, menilu ye taamala duu ma, musoilu wo, ii bee faara. **22** Fen fen ye duukolo kan, ni a ye a niilakilila, wo bee faara. **23** Allabatala ka duukolo niimafen bee halaki wo ja le ma. Musoilu wo, soboilu wo, konoilu wo, ni niimafen mesen menilu ye taamala duu ma, ii bee halakira ka bo duukolo kan. A tora Nuhan doron de ma, a ni menilu tere a kun kulunba kondo. **24** Ji ka tele keme ni biloolu ke duukolo kan, a ma majii.

8 Koni Alla hankili tora Nuhan do, a ni waa ro soboilu ni so kondo kolofenilu, menilu tere a kun kulunba kondo. Wo ro, Alla ka fono lawuli ka a tee duu kan ka ji majii. **2** Duukolo ji bondon da tuunda, a ni sankolo ji bondon. Sanci teera. **3** Ji tora majiila dooni dooni duukolo kan. Tele keme ni tele biloolu taminda tuma men na, ji madooyara. **4** A karo woronwulana tele tan ni woronwulana, kulunba nara i sii Arara jamana koyinke do kan. **5** Ji tora madooyala fo ka se karo tanna ma. Wo karo tele folo, koyinkeilu kunilu bora. **6** Tele binaanin taminda tuma men na, Nuhan ka fono don da laka, a tun ka men bo kulunba la. **7** A ka japasila do bila. Wo bora ka taa ni se ke haan ji yara duukolo kan tuma men na. **8** Wo ko, a ka kanba do bila ka a korosi ni ji

ra dɔɔya duukolo kan. **9** Kanba wo bɔ men kɛni, a ma sii yɔrɔ sɔrɔn. A ka a kɔsɛ ka na Nuhan ma kulunba kɔndɔ, baa ji tɛrɛ ye duukolo yɔrɔ bɛɛ kan fɔlɔ. Nuhan ka a bolo labɔ ka kanba mira ka a ladon a fɛ kulunba kɔndɔ. **10** Nuhan ka a to tele wɔrɔnwula ye tamin ikɔ tuun, ka ban ka kanba bila ikɔ. **11** Wura fɛ, kanba ka a kɔsɛ Nuhan ma. Olibiye fira kɛndɛ ye a da la. Nuhan ka a lɔn wo le rɔ ko ji ra fɔlɔ madɔɔyala duukolo ka a fɔ kɔsɛbɛ. **12** A ka a to tele wɔrɔnwula ye tamin ikɔ, ka ban ka kanba bila. Kanba wa men kɛni, a ma a kɔsɛ Nuhan ma wo kɔ. **13** Nuhan sɔrɔn san kɛmɛ wɔrɔrɔ ni kelen, wo karo fɔlɔ tele fɔlɔ, ji tun tɛ duukolo kan butun. Nuhan ka kulunba kunnafen waranka ka a yen ko duu ra fɔlɔ jala. **14** A karo filana tele muwan ni wɔrɔnwulana sera ka a tɛrɛn duu ra ja fewu! **15** Nba, Alla kumara Nuhan fɛ ko: **16** «I ye bɔ kulunba kɔndɔ sisen, i ni i muso ni i denceilu ni ii musoilu. **17** I ye niimafen bɛɛ labɔ. Kɔnɔilu wo, waa rɔ soboilu wo, so kɔndɔ kolofenilu wo, ni niimafen mesen menilu ye taamala duu ma, i ye ii bɛɛ labɔ, sa ii ri jiri ka siyaya duukolo fan bɛɛ rɔ.» **18** Wo rɔ, Nuhan bɔra kulunba kɔndɔ, a ni a denceilu ni a muso ni a denceilu musoilu. **19** Niimafen bɛɛ bɔra. Waarɔ soboilu wo, so kɔndɔ kolofenilu wo, kɔnɔilu wo, ni niimafen mesen menilu ye taamala duu ma, bɛɛ ni a la siya bɔra kulunba kɔndɔ. **20** Nuhan ka Alla saraka janin diya do lɔ ka Allabatala bato kanma. A ka sobo seniman ni kɔnɔ seniman su bɛɛ do ta ka Allabatala so ii rɔ. A ka ii janin Alla saraka janin diya wo kan, ka ii kɛ buuri ri. **21** Saraka wo suma diyara Allabatala yɛ. Allabatala ka a lateɛ ko: «N tɛ duu danka adamaden kɔsɔn butun. N ka a lɔn ko ka bɔ ii den mesɛnya waati ma fɔɔ ka na se ii la mɔɔya laban ma, ii miriya benni kojuu le ma. Hali wo, n tɛ sɔn ka niimafen bɛɛ halaki butun, ikomin n ka a kɛ ja men ma fɔlɔ. **22** Ka bɔ bi ma ka wa haan dunɔɔya laban, si foyi tuma ni suman ka tuma, nene tuma ni tara tuma, sanma ni telema, su ni tele, wo si tɛ ban.»

9 Alla kumara ka baraka don Nuhan ni a denceilu rɔ. A ka a fɔ ii ye ko: «Ai ye jiri ka siyaya duukolo fan bɛɛ rɔ ka a fa. **2** Niimafen bɛɛ ri silan ai ye kɔsɛbɛ. Waarɔ soboilu wo, so kɔndɔ kolofenilu wo, kɔnɔilu wo, jɛɛilu wo, ni niimafen mesen menilu ye taamala duu ma, wo bɛɛ ri silan ai ye. Ii bɛɛ ri kɛ ai la fanka kɔrɔ. **3** Niimafen bɛɛ ri kɛ balo ri ai ye. N ka suman di ai

ma ja men ma, n ye niimafenilu fanan dila ai ma ja kelen wo le ma. **4** Kɔni ai kana sobo ni a jeli dɔɔn muumɛ! Baa a nimaya ye a jeli le rɔ. **5** Ni sobo do ka mɔɔ jeli labɔ ka a faa, sobo wo ka kan ka faa. Ni mɔɔ do ka a mɔɔrɔrɔ faa, wo fanan di faa. **6** Nde Alla ka mɔɔ dan ka a kɛ n jɛrɛ munɔɔja le ri. Wo rɔ, mɔɔ mɔɔ wa a mɔɔrɔrɔ jeli labɔ ka a faa, mɔɔ ri wo fanan jeli labɔ ka a faa. **7** Nba, ai kɔnin, ai ye jiri ka siyaya. Ai ye sɛrɛya ka siyaya duukolo fan bɛɛ rɔ ka a fa.» **8** Alla ka a fɔ Nuhan ni a denceilu ye ko: **9** «Sisen teriya ri to nde ni aile tema, a ni ai bɔnsɔn men ye nala ai kɔ **10** a ni duukolo niimafen, men bɛɛ tɛrɛ ai kun, fen fen bɔra ai fɛ kulunba kɔndɔ, kɔnɔilu wo, so kɔndɔ kolofenilu wo, waa rɔ soboilu wo. **11** Teriya jirin ye tɔla n ni duukolo niimafen bɛɛ tema. Ji dunba tɛ niimafen bɛɛ halaki butun. Ji dunba tɛ kɛ butun ka duukolo bɛɛ tijan.» **12** Alla ka a fɔ ikɔ ko: «N ye teriya men tala ai ye a ni ai bɔnsɔn bɛɛ ni niimafen bɛɛ fɔɔ habadan, wo tɔɔmasere le jirin di. **13** N di nincinankan labɔ san fɛ bandafin kɔrɔ. Nincinankan wo le n na teriya tɔɔmasere le ri, n ye teriya men tala dunɔɔja bɛɛ yɛ. **14** Tuma tuma, ni n ka bandafin naden duukolo kun na, ni nincinankan fanan bɔra, **15** wo rɔ, n di n hankili bila n na teriya rɔ, n ka men ta ai ni niimafen su bɛɛ yɛ. N tɛ ji siyaya ka a kɛ ji dunba ri butun ka niimafen bɛɛ halaki. **16** Nincinankan wa bɔ bandafin kɔrɔ, n di wo yen ka n hankili bila n na teriya banbali rɔ, n ka men ta duukolo niimafen su bɛɛ yɛ.» **17** Alla ka a fɔ Nuhan ye ko: «N da teriya men ta duukolo niimafen bɛɛ yɛ, wo tɔɔmasere le wo ri.» **18** Nba, Nuhan dence menilu bɔra a fɛ kulunba kɔndɔ, woiilu le tɛrɛ Sɛmu ni Hamu ni Jafeti ri. Nuhan dence sawa le woiilu ri. Woiilu le bɔnsɔn jensenda ka se duukolo fan bɛɛ rɔ. Wo rɔ, Kanaan fa le tɛrɛ Hamu ri. **20** Nba, Nuhan ka sene damira. Ale le fɔlɔ ka resɛnfɛ sene. **21** Lon do rɔ, Nuhan ka resɛnji do min ka a ja laminin. A fari makolon lani tɛrɛ a la faaninbon kɔndɔ. **22** Kanaan fa Hamu ka a fa Nuhan fari makolon yen, ka wa wo fɔ a badenma fila ye lu ma. **23** Sɛmu ni Jafeti ka durukiba ta ka a la ii kanbankun kan ka don ii kɔnkɔma ii fa la faaninbon na ka ii fa sutura. Ii ma sɔn ii prayen na ii fa kan, kosa ii kana a fari makolon yen fewu. **24** Nba, resɛnji ka Nuhan bila tumana men na, a dence dɔɔmanni Hamu ka ko men kɛ a la, wo fɔra a yɛ. **25** Wo rɔ, Nuhan ka a fɔ ko: «Alla ma tɔrɔɔya lara Hamu dence Kanaan

kan. Ka a ke a koroceilu la jontajon di, Alla ma wo kera.» 26 Nuhan ka a fo ko: «N di Allabatala tando, Semu Maari Alla konin. Alla ma Kanaan ke Semu la jon di, Alla ma wo kera. 27 Alla ma Jafeti bonyara, Ka a bonson sii Semu bonson fe, Alla ma wo kera. Alla ma Kanaan ke ii la jon di, Alla ma wo kera.» 28 Nba, ji dunba tamin ko, Nuhan ka san keme sawa ni san biloolu le ke. 29 A si bee laddenin kera san keme konondo ni san biloolu le ri. Wo bee taminni, a sara.

10 Ji dunba tamin ko, Nuhan denceilu Semu ni Hamu ni Jafeti ka denceilu saron. Ii bonson le jin di. 2 Jafeti denceilu le ten: Komeri, Makoki, Madayi, Jaban, Tubali, Meseki a ni Tirasi. 3 Komeri denceilu le Asikenasi, ni Rifati ni Tokarima ri. 4 Jaban denceilu le ten: Elisiya, Tarasisi, Kitimu a ni Dodanimu. 5 Jaban bonson jensenda ka wa i sii kooji da la, a bee ni a la duu, a bee ni a la kumakan, a bee ni a moolu, a bee ni a la jamana. 6 Hamu denceilu le ten: Kusi, Misiran, Puti a ni Kanaan. 7 Kusi denceilu le ten: Seba, Habila, Sabita, Rayema a ni Sabiteka. Rayema denceilu le Seba ni Dedan di. 8 Kusi dence do le Nimurodu ri. Wo le folo kera fankatii ri duukolo kan. 9 A kera donso fadimanba ri Allabatala jana. Wo ro a ye fola doilu ma ko: «A keni donso fadimanba le ri, Allabatala jakoro ikomin Nimurodu tere ja men ma.» 10 Nimurodu kera faama ri. A foloma le ka a sii Babiloni ni Ereki ni Akadi soilu kun na. So sawa wo bee tere Sineyari jamana le ro. 11 A bora jamana wo ro ka wa Asuri jamana ro. A ka Ninibe ni Rehobotiri ni Kalasi 12 ni Reseni soilu sii ka ii lo. Reseni ye Ninibe ni Kalasi so fila le te. So ba le wo ri. 13 Misiran kera menilu benba ri, woilu le ten: Ludi bonson, Anamu bonson, Lehabi bonson, Nafitu bonson, 14 Patirusi bonson, Kafitori bonson a ni Kasiluhi bonson. Filisitiilu bora Kasiluhi bonson le ro. 15 Kanaan dence folo le tere Sidon di, ka Heti tuun wo la. 16 Moo menilu fanan bora Kanaan do, woilu le ten: Jebusikailu, Amorikailu, Kirikasikailu, Hifikailu, Arikailu, Sinikailu, Arifadikailu, Semarikailu a ni Hamarikailu. Kanaanka jensenda. 19 Ii la jamana ye damirala Sidon de ka wa Kerari fan fe, ka wa se fo Kasa. A ye wala Sodomu ni Komori ni Adima ni Seboyimu fan fe, ka wa se fo Lesa. 20 Hamu bonson de woilu ri, a bee ni a la moolu, a bee ni a kumakan, a bee ni a la duu, a bee ni a la jamana. 21 Jafeti koroce Semu fanan

ka denceilu saron. Semu wo le kera Eberi bonson bee benba ri. 22 Semu denceilu le ten: Elamu, Asuri, Aripasadi, Ludi a ni Aramu. 23 Aramu denceilu le ten: Usi, Huli, Keteri a ni Masi. 24 Aripasadi wo ka Selasi saron. Selasi ka Eberi saron. 25 Eberi ka dence fila saron. Kelen too ko Peleji ka a masaron duukolo ratalara a tele le ro. A dooce too ko Jokitan. 26 Jokitan denceilu le ten: Alimodadi, Selef, Hasamaweti, Jeraki, Hadoramu, Usali, Dikila, Obali, Abimayeli, Seba, Ofiri, Habila a ni Jobabu. Nba, woilu bee tere Jokitan denceilu le ri. 30 Duu men ye Mesa ni Sefari te, ii ta le tere wo bee ri. Yoro wo ye koyinkeilu koro telebo fan fe. 31 Nba woilu bee kera Semu denni le ri, a bee ni a la moolu, a bee ni a la kumakan, a bee ni a la duu, a bee ni a la jamana. 32 Nba, Nuhan denceilu bonson de woilu ri, a bee ni a bonson, a bee ni a jamana. Moo woilu le jensenda ka ke jamana siyaman di duukolo kan ji dunba ko.

11 Dunuya moolu bee tere ye kan kelen de mena. Ii bee tere ye i jon famunna. 2 Ii bora telebo fan do, ka wa gbekannan ba do teren Sineyari jamana ro. Ii ka i sii dinkira wo ro. 3 Lon do ro, ii ka a fo i jon ye ko: «An ye birikiilu gbas ka ii janin kosebe.» Ii ma kabakurun ta fo biriki. Ii ma boro fanan ta, fo tulubo fasani. 4 Ii ka a fo ko: «An ye so lo an jere ye, ka sankaso jan lo a kondo. Wo lo ye se haan sankolo ma, sa an di too saron. Ni an ma wo ke, an di jensen duukolo fan bee fe.» 5 Allabatala jiira ka so ni sankaso jan dagbe, adamadenilu ka men lo. 6 A ka a fo ko: «A ragbe. Ii bee ye siya kelen de ri, ii bee ye kan kelen de mena. Ii ye baara men kan jin, ii la baara folo le wo ri. A te men bake, ii wa ii miri fen fen ma, ii ri se wo kela. 7 An ye jii ka ii kan basan, sa ii kana se i jon kan mena butun.» 8 Wo ro, Allabatala ka ii farafara ka ii bo dinkira wo ro, ka ii jensen duukolo fan bee ro. Ii la so lo ko ra dan wo ro. 9 Wo le koson, dinkira wo too lara ko Babeli, baa Allabatala ka dunuya moolu bee kumakan basan ye le, ka ban ka ii jensen duukolo fan bee ro. 10 Nba, Semu bonson de jin di. Semu saron ka san keme bo tuma men na, a ka Aripasadi saron. Wo kera san fila ji dunba ko. 11 Aripasadi saron koro, Semu ka san keme loolu le ke, ka dence ni denmusoilu saron. 12 Aripasadi saron ka san bisawa ni san loolu bo tuma men na, a ka Selasi saron. 13 Selasi saron koro, Aripasadi ka san keme naanin ni

san sawa le ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. 14 Selasi sɔrɔn ka san bisawa bɔ tuma mɛn na, a ka Eberi sɔrɔn. 15 Eberi sɔrɔn kɔrɔ, Selasi ka san kɛmɛ naanin ni san sawa le ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. 16 Eberi sɔrɔn ka san bisawa ni san naanin bɔ tuma mɛn na, a ka Peleji sɔrɔn. 17 Peleji sɔrɔn kɔrɔ, Eberi ka san kɛmɛ naanin ni san bisawa le ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. 18 Peleji sɔrɔn ka san bisawa bɔ tuma mɛn na, a ka Eruhu sɔrɔn. 19 Eruhu sɔrɔn kɔrɔ, Peleji ka san kɛmɛ fila ni san kɔnɔndɔ le ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. 20 Eruhu sɔrɔn ka san bisawa ni san fila bɔ tuma mɛn na, a ka Seruki sɔrɔn. 21 Seruki sɔrɔn kɔrɔ, Eruhu ka san kɛmɛ fila ni san wɔrɔnwula le ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. 22 Seruki sɔrɔn ka san bisawa bɔ tuma mɛn na, a ka Nakɔri sɔrɔn. 23 Nakɔri sɔrɔn kɔrɔ, Seruki ka san kɛmɛ fila le ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. 24 Nakɔri sɔrɔn ka san muwan ni san kɔnɔndɔ bɔ tuma mɛn na, a ka Teraki sɔrɔn. 25 Teraki sɔrɔn kɔrɔ, Nakɔri ka san kɛmɛ ni san tan ni kɔnɔndɔ le ke, ka dence ni denmusoilu sɔrɔn. 26 Teraki sɔrɔn ka san biwɔrɔnwula bɔ tuma mɛn na, a ka Iburama ni Nakɔri ni Haran sɔrɔn. 27 Teraki bɔnsɔn de jin di. A ka Iburama ni Nakɔri ni Haran sɔrɔn. Haran ka Luti sɔrɔn. 28 Haran sara ka a fa kende to. A la saya kera a sɔrɔn jamana le rɔ, Kalide jamana kɔnin. A sara Uri so le kɔndɔ. 29 Iburama ni Nakɔri ka furu ke. Iburama muso tɔɔ le tere ko Sarayi. Nakɔri ka Haran denmuso do furu, mɛn tɔɔ ko Milika. Haran denmuso do fanan tɔɔ ko Sisika. 30 Sarayi tere densɔrɔnbali le ri. Den tun te a bolo. 31 Nba, Teraki ka a dence Iburama ni a mamarence Luti ta ka wa Kanaan jamana rɔ. Luti ye Haran den de ri. Teraki ka a biranmusoni Sarayi fanan ta, mɛn ye Iburama muso ri. Ii bɛɛ bɔra Uri so la ka Kanaan bɔnsɔn na jamana sila mira. Uri wo ye Kalide jamana le rɔ. Kɔni ii se mɛn kɛni Haran, ii ka i sii ye. 32 Teraki si bɛɛ ladennin kera san kɛmɛ fila ni san loolu le ri. A sara Haran ye.

12 Nba, Allabatata kumara Iburama ye ko: «Iburama, i ye bɔ i la jamana rɔ, ka bɔ i badenmailu tɛma, ka bɔ i fa la lu ma. I ye wa jamana do rɔ, n kɛtɔ mɛn yirakala i la. 2 N di i bɔnsɔn ke jamana ba ri ye. N di baraka don i rɔ, ka i tɔɔ bonya. Mɔɔilu ri baraka sɔrɔn i la sababu rɔ. 3 Mɔɔ mɛn ba duwa i ye ka i miri kɔjuma, n di jumaya ke wo tii ye. Mɔɔ mɛn ba i danka, n di tɔrɔya la wo kan. I ri ke sababu ri,

siyailu bɛɛ ri baraka sɔrɔn n bolo.» 4 Iburama wulira ka wa ikomin Allabatata ka a fɔ a ye ja mɛn ma. Luti taara a fɛ. Iburama bɔra Haran ka wa, ka a teren a sɔrɔn da san biwɔrɔnwula ni san loolu bɔ. 5 Iburama ka a muso Sarayi ta a ni a kɔrɔce dence Luti a ni a jɔnilu a ni a bolofen bɛɛ. A tun ka fen fen sɔrɔn Haran, a ka wo bɛɛ ta. Ii bɔra wo ja le ma ka wa Kanaan jamana rɔ. Iburama ni a la mɔɔilu seni ye, 6 ii ka jamana rateɛ ka wa Sekemu, More la jiriju ba lɔni dinkira mɛn do. Wo tuma, Kanaanka tere jamana wo rɔ ye folɔfɔlɔ. 7 Awa Allabatata ka a jere yiraka Iburama la, ka a fɔ a ye ko: «N di duu jin bɛɛ di i bɔnsɔn ma.» Wo le rɔ, Iburama ka saraka janin diya lɔ Allabatata bato kanma, Allabatata mɛn ka a jere yiraka a la. 8 Iburama bɔra ye ka wa koyinkeilu fan fɛ, mɛnilu ye Beteli so telebɔ fan fɛ. A ka a la faaninbon lɔ ye, ka Beteli to a telebe fan fɛ, ka Ayi to a telebɔ fan. A ka saraka janin diya lɔ Allabatata bato kanma ye ka a tara. 9 Iburama bɔra ye ka jamana wo rataama ka wa Nekebi mara. 10 Nba, wo tuma kɔnkɔ ba ra don jamana kɔndɔ. Wo juuyara kosebe. Wo rɔ, Iburama wara Misiran jamana rɔ ka mɛn ye. 11 Ii dontɔla Misiran, Iburama ka a fɔ a muso Sarayi ye ko: «N ka a lɔn ko i kenji ba le. 12 Ni Misirankailu ka i yen, ii ri a lɔn ko n muso le i ri. Wo rɔ, ii ri n faa ka i kende to. 13 I jaandi, ni an sera ye, i ye a fɔ ko n dɔɔmuso le i ri, sa ii ri n damira kɔjuma ka n to i la ko kosɔn.» 14 Iburama ni a muso sera Misiran tuma mɛn na, Misirankailu ka a yen ko Sarayi kenji kosebe. 15 Misiran mansa Ferawunala mɔɔbailu ka Sarayi yen tuma mɛn na, ii wara a mankutun fɔ Ferawuna ye. A ka wo mɛn ka mɔɔilu lɔ Sarayi tala ka na a ri a wara. 16 A ka Iburama mira kɔjuma Sarayi la ko kosɔn, ka kolofen su bɛɛ di Iburama ma: saailu wo, bailu wo, nisiilu wo, nɔɔmɛilu wo, faliilu wo, jɔnilu a ni jɔnmusoilu. 17 Kɔni Allabatata ka yankaro juuilu bila Ferawuna ni a la bonkɔndɔmɔɔilu la Iburama muso Sarayi la ko kosɔn. 18 Wo rɔ, Ferawuna ka Iburama kili ka a fɔ a ye ko: «I ra nfen ke n na ten? Nfenna i ma a fɔ n ye ko i muso le? 19 Nfenna i ka a fɔ ko i dɔɔmuso le? Wo le ka a ke, nde ka a ta ko n ye a kela n muso ri. Hen, i muso le jin de. A mira, i ye wa a ri!» 20 Ferawuna ka a fɔ a la mɔɔilu ye ko ii ye Iburama ni a muso labɔ Misiran, a ni ii bolofenilu bɛɛ.

13 Iburama ni a muso bɔra Misiran ka wa Nekebi. A wara a bolofenilu bɛɛ ri. Luti wara a fɛ. **2** Iburama tun da kɛ fentii ba ri. Kolofen ni wodigbɛ ni sanin tɛrɛ a bolo a ja ma. **3** A bɔra Nekebi ka wa Beteli. A tun ka a la faaninbon lo dinkira mɛn dɔ kɔrɔman, a sera ye. Dinkira wo tɛrɛ Beteli ni Ayi soilu tɛ le, **4** Iburama tun ka Alla saraka janin diya lo dinkira mɛn dɔ. A se mɛn kɛni ye, a ka Allabatala matara. **5** Kolofenilu ni mɔɔilu tun ka siya Luti fanan bolo, mɛn tɛrɛ ye taamala Iburama fɛ. **6** Wo le kosɔn, dinkira wo dɔɔyara ii fila bolo, baa ii bolofenilu ka siya kɔsebe. Ii fila tun ti se tola dinkira kelen dɔ. **7** Lon do rɔ, keɛ wulira Iburama la kolofen kɔnɔmadenilu ni Luti la kolofen kɔnɔmadenilu tɛ. Wo tuma, Kanaanka ni Peresikailu fanan siini jamana wo rɔ ye. **8** Wo rɔ, Iburama ka a fɔ Luti yɛ ko: «An kana sɔn keɛ ye wuli ile ni nde tɛ ma, wala ile la kolofen kɔnɔmadenilu ni nde la kolofen kɔnɔmadenilu tɛ ma. An ye badenma le ri. **9** I ye jamana mafɛnɛ. Nin bɛɛ tɛ dinkira le ri wa? An ye fara. Ni bolomaran yan fan fɛ la le duman i yɛ, i ye wo ta. Nde ri to bolokinin yan fan fɛ. Ni bolokinin yan fan fɛ la le duman i yɛ, i ye wo ta. Nde ri to bolomaran yan fan fɛ.» **10** Luti ka a ja lo ka Juriden Ba dinban bɛɛ ragbɛ. A ka a yen ko ji kɔ nɔɔman dinkira wo rɔ, ikomin a nɔɔman Allabatala la nako juma rɔ ja mɛn ma, wala ikomin Misiran ye ja mɛn ma ji ko rɔ. A tɛrɛ wo ja haan Sowari so. Dinkira wo ka ni tɛrɛ fɔlo. Tuma wo, Allabatala tun ma Sɔdɔmu ni Kɔmɔri soilu halaki fɔlo. **11** Nba, Luti ka wo yen ka Juriden Ba dinban bɛɛ janatɔnbɔn ka a kɛ a ta ri. Wo rɔ, a bɔra Iburama fɛ ka wa telebo fan fɛ. Badenma fila wo farara wo ja le ma. **12** Iburama ka i sii Kanaan jamana rɔ. Luti wara i sii ba dinban soilu fan fɛ, ka a la faaninbonilu lo Sɔdɔmu so donda la. **13** Sɔdɔmukailu tun ka juu kɔsebe, ka kojuu siyaman kɛ, ka Allabatala hake ta. **14** Luti ni Iburama farani kɔ rɔ, Allabatala ka a fɔ Iburama yɛ ko: «Iburama, i ja lo. Ka bɔ i lo dinkira ye i ja lawa tele kankan bolomaran fan fɛ, a ni tele kankan bolokinin fan fɛ, telebo fan fɛ a ni telebe fan fɛ. **15** I ja ye jamana mɛn bɛɛ la jin, n di wo bɛɛ di i ni i bɔnsɔn ma, ka a kɛ ai ta ri kadawu! **16** N di i bɔnsɔn siyaya ka ii kɛ ikomin dunuɔa kijɛ. Ni mɔɔ ri se dunuɔa kijɛ jatela, i bɔnsɔn fanan di se jatela. **17** I wuli ka jamana rataama, ka a janya ni a bonya ragbe, baa n ye a bɛɛ dila ile le ma.» **18** Iburama ka a

la faaninbonilu bɔ, ka wa i sii Mamere la jiriju bailu kɔrɔ. Dinkira wo ye Heburon so da la. A ka saraka janin diya wɔse rabɛn Allabatala ye.

14 Wo tuma, Amurafeli ye Sineyari jamana mansaya la. Ariyoki ye Elasari jamana mansaya la. Kedorilameri ye Elamu jamana mansaya la. Tidali ye Koyimu jamana mansaya la. **2** Mansa naanin woilu ka ii laden ka wa mansa Bera keɛ, a ni mansa Birisa ni mansa Sineyabu ni mansa Semeberi ni mansa mɛn siini Bela so kun na. Bela tɔɔ fanan ko Sowari. Bera siini tɛrɛ Sɔdɔmu so kun na. Birisa siini tɛrɛ Kɔmɔri so kun na. Sineyabu siini tɛrɛ Adima so kun na. Semeberi siini tɛrɛ Seboyimu so kun na. **3** Mansa loolu woilu wara i laden Sidimu dinban dɔ, Dalaba Kɔɔjilama ye dinkira mɛn dɔ bi. **4** Ii tun da san tan ni fila kɛ, ii ye mansa Kedorilameri la fanka kɔrɔ. A san tan ni sawana, ii muruntira a ma. **5** A san tan ni naaninna, Kedorilameri ni a fɛ mansailu wulira ka na, ka mansa menilu keɛ; Refayikailu menilu siini Asiteroti Karinayimu so la, Sisikailu menilu siini Hamu so la, Emukailu menilu siini Sawe Kiriyaatayimi so la, ka ye mɔɔilu keɛ ka ii se woilu la. **6** Ii wara Horilu keɛ woilu bara, koyinke ma dinkira do rɔ, Seyiri la jamana rɔ, ka se woilu la. Ii ka ii gbɛn haan Heliparan, so mɛn ye wula kɔndɔ. **7** Wo kɔ, Kedorilameri ni a dafajɔɔilu ka ii kɔse ka na En Misipati, mɛn tɔɔ ko Kadesi. Mɔɔ menilu tɛrɛ ye Amaleki bɔnsɔn na jamana rɔ, ii ka woilu keɛ ye, ka se woilu la ka ai la jamana bɛɛ ta. Ii sera Amɔrikailu fanan na, menilu siini tɛrɛ Asarɔn Tamari so la. **8** Wo rɔ, Sɔdɔmu mansa bɔra, a ni Kɔmɔri mansa ni Adima mansa ni Seboyimu mansa ni Bela mansa. Bela wo tɔɔ fanan ko Sowari. Mansa woilu bɔra ka wa keɛ diya Sidimu dinban dɔ. **9** Ii wara ka Elamu mansa Kedorilameri keɛ, a ni Koyimu mansa Tidali ni Sineyari mansa Amurafeli ni Elasari mansa Ariyoki. Mansa loolu woilu ka mansa naanin keɛ. **10** Nba, Sɔdɔmu mansa ni Kɔmɔri mansa ni ii la mɔɔilu ka i bori ii juuilo jɛ. Ii siyaman borimantɔ bera tulubo fasani denkaulu rɔ, baa wo ka siya tɛrɛ Sidimu dinban dɔ. Menilu ma be denka rɔ, woilu ka i bori fɔɔ tindilu kan. **11** Wo rɔ, Kedorilameri ni a la mɔɔilu wara ka Sɔdɔmu ni Kɔmɔri nanfulu bɛɛ ta, a ni ii la dɔɔnninfenilu bɛɛ. Ii ka wo bɛɛ ta ka wa a ri. **12** Ii ka Iburama badenma Luti fanan mira ka wa a ri, a ni a bolofen bɛɛ, baa ale

fanan siini tere Sodomu so le kondɔ. **13** Mɔɔ do borimantɔ nara ka wo bɛɛ nafo Iburama ye, a ye fɔla mɛn ma ko Heburi cɛɛ. Wo tuma, Iburama siini tere Mamere la jiriju bailu tɔrɔfɛ. Mamere wo tere Amɛrika mɔɔ do le ri. A badenmailu le Esikoli ni Anɛri ri. Wo bɛɛ tere Iburama denkurui lu le ri. **14** Iburama badenma mira ko fɔra a ye tuma mɛn na, a ka a la mɔɔilu kili, mɛnilu kusan kelela. Cɛɛ fadinman mɔɔ kɛmɛ sawa ni mɔɔ tan ni seyin mɛn bɛɛ sɔrɔnni Iburama wara woilu bɔra, ka mansailu kɔsaran fɔɔ Daan so la. **15** Su rɔ, Iburama ka a la mɔɔilu ratalan ka be mansailu kan. Iburama ka ii keke ka se ii la, ka ii gbɛn haan Hobɔ. So wo ye Damasi so tele kankan bolomaran fan fɛla. **16** Mansailu tere ra nanfulu mɛn bɛɛ ta, Iburama ka wo bɛɛ mira ii la ka na a ri. A nara a badenma Luti fanan di, a ni Luti bolofenilu bɛɛ ni muso mɛnilu mirani tere wo ni mɔɔ tɔilu bɛɛ. **17** Nba, Iburama ka mansa Kedorilameri ni a mansa jɔɔnilu keke ka se ii la, ka ban ka i kɔsɛ. A kɔsɛtɔ, Sodomu mansa wara a kunbɛn Sawe dinban dɔ, mɔɔilu ye a fɔla mɛn ma ko mansa la dinban. **18** Salemu so mansa Melikisedeki nara Iburama kunbɛn ka sɔ buru ni resɛnji a rɔ. Alla Kɔrɔtaniba sarakalasela le wo ri. **19** A duwara Iburama ye ko: «Alla ye jumaya ke Iburama ye, Alla Kɔrɔtaniba, mɛn ka san dan ka duu dan. **20** An ye Alla Kɔrɔtaniba tando, mɛn ka i juu lu di i ma.» Iburama ka mɛnilu sɔrɔn keke rɔ, a ka wo bɛɛ ja bɔ ka a di Melikisedeki ma. **21** Sodomu mansa ka a fɔ Iburama ye ko: «N na mɔɔilu lasɛ n ma. Kɔni i ka nanfulu mɛn mira, i ye wo ta.» **22** Iburama ka a jabi: «N da n bolo kɔrɔta ka n kali Allabatala la, Alla Kɔrɔtaniba, mɛn ka san dan ka duu dan. **23** N da n kali wo la ko n tɛ i bolofɛn si tala, hali jisikari, wala sanbara julu. N tɛ a foyi ta, sa i kana a fɔ ko ile le ka Iburama ke nanfulutii ri. **24** N tɛ foyi tala fɔ n na mɔɔilu ka mɛn ke ii balo ri. Kɔni mɛnilu wara n kɔfɛ, Anɛri wo, Esikoli wo, Mamere wo, fɛn mɛnilu sɔrɔnda keke rɔ woilu ri ii nii bɔ wo rɔ.»

15 Wo waati taminni ko rɔ, Iburama ka Allabatala kumakan mɛn kibarɔ misaliya rɔ. A ka a fɔ ko: «Iburama i kana silan. N di i lantanka fɛn bɛɛ ma ka i sara kɔsɛbɛ.» **2** Iburama ka a jabi: «N Tii Allabatala, den tɛ n bolo. I ri n fɛn de di n ma wo rɔ? Damasika mɛn tɔɔ ko Eliyeseri, wo le ketɔ n na bon cetala ri.» **3** Iburama ka a fɔ ko: «I ma den si di n ma. Wo

rɔ, n na jɔn, mɛn ye n wara yan, wo le ketɔ n cetala ri.» **4** Iburama ka Allabatala kumakan mɛn jabili rɔ ko: «Wo kuma tɛ. Cɛɛ wo tɛ kɛla i cetala ri, fɔ i jɛrɛ den, i ketɔ mɛn sɔrɔnna. Wo le ketɔ i cetala.» **5** Allabatala ka Iburama labo kɛnɛma ka a fɔ a ye ko: «Iburama, i jia lɔ san dɔ, ka lolo bɛɛ jate, ni i ri se wo dan lɔnna.» Allabatala ka a fɔ ko: «Loloi lu siyaman jia mɛn ma, i bɔnsɔn di siyaya wo jia.» **6** Iburahima lara Allabatala la kuma la, wo rɔ Allabatala ka a jate mɔɔ telenni ri. **7** Allabatala ka a fɔ a ye ko: «Nde le Allabatala ri, mɛn ka lɔ i jɔrɔ ka i labo Uri so kondɔ Kalide jamana rɔ. N ka i lana yan de, ka jamana jɛn di i ma ka a ke i cetala ri.» **8** Kɔni Iburama ka a jabi: «N tii Allabatala, n di se a lɔnna di ko jamana jɛn di ke n ta ri?» **9** Allabatala ka a fɔ ko: «Nisi muso kɛlen mira ka na a di n ma, a ni bamuso kɛlen ni saaji kɛlen. Wo bɛɛ ye ke san sawa sawa ri. I ye kanba kɛlen fanan mira, a ni sokɔndɔkanbanin kɛlen.» **10** Iburama nara woilu bɛɛ di a ma, ka ii faa ka kolofenilu sensɛn a tɛma fila ri, kɔni a ma kɔnɔilu sensɛn. A ka kunkundun woilu bilabila ka ii jaben i jɔɔn na. **11** Duwailu jiira soboi lu ma tuma mɛn na, Iburama ka ii gbɛn. **12** Nba, tele be tumana, sunɔɔ ba donda Iburama jia rɔ. Ka a tɛrɛn a ye sunɔɔ rɔ, silan juu ni dibi ba sera a ma. **13** Allabatala ka a fɔ a ye ko: «Iburama, i ye a lɔn ko i bɔnsɔn di ke londonilu ri jamana gbɛrɛ rɔ. Ii ri ke jɔnilu ri, ka tɔrɔ kojuuya haan san kɛmɛ naanin wa dafa. **14** Kɔni jamana mɛn ketɔ ii bilala jɔnya rɔ, n di kititɛɛ jamana wo kan. Kiti wa ke, i bɔnsɔn di bɔ jamana wo rɔ nanfulu siyaman di. **15** Ile kɔnin di i la kɔrɔya diya bɔ, ka sa hɛrɛ rɔ. Ii ri i su don. **16** I denilu bɔnsɔn naaninna ri ii kɔsɛ yan, baa yan mɔɔilu, ni woilu ye Amɛrikailu le ri, ii la kojuu ma dan natamin fɔlɔ ka se ii gbɛn ma.» **17** Nba, tele bɛrɛ ka dibi don tuma mɛn na, sinkɔn sisima ni kala mɛlɛn taminda sobo kunkundunilu tɛma. **18** Wo lon jɛrɛ rɔ, teriya donda Allabatala ni Iburama tɛma. A ka a fɔ a ye ko: «N di duu jɛn di i bɔnsɔn ma, ka bɔ Misiran Ba ma, ka wa haan ba belebele ba ma, mɛn ye Efirati Ba ri kɔnin. **19** Dinkira wo ye Kenikailu bolo, a ni Kenisikailu ni Kadimonikailu **20** ni Hetikailu ni Peresikailu ni Refayikailu **21** ni Amɛrikailu ni Kanaanka ni Kirikasikakailu ni Jebusikailu.»

16 Iburama muso Sarayi tun ma den sɔrɔn a ye. Wo tuma, Misiranka sunkurun do tere

Sarayi bolo jonya la, men too ko Hajara. 2 Lon do ro, Sarayi ka a fo Iburama ye ko: «N cee, Allabatala ma son n ye den soron. I ye wa i la n na jonmuso Hajara fe. Ni Alla sonda, a ri den soron n ye.» Iburama sonda Sarayi la kuma ma. 3 Wo ro, a muso Sarayi ka a la jon Misiranka sunkurun di a ma ka a ke a muso ri, wo ka a teren Iburama ra san tan ke Kanaan jamana ro. 4 Iburama wara a la Hajara fe. Hajara ka konon ta. Hajara ka a yen tuma men na ko a konon ma le, a ma a tii Sarayi jii foyi le ri, fo ka a dooya. 5 Wo ro, Sarayi ka a fo Iburama ye ko: «Ko men ye kela n na, wo boni ile le ro. N ka n na jon di i ma ka a ke i muso ri. Koni a ka a yen tuma men na ko a konon ma le, a ma n jii foyi le ri. Allabatala, a ye wo kititee nde ni ile tema!» 6 Iburama ka Sarayi jabi: «Ale le wo ri. I la jonmuso ye i la fanka le koron. Men wa i diya, i ye wo ke a la.» Wo ro, Sarayi ka Hajara toro kojuuya, fo Hajara ka i bori a koron ka wa. 7 Allabatala la meleka ka Hajara yen tenke do ro wula kondon; tenke wo ye Suri sila dafe. 8 Meleka ka a fo a ye ko: «Ile, Hajara, Sarayi la jonmuso, i boni mi? I wato mi?» Hajara ka a jabi: «N borini n tii Sarayi le koron.» 9 Allabatala la meleka ka a fo a ye ko: «I kose i tii wara, ka wa i fanmajii a ye ka a kan mira.» 10 Meleka ka a fo ko: «N di i bonson siyaya a ja ma, fo maa te wo jate lon muume!» 11 Habadan Mansala la meleka ka a fo a ye ikonon tuun ko: «I ja lo. I konon ma le, i ri dence soron. I ye wo too la ko Isumayila, baa Allabatala da i la jusukasi kan namen. 12 Den wo ri ke ikomin waa ro sofali, men bilani a jere ma. A ti se a la yala a badenma tema. A ni a badenmailu te ben.» 13 Hajara ka a fo ko: «Allabatala jayen n na», wo ro a ka too do la ko: «Alla men korotanin jayen n na.» 14 Wo le ro, kakun men ye Kadesi so ni Beredi so te, maa ilu ye wo kilila ko Lasayi Royi. 15 Wo taminni ko, Hajara ka dence soron Iburama ye. Iburama ka den too la ko Isumayila. 16 Hajara ka Isumayila soron tuma men na, Iburama soron tun da san biseyin ni san waa ro bo.

17 Iburama soron ka san bikonondo ni san konondo bo tuma men na, Allabatala ka a jere yiraka a la ka a fo a ye ko: «Nde le Alla Sebeetii ri. I ye n na sila taama ka ke maa telenni ba ri. 2 Wo wa ke, n di an na teriya mafa i ye ka i bonson siyaya kosebe.» 3 Iburama ka wo men ka a jakoro ben duu ma. Alla kumara a ye

ko: 4 «An ye teriya men tala, wo le ye jin di. Jamana siyaman di bo i ro. 5 A te fo i ma butun ko Iburama. I kilito le sisen ko Iburahima, baa n di i ke jamana siyaman benba ri. 6 N di i jiri kosebe. I bonson di siyaya ka ke jamanailu ri. Mansailu ri bo i bonson do. 7 An na teriya wo ri to an tema a ni i bonsonilu fanan, menilu bee nato i ko. Teriya wo te banna habadan. N di ke i Maari Alla ri, a ni i bonson ta. 8 I ye londanya la jamana men do bi, n di jamana wo di ile ni i bonson bee ma. Kanaan jamana wo ri ke ile ni i bonson ta ri habadan. N di ke i bonson na Maari Alla ri.» 9 Alla ka a fo Iburahima ye ko: «I ni i bonson bee ye an na teriya sila taama ka n kan mira. Ai ka kan ka diyagboya ko men ke, wo le ye jin di. Ai cee kelen kelenna bee ye faaninta ke. 11 Ai wa faaninta ke, wo ri ke an na teriya toomasere ri nde ni aile tema. 12 Ka bo bi ma haan ka wa, denceilu bee ye faaninta ke ii soron tele seyin ma. Hali jonilu. Jon fen fen wa soron i wara, i ye a faaninta ke wo ja le ma. I wa jon fen fen san wodi la siya gberailu ma, wo fanan ye faaninta ke ja kelen wo ma. 13 Ni a saron da i wara, ni i ka a san i la wodigbe la, a bee ye faaninta ke. Wo le ro, n na teriya toomasere ri ke ai fari ma, ka a yiraka ko teriya wo ri men kadawu. 14 Ni cee men ma faaninta ke ka wo no ke a fari ma, wo ye fara a badenmailu la, baa n kan men diyagboya le, a ma wo ke. Wo ro, a ra n na teriya sila bila.» 15 Nba, Alla ka a fo Iburahima ye ko: «I kana a fo i muso ma butun ko Sarayi. A too le sisen ko Saran. 16 N di baraka don a ro. N di a ke, a ri dence soron i ye. N di baraka don Saran na ko ro ka a ke siyailu ma ri. Mansailu ri bo a bonson do.» 17 Iburahima ka a jakoro ben duu ma. Koni a ka Alla la kuma men a yelera ka a fo a jere kondon ko: «Cee men soron da san keme bo, wo keto den saronna di? Saran fanan da san bikonondo soron. Wo ri se moyila den na wa?» 18 A ka Alla madiya ko: «I jaandi. I ye baraka don Isumayila la ko ro, ka i janto a ro.» 19 Alla ka a jabi: «Wo kuma te, koni i muso Saran di dence soron i ye. I ri a too la ko Isiyaka. Teriya ri don n ni Isiyaka tema, a ni a bonson menilu nato a ko. Teriya wo ri men kadawu. 20 Men loni Isumayila la ko ma, i ka men dali n fe, n di wo ke. N di baraka don a la ko ro ka den siyaman di a ma, ka a bonson siyaya kosebe. A ri faama tan ni fila soron. N di jamana ba do bo a ro. 21 Koni n na teriya ri to n ni Saran dence Isiyaka le tema, men Saran di soron i ye jin

tuma sanda.» **22** Alla banda kumala Iburahima ye tumana men na, a bora Iburahima fe. **23** Wo lon kelen do, Iburahima ka Isumayila la faaninta ke, ka a la jon bee fanan faaninta ke, menilu soronni a wara a ni menilu sannu a bolo. Cee man kelen kelenna men bee tere a wara, Iburahima ka wo bee faaninta ke ikomin Alla ka a fo a ye ja men ma. **24** Iburahima jere ka faaninta ke ka a teren a soron da san bikonondo ni san konondo bo. **25** A dence Isumayila ka faaninta ke ka a teren a soron da san tan ni sawa bo. **26** Wo lon kelen do, Iburahima ni a dence Isumayila fila bee ka faaninta ke, **27** a ni cee man menilu bee tere Iburahima wara. Jon menilu soronni a wara, a ni menilu sannu a bolo siya gberedu ma, wulu bee ka faaninta ke a fe.

18 Lon do ro, Allabatala ka a jere yiraka Iburahima la Mamere la jiriju bailu koru. Wo ka Iburahima siini tere a la faaninbon da la tele kunna ro. **2** Iburahima ka a ja lo ka cee sawa loni yen. Ii tun ma jan a la. A ka ii yen tuma men na, a borimanto bora a la faaninbon da la ka wa ii laben, ka a maji bake ka ii fo. **3** A ka a fo ii ye ko: «N tiilu, ai jaandi, ai kana tamin n wara ten. **4** Ko ji ye na ka ai sen mako, ka ban ka ai jiriji lulen na. **5** N ye wa doonninfa jinin a ye doonnin ke. Baa, ai ra na ai la baaraden wara. Ai ti se bola yan wo ja a ma doonnin ke. A wa banda doonninna a ri sila mira ka wa.» Ii ka Iburahima jabi: «Ale le wo ri, wo te baasi ri.» **6** Iburahima borimanto donda a la faaninbon na ka a fo Saran ye ko: «I kaliya ka farinin muun numa sumanifa ja sawa suman, ka a gba si ka a ke buru ri.» **7** Iburahima ka a bori ka wa nisi ware ro, ka nisiden toloni do mira, men sobo duman. A ka wo don a la jon do bolo. Jon wo ka a kaliya ka nisiden kannate ke a sobo tibi. **8** Iburahima ka nono sunoni ni nono kende ta, ka nisiden sobo tibini la wulu kan ka wa wo bee sii london sawa koru. Ii tere ye doonninna tuma men na, Iburahima ka a lo ii dafa jiri koru. **9** Ii ka Iburahima majininka ko: «I muso Saran ye mi?» A ka a fo ko: «A ye faaninbon na.» **10** Kelen ka a fo ko: «N di na bo i fe jin tuma sanda. Wo ri a teren i muso Saran da dence soron.» Saran siini tere londance wo kafe faaninbon da la, ka a tolo malo a la. **11** Wo tuma, Iburahima ni Saran da koru kosebe. Den soron waati ra tamin Saran kan. **12** Saran ka kuma wo men tuma men na, a yelera a jere ma, ka a fo ko: «Nde

koroni ba le. N cee fanan da cemoya kosebe. N di se den soronna wo ro, ka sewa wo ro wa?» **13** Wo ro, Allabatala ka a fo Iburahima ye ko: «Nfenna Saran ye yelera ka sika a den soron ko ro a koroya waati? **14** Allabatala se katala fen su numan de kela? Nin tuma sanda, n di na bo i fe yan. Wo ri a teren i la muso Saran da dence soron.» **15** Saran silanda ka wuya fo ko: «Nde ma yele de!» Koni Allabatala ka a fo ko: «I yelera le jo!» **16** Nba, london wulu men keni ka wa, Iburahima wara ii bilasila. Ii sera tindi do kan ka ii ja lo Sodomu so fan fe lala. **17** Allabatala ka a fo a jere ma ko: «N keto men kela, n di wo dokon Iburahima ma wa? **18** Baa a ri ke jamatii ba ri, fanka ye men na. Iburahima ri ke sababu ri, siya bee ri baraka soron n bolo. **19** N da a jenematamon, kosa a ri a denilu ni a bonson bee jamari ko ii ye n na sila taama telenbaya ro. Ni ii ka wo ke, n di n na teriya mafa, n ka men ta Iburahima ye.» **20** Nba, Allabatala ka a fo Iburahima ye ko: «Sodomukailu ni Komarikailu jalakili kan da siyaya. Ii la ko haramunnin a ra wara kosebe. **21** Wo ro, n wato ii ragbela, sa n di a lon ni ii ra kojuu ke ikomin a fora n jana ja men ma.» **22** Cee wulu bora Iburahima torofe ka wa Sodomu fan fe. Koni Iburahima loni tora Allabatala jakoro. **23** A ka a madon a la ka a fo a ye ko: «Allabatala, i ri jahadi la maa telenniilu ni maa telenbailu bee jalon kan wa? **24** Ni i ka maa telenni biloolu teren so kondoye, i ri jahadi la so kondoye moolu bee kan wa? I ti se so kondoye moolu tola ye maa telenni biloolu wulu la ko koson wa? **25** Ka maa telenniilu faa maa telenbailu fe, i te ko su wo kela fewu. I te sonna ka maa telenni ni maa telenbailu jate kelen di ka jahadi la ii bee kan. I te ko su wo kela fewu! Ile le dunuja bee kititeela ri, men ye kojuu ni kopuma faranfaasila.» **26** Allabatala ka Iburahima jabi: «Ni n ka maa telenni biloolu teren Sodomu, n di so kondoye maa bee to ye maa numa biloolu wulu la ko koson.» **27** Iburahima ka a fo a ye iko tuun ko: «Maari, i ye dije. N te foyi ri fo banku, koni n ye n dajala ka kuma i ye. **28** Ni i ka a teren maa telenni te maa biloolu bo don? Ni maa loolu doron ka maa biloolu jan, i ri jahadi la so bee kan maa loolu wulu la ko koson wa?» Allabatala ka a jabi: «Ni n ka maa telenni binaanin ni loolu teren so kondoye, n te jahidi la so kan.» **29** Iburahima kumara a ye iko ko: «Ni maa telenni ma tamin maa binaanin kan don?» Allabatala ka a fo ko: «Maa binaanin wulu la

ko koson, n te jahadi la so kan.» **30** Iburahima ka a fo ko: «Maari, i jaandi, i kana diminya n ma, koni n ye kumala iko. Ni i ka maa telenni bisawa daron teren so kondɔ don?» Allabatala ka a fo ko: «Ni n ka maa telenni bisawa teren ye, n te jahadi la so kan.» **31** Iburahima ka a fo ko: «Maari, ye n diɲe. N ye n dajala ka kuma i ye iko. Ni i ka a teren ko maa telenni te tamin maa muwan kan don?» Allabatala ka a jabi: «N te jahadi la so kan maa muwan woilu la ko koson.» **32** Iburahima ka a fo ko: «Maari, i kana diminya n ma. N na kuma dan de jin di. Ni maa telenni muume kera maa tan di don?» Allabatala ka a fo ko: «N te jahadi la so kan maa tan woilu la ko koson.» **33** Allabatala banni kumala Iburahima fe, a wara. Iburahima ka i kose ka wa a wara.

19 Nba, meleka fila wo sera Sodomu wura fe. Luti tere siini so donda la. A ka ii yen tuma men na, a wulira ka wa ii laben ka majii bake ka ii tuwa. **2** A ka a fo ko: «N tiilu, ai jaandi, ai ye diɲe ka na jiya n wara. Ai ye ai sen mako ka sii yan. Sooma jona, n di sila di ai ma, sa ai ri wa ai la taama ro.» Melekailu ka Luti jabi: «Een. An di sii kenema yan.» **3** Koni Luti kumara ii ye ka a magbeleya, fo ii sonda ka wa jiya a wara. A la maa ilu ka buru fununbali ni daonnin ba raben. Luti ka wo bee sii a la londonilu korɔ. Ii ka daonnin ke. **4** Ka a teren ii ma i la folo, Sodomukailu bora fan bee ro ka na bon naminin. Kanberenilu wo, maobakoroilu wo, ii bee nara. **5** Ii ka ii kan nabo Luti ma ko: «Cee men nani i wara yan su jin do, ii ye mi? I ye ii lana an ma. An ye a fe ka an na ii fe.» **6** Luti bora bon na, ka bon da tuun londonilu ma. **7** A ka fo: «N badenmailu. Ai jaandi, ai kana kojuu jin ke. **8** N denmuso fila ye yan, wo si ma cee lon folo. N di woilu lana ai ma ka ii di ai ma. Fen fen wa diya ai ye, ai ye wo ke ii la. Koni ai kana foyi ke cee jinilu la, baa ii nani londanya le la n wara.» **9** So kondɔ maa ilu ka a fo i joon ye ko: «Cee jin te foyi le ri fo london, koni sisen a ye a fe ka ke an na kuntii ri.» Ii ka a fo Luti ye ko: «I bo sila la an tema. Ni i ma i bo an yoro, an di men ke i la, wo ri juuya i la londonilu ta ri.» Ii ka Luti tuntun fanka la ka sudunya bon na sa ii ri da kadi ka don. **10** Koni cee fila woilu ka da laka ka ii boloilu labo ka Luti mira. Ii ka a ladon bon na ka da soo tuma men na, **11** ii ka maa ilu bee ja fuyenya bonda korɔ. Fen fen tere don ko ro bon na, woilu bee ja fuyenyara,

kanberen wo, maobakoro wo, woilu bee. Wo ro, ii ka bonda jinin ka kaja. **12** Cee fila wo ka a fo Luti ye ko: «I la maa doilu ye so kondɔ yan wa? I ye a bee labo so kondɔ. I biran wo, i denceilu wo, i denmusoilu wo, i la maa bee labo, **13** baa an keto so jin bee halakila le. Ii jalakili kan da siyaya Allabatala jana. Wo ro, ale le ka an lo ii halakila.» **14** Nba, Luti bora ka wa kuma a biranilu ye, menilu ka a denmusoilu mamira. A ka a fo ii ye ko: «Ai ye wuli. An ye an bori ka bo so kondɔ. Allabatala keto so halakila le!» Koni, Luti biranilu ka a kuma jate yelemako le ri. **15** Sooma da la, meleka woilu ka a fo Luti ye ka a magbeleya a ye ko: «I kaliya! I ye i muso ni i denmuso fila ta ka wa. Ni wo te, ai ri halaki so jahadi ro.» **16** Koni, Luti ka a la sumaya. Wo ro, ii ka a mira a bolo ma, a ni a muso ni a denmuso fila ka wa ii ri so kakan. Allabatala kininkinira ii ma wo ja le ma. **17** Ii bo men keni so kondɔ, meleka kelen ka a fo ii ye ko: «Ai ye ai bori ka wa ka ai jere kisi. Ai kana ai kofene. Ai kana ai lo dinban yoro si ro. Ai ye i bori ka wa koyinke kan, sa ai kana halaki.» **18** Luti ka fo: «Ee, n tii. I jaandi. **19** I ra ban ka n kisi, koni n ti se n borila fo koyinke kan. Sani n ye se ye, n di jahadi saron. **20** I ja lo. I ma so wo yen, men ma jan yan na. So wo ka doo. N di se wo saronna. N tii, i jaandi. N ye n bori ka wa so mesen wo la, sa n di kisi.» **21** Meleka ka a fo ko: «Ale le wo ri. N da diɲe wo ma. I kan so men ma wo ri, n te jahadi la wo kan. **22** Koni ai ye i kaliya ka wa don ye. Ni ai ma se ye, n ti se foyi kela.» So men Luti ka a fo a ma ko a daon, so wo too lara ko Sowari. **23** Luti donda Sowari so kondɔ ka a teren tele ra ye. **24** Wo tuma, Allabatala ka ta tinbiriki lamaa lajii Sodomu ni Komori kan ikomin sanci kise. Allabatala jere le ka wo lajii ka bo sankolo ro. **25** Wo ro, Allabatala ka so woilu bee janin, a ni dinban bee. Maa ilu bee halakira, a ni jiri ni bin bee. **26** Ii watola, Luti muso ka kofene dinkira men do, a yelemanda ka ke koo kaba ri. **27** Wo sooma da la jona, Iburahima wara kuma diya wo ro, a ni Allabatala tun kumara i joon fe dinkira men konin. **28** A ka a ja lo ka Sodomu ni Komori soilu ragbe, a ni dinban bee. A ka sisi wulitola yen. Sisi bora ikomin ta wa jiri mira furu kondɔ. **29** Nba, Alla ka dinban so bee halaki tuma men na, a ka a miri Iburahima ma ka Luti kisi ta la halakili ma. Ta wo ka so bee halaki, Luti siini tere dinkira men do. **30** Luti ma son ka to Sowari ka a masaron a silanni. Wo ro, a ka a denmuso

fila ta ka wa ii ri koyinke kan. Ii ka ii sii falan na ye. **31** Lon do rɔ a denmuso korɔmamɔ ka a fɔ a dɔɔmuso ye ko: «An fa ra korɔya. Cɛ fanan tɛ yan, mɛn di an furu, ikomin a ye kɛla dunɔɔna fan bɛɛ rɔ ɔna mɛn ma. **32** An ye dɔlɔ di an fa ma. A wa a min ka a ɔna laminin, an di an na a fɛ, sa an di den sɔrɔn, sa an fa bɔnsɔn kana tunun dunɔɔna ma.» **33** Ii ka dɔlɔ di ii fa ma su wo rɔ. A ka a min fɔɔ ka a ɔna laminin. A denmuso korɔmamɔ wara a la a fɛ. Luti ma a la tumana lɔn. A ma a wuli tumana fanan lɔn. **34** Wo sɔɔma da la, Luti denmuso korɔmamɔ ka a fɔ a dɔɔmuso ye ko: «Su rɔ, n ka n la n fa fɛ. Su ba ko: an ye dɔlɔ di a ma iko. A wa a min ka a ɔna laminin, ile ri wa i la a fɛ, sa an fa bɔnsɔn kana tunun dunɔɔna ma.» **35** Ii ka dɔlɔ di ii fa ma su wo rɔ iko. A ka a min fɔɔ ka a ɔna laminin. A denmuso dɔɔmamɔ wara a la a fɛ. Luti ma a la tumana lɔn. A ma a wuli tumana fanan lɔn. **36** Nba, Luti denmuso fila bɛɛ ka kɔnɔ ta Luti fɛ ɔna wo le ma. **37** A denmuso korɔmamɔ ka dence sɔrɔn ka a tɔɔ la ko Mowabu. Mowabu bɔnsɔn mɛn ye ye bi, wo benba le wo ri. **38** A dɔɔmuso fanan ka dence sɔrɔn, ka a tɔɔ la ko Benami. Amoni bɔnsɔn mɛn ye ye bi, wo benba le wo ri.

20 Nba, Iburahima bɔra Mamere ka wa Nekebi, ka taa i sii Kadesi a ni Suri so fila tɛma. Ka a tɛrɛn a ye Kerari, **2** Iburahima ka a fɔ ye mɔɔilu ye Saran na ko rɔ ko: «N dɔɔmuso le.» Wo le rɔ, Kerari mansa Abimeleki ka a la mɔɔilu lɔ Saran mirala kɔsa a ri a kɛ a la muso ri. **3** Kɔni su do rɔ, Alla ka a jere yiraka Abimeleki la sibo rɔ, ka a fɔ a ye ko: «Abimeleki i ɔna lɔ. A tɛ mɛn i ri faa dɛ, baa i nɔ muso mɛn mirala ɔnin di, a furunin dɛ.» **4** Wo ka a tɛrɛn, Abimeleki tun ma a la Saran fɛ fɔlɔ. Wo rɔ, a ka Alla jabi: «Faama, i ri se n na jamana halakila hali an ma kojuu kɛ wa? **5** A cɛɛ le ma a fɔ n ye ko a dɔɔmuso le ɔnin di wa? Muso fanan ma a fɔ ko ale korɔɛ le wa? N kɔnin ka ko ɔnin kɛ jusu gbɛya le la. N ma kojuu kɛ.» **6** Alla ka Abimeleki jabi sibo kɛlen wo rɔ ko: «N ka a lɔn ko i ka ko ɔnin kɛ jusu gbɛya le rɔ. Wo le rɔ, nde le ka a kɛ, i mɛ i la a fɛ fɔlɔ ka ko haramunnin kɛ. **7** Nba, cɛɛ wo muso lasɛ a ma. N na nabi dɛ a ri. A ri madiyali kɛ i ye sa i kana faa. Ni i ma a muso lasɛ a ma, i ye la a la ko i ri faa fewu, i ni i la mɔɔ bɛɛ!» **8** Sɔɔma da la jona, Abimeleki ka a la mɔɔilu kili ka ko wo bɛɛ ɔna ii ye. Ii ka wo mɛn ka silan kojuyaya. **9** Abimeleki ka Iburahima kili

ka a fɔ a ye ko: «Cɛɛ, i ka nfen kɛ an na ɔnin dɛ ten? N na kojuu su ɔnum kɛla i la fɔ i ra kojuu ɔnin ɔnɔn nase nde ni n na jamana mɔɔilu ma? I ra mɛn kɛla n na ɔnin, mɔɔ ma kan ka wo kɛ i mɔɔɔɔ na habadan! **10** I ka ko ɔnin kɛ nfenna?» **11** Iburahima ka a jabi: «N tɛrɛ ye n mirila le ko n tɛ mɔɔ sɔrɔn jamana ɔnin dɔ, mɛn silanni Alla ye. N ko yan mɔɔilu ri n faa n na muso kɔsɔn. Wo le rɔ, n ka a fɔ i ye ko n dɔɔmuso le. **12** Wo bɛɛ ni a ta, n dɔɔmuso bɛrɛ bɛrɛ le a ri. An bɛɛ ye fa kɛlen dɛ la, kɔni an tɛ na kɛlen na. N ka a furu ka a kɛ n muso ri. **13** Alla ka n nabo n fa wara tuma mɛn na n ka wa taama rɔ, n ka a fɔ Saran ye ko: «I ka kan ka ɔnumaya mɛn kɛ n ye wo rɔ, wo le ye ɔnin di. An wa wa ɔrɔ ɔrɔ, i ye a fɔ ye mɔɔilu ye ko «N korɔɛ le a ri.»» **14** Abimeleki ka Iburahima muso Saran nase a ma, ka saailu ni bailu ni nisiilu la a kan, a ni ɔninilu. **15** A ka a fɔ Iburahima ye ko: «N na jamana ragbɛ. A ɔrɔ mɛn wa diya i ye, i ye wa i sii ye.» **16** A ka a fɔ Saran ye ko: «A ragbɛ! N da wodigbɛ waa kɛlen di i korɔɛ ma ka a yiraka ai wara mɔɔ bɛɛ la ko i ma kojuu kɛ. Mɔɔ bɛɛ ri a lɔn ko i ra jo sɔrɔn.» **17** Iburahima ka Alla tara Abimeleki ye. Wo rɔ, Alla ka Abimeleki lakendɛya, a ni a la muso ni a la ɔnin muso bɛɛ, wo le rɔ ai ri se den sɔrɔn iko tuun **18** baa Allabatala tun da dence sɔrɔnbaliya jankarɔ le bila Abimeleki muso bɛɛ la Iburahima muso Saran mira kɔsɔn.

21 Allabatala hinara Saran na ikomin a tun ka a fɔ ɔna mɛn ma. A ka lahidi mɛn ta a ye fɔlɔ, a ka wo mafa. **2** Wo rɔ, Iburahima la cɛmɔɔbaya waati rɔ, Saran ka kɔnɔ ta ka dence sɔrɔn a ye, waati mɛn fɔni Alla bolo korɔmanna. **3** Saran ka dence mɛn sɔrɔn, Iburahima ka wo tɔɔ la ko Isiyaka. **4** Isiyaka sɔrɔn tele seyin, Iburahima ka a faaninta kɛ, ikomin Alla ka a jamari a ye ɔna mɛn ma fɔlɔ. **5** Isiyaka sɔrɔnda ka a tɛrɛn Iburahima sɔrɔn da san kɛmɛ bɔ. **6** Saran ka a fɔ ko: «Ɛɛ! Alla ra n nasɛwa fɔɔ n da ɔnalen ka yeɛ bɛɛ. Ko ɔnin wa fɔ mɔɔ mɛn ye, wo fanan di sɛwa ka yeɛ n fɛ.» **7** Saran kumara iko ko: «Yon tun di a fɔ Iburahima ye ko Saran di sin di den ma wa? Kɔni n da dence sɔrɔn a ye, ka a tɛrɛn a ra cɛmɔɔya kɔsɛbɛ.» **8** Nba, den bonyara. Ii ka a da bɔ sin na lɔn mɛn dɔ, Iburahima ka tolɔn ba kɛ. **9** Misiranka muso Hajara ka dence mɛn sɔrɔn Iburahima ye, wo tɛrɛ ye Isiyaka mayɛɛla. Saran ka wo yen **10** ka a fɔ Iburahima ye ko: «I ye ɔninmuso wo ni a dence

gben. N dence Isiyaka le dōrōn di kē i cētalā ri. A dence tē kē i cētalā ri fewul!» **11** Saran na kuma wo gbara Iburahima la kosebe, ka a masōrōn Isumayila fanan ye a den de ri. **12** Kōni Alla ka a fō a ye ko: «Iburahima, wo kana gba i la i dence ni i la jōnmuso la ko. Saran ba fen fen jinin i fē, i ye wo kē a ye, baa n ka bōnsōn men lahidi ta i ye, bōnsōn wo bōtō Isiyaka le rō. **13** Kōni n di i la jōnmuso dence bōnsōn fanan siyaya ka a kē jamatīi ri ka a masōrōn a bōra ile le rō.» **14** Wo duusagbeni, Iburahima ka buru ta ka a di Hajara ma, ka ji kē jikefen gbololama kōndō ka wo fanan di a ma. A ka a den di a ma ko ii ye wa. Hajara bōra Iburahima wara wo rō ka wa a mataama wula kōndō, Bēri-Seba so kōkan. **15** Ii ka ii mataama wula kōndō haan ji banda jikefen kōndō. Ji banda tuma mēn na, Hajara ka a den to jirinin do lulen na. **16** A ka a mabō a den na ko biñe sōmōndiya ko kelen jatela ka a sii, baa a ka a miri ko a tē a fē ka a den faatōla yen. A ka a sii ye ka kasi kojuuya. **17** Kōni Alla ka den kasi kan mēn. Wo rō, Alla la mēleka ka a kan nabō Hajara ma ka bō sankolo rō. A ka a fō ko: «Hajara, nfen kēni? I kana silan. Alla ra i den kasi kan mēn. **18** I wuli ka wa den bolo mira. N di a bōnsōn siyaya ka a kē jamana ba ri.» **19** Alla ka Hajara ja laka. A ka kōlōn do yen. A wara jikefen nafa ji rō ka na a di den ma. Den ka ji min. **20** Alla tora den fē. A kunbayara, ka a sii wula kōndō ka a kē biñefilila ri. **21** A siini tere Paran wula kōndō. A na ka Misiranka muso do furu ka wo di a ma. **22** Nba, lōn do rō Abimeleki ka a la kēleden kuntīi Pikōli ta ka wa Iburahima wara. A ka a fō Iburahima ye ko: «Alla ye i fē i la ko bēe rō. **23** Wo rō, n ye a fē i ye i kali Alla la yan bi, ko nde ni n denilu, a ni n mamarenilu, ko i tē an si janfa. I ye london de ri n na jamana rō yan. N ka jumaya mēn kē i ye wo rō, n da wo kē. Wo ja kelen ma, i ka kan ka jumaya wo kē n ye, i ye wo kē. I ye an na jamana mēn dō bi, i ka kan ka jumaya mēn kē wo la mōoilu ye, i ye wo fanan kē.» **24** Iburahima ka a fō ko: «Ale le wo ri, n da n kali wo la.» **25** Kōni Iburahima ka Abimeleki jalaki kōlōn do la ko rō, baa Abimeleki la jōnilu tun da wo mira fanka la. **26** Abimeleki ka Iburahima jabi: «N ma a lōn n na jōn mēn ka kōlōn mira. Ile ma foyi fō n ye. N ma a lōn fō bi.» **27** Iburahima ka a la saa doilu bō, a ni a la bailu a ni a la nisiilu bō ka a di Abimeleki ma, ii la teriya rō. **28** Iburahima ka saadenni musoman wōrōnwula gbere fanan bō a la saa

kuru rō. **29** Abimeleki ka a mapininka ko: «I ka saaden musoman wōrōnwula jin bō nfenna ko rō?» **30** Iburahima ka a fō ko: «Saadenni musoman wōrōnwula jin mira. Ii ye kē an sere ri ka a yiraka ko nde le ka kōlōn jin sen.» **31** Wo le rō, ii ka dinkira wo tōō la ko Bēri-Seba, baa Iburahima ni Abimeleki ka ii kali ii jōnōn ye dinkira wo le rō. **32** Ii ka ii kali ii jōnōn ye tuma mēn na, Abimeleki ni a la kēleden kuntīi Pikōli ka ii kōse ii wara Filisiti jamana rō. **33** Iburahima ka tamarisiju turu Bēri-Seba ka Allabatala bato, Maari mēn tē banna kōnin. **34** Iburahima mēda Filisiti jamana wo rō ka waati jan kē ye.

22 Nba, waati wo taminni kō rō, Alla ka Iburahima kōrōbō. A ka a kili ko: «Iburahima.» Iburahima ka a fō ko: «Naamun.» **2** Alla ka a fō ko: «I ye Isiyaka ta, i dence kelen pe, mēn duman i ye. I ye wa a ri Morija mara rō. N di koyinke do yiraka i la ye. I ye wa koyinke wo kan ka Isiyaka kē saraka ri ka n sō a la ye. I ye a faa ka a janin ka a kē buuri ri.» **3** Wo Duusa gbēni, Iburahima wulira jona ka lōō tēē Alla sōlifēn janin kanma ka a la fali rabēn. A ka a la jōnce fila kili, a ni a dence Isiyaka. Ii bēe ka sila mira ka wa. Alla ka dinkira mēn ko fō a ye, ii wara ye. **4** Ii ka tele sawa kē taaman na. Iburahima ka a ja lō wula jan na ka dinkira wo yen. **5** Iburahima ka a fō a la jōnilu ye ko: «N ni n dence wātō koyike wo kan ka Alla bato. Ai ye an makōnō fali dafē yan. An nato.» **6** Iburahima ka Alla sōlifēn janin lōō sii a dence Isiyaka kun ma, ka a la muru ta, a ni takise. Ii fila wara ii jōnōn fē. **7** Isiyaka ka a fō a fa ye ko: «N fa.» Iburahima ka a fō ko: «Naamun.» Isiyaka ka a fō ko: «Takise ye an bolo, lōō fanan ye an bolo. Saadennin ye mi, an ye mēn kela saraka janinta ri Alla ma?» **8** Iburahima ka a jabi: «N den, Alla ri an mako ja ka saadennin ko janabō.» Ii fila tora wa la i jōnōn fē. **9** Dinkira mēn ko fōni a ye Alla bolo, ii sera ye. Iburahima ka saraka janin diya lō ka lōō la wo kan. Wo kēni, a ka a dence Isiyaka sidi ka a lala saraka janin diya kan lōō kun na. **10** A ka a la muru ta ko a ye a dence kannateēla. **11** Kōni Allabatala la mēleka tora sankolo rō ka a kan nabō Iburahima ma ko: «Iburahima, Iburahima!» Iburahima ka a fō ko: «Naamun.» **12** Mēleka ka a fō ko: «I kana i bolo lase i den ma de! I kana foyi kē a la. N da a lōn sisen ko i silanni Alla ye, ka a masōrōn i ma i ban ka i dence kelen pe di Alla ma.» **13**

Ibrahim ka a ja lo ka saaji do yen. A mirani a kere ma tunin do rō. Ibrahim wara saaji wo mira ka a ke saraka ri Allabatala sō kanma a dence nō rō. A ka a faa ka a janin ka a ke buuri ri. **14** Ibrahim ka dinkira wo tō la ko: «Allabatala ri mō mako ja.» Wo le rō, mōilu ye a fōla bi ko: «Allabatala ri mō mako ja a la koyinke kan.» **15** Allabatala la meŋe tora sankolo rō ka Ibrahim kili a sija filana rō, **16** ka a fō a ye ko: «Allabatala ka a fō ko: «I ma i ban i dence kelen pe faala ka a ke saraka ri ka a di n ma. I komin i ra wo ke, n da n kali n jere tō la, ko **17** i ri baraka. N di i bōnsōn siyaya ikomin lolo ye sankolo rō ja men ma, wala kōji da la kije siyaman ye ja men dō. I bōnsōn di se ii juuila la, fō ka waila la soila mira ii la. **18** Wo ri ke sababu ri, siya bē ri baraka sōrōn n bolo i bōnsōn fē, baa i ra n kan mira ka a ke.» **19** Nba, Ibrahim ni a dence ka ii kōse ka wa a la jōnilu teren ye. Ii bē ka sila mira ka wa Beri-Seba. Ibrahim ka a sii ye le ka men. **20** Waati wo taminni, a fōra Ibrahim ye ko a badenma cē Nakōri muso Milika fanan da denceilu sōrōn. **21** A dence fōlōma tō ko Usi. A dence filana tō ko Busi. A dence sawana tō ko Kemuheli. Kemuheli wo ye Aramu fa le ri. **22** Milika dence naaninna tō ko Kesedi, ka Haso tuun wo la, ka Pilidasi tuun wo la, ka Jidilafe tuun wo la, ka ban ka Betuweli tuun wo la. **23** Betuweli wo le denmuso le Rebeka ri. Milika ka dence seyin wo le sōrōn Ibrahim badenma cē Nakōri ye. **24** Nakōri jōn muso, men tō ko Rehuma, wo fanan ka denceilu sōrōn a ye. Wo denceilu tō le ten: Tebaki, Kahamu, Tahasi a ni Maaka.

23 Saran ka san keme ni san muwan ni wōrōnwula bō tuma men na, **2** a sara Kanaan jamana Kiriyati Ariba sō kōndō, men tō bi ko Heburōn. Ibrahim ka a sii Saran su kun na a ka kasi. **3** Ibrahim bōra a muso Saran su dafē, ka wa kuma Hetika ye, **4** a ka a fō ko: «Nde ye london de ri ai wara yan. Ai ye dinkira do san n ma, sa n di a ke kaburu so ri ka n muso su don ye.» **5** Hetika ka Ibrahim jabi: **6** «An fa, i tolo malō n kan na. Ile ye Alla la faamaden de ri an tēma yan. An na kaburu so dinkira men ba diya i ye, i ye i la su don ye. An si te an ban wo ma ka an na duu di i ma. I ye i muso su don.» **7** Ibrahim ka a wuli ka a majji Hetikailu jana. **8** A ka a fō ii ye ko: «Nba, ni ai sōnda n ye n muso sutura, ai jaandi, ai ye Sohari

dence Efurōn madiya n ye. **9** Falan mēn ye a bolo Makipela, a la sēnē kōnkō fē kōnin, a ye wo san n ma. A sōnkō wa ke wodi mēn di, n di wo di a ma ai jakōrō yan, sa dinkira wo ri ke n na kaburu so ri.» **10** Wo ka a tēren Efurōn jere siini Hetika tēma sō donda la ye, baa ale fanan tere Hetika de ri. A ka Ibrahim jabi jama bē jana ko: **11** «An fa, i tolo malō n kan na. N di sēnē ni falan bē di i ma ka a la a jōnōn kan. N ye a bē dila i ma ka n badenmailu ke a sere ri. Wa, i muso su don.» **12** Ibrahim ka a majji sō kōndō mō bē jana. **13** A ka a fō Efurōn ye wo bē jakōrō ko: «I jaandi, i tolo malō n na. N di sēnē jōn sōnkō di i ma. I ye a mira, sa n di wa n muso su don ye.» **14** Efurōn ka a fō Ibrahim ye ko: **15** «N na faama, i tolo malō n na. Sēnē jōn sōnkō tē tamin wodigbē kilo naanin a ni tala la. Wo ri nfen ja nde ni ile tēma? Wa i muso su don.» **16** Efurōn ka sēnē sōnkō mēn fō, Ibrahim sōnda wo ma. A ka wodigbē wo suman Hetika bē jana ka a di Efurōn ma, wodigbē kilo naanin a ni tala la, ka bēn julailu la sumanni ja ma. **17** Wo rō, Ibrahim ka Efurōn na sēnē san a ma, sēnē mēn tere Makipela, Mamere fan fē. Sēnē wo ni a falan ni a jiri bē haan ka wa se sēnē dan na, **18** wo bē kera Ibrahim ta ri. Hetika mēn bē siini tere laden dō sō donda la ye, wailu kera ii sere ri. **19** Ibrahim bōra ye ka a wa a muso Saran su don falan na Makipela, Mamere fan fē Kanaan jamana. Mamere wo tō le fanan ko Heburōn. **20** Wo le kōsōn, sēnē wo ni a falan bē kera Ibrahim ta ri, ka a ke a la kaburu so ri. A ka wo san Hetika de ma.

24 Nba, Ibrahim kōrōyara kōsebe, Allabatala tun ka baraka don a la ko bē rō. **2** Lon do rō, a ka a dēmēnba kili, mēn ye a la nanfulu kunnasiila ri, a ka a fō a ye ko: «I bolo la n woro kōrō ka lahidi ta n ye ka i kali. **3** An siini Kanaanka le tēma yan, kōni n ye a fē i ye i kali Allabatala tō rō, mēn ye sankolo ni duukolo tii ri, ko i tē Kanaanka denmuso si furu ka a di n dence ma. **4** I ye i kali ko i ri wa n fa jamana rō, ka wa denmuso do furu n dence Isiyaka ye n badenmailu wara.» **5** Dēmēnba wo ka a fō ko: «Ni denmuso ma sōn ka na nde kōfē yan don? N ye wa i dence ri i fa jamana rō wa?» **6** Ibrahim ka a fō ko: «Een de! I kana wa n dence ri ye fewu! **7** Allabatala Alla, mēn ye sankolo tii ri, wo ka n nabo n fa so la, ka n nabo n sōrōn jamana rō. A kumara ka a kali n ye ko a

ri jamana jin di n bɔnsɔn ma. Ale le jere keto a dence Betuweli, wo denmuso le nde ri. **25** Ai la meleka bilala i je ka wa n fa jamana ro, sa i ri ri jiya diya sɔron an wara. Bin ni fira siyaman muso do sɔron n dence ye ye. **8** Ni muso ma sɔn ka na i kofe, wo kalili kunko ri bo i ma, kɔni i ye an bolo fanan ka a di i la jɔɔmeilu ma.» **26** Cee ka wo men ka a tin birin ka Allabatala bato. **27** A ka a fo ko: «N di Allabatala tando, n tii Iburahima Maari Alla, a ma ban a la kaninteya ma. Allabatala le ka a lo n joro ka n na n di n tii Iburahima badenmailu ma yan.» **28** Sunkurun ka a bori ka wa a bee jafɔ moɔilu ye a na wara. **29** Wo ka Rebeka korɔce do teren ye, men too ko Laban. Wo ka wo bee men tuma men na, a bora ka a bori ka wa cee wo ko kolon da la, **30** baa Laban tun ka nundɔlafen ni bolɔlafen yen a doɔmuso bolo la. Rebeka ka a danteeli men ke, Laban tolo tere ye wo bee la. A sera kolon da la, ka cee lɔni teren a la jɔɔmeilu dafɛ. **31** Laban ka a fo a ye ko: «N fa, ile, Allabatala ka baraka don ile men na ko ro, nfenna i lɔni kɔkan yan? An ye wa lu ma. N da dinkira raben i ye, ka dinkira fanan daben i la jɔɔmeilu ye.» **32** Wo ro, cee wara Laban kofɛ lu ma. Ii sisen ye, Laban ka jɔɔmeilu la donin bee lajii, ka bin ni fira di ii ma. A nara ji di cee ni a taamajɔɔnilu ma. Ii ka ii sen mako. **33** A ka doɔnnin sii ii korɔ. Kɔni cee ka a fo ko: «N te doɔnnin kela folo, fo n ye danteeli ke folo.» Laban ka a jabi: «Ale le wo ri. I ye danteeli folo ke.» **34** Cee ka a fo ko: «N ye Iburahima demenba le ri. **35** Allabatala ka baraka don n tii la wo ro kosebe ka a ke nanfulutii ri. A ra saa ni baa ni nisiilu di a ma, a ni wodigbe ni sanin, a ni jonilu ni jonmusoilu, a ni jɔɔmeilu ni faliilu. **36** N tii Iburahima muso Saran ka dence sɔron a ye a la musokorɔbaya waati ro. N tii ra a bolofen bee di a dence wo le ma. **37** Nba, lon do ro, n tii ka a fo n ye ko n ye n kali a ye ko a siini Kanaan bɔnsɔn wara men do jin, ko n kana sɔn ka wo denmuso si furu a dence ye. **38** Ko n ye wa a fa jamana ro ka muso jinin a dence ye a badenmailu wara. **39** N ka a majininka ko ni denmuso ma a sɔn ka na n kofɛ don? **40** A ka n jabi a ye taamala ka ben Allabatala men kan ma, wo jere ri a la meleka bila n je ka n na sila diya n na, kosa n di muso furu a dence ye a badenmailu wara a fa jamana ro. **41** N tii ka a fo ko n ba se a fa la jamana ro, ko ni a badenmailu ka i ban muso dila n ma, ko n na kalili kunko ri bo n ma wo ro. Ko kalili kunko wo te bo n ma ja gbere si ma fo wo ba ke. **42** «Nba, n se men keni kolon da la bi, n ka Alla matara ko: «Allabatala, n tii Iburahima Maari Alla, i jaandi, i ye n na sila

diya n na. **43** N lɔni kɔlɔn da la yan. Sunkurun men ba na ji ta diya yan, ni n ka a fɔ wo ye ko: «Na, i ye i la jitafen najii ka n sɔ ji rɔ, » **44** ni a ka n jabi: «Do min, n ye wa do fanan ta ka na a di i la jɔmɛilu ma, » nba sunkurun wo ye kɛ n tii la dence la muso ri, Allabatata jere ka men nateɛ a ma.» **45** Nba, sani n ye ban madiyali kela n kɔndɔ, n ka Rebeka natɔla yen. A la jitafen ye a kanbankun kan. A wara jitafen wo lafa. N ka a fɔ a ye ko: «N na, n sɔ ji rɔ.» **46** A ka a kaliya ka jitafen majii a kanbankun na ka a fɔ ko: «I min. N di i la jɔmɛilu fanan sɔ ji rɔ.» Wo rɔ, n ka n min. N banni n minna, a ka n na jɔmɛilu fanan sɔ ji rɔ. **47** N ka a majininka ko: «Yon denmuso ye ile ri?» A ka a fɔ ko: «Nakɔri ni Milika dence Betuweli denmuso le nde ri.» N ka nundɔlafɛn don a nun dɔ, ka a bolɔlafɛn bila a bolo la. **48** N ka n tin birin ka Allabatata bato, n tii Iburahima Maari Alla kɔnin. N ka wo tando ka a masɔrɔn a ka a lɔ n jɔrɔ ka na n di n tii Iburahima badenmailu wara, ka ii denmuso sɔrɔn n tii dence ye. **49** Nba, ni ii ye a fɛ ka kaninteya yirika n tii la, ai ye wo fɔ n ye. Ni ai fanan ti se wo kɛla, ai ye wo fɔ n ye, kosa n ka kan ka men kɛ, n ye wo kɛ.» **50** Laban ni Betuweli ka a jabili kɛ ko: «Ko jin bɔni Allabatata jere le rɔ. An ti se wo masɔsɔla. **51** Rebeka le jin di. A ta, i ye wa a ri. A ye kɛ i tii dence la muso ri, iko Allabatata a ra a lateɛ jia men ma.» **52** Iburahima demenba ka jabili wo men tuma men na, a ka a jakɔrɔ ben duu ma ka Allabatata bato. **53** A ka wɔdigbe masidilifɛn ni sanin masidilifɛn labɔ ka wɔilu di Rebeka ma, a ni faanin. A ka fen juma bailu di a kɔrɔce ni a na fanan ma. **54** Wo rɔ, kuma wo banni, cɛɛ ni a taamajɔnɔnilu ka dɔnnin kɛ, ka ii min, ka su si. Ii kununni sɔma da la, cɛɛ ka a fɔ Rebeka la mɔɔilu ye ko: «Ai ye sila di n ma sa n di n kɔse n tii wara.» **55** Rebeka kɔrɔce ni a na ka jabili kɛ ko: «A to sunkurun ye tele tan jɔn kɛ an fɛ yan fɔlɔ. Wo ba tamin, a ri wa.» **56** Cɛɛ ka a fɔ ko: «Ai jaandi, ai kana n nanɔɔ butun, baa Allabatata a ra n na sila diya n na. Ai ye a to n ye kɔse n tii wara jona.» **57** Ii ka a jabi: «Nba, an ye sunkurun kili ka a majininka.» **58** Ii ka Rebeka kili ka a majininka ko: «I ri taa cɛɛ jin kɔfɛ sisen wa?» A ka a fɔ ko: «N di wa.» **59** Wo rɔ, ii ka ii badenma muso Rebeka bila ka wa Iburahima demenba ni a taamajɔnɔnilu kɔfɛ. Jɔnmuso men ka a mamira, wo wara Rebeka malɔ. **60** Ii watɔla, Rebeka wara mɔɔilu duwara

a ye. Ii ka a fɔ ko: «An badenma muso, Alla ye i bɔnsɔn siyaya ka a kɛ mɔɔ waa siyaman siyaman di, Alla ma wo kera. Alla ye ii se ii juuulu la, Alla ma wo kera.» **61** Rebeka ni a la jɔnmusoilu ka ii raben ka yeɛ jɔmɛilu kan, ka ii bila Iburahima demenba kɔfɛ. A wara Rebeka ri wo jia le ma. **62** Wo ka a tɛren, Isiyaka ra bɔ Beri Lasayi Rɔyi fan fɛ, Nekebi mara rɔ. **63** Lon do rɔ, Isiyaka wara a mataamala diya wula kɔndɔ wura da fɛ. A ka a jia lɔ ka jɔmɛilu natɔla yen. **64** Rebeka ka a jia lɔ ka Isiyaka yen tuma men na, a jiiira ka bɔ a la jɔmɛ kan. **65** A ka Iburahima demenba majininka ko: «Men bɔtɔ wula rɔ ka na an kunben jin, yon de wo ri?» Cɛɛ ka a fɔ ko: «N tii le wo ri.» Wo rɔ, Rebeka ka a la kunnabirin kɛ a kun na. **66** Nba, cɛɛ tun ka fen fen kɛ a la taama rɔ, a ka wo bɛɛ jafɔ Isiyaka ye. **67** Isiyaka wara Rebeka ri a na Saran na faaninbon na, ka a furu ka a kɛ a muso ri. Isiyaka ka Rebeka kanin kosebe, a diyara a ye. Wo rɔ, Isiyaka jususumara a na la saya ko rɔ.

25 Nba, Iburahima ka muso gberɛ furu, men tɔɔ ko Ketura. **2** Wo ka denceilu sɔrɔn Iburahima ye: Simiran, Jokisan, Medan, Madiyan, Sisibaki a ni Suwahi. **3** Iburahima dence Jokisan fanan ka dence fila sɔrɔn: Seba ni Dedan. Dedan denceilu kera Asirikailu ni Letusikailu ni Lemikailu le ri. **4** Iburahima dence Madiyan denceilu le ten: Efa, Eferi, Hanaki, Abida a ni Elida. Wo bɛɛ ye Ketura bɔnsɔn de ri. **5** Iburahima ka a cɛ bɛɛ di Isiyaka le ma, **6** kɔni a ka a jɔn muso tɔilu denceilu fanan sɔ fen doilu rɔ. Sani a ye sa, Iburahima ka wɔilu lawa telebɔ jamana rɔ, ka ii mabɔ a dence Isiyaka la. **7** Iburahima si san bɛɛ ladennin kera san kɛmɛ ni san biwɔrɔnwula ni san loolu le ri. **8** A ka a la kɔrɔya diya bɔ kosebe ka sa ka la a benbailu kan. **9** A dence fila, menilu ye Isiyaka ni Isumayila ri, wɔilu ka a su don Makipela falan na, Mamere fan fɛ. Dinkira wo tɛɛ ye Hetika Sohari dence Efurɔn bolo kɔrɔman na, **10** kɔni Iburahima ka wo le san a ma. A ni a muso Saran su donda ye. **11** Iburahima sani kɔ rɔ, Alla ka baraka don a dence Isiyaka la kɔ rɔ. Isiyaka siini tɛɛ Beri Lasayi Rɔyi le la. **12** Nba, Iburahima dence Isumayila bɔnsɔn de jin di, Saran na jɔnmuso Misiranka Hajara a ka men sɔrɔn Iburahima ye. **13** Isumayila denceilu tɔɔ le jin di, ka ben ii sɔrɔn waati ma. A dence fɔlɔ tɔɔ ko Nebayɔti, ka Kedari tuun wo la, ka

Adibeli tuun wo la, ka Mibisamu tuun wo la, 14 ka Misima tuun wo la, ka Duma tuun wo la, ka Masa tuun wo la, 15 ka Hadadi tuun wo la, ka Tema tuun wo la, ka Jeturi tuun wo la, ka Nafisi tuun wo la, ka Kedima tuun wo la. 16 Isumayila denceilu le wo ri, menilu kera faama tan ni fila le ri, ka ii sii kabila tan ni fila kun na, bee ni ii la so. 17 Isumayila ka san keme ni san bisawa ni san woronwula le soron, ka sa ka la a benbailu kan. 18 A bonson siini tere Asuri so sila la, Misiran telebo fan fe, Habila ni Suri soilu tema. Ii ni ii badenma tere ma i sii i jonon fe. 19 Nba, Iburahima dence Isiyaka bonson de jin di. Iburahima ka Isiyaka soron. 20 Isiyaka soron ka san binaanin bo tuma men na, a ka Rebeka furu. Rebeka fa le tere Betuweli ri. Betuweli ye Aramu bonson do le ri ka bo Padani Aramu. Rebeka koroce le tere Aramu bonson Laban di. 21 Isiyaka ka Allabatala matara a muso ye ka a masoron a tere densoronbali le ri. Allabatala ka a la tarali kan mira, Rebeka ka filani konon ta. 22 Ka a teren ii ma soron folo, denilu bilara i jonon na ii na konon ro. Rebeka ka a fo ko: «Nfenna jin ye kela n na?» A wara Allabatala majininka ko wo ma. 23 Allabatala ka a jabi: «Jamana fila le ye i konon. Jamana fila ri bo i konon ro. Kelen fanka ri bonya kelen ta ri. Koromamoo ri ke doomamoo la baaraden de ri.» 24 Nba, Rebeka moyi lon seni, a moyira filani le la. 25 Men foloma soronda, wo wulenni de tere, si le tere ye a fari ma. Wo ro ii ka wo too la ko Esawu. 26 Wo ko ro, a dooce nara, a koroce sen tintiri mirani a bolo. Ii ka wo too la ko Yakuba. Rebeka ka ii soron ka a teren Isiyaka soron da san biwooro bo. 27 Denilu bonyara ka ke kanberen di. Esawu kera donso fadiman di, waa ro taama diyara a ye. Koni, Yakuba kera moo masumanin di, a tun te a mabola faaninbon na kosebe. 28 Esawu duman tere Isiyaka ye, ka a masoron a tere ye sobo soronna Esawu le sababu le ro. Yakuba duman tere Rebeka ye. 29 Lon do ro, Yakuba tere ye soso tibila. Esawu konkoto ba nara ka bo wula kondoo. 30 A ka a fo Yakuba ye ko: «Konko ba le n na jin. I jaandi, i ye n so i la soso wulen do. N ye a doon.» Nba, kuma wo kera sababu ri, mooilu ka a fo Esawu ma ko Edomu. 31 Yakuba ka a jabi: «Ni i ka i la koromamooya di n ma folo, n di i so.» 32 Esawu ka a fo ko: «Konko keto n faala. Koromamooya ye nfen jala n ma?» 33 Yakuba ka a jabi: «I kali Alla la folo.» Esawu ka a kali a ye, ka a la koromamooya falen Yakuba ma wo

ja le ma. 34 Wo ro Yakuba ka a so soso ni buru ro. Esawu ka a doon ka ji min ka a wuli ka wa. Nba, a kera ten de. Esawu ma a la koromamooya jate foyi ri.

26 Nba, wo bee taminni ko ro, konko donda jamana kondoo. Koni konko men donda Iburahima la waati ro, wo ni jin te kelen di. Isiyaka wara Filisitiilu la mansa Abimeleki wara, Kerari so la. 2 Allabatala bora gbe ro Isiyaka ye, ka a fo a ye ko: «I kana wa Misiran! N keto jamana men yirakala i la, i ye wa i sii ye. 3 I ye men jamana wo ro folo. N di to i fe, ka baraka don i la ko ro, ka yoro jin bee di i ni i bonson ma. Wo ro n di n na lahidi mafa, n ka men ta i fa Iburahima ye. 4 Ko lolo ka siya ja men ma, n di i bonson siyaya wo ja ma, ka duu jin bee di ii ma. Siyailu bee ri baraka soron n bolo i bonson na sababu ro. 5 N di baraka don i la ko ro, ka a masoron Iburahima ka n kan mira ka a ke. N ka men fo a ye, a ka wo bee ke. A ka n na jamarili ni n na sariya bee latelen.» 6 Wo ro, Isiyaka ka a sii Kerari ye. 7 Ye ceilu tun ba Isiyaka majininka a muso la ko ma, a ri a fo ko a doomuso le. A silanni tere a folo ii ye ko a muso le, sa ii kana a faa ka Rebeka ta, baa Rebeka kenji ba le tere. 8 Nba, Isiyaka menda Kerari. Lon do ro, Filisiti la mansa Abimeleki ka a ja labo a la bon na ka Isiyaka ni a muso Rebeka yen. Ii ye tolon kela i jonon fe. 9 Abimeleki ka Isiyaka kili ka a fo a ye ko: «I muso le jin di jo! Nfenna i ka a fo an ye ko i doomuso le?» Isiyaka ka a jabi: «N ka a fo ka a masoron a tere n kondoo ko ai ri n faa ka a ta.» 10 Abimeleki ka a fo ko: «I ka nfen ko ke an na jin de ten? Ni n na jamana moo do tun ka a la i muso fe wo ro don? Ni wo tun kera, i tun di an lo ko haramunnin kela ri!» 11 Abimeleki ka a jasere mala a la moo bee ye ko: «Moo men ba a maa Isiyaka la, wala a muso la, n di wo tii faa.» 12 Nba, wo san kelen Isiyaka ka suman sene jamana wo ro. A la suman sonda kosebe, a ka suman si men foyi, a ka wo jonon keme soron, baa Allabatala ka baraka don a la suman do. 13 Isiyaka bolofen siyayara, foo ka a ke nanfulutii ba ri. 14 Saa ni ba ni nisi ni jonilu tere a bolo. Wo ro, a la ko jangboya ka Filisitiilu soron. 15 Wo bolo ma, ii ka boo ke a la kolon bee kondoo fo ka ii ja. A fa Iburahima la jonilu le tun ka kolon woilu sen a la tele ro. 16 Abimeleki ka Isiyaka kili ka a fo a ye ko: «I ye bo an wara yan. I fanka ka bon an ta ri.» 17 Wo ro, Isiyaka bora

ye ka wa a la faaninbon lo Kerari dinban do, ka a sii dinkira wo ro. **18** A fa Iburahima tun ka kolon menilu sen dinkira wo ro a tele ro, Filisitiilu nara ka woiu be lafa a la saya ko ro. Isiyaka ka kolon wo be rabo ko kura. A fa tun ka too men la kolonilu la, Isiyaka ka too kelen kelenna kolonilu la ii la. **19** Lon do ro, Isiyaka la jonilu ka kolon do sen dinban do ka se ji ma. **20** Kerari kolofen konomadenilu nara ka Isiyaka la kolofen konomadenilu kele, ka a fo ko: «Kolon jin ye an ta le ri.» Isiyaka ka kolon wo too la ka wo Eteki, ka a masaron ii kelera a fe. **21** Isiyaka la jonilu ka a kolon dogbere sen. Koni Kerarikailu nara ka ii kele wo fanan fe. Isiyaka ka wo too la ko Sitina. **22** A ka yoro wo bila ka wa yoro ghere, ka kolon ghere sen ye iko. Mo si ma ii kelela wo fe. Wo ro, Isiyaka ka wo too la ko Rehoboti. A ka a fo ko: «Sisen Allabatala da dinkira di an ma. An di sabati jamana jin kondi.» **23** Isiyaka bora ye ka wa Beri-Seba. **24** Su wo ro, Allabatala bora gbe ro a ye, ka a fo a ye ko: «Nde ye i fa Iburahima Maari Alla le ri. I kana silan, baa n ye i fe. N di jumaya ke i ye ka i bonson siyaya n na baaraden Iburahima la ko koson.» **25** Isiyaka ka Alla saraka janin diya lo ye Allabatala bato kanma. A ka a la faaninbon lo dinkira wo ro. A la jonilu ka kolon ghere sen. **26** Lon do ro, mansa Abimeleki ni a lalila Ahusati ni a la keleden kuntii Pikoli bora Kerari ka na Isiyaka wara. **27** Isiyaka ka ii mapininka ko: «Waati taminni, ai ka n toro ka n gben ka n nabo ai la jamana ro. Nfenna ai nani n wara yan sisen?» **28** Ii ka a jabi: «An da a yen ko Allabatala ye i fe. An ye teriya sidi an joon tema, ka ben kan kelen ma. **29** Ikomin an ma kojuu ke i la, i fanan te kojuu ke an na. An ka kojuma le ke i ye. I bora an torofe here le ro. An da a yen sisen ko Allabatala ra baraka don i la ko ro.» **30** Isiyaka ka tibili ba ke ii ye. Ii ka doonnin ke ka ii min. **31** Wo duusa gbe jona, ii ka ii kali i joon ye ko ii te kojuu ke i joon na. Wo banni, Isiyaka ka sila di ii ma. Ii bora here le ro ka wa. **32** Nba, wo lon kelen, Isiyaka la jonilu bora kolon sen diya ka na a fo a ye ko: «An da kolon sen ka se ji ma.» **33** Isiyaka ka kolon wo too la ko Seba. Wo le ka a ke, so wo too lara ko Beri-Seba haan bi. **34** Nba, Esawu saron ka san binaanin bo tuma men na, a ka Hetika sunkurun fila furu. Kelen too ko Yuditi. Wo fa tere Beeri le ri. A to kelen too ko Basimati. Wo fa tere Elon de ri. **35** Muso woiu la ko ka Isiyaka ni Rebeka jusu toro kosebe.

27 Nba, Isiyaka korora kosebe. A ja tere te fen na sa la wula ro. Lon do ro, a ka a dence folo Esawu kili ko: «N dence.» Esawu ka a jabi: «Naamun.» **2** Isiyaka ka a fo ko: «A ragbe, n da koru. N ma n sa waati lon. **3** I ye i la donsoya ninin wula kondi. I ye na sobo di n ma. **4** Suman men duman n ye, i ye wo tibi ka a sii n koru. N di wo doon ka duwa i ye sani n ye sa waati men do.» **5** Jaa, Isiyaka ka men fo a dence Esawu ye, Rebeka tolo tere ye wo be la. Esawu bora ka wa sobo ninin diya wula kondi tuma men na, **6** Rebeka ka a fo a dence Yakuba ye ko: «N da i fa kumakan men. A ra a fo i koroce Esawu ye ko: **7** i ye na sobo ri. Ko suman men duman n ye, ko i ye wo tibi ka a sii n koru. Ko n di wo doon ka duwa i ye Allabatala jana sani n ye sa waati men do.» **8** Rebeka ka a fo ko: «Nba, n dence, i tolo malo. N ye men folo i ye, i ye wo ke. **9** Wa badenni juma fila mira baa kuru ro ka na ii ri. Suman men duman i fa ye, n di wo tibi. **10** N ba ban wo tibila, i ri wa a di i fa ma. A ri wo doon ka duwa i ye sani a ye sa waati men do.» **11** Yakuba ka a na jabi: «Koni i ka a lon ko n koroce Esawu fari fan be ye si le ri. Si don te nde ma. **12** Ni n fa ka a maa n na don? Ni wo kera, a ri n jate janfate ri. N te duwa si saron, fo danka.» **13** A na ka a fo ko: «N dence, Alla ye a ke danka wo kana i mira fo nde. N ka men fo, i ye wo ke doron. Wa bailu mira ka na ii ri.» **14** Yakuba wara baa fila mira ka na ii di a na ma. A na ka a fa diyanan tibili ke. **15** Esawu la faanin juma tere ye a na bolo bon na. Rebeka ka faanin wo ta ka wo don a dence doomanni Yakuba bolo. A ka a bila a ma. **16** Rebeka ka badenni gbolo ta ka Yakuba bolokailu masidi. A ka a kan fanan masidi, si tun te a fan menilu ma. **17** A ka suman tibini wo don Yakuba bolo, ka buru la a kan, a tun ka men gbasi. **18** Yakuba wara wo ri a fa wara, ka a fa kili ko: «N fa.» Isiyaka ka a fo ko: «Naamun. N dence juman de kan?» **19** Yakuba ka a fa jabi: «I dence folo Esawu le kan. I ka men fo n ye, n da wo ke. I wuli ka i sii ka n na sobo doon, sa i ri duwa n ye.» **20** Isiyaka ka a fo a dence ye ko: «Ee, n dence! I ra kaliya. I ka sobo saron jona di?» Yakuba ka a fo ko: «Allabatala, i Maari Alla, wo le ka n harijee fulen.» **21** Isiyaka ka a fo ko: «N dence, i madon n na yan. N ye n bolo maa i la ka a lon ni Esawu le ile ri.» **22** Yakuba ka a madon a fa la. A fa ka a maa a la ka a fo ko: «I kan boni Yakuba kan na, koni i

boloilu ye Esawu boloilu le ri.» **23** Isiyaka filira Yakuba ma, ka a masorɔn si tere ye a boloilu ma ikomin Esawu boloilu tere ye ja men ma, wo bolo ma a duwara a ye. **24** Isiyaka ka Yakuba majininka ko: «Tɔɔna le wa, ko n dence Esawu le ile ri?» Yakuba ka a jabi «Nde le.» **25** Isiyaka ka a fo ko: «Suman di n ma. N di i la sobo doon ka duwa i ye.» Yakuba ka suman sii a korɔ. A ka doonnin ke. Yakuba nara resenji fanan di. A ka wo min. **26** Isiyaka banda doonninna ka a fo a ye ko: «N den, i madon n na ka n sunbu.» **27** Yakuba ka a madon a la ka sunbu. Isiyaka ka a la faanin suma men tuma men na, a ka a duwa a ye ko: «N dence suma ye ikomin sene suma duman ja men ma, Allabatala ka baraka don sene men do. **28** N dence, Alla ma i la seneke duu jumaya ka sanci juma lana a kan, Alla ma wo kera. Ka i la suman ni i la resenji siyaya kosebe, Alla ma wo kera. **29** Ka mooilu bila i la fanka korɔ, Alla ma wo kera. Ka siyailu lana ka ii majii i korɔ, Alla ma wo kera. Ka i lasii i badenmailu kun na, Alla ma wo kera. Ka i na la den bee lana ka ii majii i korɔ, Alla ma wo kera. Mo men ba i danka, Alla ma torɔya lara wo kan. Mo men ba duwa i ye, Alla ma jumaya kera wo ye.» **30** Nba, Isiyaka banni duwala Yakuba ye, Yakuba bora a fa torofe. A ma men bake wo ko ro, a korɔce Esawu nara ka bo donsoya diya wula kondɔ. **31** A ka suman duman tibi, ka wa a di a fa ma. A ka a fo a fa ye ko: «N fa, i ye i wuli. I ye i dence la sobo doon, ka duwa n ye.» **32** A fa ka a fo ko: «Yon de kan?» A ka a jabi: «Nde le kan, i dence folo Esawu.» **33** Isiyaka yereyerera kojuuya. A ka a fo ko: «Yon wara sobo faa ka wo tibi ka na a sii n korɔ? N ka wo doon ka duwa a tii ye sani i ye na. N da duwa a ye, n ti se wo yelemanna butun.» **34** Nba, Esawu ka a fa la kuma wo men tuma men na, a jusu kasira. A kulera kojuuya ka a fo a fa ye ko: «N fa, i ye duwa n fanan ye!» **35** Isiyaka ka a jabi: «I dooce le nara janfa ro ka i la duwawu soron.» **36** Esawu ka a fo ko: «Men ka a too la ko Yakuba, jo ye wo fe, baa a ra janfa don n ma sija fila. A too benni a ma fewu! A ka n na koromamooya mira n na ka wo ke a ta ri. A ra n na duwawu fanan ta. N fa, i ma duwa si bila n ye wa?» **37** Isiyaka ka a jabi: «A ragbe! N da a lasii i kun na, ka a badenma to bee ke a la baaraden di. N da suman ni resenji siyaman baraka don a la ko ro. N dence, n ye nfen ke i ye?» **38** Esawu ka a fa madiya iko tuun ko: «N fa, duwa kelen pe wo le teren i bolo wa? I ye duwa n fanan ye.»

Esawu kulera ka woyɔ ka kasi kosebe. **39** A fa ka a fo a ye ko: «Duu juma ye yoro men do, sanci juma ye na la a kan, i ri janya wo la. **40** I ri i balo soron i la fanmuru le la. I ri ke i dooce la baaraden de ri, koni i wa murunti tuma men na, i ri i jere bo a la fanka korɔ.» **41** Nba, Isiyaka ka duwawu men ke Yakuba ye, wo kera sababu ri, Yakuba gboyara Esawu ye. Esawu ka a miri ko: «N fa la sa waati a ra sudunya. Ni a sara, an ba ban a su don na, n di n dooce Yakuba faa.» **42** Esawu miri tere ye men di, wo fora Rebeka ye. Wo ro, a ka a dence Yakuba kili ka a fo a ye ko: «I tolo malɔ. A loo ye i korɔce Esawu la ka i faa ka a la mone bo i ro. **43** N den, i ye n kan mira ka a ke. I bori sisen ka wa n korɔce Laban wara Haran. **44** I ye men a wara ye dooni, fo i korɔce jusu ye ban sumala. **45** I korɔce la diminya ba mala, i ka men ke a la, a ri jina wo ko ro. Wo ba ke, n di kela di i ma ko i ye na. Ni wo te n kana bono ai fila bee la ko ro lon kelen do.» **46** Nba Rebeka ka a fo Isiyaka ye ko: «N korɔ, Esawu ka Hetika sunkurun menilu furu jin, woilu ra n see kojuuya, fo ka dunɔna loo bo n na. Ni Yakuba fanan ka Hetika sunkurun do ta, men ye woilu jooon di, wo ri n toro wo ja jere jere ma. Saya ka fisa wo ri paaon!»

28 Wo ro, Isiyaka ka Yakuba kili ka duwa a ye, ka a fo a ye ko: «I kana muso ta Kanaan jamana denmusoilu ro de! **2** Wa i benba Betuweli wara Padami Aramu, ka i barince Laban denmuso do furu. **3** Alla Sebeetii ye baraka don i la ko ro ka i jiri ka i bonson siyaya. Alla ye jama siyaman bo i ro. **4** Alla ka baraka men ke i benba Iburahima la ko ro, a ye baraka wo jooon ke i ni i bonson na ko ro, kosa jamana jin di ke i ta ri, i yoro men do jin di i ye london de ri haan bi, baa Alla ka jamana jin di Iburahima le ma.» **5** Isiyaka ka Yakuba lawa Padani Aramu, ko a ye wa Laban wara, men ye Aramu bonson Betuweli dence ri. Laban de Yakuba ni Esawu na Rebeka korɔce ri. **6** Nba, Esawu ka a yen ko Isiyaka ra duwa Yakuba ye ka a lawa Padani Aramu, ko a ye muso do ta ye. A ka a yen fanan ko a fa ra duwa Yakuba ye tuma men na, a ka a fo a ye ko a kana muso ta Kanaan jamana denmusoilu ro de! **7** Esawu ka a yen fanan ko Yakuba ka a fa ni a na kan mira ka wa Padani Aramu. **8** Esawu ka a lon wo le ro ko Kanaan jamana sunkurun ma di a fa Isiyaka ye. **9** Wo ro, a wara Isumayila wara, men

ye Ibrahima dence ri. A ka wo denmuso do furu ka a la a musoilu kan. Sunkurun wo tɔ le ko Mahalati. A kɔrɔce tɔɔ ko Nebayɔti. **10** Nba, Yakuba bɔra Beri-Seba ka wa Haran. **11** A ye sila kan tuma men na, a sera dinkira do rɔ ka si ye, baa su tun da ko a ma. A ka a la, ka kabakurun do ta ka a don a kun kɔrɔ a sunɔɔra. **12** Ka a tɔ sunɔɔ rɔ a ka sankale do yen sibo rɔ. Wo lɔni duu ma, a kun seni fɔɔ bandakolo ma. Alla la melekailu ye jii ni ye lela sankale wo ma. **13** Allabatala jere ka a fɔ ko: «Nde le Allabatala ri, i benba Ibrahima ni i fa Isiyaka Maari Alla. I lani duu men kan jin de, n di wo di i ni i bɔnsɔn ma. **14** I bɔnsɔn di siyaya ikomin duukolo kijɛ, ka jensen ka wa telebɔ ni telebe rɔ, ka wa tele kankan bolomaran ni tele kankan bolokinin dɔ. I ni i bɔnsɔn di ke sababu ri, siyailu bee di baraka sɔrɔn n bolo. **15** I tolo malɔ. N ye i fe tuma bee rɔ. I wa ke wa la yɔrɔ yɔrɔ rɔ, n di i latanka kojuu ma. N di i kɔse ka i lana jamana jin dɔ ikɔ. N te bɔ i fe haan n da n lahidi mafa, men n da ta i ye.» **16** Yakuba kunura sunɔɔ rɔ tuma men na, a ka a fɔ ko: «Allabatala ye dinkira jin dɔ yan. N tun ma a lɔn.» **17** Yakuba silanda. A ka a fɔ ko: «Dinkira masilannin de jin di de! Dinkira jin te foyi di fo Alla la bon! Sankolo don dinkira ri teren yan.» **18** Yakuba wulira sɔɔma da la jona. A tun ka kabakurun men don a kun kɔrɔ, a ka wo ta ka a lalɔ ka a ke tɔɔmasere ri ka tulu mun a kan. **19** A ka dinkira wo tɔ la ko Beteli. A tɔɔ fɔlɔ le tere ko Lusi. **20** Yakuba ka dakan ta Alla ye ko: «Ni Alla tora n fe ka n natanka n na taama jin dɔ, ka suman ni fereyabɔ di n ma, **21** sa n di n kɔse here rɔ ka na n fa so la, ni i ka wo bee ke ten, Allabatala ri ke n Maari Alla ri. **22** N da kabakurun men nalo ka a ke tɔɔmasere ri yan, wo ri ke Alla la bon di. I wa fen fen di n ma, n di wo ja di i ma.»

29 Yakuba ka sila mira ka wa telebɔ jamana rɔ. **2** A seni yɔrɔ do rɔ, a ka kɔlɔn do yen wula rɔ. Saa kuru sawa lani tere kɔlɔn da la. Wo ye laminna kɔlɔn wo le rɔ. Kɔlɔn wo da tuunni kabakurun men na, wo ka bon tere kɔsebe. **3** Kolofen kɔnɔmadenilu ii wa ii la saa bee laden tuma men na, ii ri kabakurun makurukuru ka a labɔ kɔlɔn da la, ka saa ii lamin. Saa wa ban ii minna tuma men na, ii ri kabakurun makurukuru ka kɔlɔn da latunun a la ikɔ. **4** Yakuba ka kolofen kɔnɔmadenilu majininka ko: «N badenmailu, ai bɔni mi?» Ii ka a jabi:

«An bɔni Haran de.» **5** Yakuba ka a fɔ ko: «Ai ka Laban lɔn wa, Nakori mamaren?» Ii ka a jabi: «An ka a lɔn.» **6** Yakuba ka ii majininka ko: «Tana te a la ye?» Ii ka a fɔ ko: «Tana si te a la ye. I ma a denmuso Raseli yen? A natola a la saailu ri.» **7** Yakuba ka a fɔ ko: «Ai jɔn lɔ. Tele ka jan fɔlɔ, saailu laden waati ma se fɔlɔ. Ai ye saailu lamin ka wa ii ri bin dɔɔn diya.» **8** Kolofen kɔnɔmadenilu ka a jabi: «An ti se wo kela, fɔɔ saa bee wa ban nala fɔlɔ. Ii wa na, an di kabakurun makurukuru ka a bɔ kɔlɔn da la ka saailu lamin.» **9** Yakuba ye kumala kolofen kɔnɔmadenilu fe tuma men na, Raseli nara a fa la saailu ri. Ale le tere ii kɔnɔmaden de. **10** Yakuba ka a barince Laban denmuso Raseli ni a la saailu yen tuma men na, a wara kabakurun makurukuru ka a bɔ kɔlɔn da la, ka a barince la saailu lamin. **11** Yakuba ka Raseli sunbu ka sewa kosebe fɔɔ ka kasi. **12** A ka a fɔ Raseli ye ko: a ye a fa dɔɔmuso Rebeka den de ri. Raseli borimantɔ wara wo fɔ a fa ye. **13** Laban ka a dɔɔmuso dence Yakuba la ko men tuma men na, a ka a bori ka wa a kɔfe. A seni a tɔrɔfe, a ka a bolo mininminin a kan ma ka a sunbu, ka wa a ri lu ma. Yakuba ka dantɛeli ke Laban ye. **14** Laban ka kuma wo men tuma men na, a ka a jabi: «An bee ye buruju kelen de ri jɔ!» Yakuba ka karo kelen ke Laban tɔrɔfe. **15** Lɔn do rɔ, Laban ka a fɔ Yakuba ye ko: «N badenma le i ri fewu, kɔni wo bee ni a ta, i ma kan ka baara ke n ye ni n ma i sara. I sara ka kan ka ke men di, i ye wo fɔ n ye.» **16** Wo ka a teren, denmuso fila ye Laban bolo. Kɔrɔmamɔɔ tɔɔ ko Leya. A dɔɔmuso tɔɔ ko Raseli. **17** Leya jɔkise tere ye kenji, kɔni Raseli kenji jɔn bee ma. **18** Raseli diyara Yakuba ye kosebe. Wo rɔ, a ka Laban jabi: «N di san wɔrɔnwula ke baara la i ye yan, kosa i ri i denmuso filana Raseli di n ma.» **19** Laban ka a fɔ ko: «N wa a di ile ma, wo ka fisa a dini ri mɔɔ gberɛ ma. To n tɔrɔfe yan.» **20** Wo rɔ, Yakuba ka san wɔrɔnwula ke baara la Raseli sɔrɔn kanma, kɔni Raseli ladiyaje kɔsɔn san wɔrɔnwula wo kera a jana ikomin tele dando **21** San wɔrɔnwula dafanin, Yakuba ka a fɔ Laban ye ko: «N muso di n ma sisen. Waati men fɔni, wo ra dafa. N ye a fe an ye den.» **22** Nba, Laban ka a siijɔɔ bee kili ka tibili ba ke, **23** kɔni su wo rɔ, a ka a denmuso Leya ta ka wa a di Yakuba ma. Yakuba ni Leya denda. **24** Laban ka a la jɔnmuso do di Leya ma ka a ke a la jɔn di. Jɔnmuso wo tɔɔ ko Silipa. **25** Duusagbeni, Yakuba ka Leya le

yen ye! A wara a fɔ Laban ye ko: «I nɔ nfen de kela n na jin ten? N ka baara ke i ye Raseli le sɔrɔn ko rɔ. Nfenna i ra n janfa?» **26** Laban ka a jabi: «Ka dɔɔmamɔɔ furu kɔrɔmuso jɛ, wo tɛ kela an wara yan. **27** I sabari ka lɔɔkun jin dafa Leya la kɔjɔ bon na. Wo wa tamin, n di Raseli fanan di i ma. Wo rɔ, i ri san wɔrɔnwula gberɛ kɛ n yɛ.» **28** Yakuba sɔnda wo ma. A ka lɔɔkun wo dafa Leya fɛ. Wo taminni, Laban ka a denmuso Raseli fanan di a ma. **29** Laban ka a la jɔnmuso Bilaha di Raseli ma ka a ke a la jɔnmuso ri. **30** Yakuba ni Raseli denda. Raseli diyara a ye ka tamin Leya kan. Yakuba ka san wɔrɔnwula kɛ baarala Laban ye iko tuunni. **31** Allabatala ka a yen ko Leya ma duman Yakuba ye kosebe, tuma mɛn na, a ka den sɔrɔn nɔɔya Leya ye, kɔni Raseli tɛrɛ ye densɔrɔnbali le ri. **32** Leya ka kɔnɔ ta ka dence sɔrɔn. A ka a fɔ ko: «Allabatala ra n na tɔɔya yen. N di diya n cɛɛ ye sisen.» Wo le rɔ, a ka den tɔɔ la ko Ruben. **33** A ka kɔnɔ ta iko tuunni ka dence sɔrɔn. A ka a fɔ ko: «Allabatala ra a mɛn ko n ma duman n cɛɛ ye. Wo rɔ, a ra den jin fanan di n ma.» Wo le rɔ, a ka den wo tɔɔ la ko Simeyɔn. **34** Leya ka kɔnɔ ta iko tuunni ka dence sɔrɔn. A ka a fɔ ko: «Sisen kɔni, n cɛɛ ri i fasa n ma, ka a masɔrɔn n da dence sawa sɔrɔn a ye.» Wo le rɔ, a ka den wo tɔɔ la ko Lebi. **35** A ka kɔnɔ ta iko tuunni ka dence sɔrɔn. A ka a fɔ ko: «Sisen, n di Allabatala tando.» Wo le rɔ, a ka den wo tɔɔ la ko Yahuda. Wo kɔ, a ka den sɔrɔn madooya.

30 Nba, Raseli ka a yen tuma mɛn na ko a ma den sɔrɔn Yakuba ye, a kɔrɔmuso la keleya ka a mira. A ka a fɔ Yakuba ye ko: «I ye den di n fanan ma. Ni wo tɛ n di faa.» **2** Yakuba jusu bɔra. A ka a fɔ a ye ko: «N ye Alla le tɔɔnɔn jala wo rɔ wa? Ale le ma i lakanya den sɔrɔnna wa?» **3** Raseli ka a fɔ ko: «Nba, n na jɔnmuso Bilaha ta, i ye si a fɛ, sa a ri den sɔrɔn n ye, sa n fanan di kɛ denbatii ri.» **4** Wo rɔ, Raseli ka a la jɔnmuso Bilaha di Yakuba ma, ka a ke a muso ri. Yakuba ni wo sira. **5** Bilaha ka kɔnɔ ta Yakuba la, ka dence sɔrɔn a ye. **6** Raseli ka a fɔ ko: «Alla ra jo di n ma. N ka mɛn fɔ, a ra wo mɛn ka n sɔ dence la.» Wo le rɔ, Raseli ka den wo tɔɔ la ko Daan. **7** Raseli la jɔnmuso Bilaha ka kɔnɔ ta Yakuba la iko, ka a dence filana sɔrɔn a ye. **8** Raseli ka a fɔ ko: «Nde ni n kɔrɔmuso bilani tɛrɛ an tɔɔn na kojuuya. Sisen, n kɔnin da se a la.» Wo le rɔ, a ka den wo tɔɔ la Nafitali. **9** Nba, Leya ka a

yen tuma mɛn na ko a tɛ kɔnɔ tala butun, a ka a la jɔnmuso Silipa ta ka a di Yakuba ma ka a ke a muso ri. **10** Silipa ka kɔnɔ ta. A ka dence sɔrɔn Yakuba ye tuma mɛn na, **11** Leya ka a fɔ ko: «N da kunnadiya.» Wo le rɔ, a ka den wo tɔɔ la ko Kadi. **12** Silipa ka kɔnɔ ta iko tuunni. A ka a dence filana sɔrɔn Yakuba ye tuma mɛn na, **13** Leya ka a fɔ ko: «Ɛɛ, n da sewa kosebe. Musoilu ri a fɔ n ma sisen ko mɔɔ jalenni le n di.» Wo le rɔ, a ka den wo tɔɔ la ko Aseri. **14** Suman ka waati, Ruben wara jiri lulu doilu tɛrɛn sɛnɛ rɔ. A ka lulu woilu bɔ ka na ii di a na ma. Raseli ka jiri lulu woilu yen Leya bolo tuma mɛn na, a ka a fɔ ko: «I jaandi, i ye n sɔ i dence la janman basi jiri lulu doilu rɔ.» **15** Kɔni Leya ka a jabi: «I ra n cɛɛ bɔ n bolo kɔni wo ma i wasa, ko di? I ri n dence la janman basi jiri lulu fanan bɔ n bolo wa?» Raseli ka a fɔ ko: «Ale le wo ri. Ni i ka n sɔ i dence la janman basi jiri lulu rɔ, n na cɛɛ Yakuba ri si i fɛ su jin dɔ.» Leya sɔnda wo ma. **16** Wura fɛ, Yakuba nara ka bɔ sɛnɛ rɔ. Leya ka i bori ka wa a kunben, ka a fɔ a ye ko: «I sitɔ nde le wara bi. N da i sɔrɔn n dence la janman basi jiri lulu la.» Yakuba sira Leya fɛ su wo rɔ. **17** Alla tolo tɛrɛ ye Leya la tarali kan na. Wo rɔ, Leya ka kɔnɔ ta ka a dence looluna sɔrɔn Yakuba ye. **18** Leya ka a fɔ ko: «Alla ra n sara ka a masɔrɔn n ka n na jɔnmuso di n cɛɛ ma.» Wo le rɔ, a ka dence wo tɔɔ la ko Isakari. **19** Leya ka kɔnɔ ta iko tuunni ka a dence wɔɔrɔna sɔrɔn Yakuba ye. **20** A ka a fɔ ko: «Alla ra ko ba kɛ n ye. N cɛɛ ri n bonya sisen, ka a masɔrɔn n da dence wɔɔrɔ sɔrɔn a ye.» Wo le rɔ, a ka den wo tɔɔ la ko Sabulon. **21** Wo kɔ rɔ, a ka denmuso fanan sɔrɔn, ka wo tɔɔ la ko Dina. **22** Nba, Alla hankili tora Raseli la ko kɔ, ka a la tarali kan namɛn, ka den ko nɔɔya a ye. **23** Wo rɔ, a ka kɔnɔ ta ka dence sɔrɔn. A ka a fɔ ko: «Alla ra maloya bɔ n na. **24** Allabatala ye dence gberɛ la jin kan.» Wo le rɔ, a ka den wo tɔɔ la ko Yusufu. **25** Nba, Raseli ka Yusufu sɔrɔn tuma mɛn na, Yakuba ka a fɔ Laban ye ko: «Sila di n ma. N ye n kɔsɛ n wara. **26** I ye n musoilu ni n denilu di n ma. N ka baara kɛ i ye, woilu le la ko rɔ. I ye ii di n ma, sa n di wa. N da baara mɛn kɛ i ye, i jere ka wo lɔn.» **27** Laban ka a jabi: «N fa, i sabari. N da janjinnin kɛ ka a yen ko Allabatala ka baraka don n ko rɔ ile le la ko kosɔn. **28** Wo rɔ, i sara ka kan ka ben mɛn na, i ye wo fɔ n ye. N di wo di i ma.» **29** Yakuba ka a jabi: «Nde ka baara kɛ i ye jia mɛn ma, i jere ka wo lɔn. I la kolofenilu siyayara jia

men ma nde bolo, i ka wo fanan lɔn. **30** N nara kolofen men teren i bolo, woilu ma siya tere, kɔni sisen, ii ra siyaya ka ke kolofen kuru ba ri. Allabatala ka baraka don i la ko rɔ nde le la ko kosɔn. Wo rɔ, n te baara ke n jere ye sisen, ka n na denbaya balo wa? **31** Laban ka a fɔ ko: «N ye nfen di i ma ka a ke i sara ri?» Yakuba ka a jabi: «I kana foyi di nde ma, kɔni ni i ka ko kelen pe jin ke n ye, n di to yan ka i la saailu gben ka ii kanda. **32** I ye diɲe, n ye wa i la kolofen bee kɔrɔsi bi. N wa kolofen finman menilu yen, n di woilu bɔ a rɔ, a ni kolofen manɲeenman. Woilu ri ke n sara ri. **33** Lon do nato, ni i ka n na kolofen kɔrɔsi i ri a lɔn ni n telenni wala n telenni te. Ni i ka baa do yen n bolo, men manɲeenman te, i ri a lɔn ko n da wo sonya ile ma. Ni i ka saa do yen n bolo, men finni te, i ri a lɔn ko n da wo sonya ile ma.» **34** Laban ka a fɔ ko: «Ale le wo ri. I ka a fɔ ɲa men ma, a ri ke wo ɲa ma.» **35** Wo lon kelen, Laban wara bakɔrɔn manɲeenman ni bamuso manɲeenman bee bɔ a la kolofenilu rɔ. Fen fen, ni gbe ye a rɔ, a ka wo bee bɔ ii rɔ. A ka saa finilu la woilu kan ka a bee karifa a denceilu la. **36** Ii ka tele sawa taama ke kolofen woilu ri ka ii mabɔ Yakuba la fewu! Yakuba tora Laban na kolofenilu gbenna ka ii lakandan. **37** Nba, Yakuba ka jiribolo kende doilu tee jiri su sawa la, pepiliye, amande, a ni pilatani. A ka jiribolo kende woilu fara doilu bɔ ii ma ka jiribolo woilu manɲeen. **38** A ka jiribolo kende manɲeenin woilu bilabila bailu la jiminfen kɔndo, sa bailu wa na ii min diya, ii ri jiribolo manɲeenilu yen, baa bailu ye yeɲela i ɲɔɔn kan i min waati le. **39** Ii wa yeɲe i ɲɔɔn kan jiribolo woilu ɲe, ii ri den manɲeenilu sɔrɔn. **40** Yakuba ka saamusoilu bɔ kolofen tɔilu rɔ, ka ii bila Laban na saa manɲeenilu ni finmanilu ɲakɔrɔ, sa ii ri Laban na saa woilu yen. Wo rɔ, Yakuba la saa woilu ka den manɲeenman ni den finmanilu sɔrɔn. Wo bolo ma, Yakuba ka kolofen kuru sɔrɔn a jere ye. A ma sɔn a ta ni Laban ta ye basan. **41** Ni kolofen tɔlɔnninilu nara ka i min, Yakuba ri jiribolo manɲeenilu bila jiminfen kɔndo ii ɲakɔrɔ. Wo rɔ, ii ri yeɲe i ɲɔɔn kan jiribolo dafe, **42** kɔni ni kolofen baraninilu nara ka i min, Yakuba te jiribolo bila jiminfen kɔndo ii ɲakɔrɔ. Wo bolo ma, kolofen baranin denilu kera Laban ta ri, kɔni kolofen tɔlɔnni denilu kera Yakuba ta ri. **43** Nba, Yakuba kera fentii ri wo ɲa le ma. A ka kolofen mesen

siyaman sɔrɔn. A ka ɲɔnilu ni ɲɔnmusoilu fanan sɔrɔn, a ni ɲɔmeilu ni faliilu.

31 Laban denceilu tere ye a fɔla ko: «Yakuba ra an fala nanfulu bee ta. A ra a jere ke fentii ri wo rɔ an fa bolofen dɔ.» Wo kuma fɔra Yakuba ye. **2** Yakuba ka Laban nakɔrɔsi ka a yen ko Laban tere ye a mirila a ma ɲa men ma fɔlɔ, a te a mirila a ma wo ɲa ma butun. **3** Lon do rɔ, Allabatala ka a fɔ Yakuba ye ko: «I kɔse i fa so la, ka wa i badenmailu tema. N di to i fe.» **4** Wo rɔ, Yakuba ka kela di Raseli ni Leya ma ko ii ye na a teren wula kɔndo, a la kolofen ye yɔrɔ men. **5** Ii seni ye, Yakuba ka a fɔ ii ye ko: «N da a yen ai fa ɲa rɔ ko a tere ye mirila n ma ɲa men ma fɔlɔfɔlɔ, a te mirila n ma wo ɲa ma butun, kɔni n fa Maari Alla ra to n fe. **6** Ai jere ka a lɔn ko n da baara ke ai fa ye n fanka bee la. **7** Hali wo, ai fa ka n janfa, ka do bɔ n sara la ko tan, kɔni Alla ma sɔn a ye kojuu ke n na. **8** Ni ai fa ka a fɔ ko finman ni gbeman ye kolofen menilu rɔ, ko woilu ri ke n sara ri, nba, kolofen bee ra ke finman ni gbeman di. Ni a ka a fɔ ko kolofen menilu manɲeenin, ko woilu ri ke n ta ri, nba, kolofen bee ri manɲeen. **9** Alla le ka ai fa la kolofenilu bɔ a bolo ka ii di nde ma.» **10** Yakuba ka a fɔ a musoilu ye iko tuun ko: «Kolofen ye yeɲela i ɲɔɔn kan waati men na, n sibora. N ka a yen sibo rɔ ko bakɔrɔn menilu ye yeɲela baamusoilu kan, wo bee manɲeenin de. **11** Wo waati rɔ, Alla la meɲeka ka a fɔ n ye ko: «Yakuba.» N ka a fɔ ko: «Naamun.» **12** A ka a fɔ ko: «Bakɔrɔn menilu ye yeɲela bamusoilu kan, i ye woilu kɔrɔsi. A bee manɲeenin de. A ye wo ɲa le ka a masɔrɔn Laban ka fen fen ke i la, n ka wo bee yen.» **13** A ka a fɔ ko: «Alla le nde ri, men ka a jere yiraka i la Beteli. I ka tulu mun kabakurun kan dinkira men dɔ ka a ke tɔɔmasere ri, ka i dakan ta n ye. Nba, sisen, i wuli ka bɔ jamana jin dɔ, ka i kɔse i fa so la.» **14** Raseli ni Leya ka a jabi: «An te foyi sɔrɔnna yan an fa la ce rɔ a la saya kɔrɔ. **15** An fa jere te an jatela foyi ri sisen fo siya gberɛ mɔɔ. A ra an san, ka an furu fen bee dɔɔnnin ka a ban.» **16** Ii ka a fɔ ko: «Alla ra nanfulu men bee mira an fa la ka a di i ma, an ta le wo bee ri, a ni an denilu. Nba, Alla ka men fɔ i ye, i ye wo ke fasayi.» **17** Wo rɔ, Yakuba wulira ka a musoilu ni a denilu layele ɲɔmeilu kan, ka sila mira ka wa. **18** A ka a la kolofen bee bila a ɲe ka wa a fa Isiyaka wara, Kanaan jamana rɔ. A ka a la kolofenilu ni a bolofen bee ta, a tun

ka fen fen sɔrɔn Padani Aramu. **19** Ii watola, na, kɔni a ma foyi yen. **35** Raseli ka a fa Laban na jooilu sonya ka wa ii ri a bolo. A ka woilu sonya a fa kɔ ma, baa Laban wani tere a la saailu si mali diya. **20** Yakuba ka Aramu bɔnsɔn Laban janfa wo ja le ma. A ma a sara a la fo ka a dokon a ma ka wa. **21** A ka a bolofen bɛɛ ta ka a bori. A ka Efirati Ba tɛɛ, ka wa Kiliyadi koyinke jamana fan fɛ. **22** Yakuba wa tele sawanan lon, a fɔra Laban ye ko Yakuba ra a bori. **23** Laban ka a badenmailu laden ka wa Yakuba kɔ. Ii ka tele wɔrɔnwula ke a kɔsaranna. Ii ka Yakuba teren Kiliyadi koyinke yɔrɔ rɔ, **24** kɔni sani ii ye i jɔɔn yen, Alla ka a jere yiraka Aramu bɔnsɔn Laban na sibo rɔ, ka a fɔ a ye ko: «Laban, i ye a ke kojuma. I kana Yakuba danka, i kana duwawu ke a ye!» **25** Nba, Laban wara Yakuba teren tumana men na, Yakuba tun da a la faaninbonilu lɔ koyinke do le kan. Laban ni a badenmailu ka ii la faaninbonilu lɔ Kiliyadi koyinkeilu kɔrɔ. **26** Laban wara ka a fɔ Yakuba ye ko: «I ka nfen de ko ke n na jin ten? I ra janfa don n ma ka n denmusoilu ta ikomin jɔn ye mirala kele rɔ ja men ma. **27** Nfenna i ka i dooko n ma ka i bori? I ma i sara n na fo ka n janfa. Ni wo tɛ, n tun di tolon ba ke i ye. An tun di sewa ka donkilila, ka sese fɔ, ka kora fɔ ka i bilasila. **28** Hali ka n denmusoilu ni n mamarenilu kɔndɔn, i ma wo fɛɛ di n ma. I na nfen nalonmaya ko kɛla jin di? **29** An ye yɔrɔ men dɔ jin, a se ye n ye ka kojuu ke i la, kɔni su taminni, i fa Maari Alla kumara n ye sibo rɔ. A ka a fɔ ko: «Laban, i ye a ke kojuma. I kana Yakuba danka, i kana duwawu ke a ye.» **30** Nba, n ka a lon ko i kunfani ba le tere ka wa i fa so la, kɔni nfenna i ka n na jooilu sonya?» **31** Yakuba ka Laban jabi: «N ka n bori ka a masɔrɔn n silanni tere i jɛ. A tere ye n kɔndɔ ko i ri i denmusoilu bɔ n bolo fanka la **32** kɔni i la jooilu ta fan fɛ, ni i ka woilu teren mɔɔ men bolo yan, wo tii ri faa de! An badenmailu siini yan ka ke an sereilu ri. Wa i jalankalan an na dinkira bɛɛ rɔ. Ni i ka i la fen do yen, i ye a ta.» Yakuba tun ma a lon ko Raseli le ka a fa Laban na jooilu sonya. **33** Laban wara a jalankalan Yakuba la faaninbon na, ka bɔ ye ka wa a jalankalan Leya la faaninbon na, ka bɔ ye ka wa a jalankalan jɔnmuso fila la faaninbonilu la. A ma fen si yen ye. A bɔra ye ka wa a jalankalan Raseli la faaninbon na. **34** Jaa, Raseli le tun ka a fa la jooilu dookoma jɔɔme siifen kɔrɔ, ka a sii a kan. Laban ka a jalankalan fan bɛɛ rɔ bon

na, kɔni a ma foyi yen. **35** Raseli ka a fa a ye ko: «N fa, i ri hake to. N ye n bolo kɛla ji rɔ karo la bi. Wo rɔ, n ti se n wulila.» Laban ka a la jooilu jinin fan bɛɛ rɔ, kɔni a ma ii yen. **36** Wo rɔ, Yakuba jusu bɔra Laban kanma fo ka a kele lɔɔ tere ye a la. A ka a fɔ a ye ko: «I ra n kɔsaran ten nfenna? N ka kojuu su juman de ke i la? N ka hake su juman ta i la? **37** Nba, i ra i jalankalan ka n bolofen bɛɛ mafene sisen, i ka i la fen su juman yen? I ka men yen, wo labɔ an badenma bɛɛ jana yan, sa ii ri kititɛɛ an tema. **38** Nde ka san muwan ke i wara. I la saamusoiu ni i la bamusoilu fen fen kɔɔ ma tɔjan. N ma i la saaji si mafaa ka a dɔɔn. **39** Wara wa men mira ka wo faa, n tɛ wo yiraka i la. N jere ri wo jɔɔn sara. Men wa sonya su rɔ, a ni men wa sonya tele rɔ, i ri a fɔ ko n ye wa wo jɔɔn jinin. **40** Tara gbara n na tele rɔ. Nɛnɛ ka n mira su rɔ. N ma se sunoola. **41** N ka san muwan ke i wara. N ka san tan ni naanin ke baarala i ye i denmuso fila ko kɔsɔn. N ka san wɔɔrɔ ke baarala ka kolofen doilu sɔrɔn, kɔni i ka do bɔ n sara la sɔja tan. **42** N benba Iburahima Maari Alla, n fa silanni Maari Alla men ye kɔnin, ni wo tun ma ke n fɛ, sa i ra n bolokolon gbɛn a to, kɔni Alla ka n na tɔrɔya le yen. N ka baara men ke, ale le ka wo lon. Wo le kɔsɔn, a ka kititɛɛ ile ni nde tɛ su taminni jin dɔ.» **43** Laban ka Yakuba jabi: «Muso jin ye n denmusoilu le ri. Ii den ye n mamaren de ri. Kolofen jin ye n na kolofen de ri. I jayen fen fen na jin, n ta le wo bɛɛ ri, kɔni n ti se n denmusoilu ni n mamarenilu bɔla i bolo butun. **44** Wo rɔ, An ye teriya sidi an ni jɔɔn tema, sa sereya ri ke nde ni ile tema ka a yiraka ko jususuma ye to an tema.» **45** Yakuba ka kabakurun do ta ka a lalo ka a ke tɔɔmasere ri. **46** A ka a fɔ a badenmailu ye ko: «Ai ye na kabakurun di.» Ii ka kabakurun ta ka a ton i jɔɔn kan. Wo keni, ii bɛɛ ka i laden ka dɔɔnnin ke kabakurun ton tɔrɔfɛ. **47** Laban ka kabakurun ton wo tɔɔ la ko Sekari Sahaduta. Yakuba ka a tɔɔ la ko Kaledi. **48** Laban ka a fɔ ko: «Kabakurun ton men ye sereya le ri nde ni ile tema bi.» Wo le kɔsɔn yɔrɔ wo tɔɔ lara ko Kaledi. **49** A ye kilila fanan ko Misipa, ka a masɔrɔn Laban ka a fɔ Yakuba ye ko: «An wa fara, Allabatala ye an fila bɛɛ kɔrɔsi. **50** Ni i ka kojuu ke n denmusoilu la, ni i ka muso gbɛɛilu ta, hali n ma ko lon a rɔ, Alla jayen an fila bɛɛ la. I kana jina wo kɔ rɔ.» **51** Laban ka a fɔ Yakuba ye ko: «I ja lɔ kabakurun ton jin dɔ, ka

i ja lo kabakurun jin do, n ka men lo ka a ke toomasere ri. **52** Kabakurun ton jin di ke sereya ri. Kabakurun loni jin fanan di ke sereya ri. Wo ro, n kana tamin ii la ka wa i kele. I fanan kana tamin ii la ka na n kele. **53** I benba Iburahima ni n benba Nakori a ni ii failu Maari ri kititee nde ni ile tema.» Yakuba ka a kali Alla la, a fa Isiyaka silanni men ye. **54** Yakuba ka kolofen do faa ka Alla so wo ro koyinke kan ye, ka a janin ka a badenma bee kili ko ii ye na doonnin ke. Ii ka doonnin ke ka si koyinke kan ye. **55** Wo sooma da la jona, Laban wulira ka a denmusoilu ni a mamarenilu kondon ka duwa ii ye, ka ban ka sila mira ka a kose a wara.

32 Yakuba ni a la mooilu ka sila mira ka wa. Ii watola, Alla la meleka doilu nara ben Yakuba la. **2** A ka ii yen waati men na, a ka a fo ko: «Dinkira jin ye Alla la daa make diya le ri.» Wo ro, a ka dinkira wo too la ko Mahanimu. **3** Yakuba ka keladenilu lawa a je a koroce Esawu ma Seyiri la jamana ro, Edomu mara ro konin. **4** A ka ii kelaya ko: «Ai ye wa a fo n tii Esawu ye ko a la jonce Yakuba ka a fo ko n wani tere Laban wara. Ko n tun da men ye, koni sisen n da n kose. **5** Ko nisi ye n bolo, a ni fali, a ni saa, a ni baa, a ni jonilu ni jonmusoilu. Ko n ye kela la wala a ma, sa n na ko ri diya n tii Esawu ye.» **6** Keladenilu wara kela wo fo Esawu ye. Ii ban men keni kela fola, ii ka ii kose Yakuba ma ka a fo a ye ko: «An wara i koroce Esawu teren ye. A nato i labenna. Cee keme naanin ye a bolo.» **7** Yakuba silanda kojuuya fo ka a konon rakaliya. A ka a la mooilu ratala ka ii ke kuru fila ri, ka a la saa a ni ba a ni nisi a ni joomeilu fanan datale wo ja ma. **8** A tere ye a mirila ko: «Ni Esawu nara be kuru kelen kan, a to kelen di i bori ka bo a bolo.» **9** A ka Alla tara ko: «Ee Allabatala, n benba Iburahima ni n fa Isiyaka Maari, ile le ka a fo n ye ko n ye n kose n fa so la, ka wa n badenmailu tema. I ka a fo ko i ri here ke n ye ye. **10** I la kaninteya ka bon nde ma. N ka Juriden Ba tee foloman, foyi tere te n bolo, fo n na taama gbeleke doron, koni bi, n na mooilu ra siyaya kosebe, fo ka ke kuru fila ri. **11** I jaandi, i ye n bo n koroce Esawu bolo. N silanni a je. A kana na be n kan, ka n na denilu ni ii nailu faa. **12** I jere le ka a fo ko i ri here ke n ye ka n bonson siyaya ikomin kooji kijne, moo te wo men dan lonna.» **13** Yakuba banda Alla matarala ka su si dinkira wo ro. A ka

a la kolofen doilu jenematomon, ka ii sanba a koroce Esawu ma. **14** A ka bamuso keme fila ni bakoron muwan bo, ka saamusu keme fila ni saaji muwan la woilu kan. **15** A ka joomemusobisawa ni woilu sinminderilu fanan bo. Ka la woilu bee kan, a ka nisimusu binaanin ni tora tan fanan bo, a ni falimusu muwan ni falice tan. **16** A ka kolofen woilu ke kuru doilu ri, bee ni a ta. A ka kuru kelen kelenna bee karifa a la jon kelen kelenna la. A ka a fo ii ye ko: «Ii ye wa n je, ka tee ladon kolofen kuruilu tema.» **17** A ka a fo jon folo ye ko: «I wa n koroce Esawu yen, a ri i majininka ko: «I tii ye yon di? I wato mi ten? Kolofen jinilu ye yon ta ri?» **18** A wa jininkali ke ten, i ye a jabi: «I la jonce Yakuba ta le. A ka ii lana ile le ma, ko ka a tii Esawu sanba. A jere nato kofe.» **19** Yakuba ka kuma kelen wo fo jon filana ye, a ni jon sawanan, a ni a to bee, kolofen kuruilu karifani menilu la. A ka a fo ii ye ko: «Ai wa n koroce Esawu yen, ai ye jabili kelen wo di a ma. **20** Ai ye a fo a ye fanan ko a la jonce Yakuba nato le jin di.» Yakuba ye a mirila ko: «Ni n ka a ladiya kolofenilu la folo, a jusu ri suma. Wo ro, an wa an joon yen, n na ko ri diya a ye.» **21** Nba, Yakuba ka sanba fen woilu lawa a je, koni ale jere ka su si dinkira wo ro ye. **22** Su kelen wo ro, Yakuba wulira. A ka a muso fila ni a la jonmuso fila, a ni a dence tan ni kelen, natamin Jaboki ba koma. **23** A ka ii latamin ba ko, ka ban ka a bolofenilu bee fanan natamin. **24** Yakuba kelen pe tora ba fan kelen wo fe. Su wo ro, cee do nara be Yakuba kan. Ii ka seendon fo ka kene bo. **25** Cee wo ka a yen ko a ti na lasela Yakuba la waati men na, a ka Yakuba gbasi a worokudu ro. Wo ro, Yakuba woro kolo mukara. **26** Cee ka a fo ko: «I ye n bila. Kene boto le.» Yakuba ka a jabi: «N te! Ni i ma baraka don n do, n te i bila fewu!» **27** Cee ka a fo ko: «I too di?» A ka a jabi: «N too le Yakuba.» **28** Cee ka a fo ko: «I too te wo ri butun. I too le sisen ko Isirayeli, ka a masoron i ni Alla ra seendon, i ni mooilu ra seendon, wo bee ro fanka ye i bolo.» **29** Yakuba ka a fo a ye ko: «I jaandi, i too fo n ye.» Cee ka a fo ko: «Nfenna i ye n too majininkala?» A ka baraka don Yakuba la ko ro. **30** Yakuba ka wo dinkira too la ko Penuyeli. Wo korole ko: «N da Alla yen ja ni ja, koni n ma faa.» **31** Yakuba bora Penuyeli telebo waati. A tere ye taamala ka jii a sen kelen ma ka a masoron a sen da muka. **32** Nba, Yakuba gbasira a worokudu le ro wo

ja le ma. Wo le ka a ke, Isirayelika te kolofen worokudu fasa doonna, haan bi.

33 Nba, Yakuba ka a ja lo ka Esawu natola yen. Cee maa keme naanin ye a kofe. Wo ro, Yakuba ka a denilu ratala Raseli ni Leya tema, a ni jonmuso fila tema, bee ni a na. **2** A ka jonmusoilu ni ii den bila jefee, ka Leya ni a denilu tuun woilu la, ka Raseli ni Yusufu bila kofe. **3** A jere taminda jefee. A wara ka i majii baka sina woronwula, ka i madon a korace Esawu la. **4** Esawu ka i bori ka na a laben. A ka a to a kan ka a sunbu. Ii fila bee kasira. **5** Esawu ka a ja lo ka Yakuba musoilu ni a denilu yen. A ka a fo ko: «Menilu nani i fe jin di, yon de woilu ri?» Yakuba ka a fo ko: «N tii, Alla ra a jumaya yiraka n ma ka den menilu di n ma, woilu le ten.» **6** Jonmusoilu ni ii deni ka ai madon ka ai majii ka a fo. **7** Leya ni a denilu fanan nara ka ii majii. A laban, Raseli ni Yusufu nara ka ii majii. **8** Esawu ka Yakuba mapininka ko: «N benda kolofen kuru siyaman di. Wo koro ye nfen di?» Yakuba ka a jabi: «N tii, n ka ii lawa i ma, kosa n na ko ri diya i ye.» **9** Esawu ka a fo ko: «N doo, fen siyaman ye nde fanan bolo. I bolofenilu ye to i bolo.» **10** Koni Yakuba ka a fo ko: «I jaandi. Ni n na ko ra diya i ye, i ye woilu mira. N ja la i kan sisen, wo le ikomin n da n ja la Alla kan ka a masoron i ra n damira kojuma. **11** I jaandi. N ka i sanba fen menilu la, i sabari ka woilu mira. Alla ra jumaya ke n ma. N bolofen ka siya, n deseni te foyi la.» Yakuba ka wo magbeleya kosebe fao Esawu dijera wo ma. **12** Esawu ka a fo a ye ko: «An ye wa. N di wa i malo.» **13** Yakuba ka a jabi: «N tii, i jere ka a lon ko denilu la ko ka gbelen. Fanka te ii la. Kolofenilu ni ii sinmindenilu ye n bolo fanan. N kana jina woilu ko. Ni n ka taama lakaliya tele kelen koro doron, wo te ben. Kolofenilu ri faa. **14** N tii, i ye wa n je sisen. N di wa dooni dooni, ka ben kolofenilu ni denilu taama ja ma. N di i teren Seyiri la jamana ro.» **15** Esawu ka a fo ko: «Ale le wo ri. N na maa doilu ri to n ko ka i malo.» Yakuba ka a fo ko: «N tii, i kana i jere toro butun. Ni n diyara i ye, wo ri n wasa.» **16** Wo ro, Esawu ka sila mira wo lon kelen ka wa Seyiri la jamana ro. **17** Koni Yakuba wara Sukoti. A ka a la bon lo ye, ka gba lo a la kolofenilu ye. Wo le koson, ii ka dinkira wo too la ko Sukoti. **18** Yakuba bora Padani Aramu ka wa. A juma donda Sekemu so kondoo, men ye

Kanaan jamana ro. A seni ye, a ka a la faaninbon lo so kokan. **19** A la faaninbon loni dinkira men, a ka wo dinkira san Sekemu fa Hamori banson de ma. A ka a san wodigbe keme le la. **20** A ka Alla saraka janin diya lo dinkira wo ro, ka wo too la ko Alla ye Isirayeli Maari le ri.

34 Nba, Leya ka denmuso men soron Yakuba ye, wo too le tere ko Dina. Lon do ro, Dina wara bo diya sunkurunilu fe so kondoo. **2** Kanberen do tere ye, men too ko Sekemu. Wo fa le Hifika Hamori ri, men ye jamanatiya la. Sekemu ka Dina yen waati men na, a ka a mira fanka la ka a la a fe ka a ratijan. **3** Yakuba denmuso Dina diyara Sekemu ye kosebe. A ka a kanin. Wo ro, Sekemu kumara a ye kojuma, kosa a la ko ri diya sunkurun ye. **4** Sekemu ka a fo a fa Hamori ye ko: «I ye sunkurun jin furu n ye.» **5** A fora Yakuba ye ko Sekemu ra a denmuso ratijan. Wo tuma, a denceilu ye kolofen dafe wula kondoo. Wo ro, Yakuba ma foyi fo fo ka ii makono. **6** Sekemu fa Hamori nara bo Yakuba fe, ka na kuma a ye. **7** Yakuba denceilu nara ka bo wula kondoo. A fora ii ye tuma men na ko Sekemu ra ii doomuso ratijan, ii dunyara ka mone kojuuya, baa Sekemu na men kela, kojuu ba le wo ri Isirayeli la maa ilu wara. Maa te wo kela muume! **8** Hamori ka a fo Yakuba ye ko: «I denmuso duman n dence Sekemu ye kosebe. N ye ai madiyala, ai ye a di n ma, a ye ke a muso ri. **9** An ye ke furu jooonmailu ri. Ai ye ai denmusoilu di an ma. An fanan di an denmusoilu di ai ma. **10** Ai di to an fe an wara yan. Jamana bee labilani ai ye. Ai ye i sii yan ka a julaya ke. Ai ye duu san ka a ke ai ta ri.» **11** Sekemu ka a fo Dina fa ni a koraceilu ye ko: «Ai jaandi, ai ye hina n na. Ai ye dije n ye. Ai wa fen fen jinin n fe, n di wo bo ka a di ai ma. **12** Ai ye furu nanfulu ba ni wodi siyaman fo. N di wo bee bo ikomin ai ka a fo ja men ma, sa ai ri denmuso di n ma ka a ke n muso ri.» **13** Ikomin Sekemu tun da ban ii doomuso ratijanna, Yakuba denceilu ka Sekemu ni a fa Hamori jabi janfa kuma la. **14** Ii ka a fo ko: «Ka an doomuso di kojiibali ma, wo te ben. Maloya ko ba le wo ri an wara. **15** An te son wo ma fao ai ceman bee ye a wara fao wo bee wa faaninta ke ikomin an bee faaninta keni ja men ma. **16** Ni wo kera, an di an denmusoilu di ai ma. An fanan di ai denmusoilu furu. An di an sii ai tema yan ka ke maa kelen di. **17** Ni ai konin ma

sɔn faaninta ke ko ma, an di an denmuso mira ka wa a ri.» **18** Kuma wo diyara Hamori ni a dence Sekemu ye. **19** Sekemu bora ye i kɔrɔ ka wa ko wo raben, baa Yakuba denmuso duman a ye kosebe. Sekemu wo bonyani tere ka tamin mɔɔ bee kan a fa wara. **20** Hamori ni a dence Sekemu wara laden diya so donda la ka kuma so kɔndɔ mɔɔilu ye. **21** Ii ka a fɔ ko: «Mɔɔ men ye an dɔnɔɔnilu le ri. An ye diɲe ii ye to an na jamana kɔndɔ ka julaya ke an na jamana rɔ, baa an na jamana ka bon, an bee ri kun a kɔndɔ. An di ii denmusoilu furu ka an denmusoilu di ii ma. **22** Kɔni ko do ye an tema. Ni cee bee ma sɔn ka faaninta ke, ikomin ii bee faaninta keni ɲa men ma, ii te sɔn ka ii sii an tema ka an ke mɔɔ kelen di. **23** Ni ii ka ii sii an tema yan, ii la kolofen ni ii bolofen bee te ke an ta ri wa? An ye sɔn faaninta ke ko wo ma, sa ii ri to an tema yan.» **24** So kɔndɔ mɔɔilu bee sɔnda Hamori ni a dence Sekemu la kuma wo ma. Wo rɔ, cee menilu tere ye so kɔndɔ, wo bee faanintara. **25** Nba, ii la faaninta ke tele sawana lon, ka dimin to ii kan, Yakuba dence fila, Simeyon ni Lebi kɔnin, menilu ni Dina ye fa kelen ni na kelen na, woilu ka ii la fanmuruilu ta ka na be so kɔndɔ mɔɔilu kan, mɔɔilu men hankili te keke wo ma. Ii nara don so kɔndɔ mɔɔilu ɲenama, ka ceeilu bee faa. **26** Ii ka Hamori ni a dence Sekemu fanan faa fanmuru la, ka ii dɔɔmuso Dina ta Sekemu la bon na ka wa a ri. **27** Yakuba dence ɔilu nara fureilu lani teren ye tuma men na, ii ka so kɔndɔ mɔɔilu bolofen bee ta, ka a masɔɔn Sikemu ka ii dɔɔmuso ratijan. **28** Ii ka saa ni baa ni nisi ni faliilu ta. Ii ka fen menilu yen so kɔndɔ a ni seneilu rɔ, ii ka wo bee ta. **29** Ii ka nanfulu bee mira, ka musoilu ni denilu bee mira. Fen fen tere ye bon na so kɔndɔ, ii wara wo bee ri. **30** Yakuba ka a fɔ Simeyon ni Lebi ye ko: «Ai ka men ke ɲin di, wo ri ke ko ba ri n kun na. Ai ra n gboya yan mɔɔilu ye, Kanaanka ni Peresikailu kɔnin. N na mɔɔilu ma siya. Ni yan mɔɔilu ka ii laden ka be an kan, n ni n na denbaya bee ri faa.» **31** Ii ka a jabi: «A ka an dɔɔmuso jate ikomin sunkurunba. Wo benni wa?»

35 Lon do rɔ, Alla ka a fɔ Yakuba ye ko: «I ye wa i sii Beteli. I wa se ye, i ye saraka janin diya do la Alla ye, men ka a jere yiraka i la wo lon ka a teren i borito i kɔrɔce Esawu kɔrɔ.» **2** Wo rɔ, Yakuba ka a fɔ a la denbaya ni a

la mɔɔilu bee ye ko: «Joo menilu ye ai bolo, ai ye wo bee lafili. Ai ye ai jere seninya, ka ai la faanin senimanilu bila ai kan na. **3** An bɔto yan ka wa Beteli. N watɔ saraka janin diya do la la Alla ye ye, men ka n na tarali lamɛn ka n demɛn n na tɔrɔya waati rɔ. A ra to n fe n na taama bee rɔ.» **4** Joo menilu tere ye ii bolo, ii nara wo bee di Yakuba ma, a ni tololafen menilu tere ye ii tolo la. Yakuba ka denka sen jiriju ba do kɔrɔ Sekemu so dafɛ, ka wo fen bee dokon. **5** Ii wulira ka wa tuma men na, Alla ka silan ba bila ye mɔɔilu la so bee kɔndɔ. Wo le ka a ke, mɔɔ si ma bɔ ka bila Yakuba ni a denceilu ko. **6** Yakuba ni a la mɔɔilu sera Lusi, so men tɔɔ bi ko Beteli. Wo ye Kanaan jamana le rɔ. **7** Yakuba ka saraka janin diya la Alla ye ye, ka a tɔɔ la ko: «Beteli la Alla, » baa a ka a bori a kɔrɔce Esawu kɔrɔ tuma men na, Alla ka a jere yiraka a la dinkira wo le rɔ. **8** Wo tuma, Debora sara, men tun ka Rebeka lamɔ. Ii ka wo su don jiriju do kɔrɔ Beteli so dafɛ, ka jiri wo tɔɔ la ko An Ye Kasila Jiri Nin Kɔrɔ. **9** Yakuba nara Beteli ka bɔ Padani Aramu tuma men na, Alla ka a jere yiraka a la iko tuunni, ka kuma ka baraka don a la ko rɔ. **10** Alla ka a fɔ a ye ko: «I tɔɔ le tere ko Yakuba, kɔni i tɔɔ te ten butun ko Yakuba. I tɔɔ le sisen ko Isirayeli.» Alla ka a tɔɔ la ko Isirayeli wo ɲa le ma. **11** Alla ka a fɔ a ye iko tuunni ko: «Alla Sebeetii le nde ri. I ye jiri ka siyaya. Jamana siyaman di bɔ i rɔ. I bɔnsɔn doilu ri ke mansailu ri. **12** N ka duu men di Iburahima ni Isiyaka ma, n di wo di i ma. I bɔnsɔn menilu nato i ko, n di a di woilu fanan ma.» **13** Alla kumara Yakuba ye dinkira men na, a wara. **14** Yakuba ka tɔɔmasere kabakurun do la dinkira wo rɔ, Alla kumara a ye dinkira men do kɔnin. A ka resenji labɔn kabakurun wo kan, ka Alla sɔ wo rɔ. A ka tulu fanan nabɔn a kan. **15** Alla kumara a ye dinkira men na, Yakuba ka wo dinkira tɔɔ la ko Beteli. **16** Ii bɔra Beteli ka wa. Ii tun ma sudunya Efirata la tuma men na, Raseli moyi lon sera. A la tin gbeleyara kosebe. **17** A ye tin kan tuma men na, tinkɔrɔsilali ka a fɔ a ye ko: «I kana silan, i ra dence kura sɔɔn.» **18** Kɔni Raseli ma bɔ a rɔ. A satɔla ka a den tɔɔ la ko Benoni. A sanin kɔrɔ, Yakuba ka den tɔɔ la ko Beniyaminu. **19** Nba, Raseli sara. Ii ka a su don Efirata sila da la. Efirata wo tɔɔ le bi ko Betilehemu. **20** Yakuba ka tɔɔmasere kabakurun do la Raseli kaburu kan. Kabakurun wo lɔni ye haan bi. **21** Isirayeli ni a la mɔɔilu bɔra ye ka wa ai la faaninbonilu lo

Mikidali Ederi koma. **22** Ai siini ye tuma men na, Ruben ka i la Bilaha fe, men ye a fa Isirayeli jon muso do ri. Ruben ka men ke, wo fora a fa Isirayeli ye. Yakuba denceilu tere moo tan ni fila le ri. **23** Leya ka Ruben de folo soron, ka Simeyon tuun wo la, ka Levi tuun wo la, ka Yahuda tuun wo la, ka Isakari tuun wo la, ka Sabulon tuun wo la. Ruben tere Yakuba den folo le ri. **24** Raseli denceilu tere ye Yusufu ni Beniyaminu ri. **25** Raseli la jonmuso Bilaha ka Daan ni Nafitali soron. **26** Leya la jonmuso Silipa ka Kadi ni Aseri soron. Nba, woilu le Yakuba denceilu le ri, a musoilu ka men soron a ye Padani Aramu. **27** Nba, Yakuba sera a fa Isiyaka wara Mamere, Kiriyati Ariba so da la. Bi, mooilu ye a folo Kiriyati Ariba le ma ko Heburon. Ibrahima siini tere dinkira wo le ro. Isiyaka fanan siini tere ye le. **28** Isiyaka soron ka san keme ni san biseyin bo tuma men na, **29** a sara ka la a benbailu kan. A korora ka a la koroya diya bo. A dence fila Esawu ni Yakuba ka a su don.

36 Esawu bonson de jin di. Mooilu ye a folo Esawu le ma ko Edomu. **2** Esawu ka Kanaan jamana sunkurun doilu furu. Do too ko Ada, men tere Hetika Elon denmuso le ri. Do fanan too ko Olibama, men tere Ana denmuso le ri. A benba tere Hifi do le ri, men too ko Sibeyon. **3** Esawu ka Basimati fanan furu, Isumayila denmuso konin. Basimati koroce too ko Nebayoti. **4** Ada ka Elifasi soron Esawu ye. Basimati ka Reweli soron a ye. **5** Olibama ka Jewusi ni Jalamu ni Kora soron. Esawu denceilu le woilu ri, a musoilu ka menilu soron a ye Kanaan jamana ro. **6** Nba, lon do ro, Esawu wara jamana gbere ro ka a mabo a dooce Yakuba la. A ka a musoilu ta, a ni a denceilu ni a denmusoilu a ni a la moo toilu bee. A ka a la kolofen ni a bolofen fanan bee ta, a tun ka men bee soron Kanaan jamana ro. A ka wo bee mira ka wa yoro gbere ro, **7** baa a ni a dooce Yakuba bolofenilu ka siya tere kosebe. Wo kera sababu ri ii fila ma se tola i joon kan yoro kelen do. Ii siini tere jamana men do, wo dooman tere ii fila bolo ka a masoron ii la kolofenilu wara kojuuya. **8** Wo ro, Esawu bora ye ka wa i sii koyinke ma yoro do ro, Seyiri la jamana ro. Mooilu ye a folo Esawu ma ko Edomu. **9** Esawu le kera Edomukailu bee benba ri, menilu siini Seyiri la koyinke ma jamana ro. A bonson de jin di. **10** Esawu denceilu le ten: Elifasi, Esawu muso Ada dence. Reweli, Esawu

muso Basimati dence. **11** Esawu dence Elifasi denceilu le ten: Teman, Omar, Sefo, Katamu a ni Kenasi. **12** Esawu dence Elifasi ka jon muso do fanan ta. Wo too ko Timina. Ale le ka Amaleki soron a ye. Esawu muso Ada bonson de woilu ri. **13** Esawu dence Reweli denceilu le ten: Nahati ni Serahi ni Sama ni Misa ri. Esawu muso Basimati bonson de woilu ri. **14** Esawu muso Olibama, wo tere Ana denmuso le ri. A benba tere Sibeyon de ri. Olibama ka dence menilu soron Esawu ye, woilu le tere Jewusi ni Jalamu ni Kora ri. **15** Nba, menilu kera kabilabatii ri Esawu bonson do, woilu le ten. A dence folo Elifasi dence woilu ro, menilu kera kabilatii ri, woilu le ten: Teman, Omar, Sefo, Kenasi, **16** Kora, Katamu a ni Amaleki. Kabilatii menilu bora Elifasi ro Edomukailu na jamana ro, woilu le le tere jin di. Esawu la muso Ada bonson de woilu ri. **17** Esawu dence Reweli dence menilu kera kabilabatii ri, woilu le ten: Nahati, Serahi, Sama a ni Misa. Kabilatii menilu bora Reweli ro Edomukailu na jamana ro, woilu le tere jin di. Esawu muso Basimati bonson de woilu ri. **18** Esawu muso Olibama dence menilu kera kabilabatii ri, woilu le ten: Jewusi, Jalamu a ni Kora. Esawu muso Olibama dence menilu kera kabilatii ri, woilu le tere jin di. Olibama tere Ana denmuso le ri. **19** Nba, woilu le Esawu dence ri, a ni kabilatii. Edomukailu de woilu ri. **20** Nba, Esawu ka Hori Seyiri denceilu menilu teren Edomukailu na jamana ro, woilu le ten Lotan, Sobali, Sibeyon, Ana, **21** Disan, Eseri a ni Disan. Seyiri denceilu le woilu ri, menilu kera Horilu la kabilatii ri Edomukailu na jamana ro. **22** Lotan denceilu le tere Hori ni Heman ri. Lotan doomuso le tere Timina ri. **23** Sobali denceilu le ten: Aliban, Manahati, Ebali, Sefo a ni Onamu. **24** Sibeyon denceilu le tere Aja ni Ana ri. Ana wo tere ye a fa la faliilu gbenna tuma men na, ale le folofolo ka ji kaliman yen bo duu ro wula kondo ye. **25** Ana dence le tere Disan di. A denmuso tere Olibama ri. **26** Disan denceilu le ten: Hemedan, Esiban, Jitiran a ni Keran. **27** Eseri denceilu le tere Bilan ni Saban ni Akan di. **28** Disan denceilu le tere Usi ni Aran di. **29** Nba, Horilu la kabilatii le ten: Lotan, Sobali, Sibeyon, Ana, **30** Disan, Eseri a ni Disan. Menilu kera Horilu la kabilatii ri Seyiri la jamana ro, woilu le tere jin di. **31** Sani mansa ye a sii Isirayelika kun na, mansa menilu tere ye mansaya la Edomukailu na jamana ro, woilu le jin di. **32** Beyori dence Bela kera mansa ri

Edomukailu na jamana kun na. A siini tere so men na, wo le too ko Dinhaba. **33** Bela sani, Serahi dence Jobabu kera mansa ri a no ro. Wo siini tere so men na, wo le too ko Bosira. **34** Jobabu sani, Husamu siira mansaya la a no ro. Ale bora Temanka jamana le ro. **35** Husamu sani, Bedadi dence Hadadi siira mansaya la a no ro. Wo le ka Madiyan banson kele Mowabu banson na jamana ro ka se ii la. A siini tere so men na, wo le too ko Abiti. **36** Hadadi sani, Samula siira mansaya la a no ro. Ale boni Masirekan de. **37** Samula sani, Sawuli le kera mansa ri a no ro. Wo bora Rehoboti, men ye ba da la. **38** Sawuli sani, Akibori dence Bahali-Hanan siira mansaya la a no ro. **39** Akibori dence Bahali-Hanan sani, Hadari siira mansaya la a no ro. Ale siini tere so men na, wo le too ko Pawu. A muso too le ko Metabeli. Metabeli tere Matiredi denmuso le ri. A benba le tere Me-Sahabu le ri. **40** Nba, kabilatii menilu bora Esawu denilu ro, woilu too le jin di, a bee ni a la mooilu, a bee ni a la duu. Ii too le ten: Timina, Aliba, Jeteti, **41** Olibama, Ela, Pinon, **42** Kenasi, Teman, Misari, **43** Madiyeli a ni Iramu. Woilu le kera kabilatii ri Edomukailu na jamana ro, a bee ni a la duu. Esawu le kera Edomukailu bee benba ri.

37 Nba, Yakuba ka i sii Kanaan jamana ro, a fa siini tere dinkira men do konin. **2** Yakuba denceilu la ko le jin di. Yusufu soron ka san tan ni woronwula bo tuma men na, a tere ye saailu ni bailu gbenna a korocailu fe. A tere ye a fa la jon musoilu Bilaha ni Silipa denceilu demenna. Dence woilu tere ye ko benbali menilu kela la, Yusufu tere ye wo bee jafola a fa ye. **3** Yusufu duman tere Isirayeli ye ka tamin a den to bee la ka a masoron a ka Yusufu soron a la cemobaya waati le ro. Wo ro, Yakuba ka duruki korobila manjeenman do di Yusufu ma. **4** Yusufu korocailu ka a yen ko a duman ii fa ye ka tamin ii to bee la. Wo ro, Yusufu gboyara ii ye foo ii ka ii ban kuma juma fola a ye. **5** Lon do ro, Yusufu sibora. A ka wo jafola korocailu ye tuma men na, do lara a la gboyare kan. **6** A ka a fo ii ye ko: «Ai ye i tolo malo n na sibo kan na! **7** N sibora an bee ye sene ro. An tere ye suman kala ka a lasidi. Wo yoroni bee, n ta sumansidi ka i wuli ka i lo. Ai la sumansidilu nara n ta laminin ka i majii a koror.» **8** A korocailu ka a jabi: «A ye di? A loo ye i la ka i sii an kun na ka ke an na mansa ri wa?» A gboyara ii ye iko

tuunni ka tamin foloman na a la sibo ni a la kumailu koson. **9** Yusufu sibora iko. A ka wo fanan jafola korocailu ye. A ka a fo ko: «Ai la tolo malo n na. N da sibo iko tuun. N ka tele yen a ni karo ni lolo tan ni kelen. Wo bee ka i majii n koror.» **10** A ka sibo jafola a fa ni a korocailu ye tuma men na, a fa jamanda a ma ko: «Sibo su juman de wo ri? I ye a fe nde ni i na ni i korocailu bee ye na an majii i koror wa?» **11** A la ko jangboya ka a korocailu mira, koni a fa tere ye i mirila sibo wo ma waati bee ro. **12** Nba, lon do ro Yusufu korocailu wara ii fa la kolofenilu gben diya Sekemu. **13** Isirayeli ka a fo Yusufu ye ko: «I korocailu ra wa kolofenilu gben diya Sekemu. N ye a fe i ye wa bo ye.» Yusufu ka a fo ko: «Ale le wo ri.» **14** Yakuba ka a fo a ye ko: «Wa bo ii fe. Ni ii kende, ni ko te kolofenilu fanan na, i ye na wo fo n ye.» Wo ro, a ka Yusufu lawa ka bo Heburon dinban do. A se men keni Sekemu, **15** a tere ye a mataamala wula kondor. Cee do ka a teren ye ka a majininka ko: «I ye nfen jininna?» **16** Yusufu ka a fo ko: «N ye n korocailu le jininna. Ii ye kolofenilu gbenna. I ka ii diya lon wa?» **17** Cee ka a fo ko: «Ii ra bo yan. N ka ii kan men ko ii wato Dotan.» Yusufu bora ye ka wa ii ko. A ka ii teren Dotan. **18** A korocailu ka a natola yen foo yoro jan. Sani a ye se ii ma, a korocailu ka janfa don a ma ko ii ri a faa. **19** Ii ka a fo i joron ye ko: «Ai ja lo, sibotii wo nato la le ten! **20** An ye an wuli ka a faa. An ye a lafilu kolon jaran kondor ka a fo ko wara juu le ka a faa ka a doon. A la sibo ri ke men di wo ro, an di wo yen.» **21** Ruben ka kuma wo men tuma men na, a loo tere ye a la ka Yusufu kisi ii ma. A ka a fo ko: «An kana a faa. **22** Ai kana a jeli labo. Ai ye a lafilu kolon jaran jin kondor wula kondor yan, ai kana ko ke a la.» Ruben ka wo fo kosa a ri wa ii kofe ka Yusufu layele kolon do ka wa a di a fa ma. **23** Nba, Yusufu se men keni ii ma, ii ka a la duruki korobila manjeenman wo bo a kan na. **24** Ii ka a mira ka a lafilu kolon do kondor. Kolon wo jani le tere, ji tun te a kondor. **25** Ii siini tere dooninna tuma men na, ii ka ii ja lo ka jula doilu tamintola la yen. Woilu tere ye Isumayilaka le ri. Ii boto Kiliyadi ka wa Misiran. Wusulan ni tulu suma duman ni latikolon tere ye ii la jomeilu la donin do. **26** Yahuda ka a fo a badenmailu ye ko: «Ni an ka an dooce faa ka a dokon, an di tono su juman soron wo la? **27** An ye a san Isumayilaka julailu ma. An jere kana a faa. An dooce le. An bee ye badenma le ri.» A

badenmailu sonda wo ma. **28** Wo rɔ, Madiyanka julailu tamintɔla, Yusufu kɔrɔceilu ka a layele kɔlɔn kɔndɔ, ka a san Isumayilaka woilu ma wodigbe muwan na. Woilu ka a san ka wa a ri Misiran. **29** Nba, Ruben nara kɔlɔn da la ii kɔfe, kɔni a ma Yusufu teren kɔlɔn kɔndɔ. Wo gbara a la kojuuya fɔɔ a ka a la duruki rafarafara. **30** A wara a dɔɔceilu teren ye ka a fɔ ii ye ko: «Kanberen te kɔlɔn kɔndɔ ye butun! N ye wala di?» **31** Wo rɔ, ii ka bakɔrɔn do faa ka Yusufu la duruki kɔrɔbila ta ka a bila wo jeli rɔ. **32** Ii wara duruki kɔrɔbila di ii fa ma ka a fɔ ko: «An ka duruki kɔrɔbila nin teren wula rɔ. I ye a ragbe ni i dence ta le.» **33** Yakuba ma fili a ma. A ka a fɔ ko: «N dence la duruki kɔrɔbila le jɔ. Wara juu ra a faa ka a dɔɔn. Ee, n dence Yusufu! Wara ra a rafarafara.» **34** Yakuba ka a la duruki rafarafara jusukasi kosɔn, ka landa faanin bila a kan na ikomin landa faanin. A ka tele siyaman ke kasila kojuuya a dence la saya ko rɔ. **35** A denceilu ni a denmusoilu tere ye nala ko ii ye ii fa jususumala. Kɔni a ma sɔn a jususuma ko ma. A ka a fɔ ko: «N kasimanto ri to n dence la ko la haan n di faa.» Yusufu fa kasira ten de a la saya ko rɔ. (Sheol h7585) **36** Nba, Madiyanka julailu sera Misiran ka Yusufu san Ferawuna jɛmɔɔ Potifari ma. Potifari tere Ferawuna la kandaninnailu la kuntii le ri.

38 Nba, a ma men bake, Yahuda bɔra a badenmailu tema, ka wa a sii Adulamuka do tɔrɔfe men tɔɔ ko Hira. **2** Yahuda ka Kanaanka sunkurun do yen ye, men fa tɔɔ ko Suwa. A ka sunkurun wo furu. Ii denda. **3** Muso ka kɔnɔ ta ka dence sɔrɔn Yahuda ye. Yahuda ka den wo tɔɔ la ko Eri. **4** A ka kɔnɔ gbere ta, ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Onan. **5** A ka kɔnɔ gbere ta ikɔ tuun ni, ka dence sɔrɔn. A ka wo tɔɔ la ko Sela. Den wo sɔrɔnda ka Yahuda teren Akesibu so kɔndɔ. **6** Waati wo taminni kɔ, Yahuda ka muso do furu Eri ye, a dence fɔlɔ kɔnin. Muso wo tɔɔ le tere ko Tamari. **7** Kɔni, Eri kera mɔɔ juu le ri Allabatala jana. Wo rɔ, Allabatala ka a faa. **8** Yahuda ka a fɔ a dence Onan ye ko: «I ye i numɔɔmuso ta, i kɔrɔce muso kɔnin. Ai ye den, sa den di sɔrɔn i kɔrɔce ye, sa i kɔrɔce bɔnson kana tunun.» **9** Kɔni Onan ka a yen ko ni den wo sɔrɔnda, a te jate ale ta ri, fo a kɔrɔce ta ri. Wo rɔ, Onan ni muso wo wa den, a te sɔnna a siji ye don a rɔ. A ri wo bee ke duu ma, kosa a kana bɔnson di a kɔrɔce ma. **10** Onan

tere ye men kela, wo ma diya Allabatala ye. Wo rɔ, Allabatala ka ale fanan faa. **11** Yahuda ka a fɔ Tamari ye ko: «I kana sii cee gbere kun. I wa, to i fa wara fo n dence Sela wa se i furu ma.» Yahuda ka wo fɔ ka a masɔrɔn a silanni ka Tamari di Sela ma, baa Sela kana faa ikomin a kɔrɔceilu faara jia men ma. Tamari wara a fa wara wo rɔ. **12** Waati wo taminni kɔ, Yahuda muso sara, Suwa denmuso kɔnin. Yahuda la jusukasi sumara tuma men na, a wara Timina, mɔɔilu tere ye a la saailu si malila dinkira men dɔ. A dɔɔɔnce Adulamuka Hira wara a fe. **13** A fɔra Tamari ye ko a birance Yahuda watɔ a la saailu si mali diya Timina. **14** Tamari ka a lɔn ko a numɔɔce Sela ra se furu ma, kɔni a birance Yahuda ma sɔn a ye sii wo kun. Wo rɔ, Tamari ka a la landa faanin bɔ a fari ma, ka a la bitiran birin a kun na, ka a jia latunun. A wara ka a sii a jere ma Enayimu so donda la, Timina sila la ye. **15** Yahuda tamintɔ ka Tamari siini yen. A ka a jate jatɔmuso le ri, ka a masɔrɔn Tamari tun da a jia matunun. **16** Yahuda filira a ma fewu! A ma a lɔn ko a biranmuso le. A wara a fɔ a ye ko: «N ye a fe ka n la i fe.» Tamari ka a fɔ ko: «Ni n dijɛra, i ri nfen di n ma?» **17** Yahuda ka a jabi: «N di badenni kelen bɔ n na bailu rɔ ka a lana i ma.» Tamari ka a fɔ ko: «I ri nfen bila a kun kɔrɔ sani i ye ba lana n ma?» **18** Yahuda ka a fɔ ko: «N ye nfen di i ma?» Tamari ka a jabi: «I tɔɔ tɔɔmasere ye fen men kan, i ye wo ni a julɔ di n ma, ka i la gbeleke la woilu kan.» Yahuda ka wo bee di a ma. Ii denda. Wo rɔ, Tamari ka kɔnɔ ta Yahuda fe. **19** Tamari ka a kɔse a wara. A ka bitiran bɔ a kun na ka a la landa faanin bila a kan na ikɔ. **20** Yahuda ka badenni lawa muso ma a dɔɔɔnce Adulamuka bolo, kosa a ka fen menilu di muso ma, a dɔɔɔnce ye woilu mira ka na. Cee wo wara, kɔni a ma muso yen. **21** A ka cee doilu majininka Enayimu ko: «Jatɔmuso men tere ye a siila sila la yan so donda la, a ye mi?» Ii ka a jabi: «An ma jatɔmuso si yen yan fɔlɔ.» **22** Cee ka a kɔse ka a fɔ Yahuda ye ko: «N ma muso wo teren ye. Ye ceilu ka a fɔ ko ii ma jatɔmuso si yen ye fɔlɔ.» **23** Yahuda ka a fɔ ko: «Baasi te wo ri. Fen woilu ye to a bolo. An kana an jere lamaloya a jininna. Kɔni n ka baden nawa a ma. Ni i ma a yen, a ma ban?» **24** Nba, karo sawa taminni kɔ rɔ, a fɔra Yahuda ye ko a biranmuso Tamari ra jatɔya ke. Ko sisen, ko a ra kɔnɔ ta. Yahuda ka kuma wo men tuma men na, a ka a fɔ ko: «Ai ye wa a labɔ kenema

ka a janin!» **25** Moolu wara Tamari mira. Ii ye a labola kenema tuma men na, a ka kela lawa a birance ma ko: «Men ka kono la n na, a la fenilu le jin di. I ye toomasere fen jin ni a julu ragbe, ka gbeleke fanan dagbe ni i ka woiu tii lon.» **26** Yahuda ka wo fenilu ragbe ka a yen ko a ta le. A ka a fo ko: «Muso jin telenni ka tamin nde la, baa n tun ka kan ka a di n dence Sela le ma ka a ke a muso ri, koni n ma son wo ma.» Yahuda ma a la Tamari fe wo ko. **27** Nba, a moyi waati sera tuma men na, den kera filani ri. **28** A moyitola, den kelen ka a bolo labo. Tinkorasilali ka a bolo mira ka kari wulen do sidi a la ka a fo ko: «Nin de ye folo ri.» **29** Koni den ka a bolo ladon iko tuunni. A filani-jonon bora. Tinkorasilali le ka a fo ko: «Ile le ra sila bo jo!» Wo ro, a ka wo to la ko Peresi. **30** A doomanin bora a ko, kari wulen sidini wo bolo la. Ii ka wo to la ko Serahi.

39 Nba, Isumayilaka jula woiu wara Yusufu ri Misiran ka a san Ferawuna la jemoo Potifari ma. Potifari tere mansa la kandaninnailu la kuntii le ri. **2** Allabatala tora Yusufu fe ka a la ko bee sabati. A tere ye baarala a tii Potifari la bon na, Misiranka wo konin. **3** A tii ka a yen ko Allabatala ye Yusufu fe ko bee ro, baa a wa a bolo bila fen fen do, Allabatala ri wo bee sabati. **4** Yusufu diyara a tii ye. Wo ro, a ka Yusufu ke a jere demenba ri, ka a lasii a la moolu bee kun na, ka a ke a la nanfulu kunnasiiba ri. **5** Kebi Misiranka cee wo ka Yusufu lasii a la nanfulu ni a la moo bee kun na, Allabatala ka jumaya ke a ye ka ko bee sabati a wara ka a masoron Yusufu la ko ro. Allabatala ka Potifari bolofen bee jumaya, menilu ye so kondoo, a ni menilu ye sene ro. **6** Potifari ka a la ko bee to Yusufu bolo. A ma a jere toro foyi la fao a tere ye menilu doonna. Yusufu tere ye kanberen kenyanin de ri. A fari dafanin a kan. A jada fanan kenji. **7** Lon do ro, Potifari muso jabora Yusufu la. A ka a fo Yusufu ye ko: «Na, i la n fe.» **8** Yusufu ma son fewu. A ka a fo muso wo ye ko: «I ja lo. N tii te a jere torola foyi la a wara yan ka a masoron n ye yan. A ra a bolofen bee karifa n na. **9** A la fanka ni n ta bee ka kan a wara yan. N sawo ye fen bee ro lu ma yan fo ile, baa i ye a muso le ri. N ti se kojuu su wo kela, ka haramu ke Alla jana.» **10** Hali wo, muso wo ma a boloka wo si ro. Lon lon a tere ye Yusufu madiyala, koni Yusufu ma son ka i la a fe. **11** Lon do ro, Yusufu wara baara diya bon na. Wo ka a teren

bonkondo jon si tun te ye. **12** Muso ka Yusufu mira a la duruki ma, ko a ye a la a fe. Koni Yusufu ka a bori a ye ka bo bon na ka a la duruki to muso bolo. **13** Muso ka a yen tuma men na ko Yusufu borimanto ra bo bon na ka a la duruki to a bolo, **14** a ka a kan naboo bonkondo jonilu ma. Woiu nani, a ka a fo ii ye ko: «Ai la ragbe. N cee ka Heburu cee men nana an ma, wo ra an dooya. A ra don n ka a fo ko a ye i lala n fe. Koni n kulera fanka la. **15** A ka n kule kan men tuma men na, a borimanto bora bon na ka a la duruki to n dafeyan.» **16** Muso ka duruki wo lamara a dafey ka Yusufu tii Potifari makono. **17** Wo nani, muso ka danteeli bee ke a cee ye ja kelen wo ma ko: «I ka Heburu jonce men nana an ma, wo ra don n kan ka n dooya. **18** Koni n kulera tuma men na, a borimanto bora bon na ka a la duruki to n dafeyan.» **19** Nba, a ka a muso la kuma men Yusufu la ko ro tuma men na, a jusu bora kojuuya. **20** Wo ro, a wara Yusufu mira ka a bila kaso la, mansa la kasodeni bilani dinkira men. Yusufu tora kaso la ye. **21** Koni Allabatala tora Yusufu fe. A ka jumaya ke Yusufu ye. Wo ro, a ka Yusufu demen ka a la ko diya kaso bon kuntii ye. **22** Wo ro, kaso bon kuntii ka Yusufu lasii kasoden to bee kun na kaso bon na. Yusufu le tere ko bee janabola ye. **23** Kasobon kuntii ka ko men bee to Yusufu bolo, a ma hamin wo si la butun baa Allabatala tere ye Yusufu fe. A ka fen fen ke, Allabatala ka wo bee sabati.

40 Waati wo taminni ko, Misiran mansa la minninfendila ni a la burugbasila ka kojuu do ke a la. **2** Ferawuna jusu bora moola fila woiu kanma, a la minninfendilailu la kuntii ni a la burugbasilailu la kuntii konin. **3** A ka ii mira ka ii bila kaso la, Yusufu bilani dinkira men do. Kaso wo tere ye kasoden kandaninna kuntiiba la bon dafey. **4** Kasoden kandaninna kuntiiba ka ii karifa Yusufu la, ko a ye ke ii demenba ri. Ii menda kaso la. **5** Lon do ro, mansa la minninfendila ni a la burugbasila sibora su ro. Wo ka a teren ii ye kaso la folo. Ii fila sibora, koni sibo kelen tun te. Ii korailu tun te kelen di fanan. **6** Wo duusa gbe, Yusufu ka a yen ko hamin ba ye ii la. **7** A ka mansa la jemoo majininka ko: «Nfen keni ai sewani te bi?» **8** Ii ka a jabi: «An fila ra sibo, koni moo te yan men di sibo woiu korailu fo an ye.» Yusufu ka a fo ko: «Sibo koroo lonba te Alla le ri wa? Ai ka menilu yen sibo ro, ai ye woiu jafoo n ye.» **9**

Wo rɔ, mansa la minninfendilailu la kuntii ka men yen, a ka wo fɔ Yusufu ye. A ka a fɔ ko: «N siboni le, n ka resenju do yen n jɛ. 10 Bolo sawa ye a la. A fira wa bɔ damira, a ri a feren ka den ka ke resen mɔnenilu ri i kɔrɔ. 11 Misiran mansa la minninfen tere ye n bolo. Wo rɔ, n ka resen mɔni woilu kadi, ka ii rabirin mansa la minninfen kɔndɔ, ka a di a ma.» 12 Yusufu ka a fɔ ko: «Wo kɔrɔ le jin di. Bolo sawa wo ye tele sawa le ri. 13 Tele sawa wa tamin, mansa ri i bɔ kaso la, ka i bila i la baara kɔrɔ la. I ri a la minninfen don a bolo ikomin i darini a kela ja men ma korɔman. 14 I wa here wo sɔrɔn tuma men na, i jaandi, i kana jina n kɔ. I ka kan ka jumaya ke n ye baa n ka i dɛmen. I ye n na ko fɔ Ferawuna ye wo rɔ, kosa a ri n nabɔ kaso la, 15 baa mɔɔilu ka n mira fanka le la ka n nabɔ Heburuila la jamana rɔ. Kɛbi ii ka n nana yan, n ma kojuu ke, mɔɔ ri mɔɔ bila kaso la men dɔ.» 16 Nba, burugbasilailu la kuntii ka a yen ko Yusufu ka a dɔnjɔnce la sibo kɔrɔ fɔ ka a diya. Wo rɔ, ale ka a fɔ Yusufu ye ko: «N fanan sibora. N ka see sawa yen n kun ma. 17 See men tere ye sanfe, burun su bɛe tere ye wo kɔndɔ. Wo bɛe rabenni tere Ferawuna ye, kɔni kɔnɔilu tere ye jiila a ma ka fen woilu dɔɔn see kɔndɔ n kun dɔ ma.» 18 Yusufu ka a fɔ ko: «Sibo wo kɔrɔ le jin di. Seye sawa wo fanan ye tele sawa le ri. 19 Tele sawa wa tamin, Ferawuna ri i bɔ kaso la, ka i kun tee a la ka i su dun jiri la. Kɔnɔilu ri na i sobo dɔɔn.» 20 Nba, tele fila a sawana, wo kera Ferawuna sɔrɔn lon sankunben tolon di. Wo rɔ, Ferawuna ka tibili ba ke a la jamana mɔɔbailu ye. A ka minninfendilailu la kuntii ni burugbasilailu la kuntii labɔ kaso la ka ii lana mɔɔbailu bɛe jana. 21 A ka minninfendilailu kuntii bila a la baara kɔrɔ la, kosa a ri Ferawuna la minninfen don a bolo ikɔ. 22 Kɔni Ferawuna ka burugbasilailu la kuntii wo dun jiri la ikomin Yusufu ka a fɔ ja men ma. 23 Minninfendilailu la kuntii ma a miri Yusufu ma wo kɔ. A jinara a kɔ fewu.

41 San fila taminnin kɔ rɔ, Misiran mansa sibora ka a jere lɔni yen Nili Ba dala. 2 A lɔni tora ye tuma men na, nisimuso tɔlɔni wɔrɔnwula bɔra ji rɔ ka na bin dɔɔn diya ba dala. 3 A ma men bake, nisimuso barani wɔrɔnwula fanan bɔra Nili Ba ji rɔ. Woilu nara ii lɔ nisimuso tɔlɔni woilu tɔrɔfe ba dala. 4 Nisimuso barani kojuuyani woilu ka nisimuso

juma tɔlɔni wɔrɔnwula woilu dɔɔn ka ban. Wo keni, mansa kunura sunɔɔ rɔ. 5 A sunɔɔra ikɔ ka sibo ghere fanan la. A ka sumantɔnson wɔrɔnwula yen. Wo bɛe bɔni sumangbala kelen de la. Ii kise bɛe kunba. Ii ka jni. 6 A ma men bake, sumantɔnson wɔrɔnwula ghere bɔra. Woilu kise mesenman. Ii keni ikomin fɔjɔ ba wa suman janfɔ a gban na. 7 Sumantɔnson menilu kiseni mesenman, woilu ka suman juma wɔrɔnwula woilu dɔɔn, menilu kise kunba. Wo keni, mansa kunura ka a yen ko sibo le tere. 8 Wo duusagbeni, mansa jusumakasara. Wo rɔ, a ka Misiran jamana felelilailu bɛe ni a hankilimailu bɛe kili. A ka men yen sibo rɔ, a ka wo jafɔ ii ye, kɔni wo si ma se ka a la sibo kɔrɔ fɔ a ye. 9 A la minninfendilailu la kuntii kumara a ye ko: «Mansa, n hankili ra bila n na kojuu keni rɔ sisen. 10 I mɔnera an, i la jɔnɔlu ma tuma men na wo lon, i ka nde ni i la burugbasilailu la kuntii bila kaso la kasoden kandaninna kuntiiba la jala kaso la. 11 An mɔɔ fila bɛe sibora su kelen dɔ. Sibo woilu kɔrɔilu tun te kelen di. 12 Heburu kanberen do tere ye an fe kaso la. Kasoden kandaninna kuntiiba la jɔn de tere. An mɔɔ fila ka men yen sibo rɔ, an ka wo jafɔ a ye. A ka woilu kɔrɔilu fɔ an ye. 13 A ka a kɔrɔ men fɔ, a kera wo ja le ma! I ka nde lase n na baara kɔrɔ la, ka ban ka burugbasilailu la kuntii dun jiri la.» 14 Mansa ka kela lawa ko Yusufu ye na. Mɔɔilu borimantɔ wara Yusufu labɔ kaso la. Yusufu ka a bonbosɔ li ka a la faanin mayeleman, ka wa i lɔ Misiran mansa jakɔrɔ. 15 A seni ye, mansa ka a fɔ a ye ko: «N da sibo le ke. Mɔɔ si ma se ka wo kɔrɔ fɔ n ye. A fɔra n ye ko i ri se sibo kɔrɔ fɔla.» 16 Yusufu ka mansa jabi: «Mansa, nde ti se, kɔni Alla ri a kɔrɔ juma di i ma.» 17 Mansa ka a fɔ a ye ko: «N sibora ka n lɔni yen Nili Ba dala. 18 N lɔni tora ye tuma men na, nisimuso wɔrɔnwula bɔra ji rɔ ka na bin dɔɔn diya ba dala. Ii ka jni kosebe. Ii tɔlɔni. 19 A ma men, nisimuso wɔrɔnwula ghere fanan bɔra ji rɔ. Woilu barani tere kojuuya. Ii kejuuyani ka tamin. Sobo jɔnjɔn tun te ii la. N tun ma nisi ghere kejuuyani woilu jɔɔn yen fɔlɔ munun Misiran jamana muume rɔ yan. 20 Nisimuso barani woilu, menilu kejuuyani kɔnin, woilu ka nisimuso tɔlɔni wɔrɔnwula wo dɔɔn, menilu fɔlɔma bɔra ji rɔ. 21 Hali ii ka woilu dɔɔn, mɔɔ ti se wo lɔn na, ka a masɔrɔn ii fari barani tere ja men ma fɔlɔ, a ye ja kelen wo ma munun. Wo keni, n kunura sunɔɔ rɔ. 22 N

sunɔɔra iko ka sibo. N ka sumantɔnsɔn juma wɔrɔnwula yen. Woilu boni sumangban kelen de la. Ii bɛɛ kise kunba. **23** A ma men bake, sumantɔnsɔn wɔrɔnwula gɛɛrɛ bɔra. Woilu tun kiseni tɛ jɔnjɔn. Ii bɛɛ kise mesenman. Ii keni ikomin fɔɔɔ ba wa suman janfo a gban na. **24** Sumantɔnsɔn mesenman woilu ka Sumantɔnsɔn juma wɔrɔnwula wo dɔɔn. Nba, n ka wo bɛɛ fɔ n na felelilailu ye, koni woilu si ma se wo kɔrɔ fɔla n ye.» **25** Yusufu ka a fɔ mansa ye ko: «I la sibo fila bɛɛ ye kɔrɔ kelen de ri. Alla nato men kela, a ra wo le yiraka i la. **26** Nisimuso juma wɔrɔnwula wo misaliya ye san wɔrɔnwula le ri. Sumantɔnsɔn juma wɔrɔnwula wo fanan misaliya ye san wɔrɔnwula le ri. Sibo fila wo bɛɛ ye kɔrɔ kelen de ri. **27** Nisimuso barani kejuuyani wɔrɔnwula men bɔra ji rɔ kɔfɛ, wo ye san wɔrɔnwula le ri. Sumantɔnsɔn mesenman wɔrɔnwula wo, fɔɔɔ ka menilu ja, wo fanan ye san wɔrɔnwula kɔnkɔ le ri. **28** Mansa, n ka a fɔ i ye ja men ma, a ye wo ja le ma. Alla keto men kela, a ra wo le yiraka i la. **29** San wɔrɔnwula menilu nato, suman di sɔn a ja jɛrɛ jɛrɛ ma Misiran jamana fan bɛɛ rɔ. **30** San woilu wa tamin, kɔnkɔ ri na ka san wɔrɔnwula kɛ. Mɔɔilu ka suman ba men sɔrɔn san diyani wɔrɔnwula woilu kɔrɔ, ii ri jina wo bɛɛ kɔ, kɔnkɔ ri juuya jamana bɛɛ rɔ. **31** Kɔnkɔ ri juuya kosebɛ. Mɔɔilu ka suman men sɔrɔn san diyani wɔrɔnwula wo rɔ, wo bɛɛ ri jina ii la fewu. **32** Mansa, i ka sibo nin kɛ sija fila. Wo kɔrɔ le ko Alla ra ban wo ko lateɛ la. Alla ri wo kɛ lakaliyalɔ bolo ma. **33** «Wo rɔ, mansa, i ye mɔɔ hankilima do ninin, men ka ko kɔrɔ lon, ka wo lasii Misiran jamana kun na. **34** I ye mɔɔba doilu lasii jamana kɔndɔ, sa mɔɔ woilu wa suman men sɔrɔn, mɔɔba woilu ye a tala looluna lamara. Ii ye a kɛ wo ja jamana fan bɛɛ rɔ san diyani wɔrɔnwula bɛɛ kɔrɔ. **35** I ye a fɔ ii ye ko ii ye suman woilu bɛɛ laden wo ja le ma san woilu kɔrɔ, ka wo bɛɛ laden jamana soilu la i tɔɔ rɔ ka a kɔnɔgben. **36** Sa san wɔrɔnwula kɔnkɔ ba don Misiran jamana rɔ tuma men na, suman lamarani woilu ri ke jamana mɔɔilu la balo ri.» **37** Yusufu ka men fɔ, wo diyara Misiran mansa ni a la jɛmɔɔilu bɛɛ ye. **38** Mansa ka a fɔ a la jɛmɔɔilu ye ko: «An di mɔɔ sɔrɔn Misiran yan, Alla la Nii ye men do ikomin cɛɛ nin?» **39** Mansa ka a fɔ Yusufu ye ko: «Alla ra wo bɛɛ yiraka i la. Wo rɔ, mɔɔ si tɛ yan, men hankili ka bon i ta ri, men ka ko kɔrɔ lon ile ri. **40** N di i lasii n na jamana kun na. I wa men fɔ, n na mɔɔilu ri wo kɛ. Mansaya dɔrɔn de ri kɛ i ni nde tema. **41** N da i lasii Misiran jamana bɛɛ kun na.» **42** Mansa ka a la bolola koyini bɔ a bolo la, a la mansaya tɔɔmasere ye men kan, ka wo don Yusufu bolo la. A ka faanin jumajuma di a ma, ka kanna nɛɛ saninnaman bila a kan na. **43** A ka a la sowontoro filana don Yusufu bolo. Mɔɔilu wara sowontoro wo jɛ ka ii kan nabo ko: «Bɛɛ ye ii majii!» Misiran mansa ka Yusufu lasii Misiran jamana bɛɛ kun na wo ja le ma. **44** Mansa ka a fɔ Yusufu ye ko: «Nde le Misiran mansa ri, koni mɔɔilu kana foyi ke Misiran jamana rɔ butun fɔɔ ile wa sɔn men ma.» **45** Mansa ka Yusufu tɔɔ la ko Safinati Paneya, ka Potifera denmuso Asanati di a ma ka a kɛ a muso ri. Potifera wo tɛrɛ ye ɔni so mɔɔilu la joo sarakalasela le ri. Nba, Yusufu kera Misiran jamana kunnasiila ri wo ja le ma. **46** A ka baara wo damira Ferawuna ye ka a tɛrɛn a sɔrɔn da san bisawa bɔ. A bɔra mansa dafɛ, ka wa Misiran jamana rataama. **47** Awa, san wɔrɔnwula kera, suman ye sɔnna a ja jɛrɛ jɛrɛ ma. **48** San san, Yusufu ri suman naden suman ka waati la Misiran jamana fan bɛɛ rɔ a so mesen a ni a so kunba. Suman kanin yɔrɔ yɔrɔ a ka suman namara wo yɔrɔ kelen de bɛɛ rɔ. **49** Wo rɔ, Yusufu ti se a jatela butun baa a tɛrɛ ka siya kojuuya ikomin ba kijɛ. **50** Sani san wɔrɔnwula kɔnkɔ ye don jamana kɔndɔ, Yusufu muso Asanati ka dence fila sɔrɔn a ye. Asanati wo tɛrɛ ye ɔni so mɔɔilu la joo sarakalasela Potifera denmuso le ri. **51** Yusufu ka a dence fɔlɔ tɔɔ la ko Manase, baa a ka a fɔ ko Alla ra a la jina a la tɔrɔya bɛɛ kɔ rɔ, ka a hankili bɔ a fa wara rɔ. **52** A ka a dence filana tɔɔ la ko Efirayimu, baa a ka a fɔ ko Alla ka a kɛ, a tɔrɔni tɛrɛ jamana men do, a ra jiri ye. **53** San diyani wɔrɔnwula wo dafara Misiran tuma men na, **54** san wɔrɔnwula kɔnkɔ donda ikomin Yusufu ka a fɔ ja men ma. Kɔnkɔ donda jamana gbɛɛrɛilu bɛɛ rɔ, koni suman namarani tɛrɛ fan bɛɛ rɔ Misiran. **55** Kɔnkɔ sera Misirankailu ma tuma men na, ii wara Misiran mansa madiya ko a ye suman di ii ma. Mansa ka ii jabi: «Ai ye wa Yusufu tɛrɛn ye. A wa men fɔ ai ye, ai ye wo kɛ.» **56** Kɔnkɔ juuyara ka se Misiran jamana yɔrɔ bɛɛ rɔ, tuma men na, Yusufu ka suman namara bondonilu da laka, ka suman san Misirankailu ma. **57** Mɔɔilu bɔra jamana bɛɛ rɔ ka na suman san diya Yusufu ma Misiran, baa kɔnkɔ gbɛɛyara dunuya fan bɛɛ rɔ.

42 Nba, a fɔra Yakuba ye ko suman ye sɔrɔnna Misiran tuma menna, a ka a fɔ a denceilu ye ko: «Nfenna ai siini ai jɔɔn dagbela yan ten? 2 N da a mɛn ko suman ye sɔrɔnna Misiran. Ai ye wa do san an ye, sa an kana faa kɔnkɔ bolo yan.» 3 Wo rɔ, Yusufu kɔrɔceilu mɔɔ tan wulira ka wa suman san diya Misiran, 4 kɔni Yakuba ma sɔn Yusufu dɔɔce Beniyaminu ye wa a kɔrɔceilu kɔfɛ, baa Yakuba silanni tɛrɛ ko kojuu kana a sɔrɔn sila la. 5 Isirayeli denceilu ni mɔɔ gbɛreilu wara suman san diya Misiran, baa kɔnkɔ tɛrɛ ye Kanaan jamana rɔ. 6 Wo ka a tɛrɛn, Yusufu ye jamana kuntiyya la Misiran. Ale le tɛrɛ suman sanna mɔɔ bɛɛ ma. Wo le ka a kɛ, a kɔrɔceilu nara Yusufu ma, ka ii majii a kɔrɔ, ka ii kun majii. 7 Yusufu ka a kɔrɔceilu yen tuma mɛn na, a ma fili ii ma, kɔni a ka a kɛ ikomin a ma ii lɔn. A jamanda ii ma ka a fɔ ko: «Ai bɔni mi?» Ii ka a jabi: «An bɔni Kanaan jamana le rɔ, ka na suman jinin diya yan.» 8 Yusufu ma fili a kɔrɔceilu ma, kɔni woilu filira ale ma. 9 Yusufu hankili bilara a la sibɔilu rɔ, a ka a kɔrɔceilu yen sibo rɔ ja mɛn ma. A ka a fɔ ii ye ko: «Ai nani jamana lakɔrɔsi diya le, sa ai ri a lɔn ai ri se an na ja mɛn ma.» 10 Ii ka a jabi: «An tii, wo kuma tɛ! Andɛ, i la jɔnɪlu nani suman san diya le dɔrɔn. 11 An bɛɛ ye cɛɛ kelen den de ri. Mɔɔ telenniilu le andɛ ri. An tɛ jamana si lakɔrɔsila.» 12 Yusufu ka a fɔ ko «Eɛn de! Ai nani jamana lakɔrɔsi diya le.» 13 Ii ka a fɔ ko: «An ye i la jɔnɪlu le ri. An bɛɛ ye fa kelen de la. A fa siini Kanaan jamana le rɔ. A denceilu tɛrɛ mɔɔ tan ni fila le ri. An dɔɔce ye an fa dafɛ ye bi. A tɔ kelen da sa.» 14 Yusufu ka a fɔ ko: «N ka a fɔ ja mɛn ma, a ye wo ja kelen de ma jɔ! Ai nani jamana lakɔrɔsi diya le! 15 N di ii la kuma fɛsɛfɛsɛ ja mɛn ma, wo le ye jnin di. Ni ai dɔɔce dɔɔmani ma na yan, ai tɛ bɔ yan fewu. N ye n kali la wo la Misiran mansa tɔɔ le rɔ. 16 Ai mɔɔ kelen ye wa ai dɔɔce ta ka na a ri. Ai tɔilu ri wo makɔnɔ kaso la yan. Wo rɔ, n di ai la kuma fɛsɛfɛsɛ. Ni ai ka tɔɔna le fɔ, n di wo lɔn. Ni wo tɛ, ai ma na foyi kanma, fɔ ka an na jamana lakɔrɔsi dɔrɔn. N ye n kalila wo rɔ Misiran mansa tɔɔ le rɔ!» 17 Wo rɔ, a ka ii bila kaso la. Ii ka tele sawa kɛ ye. 18 A tele sawana, Yusufu ka a fɔ ii ye ko: «Nba, n silanni Alla ye. Wo rɔ, n ye mɛn fɔla ai ye, ai ye wo mira, sa ai ri kisi. 19 Ni mɔɔ telenniilu le ai ri, mɔɔ kelen ye to kaso la yan ai bɛɛ nɔ rɔ. Ai tɔilu ye wa suman di ai la denbaya kɔnkɔto ma, 20 kɔni a fɛrɛ tɛ fɔ ai ye na ai dɔɔce dɔɔmani ri yan. A wa na, n di a lɔn ko ai ka tɔɔna le fɔ n ye, sa ai kana faa.» Ii sɔnda wo ma. 21 Ii ka a fɔ i jɔɔn ye ko: «Sika tɛ a rɔ, tɔrɔɔa jnin da an sɔrɔn Yusufu le kɔsɔn. Wo lɔn, a tɔrɔra an jnakɔrɔ. A ka an madiya ko an ye hina a la, kɔni an ka an ban a rɔ. Wo le kɔsɔn kojuu jnin da an sɔrɔn bi.» 22 Rubɛn ka a fɔ ii ye ko: «N ma a fɔ ai ye ko ai kana kojuu kɛ den na wa, kɔni ai ma sɔn n na kuma ma? Nba, a jeli jnininkali le jnin ka a hake bɔ an dɔ.» 23 Ii ma a lɔn ko Yusufu tolo ye ii kan na, baa ii ni Yusufu wa kuma, kan nataminna ri ii kan natamin i jɔɔn ma. 24 Yusufu ka a mabɔ ii la ka wa kasi. A kɔsɛ mɛn keni, a kumara ii ye, ka ban ka Simeyɔn bɔ ii rɔ ka a bolo sidi ii jana. 25 Yusufu ka a fɔ a la mɔɔilu ye ko ii ye a kɔrɔceilu la bɔrɔilu lafa suman na, ka ii kelen kelenna bɛɛ la wodi bila ii la bɔrɔ woilu kɔndɔ, ka suman fanan di ii ma ka a kɛ ii sila fanda ri. Ii ka wo bɛɛ kɛ ikomin Yusufu ka a fɔ ja mɛn ma. 26 Ii ka bɔrɔilu la ii la faliilu kɔ kan, ka sila mira ka wa. 27 Su kora ii ma tuma mɛn na, ii ka ii lɔ yɔrɔ do rɔ ka sii ye. Mɔɔ kelen ka a la bɔrɔ da laka ko a ye dɔɔnnin dila a la fali ma. A ka a la wodi yen bɔrɔ kɔndɔ. 28 A ka a fɔ a badenmailu ye ko: «N na wodi a ra lasɛ n ma. A ye n na bɔrɔ kɔndɔ yan.» Ii kɔndafilira kojuuya. Ii kɔndakaliyara ka a fɔ ii jɔɔn ye ko: «Alla ra nfɛn de kɛ an na jnin de ten?» 29 Nba, ii se mɛn keni ii fa Yakuba wara Kanaan jamana rɔ, ko mɛn ka ii sɔrɔn, ii ka wo bɛɛ danteeli kɛ a ye. Ii ka a fɔ ko: 30 «Misiran jamana kuntii jamanda an ma kɔsɛbɛ! A ka an jalaki ko an wani ii la jamana lakɔrɔsi diya le. 31 An ka a jabi an ye mɔɔ telenniilu le ri, ko an ma jamana si lakɔrɔsi fɔlɔ habadan. 32 An ka a fɔ ko an bɛɛ ye fa kelen de la, ko an mɔɔ tan ni fila le tɛrɛ an fa bolo. Ko kelen da sa. Ko an dɔɔce dɔɔmani ye an fa dafɛ ye Kanaan jamana rɔ, 33 kɔni jamana kuntii wo ka a fɔ ko a ri a lɔn ko an ye mɔɔ telenniilu ri ja mɛn ma, ko wo le ye jnin di. Ko an ye mɔɔ kelen to a bolo ye, ka na suman di an wara mɔɔilu kɔnkɔto ma. 34 Ko an ye wa an dɔɔce dɔɔmani ri a ma. Wo wa kɛ, ko a ri a lɔn ko an ma wa jamana lakɔrɔsi kanma, ko a ri a lɔn ko an ye mɔɔ telenniilu le ri, kosa a ri an badenma bɔ kaso la. Ko a ri jamana bɛɛ labila an ye.» 35 Nba, ii ka suman nabɔ ii la bɔrɔilu kɔndɔ tuma mɛn na, ii bɛɛ ka ii la wodi bila bɔrɔneilu sidini yen suman bɔrɔilu kɔndɔ. Ii ni ii fa ka wodi sidini wo yen tuma mɛn na, ii bɛɛ silanda. 36 Ii fa Yakuba ka a fɔ ii

ye ko: «Ee! Ai ye n denilu bola n bolo. Yusufu te yan butun. Simeyon fanan te yan butun. Sisen ai ye a fe ka Beniyaminu fanan mira ka wa wo ri. Nin tɔɔya bɛɛ ye nde le kan.» 37 Ruben ka a fɔ a fa ye ko: «I ye Beniyaminu karifa nde la. N di a lase i ma. Ni n ma na Beniyaminu ri, i ye n dence fila bɛɛ faa Beniyaminu nɔ rɔ.» 38 Yakuba ka a fɔ ko: «Een de! N dence te wala ai kɔfe! A kɔɔɔɔ Yusufu ra sa ka wo kelen pe to. Sisen n da kɔɔ. Ni ko ka ale fanan sɔɔn taama rɔ, n di faa jusumakasa bolo.» (Sheol h7585)

43 Nba, kɔnkɔ juuyara jamana kɔndɔ. 2 Yakuba denceilu nara suman men di ka bɔ Misiran, wo bantɔla le tɛɛ. Wo rɔ, Yakuba ka a fɔ ii ye ko: «Ai ye wa suman do san an ye Misiran.» 3 A dence Yahuda ka a jabi: «Cɛɛ wo ka a fɔ an ye le ka a magbeleya kɔsebe ko an te a yen butun fɔ an dɔɔɔɔ wa ke an kɔfe. 4 Ni i sɔnda an dɔɔɔɔ Beniyaminu ye wa an kɔfe, an di wa ka suman san i ye. 5 Ni i kɔnin ma sɔn, an te wa ye, baa cɛɛ wo ka a fɔ an ye ko an te a yen butun fɔ an dɔɔɔɔ wa ke an kɔfe.» 6 Isirayeli ka a fɔ ko: «Ai ra kojuu ke n na de! Nfenna ai ka a fɔ cɛɛ wo ye ko ai dɔɔɔɔ ye ai kɔma?» 7 A denceilu ka a jabi: «Cɛɛ wo ka jinininkali siyaman ke an kun, ka an majinininka an na ko ma, a ni an na denbaya la ko ma. A ka a fɔ ko: «Ai fa kende wa? Ai dɔɔɔɔ ye ye?» An ka a jabi ten tuun. An ma wo lɔn ko a ri a fɔ an ye ko an ye wa an dɔɔɔɔ ri.» 8 Yahuda ka a fɔ a fa Isirayeli ye ko: «N fa, i ye n dɔɔɔɔ karifa n na, sa an di wa i kɔɔ. Wo wa ke, kɔnkɔ te ile ni ande a ni an denilu faa yan. 9 Nde jɛɛ ri n lɔ den kunko la. Ni ko ka a sɔɔn, i ye nde majinininka. Ni n ma na a ri i ma, ka a lalɔ i jakɔɔ, wo jalakili te bɔ n kan habadan. 10 Ni an kɔnin tun ma lanɔɔ yan, sa an da wa ka na sija fila.» 11 Ii fa Isirayeli ka a fɔ ko: «Nba, diyagbɔya le. Wo rɔ, ai ye an na jamana fen numa doilu bila ai la bɔɔilu kɔndɔ ka jamana kuntii wo sanba. Ai ye tulu do ta, a ni li ni wusulan ni latikɔlɔn ni jiriden doilu, pisitasi ni amande kɔnin. 12 Ai wara wodi men di fɔlɔ, ai ye wo jɔɔn fila ta, baa wodi men bilani tɛɛ ai la bɔɔilu kɔndɔ, fɔ ai ye ai kɔse wo ri. Ai ri a sɔɔn, ii jinanin de. 13 Nba, ai ye ai dɔɔɔɔ ta ka wa cɛɛ wo tɛɛn ye sisen. 14 Alla Sebɛɛtii ye ai la hina don a rɔ, kɔsa a ri Beniyaminu ni Simeyon nase ai ma, kɔni ni n bɔnɔra n deni la, n di bɔnɔ wo rɔ kɔsebe.» 15 Wo rɔ, ii ka Beniyaminu ta, a ni sanba fenilu, a ni wodi wo jɔɔn fila, ka sila

mira ka wa Misiran. Ii se mɛn keni ye, ii wara Yusufu tɔɔfe, ka ii lɔ a jakɔɔ. 16 Yusufu ka Beniyaminu yen ii fe tuma mɛn na, a ka a fɔ a la bon kunnasiila ye ko: «Wa mɔɔ jɔnɔlu ri n na bon na, ka kolofen do faa ka a tibi. Ii kɛtɔ telɔɔ dɔɔnnin kela nde le fe bi.» 17 Cɛɛ wo ka ii malo Yusufu la bon na ikomin Yusufu ka a fɔ a ye ja mɛn ma. 18 Ii watɔla Yusufu la bon na, wo ka ii masilan. Ii ka a fɔ ko: «An da lana yan wodi ko le rɔ, wodi mɛn bilara an na bɔɔilu kɔndɔ an na ko fɔlɔ rɔ. Ii kɛtɔ belan an kan de, ka an na faliilu ta, ka an mira ka an ke jɔnɔlu ri.» 19 Wo rɔ, ii ka i madon Yusufu la bon kunnasiila la bonda la ka kuma a ye. 20 Ii ka a fɔ ko: «An fa, hake to an ye. Waati taminni, an nara suman san diya yan. 21 An bɔ mɛn keni yan, an ka an lɔ an sii diya. An ka an na bɔɔilu da laka ka wodi bilani yen bɔɔilu kɔndɔ. An na wodi bɛɛ le tɛɛ, an ka mɛn san suman na. Wodi wo nani an bolo ka a lase ai ma. 22 Suman sankɔ fanan nani an bolo, kɔni mɛn ka wodi do wo bila an na bɔɔilu rɔ wo lɔn, an ma wo lɔn.» 23 Bon kunnasiila ka ii jabi: «Ai kana hamin wo la. Ai kana silan. Ai Maari Alla a ni ai fa Maari Alla, wo le ka wodi wo bila bɔɔilu kɔndɔ ai ye. Ni wo tɛ, ai ka suman sankɔ mɛn bɔ, n ka wo sɔɔn.» Wo rɔ, cɛɛ wo wara Simeyon ta ka na a di ii ma, 24 ka ii bɛɛ ladon Yusufu la bon na. A ka ji di ii ma ko ii ye ii sen mako. A ka dɔɔnnin di ii la faliilu fanan ma. 25 Ii nara sanba fen mɛnilu ri, ii ka woilu labɔ ka Yusufu makɔnɔ, baa a fora ii ye ko a ri na telɔɔ dɔɔnnin diya ii fe ye. 26 Yusufu sera a wara tuma mɛn na, ii nara a la sanbailu di a ma bon na ka ii majii a kɔɔ. 27 Yusufu ka ii fɔ ko: «Tana tɛ ai la? Wo lɔn, ai ka ai fa la ko fɔ n ye ko a ra kɔɔya. Ale don? A kende fɔlɔ?» 28 Ii ka Yusufu jabi: «Tana si tɛ an fa la, i la jɔnce kɔnin. A kende.» Ii ka ii kun majii Yusufu kɔɔ. 29 Yusufu ka a janakalan ka a dɔɔɔɔ Beniyaminu yen, a jɛɛ na la den. A ka a fɔ ko: «Ai ka ai dɔɔɔɔ mɛn na ko fɔ, wo le ye jɔn di wa?» Ii ka a fɔ ko: «ɔn, ale le.» Yusufu ka a fɔ a ye ko: «N den, Allama jumaya kera i ye.» 30 Beniyaminu hina donda Yusufu la kɔsebe. Wo rɔ, a kasitɔla le tɛɛ. A ka bɔ ii tɔɔfe i kɔɔ ka wa a jɛɛ la bon kɔndɔ ka kasi. 31 A ka ban kasila tuma mɛn na, a ka a ja lako, ka wa ii tɛɛn ye. A ka a jɛɛ mira ka a fɔ a la mɔɔilu ye ko ii ye na balo di ii ma. 32 Ii ka Yusufu la balo bɔ a la a dan na, ka a badenmailu ta bɔ a dan na. Misiranka mɛnilu tɛɛ ye, ii ka woilu

fanan ta bɔ a dan na, baa Misirankailu ti sɔn ka dɔɔnnin kɛ Heburiilu fɛ. Ii tana le wo ri. **33** Yusufu ka a badenmailu lasii a jakɔrɔ, ka ii tuun i jɔɔn na ka bɛn ii si kasabiya ma, ka a damira kɔrɔmamɔɔ ma ka wa se dɔɔmamɔɔ ma. Ii ka ii siija wo yen tuma mɛn na, ii ka i jɔɔn dagbɛ ka kabannakoya. **34** Balo mɛn tɛrɛ ye Yusufu kɔrɔ, a la mɔɔilu ka a badenmailu bɛɛ sɔ wo le rɔ. Beniyaminu ka mɛn sɔrɔn, wo kɛra a kɔrɔcɛilu ta jɔɔn loolu le ri. Ii ka dɔɔnnin kɛ ka ii min, ka sɛwa Yusufu la kɔsɛbɛ.

44 Nba Yusufu ka a fɔ a la bon kunnasiila ye ko: «Ii la bɔrɔilu lafa suman na. Ii la faliilu di se donin mɛn kɔrɔ, i ye wo jate di ii ma. I wa bɔrɔilu lafa, i ye ii kelen kelenna bɛɛ la wodi la suman kan ii la bɔrɔilu kɔndɔ. **2** I ye n na wodigbɛ minninfen bila dɔɔmamɔɔ la bɔrɔ kɔndɔ a la wodi kan.» Bon kunnasiila ka wo bɛɛ kɛ ikomin Yusufu ka a fɔ a ye ja mɛn ma. **3** Wo duusagbeni jona Yusufu ka sila di ii ma. Ii ka ii la doninilu la ii la faliilu kɔ kan, ka wa. **4** Ka a tɛrɛn ii ma janfa so la fɔlɔ, Yusufu ka a fɔ a la bon kunnasiila ye ko: «Wa ii kɔ! I wa se ii ma tuma mɛn na, i ye a fɔ ii ye ko: «Nfenna ai ka kojuma sara kojuu la? **5** Nfenna ai ka n tii la minninfen sonya? A ye a minna wo le la, a ye jɔɔnin kɛla wo le la. Ai ra kojuu ba le kɛ jɔɔn di del!» **6** Bon kunnasiila wara se ii ma tuma mɛn na, a kumara ii ye ikomin Yusufu ka a fɔ a ye ja mɛn ma. **7** Ii ka a jabi: «An tii, nfenna i ye an jalakila ten? An tɛ ko su wo kɛla fewu! **8** I jɛrɛ ka a lɔn ko an nani wodi ri an na bɔrɔilu kɔndɔ wo lɔn, ka bɔ Kanaan jamana rɔ ka na wodi wo di i ma. A ye di? An di wodigbɛ wala sanin sonya i tii la bon na wo rɔ wa? **9** An tii, ni i ka minninfen yen an si kunma, wo tii ri faa. Ka a la wo kan fanan, an tɔilu ri kɛ i la jɔnɪlu ri.» **10** Bon kunnasiila ka a fɔ ko: «Ale le wo ri, n da dijɛ wo ma, kɔni minninfen wa yen mɔɔ mɛn kunma, wo ri kɛ n na jɔn di. Ai tɔilu tɛ jalakili.» **11** Wo yɔrɔ wo rɔ, ii ka ii la bɔrɔilu lajii duu ma ka ii da laka. **12** Bon kunnasiila ka bɔrɔilu ragbɛ. A ka a damira kɔrɔmamɔɔ ta ma, ka wa se doomamɔɔilu ta ma. A ka minninfen yen Beniyaminu la bɔrɔ kɔndɔ. **13** Wo le rɔ, ii ka ii la durukiilu rafara ii kan na jusukasi bolo ma. Ii ka ii la bɔrɔilu la faliilu kɔ kan, ka ii kɔsɛ so kɔndɔ. **14** Yahuda ni a badenmailu sera Yusufu wara ka a tɛrɛn a ye ye fɔlɔ. Ii ka ii la duu ma a kɔrɔ. **15** Yusufu ka a fɔ ii ye ko: «Ai na nfen ko kɛla jɔɔn

ten? Ai ma a lɔn ko nde jɔɔn di jɔɔnin kɛ ka kɔilu lɔn wa?» **16** Yahuda ka a fɔ ko: «N tii, an ti se foyi fɔla. Kuma tɛ an bolo butun. An ti se an bɔla ko jɔɔn dɔ. Alla jɛrɛ le ra an sɔnjuu labɔ gbɛ rɔ. An bɛɛ ye i la jɔnɪlu le ri sisen, minninfen yenni mɛn kunma, a ni an tɔilu bɛɛ.» **17** Yusufu ka a jabi kɔnin ko: «Ka ii bɛɛ jalaki ten, n tɛ ko su wo kɛla fewu! Minninfen yenni mɛn kunma, wo le kɛtɔ n na jɔn di. Ai tɔilu ye wa hɛrɛ rɔ ai fa wara.» **18** Yahuda ka a madon Yusufu la, ka a fɔ a ye ko: «N tii, i jaandi, i ye dijɛ n ye kuma i ye. N ka a lɔn ko i ni Misiran mansa bɛɛ ka kan. I kana mɔnɛ n ma. **19** N tii, an na ko fɔlɔ yan, i ka an jɔɔnininka an fa ni an badenmailu ma. **20** An ka i jabi an fa ye ye, ko a ra kɔrɔya kɔsɛbɛ. Ko an dɔɔcɛ dɔɔmani fanan ye ye, an fa kɔrɔyanin ka mɛn sɔrɔn. Doomamɔɔ wo kɔrɔcɛ ra faa, ka a kelen pe to. Dogbɛrɛ tɛ ye butun, a ni mɛn ye na kelen na. A la ko duman an fa ye kɔsɛbɛ. **21** I ka a fɔ an ye ko an ye na a ri yan, kɔsa i ja ri la a kan. **22** An ka a fɔ i ye wo lɔn ko den ti se bɔ la an fa tɔrɔfɛ. Ni a bɔra a tɔrɔfɛ an fa ri faa, **23** kɔni, an tii, i ka an jabi ni an dɔɔcɛ ma na an kɔfɛ yan, ko an tɛ i yen butun. **24** «Wo rɔ, an ka an kɔsɛ an fa wara tuma mɛn na, an ka i la kuma lasɛ a ma. **25** Lɔn dɔ rɔ, an fa ka a fɔ ko an ye na suman dɔ san ikɔ. **26** An ka a jabi an ti se nala suman san diya fɔ an dɔɔcɛ wa na an kɔfɛ, baa cɛɛ wo ka a fɔ ko an tɛ a yen butun fɔ an dɔɔcɛ wa kɛ an kɔfɛ. **27** An fa ka a fɔ an ye ko an ka a lɔn ko a muso Raseli ka dɛncɛ fila-pe le sɔrɔn a ye. **28** Ko kelen da tunun a ma. Ko a miri rɔ, ko wara juu le ka a mira ka a rafarafara. Ko kɛbi wo lɔn, a ma a yen butun. **29** Ko ni an wara dɔ jɔɔn fanan di don? Ni ko ka a sɔrɔn taama rɔ, ko a kɔrɔyani ri faa niilafin dɔ. An fa kan ten. (Sheol h7585) **30** «Nba, ni n ka n kɔsɛ i la jɔncɛ, n fa, ma sisen ka den to n kɔ yan, wo tɛ bɛn. Den wo le ye n fa la ko bɛɛ ri. **31** N fa wa a yen tuma mɛn na ko den wo ma a kɔsɛ an fɛ, a ri faa. An fa kɔrɔyani ri faa jusumakasa rɔ, wo le rɔ an di kɛ wo sababu ri. (Sheol h7585) **32** Ka a la wo kan, n ka n lɔ den na kunko la. N ka a fɔ n fa ye ko ni n ma kɔsɛ den di a ma, n fa hake ri to nde kan kadawu. **33** I jaandi, i ye n kɛ i la jɔn di den rɔ rɔ, kɔsa den di a kɔsɛ a kɔrɔcɛilu kɔfɛ. **34** N ye n kɔsɛla n fa ma di, ni den tɛ n bolo? N tɛ i se n fa jusumakasani yenna fewu.»

45 Nba, Yahuda banni kumala, Yusufu ma se a jɛrɛ mirala a la jɔnɪlu jana. A ka ii

jamari ko ii bɛɛ ye bɔ. Mɔɔ gbɛrɛ si tun tɛ ye tumana mɛn na, fɔ Yusufu ni a badenmailu, Yusufu ka a jɛrɛ yiraka ii la. **2** A kasira kɔsɛbɛ, fɔ Misirankailu ka a kasi kan mɛn kɔkan. Wo ko fɔra mɔɔilu jana Misiran mansa wara. **3** Yusufu ka a fɔ a badenmailu ye ko: «Yusufu le nde ri! N fa kɛndɛ wa?» Yusufu badenmailu ma se a jabila, baa ii silanni tɛrɛ kojuuya. **4** Yusufu ka a fɔ ko: «Ai ye i madon n na.» Ii ka i madon a la tuma mɛn na, a ka a fɔ ko: «Ai badenma Yusufu le nde ri, ai ka mɛn san Isumayila bɔnsɔn julailu ma mɛn ye taala Misiran. **5** Ai jusu kana a lafin. Ai kana mɔnɛ ai jɛrɛ ma n san ko rɔ. Alla le ka n nana ai jɛ yan sa n di kɛ sababu ri ka mɔɔilu kisi kɔnkɔ ma. **6** Kɔnkɔ san fila le jamana kɔndɔ jin. A ra to san loolu le ma, sɛnɛkelailu ti nala foyi sɔrɔnna sɛnɛ rɔ. **7** Alla le ka n lɔ ai jɛ yan ka an to yan an fa bɔnsɔnilu kisibaya kanma, sa ai bɔnsɔn kana tunun dunuya ma. **8** Aile ma n nana yan de. Alla le ka n nana yan ka n kɛ Misiran mansa lalila ri, ka n nasii mansa la bon kun na, ka n nasii Misiran jamana bɛɛ kun na. **9** Ai ye ai kaliya ka i kɔsɛ n fa ma. Ai ye a fɔ a ye ko a dɛnɛ Yusufu ka a fɔ ko Alla ra a lasii Misiran jamana bɛɛ kun na. Ko a ye a kaliya ka na n tɛrɛn yan. **10** Ko a ri a sii Kɔsɛni jamana rɔ, ka to n tɔrɔfɛ yan. Ko a ye na, a ni a la denilu ni a la mamarenilu ni a la kolofenilu ni a bolofen bɛɛ. **11** Ko n di ii balo, baa kɔnkɔ ri san loolu kɛ fɔlɔ. Sa a ni a la mɔɔ bɛɛ kana bolokolonya kojuuya.» **12** Yusufu ka a fɔ ko: «Nba, ai jayɛn n na sisen. N dɔɔɛ Beniyaminu fanan jayɛn n na. Ai ra a yɛn ko Yusufu jɛrɛ le kumala ai ye. **13** Mɔɔilu ye n bonyala ja mɛn ma Misiran yan, ai ye wo fɔ n fa ye. Ai ra fɛn fɛn yɛn ai ja la yan, ai ye wa wo bɛɛ fɔ a ye, ka ban ka na a ri jona.» **14** Nba, Yusufu ka a ton a dɔɔɛ Beniyaminu kan ka kasi. Beniyaminu fanan ka a ton a kan ka kasi. **15** Yusufu kasimantɔ ka a ton a kɔrɔɛ kɛlɛnna bɛɛ kan ka ii sunbu. Wo le ka a kɛ, a kɔrɔɛcilu ka kuma damira a fɛ. **16** Nba, Yusufu badenmailu na ko fɔra Ferawuna wara tuma mɛn na, wo diyara mansa ni a la jɛmɔɔ bɛɛ ye. **17** Mansa ka Yusufu kili ka a fɔ a ye ko: «A fɔ i badenmailu ye ko ii ye ii doninilu la ii la falailu kɔ kan ka ii kɔsɛ Kanaan jamana rɔ. **18** Ii wa se ye, ii ye ii fa ni ii la mɔɔ bɛɛ ta ka na ii ri n ma. N di duu juma di ii ma, mɛn ka jɛ duu bɛɛ ri Misiran. Ii ri an na jamana balo juma dɔɔn. **19** I ye a fɔ i badenmailu ye fanan ko ii wa kɛ wala, ii ye wontoro doilu ta Misiran yan. Ii

wa se ii fa wara, ii ri ii musoilu ni ii denilu ni ii fa lasii wontoro woilu kɔndɔ ka na woilu ri yan. **20** Ni ii bolofen doilu tora ii kɔ ye, ii kana hamin woilu la, baa Misiran fɛn jumajumailu le ditɔ ii ma yan.» **21** Nba, Misiran mansa ka mɛn fɔ Isirayeli denilu ye, ii ka wo kɛ. Yusufu ka wontoroilu di ii ma, ka bɛn mansa la kuma ma. A ka sila fanda suman fanan di ii ma. **22** A ka faanin kura di ii kɛlɛnna bɛɛ ma, kɔni a ka wɔdigbɛ kɛmɛ sawa ni faanin kura loolu di Beniyaminu ma. **23** A ka a fa sanba falice tan ni falimuso tan na. A ka falice woilu donin Misiran fɛn jumailu la, ka falimusoilu donin sumankisɛ ni buru ni dɔɔnnin fɛn gbɛɛilu la, mɛnilu ri a fa balo taama rɔ. **24** A ka sila di a badenmailu ma wo rɔ ka a fɔ ii ye ko: «Ai kana silan dɛ!» **25** Ii bɔra Misiran ka wa ii fa Yakuba tɛrɛn Kanaan jamana rɔ. **26** Ii sɛni ye, ii ka a fɔ a ye ko: «Yusufu kɛndɛ le! Ale le jɛrɛ siini Misiran jamana bɛɛ kun na sisen.» Kuma wo bararɔ Yakuba rɔ fɔ ka a dan natamin. A ma la a la fewu. **27** A dɛnɛcilu ka Yusufu la kuma bɛɛ lasɛ a ma tuma mɛn na, Yakuba ka wo bɛɛ mɛn ka wontoroilu yɛn fanan, Yusufu ka mɛnilu lana a ta kanma. Wo le rɔ, a sɛwara ka a jaalen. **28** A ka a fɔ ko: «N dɛnɛ Yusufu kɛndɛ fɔlɔ! Nde tɛ foyi jininna butun ka tamin wo kan. N di wa n ja la a kan sisen sani n ye sa.»

46 Wo rɔ, Isirayeli ka a bolofen bɛɛ ta ka sila mira ka wa Misiran. A sera Beri-Seba, a ka saraka bɔ ka a di a fa Isiyaka Maari Alla ma. **2** Su wo rɔ, Alla ka Isirayeli kili ko: «Yakuba, Yakuba!» A ka jabi: «Naamun.» **3** Alla ka a fɔ ko: «N ye i fa Maari Alla le ri. I kana silan Misiran taa ko rɔ, baa n di i bɔnsɔn siyaya ye kɔsɛbɛ kɔsɛbɛ. **4** N jɛrɛ di wa i kɔfɛ Misiran. N jɛrɛ le kɛtɔ i bɔnsɔn nanala yan fanan. I sa tuma wa se, Yusufu jɛrɛ ri i jakisɛ latunun.» **5** Wo rɔ, Yakuba wulira ka bɔ Beri-Seba. A dɛnɛcilu ka a ladon wontoro kɔndɔ, Misiran mansa ka mɛn nana a ta kanma. Ii ka ii denilu ni ii musoilu fanan nadon wontoroilu kɔndɔ. **6** Ii ka ii la kolofenilu fanan ta, a ni ii bolofenilu bɛɛ, ii ka mɛnilu sɔrɔn Kanaan jamana rɔ. Yakuba ni a la denbaya bɛɛ wara Misiran wo ja le ma. **7** A dɛnɛcilu bɛɛ wara a kɔfɛ, a ni a denmusoilu, a ni a mamarenilu, a la denbaya bɛɛ kɔnin. Woilu bɛɛ wara Misiran Yakuba kɔfɛ. **8** Nba Isirayelika mɛnilu wara Misiran, Yakuba ni a la dɛnɛcilu kɔnin, wo tɔɔilu le jin di. Yakuba dɛnɛ fɔlɔ tɔɔ le ko Ruben. **9**

Ruben denceilu le ten: Hanoki, Palu, Hesiron a ni Karimi. **10** Simeyon, wo denceilu le ten: Jemuweli, Jamin, Owadi, Jakin, Sohari, Sawuli. Sawuli na tere Kanaanaka do le ri. **11** Lebi, wo denceilu le Kerison ni Kohati ni Merari ri. **12** Yahuda, wo denceilu le ten: Eri, Onan, Sela, Peresi a ni Serahi, koni Eri ni Onan sara Kanaan jamana ro. Peresi denceilu le Hesiron ni Hamuli ri. **13** Isakari, wo denceilu le ten: Tola, Puwa, Yobu a ni Simiron. **14** Sabulon, wo denceilu le Seredi ni Elon ni Jaleli ri. **15** Leya ka dence menilu saron Yakuba ye Padani Aramu, woilu le woilu ri. A ka denmuso do fanan saron a ye ye, men too ko Dina. Yakuba bonson menilu boni Leya ro, wo bee ladennin kera maa bisawa ni maa sawa le ri. **16** Kadi, wo denceilu le ten: Sefon, Haki, Suni, Esibon, Eriya, Arodi, a ni Areli. **17** Aseri, wo denceilu le ten: Imina, Isiba, Isibi a ni Beriya. Aseri denmuso too ko Sera. Beriya denceilu le Hebera ni Malikiyeli ri. **18** Silipa wo tere jonmuso le ri, Laban ka men di a denmuso Leya ma. Yakuba bonson menilu boni Silipa ro, wo bee ladennin kera maa tan ni wooro le ri. **19** Yakuba muso Raseli denceilu le Yusufu ni Beniyaminu ri. **20** Asanati ka dence fila saron Yusufu ye Misiran. Do too ko Manase. Do too ko Efirayimu. Asanati tere Potifera denmuso le ri, men tere ye Oni so mooilu la joo sarakalasela ri. **21** Beniyaminu denceilu le ten: Bela, Beker, Asibeli, Kera, Naman, Ehi, Rosi, Mupimi, Hupimi a ni Aridi. **22** Raseli ka dence menilu saron Yakuba ye, woilu le woilu ri. Yakuba bonson menilu boni Raseli ro, wo bee ladennin kera maa tan ni naanin le ri. **23** Daan, wo dence le Husimu ri. **24** Nafitali, wo denceilu le ten: Jaseli, Kuni, Jeseri, a ni Silemu. **25** Bilaha ka dence menilu saron Yakuba ye woilu le woilu ri. Bilaha wo tere jonmuso le ri, Laban ka men di a denmuso Raseli ma. Yakuba dence menilu boni Bilaha ro, wo bee ladennin kera maa woronwula le ri. **26** Maa menilu wara Misiran Yakuba kofe, menilu boni ale ro konin, woilu bee ladennin tere maa biworo ni maa wooro le ri. A biranmusoilu ma jate. **27** Yusufu ka dence fila saron Misiran. Nba, Yakuba la maa menilu nara Misiran, wo bee ladennin kera maa biworo wula le ri. **28** Nba, Yakuba ka Yahuda lawa a je Misiran, ka wa a fo Yusufu ye ko ii ye i joon ben Koseni jamana ro. Yakuba ni a la mooilu sera Koseni tuma men na, **29** Yusufu donda a la sowontoro kondok ka wa a fa kunben Koseni. A ka a fa yen tuma men na,

a ka a fa laben ka a ke a konkondo ka kasi. A menda kasila kosebe. **30** Yakuba ka a fo Yusufu ye ko: «Hali ni n sara bi, wo te baasi ri, baa n da i yen, ka a lon ko i kende le.» **31** Yusufu ka a fo a badenmailu ni a fa la toilu ye ko: «N di wa a fo mansa ye ko n badenmailu ni n fa la mooilu bee ra bo Kanaan jamana ro ka na n ma. **32** N di a fo a ye ko ai bee ye kolofen konomadenilu le ri, ko ai la baara le kolofen namara ri. N di a fo a ye ko ai ra na ai la kolofen bee ri, a ni ai bolofenilu bee. **33** Wo ro, ni mansa ka ai kili ka ai la baara majininka, **34** Ai ye a jabi: «An tii, an ye kolofen namarala le ri kebi an na denniya tumana. An benbailu bee ka wo baara le ke.» Ni ai ka a jabi wo ja men ma, a ri son ai ye ai sii Koseni jamana ro, baa kolofen konomadenilu ma di Misirankailu ye muume.»

47 Wo ro, Yusufu wara a fo Misiran mansa ye ko: «N fa ni n badenmailu ra na ka bo Kanaan jamana ro. Ii nani ii la kolofenilu ri, a ni ii bolofen bee. Ii ye Koseni sisen.» **2** Yusufu ka a badenma loolu yiraka mansa la, a ka menilu lana wo kanma mansa wara. **3** Mansa ka woilu majininka ko: «Ai la baara ye nfen di?» Ii ka mansa jabi: «An tii, an ye kolofen konomadenilu le ri, ikomin an benbailu tere ye ja men ma. **4** An nani sii diya jininna i wara yan, ka a masaron konko ra gbeleya an kan Kanaan jamana ro. Kolofenilu la doonnin te ye butun. Wo ro, an tii, an ye i madiyala, i jaandi, i ye dije an ye an sii Koseni jamana ro.» **5** Mansa ka a fo Yusufu ye ko: «I fa ni i badenmailu ra na i ma. **6** An na jamana Misiran ye i ta le ri. Wa i fa ni i badenmailu lasii yoro jumajuma ro, yoro men ka ji a to bee ri. Ii ye ii sii Koseni. Ni i ka doilu saron ii ro, menilu kusan kolofen marala kosebe, i ye n na kolofen fanan don woilu bolo.» **7** Yusufu ka a fa Yakuba lana ka a yiraka mansa la. Yakuba duwara mansa ye. **8** Mansa ka Yakuba majininka ko: «N fa, i saron da san yeli bo?» **9** Yakuba ka a fo ko: «N da san keme ni san bisawa saron n na dunjatarate bee ro, wo bee ro, n si ma siya a ni n da toroya siyaman saron. N si ma siyaya ikomin n failu ka si saron ii la dunjatarate ro ja men ma.» **10** Yakuba duwara mansa ye iko ka wa. **11** Yusufu ka duu di a fa ni a badenmailu ma ka ii lasii Misiran jamana ro ikomin mansa ka a fo a ye ja men ma. Duu wo tere ye Ramesisi le. Yoro wo ka ji jamana yoro to bee ri. **12** Yusufu ka a fa ni a badenmailu ni

a fa la mōo balo, bēe ni a la denbaya. **13** Nba, kōnko juuyara kosebe, ka a masorōn suman tun tē sōrōnna fan si. Mōoilu fanka tere ye desela kōnko bolola Misiran jamana ni Kanaan jamana rō. **14** Misirankailu ni Kanaankailu ka ii la wodi bēe san Yusufu ma suman na. Yusufu ka wodi wo mira Misiran mansa ye ka wa a di a la bon na. **15** Wodi banda Misirankailu ni Kanaankailu bolo la tuma men na, Misiranka bēe nara Yusufu teren ka a fō a ye ko: «Suman di an ma. I kana sōn an ye faa i jana ten. An na wodi bēe ra ban fewu.» **16** Yusufu ka ii jabi: «Ni ai la wodi banda, ai ye na ai la kolofenilu ri, ka wa woilu falon suman na.» **17** Wo rō, ii nara ii la kolofenilu ri Yusufu ma. Soilu ni saailu ni bailu ni nisiilu ni faliilu, ii nara wo bēe ri. Yusufu ka kolofen wo bēe falen suman na, ka mōoilu balo san kelen wo kōrō. **18** San wo taminni, ii nara Yusufu teren ikō, ka a fō a ye ko: «An fa, i ka a lōn ko an na wodi ra ban. An na kolofen bēe ra ke i ta ri fanan. Foyi ma to an bolo fō an jere ni an na duu. **19** I jaandi, i kana sōn an ye faa i jana ten, sa an na duu rakolon kana to. I ye an ni an na duu san suman na. An di ke mansa la jōnilu ri. An na duu ri ke a ta ri. I ye suman di an ma, sa an di balo. I ye si di an ma, sa an na seneilu lakolon kana to.» **20** Wo rō, Yusufu ka Misiran duu bēe san mansa ye. Misirankailu bēe ka ii la seneilu san, ka a masorōn kōnko ra juuya fōo ka a dan natamin. Jamana duu bēe kera mansa ta ri ja wo le ma. **21** Ka bō jamana kun do la, ka wa bila a kun do la, Yusufu ka jamana mōoilu ke jōnilu ri. **22** A ka duu bēe san, fōo duu men tere ye mōoilu la joo sōlailu bolo, baa mansa tere ye mōoilu la joo sōlailu sōla suman na tuma bēe. Suman wo kera woilu balo ri. Wo le kosōn woilu ma ii la duu san. **23** Yusufu ka a fō mōoilu ye ko: «N da ai ni ai la duu san mansa ye bi. Nba, ai ye si jin ta ka wa a foyi ai la seneilu rō, **24** kōni ai wa suman men ka, ai ye wo tala loolu ri, ka tala kelen di mansa ma. A tō naanin, ai ta le wo ri. Ai ye do ke si ri, ka do ke balo ri, sa ai ri ai jere ni ai denilu ni ai wara mōoilu bēe balo.» **25** Ii ka Yusufu jabi: «An fa, i ra kopuma ke an ye ka an kisi kōnko ma. An di ke mansa la jōnilu ri.» **26** Yusufu ka sariya sii Misiran jamana rō ko mōoilu wa suman men ka, wo ye tala loolu ri, ka tala kelen di mansa ma. Sariya wo siini ye fōlo haan bi. Mōoilu la joo sarakalaselailu la duu le dōrōn ma ke mansa ta ri. **27** Nba, Isirayeli la mōoilu ka ii sii Koseni jamana rō Misiran. Ii ka

nanfulu sōrōn ye ka jiri kosebe. **28** Yakuba si bēe ladennin kera san keme ni san binaanin ni san wōrōnwula le ri. A ka san tan ni wōrōnwula ke Misiran jamana rō. **29** A sa waati sudunyanin tuma men na, a ka a dence Yusufu kili ka a fō a ye ko: «Ni n duman i ye, i ye i bolo la n woro kōrō ka lahidi ta n ye ko i ka kan ka jumaya men ke n ye, i ri wo ke ka kankelentiya ke n ye n na saya kō rō, ko i tē n su don Misiran jamana rō yan fewu. **30** N ye a fe i ye n su don n benbailu su don diya. I ye n su ta ka bō Misiran ka wa a don diya wo rō.» Yusufu ka a fō ko: «N di a ke ikomin i ka a fō ja men ma.» **31** Yakuba ka a fō ko: «I kali n ye.» Yusufu ka a kali a ye. Wo rō, Yakuba ka i birin a la lafen kun na ka Alla bato.

48 Waati wo taminni a fōla Yusufu ye ko a fa ma kende. Wo rō, a ka a dence fila ta, Manase ni Efirayimu kōnin, ka wa a fa tuwa. **2** A fōra Yakuba ye tuma men na ko a dence Yusufu ra na, a ka a raja ka i wuli, ka i sii a la lafen kan. **3** Yakuba ka a fō Yusufu ye ko: «Alla Sebeetii bōra gbē rō n ye Lusi so dafē Kanaan jamana rō, ka jumaya ke ka baraka don n na kō rō. **4** A ka a fō n ye ko: «N di i jiri, ka i bōnsōn siyaya ka a ke jama siyaman ba ri. N di jamana jin di i bōnsōn ma i kōma rō, ka a ke ii ta ri kadawu.» **5** Yakuba ka a fō Yusufu ye ko: «I ka i dence Efirayimu ni i dence Manase sōrōn Misiran yan ka a teren n tun ma na i tōrōfē fōlo, kōni sisen, n da woilu ke n denilu ri. Efirayimu ni Manase ra ke n ta ri sisen ikomin Ruben ni Simeyōn ye n ta ri ja men ma. **6** Ni i ka den menilu sōrōn woilu kō, woilu ri ke i ta ri. Woilu bōnsōn di duu sōrōn Efirayimu ni Manase bōnsōn ta ni rō. **7** N bōra Padani Aramu rō ka n kōse n fa wara tuma men na, Raseli sara ka n niilafin kojuuya. A sara sila la Kanaan jamana rō, ka a teren an tun da sudunya Efirata so la. N ka a su don Efirata sila la ye.» Efirata men tōo bi ko Betilehemu. **8** Isirayeli ka Yusufu denceilu yen tuma men na, a ka a fō ko: «Yon de jinilu ri?» **9** Yusufu ka a fa jabi: «Alla ka dence fila men di n ma yan, woilu le jin di.» Yakuba ka a fō ko: «Ii lana n ma yan, sa n di duwawu ke ii ye.» **10** Isirayeli ja lafinni tere. A tun tē fen nasala kosebe butun. Yusufu ka a denceilu madon a la tuma men na, Isirayeli ka a ton ii kan ka ii sunbu. **11** A ka a fō Yusufu ye ko: «N ma a lōn fewu ko n di i yen butun, kōni Alla ra a ke n

da i denceilu fanan yen sisen.» 12 Yusufu ka a denceilu ta ka ii bɔ a fa sen kan, ka a majii, ka a kun majii a fa kɔrɔ. 13 A wulira ka a denceilu madon a fa la, ka Efirayimu lasii a fa bolomaran fɛ, ka Manase lasii a fa bolokinin fɛ. 14 Hali wo, Isirayeli ka a bolo latamin a jɔnɔn kɔ rɔ. A ka a bolokinin natamin ka a la Efirayimu kun dɔ, ni a ye dɔɔmamɔ rɔ. A ka a bolomaran natamin ka a la Manase kun dɔ, wo mɛn ye den fɔlɔ ri. 15 Wo rɔ, a duwara Yusufu ye ko: «N benba Iburahima ni n fa Isiyaka tɛrɛ ye taamala ka ben Alla mɛn kan ma, wo ye jumaya kɛ den jinilu yɛ. Alla mɛn ka a lɔ n jɔrɔ ka a damira n sɔrɔn waati ma haan ka se bi ma, wo ye jumaya kɛ den jinilu yɛ. 16 Alla mɛn nara n ma ikomin meleka, ka n kisi kojuu bɛɛ ma, Wo ye jumaya kɛ den jinilu yɛ. Denilu sababu la n tɔɔ kana tunun, A ni n benba Iburahima tɔɔ ni n fa Isiyaka tɔɔ. Ka ii bɔnson siyaya a na jɛrɛ jɛrɛ ma duukolo kan, Alla ma wo kɛra.» 17 Yusufu ka a yen tuma mɛn na ko a fa ra a bolokinin la Efirayimu kun dɔ, wo ma diya Yusufu yɛ. A ka a fa bolo mira ka a bɔ Efirayimu kun dɔ, ka a la a dence fɔlɔ Manase kun dɔ. 18 A ka a fɔ a fa yɛ ko: «N fa, i filinin de. Den fɔlɔ le Manase ri. I bolokinin la wo kun dɔ.» 19 A fa, kɔnin, ma sɔn wo ma. A ka a fɔ ko: «N dence, n ye mɛn kela, n ka wo lɔn jɔ. Manase bɔnson fanan di siyaya ka kɛ kabila ba ri. A ri bonya, kɔni a dɔɔɛ ri bonya ka tamin a kan. A dɔɔɛ bɔnson di kɛ jama siyaman di.» 20 A duwara ii ye wo lon. A ka a fɔ ko: «Isirayelika di duwa mɔɔilu yɛ ai tɔɔ le rɔ ka a fɔ ko: «Alla ma i kɛra ikomin Efirayimu ni Manase ye na mɛn ma.» Wo rɔ, Yakuba ka Efirayimu bila Manase jɛ. 21 A ka a fɔ Yusufu yɛ ko: «N satɔ le, kɔni Alla ri to ai fɛ. A ri ai lasɛ ai fa wara Kanaan jamana rɔ ikɔ. 22 N di i sɔ ka tamin i badenmailu kan, ka Sekemu koyinke ma yɔrɔ di i ma. N ka Amɔrikailu keke n na fanmuru ni bijekala la ka yɔrɔ juma wo mira ii la.»

49 Yakuba ka a denceilu kili ko: «Ai ye na ai laden n tɔrɔfɛ. N ye a fɛ ka koilu lasɛ ai ma, menilu ketɔ ii la sini nato kɔnin. 2 N denceilu, ai ye na ai tolo malo nde ai fa Yakuba la, a ye fola n ma ko Isirayeli. 3 Ruben, ile le n dence fɔlɔ ri. I fɔlɔ le kɛra n na cɛya ni n na fanka fɔlɔ ri. Bonya ni sebaya ye i bolo ka tamin i dɔɔɛilu kan, 4 kɔni i ye ikomin ji ba woyeto, mɛn ti se a jɛrɛ mirala. I ti nala kela bonkun ri fewu, baa i ra i la i fa la lafen kan ka si a muso fɛ. A ka a la

n na lafen kan ka a manɔɔ. 5 Simeyon ni Lebi miriya ye ko kelen de ri. Ii ka ii la fanmuruilu ta ka wa tijannin kɛ. 6 Ii wa kuma gbundu rɔ, n tɛ sɔn ka n sen bila wo rɔ. Ii wa laden kɛ, n di n ban wala, baa ii mɔnɛra ka mɔɔilu faa. Ii juuyara ka nisiilu sen fasailu tɛɛ. 7 Alla ye tɔrɔya la ii kan ii la mɔnɛ wo kosɔn, baa ii la mɔnɛ ka juu, a ni ii la penikejuuya wo kosɔn, baa ii la penikejuuya ka ii kɛ hinabailu le ri. N di ii bɔnson datala Yakuba bɔnson na jamana rɔ. N di ii lajensen Isirayelika la jamana yɔrɔ bɛɛ rɔ. 8 Yahuda, i badenmailu ri ile le tando. I ri se i juuili la. I faludenmailu ri ii majii i kɔrɔ. 9 Yahuda ye ikomin yara kanberen de, mɛn di wa sobo faa ka wo dɔɔn, ka na i rasɔmɔn ka i la. Yon di a lawuli? 10 Faamaya gbeleke tɛ bɔ Yahuda bolo. Mansaya gbeleke ri to a bɔnson bolo fɔ mansaya tii wa na, dunuya bɛɛ ri i majii mɛn kɔrɔ. 11 A ri a la fali sidi resenju la, ka a la faliden sidi resenju juma juma la. A ri a la faanin ko resenji la, ka a la durukiba ko resenji la, mɛn wulenni ikomin jeli. 12 A jailu ri lafin ikomin resenji. A jinilu ri lagbɛ ikomin nɔnɔ. 13 Sabulon di i sii kɔɔji da la. Kulunbailu lɔ diya ri kɛ a wara ri. A la duu ri wa fɔɔ Sidon so fan fɛ. 14 Isakari ye ikomin fali, fanka ba ye mɛn na. A ri a la a la donin bɔrɔilu tema. 15 Ni a ka a yen tuma mɛn na ko jamana wo ka jɔi, ko yɔrɔ wo duman kosebe, a ri a kɔ rabɛn donin ta kanma ka kɛ jɔn di ka diyagboya baara kɛ. 16 Daan di a sii a la mɔɔilu kun na ka ii la kiti tɛɛ, a ri kɛ ikomin Isirayeli kabila tɔilu fanan. 17 Daan ye ikomin sa, mɛn lani sila dafɛ, ikomin fɔnfɔnni, mɛn ye sila mesenilu la. A ri so cin a sen ma, ka so tii labe a kɔ kan.» 18 Yakuba ka a fɔ ko: «Ɛɛ Allabatala, n ye i makɔnɔla, i ye n kisi.» 19 A ka a fɔ ko: «Benkaninnailu ri na be Kadi kan, kɔni a ri ii gben ka ii kɔsaran kojuuya. 20 Aseri ri suman duman sɔrɔn; a ri dɔnnninfen duman di mansailu ma. 21 Nafitali a la ferɛnin ikomin minanmuso, mɛn ye a jɛrɛ ma, mɛn ye den jumailu sɔrɔnna a jɛrɛ ma. 22 Yusufu ye ikomin jiri mɛn ye a denna kosebe, jiri mɛn lɔni tenke dafɛ, mɛn bolo ye janyana fɔɔ ka tamin dandan kun na. 23 Kalabijetiilu wulira a kanma kojuuya. Ii ka bijɛilu lafili a ma ka a tɔrɔ kosebe, 24 kɔni Yusufu la bijekala ma yɛrɛyɛrɛ. A boloiilu ka fanka sɔrɔn Alla Sebɛetii bolo, mɛn ye Yakuba demenna. Wo le ye mɔɔ latankala le ri, mɛn ye Isirayeli lakandanna, mɛn barakani ikomin farakolo. 25 I fa Maari ye i

demenna. Alla Sebeetii ye jumaya kela i ye. A ri fen jumailu di i ma ka bə san ma. A ri ji di i ma ka bə duu kərə. A ri i denilu ni i la kolofenilu siyaya. **26** Fen jumailu ye bəla koyinke kərəilu la, nanfuluilu ye bəla fəlo tindilu la, kəni Alla ka jumaya menilu ke i fa ye, woilu ka bon woilu bəe ri. Alla ye wo jəon ke Yusufu ye. Alla ye a ke, jumaya woilu ye men Yusufu fe, men jienematəmonni ka bə a badenmailu rə. **27** Beniyaminu fadima ikomin wara juu. Sooma a ye sobo mirala ka do dəon. Wura la, a ri a tə ratalan. **28** Nba, Isirayeli kabila tan ni fili le woilu ri. Ii fa duwara ii ye tuma men na, a ka kuma woilu fə. A duwara ii kelen kelenna bəe ye, bəe ni a la duwa. **29** Nba, Yakuba ka a fə a denceilu ye ko: «N satola le ka la n benbailu kan. Ni n sara, ai ye wa n su don n benbailu dafə falan na, falan men ye Hetika Efurən na sənə rə. **30** Falan wo ye Makipela, Mamere telebo fan fe Kanaan jamana rə. N benba Iburahima ka dinkira wo le san Hetika Efurən ma, ka a ke a la su don diya ri. **31** N benba Iburahima ni a muso n ma Saran su don diya ye ye le. N fa Isiyaka ni a muso n na Rebeka fanan su don diya ye ye le. N ka Leya su don ye le fanan. **32** Duu wo ni falan bəe sanda Hetika de ma.» **33** Nba, Yakuba banni kumala, a ka a la a la lafen kan ka sa, ka la a benbailu kan.

50 Yusufu ka a ton a fa su kan ka a sunbu ka kasi. **2** Nba, Yusufu ka a fə a la dandalilailu ye ko ii ye a fa fure rabən ka baara ke kosa a kana toli, ka ban ka a mamininminin. Ii wara Isirayeli fure rabən. **3** Ii ka tele binaanin ke baarala. Ii la fure rabən ja le wo ri. Misirankailu ka tele biwəronwula ke a saya kasila. **4** Saya kasi waati wo taminni, Yusufu ka a fə Misiran mansa la məobailu ye ko: «Ni n na ko diyara ai ye ai ye wa kuma mansa ye. Ai ye a fə a ye ko **5** n fa ka kuma do fə n ye a sa tumana la. A ka a fə ko n ye n kali a ye ko ni a sara, ko n di wa a su don Kanaan jamana rə. Ko a ka su don diya men daben a jere ye, ko n ye wa a su don dinkira wo rə. N fa kan de wo ri. Wo rə, n ye mansa madiyala, a ye sən n ye wa n fa su don. N wa ban, n di na.» **6** Ferawuna ka jabi: «Wa i fa su don ikomin i ka i kali a ye ja men ma.» **7** Wo rə, Yusufu wara a fa su don diya. Misiran mansa la jəmə bəe wara a malo, a ni mansa wara məobailu ni Misiran jamana məobailu. **8** Yusufu wara mə bəe fanan wara,

a ni a kərəceilu ni a dəce ni a fa wara mə bəe. A den ni a la kolofenilu le tora ii kə ma Kosəni. **9** Sowontoro laborilailu ni so laborilailu fanan wara Yusufu malo. A kera jama siyaman ba le ri. **10** Ii sera Atadi la suman magbasi gbere la Juriden Ba dala waati men na, ii bəe ka san kasi ke ye, ka kule kan ba labə. Yusufu ka tele wəronwula ke san kasila ye. **11** Ye duurenilu, Kanaanka kənin, woilu ka wo yen tuma men na ii ka a fə ko: «Misirankailu ra saya kasi ba le ke ten de!» Wo le kosən dinkira wo təo lara ko Abeli-Misirayimu, yorə men ye Juriden Ba dala. **12** Nba, Yakuba satola ka men fə a denceilu ye, ii ka wo ke. **13** Ii wara a su ri Kanaan jamana rə, ka a su don falan na Makipela, Mamere telebo fan fe, falan a ni duu men Iburahima ka san Hetika Efurən ma, ka a ke a la su don diya ri. **14** Yusufu banda a fa su donna tuma men na, a ka a kəse Misiran. A badenmailu ni menilu bəe wara a fe a fa su don diya, woilu bəe ka ii kəse a fe. **15** Nba, Yusufu kərəceilu ka a yen ko ii fa Yakuba te ii fe butun. Wo rə, ii ka a fə i jəon ye ko: «An ka kojuu men ke Yusufu la, ni an gboyara a ye don? A te wo julu sara an na wa?» **16** Wo le rə, ii ka kela lawa Yusufu ma ko: «Sani i fa ye sa, a ka kuma do fə. **17** A ka a fə ko an ye a fə i ye. Ko i jaandi, i ye i kərəceilu la hake ni ii la juluman yafa ii ma, ii ka men ke i la. An fa kan de wo ri. Wo rə, an ye i madiyala, i ye yafa an ma an na kojuuilu rə, ande menilu ye i fa Maari la jənilu ri.» Kela wo forə Yusufu ye tuma men na, a kasira. **18** A kərəceilu jere nara ii majii a kərə duu ma, ka a fə a ye ko: «Ande ye i la jənilu le ri.» **19** Yusufu ka a fə ii ye ko: «Ai kana silan. N ye Alla nə le rə wa? **20** Men kera n na, ai ka wo ke kojuu ke kanma, kəni Alla ka wo ke kojuma le ke kanma, kosa mə siyaman di kisi n bolola yan bi. **21** Wo rə, ai kana silan. N di n janto ai rə, ai ni ai denilu bəe.» Yusufu kumara ii ye kaninteya la, ka ii jususuma. **22** Nba, Yusufu ni a fa la məoilu tora Misiran. Yusufu si bəe ladennin kera san keme ni san tan de ri. **23** A ka a tolimirailu yen, a dence Efirayimu ni a dence Manase mamarenilu kənin. Manase dence Makiri, wo ka denilu sərən tuma men na, ii nara a la Yusufu sen kan. **24** Lon do rə, Yusufu ka a fə a badenmailu ye ko: «N satola le, kəni Alla ri a janto ai rə ka ai ta ka bə jamana jin də ka wa ai ri lahidi jamana rə, baa a ka kali an benba Iburahima ni an benba Isiyaka ni an fa Yakuba ye ko jamana wo ri ke ii

ta ri.» 25 Yusufu ka a fɔ a badenmailu yɛ ko:
«Ai ye i kali n yɛ ko Alla wa na ai demɛn ka ai
labɔ Misiran yan, ko ai ri wa n koloilu ri.» 26
Yusufu sara Misiran ka a tɛrɛn a sɔrɔn tun da
san kɛmɛ ni san tan bɔ. Misirankailu ka a su
rabɛn ka baara kɛ sa a kana toli. Wo banda mɛn
kɛ, ii ka a mamininminin ka a la su balankari
kɔndɔ Misiran.

Exodus

1 Nba, Yakuba men tɔɔ fanan ko Isirayeli, wo wa men keni Misiran jamana rɔ, a ni a denceilu wara, bɛɛ ni a la denbaya. A denceilu tɔɔ le jɛn di: **2** Ruben, Simeyɔn, Lebi, Yahuda, **3** Isakari, Sabulɔn, Beniyaminu, **4** Daan, Nafitali, Kadi a ni Aseri. **5** Yakuba la mɔɔilu bɛɛ ladennin kɛra mɔɔ biwɔrɔnwula le ri. A dence Yusufu kelen de tɛrɛ ye Misiran. **6** Nba, Yusufu a ni a dɔɔcɛ ni a kɔrɔcɛilu, a ni menilu tɛrɛ ye a tɔrɔfɛ waati wo rɔ, woilu bɛɛ kɔrɔra ka sa. **7** Isirayelika jirira ka siyaya kosebe ii ka ban ka fanka ba sɔrɔn ka jamana lafa ii la mɔɔilu la. **8** Nba, waati jan taminni kɔ rɔ, mansa kura do siira Misiran jamana kun na, men tun ma foyi lɔn Yusufu la ko rɔ. **9** Mansa wo ka a fɔ a la mɔɔilu ye ko: «Ai ma a yen? Isirayelika ka siya an di. Ii la jama ka bon an na jama ri, a ni ii la fanka ka bon an na fanka ri. **10** Wo rɔ, an ye jɔninin ii la ko ma. Ni wo tɛ, ii ri to siyayala. Ni keɛ nara lon men na, ii ri la an juuilu kan ka an keɛ, ka ban ka bɔ an na jamana rɔ.» **11** Wo le rɔ, ii ka baara kuntiilu lasii Isirayelika kun na, ka ii tɔrɔ baara gbelen na. Wo bolo ma, Isirayelika ka Pitɔn so ni Ramesisi so lɔ. So woilu kɛra Ferawuna la fen namara dinkirailu ri. **12** Misirankailu ka Isirayelika tɔrɔ kojuuya, kɔni Isirayelika tora siyayala ka jensen. Wo le kɛra sababu ri, Isirayelika la ko jiitaya donda Misirankailu la kojuuya. **13** Ii ka Isirayelika mira karagbeɛɛɛ la ka ii bila baara gbelen na. **14** Ii ka ii tɔrɔ fɔɔ ka a dan natamin, ka ii bila baara gbelen bailu la. Ii ka ii lɔ diyagboya biriki gbasila, a ni bɔɔ bɔrɔnna, ka ii lɔ diyagboya sɛnɛ baara su bɛɛ kɛla. Ii ka ii lɔ diyagboya baara menilu kɛla, woilu bɛɛ kɛra baara gbelen de ri. **15** Nba, lon do rɔ, Misiran mansa kumara Heburuilu la tinkɔrɔsila fila ye. Wo kelen tɔɔ le ko Sifira, do wo tɔɔ ko Puwa. **16** A ka a fɔ woilu ye ko: «Ai wa wa Heburu musoilu dɛmɛn den sɔrɔn diya tuma tuma, ai ye den dagbɛ. Ni a kɛra cɛɛ ri, ai ye a faa. Ni a kɛra muso ri, ai ye a kɛnde to.» **17** Tinkɔrɔsilailu kɔnin silanda Alla ye. Misiran mansa ka men fɔ, ii ma sɔn wo kɛla. Ii ka den cɛman kɛnde to. **18** Misiran mansa ka tinkɔrɔsilailu kili ka ii majininka ko: «Nfenna ai ka wo kɛ? Nfenna ai ra Heburuilu den cɛman to ye?» **19** Tinkɔrɔsilailu ka a fɔ ko: «Heburu musoilu tɛ ikomin Misiran musoilu. Ii kaliman

moyila. Sani an ye don ii kan, wo ri a tɛrɛn ii ra ban moyila.» **20** Awa, Isirayelika tora siyayala. Fanka ba kɛra ii la. Alla ka jumaya kɛ tinkɔrɔsila woilu ye. **21** A ka denbaya di woilu fanan ma, ka a masɔrɔn ii silanda a ye. **22** Misiran mansa ka a la mɔɔ bɛɛ jamari ko: «Heburu musoilu wa den cɛmanta menilu sɔrɔn, ai ye wo bɛɛ mira ka ii lafilɛ Nili Ba ji rɔ, kɔni ai ye den musomanta kɛnde to.»

2 Nba, waati wo la, Lebi bɔnsɔn cɛɛ do ka Lebi bɔnsɔn muso do furu. **2** Muso wo ka kɔnɔ ta ka dence sɔrɔn. A ka a yen tuma men na ko den ka ji, a ka a dokon fɔɔ karo sawa. **3** Karo sawa taminni kɔ rɔ, muso ma se den doonna butun. Wo rɔ, a ka see do ta, men nadanni bin kala jan na. A ka wo mamun tulubɔ fasani ni mananji la. A ka den ta ka a lala see wo kɔndɔ, ka wa wo sii jirɔbin kuruilu tɛma Nili Ba rɔ. **4** Den wo kɔrɔmuso wara i lɔ dinkira do rɔ, men ma jan den na kosebe, sa a ri a lɔn ko mɛn ketɔ den sɔrɔn na. **5** Ferawuna denmuso nara a ko diya ba la. Jɔn sunkurun menilu nani a malɔla, woilu wara ii mataama ba dala. Ferawuna denmuso ka see yen jirɔ binilu tɛma, ka a la jɔnmuso do lɔ a tala. **6** Jɔnmuso nani see ri, Ferawuna denmuso ka a da laka ka den yen a kɔndɔ. A hina ba donda a rɔ, baa den ye kasila. A ka a fɔ ko: «Heburu do dence le jɛn di.» **7** Den kɔrɔmuso nara ka Ferawuna denmuso majininka ko: «I ye a fɛ n ye wa Heburu muso do jinin wa, men di den sɔ sin dɔ i ye?» **8** Ferawuna denmuso ka a jabi: «Ale le wo ri. Wa.» Sunkurun wara ka den na le kili. **9** Den na nani, Ferawuna denmuso ka a fɔ a ye ko: «I ye den jɛn ta ka a sɔ sin dɔ n ye. N di i sara.» Muso ka den ta ka a sɔ sin dɔ. **10** Den kunbayara dɔɔni tuma men na, a na wara ka a di Ferawuna denmuso ma. Wo ka den kɛ a jɛrɛ dence ri. A ka a fɔ ko: «N di den tɔɔ la ko Musa, baa n ka a ta ba ji le kan.» **11** Nba, Musa kunbayara. Lon do rɔ, a wara bɔ a badenma Heburuilu fɛ. A ka a yen ko Misirankailu tɛrɛ ye ii diyagboyala baara gbelenilu la. A ka Misiranka cɛɛ do yen Heburu cɛɛ do gbasila, men ye Musa badenma do ri. **12** Musa ka a jalakalan fan bɛɛ rɔ, mɔɔ si tɛrɛ sa a laminin dɔ. A ka Misiranka cɛɛ wo gbasi ka a faa, ka a su dokon kijɛ rɔ. **13** Wo duusa gbɛ, Musa wara bɔ a badenmailu tɔrɔfɛ ikɔ tuun. Sisen a ka Heburu cɛɛ fila tɛrɛn ye, ii ye keɛla. Jo tɛ men bolo, Musa ka a fɔ wo ye ko: «Nfenna i ye i badenma wo gbasila?» **14**

Wo ka a jabi: «Yon ka i ke an na kuntii ri a ni an na kititeela ri? I ye a fe ka nde fanan faa wa, ikomin i ka Misiranka cee faa ja men ma kunun?» Musa silanda. A ka i miri ko: «Sika te a ro, n ka men ke kunun, mooilu ra wo lon.» 15 Musa la maafoa ko fora Ferawuna ye tuma men na, a tere ye Musa jininna foo ka a faa, koni Musa ka i bori a koru ka wa Madiyan bonson na jamana ro. A se men keni ye, a ka a sii kolon do torofe ye. 16 Awa, Madiyan bonson na sarakalasela do tere ye, denmuso woronwula tere ye men bolo. Denmuso woiu nara ii fa la kolofen mesenilu ri ii lamin diya kolon na ye. Denmusoiu ka ji ta damira ka a ke kolofenilu minfen kondoo. 17 Ka denmusoiu to baara wo la, saagbenbenna doilu nara ka ii gben, koni Musa ka wuli ka denmuso woiu lakandan, ka ji layele kolon kondoo, ka denmusoiu la kolofenilu lamin. 18 Denmusoiu ka i kose ii fa Reweli wara tuma men na, wo ka ii majininka ko: «Nfen de ka a ke ai ra na jona bi?» 19 Ii ka a fo ko: «Misiranka cee do le ka an bo saagbengbennailu bolo. Ka a la wo kan, ka ban ka ji layele kolon do an ye ka an na kolofenilu lamin.» 20 Reweli ka a denmusoiu majininka ko: «Cee wo ye mi? Nfenna ai ka a to ai koma ye? Ai ye wa a kili. A ye na doonnin ke an torofe.» 21 Musa sonda ka a sii cee wo wara, men ka a denmuso Sefora di Musa ya. 22 Sefora ka konoo ta ka dence soron Musa ye. Musa ka den too la ko Kerison, baa a ka a fo ko a ye london de ri jamana wo ro. 23 Nba, san siyaman taminni ko ro, Misiran mansa wo sara. Isirayelika tere ye ii kule kan nabola folo, baa jonya baara tun da ii see foo ka a dan natamin. Ii tere ye ii makasila Alla ye ko a ye ii demen. 24 Alla tolo tere ye ii la makasila kan na. A jan tere ye a la teriya ro, a tun ka men sidi Iburahima ni Isiyaka ni Yakuba ye. 25 A ka Isirayelika yen tuma men na, ii hina donda a la.

3 Nba, Musa tere ye a birance Reweli la kolofen mesenilu marala. A birance tere ye Madiyan bonson na sarakalasela le ri. Awa, lon do ro, Musa wara kolofenilu ri wula kondoo, foo ka wa se Horebu koyinke koru, men too le ko Alla la koyinke. 2 Ka Musa to yoro wo ro, Allabatala la meleka ka a jere yiraka a la jiri tunin tamelenama ro. Musa ka a ragbe. Ta ye jiri tunin na koni a te janinna. 3 Musa miri ko: «N ye n madon a la ka kabanen ko jin mafene. Nfenna jiri tunin jin te janinna?» 4

Allabatala ka a yen tuma men na ko Musa ra madon ka a ragbe, a tora jiri tunin do ka a kan naboo Musa ma ko: «Musa, Musa.» Musa ka a jabi: «Naamun.» 5 Allabatala ka a fo ko: «I kana i madon yan na. I la sanbara bo i sen do, baa i loni yoro men do jin, yoro seniman de wo ri. 6 N ye i fa Maari le ri. N ye i benba Iburahima Maari le ri, a ni i benba Isiyaka, a ni i benba Yakuba Maari.» Musa ka a jakoro dokon ka a masoron a silanda ka Alla ragbe. 7 Allabatala ka a fo ko: «Misirankailu ye n na mooilu torola ja men ma Misiran, n da wo yen. Ii la baara kuntuilu ye men kela ii la, n da wo fanan yen ka ii kasi kan men. N ka ii la toroya lon. 8 N da jii ka ii bo Misirankailu bolo, ka ii labo Misiran jamana ro, ka wa ii ri jamana ba do ro, men ka jii, a duman kosebe. Damununta duman ye bola jamana wo ro a ja jere jere ma, li ni nono a ni jiri denta su bee ye bola ye. Kanaanka siini ye le, a ni Hetika ni Amorikailu ni Peresikailu ni Hifikailu ni Jebusikailu. 9 Isirayelika kasi kan da se n ma yan. Misirankailu karagbeleman ii ja men ma, n da wo bee yen. 10 Nba, sisen n ye i lawala ka kuma Ferawuna ye. Wa! I ye i lo n na mooilu yoro ka ii labo Misiran jamana kondoo.» 11 Musa ka Alla jabi: «Nde wa? N te foyi ri! N di se n lola Ferawuna jakoro di, ka n lo Isirayelika yoro ka ii labo Misiran?» 12 Alla ka a fo ko: «N di ke i kofe. I wa n na mooilu labo Misiran jamana ro tuma men na, ai ri na n bato koyinke jin kan yan. Wo ri ke too masere ri i ye ko nde le ka i kelaya.» 13 Musa ka a fo ko: «Ni n di wa Isirayelika teren ye, n di a fo ii ye ko ii benbailu Maari ra n kelaya ii ma. Ii wa n majininka i too ma don? N ye nfen fo ii ye wo ro?» 14 Alla ka Musa jabi: «Men Ye Ye, nde le wo ri. I ye a fo Isirayelika ye ko «Men Ye Ye a jere ka n lawa ai ma.» 15 I ye wa a fo Isirayelika ye ko «Allabatala le ka n kelaya ai ma, ale men ye ai benba Iburahima Maari Alla ri, a ni ai benba Isiyaka ta, a ni ai benba Yakuba ta. A too ye ten de haan ka wa habadan. Mooilu keto a kilila too wo le la tuma bee.» 16 I ye wa Misiran. I wa se ye, i ye Isirayelika la mabakoroiu laden ka a fo ii ye ko: «Maari Allabatala ra a jere yiraka n na. Ko a ye ai benbailu Maari Alla le ri, Iburahima ta a ni Isiyaka ta ni Yakuba ta konin. A fo ko: «Men bee ye kela ai la Misiran, ko n da wo yen. 17 Ko wo le ro, n ka a fo ko n di ai labo toroya ro Misiran, ka wa ai ri jamana do ro, Kanaankailu ni Hetikailu ni Amorikailu ni Peresikailu ni

Hifikailu ni Jebusikailu siini jamana men kondo, dōnninta duman ye bola jamana wo rō a ja jere jere ma, li ni nōnō a bēe ye bola ye.» **18** «Isirayelika di la i la kuma la ka wo mira. I ni Isirayelika la mōbakōrōilu ri wa Misiran mansa tēren ye, ka a fō a ye ko: «Heburuilu Maari Allabatala ra an nabēn. Ko wo rō, ko an ye Misiran mansa madiyala ko i ye an bila, kosa an di tele sawa ke taamana wula kondo ka wa ka saraka bō an Maari Allabatala ma.» **19** N ka a lōn fewu ko a tē sōn ka ai bila hali n wa diyagbōya fanka la a kan. **20** Wo le rō, n di n wuli Misirankailu kanma ka n na sebaya yiraka ii la. N di kabannakoilu ke, menilu ri tōrōya su bēe la ii kan. N wa ban woilu kela, Ferawuna ri ai bila sa ai ri wa. **21** N jere ri a ke, Misirankailu ri ai bonya. Wo rō, ai bōtola ye, ai bolokolon ti nala bola ka wa. **22** Isirayelika muso kelen kelenna bēe ri a Misiranka musoman siinjō a ni Misiranka musoman men siini a bon na tara fen saninnamanilu ni fen wodigbelamanilu la, a ni faaninilu la. Ai Isirayelika ri faanin ni masidifen woilu bila ai denceilu ni ai denmusoilu kan na. Ai ri Misirankailu bolokolonya wo ja ma.»

4 Musa ka Allabatala jabi: «Ni ii ma la n na ka sōn n na kuma ma don? Ni ii ka a fō ko «Allabatala ma a jere yiraka i la, » n ye nfen kela wo rō?» **2** Allabatala ka a majininka ko: «Nfen de ye i bolo ye?» Musa ka a fō ko: «N na gbeleke le n bolo.» **3** Allabatala ka a fō ko: «A lafilu duu ma.» A ka a lafilu duu ma tuma men na, gbeleke yelemanda ka ke duuma sa ri. Musa ka a bori a kōrō. **4** Allabatala ka a fō Musa ye iko tuun ko: «I bolo rasōmōn ka sa wo mira a ko ma.» A ka a bolo rasōmōn ka a mira a ko ma. Sa yelemanda ka ke gbeleke ri a bolo iko tuun. **5** Allabatala ka a fō a ye ko: «I ri wo ke, sa ii ri la a la ko Allabatala a ra a jere yiraka i la, Allabatala men ye ii benbailu Maari ri, Iburahima Maari Alla a ni Isiyaka Maari Alla a ni Yakuba fanan Maari Alla kōnin.» **6** Allabatala ka a fō a ye iko tuun ko: «I bolo ladon i la duruki kōrō ka a la i sisi kan.» A ka a bolo ladon a la duruki kōrō ka a la a sisi kan. A ka a labō tuma men na, a gbēni tere fefe, baa kuna tun da a mira. **7** Allabatala ka a fō ko: «I bolo ladon i la duruki kōrō iko tuun.» Musa ka a bolo ladon a la duruki kōrō iko tuun. A ka a labō tuma men na, a bolo kendeyara ikomin a tere ye ja men ma fōlō. **8** Allabatala ka a fō ko: «I la gbeleke wa yeleman ka ke sa ri

tuma men na, ni Isirayelikailu ma sōn fōlō ka la i la ka i la kuma jate, i ye tōmasere kabannako filana jin yiraka ii la. Ii ri la i la wo rō. **9** Ni ii ma la tōmasere kabannako fila jin na ka sōn i la kuma ma, i ye ji do ta Nili Ba rō ka a labōn duu ma. Wo ri yeleman ka ke jeli ri duu ma.» **10** Musa ka a fō Allabatala ye ko: «Faama, i ri hake to. N ma kusan kumala. Sani i ye kuma n ye fōlō, n tun ma kusan kumala. I ra kuma n ye bi fanan, hali bi n ma kusanya kumala fōlō. N da a radiyani tē fewu. N nen sidini le.» **11** Allabatala ka a fō a ye ko: «Yon de ka mōo da ladan? Yon de ye mōo kela bobo ri, wala tolo gbēden? Yon ka a ke mōo ja ye fen yenna, wala ka a ja fuyen? Nde Allabatala de woilu kela. **12** I ye wa sisen. I wa ke kumala, n jere ri ke i tōrofe ka i demen. I ka kan ka men fō, n di wo yiraka i la.» **13** Musa ka a fō ko: «Ee Allabatala, i jaandi, i ye mōo gbere lawa.» **14** Allabatala mōnera Musa kanma ka a fō a ye ko: «I kōrōce Haruna don, men ye Lebi bōnsōn mōo le ri? N ka a lōn ko wo kusan kumala a ja ma. A ye sila kan sisen ka na i laben. A wa i yen tuma men na, a jusu ri sēwa kosebē. **15** I ri kuma a ye ka kuma don a da rō, a ka kan ka men fō. N di ai mōo fila demen kumala. Ai ka kan ka menilu ke, n di ai karan woilu la. **16** A ri kuma jama ye i nō rō. A ri ke i la kumafōba ri. A ri i la kuma fō ikomin i ye Alla la kuma fōla ja men ma. **17** I la gbeleke ye wa i bolo, baa i ri tōmasere kabannakoilu ke wo la.» **18** Nba, Musa bōra ye ka a kōse a birance Jetiro wara, ka wa a fō a ye ko: «I ye sila di n ma, sa n di n kōse n badenmailu ma Misiran. N ye a fē ka a lōn ni ii kende le.» Jetiro ka a fō ko: «I ye wa fasayi! Alla ye jususuma don i ye.» **19** Ka Musa to Madiyan, Allabatala ka a fō a ye ko: «I ye i kōse Misiran, baa menilu tere ye i faa ko rō, woilu ra sa.» **20** Wo rō, Musa ka a muso ni a denceilu ta, ka ii layele fali do kan, ka Misiran sila mira. Alla la gbeleke tere ye a bolo. **21** Allabatala ka a fō Musa ye iko tuun ko: «N da sebaya di i ma ka ko makabani ke. I wa i kōse Misiran tuma men na, i ye woilu bēe ke Ferawuna jakōrō, kōni nde le ri a ke a jusu ri a ragbeleya. A tē sōn ka Isirayelikailu bila kōma. **22** I ye a fō Ferawuna ye ko: «Nde Allabatala ka a fō ko: «Isirayelikailu ye n dence fōlō le ri. **23** N ka a fō i ye ko i ye a bila sa a ri wa n bato, kōni i ra i ban a bila ko ma. Wo rō, n di i dence fōlō faa.»» **24** Nba, Musa watōla Misiran, a ni a la denbaya sira sila la yoro do rō. Allabatala wulira

Musa kanma ye ko a ketō a faala. **25** Kōni Musa muso Sefora ka kaba lēseni do ta ka a dence a la faaninta ke wo la. A ka a dence j̄wōrō gbolo wo maa a sen na ii tēma, ka a fō a ye ko: «I ra ke n furuce jelitii ri.» **26** Allabatala ka Musa to ye wo rō. Sefora tun ka a fō Musa ma ko «n furuce jelitii» ka a masōrōn faaninta ke ko wo le fē. **27** Nba, Allabatala ka a fō Haruna ye ko: «I ye wa Musa laben wula rō.» Haruna ka a wuli ka wa. A wara Musa tēren Alla la koyinke kōrō, ka a sunbu tuwali rō. **28** Allabatala ka kuma menilu fō Musa ye a la kelaya tuma, Musa ka woilu bēē fō Haruna ye. Allabatala ka tōomasere kabannako menilu yiraka Musa la ko a ye woilu ke Misiran, Musa ka woilu fanan j̄afō Haruna ye. **29** Musa ni Haruna wara ka Isirayelikailu la mōōbakōrōilu bēē laden. **30** Allabatala tun ka kuma menilu bēē fō Musa ye, Haruna ka woilu fō mōōbakōrōilu ye. A ka tōomasere kabannakoilu ke Isirayelikailu j̄akōrō fanan. **31** Isirayelikailu lara kuma ni tōomasere kabannako woilu la. Ii ka a men tuma men na ko Allabatala a ra ii la tōrōya yen ka na ii demen kanma, ii ka ii j̄akōrō ben duu ma ka a bato.

5 Nba, wo kō rō, Musa ni Haruna wara Ferawuna wara, ka a fō a ye ko: «Isirayelika Maari Allabatala ka a fō ko i ye a la mōōilu bila sa ii ri wa ka sali ba ke wula kōndō ale bato kanma.» **2** Ferawuna ka a fō ko: «Yon ye Allabatala wo ri? Nfenna n ye a kan mirala ka Isirayelika bila? Nde ma Allabatala wo lōn fewu. N tē Isirayelika bilala.» **3** Musa ni Haruna ka a jabi: «Heburuilu Maari Alla a ra a jere yiraka an na. An ye i madiyala, i ye an bila. An ye tele sawa ke taamala wula kōndō, ka wa saraka doilu bō an Maari Allabatala ye, sa Allabatala kana an gbasi jankarō la, wala fanmuru la.» **4** Ferawuna ka a fō ko: «Ai, Musa ni Haruna, nfenna ai ye mōōilu labanna ii la baara ma? Ai ye i kōse baara diyā! **5** Heburuilu ra siyaya bake sisen jamana kōndō yan. Nfenna ai ye ii la baara lalōla?» **6** Wo lōn kelen dō Ferawuna ka baara kōrōsilabailu ni baara kuntiilu jamari ko: **7** «Heburuilu ye bin men kela bōō rō ka birikiilu gbasi, ai ye wo da boloka. Ii ye wa bin wo j̄inin ii jere ye. **8** Hali wo, ii darini biriki jate men gbasila, ai ye a fō ii ye ko ii ye wo j̄wōn jate gbasi fōlō fasayi. Ai kana foyi bō wo la, baa ii ra ke salabatoilu ri. Wo le kōsōn, ii ye a fōla ko: An ye wa saraka bō an Maari Alla ma. **9** Ai ye baarala siyaya ii

ma, ka ii j̄agba kosebe. Wo wa ke, ii tē ii tolo malō wuyafōla kuma la butun.» **10** Nba, baara kōrōsilabailu ni baara kuntiilu wara kuma wo fō Isirayelika ye ko: «Ferawuna ka a fō ko a sa bin dila ai ma butun. **11** Ko ai ye wa bin j̄inin ai jere ye j̄wōrō j̄wōrō rō. Wo bēē ni a ta, ai tere ye biriki jate men gbasila kōrōman na, fōō ii ye wo jate gbasi fōlō. Fen tē bōla jate wo la.» **12** Wo le rō, Isirayelika jensenda Misiran jamana fan bēē rō, ka wa bin wo j̄inin. **13** Baara kuntiilu tere ye ii latuntunna, ka a fō ii ye ko: «Ai darini tere biriki jate men gbasila tele kelen kōrō ka a tēren an ye bin dila ai ma, ai ye wo j̄wōn jate gbasi lōn lōn.» **14** Ferawuna la baara kuntiilu wulira ka baara Isirayelika kōrōsilabailu gbasi, baara kuntiilu tun ka Isirayelika menilu lasii mōō tōilu kun na baara kōrōsi kanma kōnin. Baara kuntiilu ka a fō ii ye ko: «Ai darini tere biriki jate men gbasila, nfenna ai ma wo j̄wōn jate gbasi kunun ni bi?» **15** Nba baara kōrōsiba woilu wara Ferawuna wara ka ii makasi. Ii ka a fō a ye ko: «Nfenna i ye j̄in j̄wōn kela i la jōnilu la? **16** Bin tē dila an ma, kōni baara kuntiilu ye an jamarila ko an ye biriki gbasi. Ka a la wo kan, ii ye an gbasila. Jo tē i la mōōilu bolo la.» **17** Ferawuna kōni ka a fō ko: «Ai ye salaba jere jereilu le ri. Wo le rō, ai ye a fōla tuma bēē ko: «An ye wa saraka bō Allabatala ye.» **18** Ai ye wa baara ke sisen. Bin tē dila ai ma butun, kōni ai darini tere biriki jate men gbasila kōrōman, ai ye biriki jate wo gbasi fanan.» **19** Nba, a fōra baara kōrōsilabailu ye tuma men na ko ii darini tere biriki jate men gbasila kōrōman, ko ii ye wo jate gbasi lōn lōn, ii ka a yen ko ii ni Isirayelika bēē a ra tōrōya ba sōrōn. **20** Ii bōtōla Ferawuna wara, ii benda Musa ni Haruna ri. Woilu tere ye ii makōnōla ye. **21** Ii ka a fō Musa ni Haruna ye ko: «Ai ka ko men ke, Allabatala ye wo ragbe ka wo hake bō ai rō. Ai ra an magboya Ferawuna ni a la mōōilu j̄akōrō. A kēni ikomin ai ka fan de di Ferawuna ma ko a ye an faa fanmuru la.» **22** Awa, Musa bōra ye ka wa Allabatala matara, ka a fō a ye ko: «N Maari Alla, nfenna i ka kojuu ke i la mōōilu la? Nfenna i ka n kelaya ka n nana yan? **23** Kēbi n wara ka kuma Ferawuna ye i tōō rō, a ra kojuu ke i la mōōilu la. Ile fanan ma foyi ke ka ii bō a bolo.»

6 Allabatala ka a fō Musa ye ko: «N ketō men kela Ferawuna la, i jere ri wo yen i j̄na la sisen. N di a diyagboya n na sebaya a la fōō

a ri Isirayelika bila. Ɖɔn, n di a diyagboya n na sebaya a la fɔ a ri ii gbɛn ka ii labɔ a la jamana kɔndɔ.» **2** Alla ka a fɔ Musa yɛ fanan ko: «Nde le Allabatala ri. **3** N ka n jɛrɛ yiraka Iburahima ni Isiyaka ni Yakuba la, ka a fɔ ii yɛ ko n ye Alla Sebɛtɛii le ri, kɔni n tɔɔ mɛn ye Allabatala ri, ii ma n lɔn tɔɔ wo la. **4** N ka teriya sidi ii yɛ ko n di Kanaan jamana di ii ma, ii siini tɛrɛ londanya la jamana mɛn dɔ. **5** Nba, sisen n da Isirayelika kurun kan mɛn, baa ii bilani jɔnya rɔ Misirankailu bolo. N ka teriya mɛn sidi, n hankili yɛ wo rɔ. **6** «Wo le rɔ, i yɛ wa a fɔ Isirayelika yɛ ko: «Nde le Allabatala ri. Misirankailu ra diyagboya baara mɛn la ai kan, ko n kɛtɔ ai bola wo rɔ. Ko n di ai labɔ Misirankailu bolo, sa ai kana tɔ woilu la jɔnya wo rɔ butun. Ko n di ai kunka n na sebaya ba la, ka Misirankailu la kɛwaliilu hake bɔ ii rɔ. **7** Ko n di Isirayelika kɛ n na mɔɔilu ri. Ko n di kɛ ai Maari Alla ri. Ko ai ri a lɔn ko n ye ai Maari Allabatala de ri, mɛn yɛ ai labɔla diyagboya baara rɔ Misirankailu bolo. **8** Ko n ka n kali Iburahima ni Isiyaka ni Yakuba yɛ n bolo layelenin, ko n di jamana mɛn di ii ma, ko n di ai ladon jamana wo kɔndɔ. Ko n di jamana wo kɛ ai ta ri. Nde le Allabatala ri.» **9** Nba, Musa wara kuma wo fɔ Isirayelika yɛ, kɔni woilu jiitɛeni tɛrɛ kojuuya ii la jɔnya gbɛlenya bolo ma. Wo rɔ, ii ma sɔn lala a la kumakan na. **10** Awa, Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ikɔ tuun ko: **11** «I yɛ wa a fɔ Misiran mansa Ferawuna yɛ ko a yɛ Isirayelika bila sa ii ri bɔ a la jamana rɔ.» **12** Musa ka Allabatala jabi: «Ni Isirayelika ma sɔn n na kuma ma. Ferawuna ri sɔn n na kuma ma wo rɔ wa? Wo kuma tɛ, baa nde ma kusan kumala.» **13** Allabatala kɔnin kumara Musa ni Haruna yɛ Isirayelika ni Misiran mansa Ferawuna la ko rɔ. A ka a fɔ ko ii yɛ Isirayelika labɔ Misiran. **14** Isirayelika denbaya la kuntiilu tɔɔ le jɛn di. Isirayeli dence fɔlɔ tɔɔ le ko Ruben. Ruben denceilu tɔɔ le ten: Hanɔki, Palu, Hɛsirɔn, a ni Karimi. Nba, Ruben bɔnsɔn de jɛn di. **15** Simeyɔn denceilu tɔɔ le ten: Jemuweli, Jamin, Owadi, Jakin, Sohari, a ni Sawuli. Sawuli na tɛrɛ yɛ Kanaanka le ri. Nba, Simeyɔn bɔnsɔn de jɛn di. **16** Isirayeli dence Lebi ka san kɛmɛ ni san bisawa ni san wɔrɔnwula le sɔrɔn. Wo denceilu tɔɔ le ko Kerisɔn ni Kohati ni Merari. **17** Kerisɔn denceilu tɛrɛ yɛ Libini ni Simeyi ri, wo bɛɛ ni a denbayala. **18** Kohati denceilu tɔɔ le jɛn di: Amuramu, Isehari, Heburɔn, a ni Usiyeli. Kohati ka san kɛmɛ ni san bisawa a ni san sawa le sɔrɔn. **19** Merari denceilu tɛrɛ yɛ Mahili ni Musi ri. Nba, woilu bɛɛ tɛrɛ yɛ Lebi bɔnsɔn mɔɔ le ri. **20** Amuramu ka a tɛnɛnmuso Jokebedi furu. Wo ka dence fila sɔrɔn a yɛ, mɛnilu yɛ Haruna ni Musa ri. Amuramu ka san kɛmɛ ni san bisawa ni san wɔrɔnwula le sɔrɔn. **21** Isehari denceilu tɛrɛ yɛ Kora ni Nɛfɛki ni Sikiri ri. **22** Usiyeli denceilu tɛrɛ yɛ Misayeli ni Elisafan ni Sitiri ri. **23** Haruna ka Aminadabu denmuso Eliseba le furu, mɛn yɛ Nasɔn dɔɔmuso ri. Eliseba ka dence naanin sɔrɔn Haruna yɛ. Woilu tɔɔ ko Nadabu ni Abihu ni Elasari a ni Itamari. **24** Kora denceilu tɛrɛ yɛ Asiri ni Elakana ni Abiyasafu ri. Kora la bɔnsɔn le jɛn di. **25** Haruna dence Elasari ka Putiyeli denmuso do furu. Wo ka dence sɔrɔn a yɛ, mɛn tɔɔ ko Finehasi. Nba, mɔɔ mɛnilu a ra madan jɛn, woilu yɛ Lebi bɔnsɔn mɔɔ la denbayala kuntiilu le ri, a bɛɛ ni a la mɔɔilu. **26** Allabatala kumara Haruna ni Musa woilu le yɛ, ka a fɔ ii yɛ ko ii yɛ Isirayelika labɔ Misiran ikomin kɛlɛden dekuru. **27** Musa ni Haruna le wara ka a fɔ Misiran mansa Ferawuna yɛ ko a yɛ Isirayelika bila sa ii ri bɔ a la jamana rɔ. **28** Nba, Allabatala kumara Musa yɛ Misiran tuma mɛn na, **29** a ka a fɔ a yɛ ko: «Nde le Allabatala ri. N kɛtɔ fen fen fɔla i yɛ, i yɛ wa wo fɔ Misiran mansa Ferawuna yɛ.» **30** Wo tuma, Musa ka Allabatala jabi: «Nde ma kusan kumala. Nfenna Ferawuna ri a tolo malɔ nde la wa?»

7 Allabatala ka Musa jabi: «N di ile kɛ Ferawuna jana ikomin Alla. I kɔrɔcɛ Haruna ri kɛ ikomin i la nabi. **2** N wa fen fen fɔ i yɛ, i yɛ wo fɔ i kɔrɔcɛ Haruna yɛ. Ale ri wo lase Ferawuna ma. Haruna ri a fɔ a yɛ ko a yɛ Isirayelika bila sa ii ri bɔ a la jamana rɔ, **3** kɔni nde le a kɛla Ferawuna jusu ri a ragbɛlɛya. N di n na tɔɔmasere ni kabannakoilu siyaya Misiran jamana rɔ. **4** Hali wo, Ferawuna tɛ sɔn ai la kuma ma. Wo rɔ, n di n wuli Misirankailu kanma ka n na sebaya ba yiraka ii la, ka ko latɔn ii la kojuuya. N di n na jama Isirayelika labɔ Misiran ikomin kɛlɛden kuru. **5** N wa n wuli Misirankailu kanma ka n na sebaya yiraka ii la, ka ban ka Isirayelika labɔ ii tema, Misirankailu ri a lɔn ko nde le yɛ Allabatala ri.» **6** Musa ni Haruna ka Allabatala kan mira ka a kɛ ikomin a ka a fɔ ii yɛ jɛn mɛn ma. **7** Musa ni Haruna wara kuma Ferawuna yɛ tuma mɛn na, Musa sɔrɔn tun da san biseyin bɔ. A kɔrɔcɛ Haruna sɔrɔn tun da san biseyin

ni san sawa bo. **8** Nba, Allabatala ka a fo Musa ni Haruna ye ko: **9** «Ferawuna a wa a fo ai ye tuma men na ko ai ye toomasere kabannako do ke, ile Musa, i ye a fo Haruna ye ko a ye a la gbeleke lafilu duu ma Ferawuna jakoro. Gbeleke ri yeleman ka ke sa ri.» **10** Musa ni Haruna wara ii lo Ferawuna jakoro. Allabatala tun ka men fo ii ye, ii ka wo ke. Haruna ka a la gbeleke lafilu duu ma Ferawuna ni a la mooilu jakoro. Gbeleke yelemenda ka ke sa ri ii jakoro. **11** Ferawuna ka Misiran mo famunninilu ni senkolailu kili. Woilu fanan ka ko wo joon ke ii la daliluila. **12** Ii bee ka ii la gbelekeilu lafilu duu ma. Woilu fanan yelemenda ka ke sailu ri, koni Haruna ta ka ii tailu lakunun. **13** Wo bee ni a ta, Ferawuna jusu a ragbeleyanin de tere folo. A ma son Musa ni Haruna la kuma ma ikomin Allabatala tun ka a fo a ye ja men ma folo. **14** Nba, Allabatala ka a fo Musa ye ko: «Ferawuna jusu a ragbeleyanin. A banni mooilu bila ko ma. **15** Sini sooma Ferawuna ri bo ka wa Nili Ba da la. I ye wa a teren ye a wa tumana. Gbeleke men yelemenda ka ke sa ri, i ye wo ta i bolo ka wa a joonben ba da la ye. **16** I ye a fo a ye ko: «Allabatala men ye Heburuila Maari Alla ri, a ka n lawa i ma. Ko a ka a fo i ye ko: «N na mooilu bila sa ii ri wa n bato kanma wula kond.» Ko koni haan bi, i ma son kuma wo ma folo. **17** Ko Allabatala ka a fo ko: «I ye i ja lo! Ko n di Nili Ba ji gbasi n na gbeleke la, gbeleke men ye n bolo. Ko ba ri yeleman ka ke jeli ri wo ro. Ko jee menilu ye ba ji ro, ko woilu ri faa. Ko ba ri toli ka a suma bo. Ko Misirankailu ti nala sela Nili Ba ji minna. Ko ka a la wo kan, ko ale Ferawuna ri a lon ko nde le Allabatala ri.»» **19** Allabatala ka a fo Musa ye iko tuun ko: «I ye a fo Haruna ye ko a ye a la gbeleke ta ka a rasomon Misiran jiilu kun na, bailu wo, kailu wo, dalailu wo, a ni denka jimanilu wo. Ji wo bee ri yeleman ka ke jeli ri. Ji ye yoro yoro ro, hali men ye daa jirilamanilu ni daa kabalamanilu kond, wo bee ri yeleman ka ke jeli ri.» **20** Allabatala ka men fo Musa ni Haruna ye, ii ka wo mira ka a ke. A ka a la gbeleke korota ka Nili Ba ji gbasi a la Ferawuna ni a la mooilu jakoro. Ji wo bee yelemenda ka ke jeli ri. **21** Jeeilu faara. Ba tolira ka a suma bo. Wo ro, Misirankailu ma se ba ji minna. Ji yelemenda ka ke jeli ri Misiran yoro bee ro. **22** Misiran senkolailu konin wo fanan ka wo joon ke ii la daliluila. Wo ro, Ferawuna jusu a ragbeleyanin tora ikomin Allabatala ka a

fo a ye ja men ma. A ma son Musa ni Haruna la kuma ma. **23** A ka a ko don ii la ka a kose a wara. Musa ni Haruna tun ka men ke, a ma wo jate. **24** Misirankailu bee ka denkailu sen Nili Ba dafemin ji ninin kanma, baa ii tun ti se ba ji minna. **25** Nba, Allabatala ka Nili Ba ji yeleman ka a ke jeli ri. Wo ka tele woronwula le ke. Wo dafara.

8 Wo ko ro, Allabatala ka a fo Musa ye ko: «Ai ye wa a fo Ferawuna ye ko: «Allabatala ka a fo ko: «N na mooilu bila sa ii ri wa n bato kanma. **2** Ko ni i ma son ka ii bila sa ii ri wa, ko n di todilu lasiyaya ka i la jamana yoro bee lafa. Ko woilu ri ke toroya ba ri. **3** Ko Nili Ba ji ri lafa todilu la. Ko ii ri bo ba ji ro ka wa i jere la bon kond, ka don i sibon kond, ka yelehali i la lafen kan, ka don i la jamana jemmoilu ni i la mooilu bee la bonilu kond. Ko todilu ri don hali buru gbasi diyailu ro, a ni buru gbasi muranilu kond. **4** Ko todilu ri ye le ile ni i la jamana jemmoilu ni i la mooilu bee kan.»» **5** Allabatala ka a fo Musa ye ko: «I ye a fo Haruna ye ko a ye a la gbeleke ta ka wo rasomon bailu ni kailu ni denka jiman yoroilu kun na ka todilu lana Misiran jamana ro.» **6** Wo ro, Haruna ka a la gbeleke rasomon Misiran jiilu kun na. Todilu bora ji ro wo ro, ka Misiran jamana yoro bee fa. **7** Ferawuna la senkolailu konin fanan ka wo joon ke ii la daliluila. Ii fanan ka todilu lana Misiran jamana ro. **8** Ferawuna ka Musa ni Haruna kili ka a fo ii ye ko: «Ai ye Allabatala madiya ko a ye todi jinilu bo nde ni n na mooilu kan. Ni wo kera, n di Isirayelika bila sa ii ri wa saraka bo Allabatala ye.» **9** Musa ka a fo Ferawuna ye ko: «N fa, bonya ye i bolo sisen ka a waati late. I ye a fe n ye Allabatala madiya ile ni i la jemmoilu ni i la jamana kond mooilu ye waati numan na, sa todilu ri mabo ai ni ai la bonilu la? N wa Allabatala madiya, todilu te ke yoro si ro butun fo Nili Ba ro.» **10** Ferawuna ka a fo ko: «I ye madiyali ke n ye sini.» Musa ka a fo ko: «I ka men fo, a ri ke ten, sa i ri a lon ko an Maari Allabatala joon si te. **11** Todilu ri mabo i ni i la bonilu la, a ni i la jamana jemmoilu ni i la mooilu bee la. Todilu te ke yoro si butun fo Nili Ba ro.» **12** Musa ni Haruna bora Ferawuna wara ka wa. Musa ka Allabatala madiya kosebe todilu la ko ro, Allabatala tun ka menilu lana Ferawuna toroya diya. **13** Musa ka Allabatala madiya men na, Allabatala ka wo ke. Todilu bee faara bonilu kond, a ni bondailu kond, a

ni seneilu rō. **14** Misirankailu ka todi suilu ton naden ii j̄n̄on kan. Woilu tolira ka ii suma bō jamana yōrō bēē rō. **15** Ferawuna ka a yen tuma mēn na ko tōrōya wo ra bō a kan, a ka a jusu nagbeleya ikō tuun kosebe, ikomin Allabatata tun ka a fō ja mēn ma. A tun tē sōnna Musa ni Haruna la kuma ma. **16** Nba, Allabatata ka a fō Musa yē ko: «I ye a fō Haruna yē ko a ye a la gbeleke kōrōta ka duu buuri gbasi a la. Buuri ri yeleman ka ke wolowoloniilu ri Misiran jamana fan bēē rō.» **17** Musa ni Haruna ka Allabatata kan mira ka wo kē. Haruna ka a la gbeleke kōrōta ka duu buuri gbasi a la. Buuri yelemenda ka ke wolowoloniilu ri Misiran jamana fan bēē rō. Wolowoloniilu tere ye mōoilu ni niimafen bēē kan. **18** Ferawuna la senkolailu tere ye a tōrōfē ii ka buuri yeleman ka a ke wolowoloniilu ri ii la daliluila la, kōni ii ma se wo kela. Wolowoloniilu tora mōoilu ni niimafenilu tōrōla. **19** Ferawuna la senkolailu ka a fō Ferawuna yē ko: «Ko jin keni Alla le bolo de!» Ferawuna kōnin a jusu a ragbeleyanin de tere. A ma sōn Musa ni Haruna la kuma ma ikomin Allabatata tun ka a fō ja mēn ma. **20** Nba, Allabatata ka a fō Musa yē ko: «I ye i wuli sōoma da la jona ka wa Ferawuna kunbēn. A wa kē wala ji da la tuma mēn na, i ye wa a teren ye. I ye a fō a yē ko: «Allabatata ka a fō ko: «N na mōoilu bila sa ii ri wa n bato. **21** Ko ni i ma sōn n na mōoilu bila ko ma, n di siten siyaman siyaman ba lana, siten menilu ye mōoilu cinna. Ko woilu ri wara i ni i la jēmōoilu ni i la jamana mōoilu ma. Ko sitenilu ri don i jere la bonilu la, ka Misirankailu la bonilu fanan fa. Ko sitenilu ri siyaya ka duu lafin. **22** Ko kōni n wa sitenilu lana lon mēn, n di Koseni jamana wo mara ka ii latanka woilu ma, n na mōoilu siini yōrō mēn dō kōnin. Ko sitenilu ti se yōrō wo rō muume. Ko n di wo kē sa i ri a lōn ko nde Allabatata ye Misiran jamana rō yan. **23** Ko i la mōoilu ri tōrōya mēn sōrōn sitenilu bolo, n di n na mōoilu latanka wo ma. Ko tōomasere kabannako wo ri kē sini.»» **24** Nba, Allabatata tun ka a fō ja mēn ma, a ka a kē wo ja. Sitenilu siyaman siyaman ba nara don Ferawuna la bon na, a ni a la jēmōoilu la bonilu la. Jamana yōrō bēē t̄j̄n̄anda sitenilu bolo. **25** Ferawuna ka Musa ni Haruna kili, ka a fō ii yē ko: «Ai ye wa saraka bō ai Maari Alla ma, kōni ai ye tō jamana kōndo yan.» **26** Musa ka a fō ko: «Wo ti se kela, baa an di saraka menilu bō an Maari Allabatata ye, saraka woilu ye Misirankailu tana le ri. Fen

men ye ii tana do ri, ni an ka wo kē saraka di ii jana, ii ti an mabon kaba la wa? **27** An Maari Allabatata da an jamari ko an ye tele sawa kē taamala ka wa wula rō. Ko a wa saraka mēn fō an ye ye, ko an ye wo bō a yē ye.» **28** Ferawuna ka a fō ko: «Awa, n di ai bila sa ai ri wa wula rō ka saraka bō ai Maari Allabatata ye, kōni ai kana wa yōrō jan de. Ai ye madiyali kē n ye.» **29** Musa ka a fō ko: «N wa bō i wara yan, n di Allabatata madiya i kōrō. Wo rō, sitenilu ri bō ile ni i la jēmōoilu ni i la jamana mōoilu kan sini, kōni i kana janfa kē ikō tuun, ka i ban Isirayelika bila ko ma sa ii ri wa saraka bō Allabatata ye.» **30** Musa bōra Ferawuna tōrōfē ka wa Allabatata madiya. **31** Allabatata ka a kē ikomin Musa ka a madiya ja mēn ma. A ka sitenilu bō Ferawuna ni a la jēmōoilu ni a la jamana mōoilu kan. Hali siten kelen ma tō ye. **32** Ferawuna kōnin a ka a jusu ragbeleya ikō tuunni. A ma sōn Isirayelika bila ko ma.

9 Wo tamin kō rō, Allabatata ka a fō Musa ye ko: «I ye wa a fō Ferawuna ye ko: «Heburuilu Maari Allabatata ka a fō ko: «N na mōoilu bila sa ii ri wa n bato. **2** Ko ni i ka i ban ii bila ko ma ka ii tō i bolo, **3** ko i la kolofen mēnilu ye sene rō, ko nde Allabatata ri i wuli woilu kanma n na sebaya la. Ko n di jankarō juu bila i la soilu la, a ni i la faliilu, a ni i la jōmōeilu, a ni i la nisiilu, a ni i la saailu ni bailu. **4** Ko kōni nde Allabatata n di dannafarabō kē Isirayelika la kolofenilu ni Misirankailu la kolofenilu tema. Isirayelika la kolofen si tē faa.»» **5** Nba, Allabatata ri ko wo kē lon mēn, a ra ban wo lateela, baa a ka a fō ko: «Nde Allabatata n di ko wo kē jamana kōndo sini.» **6** Wo duu sa gbē, Allabatata ka a kē ikomin a tun ka a fō ja mēn ma. Misirankailu la kolofenilu bēē faara, kōni foyi ma faa Isirayelika la kolofenilu rō. **7** Ferawuna ka mōoilu lawa ko wo lakōrōsi kanma. Woilu wara ko wo lakōrōsili diya ka na a fō a yē ko foyi ma faa Isirayelika la kolofenilu rō. Wo bēē ni a ta kōnin, Ferawuna jusu a ragbeleyanin de tere. A ma sōn ka Isirayelika bila sa ii ri wa. **8** Wo kē mēn kera, Allabatata ka a fō Musa ni Haruna ye ko: «Ai ye wa bolo ja dando ta buurigbē rō fen janin diya. Musa ye wa buurigbē wo lasadi san ma Ferawuna jākōrō. **9** Wo ri jensen Misiran jamana fan bēē rō ikomin gbangban, ka sumuni bō mōoilu ni kolofenilu ma. Sumuninilu ri kē dailu ri mōoilu ni kolofenilu fariilu ma Misiran

kan ikomin sanci baci. **24** Sancikoloilu tere ye jiila. Ta tere ye jiila yoro bee. Kebi Misiran jamana siira, sancikoloilu wo jooon tun ma jii folo, baa a juuyara kosebe. **25** Sancikoloilu ka mooilu ni kolofenilu halaki Misiran jamana fan bee ro, moo ni kolofen menilu tora gbe ma seneilu ro konin. A ka senefenilu bee tijan fanan, ka jiriilu bee kadi kadi. **26** Wo kera fan bee ro fo Koseni mara kelen, Isirayelika siini yoro men konin. Sancikoloilu ma se ye le. **27** Ferawuna ka Musa ni Haruna kili ka a fo ii ye ko: «N da kojuu ke sija jin do. Jo ye Allabatala de bolo. Jo te nde ni n na mooilu le bolo. **28** Ai ye Allabatala madiya, baa Alla la bandakan ni a la sancikoloilu ii ran bo. N di ai bila. N te ai lalola butun.» **29** Musa ka a fo a ye ko: «N wa bo so kando tuma men na, n di n boloilu korota Allabatala ye. Bandakan ni sancikoloilu ri i lo, sa i ri a lon ko dunuya ye Allabatala ta le ri, **30** koni n ka a lon ko ile ni i la jemooilu ma silan Allabatala Alla ye folo fewu!» **31** Nba, senefen men too ko lin, wo tun da feren. Men too ko horija, wo tun da a kise. Sancikoloilu ka wo fila bee tijan, **32** koni senefen men too ko bile, wo su fila ma tijan sancikolo bolo baa woilu te ferenna jona. **33** Nba, Musa bora Ferawuna wara ka wa so kokan. A ka a bolo lawuli Allabatala ye ka a madiya. Bandakan ni sancikolo tɛɛra. Sanci tɛɛra. **34** Ferawuna ka a yen tuma men na ko sanci ni sancikolo ni bandakan a ra lalo, a ka kojuu ke iko tuunni, baa a ni a la jemooilu ka ii jusu gbeleya. **35** Ferawuna jusu a ragbeleyanin de tere. A ma son ka Isirayelikailu bila sa ii ri wa. Wo kera ikomin Allabatala a tun ka kuma don Musa da ro na men ma.

10 Sancikolo ban ko jii la Misirankailu kan
wo ke, Allabatala ka a fo Musa ye ko: «I
ye wa Ferawuna teren ye. Nde le ka a ke a ni
a la jemooilu jusu gbeleyani, sa n di se n na
toomasere kabannako jinilu kela ii jana. 2 Ka a
la wo kan, nde le ka wo ke sa ai ri a fo ai denilu
ni ai mamarenilu ye n ka toomasere kabannako
menilu ke Misirankailu tema ka ii dooya ja men
ma. Ai bee ri a lon ko Allabatala le nde ri.» 3
Musa ni Haruna wara Ferawuna teren ye, ka a
fo a ye ko: «Heburuili Maari Allabatala ka a fo
ko: «I ri son ka i fanmajii nde ye lon numan?
Ko i ye n na mooilu bila sa ii ri wa n bato. 4
Ko ni i ka i ban n na mooilu bila ko ma, ko n
di toonkasailu lana i la jamana kondɔ sini. 5

Ko woilu ri siyaya ka yoro bee mira fɔɔ ka duu fin. Ko wo rɔ, ko mɔɔilu ti nala sela ka duu yen butun. Ko sancikoloilu ma senefen menilu tijan, tɔɔnkasailu ri wo bee dɔɔn. Ko jiri jiri ye sene rɔ, tɔɔnkasailu ri wa firailu bee dɔɔn. **6** Ko ii ri i la bonilu fa, ka i la jemɔɔilu ni Misirankailu bee la bonilu fa. Ko n di ke tɔɔnkasa siyaman ba ri, i failu ni i benbailu ma men jɔɔn yen kebi ii ka ii sii jamana kɔndɔ yan.» Musa banni wo fɔla, a bɔra Ferawuna wara ka wa. **7** Ferawuna la jemɔɔilu ka a fɔ Ferawuna ye ko: «An fa, cee wo ri an tɔɔra haan waati juman? I ti sɔn ka ii la mɔɔilu bila wa, sa ii ri wa ii Maari Allabatala bato? Misiran da tijan, i ma wo jayen fɔla wa?» **8** Wo rɔ, Ferawuna ka Musa ni Haruna kili iko tuun, ka a fɔ ii ye ko: «Ai ye wa ai Maari Allabatala bato, kɔni yon ni yon wato?» **9** Musa ka a jabi: «An bee ri wa, den mesenilu wo, mɔɔbakɔɔilu wo, cɛɛilu wo, musoilu wo, an bee ri wa. An na kolofenilu bee ri wa an bolo fanan, baa an wato sali ba le kela Allabatala ye.» **10** Ferawuna ka a fɔ ii ye ko: «Ka ai ni ai musoilu ni ai denilu bee bila sa ai ri wa, n ti sɔn wo ma habadan! Ai ye n janfa ko le rɔ. **11** Eɛn de! Cɛɛilu dɔɔɔn ye wa Allabatala bato, baa ai ka wo le majininka.» Ferawuna ka Musa ni Haruna gben wo rɔ, ka ii labɔ a wara. **12** Allabatala ka a fɔ Musa ye ko: «I ye i bolo kɔɔta Misiran jamana kun na sa tɔɔnkasailu ri na jamana kɔndɔ. Ii ri na jamana kɔndɔ senefen ni bin bee dɔɔn, menilu tora ye sancikolo bolo kɔnin.» **13** Musa ka a la gbeleke kɔɔta Misiran jamana kun na. Allabatala ka fɔɔɔ ba do lana ka bɔ telebɔ fan fe. Fɔɔɔ ka tele ni su bee ke teɛla. Wo duusa gbe da ka a teren fɔɔɔ a ra tɔɔnkasailu lana. **14** Tɔɔnkasailu jensenda ka Misiran yoro bee mira, ka i sii fan bee rɔ. Ii ka siya tere kojuuya. Misirankailu tun ma wo jɔɔn yen fɔla fewu. Ii ti nala wo jɔɔn yenna butun. **15** Tɔɔnkasailu ka duu bee mira fɔɔ ka a bee fin. Ii ka senefenilu ni binilu bee dɔɔn, a ni jiridenilu bee. Sancikolo tun ma menilu tijan, ii ka wo bee dɔɔn. Ii ma fira si to jiriilu la. Ii ma senefen ni bin si to senɛilu rɔ, men ma dɔɔn. A kera wo ja le ma Misiran jamana yoro bee. **16** Ferawuna ka Musa ni Haruna kili i kɔɔ, ka a fɔ ii ye ko: «Nde le ra kojuu ke ai Maari Allabatala la. N da kojuu ke ai fanan na. **17** Ai jaandi, ai ye yafa n ma men fanan dɔ. Ai ye ai Maari Allabatala madiya n ye, sa a ri tɔɔɔya juu jin mabɔ n na.» **18** Musa bɔra Ferawuna wara wo rɔ, ka wa Allabatala

madiya. **19** Wo rɔ, Allabatala ka fɔɔɔ ba lana ka bɔ telebe rɔ. Fɔɔɔ wo ka tɔɔnkasailu ta ka wa ii lafili Kɔɔji Fararɔbin dɔ. Tɔɔnkasa kelen ma to Misiran jamana kɔndɔ. **20** Kɔni, Allabatala le ka Ferawuna jusu a ragbeleya. A ma sɔn ka Isirayelikailu bila, sa ii ri wa. **21** Allabatala ka a fɔ Musa ye iko tuunni ko: «I ye i bolo kɔɔta san ma sa dibi ri don Misiran jamana kɔndɔ. Dibi wo ri bonya ka ke ikomin mɔɔ ri se a bolo maala a la.» **22** Musa ka a bolo kɔɔta san ma. Dibi fin juu donda Misiran jamana bee rɔ ka tele sawa ke. **23** Tele sawa wo kɔɔ, Misirankailu ma se ii jɔɔn yenna muume. Ii si ma se bola bon na, kɔni Isirayelikailu siini tere yoro yoro, keneya tere ye yoro wo rɔ. **24** Ferawuna ka Musa kili ka a fɔ a ye ko: «Nba, ai ye wa Allabatala bato. Ai musoilu ni ai den mesenilu ri wa ai kɔfe, kɔni ai la kolofenilu ye to ai koma yan.» **25** Musa ka a fɔ ko: «Wo te ben. Fo i ye a to an na kolofenilu ye wa an bolo, baa an di wo doilu ke sarakailu a ni doilu saraka janintailu ri an Maari Allabatala ye. **26** Fo an na kolofenilu ye wa an bolo. Hali an na kolofen kelen pe te to an koma yan, baa an keto doilu le kela saraka ri an Maari Allabatala ye, kɔni an di men ke saraka ri a ye, an ti nala wo lɔnna fɔɔ an wa se ye tuma men na.» **27** Allabatala kɔnin ka a ke Ferawuna jusu a ragbeyanin de tere. Ferawuna ma sɔn ka Isirayelika bila, sa ii ri wa. **28** Ferawuna ka a fɔ Musa ye ko: «Bɔ n jakɔɔ! I kana i lɔ n jakɔɔ butun. I wa na i lɔ n jakɔɔ lon lon, i ri faa wo lon!» **29** Musa ka a fɔ ko: «Ale le wo ri. N da wo men. N te i lɔ i jakɔɔ butun.»

11 Nba, Allabatala ka a fɔ Musa ye ko: «A ra to tɔɔɔya kelen ma, n di men la Ferawuna ni a la mɔɔilu kan. N wa wo la Ferawuna kan, a ri ai bila sa ai ri wa. Wo tuma a ri i gben fewu. **2** I ye wa a fɔ Isirayelikailu ye ko ii bee ye ii siijɔɔ Misirankailu tara fen saninnaman ni fen wodigbelaman na.» **3** Allabatala ka Isirayelika la ko diya Misirankailu ye kosebe. Ferawuna la jemɔɔilu ni a la jamana kɔndɔ mɔɔilu bee tere ye Musa bonyala kosebe fanan. **4** Musa ka a fɔ ko: «Allabatala ka a fɔ ko: «Su tala waati, n di tamin Misiran jamana kɔndɔ. **5** Dence fɔlɔilu bee ri sa Misiran jamana kɔndɔ. Ale men ye mansayala, a dence fɔlɔ ti nala tola ye. Hali jɔnmuso men ye kolɔn tuu kela ye, wo fanan dence fɔlɔ ti nala tola ye. Ii bee ri sa. Ii la kolofenilu fanan den fɔlɔ cemanta wo fanan ti

nala tola. **6** Mōoilu ri ii kule kan nabo kojuuya Misiran jamana fan bee rō. Wo jōon ma ke fōlo. A jōon ti nala kela butun. **7** Kōni a mankan te ke Isirayelikailu wara. Hali wulu te wonwon ii ma, wala ii la kolofenilu ma. Ai ri a lōn wo rō ko Allabatala a ra dannafarabo don Misirankailu ni Isirayelika tema.» **8** Musa ka a fō Ferawuna ye ko: «Ko wo wa ke, i la jēmōoilu ri na ka ii la n kōrō ka n madiya ko n ye bō Misiran jamana rō yan, nde ni n na mōoilu bee. Wo wa ke, n di bō jamana jin dō yan.» Musa banni wo fola, a mōneni ba le bōra Ferawuna wara ka wa. **9** Allabatala ka a fō Musa ye ko: «Ferawuna te sōn ai la kuma ma. Wo ri ke sababu ri sa n di doilu la n na kabannakoilu kan Misiran jamana kōndō.» **10** Musa ni Haruna ka kabannako woiu bee ke Ferawuna jākōrō, kōni Allabatala ka a ke Ferawuna jusu a ragbeleyanin de tere. A ma sōn ka Isirayelikailu bila, sa ii ri bō a la jamana kōndō.

12 Nba, ka Musa ni Haruna to Misiran jamana kōndō, Allabatala ka a fō ii ye ko: **2** «Ai ye karo jin jate ai la karo fōlo ri. A ri ke ai la san damira karo ri. **3** Ai ye a fō Isirayelikailu bee ye ko: «Karo jin tele tan, cee bee ye saaden wala baden mira a la denbaya ye, denbaya kelen kolofen kelen, **4** kōni ni denbaya men mōoilu ma siya, ii ni ii siijōoilu ye den kolofen kelen na, siijōō menilu sudunman ii la kōnin. Ii ye kolofen do faa, men di mōoilu bee bō. **5** Kolofen wo ye ke san kelen saaji wala bakōron di, fee te men na. **6** Ii ye kolofen wo lamara fōo karo jin tele tan ni naanin. Wo lon, Isirayelikailu bee ye ii ta faa fitiri waati. **7** Ii keto kolofenilu sobo dōonna bon menilu kōndō, ii ye kolofenilu jeli do ta ka a susa bonda fodufela filaman ni ii da kankun kan. **8** Ii ye sobo wo janin ka a dōon su wo jere rō. Ii ye wo ni buru fununbali ni fira kunamanta dōon kelen di. **9** Ai kana a kende dōon. Ai kana a tibi ji la ka a dōon. Ai ye a gbunturun de janin, hali a kun, ni a gbelen, ni a kōndafen bee. **10** Ai kana sobo a to si lasii. Ni a to tora sōoma, ai ye wo janin ka a ke buuri ri. **11** Ai ka kan ka sobo wo dōon ja men ma, wo le jin di: ai ye ai tesidi taama kanma, ka ai la sanbara don. Ai ye ai la gbeleke mira ai bolo. Ai ye ai kaliya sobo wo dōonna. Allabatala la Taminkunna Sali le wo ri. **12** «Baa n di tamin Misiran jamana yōrō bee rō su wo jere rō ka Misiran jamana dence fōloilu ni kolofen den cemanta fōloilu bee faa. N di jahadi

la Misirankailu la batofenilu bee kan. Allabatala le nde ri. **13** Kōni jeli men susani bondailu la, wo ri ke tōomasere ri ka a yiraka n na ko ai ye bon woiu le kōndō. N wa jeli wo yen, n di tamin ai kun na. Wo rō, ka n to Misirankailu gbasila, kojuu si ti nala sela ai ma. **14** Lon jin ye ke ai bolo hankilijii lon ba ri kadawu. Ni wo lon sera san san, ai ye sali ba ke ka nde Allabatala bonya. Sali ko wo ye ke sariya banbali ri ai bolo, a ni ai bōnsōnilu bolo, menilu natō ai kō.» **15** Allabatala ka a fō iko tuun ko: «Ai ye buru fununbali dōon tele wōrōnwula kōrō. Wo tele fōlo, ai ye leben bee labo ai la bonilu la. Ni mōo mōo ka buru lebenniman dōon tele wōrōnwula wo kōrō, wo tii ri gben ka bō Isirayelikailu rō. **16** A tele fōlo, ai ye ai laden ka nde Allabatala bato. A tele wōrōnwulana fanan, ai ye ai laden ka nde Allabatala bato. Ai kana baara si ke tele woiu rō. Ka tibili ke ai jere ye, n ma a fō wo ma. **17** «Ai ye Buru Fununbali Sali wo ke san san, baa wo lon jere le rō, n ka ai labo Misiran ikomin keleden kuru. Wo le rō, ni wo lon sera san san, ai ye sali wo ke. Sali ko wo ye ke sariya banbali ri ai bolo, a ni ai bōnsōnilu bolo, menilu natō ai kō. **18** San karo fōlo jin, ka bō tele tan ni naanin fitiri waati ka wa se tele muwan ni kelen fitiri waati, ai kana buru lebenniman dōon, fō buru fununbali. **19** Tele wōrōnwula woiu bee kōrō, leben si kana yen ai la bonilu la. Ni mōo mōo ka buru lebenman dōon, wo tii ri gben ka bō Isirayelikailu la dekuru rō. Ni a kera london di, ni a kera duuren di, a ri gben ka bō Isirayelikailu la dekuru rō. **20** Ai kana buru si dōon, leben ye men dō. Ai wa ai sii yōrō yōrō rō, ai ye buru fununbali dōon.» **21** Musa ka Isirayelikailu la mōobakōrōilu bee kili ka a fō ii ye ko: «Ai bee ye wa sisen ka kolofen mesen mira ai la denbayailu ye ka a kannateē ka Taminkunna Sali ke. **22** Ai ye kolofen wo jeli ke muran do kōndō. Jiri men tōo ko hisopi, ai ye wo bolo do sun jeli wo rō, ka jeli susa bonda lamininilu rō, a da kankun kan ni a bonda fodufela fila ma kōnin. Mōo si kana bō a la bon na fōo sōoma. **23** Allabatala ri tamin Misiran jamana kōndō ka Misirankailu dence fōloilu faa su rō. Ni a ka jeli yen a da kankun kan ni a bonda fodufela filaman ma, a ri tamin bon wo kun na. A ti sōn niiteē meleka ye don ai la bon woiu la ka ai dence fōloilu faa. **24** «Ai ni ai bōnsōnilu ye to sali jin kela san san haan kadawu. A ye sariya banbali le ri. **25** Allabatala ka lahi di ta ko a ri jamana men di ai ma, ai wa se

ye tuma men na, ai ye sali jin ke. **26** Ni ai denilu ka sali jin koro mapininka ai la, **27** ai ye a fo ii ye ko: «An ye kolofen wo kela Taminkunna Sali saraka de ri ka Allabatala bonya. Ko ka an to Misiran, Allabatala nara ka Misirankailu dence foloilu faa. Ko wo tuma, a taminda an na bonilu kun na ka an na denbayailu to ye.» Nba, Musa banni wo bee folo, Isirayelikailu ka ii jakoro ben duu ma ka Allabatala bato. **28** Wo ko ro, ii bora ye ka wa a ke ikomin Allabatala tun ka a fo Musa ni Haruna ye ja men ma. **29** Nba, duu talaman, Allabatala ka dence foloilu bee faa Misiran jamana ro. Ka a damira Ferawuna jere dence folo ma ka wa se fo kasodenilu dence folo ma, dence folo bee faara. Kolofenilu den folo cemanilu bee faara fanan. **30** Ferawuna ni a la baaradenilu ni Misiran jamana maa bee kununda su wo ro. Moolu kule kan bora kojuuya Misiran yoro bee ro, baa bon si ma to saya ma ke yoro men na. **31** Su kelen wo ro, Ferawuna ka Musa ni Haruna kili ka a fo ii ye ko: «Ai ye ai wuli ka bo n na moolu tema, ai ni Isirayelikailu bee. Ai ye wa Allabatala bato ikomin ai ka a fo ja men ma. **32** Ai ye ai la kolofenilu bee fanan ta ikomin ai ka a fo ja men ma. Ai ye wo bee ta ka wa! Ai ye duwawu ke n ye fanan.» **33** Misirankailu gbedenda Isirayelikailu la ko ii ye bo Misiran jamana ro jona, baa Misirankailu ka a fo ko: «Ni ii ma bo yan, an bee ri faa.» **34** Wo ro, Isirayelikailu ka buru janinbailu ta ka wo la buru ghasi muranilu ro, koni ii ma leben si ke buru wo ro. Ii ka muran woiu lasidi faanin do ka woiu sii ii kanbankun kan. **35** Isirayelikailu ka Misirankailu tara fen saninnaman ni fen wodigbelaman ni faaninilu la ikomin Musa tun ka a fo ii ye ja men ma. **36** Allabatala ka Isirayelikailu la ko diya Misirankailu ye. Wo ro, Isirayelikailu ka fen fen tara Misirankailu la, woiu dira ii ma. Isirayelikailu ka Misirankailu bolokolonya ten de fewu! **37** Isirayelikailu bora Ramesisi so kondo ka wa Sukoti so kondo. Menilu tere ye ii sen ma, woiu tun di maa waa keme woro joon bo. Musoilu ni den mesenilu ma dan. **38** Ii wara ii la kolofenilu ri ii bolo, saailu ni bailu ni nisiilu konin. Woiu ka siya tere. Siya ghere maa siyaman wara ii fe fanan. **39** Isirayelikailu seni yoro do ro, ii tun bora Misiran buru janinbali menilu ri, ii ka woiu wusu ka a ke buru fununbali ri ka a doon. Leben tun te buru woiu ro, ka a masoron Misirankailu tun ka Isirayelikailu labo Misiran jona. Wo le ka a

ke, ii tun ma fere saron ka leben ke buru wo ro, wala ka doonninfenilu raben ii la taama kanma. **40** Nba, Isirayelikailu tun ka san keme naanin ni san bisawa le ke Misiran jamana ro. **41** San keme naanin ni san bisawa wo dafara lon men na, wo lon kelen Allabatala a la moolu bora Misiran ikomin keleden kuru. **42** Allabatala ka a janto ii ro su wo ro, ka ii labo Misiran jamana ro. Wo ro, san san haan kadawu, Isirayelikailu bee ye si jana su wo ro baa su wo bilani a dan na Allabatala ye. **43** Allabatala ka a fo Musa ni Haruna ye ko: «Taminkunna Sali doonnin sariya le jin di. London si kana wo saraka doon. **44** Ai ye jon menilu sanna, woiu ri se a doonna ni ai ka ii faaninta ke folo, **45** koni london taminbatoilu ni baaraden menilu ye sarala, woiu si kana a doon. **46** «Ai wa saraka sobo wo raben bon men na, ai ye a doon bon wo kondo. Maa si kana bo sobo ri kenema. Ai wa sobo wo doon, ai kana a kolo si kadi. **47** Isirayelikailu bee ye Taminkunna Sali wo kela. **48** Ni london do siini ai tema, men ye a fe ka Taminkunna Sali ke ka Allabatala bonya, fo wo tii ni a wara ceelu bee ye faaninta ke folo. Ni wo kera, a ri se Taminkunna Sali kela ikomin Isirayelikailu. Cee men ma faaninta ke, wo si kana Taminkunna Sali saraka doon. **49** Sariya kelen wo le ye Isirayelikailu ni londonilu bee kan.» **50** Awa, Isirayelikailu bee ka a ke ikomin Allabatala ka Musa ni Haruna jamari ja men ma. **51** Wo lon kelen, Allabatala ka Isirayelikailu labo Misiran ikomin keleden kuru.

13 Allabatala ka a fo Musa ye ko: **2** «Den folo menilu ye ai bolo, ai ye woiu bee di n ma ka ii ke n ta ri. Ni a kera muso muso dence folo ri, ni a kera kolofen kolofen den cemanta folo ri, woiu bee ye ke n ta ri.» **3** Nba, Musa ka a fo Isirayelikailu ye ko: «Ai ye ai hankili to lon jin do, ai bora Misiran jonya ro lon men do, baa Allabatala ka ai labo yoro wo ro a la sebaya ba la. Wo le koson, ai kana buru lebenman doon wo lon. **4** Ai boni bi le Abibu karo la. **5** Allabatala ka a kali ai benbailu ye ale jere too la ko a ri jamana do di ii ma, doonninta duman ye bola jamana wo ro a ja jere jere ma, li ni nono a bee ye bola ye. Kanaankailu siini jamana wo kondo, a ni Hetikailu ni Amorikailu ni Hifikailu ni Jebusikailu. Allabatala wa ai ladon ye tuma men na, karo jin joon wa se san san ai ye sali jin ke. **6** Ai ye buru fununbali doon tele woronwula koro. A tele woronwulana lon, ai ye sali ke ka

Allabatala bonya. 7 Ai ye buru fununbali doon tele woronwula korɔ. Buru lebenman a kana ke ai bolo. Leben kana ke ai la jamana yoro si fanan do. 8 Ai ye a jafɔ ai denceilu ye wo lon ko: «Allabatala ka ko ba ke n ye n botola Misiran. Wo le ka a ke, n ye sali jin kela.» 9 A ri ke i la toomasere ri ikomin bololafen men bilani i bolo la wala men sidinin i tin na ka ke hankili bila fen di, ka ban ka Allabatala a la sariya kuma a ye to i da ro waati bee, ka a masoron Allabatala ka i labo Misiran a la sebaya bolo la. 10 Wo le ro, ai ye tola sali jin kela a waati wo la san san.» 11 Musa ka a fo Isirayelikailu ye iko tuun ko: «Allabatala ka a kali ai benbailu ye ko a ri ai ladon Kanaan na duu kondɔ. A wa jamana wo ke ai ta ri tuma men na, 12 ai ye ai dence foloilu bee di Allabatala ma ka ii ke a ta ri. Ai la kolofenilu den cemanta foloilu bee ri ke Allabatala ta ri fanan. 13 Ni faliden de, ai ye saaden wala baden saraka wo ro ka faliden kunka. Ni ai te a fe ka faliden wo kunka, ai ye wo kan kadi ka a faa. A fere te fo ai ye ai dence foloilu bee kunka. 14 «Ai denceilu ri ai majininka lon do ro ko ai ye ko men kela jin, ko wo ke kun a ye nfen di? Ii wa ai majininka wo ma, ai ye a fo ii ye ko: «Allabatala ka an nabo jonya ro Misiran jamana ro a la sebaya bolo la. 15 Ko Ferawuna jusu a ragbeleyanin de tere. Ko a ma son ka an bila. Ko wo ro Allabatala ka Misirankailu dence foloilu bee faa, ka Misirankailu la kolofenilu den cemanta foloilu bee fanan faa. Ko wo le ro, n ye kolofenilu den cemanta foloilu bee kela sarakafenilu ri Allabatala ye, ka n jere dence foloilu bee kunka.» 16 Musa ka a fo ii ye iko tuun ko: «Sali jin ye toomasere le ri, ikomin moo ye men bilala a bolo la a ni a tin na sa a kana jina. Sali jin sababu la, an te jinala ko Allabatala ka an nabo Misiran jamana ro a la sebaya bolo la.» 17 Nba, Ferawuna ka Isirayelikailu bila sa ii ri wa tuma men na, Alla ma ii lawa Filisitiilu la jamana sila kan. Sila wo sudunman, koni Alla ka a yen ko ni ii wara sila wo kan ka ye mooilu wulitola yen ii kanma, ii ri silan ka ii hankili yeleman ka ii kose Misiran. 18 Wo ro, Alla ka ii lawa wula kondɔ la sila le kan, men ye taminna ka wa Kooji Fararobin fan fe. Isirayelikailu bora Misiran tuma men na, ii rabenni tere keleke kanma. 19 Ii botola, Musa wara Yusufu a kolo ri a bolo, baa sani Yusufu ye sa, a ka a fo a badenmailu ye ko sika te a ro Alla ri na ii demen. Ko a badenmailu ye ii kali a ye ko Alla wa ii labo

Misiran jamana ro tuma men na, ii ye a kolo ta ka wa woilu ri ii bolo. 20 Nba, Isirayelikailu bora Sukoti ka wa ii daa make wula torofe, yoro men too ko Etan. 21 Allabatala tere ye wala ii je tuma bee. Tele ro, Allabatala sanfinnama ri a bilani ii je ka sila yiraka ii la. Su ro, Allabatala tamelennama a ri bila ii je ka melen bo ii je. Wo ro, ii sera taamala su ni tele. 22 Tele tele, sanfinnama tere ye mooilu je tuma bee. Su su, a tamelennama tere ye mooilu je tuma bee.

14 Allabatala ka a fo Musa ye ko: 2 «I ye a fo Isirayelikailu ye ko ii ye ii kose ka wa ii daa make Pihahiroti so dala, Mikidoli so ni kooji tema. Ii ye wa ii daa make ye le, ka ii jaben Bahali-Sefon so la kooji dala. 3 Ni ii ka wo ke, Ferawuna ri a fo ko: «Ii ra kondafili wula kondɔ, wadiya te ii la wo ko.» 4 N di a ke Ferawuna jusu ri a ragbeleya. A ri wuli wo ro ka ii kosaran, koni n di se Ferawuna ni a la keledenilu la. Mooilu ri n tando wo ro. N wa se woilu la, Misirankailu ri a lon ko nde le Allabatala ri.» Isirayelikailu ka a ke ikomin Allabatala ka a fo ii ye ja men ma. 5 Awa, a fora Ferawuna ye tuma men na ko Isirayelikailu ra wa, a ni a la jemooilu miriya yelemanda. Ii ka a fo i jooon ye ko: «An da nfen de ke jin di? Nfenna an sonda ii ye wa? Ii te an bolo jonya la butun wo ro.» 6 Ferawuna ka a la sowontoroilu ni a la keledenilu raben Isirayelikailu kosaran kanma. 7 A ka sowontoro juma keme woro ta ka woilu la Misiran sowontoro toilu bee kan. A ka keleden kuntii lasii sowontoroilu kelen kelenna bee kondɔ. 8 Allabatala ka a ke Ferawuna jusu a ragbeleyanin de tere. Wo ro, a ka Isirayelikailu kosaran. Wo tuma, ii ye bola Misiran jusulatee ro. 9 Misirankailu la sowontoroilu ni sofadenilu ni keledenilu bee wara Isirayelikailu ko, ka woilu kosaran fo ka wa sudunya ii daa make diya ro i koro kooji dala. Yoro wo ye Pihahiroti so torofe, ka jaben Bahali-Sefon so ma. 10 Isirayelikailu ka ii ja lo ka Ferawuna ni a la keledenilu natola yen ii kanma. Woilu tun da sudunya ii la i koro! Wo ro, Isirayelikailu silanda kojuuya ka ii makasi Allabatala ye ko a ye ii demen. 11 Ii ka a fo Musa ye ko: «An su don yoro le tun te soronna Misiran wa? I nani an di an faa diya le wula kondɔ yan wo ro wa? Ni wo te, i ka an nabo Misiran nfenna? 12 Ka an to Misiran, an ma a fo i ye ba ko ni an bora ye, ko su jin di an soron? An ka a fo i ye ko i ye an to ten, ko an di

to Misiran ye ka ke Misirankailu la jɔnɪlu ri, baa jɔnya wo ka fisa an na saya ri wula kɔndɔ yan.» **13** Musa ka ii jabi: «Ai kana silan. Ai ye makɔnɔni ke ikɔ tuun! Allabatala ri ai kisi ja mɛn ma bi, ai ri wo yen. Ai ja ye Misiranka mɛnilu la jin, ai tɛ woilu yen butun fewu. **14** Allabatala ri woilu keɛ ai nɔ rɔ. Ai ye i sabari ka wo ragbɛ ikɔ tuun.» **15** Awa, Allabatala ka a fɔ Musa ye ko: «I ye i makasila n ye nfenna, ko n ye ai demen? I ye a fɔ Isirayelikailu ye ko ii ye i wuli ka wa. **16** I ye i la gbɛleke kɔrɔta kɔɔji kun na ka kɔɔji fara i jɔnnna, sa Isirayelikailu ri tamin duu jaran ma kɔɔji nɔ rɔ. **17** Nde ri a ke Misirankailu jusu ri a ragbɛɣa. Wo rɔ, ii ri don ai kɔ. Wo wa kɛ, n di se Ferawuna ni a la keɛdenilu ni a la sowontoroilu ni a la sofadenilu bɛɛ la. Mɔɔilu ri n tando wo rɔ. **18** N wa se Ferawuna ni a la sowontoroilu ni a la sofadenilu bɛɛ la, ka n na gbiliya yiraka, Misirankailu a ri a lɔn ko nde le Allabatala ri.» **19** Alla la meɛleka mɛn tun ye wala Isirayelikailu jɛfɛ, wo taminda ii kɔfɛ. Sanfinnama fanan bɔra ii jɛfɛ ka tamin ii kɔfɛ. **20** Wo bilara Misirankailu ni Isirayelikailu tɛma. Su wo bɛɛ rɔ, dibi donda Misirankailu wara fan fɛ, kɔni kɛnɛ bɔra Isirayelikailu wara fan fɛ. Wo rɔ, Misirankailu ni Isirayelikailu ma ii madon i jɔnɔn na su wo rɔ. **21** Musa ka a bolo kɔrɔta kɔɔji kun na. Allabatala ka fɔɔ ba lana ka bɔ telebɔ fan fɛ. Wo tɛɛra su muume rɔ. Fɔɔ wo ka kɔɔji ta fɔɔ ka a tɛɛfara fila ri ka duu jaran bɔ a tɛma. **22** Isirayelikailu taminda ji tɛɛfaranin wo tɛma duu jaran kan. Ji layelenin tɛɛ i jɔnɔn kan ka ke ikomin jin ii bolokinin fan fɛ ni ii bolomaran fan fɛ. **23** Misirankailu ka ii kɔsaran. Ferawuna a la sofadenilu ni a la sowontoroilu bɛɛ donda kɔɔji tɛɛfaranin tɛma ka wa Isirayelikailu kɔ. **24** Suba ma, Allabatala tora tamɛlennama ni sanfinnama a rɔ ka a ja lɔ Misiran keɛdenilu rɔ. Ale ka a ke Misiran keɛdenilu kɔndaɛɛlira piripara fɔɔ ka ii silan! **25** A ka ii la sowontoroilu sen bɔla. Ii wa ko gbɛɣara wo rɔ. Misirankailu ka wo yen tuma mɛn na, ii ka a fɔ i jɔnɔn ye ko: «Allabatala ye an keɛla Isirayelikailu ye. An ye an bori ka an bɔ yan, an ye ii to ye.» **26** Allabatala ka a fɔ Musa ye ko: «I ye i bolo kɔrɔta kɔɔji kun na, sa ji ri kadi ka jii Misirankailu ni ii la sowontoroilu ni ii la sofadenilu kan.» **27** Musa ka a bolo kɔrɔta kɔɔji kun na. Bandakada le tɛɛ, kɔɔji ka a kɔsɛ a nɔ rɔ. Misirankailu tɛɛ ye a fɛ ka ii bori ji jɔ rɔ, kɔni Allabatala ka a kadi ii kan. **28** Kɔɔji ka a kɔsɛ a nɔ rɔ ka sowontoroilu ni sofadenilu

bɛɛ mira, Ferawuna a la keɛdenilu bɛɛ kɔnin. Mɛnilu bɛɛ donda kɔɔji rɔ Isirayelikailu kɔ, woilu bɛɛ tora ji rɔ. Hali mɔɔ kɛlen pe ma bɔ a rɔ. **29** Isirayelikailu kɔnin tun ka ii taama duu jaran kan ka tamin kɔɔji tɛɛfaranin tɛma. Ji tun nayɛɛra i jɔnɔn kan ka ke ikomin jin de ii bolokinin fan fɛ a ni ii bolomaran fan fɛ. **30** Nba, Allabatala ka Isirayelikailu kisi Misirankailu ma wo lon. Isirayelikailu ka Misirankailu fureilu lani yen kɔɔji da la ye. **31** Allabatala ka fanka ba mɛn bɛ Misirankailu kan, Isirayelikailu ka wo yen ii ja la. Wo rɔ, ii silanda Allabatala ye. Ii lara ale la, ka la a la jɔncɛ Musa fanan na.

15 Nba, Musa ni Isirayelikailu ka kalaman bɔ ke Allabatala ye ko: «An di kalaman bɔ ke Allabatala ye baa a ra se a juuɪlu la fewu. A ra soɪlu ni keɛdenilu bɛɛ laɲli kɔɔji rɔ. **2** Allabatala ye fanka dila n ma. N ye kalaman jin bɔla ale le kɔsɔn. Ale le ra n kisi n juuɪlu ma. N Maari Alla le; n di a bato. N fa Maari Alla le; n di a bɔnya. **3** Allabatala ye ikomin keɛkɛla fadiman. A tɔɔ le ko Allabatala. **4** Ale ra Ferawuna a la keɛdenilu ni wo la sowontoroilu laɲli kɔɔji rɔ. Hali Ferawuna a la jalatɪi fisamanteɪlu tora Kɔɔji Fararɔbin wo rɔ. **5** Ji dunba wo ka woilu latunun fewu. Ii jiira ji kɔrɔ ikomin kabakurun. **6** Ee Allabatala, fanka jɛɛ jɛɛ ye i bolo la. I ra i juuɪlu mɔɔnɔkɔ fewu i bolo la! **7** I ra se i juuɪlu la ka ii halaki, ka bɔnya ba sɔrɔn wo rɔ. I mɔnɛra ka ii halaki, ikomin ta ye bin jaran janinna ja mɛn ma. **8** I ka fɔɔ labɔ i nun dɔ fanka la tuma mɛn na, jiɪlu ka ii laden i jɔnɔn kan. Ji mɛn tun ye woyenna, wo ka i lɔ ka ke ikomin jin. Ji dunba wo ka i lɔ kɔɔji tɛma ka a raja. **9** An juuɪlu ka a fɔ ko: «n di ii kɔsaran fɔɔ ka ii mira. Ko n di ii bolofenilu rafara an jɔnɔn tɛma. Ko fen fen lɔɔ ye n na, ko n di wo bɛɛ ta. Ko n ni n na fanɪlu sɔmɔn n laa wo rɔ ka ii halaki.» **10** Kɔni Allabatala, i ka i daɲɔɲɔ fɛ kɔɔji kan. Ji ka ii bɛɛ latunun. Ii jiira ji fankama wo kɔrɔ ikomin nɛɛfinbɔɔ. **11** Ee batofen gbɛɛɛ juman di ke ikomin Allabatala, mɛn ye i jɔnɔn di? Eɛn de, i jɔnɔn tɛ. Yon seniman wa ikomin ile? Nɔɔrɔ ye yon na ikomin ile? Yon ye kabannakoɪlu kɛla ikomin ile? **12** I ka i bolo rasɔmɔn dɔrɔn, dunɔɲa ka an juuɪlu lakunun. **13** I ra i la mɔɔɪlu kunka. I ri i lɔ an jɔrɔ i la kanintɛya la a ni i la sebaya la, ka wa i sii diya seniman dɔ. **14** Siya tɔɪlu ka wo kibaro mɛn tuma mɛn na, ii silanda fɔɔ ka yɛɛyɛɛ. Silan ba wo ka Filisitiɪlu

mira. **15** Edomukailu la kuntiilu silanda kojuuya. Mowabukailu la jeməoilu yereyerera silan bolo ma. Kanaankailu jiiteera fewu. **16** Ii silanda kojuuya fəo ka yereyere. Allabatala, ii ka i la sebaya yen tuma men na, ii tora ii nə ro ikomin farakolo. Ii ma se foyi kela fəo i la məoilu banda taminna, i ka məo menilu kunka jonya ro kənin. **17** Allabatala, i ye i la məoilu ladonna i la jamana kəndo, ka i lasii i la koyinke lahidi kan, i ka men suwandi ka a ke i jere sii diya ri, i, Allabatala, i ka bon men lo i jere bato kanma. **18** Allabatala ri a la mansaya ke kadawu. **19** Baa, Ferawuna la sowontoroilu ni a la sofadenilu bee donda kooji teefaranin tema tuma men na, Allabatala ka kooji kadi ka a jii ii kan ka ii bee latunun. Koni Isirayelikailu ka ii taama duu jaran kan ka tamin kooji teefaranin tema.» **20** Nabi Miriyamu, Haruna koromuso, wo ka sese do ta a bolo. Isirayeli muso toilu bee fanan ka doilu ta ka ii bila Miriyamu ko, ka seseilu fo ka don ke. **21** Miriyamu ka kalamana bo ke ka a fo ii ye ko: «Ai ye kalamana bo ke Allabatala ye, baa a ra se a juuilu la fewu. A ra soilu ni sofadenilu bee lafili kooji ro.» **22** Nba, Musa ka Isirayelikailu ta ka bo Kooji Fararəbin do. A lora ii joro ka wa se Suri wula kəndo. Ii ka tele sawa taama ke wula kəndo, ii ma ji teren ye. **23** Ii sera yoro do ro, men too ko Mara, koni ii ma se wo ji minna, baa a kunanin tere. Wo le koson, yoro wo too lara ko Mara. **24** Isirayelikailu wulira ka ii makasi Musa kan. Ii ka a fo ko: «An di nfen minna yan?» **25** Musa ka a makasi Allabatala ye, ko a ye a demen. Allabatala ka jiri do yiraka a la. Musa ka jiri kunkundun wo ta ka a bila ji ro. Ji diyara kosebe! Ka ii to ye, Alla ka sariyailu di ii ma, ii ka kan ka taama ka ben menilu ma. A ka ii korobo ye fanan. **26** A ka a fo ii ye ko: «Ni ai ka i raja ka nde Allabatala kan natelen, ka taama ka ben n sawo ma, ka n na jamariliilu ni n na sariyailu bee labato, n ka jankaro menilu la Misirankailu kan, n te wo si la ai kan, baa n ye Allabatala le ri, men ye ai lakendeyala.» **27** Nba, Isirayelikailu bora Mara ka wa se Elimu. Ko yoro tan ni fila ni tamaraju biwəronwula tere ye yoro wo ro. Ii ka ii daa make ji da la ye.

16 Isirayelikailu bee bora Elimu ka wa se Sin wula kəndo. Yoro wo ye Elimu ni Sinayi koyinke te. Ii sera ye ka a teren ii bo karo filana ni tele tan ni loolu ka bo Misiran. **2** Ka ii to wula kəndo ye, Isirayelikailu bee wulira ka Musa ni

Haruna makuma. **3** Ii ka a fo Musa ni Haruna ye ko: «Ni Allabatala tun ka an faa Misiran jamana ro, wo ka fisa ko jin di paaon, baa an tere ye sobo soronna Misiran, ka suman doon fo ka an wasa, koni ai ra na an di wula kəndo yan sa an bee ri faa konko bolo.» **4** Allabatala ka a fo Musa ye ko: «N di doonninfen najii ai ma. Lon lon, bee ri wa a la telenfen ta a ro. N di ii korobo wo ro, ka a yen ni ii ri n kumakan natelen, wala ni ii te a latelen. **5** Tele wərona wa se lookun lookun, ii ye wa doonninfen wo do ta ka na a tibi, ii ye wo siyaya ka a ke lon toilu ta joon fila ri.» **6** Musa ni Haruna ka a fo Isirayelikailu bee ye ko: «Bi wura fe, ai ri a lon ko Allabatala de ka ai labo Misiran jamana ro. **7** Sini sooma, ai ri Allabatala la nooro yen ai ja la, baa ai ka kuma menilu fo Allabatala ma, a ka woilu men. Nfenna ai ye ai kuma mesen kela nde ni Haruna ma? Andeilu te foyi ri.» **8** Musa ka a fo ko: «Allabatala a ri sobo di ai ma wura la, ai ri wo doon. Sooma, a ri doonnin ghere di ai ma, ai ri wo doon fo ka ai fa, baa ai ka kuma mesen menilu fo a ma, a ka wo bee men. Ai ye men fola, ai te wo fola andeilu ma, baa andeilu te foyi ri. Ai ye wo fola Allabatala de ma.» **9** Musa ka a fo Haruna ye ko: «I ye a fo Isirayelikailu bee ye ko ii ye na ii laden yoro kelen do Allabatala jakoro, baa ii ra kuma mesen menilu fo ale ma, a ra wo bee men.» **10** Nba, ka Haruna to kumala jama ro, ii ka ii ja lo ka Allabatala a la nooro yen banda ro wula kəndo. **11** Allabatala ka a fo Musa ye ko: **12** «Isirayelikailu ra kuma mesen menilu bee fo n ma, n da wo men. I ye a fo ii ye ko: «Ai ri sobo doon wura la. Ko sooma, ko ai ri fa doonnin ghere la. Ko ai ri a lon wo ro ko nde le ai Maari Allabatala ri.» **13** Nba, wura fe, wolo siyaman ba jiira ka i sii Isirayelikailu daa make diya. Sooma konbi lara duu ma daa make diya laminin fan bee ro. **14** Konbi wo jara tuma men na, fen doilu buruburuni tora duu ma. A mesenman, a gbeni. **15** Isirayelikailu ka wo yen tuma men na, ii ka i joon mapininka ko: «Nfen de jin di?» Baa ii ma a lon ko fen men ye wo ri. Musa ka ii jabi: «Doonninfen de wo ri, Allabatala ka men di ai ma. **16** Allabatala ka men fo doonninfen jin na ko ro, wo le jin di. A ka a fo ko ai bee ye wa do ta, men di ai la doonninta bo. Məo men jate ye ai bolo bon na, ai ye wo sumanifen ja fila jate ta.» **17** Isirayelikailu ka a ke ikomin Allabatala ka a fo ja men ma. Doilu ka siyaman ta, doilu ma siyaman ta. **18** Ii ka wo suman sumanifen na

tuma men na, ii ka a yen ko menilu ka siyaman ta, woilu ta to ma to, menilu ma siyaman ta, woilu ta ma dese. Mɔɔ kelen kelenna tun ka jate men ta, wo ka a la doonninta bo. **19** Musa ka a fo ko: «Mɔɔ si kana doonninfen wo to lasii.» **20** Kɔni doilu ma ii tolo malo Musa la kuma wo la. Ii ka ii ta to lasii. Tunbuilu donda wo rɔ. A suma bɔra kojuuya. Musa mɔnera ii kanma. **21** Nba, sɔɔma sɔɔma mɔɔilu ri wa doonninfen wo do ta, men di ai la doonninta bo. Tele wa bo kosebe tuma men na, doonninfen men wa to duu ma, wo ri yelen ka tunun. **22** A tele wɔɔrɔna lon, mɔɔilu wara tele fila ta ta doonninfen wo rɔ. Mɔɔ kelen kelenna ta kera sumanifen ja naanin di. Jama jemɔɔilu wara wo jafo Musa ye. **23** Musa ka ii jabi: «Allabatala ka wo le fo. Sini, ai ye baara bila fewu. Nɔɔɔ lon de wo ri, men bilani a dan na Allabatala ye. Ni ai ye a fe ka doonninfen men wusu, ai ye woilu wusu bi. Ni ai ye a fe ka men tibi, ai ye woilu tibi bi. Ai ye bi ta bo a la ka a to ke sinin ta a ri.» **24** Ii ka a to ke sinin ta ri ikomin Musa tun ka a fo ii ye ja men ma. Wo duusa gbe, wo suma tun te bola, tunbu tun ma don a rɔ. **25** Musa ka a fo ii ye ko: «Ai ka men bila ye kunun, ai ye woilu doon bi, baa bi ye Nɔɔɔ lon de ri, men bilani a dan na Allabatala ye. Ai te doonninfen wo yen duu ma bi. **26** Tele wɔɔrɔ kɔrɔ, ai ri doonninfen wo do ta, kɔni tele wɔrɔnwulana lon ye Nɔɔɔ lon de ri. Ai te foyi yen duu ma wo lon.» **27** Wo bee ni a ta, doilu bɔra ka wa doonninfen wo jinin diya tele wɔrɔnwulana lon. Ii ma foyi teren ye. **28** Allabatala ka a fo Musa ye ko: «Ai ri ai ban n na sariya a ni n na tɔn mafene la haan waati juman? **29** Ai ye ai hankili to a rɔ ko nde le ka Nɔɔɔ lon di ai ma. Wo le rɔ, tele wɔɔrɔna lon wa se, n di tele filana doonnin di ai ma. Tele wɔrɔnwulana lon wa se, bee ye to a wara. Mɔɔ si kana bo.» **30** Wo rɔ, ii bee ka baara bila ka i jɔɔɔn tele wɔrɔnwulana lon ma. **31** Isirayelikailu ka doonninfen wo tɔɔ la ko mana. A bɔni binkise do le la, men gbeni. A duman ikomin deba men nabenni li la. **32** Musa ka a fo ii ye ko: «Allabatala ka a fo ko: «ai ye doonninfen jin sumanifen ja fila lamara ai bɔnsɔnilu ye, menilu nato ai ko. Ko n ka ai labo Misiran ka ai balo doonninfen men na wula kɔndo, kosa ai bɔnsɔnilu ri wo yen ii ja la.» **33** Musa ka a fo Haruna ye ko: «I ye daa do ta ka doonninfen wo sumanifen ja fila ke a kɔndo ka woilu bila Allabatala jakɔrɔ. A ri a lamara ka a

ke sereya ri an bɔnsɔnilu ye.» **34** Haruna ka a ke ikomin Allabatala tun ka a fo Musa ye ja men ma. A ka mana ke daa kɔndo ka a sii tɔomasere kankira jefe a lamara kanma. **35** Isirayelikailu ka san binaanin ke mana wo doonna. Ii ka wo doon haan ii sera Kanaan jamana dan na, ii keto ii siila jamana men do kɔnin. **36** Nba, ii tere ye mana sumanna sumanifen menilu ma, wo ja tan benda sumanifen ba ja kelen de ma. Sumanifen ba wo tɔɔ le ko hefa.

17 Nba, Isirayelikailu bee bɔra Sin wula kɔndo ka wa ikomin Allabatala ka a fo ii ye ja men ma. Ii ka i mataama dooni dooni fo ka wa se yɔrɔ do rɔ, men tɔɔ ko Refidima. Ii ka ii daa make ye, kɔni ii ma minninji teren ye. **2** Wo le ka a ke mɔɔilu wulira ka Musa makuma ko: «Ai ye ji di an ma.» Musa ka ii jabi: «Ai ye nde makumala nfenna? Ai ye i tɛla Allabatala ro nfenna ka a kɔrɔbo?» **3** Kɔni ji lɔɔ tere ye ii la kojuuya. Wo rɔ, ii wulira ka a ke Musa makuma ri. Ii ka a fo ko: «Nfenna i ka an nabo Misiran ka an ni an denilu ni an na kolofenilu bee faa ji lɔɔ bolo wa?» **4** Musa ka a dalakasi Allabatala ye ko: «N ka kan ka nfen ke mɔɔ jinilu ye? A ra to dooni ii ri n ton kaba la.» **5** Allabatala ka Musa jabi: «I ye Isirayelikailu la mɔɔbakɔrɔ doilu ta ka wa jama jefe. I la gbeleke ye wa i bolo, i ka Nili Ba gbasi gbeleke men na. **6** N di n lo i jefe Horebu koyinke farakolo do kan. I ye farakolo wo gbasi i la gbeleke la. Ji ri bo wo rɔ, mɔɔilu ri ji wo min.» Musa ka a ke wo ja kelen ma Isirayelikailu la mɔɔbakɔrɔilu jana. **7** Musa ka yɔrɔ wo tɔɔ la ko Meriba, ka a masɔrɔn Isirayelikailu ka sɔsoli ke ye. A ka tɔɔ gberɛ fanan la a la ko Masa, ka a masɔrɔn Isirayelikailu ka Allabatala kɔrɔbo ye le, ka a fo ko: «Allabatala ye an tema wa, wa a te an tema?» **8** Nba, Amalekikailu wulira ka na Isirayelikailu kele Refidima. **9** Wo rɔ, Musa ka a fo Josuwe ye ko: «I ye mɔɔ doilu suwandi, menilu ri kele ke an ye. Ai ye wa Amalekikailu kele. Sini n di wa n lo tindi kan ye. Alla la gbeleke ri ke n bolo.» **10** Musa ka men fo, Josuwe ka wo ke. A ni a la keledenilu wara ka Amalekikailu kele. Wo waati kelen, Musa ni Haruna ni Huri yelera tindi wo kan. **11** Musa wa a boloilu kɔrɔtani to tuma men na, Isirayelikailu la keledenilu ri no sɔrɔn. Kɔni a wa a boloilu lajii tuma men na, Amalekikailu ri no sɔrɔn. **12** Kɔni Musa bolo fila bee ra kunda. Wo rɔ, Haruna ni Huri nara

kabakurun do ri. Musa ka a sii wo kan. Ka a siini to, Haruna ni Huri ka a boloilu mira ka ii korota. Do ka a bolokinin mira, do ka a bolomaran mira. Wo ro Musa boloilu korotani tora haan tele be waati. **13** Wo le ka a ke, Josuwe ni a la mooilu sera Amalekikailu la a la fanmuru la fewu. **14** Allabatala ka a fo Musa ye ko: «I ye ko jin sebe kitabu lamininnin do sa mooilu kana jina wo ro. I ye a karan Josuwe jana sa a ri a men, baa n di Amalekikailu halaki fo dunuja mooilu ri jina ii la ko la fewu.» **15** Musa ka saraka janin diya lo ka a too la ko: «Allabatala ra se di n ma.» **16** Musa ka a fo ko: «Amalekikailu wulira Allabatala la mansaya kanma. Wo le ro, Allabatala ri ii kele kadawu.»

18 Nba, Allabatala Alla tun ka men bee ke Musa ni Isirayelikailu ye ka ii labo Misiran, wo fora Musa birance Jetiro ye, men ye Madiyankailu la sarakalasela ri. **2** Musa muso Sefora tere ye a fa Jetiro bolo a wara, baa Musa tun ka a lawa ko a ye waati do ke ye. **3** Sefora dence fila fanan tere ye Jetiro bolo ye. Musa tun ka a dence kelen too la ko Kerison, baa a ka a fo ko: «N ye london de ri.» **4** A ka dence do fanan too la ko Eliyeseri, baa a ka a fo ko: «N fa Maari Alla ra n demen ka n bo Ferawuna bolo, men tere ye fere jininna n ma ka n faa fanmuru la.» **5** Musa birance Jetiro ka Musa muso ni a denceilu ta ka wa Musa teren wula kondo. Wo tuma Musa ni Isirayelikailu daa makeni Alla la koyinke koru. **6** Jetiro ka kela lawa Musa ma ko: «Nde, i birance Jetiro, nato bola i torofe. I muso ni a dence fila nato a kofe.» **7** Wo ro, Musa wara a birance kunben diya. A seni ye, a ka i majii ka a fo, ka ban ka a sunbu. Ii ka foli di i joon ma. Ii banni wo la, ii wara don Musa la faaninbon na. **8** Allabatala ka ko men bee ke Ferawuna ni a la mooilu la Isirayelikailu demen ko ro, Musa ka wo bee jafu a birance ye. Isirayelikailu ka toroya men bee saron sila la, a ni Allabatala ka ii kisi na men ma, Musa ka wo fanan jafu a birance ye. **9** Allabatala ka kojuma men bee ke Isirayelikailu ye, ka ii bo Misirankailu bolo ja men ma ka ii kisi, Jetiro sewara wo bee la kosebe. **10** Jetiro ka a fo ko: «Tandoli ye Allabatala ye, men ka ai bo Ferawuna bolo, ka a la mooilu labo Misirankailu la fanka koru. **11** N ka a lon sisen ko Allabatala ka bon batofen toilu bee ri, baa Misirankailu tere jeredabayani Isirayelikailu ma; wo le koson Alla ka Misirankailu halaki.» **12** Musa birance Jetiro

nara saraka ni saraka janinta di Alla ma. Haruna ni Isirayelikailu la mabakoroiu bee nara ka doonnin ke Musa birance fe Alla jakoro. **13** Wo duu sa gbenin, Musa wara i sii ka a ke mooilu la kititee ri. Ka bo sooma ma haan ka se wura la, jama lani tere a laminin do ka makononi ke. **14** Musa tere ye men bee kela mooilu ye jin, a birance ka wo yen. Wo ro, a ka a fo Musa ye ko: «I ye nfen kela jin di? Nfenna koson ile kelen pe siini mooilu la kititeela yan? Ka bo sooma ma haan wura la, jama bee lani i laminin do ka makononi ke.» **15** Musa ka a birance jabi: «N ye wo kela ka a masoron mooilu ye nala n ma ka Alla diyanan ko lon. **16** Ni sosoli wulira doilu te, ii ri na wo fo n ye, n di wo kititee ii tema. N di ii lalonna Alla la jamariliilu ni a la sariyailu la.» **17** Jetiro ka a fo ko: «I ye baarala ja men ma, wo ma ji de. **18** I ri i jere see fewu, ka mooilu fanan see. Baara wo ka bon i kelen ma. I kelen ti se wo koru. **19** I tolo malo n na kumakan na, n ye i lalila. Alla ye i demen ka n na lalilikan mira. Ile ka kan ka kuma mooilu too ro Alla ye, ka ii la sosoliilu lase a ma. **20** I ye ii karan Alla la jamariliilu ni a la sariyailu la. Ii ka kan ka sila taama ja men ma, a ni ii ka kan ka ko menilu ke, i ye woilu bee yiraka ii la. **21** Ka a la wo kan, i ye maa doilu suwandi jama bee tema, menilu ri se ko la, menilu fanan silanni Alla je. Woilu ye ke mooilu ri, jama lani menilu la, menilu sidini tunja la, dibirafen mira ma di menilu ye. I ye maa woilu sii jama kun na. I ye doilu sii maa waa kelen kelen kun na, ka doilu sii maa keme keme kun na, ka doilu sii maa biloolu biloolu kun na, ka doilu fanan sii maa tan tan kun na. **22** Woilu ye mooilu la sosoliilu kititee lon lon. Ni kiti men bonyara ii ma, ii ri na wo ri ile ma, koni ii ri sosoli mesenilu kititee ye. Wo ro, i ri i laferen dooni, baa ii ri i demen baara ba wo la. **23** Alla ye i jamarila men na, ni i ka wo ke i ri se wo baara la. Maa bee la sosoliilu ri janabo wo ro, ii ri kose ii wara jususuma da.» **24** Nba, Musa ka a tolo malo a birance la lalilikan na ka wo bee mira. **25** A ka mooilu suwandi Isirayelikailu bee tema, menilu ri se ko la, ka woilu sii jama kun na. A ka doilu lasii maa waa kelen kelen kun na, ka doilu lasii maa keme keme kun na, ka doilu lasii maa biloolu biloolu kun na, ka doilu fanan nasii maa tan tan kun na. **26** Woilu le tere ye mooilu la sosoliilu kititeela lon lon. Ni kiti men gbeleyara ii ma, ii ri na wo ri Musa ma, koni ii ri sosoli mesenilu kititee ye. **27** Nba, wo

ko, Musa ka sila di a birance ma. Wo ka i kose ka wa a la jamana ro.

19 Nba, Isirayelikailu bora Refidima ka wa se Sinayi wula kondõ. A karo sawana bora lon men ii boni ko ro Misiran jamana ro, wo lon kelen ii sera Sinayi wula kondõ. Ii ka ii daa make koyinke koro wula kondõ ye. **3** Musa yelera koyinke kan, ka wa Alla laben. Allabatala tora koyinke kun tema ka a fo Musa ye ko: «I ye kuma jin fo Yakuba bõnsõnilu ye, Isirayelikailu kōnin. Ko: **4** «Ai jere ka a yen ko n ka ai labo Misiran ja men ma ka ai ta ikomin bibi ye a denilu tala a kawa na ja men ma, n ka ai Isirayelikailu ta wo ja le ma ka na ai ri n ma yan. **5** Sisen, ni ai ka ai raja ka n kumakan natelen ka n na teriya bonya, n ka men sidi an tema, ai ri ke n na mōoilu ri, menilu duman n ye ka tamin siya toilu bee kan. Hali wo dunuḡa bee ye n ta le ri, **6** Aile, Isirayelikailu, ai ri ke mansaya sarakalaselailu ri, jamana seniman men ye nde ye.» I ye wa kuma wo fo Isirayelikailu ye.» **7** Musa jiira koyinke la ka wa Isirayelikailu la mōbakorōilu kili. Allabatala ka kuma menilu jamari a la, a ka wo bee lase ii ma. **8** Mō woilu bee ladennin ka Musa jabi: «Allabatala ka menilu fo, an di wo bee labato.» Musa wara mōoilu la jabili di Allabatala ma. **9** Allabatala ka a fo Musa ye ko: «N di na i ma banda do ro, sa n wa kuma i ye tuma men na, mōoilu ri n kumakan men ka la i la tuma bee.» Jama tun ka men fo, Musa ka wo dantee Allabatala ye. **10** Allabatala ka a fo Musa ye ko: «I ye jii ka i kose mōoilu ma, ka a fo ii ye ko bi a ni sini ii ye ii jere seninya. I ye a fo ii ye ko ii ye ii la faanin fanan ko. **11** Ii ye ban ii rabenna sani sinikende te, baa sinikende n di jii Sinayi koyinke kun na mō bee jana. **12** I ye dan bila koyinke laminin fan bee ro, ka a fo mōoilu ye ko ii ye a ke kojuma, ii kana yele koyinke kan. Ii kana se koyinke ma muume. Mō mō wa se koyinke ma, a ri faa! **13** Mō si kana a bolo maa mō wo la. Ii ye a ton kaba la ka a faa. Ni wo te, ko ii ye a bon bije la ka a faa. Mō wo, kolofen wo, ni men ka tōn wo tjan, ii kana wo tii kende to. Ii wa buru fe kan ba men tuma men na, ii ri se i madonna koyinke la.» **14** Musa jiira ka bō koyinke kan ka wa a fo mōoilu ye ko ii ye ii jere seninya. Ii ka ii la faaninilu fanan ko. **15** Musa ka a fo ii ye ikō tuunnin ko: «Ai ye ban ai jere rabenna sani sinikende. Ai ni ai musoilu kana den tele fila jin koro.» **16** Nba, lon men

foni, wo lon telebo men keni, banda a sankulu kan bora, sanferenilu jiira fanan. Bandafin jiini tere koyinke kun dō. Buru fe kan ba do bora. Wo keni, mōoilu bee silanda kojuuya fō ka yereyere daa make diya ye. **17** Musa lora jama bee joro ka bō daa make diya ka wa Alla laben. Ii wara i lōni koyinke wo koro. **18** Sinayi koyinke fan bee kera sisi ri, baa Allabatala tun ni ta le jiira i jōon fe koyinke kun tema. Sisi ba tere ye yelela ikomin fuuru. Koyinke joro bee yereyerera kojuuya. **19** Buru fe kan tora bonyala. Musa tere ye kumala a ni Alla fanan tere ye a jabila a kan na. **20** Allabatala jiira Sinayi koyinke kun tema. A tora koyinke kun tema ye ka Musa kili. Musa yelera. **21** A seni ye, Allabatala ka a fo a ye ko: «I ye jii ka i jaseremala mōoilu ye, sa ii kana tamin dan wo la ka na nde Allabatala ragbe. Ni wo te, ii siyaman di faa. **22** Hali Alla sarakalasela menilu ye ii madonna nde Allabatala la, fo ii ye ii jere seninya le fōlo. Ni wo te, n di ii faa.» **23** Musa ka Allabatala jabi: «Mōoilu te sōna yelela Sinayi koyinke kan yan, baa i jere ka i jaseremala an ye ko an ye dan ke koyinke laminin dō ka koyinke bee ke joro seniman di.» **24** Allabatala ka a fo a ye ko: «I ye jii ka wa Haruna ta ka na a ri yan, kōni Alla sarakalaselailu ni mō toilu kana tamin dan kan, ka yele, ka na nde Allabatala ma de! Ni wo te, n di ii faa.» **25** Musa jiira wo ro, ka wa mōoilu teren ye ka kuma wo fo ii ye.

20 Wo kō ro, Alla ka kuma jin bee fo ko: **2** «Nde le i Maari Allabatala ri. Nde le ka ai labo Misiran ai tere ye jonya la joro men. **3** «Ai kana batofen gberē si bato nde kō. **4** «Ai kana bisiki si lese ai jere ye ka a bato. Fen menilu ye sankolo ro wo, fen menilu ye duu kan wo, fen menilu ye ji ro wo, ai kana woilu si bisiki ladan. **5** Ai kana i majii wo si koro ka a bato, baa nde le ai Maari Allabatala ri. N ye Alla keleyato le ri. N ti sōn ai ye fen gberē si bato. Ni mō men ka n nagboyane ka a ban n dō, n di wo hake bō wo tii ro, a ni a denilu a ni a mamarenilu a ni a tolomirailu ro, a ni woilu fanan denilu ro. **6** Kōni ni mō men ka n kanin ka n na jamarililu sila taama, n di n na kaninteya yiraka wo la haan ka wa se a bōnsōn faroke waa kelenna ma. **7** «Ai kana ai Maari Allabatala tō fo fuu. Ni mō men ka n tō fo fuu, nde Allabatala n di ko latōn wo tii la. **8** «Ai ye ai hankili to Njōn lon dō, ka wo bila a dan na nde Alla ye. **9** Ai ye baara ke tele wōro koro, ka ai la ko bee

ke, 10 kɔni tele wɔrɔnwulana ye Nɔɔɔ lon de ri, men bilani nde ai Maari Allabatala ye. Ai kana baara si ke wo lon. Ai jere, ai denceilu, ai denmusoilu, ai la jɔnceilu, ai la jɔnmusoiu a ni ai la kolofenilu, woiu si kana baara ke wo lon. Hali london menilu siini ai wara, woiu kana baara si ke wo lon, 11 baa nde Allabatala le ka san dan ni duu dan ni kɔɔji fanan dan, a ni ii kɔndɔfenilu bɛɛ. N ka wo bɛɛ dan tele wɔɔɔ le kɔɔɔ, ka jɔɔɔ tele wɔrɔnwulana lon. Wo le rɔ, n ka tele wɔrɔnwulana baraka, ka a bila n ye ka a ke tele seniman di. 12 «Ai ye ai fa ni ai na bonya, sa ai ri si jan sɔrɔn jamana rɔ, ai Maari Allabatala ye jamana men dila ai ma. 13 «Ai kana mɔɔ faa. 14 «Ai kana kaninke ke. 15 «Ai kana sɔɔɔɔɔ ke. 16 «Ai kana ke sere juu ri, men ye wuya lala a mɔɔɔɔɔ na. 17 «Ai kana ai nata la ai mɔɔɔɔɔ na bon fe. Ai kana ai nata la ai mɔɔɔɔɔ na muso fe, wala a la jɔnce, wala a la jɔnmuso, wala a la nisi, wala a la fali, wala a bolofen si.» 18 Awa, mɔɔilu tere ye sankulu kan ni buru fe kan menna. Ii tere ye sanferenilu yenna jiila koyinke kan, ka sisi wulito fanan yen koyinke kan. Ii ka wo bɛɛ yen tuma men na, ii silanda fɔɔ ka yerɛyerɛ. Wo rɔ, ii lɔni tora yɔɔɔ jan. 19 Ii ka a fɔ Musa ye ko: «I jaandi, i jere ye kuma an ye, an di an tolo malɔ i la, kɔni Alla kana kuma an ye, ni wo te an bɛɛ ri faa.» 20 Musa ka ii jabi: «Ai kana silan, baa Alla ra na ka ai kɔɔɔɔ. A ye a fe ai ye ke Alla nɛsilanɛbailu ri sa ai kana kojuu ke.» 21 Nba, ka ii lɔni to wula jan na ye, Musa ka i madon sanfin wo la, Alla tere ye sanfin men do. 22 Allabatala ka a fɔ Musa ye ko: «I ye a fɔ Isirayelikailu ye ko: «ai ra a yen ai jere ɲa la ko n tora san dɔ ka kuma ai ye. 23 Ai kana joo wodigbelamanilu wala joo saninnamanilu ladan ai jere ye, ka woiu bato nde kɔ. 24 Ai ye banku ta ka saraka janin diya lɔ n ye. Ai ye ai la saa ni baa ni nisi menilu kela saraka janintailu ni jususuma sarakailu ri, ai ye woiu kannateɛ ka ai di n ma saraka janin diya wo kan. N wa yɔɔɔ yɔɔɔ suwandi sa ai ri n bato ye, n di na ai teren ye ka baraka don ai la ko rɔ. 25 Ni ai ka n na saraka janin diya do lɔ kaba la, ai kana a lɔ kaba maleseninilu la. Ka a masɔɔɔɔ, kaba malesenin di n na saraka janin diya manɔɔ. 26 Ai kana yele yelediyailu kan ka wa saraka bɔ, sani mɔɔ menilu lɔni duu ma kana ai la fari makolonna yen ai la faanin ju kɔɔ.»»

21 Allabatala ka a fɔ Musa ye iko tuun ko: «I ye sariya jiniu fɔ Isirayelikailu ye. 2 Ni ai ka Heburu jɔnce san, a ye baara ke ai ye san wɔɔɔ kɔɔɔ. Kɔni a san wɔrɔnwulana wa se, ai ye a bila sa a ri wa. A ma kan ka foyi sara a bila ko rɔ. 3 Ni ai ka a san ka a teren muso te a kun, ai ye a kelen bila. Ni ai ka a san ka a teren muso tii le a ri, ai ye a ni a muso bila. 4 Kɔni ni jɔnce wo muso ka denilu sɔrɔn a ye ka a teren a jontii le ka muso wo di a ma, muso ni a denilu ri to jontii bolo. Jɔnce kelen di wa. 5 «Kɔni ni jɔnce ka a fɔ ko a jontii ni a muso ni a denilu duman a ye, ko wo le kosɔn a te a fe a jontii ye a bila, 6 jontii ri wa jɔn di Alla ɲakɔɔ. A ri wa jɔn di wo rɔ ka a lalo bonda la, wala bonda la jiri la, ka a tolo sɔɔ sɔɔɔɔɔ na. Wo rɔ jɔnce ri to baarala jontii ye a si bɛɛ kɔɔɔ. 7 «Nba, ni cɛɛ do ka a denmuso feere ka a ke jɔnmuso ri, denmuso te hɔɔɔɔɔ ikomin jɔnceilu ye hɔɔɔɔɔ ɲa men ma. 8 Ni denmuso ma diya a jontii ye, men ka a san a furu kanma, jontii ye a to denmuso fa ye a kunka. Jontii kana denmuso feere siya ghere mɔɔ ma. Wo sariya te a bolo, janfa le wo ri. 9 Ni jontii ka denmuso wo di a dence ma, fɔɔ a ye a mira ikomin a denmuso. 10 Ni jontii ka jɔnmuso ke a muso ri, ka ban ka muso ghere furu ka a la jɔnmuso kan, fo a ye jɔnmuso balo, ka a feriyabɔ, ka la a fe ikomin a darini a kela ɲa men ma kɔɔɔɔɔ na. 11 Ni jontii ma ko sawa wo ke jɔnmuso ye, jɔnmuso ri kanhɔɔɔɔɔ ka wa a sanko sa a lase la.» 12 «Mɔɔ men wa mɔɔ gbasi ka a faa, wo tii ye faa. 13 Kɔni ni mɔɔ ka mɔɔ faa ka a teren a miriya tun te a la ka a faa, kɔni Alla le ka a ke wo kera a bolo, mɔɔfaala wo ye i bori ka wa a makandan yɔɔɔ do rɔ, n ketɔ men yirakala ai la. 14 Ni mɔɔ do ka a lawuli a ma ka a mɔɔɔɔɔ faa kewuya la, ai ye wo tii mira ka a faa, hali ni a ra i bori ka wa a makandan n saraka janin diya rɔ. 15 «Ni mɔɔ men ka a fa gbasi, wala a na gbasi, wo tii ye faa. 16 «Ni mɔɔ men ka mɔɔ do sonya ka wa a ri, wo tii ye faa. Ni ai ka mɔɔ wo teren a bolo, wala ni ai ka a teren a ra mɔɔ wo feere, wo tii ye faa. 17 «Ni mɔɔ men ka a fa wala a na danka, wo tii ye faa. 18 «Ni mɔɔ do ka a mɔɔɔɔɔ madimin kaba la wala a bolo la sɔɔɔɔ rɔ, ka a ke sababu ri a mɔɔɔɔɔ wo lani ri to a la lafen kan ka men, ai kana ko ke wo tii la fɔlɔ, fɔɔ ka makɔnɔni ke. Kɔ fe, ni madiminbato ka gbeleke ta ka i wuli ka taama damira lu ma, a gbasi kana jalaki butun. Kɔni madiminbato la baara lalo men kera, a gbasi

ye wodi bɔ ka wo sara madiminbatɔ ye. Ka a la wo kan, a ye a janto madiminbatɔ rɔ haan a wa kendeɣa fewu. **20** «Mɔɔ wa a la jɔnce wala a la jɔnmuso gbasi gbeleke la, ni jɔn wo faara wo kɔsɔn, ko ye latɔn jɔntii la. **21** Kɔni ni jɔn wo ka tele kelen wala tele fila ke a ma faa, ko kana latɔn jɔntii la, baa a ta le jɔn di fasayi! **22** «Cɛɛ fila wa to keɛla ka se muso kɔnɔma do ma, ka a ke sababu ri a moyira jona, ni muso ma madimin ba ke, men sera a ma wo ri wodi bɔ. A ka kan ka wodi jate mɛn bɔ, muso tii ri wo fɔ, kɔni fɔɔ kititeɛlailu wa sɔn jate wo ma. **23** Kɔni ni kojuu ka muso sɔrɔn, ai ye wo ta sara, nii ye sarala nii de la, **24** ɲa ye sarala ɲa le la, ɲin ye sarala ɲin de la, bolo ye sarala bolo le la, sen ye sarala sen de la. **25** Mɛn wa do majanin, ai ye wo fanan majanin. A wa do madimin, ai ye a fanan madimin. Mɛn wa mɔɔ gbasi ka ɣɔrɔ do funu, ai ye wo tii fanan gbasi ka ɣɔrɔ do funu. **26** «Ni mɔɔ do ka a la jɔnce wala a la jɔnmuso gbasi ka se wo ɲa ma ka a ɲa fuyen, fo a ye jɔn wo kanhɔrɔɣa. Wo ri ke ɲa wo sara ri. **27** Ni a ka a la jɔnce wala a la jɔnmuso gbasi ka wo ɲi bɔ a da rɔ, fo a ye jɔn wo kanhɔrɔɣa. Wo ri ke ɲi wo sara ri. **28** «Ni tora do ka cɛɛ wala muso sɔɔ ka a faa, ai ye tora wo bon kaba la ka a faa. Mɔɔ kana tora wo sobo dɔɔn. Kɔni ai kana tora tii jalaki wo rɔ. **29** Ni tora wo darini mɔɔilu sɔɔla, ka a tɛrɛn mɔɔilu ra wo fɔ a tii ye kɔni a ma sɔn ka a janto a rɔ, ni tora wo ka mɔɔ do sɔɔ ka a faa, ai ye tora wo bon kaba la ka a faa ka a tii fanan faa. **30** Kɔni ni sayabato la denbaya ka a fɔ ko tora tii ye wodi bɔ sa a kana faa, tora tii ri wodi bɔ ka a nii kunka. Kɔni wodi jate mɛn fɔni, fo a ye wo bɛɛ sara le fasayi. **31** Ni tora ka mɔɔ do dence wala denmuso sɔɔ, sariya kelen ɲin ye mɛn fɔla, ai ye wo ke. **32** Ni tora ka jɔnce wala jɔnmuso sɔɔ, tora tii ye wodi gbanan bisawa bɔ ka a di jɔn tii ma. Kɔni ai ri tora wo bon kaba la. **33** «Ni mɔɔ do ka ji lamara denka sen ka a da lakani to, ni wo tɛ a ka ji lamara denka kɔrɔ da lakani to, ni tora wala sofali nara be wo kɔndɔ, **34** denka tii ri kolofen sankɔ lasɛ kolofen tii ma. Kɔni kolofen wo sobo ri ke denka tii ta ri. **35** «Ni mɔɔ do la tora ka mɔɔ gɛrɛ ta madimin fɔɔ a sara, nisi tii fila woilu ye de ka tora kelen wo feere ka a sankɔ wodi rafara ii jɔn tɛ. Ii ri tora faani sobo fanan ratala ii jɔn tɛ. **36** Ni mɔɔilu tun ka a lɔn kɔrɔman ko tora wo darini torailu sɔɔla, kɔni a tii ma sɔn a jantola a rɔ, tora tii wo

ye tora faani jɔn bɔ ka a di tora tii do wo ma. Tora faani wo ri ke a ta ri.

22 Ni mɔɔ do ka nisi wala saa sonya ka a faa, wala ka a feere, a ye nisi loolu sara nisi kelen nɔ rɔ. Ni saa le, a ye saa naanin lasɛ saa kelen nɔ rɔ.» **2** «Ni mɔɔ do ka son dontɔla yen bon na su rɔ ka a gbasi ka a faa, wo tii tɛ jalaki mɔɔ faa ko rɔ. **3** Kɔni ni mɔɔ do ka son dontɔla yen ka a gbasi ka a faa ka a tɛrɛn tele ra bɔ, wo tii ri jalaki mɔɔ faa ko rɔ. Awa, ni son mirara, a ra fen mɛnilu sonya, fo a ye woilu bɛɛ sara le fewu. Ni wodi tɛ a bolo, fo a jɛrɛ ye feere ka a sɔnkɔ lasɛ fen tii ma. **4** Son wa nisi wala sofali wala saa sonya, ni mɔɔilu ra son mira ka a tɛrɛn kolofen kende wo ye a bolo fɔlɔ, fo a ye wo jɔnɔn fila lasɛ. **5** «Ni mɔɔ do ka a la kolofen bila sene rɔ, wala resɛnfɛ rɔ, ni kolofen wara a kun fɛ ka wa mɔɔ do la sɛnfɛn do dɔɔn, kolofen tii ye wo sara. Kolofen ka fen fen dɔɔn, kolofen tii ri wo jɔnɔn sara ka bɔ a la sɛnfɛn ɲuma ɲumailu rɔ, wala a la resɛn ɲuma ɲumailu rɔ. **6** «Mɔɔ mɛn wa ta su a wara, ni ta wo ka bin wɔnɔnmanilu mira ka wa do la sɛnɛ rɔ ka sumansidi doilu janin, wala suman mɛnilu ma ka fɔlɔ, wala sene bɛɛ, ta sula ye fen woilu bɛɛ sara. **7** «Ni mɔɔ do ka a la wodi wala a la bolofen doilu karifa a siijnɔɔ la kɔni woilu sonyara a siijnɔɔ na bon na, ni son mirara, son ye wo jɔnɔn fila lasɛ. **8** Kɔni ni ii ma son yen, fo bon tii ye wa i lɔ Alla ɲana ka a kali ko a ma a siijnɔɔ na bolofen wo sonya. **9** «Ni mɔɔ doilu ka sɔsɔli ke fen do kan, a kɛra nisi ri wo, a kɛra sofali ri wo, a kɛra saa ri wo, a kɛra faanin di wo, a kɛra fen fen di mɛn tununni, ni ii fila ye a fɔla ko a ta le ye fen wo ri, ii ye wa i lɔ Alla ɲakɔrɔ. Alla wa mɛn jalaki ko a jo tɛ, wo ri fen wo jɔnɔn fila lasɛ a dɲɔjɔn ma. **10** «Mɔɔ wa a la sofali wala a la nisi wala a la saa wala a la kolofen gɛrɛ karifa a siijnɔɔ do la, ni kolofen wo sara wala a madiminda, ni wo tɛ tinannilailu nara fo a kɔ ma, **11** fo siijnɔɔ wo ye wa ka a kali Allabatata ɲana ko a ma ko si ke kolofen na. Kolofen tii ye diɲɛ wo ma. A siijnɔɔ ti nala kolofen wo jɔnɔn sarala wo rɔ. **12** Kɔni ni mɔɔ le tun ka kolofen sonya siijnɔɔ wara, fo siijnɔɔ ye kolofen wo jɔnɔn nasɛ kolofen tii ma. **13** Ni waa rɔ sobo le tun ka kolofen mira ka a rafarafara, siijnɔɔ ye na sobo tɔ wo ri ka a ke sereya ri. A tɛ wodi bɔ wo rɔ. **14** «Ni mɔɔ do ka kolofen sinkan a siijnɔɔ ma, kɔni kolofen madiminda a tii kɔ, wala a sara, a tɛrɛ ye mɛn

bolo, fɔɔ wo ye a jɔɔn sara le. **15** Kɔni ni ko kera kolofen na a tii jana le, men ka kolofen wo sinkan a tii ma, wo tɛ a jɔɔn sara. Ni kolofen tii tun ka wodi sɔrɔn ka kolofen sinkan, ka a tɛrɛn kolofen da sa, fo a tii ye a wasa don sinkanni wodi wo rɔ. **16** «Ni cɛɛ ka sunkurun do yen, men da a jɛrɛ kanda, men fanan mamirani tɛ, ni cɛɛ ka sunkurun wo manɛɛn ka i la a fɛ, fɔɔ a ye furu nanfulu bɔ ka sunkurun wo furu. **17** Ni sunkurun wo fa ka i ban a dila cɛɛ wo ma, fo cɛɛ wo ye furu nanfulu bɛɛ bɔ le hali a ma denmuso sɔrɔn. Mɔɔilu ye jate men bɔla ka sunkurun wo jɔɔn furu, men kɔnin da a jɛrɛ kanda, fo cɛɛ ye jate wo bɔ. **18** «Muso mɛn ye subaya kela, ai kana sɔn wo ye to jɛnemaya rɔ. **19** «Ni mɔɔ do ni kolofen dɛra, ai ye mɔɔ wo faa. **20** «Mɛn wa batofen do sɔ, mɛn kɔnin tɛ nde Allabatata ri, wo tii ye faa. **21** «Ai kana kojuu kɛ londonilu la ka ii tɔrɔ kojuyaya, baa ai fanan kera londonilu le ri Misiran jamana rɔ. **22** «Ai kana kojuu kɛ cɛsamusoilu ni faratanniilu la. **23** Ni ai ka ko kɛ ii la, ii wa ii makasi nde ye ko n ye ii dɛmɛn, n di n tolo malɔ ii kan na. **24** N di mɔnɛ ai kanma wo rɔ. N di a kɛ ai ri faa fanmuru la. Ai musoilu ri kɛ cɛsamusoilu ri. Ai denilu ri kɛ faratanniilu ri. **25** «Ni ai ka julɔ don dɛsɛbatɔ do la, ni a ye n na jama mɔɔ do ri, ai kana fen la wodi wo jate kan ka a kɛ ai la tɔnɔ ri. Julumuntii ye tɔnɔ jininna ten de. **26** Ni ai ka ai siijɔɔ na durukiba ta julɔ kun kɔrɔ, wura wura ai ye a lasɛ a ma, **27** baa wo kelen pe le ye a bolo. A wa a la su rɔ, a ri nfen kɛ a la birinkan di ni wo tɛ? Nba, ni a ka a makasi nde ye ko n ye a dɛmɛn, n di n tolo malɔ a kan na, baa hinatii le nde ri. **28** «Ai kana Alla mananin. Ai kana ai la kuntii danka. **29** «Ai wa suman ni rɛsɛnji mɛn sɔrɔn, ai ye n ta fan bɔ ka a kɛ saraka di. Ai kana kundasumaya wo kela. «Ai ye ai den fɔlɔilu di nde Allabatata ma. **30** «Ai ye ai la nisiden fɔlɔilu fanan di n ma wo jɔa, a ni ai la saaden fɔlɔilu. Ai ye a to kolofen den fɔlɔ woilu ye to ii nailu fɛ tele wɔrɔnwula kɔrɔ. Ii sɔrɔn tele seyin, ai ye ii di nde ma. **31** Ai ri kɛ n na mɔɔ sɛnimanilu le ri. Wo rɔ, waa rɔ sobo wa kolofen mɛn rafarafara, ai kana wo sobo dɔɔn. Ai ye wo lafilu wuluilu kɔrɔ.»

23 «Ai kana wuya lajɛnsɛn mɔɔilu tɛma. Ai wa kɛ sɛrɛ ri kiti diya, ai kana wuya fɔ ka mɔɔ juu dɛmɛn. **2** Ai kana ai bila jama kɔ ka wa kojuu kɛ. Ai wa kɛ sɛrɛilu ri kiti diya, ai kana ai la sɛrɛya jɛnkɛ ka ai bila jama kɔ ka wuya fɔ.

3 Ni bolokolon nara kiti diya, ai kana wuya fɔ a la ko kininkinin kɔsɔn ka a dɛmɛn. **4** «Ni ai bɛnda ai juu la nisi ri, wala a la sofali ri, mɛn da tunun a ma, ai ye a mira ka wa a ri a tii ma. **5** Ni ai ka ai juu yɛn sila la, a la sofali bɛni a donin gbilin kɔrɔ, ai kana a to ye. Ai ye ai juu dɛmɛn a la sofali a lawulila. **6** «Bolokolon wa na kiti diya, fɔɔ ka wo la kiti tɛɛ tɛlɛnbaya la. **7** Ai kana wuya la ai mɔɔjɔɔ na kiti diya. Ai kana kiti gbɔya mɔɔ jalakibali la, wala mɔɔ tɛlɛnni la, ka woilu faa, baa mɛn wa kojuu wo kɛ, n tɛ yafa wo ma. **8** Ai kana surɔfɛn mira, ka a masɔrɔn surɔfɛn de ye a kɛla mɔɔilu tɛ sɔn tɔjɔa yɛnna. Mɔɔ tɛlɛnni ye kititɛɛ mɛnilu kɛla, surɔfɛn ye woilu tijanna. **9** «Ai kana londonilu tɔrɔ. Ai jɛrɛ ka a lɔn londanya ye jɔa mɛn ma, baa ai tɛrɛ ye london de ri Misiran jamana rɔ.» **10** «Ai ye sɛnɛ kɛ san wɔrɔrɔ kɔrɔ, ka lanni kɛ ka suman nadon. **11** Kɔni a san wɔrɔnwulana, ai ye ai la duu wo to ye, ai kana a sɛnɛ. Bolokolon mɛnilu ye ai tɛma, woilu ri balo do sɔrɔn ye, baa suman doilu ri fɛrɛn a jɛrɛ ma. Bolokolonilu fanan wa mɛn to ye, waa rɔ soboilu ri wo dɔɔn. Ai ye wo jɔɔn kɛ ai la rɛsɛnfɛilu fanan dɔ, a ni ai la olibiye fɛilu rɔ. **12** «Baara kɛta mɛn wa kɛ ai ma, ai ye wo kɛ tele wɔrɔrɔ kɔrɔ. Kɔni tele wɔrɔnwulana lon, ai kana baara si kɛ. Wo rɔ, ai la nisi ni ai la faliilu ri ii jɔjɔ, a ni i la jɔnmuso la dɛncɛ ni london mɛnilu siini ai wara. **13** «N ka mɛnilu bɛɛ fɔ ai ye, ai ye woilu bɛɛ labato fewu. Ai kana batofɛn gbɛrɛilu si bɔnya muumɛ. Mɔɔilu kana woilu tɔɔ mɛn ai da rɔ.» **14** «San san ai ye sali sawa kɛ ka n bɔnya. **15** «A waati wa sɛ Abibu karo la, ai ye Buru Fununbali Sali kɛ, ka buru lɛbɛnta dɔɔn tele wɔrɔnwula kɔrɔ ikomin n ka a fɔ ai ye jɔa mɛn ma. Ai ye a kɛ ten, baa ai bɔra Abibu karo le la Misiran. Kɔni ai kana na n bato diya ni niilifɛn ma na ai bolo. **16** Ai ri Sumanka Sali kɛ san san. Wo tuma, ai ri ai la suman kura fɔlɔilu kɛ saraka ri, ai ra mɛnilu sɔrɔn ai la sɛnɛ rɔ. Ai wa ban sɛnɛ baarala san san ka suman nadon, ai ye Suman Nadon sali kɛ. **17** San san, ai la cɛɛilu bɛɛ ye na sali sawa jɔn kɛ n jɔakɔrɔ ka n bato, nde mɛn ye ai Maari Allabatata ri. **18** «Ai wa kolofɛn kɛ saraka ri ka wo jɛli di n ma, ai kana buru fanan di n ma, lɛbɛn ye mɛn dɔ. Ai wa kɛ kolofɛn bɔla n ye sali tumana, wo kɛn kana su si. **19** San san ai wa suman kura fɔlɔ mɛnilu ka, ai ye na wo juma jumailu ri ai Maari Allabatata a la bon na. «Ai kana badɛnni sobo tibi a na nɔnɔ la.» **20** «N

di meleka lawa ai ma, men di wa ai jɛ ka ai lakandan sila la. A ri ai lana jamana rɔ, n ka men dabɛn ai yɛ. **21** Ai ye ai tolo malo meleka wo la ka a kumakan mira ka wo kɛ, baa a ye ko bɛɛ kɛla n tɔɔ le rɔ. Ai kana a masɔsɔ. Ni ai ka a sɔsɔ a ti nala yafala ai ma. **22** Kɔni ni ai ka ai tolo malo a la kojuma ka n kumakan bɛɛ latelen, ai juuilu ri kɛ n juuilu ri, ai kɛlɛɲɔɔnilu ri kɛ n kɛlɛɲɔɔnilu ri. **23** «N na meleka ri wa ai jɛfɛ ka ai ladon jamana wo rɔ. Amɔrikailu siini ye, a ni Hetikailu ni Peresikailu ni Kanaankailu ni Hifikailu ni Jebusikailu, kɔni n di woilu halaki. **24** Ai kana i majii ii la batofenilu jɛ ka woilu bato. Ai kana i laden ii la dina ko kɛɲailu rɔ. Ai ye ii la batofen bisikilu ratɔɲan fewu. Ai ye ii la kaba lalɔni batotailu rakadikadi. **25** Ni ai ka ai Maari Allabatala bato, n di balo juma ni ji siyaman di ai ma, ka jankarɔ mabo ai la. **26** Ai muso si kɔnɔ ti tɔɲan ai la jamana rɔ. Muso si tɛ kɛ densɔrɔnbali ri. N di si jan di ai ma ka ai sabati. **27** «N di a kɛ, jamanailu bɛɛ mɔɔilu wa ai na ko mɛn, ii ri silan kɔsɛbɛ. Ai wa se yɔrɔ yɔrɔ, ye mɔɔilu ri kɔndafili ai jɛ kojuyaya. Ai juuilu bɛɛ ri i bori ai jɛ. **28** N di dondoli kunbailu lawa ai jɛ ka Hifikailu ni Kanaankailu ni Hetikailu gbɛn. **29** Kɔni n ti nala woilu gbɛnna ai jɛ san kelen kɔrɔ, sa jamana rakolon kana to, baa waa rɔ soboilu kana siyaya ai ma ka ai tɔrɔ. **30** N di to mɔɔilu gbɛnna ai jɛ dooni dooni haan ai ye siyaya ka jamana wo bɛɛ mira ka a kɛ ai ta ri. **31** N di ai la jamana dan sii. A dan di bɔ Kɔɔji Fararɔbin ma ka wa se fɔɔ Filisitiilu la kɔɔji ma, ka bɔ Sinayi wula ma ka wa se fɔɔ Efirati Ba ma. N di jamana wo duurenilu don ai bolo, ka ii gbɛn ai jɛ. **32** Ai kana teriya don ai ni woilu tema, wala ai ni ii la batofenilu tema. **33** Ai kana sɔn mɔɔ woilu ye i sii ai la jamana kɔndɔ sani ii ri ai lɔ nde Allabatala hake tala, baa ni ai ka ii la batofenilu bato, a ri kɛ ikomin ai ra mira miralifen na.»

24 Allabatala ka a fɔ Musa ye ko: «I ye na yɛlɛ koyinke kan ka i madon n na, i ni Haruna ni Nadabu ni Abihu ni Isirayelika mɔɔbakɔrɔ biwɔrɔnwula. Ai kana ai madon bake ka yɔrɔ jannin to an tema ka ai tinbirin ka nde bato. **2** Wo kɔ rɔ, ile kelen ye yɛlɛ koyinke kun tema, ka i madon n na. A tɔilu kana na i madon n na. Jama fanan kana yɛlɛ koyinke kan i kɔfɛ.» **3** Musa wara ka Allabatala la kuma ni jamariliilu bɛɛ lase jama ma. Mɔɔ bɛɛ ladennin ka a fɔ ko:

«Allabatala ka men fɔ, an di woilu bɛɛ kɛ.» **4** Allabatala tun ka kuma menilu fɔ, Musa ka wo bɛɛ seɛbɛ. Wo duusa gbɛ, Musa wulira sɔɔma jona ka saraka janin diya lɔ koyinke kɔrɔ, ka ban ka kaba tan ni fila lalɔ, Isirayelika la kabila kelen kaba kelen. **5** A ka Isirayelika kanberɛn doilu lɔ saraka janintailu a ni jususuma saraka bola. Ii ka saraka janintailu bɔ ka woilu kɛ buuri ri, ka tora doilu bɔ ka woilu kɛ duɲɔɔnya saraka ri. **6** Musa ka saraka woilu jeli rafara fila ri, ka fan kelen kɛ muran kɔndɔ, ka fan kelen sadisadi saraka janin diya kan. **7** Alla tun ka teriya men sidi ii yɛ, Musa ka wo kitabu ta ka a karan kan ba la jama jana. Jama ka a fɔ ko: «Allabatala ka menilu fɔ, an di woilu bɛɛ latelen.» **8** Musa tun ka jeli men kɛ muran kɔndɔ, a ka wo ta ka a sadisadi mɔɔilu kan. A ka a fɔ ko: «Allabatala ka teriya men sidi a ni ai tɛ jamarili jiniilu fɛ, jeli jini de ye wo siila.» **9** Nba, Musa ni Haruna wara yɛlɛ koyinke kan, a ni Nadabu ni Abihu ni Isirayelika mɔɔbakɔrɔ biwɔrɔnwula. **10** Ii ka Isirayelika Maari Alla yen. Fen do tɛrɛ ye a sen kɔrɔ. A keni ikomin wo rabenni kuru bulemanilu le rɔ, menilu tɔɔ ko safiri. Woilu nɔɔrɔ tɛrɛ ye ikomin san jɛrɛ nɔɔrɔ. **11** Alla ma kojuu kɛ Isirayelika la jɛmɔɔ woilu la. Ii ka Alla yen, ka dɔɔnnin kɛ ka ii min ye. **12** Allabatala ka a fɔ Musa ye ko: «I ye yɛlɛ koyinke kan, ka na i madon n na ka to ye. N di walan kabalamanilu don i bolo, n na sariya jamariliilu seɛbɛn menilu kan, sa i ri jama karan woilu la.» **13** Musa ni a demɛnba Josuwe wulira bɔ kanma ye. Musa yɛlɛra Alla la koyinke kan. **14** Kɔni yani a ye bɔ jɛmɔɔilu fɛ, a ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye an makɔnɔ yan, haan an wa na. Haruna ni Huri ri to ai fɛ. Ni sɔsɔli su su donda mɔɔilu tema, ii ye wa Haruna ni Huri tɛrɛn.» **15** Awa, Musa yɛlɛra koyinke kan tuma men na, banda ka koyinke latunun. **16** Allabatala la gbiliya jiira Sinayi koyinke kan ka to ye. Banda ka koyinke latunun tele wɔɔrɔ kɔrɔ. A tele wɔrɔnwulana ma, Allabatala tora banda rɔ ka Musa kili. **17** Isirayelika menilu tɛrɛ ye daa make diya, woilu ka Allabatala la gbiliya yen koyinke kun na. Wo keni ii jana ikomin ta ba ra koyinke kun mira. **18** Musa donda banda rɔ, a yɛlɛra koyinke kun tema. A ka su binaanin ni tele binaanin kɛ ye.

25 Allabatala ka a fɔ Musa ye ko: **2** «I ye a fɔ Isirayelika ye ko ii ye na niilifenilu di n ma. Mɔɔ mɔɔ ye a fɛ ka fen do di, i ye wo mira n ye.

3 Ii la niilifenilu ka kan ka ke menilu ri, woilu le jin: sanin, wodigbe, sulanɛ, 4 kari buleman, kari wulenman jalagbe, kari wulenman kadi kadi, a ni faaningbe numa, baa si, 5 a ni saaji gbolo kolone wulenman ni gbolo kolonin numa su gberɛilu ni kasiya jiri. 6 Ii ye na olibiye tulu ri, men di ke fitinailu rɔ. Ii ye na sumadiyalanilu fanan di, menilu ri ke wusulan ni suwandili tulu rɔ. 7 Kabakuru men tɔɔ ko onikisi, ai ye na wo ri, a ni kuru ragbelen gberɛilu. Kaba woilu ri kara n sarakalasela la kɔkanbila durukini kan, a ni a la sisirɔ borɔni kan. 8 Isirayelikailu ye faaninbon seniman do ladan n ye, sa n di n daa make ii tema. 9 N di n daa make faaninbon wo ni a kɔndɔ fenilu sawura yiraka i la. I ri a bɛɛ ladan ikomin sawura wo ye ja men ma.» 10 «Ai ye teriya tɔomasere kankira ladan kasiya jiri rɔ. A janya ye ke nunkan ja fila ni tala ri, a kɔndɔ ye ke nunkan ja kelen ni tala ri, a lɔ ye ke nunkan ja kelen ni tala ri. 11 Ai ye sanin jerɛwolo la a kondola ni a kɔkanna bɛɛ kan ka a jiri bɛɛ latunun. Ai ye a da kirinkirin bɛɛ ke sanin di. 12 Ai ye koyina saninnaman naanin nadan, ka woilu bila kankira sen naanin na, sen kelen koyina kelen. Wo rɔ, koyina fila ri ke kankira fan kelen fɛ, a tɔ fila ri ke fan do fɛ. 13 Ai ye gbelekeilu raben kasiya jiri rɔ, ka sanin la woilu ma ka a jiri bɛɛ latunun. 14 Ai ye woilu don koyinailu rɔ teriya tɔomasere kankira fan fila bɛɛ rɔ, sa kankira ri se madonninna. 15 Gbeleke woilu donni ye to koyinailu rɔ. Ai kana woilu labɔ. 16 N keto sereya men sebela, i ye wo bila teriya tɔomasere kankira kɔndɔ. 17 «Ai ye julumun kafari dalatuun nadan sanin jerɛwolo la. A janya ye ke nunkan ja fila ni tala ri. A kɔndɔ ye ke nunkan ja kelen ni tala ri. 18 Ai ri seruben bisiki kelen kelen nadan datuun na a kun fila la. Ai ri woilu ladan sanin gbasinin dɔ. 19 Ai ye seruben bisiki kelen nadan kankira datuun na a kun kelen na, ka a tɔ kelen nadan dalatuun kun do wo la. Seruben bisiki fila ni kankira dalatuun bɛɛ ye ladan ka a ke fen kelen di. 20 Seruben sawura fila ri naben jɔɔn ma, ka ii ja lɔni to julumun kafari datuun na. Ii kawailu ri layele san ma, ka birin kankira datuun na kun na. 21 N keto walan kabalaman fila men dila ile ma, i ri woilu bila teriya tɔomasere kankira kɔndɔ ka a dalatuun ii ma. 22 N keto n jere yirakala i la teriya tɔomasere kankira datuun na sanma ye, seruben bisiki fila tema. N ye a fɛ Isirayelikailu ye taama ja men ma, n di wo

sariyailu bɛɛ di i ma ye le.» 23 «Awa, ai ye tabali kelen nadan kasiya jiri rɔ. A janya ye ke nunkan ja fila ri, a kɔndɔ ye ke nunkan ja kelen di, a lɔ ye ke nunkan ja kelen ni tala ri. 24 Ai ye sanin jerɛwolo la tabali wo bɛɛ ma ka jiri bɛɛ latunun, ka a da kirinkirin bɛɛ ke sanin di. 25 Ai ye fɛrenilu kankan tabali la tabali fan bɛɛ la. Fɛren woilu bonya ri ben bolo koyini naanin bonya ma. Ai ye dagbolo saninnaman ke fɛren woilu la. 26 Ai ye koyina naanin nadan sanin dɔ, ka woilu kelen kelenna don tabali tonkon naanin na a sen kelen kelenna dafɛ. 27 Koyinailu ye lasudunya fɛrenilu la. Tabali ta gbelekeilu ri don koyina woilu rɔ sa tabali ri se madonninna. 28 Ai ye gbeleke fila ladan kasiya jiri rɔ, ka sanin la woilu kan ka jiri bɛɛ latunun. Gbeleke woilu ri ke tabali madoninfenilu ri. 29 Muran menilu ri bila tabali kan, ai ye woilu ladan sanin jerɛwolo la. Wo doilu ri ke ikomin pileti ni kalamailu ni jilafeilu ni daailu. N sarakalaselailu ri resenji ke muran woilu kɔndɔ ka a labɔn ka a ke niilifen di. 30 Saraka buru ri bila tabali jin kan. Saraka buru ka kan ka ke n jakɔrɔ ye tuma bɛɛ.» 31 «Ai ye fitinasii fen ladan sanin jerɛwolo gbasinin dɔ. A sen ni a kala ye ke fen kelen di, a ni a fitinasii daaninilu ni a kuruilu ni a fɛren bisikilu bɛɛ. 32 Bolon wɔrɔrɔ ri bɔ a kala ma. Bolon sawa ri ke bolokinin fɛ, bolon sawa ri ke bolomaran fɛ. 33 Ai ye daani sawa ladan bolon kelen kelenna bɛɛ la, ka woilu ke amande jiriden munɔja ri, bɛɛ ni a kuruilu, bɛɛ ni a fɛrenilu. 34 Ai ye daani naanin nadan fitinasii fen kala la, ka woilu fanan ke amande jiriden munɔja ri, bɛɛ ni a kuruilu, bɛɛ ni a fɛrenilu. 35 Bolon fila fila ye farala kala la yɔrɔ sawa menilu rɔ, ai ye kuru kelen nadan kala la yɔrɔ woilu kelen kelenna bɛɛ kɔrɔ. 36 Fitinasii fen ni a kuruilu ni a bolonilu bɛɛ ri i ladan sanin jerɛwolo gbasinin dɔ. Wo bɛɛ ye ke fen kelen di. 37 «Ai ye fitina wɔrɔnwula ladan ka woilu sii fitinasii fen kan, sa ii ri a jɛfɛla layelen. 38 Ai ye fitina rabɔlanilu ni buurigbe ke fenilu ladan sanin jerɛwolo rɔ. 39 Fitinasii fen ni a muranilu bɛɛ ye ladan sanin jerɛwolo kilo bisawa la. 40 Musa, i ye a ke kɔnɔma. I ye baara jin bɛɛ ke ka a ben sawura ma, men ye yirakala i la koyinke kan yan.»

26 «Ai ye n daa make faaninbon nadan faanin jan tan na. Faanin woilu ye ke faaningbe numa ri, a ni kari buleman ni kari wulenman jalagbe ni kari wulenman kadi kadi ye men na.

Men kusan faanin soola kosebe, wo ye seruben sawurailu ta ii kan. **2** Faanin tan woilu bee ye kanya. Ii janya ye ke nunkan na muwan ni seyin di. Ii kondo ye ke nunkan na naanin di. **3** Ai ye faanin loolu kara i jwon na, ka a to loolu fanan kara i jwon na. **4** Faanin loolu men karani i jwon na, ai ye tonilu bila faanin looluna wo dagbolo la. Ai ye wo jwon ke faanin to loolu fanan na, menilu karani i jwon na. Ai ye ton woilu ladan kari buleman do, **5** ka ton biloolu biloolu bila faanin fila wo dagbolo la, ka ii na ben i jwon ma. **6** Ai ye fendamirafen saninnaman biloolu ladan, ka woilu kelen kelenna bee don ton fila fila ro ka faanin fila woilu tuun i jwon na. Wo ro, faaninbon muume ri tuun i jwon na ka ke fen kelen di. **7** «Ai ye faanin jan tan ni kelen nadan baa si la, ka ii ke faaninbon kunnabirin di. **8** Faanin tan ni kelen woilu bee ye kanya. Ii janya ye ke nunkan na bisawa ri. Ii kondo ye ke nunkan na naanin di. **9** Ai ye faanin loolu kara i jwon na, ka faanin to woro kara i jwon na. Faanin worona ye rakunben fila ri kunnabirin wo jefela ro. **10** Faanin loolu menilu karani i jwon na, ai ye ton biloolu bila faanin wo looluna dagbolo la. Faanin to woro menilu fanan karani i jwon na, ai ye ton biloolu bila wo worona dagbolo la. **11** Ai ye fendamirafen sulanelaman biloolu ladan, ka woilu don faaninilu tonilu ro. Wo ro, faaninilu ri tuun i jwon na ka ke fen kelen di. **12** Faanin tan ni kelen wo janya ri tamin bon janya kan. Faanin kelen talante men di to, ai ye a to wo ye jii bon kofe. **13** Faanin tan ni kelen wo bonya ri tamin bon bonya kan fanan. Faanin nunkan na kelen di to faanin fan fila bee fe. Ai ye a to wo ye jii bon fan fila bee fe ka a bee datuun. **14** «Ai ye faaninbon kunnabirin nadan saaji gboloilu la, menilu ra wulen, ka kunnabirin gberɛ fanan nadan gbolo kolonin numailu su gberɛ la. Kunnabirin filana wo ri la saaji gbolo ta kan ka to a san fe. **15** «Ai ye kasiya jiriilu ta ka faaninbon damira jiriilu ladan, menilu ri lalo ka faaninbon mira. **16** Woilu kelen kelenna bee janya ye ke nunkan na tan di. Ii bonya ye ke nunkan na kelen ni tala ri. **17** Ai ye temala jiri fila bila jiri woilu tema, ka temala jiri woilu nabɛn i jwon ma. Faaninbon damira jiriilu bee ye ladan wo na. **18** Faaninbon damira jiri muwan di lalo faaninbon tele kankan bolokinin do. Ai ye woilu ladan, ka siifenju wodigbelaman binaanin fanan nadan, menilu bilato damira jiri woilu ju koro, damira jiri kelen siifenju fila,

baa sen fila menilu ye damira jiriilu bee ma, woilu bee ye don siifenju ro, sen kelen siifenju kelen. **20** Faaninbon damira jiri muwan di lalo faaninbon tele kankan bolomaran do fanan. Ai ye woilu ladan, ka siifenju wodigbelaman binaanin fanan nadan, jiri kelen siifenju fila. **22** Faaninbon damira jiri woro ri lalo faaninbon telebe ro, bon ko ma konin. Ai ye woilu ladan, **23** ka jiri fila fanan nadan, menilu ri lalo bon ko ma ka ke faaninbon tonkonilu ri. **24** Tonkon jiri fila jinilu bee ye ladan jiri fila fila la, menilu tansanni duu ma ka ben i jwon ma san fe. Jiri fila kunilu ri mira i jwon na koyina kelen na. Ai ye tonkon jiri fila bee ladan ten. **25** Wo ro, faaninbon damira jiri seyin keto lalala bon kofe la muume ro. Siifenju wodigbelaman tan ni woro keto bilala woilu koro, jiri kelen siifenju fila. **26** «Ai ye gbeleke ladan kasiya jiri ro, menilu ri kankan faaninbon damira jiriilu kan ka woilu ramira. Gbeleke loolu ri kankan faaninbon fan kelen damira jiriilu kan. **27** Gbeleke loolu ri kankan faaninbon fan do damira jiriilu kan. Gbeleke loolu fanan di kankan faaninbon kofe la damira jiriilu kan, bon telebe fan fe konin. **28** Kankan gbeleke menilu ri ke gbeleke loolu loolu woilu tema ta ri, ai ye woilu ladan sa ii ri bo faaninbon fan kelen tonkon do la ka wa se fan wo tonkon do ma. Ii ri don koyina saninnamanilu ro damira jiriilu talante ro. **29** Ai ye sanin la faaninbon damira jiriilu kan ka jiri bee latunun, ka sanin la gbeleke kankantailu fanan kan ka jiri bee latunun. Ai ye koyina saninnamanilu ladan ka woilu ke faaninbon damira jiriilu la. Gbeleke kankantailu ri don woilu ro. **30** Nba, Musa, n ka men yiraka i la koyinke kan yan, i ye n na faaninbon lo ka a ben wo ma. **31** «Ai ye bon tateefaanin nadan faaningbe numa la, a ni kari buleman ni kari wulenman jalagbe ni kari wulenman kadi kadi. Moɔ men kusan faanin soola kosebe, wo ri seruben sawurailu ta a kan. **32** Ai ye tateefaanin dun samasen naanin nadan kasiya jiri la, ka sanin la woilu kan ka jiri bee latunun. Ai ye soolan saninnamanilu ke samasen woilu la, ka samasen sii siifenju wodigbelaman naanin kan, samasen kelen siifenju kelen. Ai ye tateefaanin dun soolan woilu la. **33** Ai ye tateefaanin wo dun samasenilu la fendamirafenilu koro, ka teriya toomasere kankira sii faanin kofe. Faanin wo ri ke yoro seniman ni yoro seniman fisamante dan fara bo ri. **34** Ai ye julumun kafari dalatuun

sii teriya toomasere kankira kan yoro seniman fisamante kondo. **35** Ai ye tabali sii tatefaanin jefɛ faaninbon tele kankan bolomaran fan fɛ, ka fitinasiifen lo faaninbon tele kankan bolokinin fan fɛ ka a jnaben tabali la. **36** «Faanin men di dun faaninbon donda la, ai ye wo ladan faaningbe juma la, a ni kari buleman ni kari wulenman jalagbe ni kari wulenman kadi kadi. Men kusan faanin soola, wo ye a soo ka a ja. **37** Ai ye kasiya jiri loolu ladan, ka sanin la woilu kan ka jiri bee latunun. Ai ye siifenju sulaneelaman loolu ladan, jiri kelen siifenju kelen. Ai ye soolan saninnamanilu ke jiriilu la, ka donda faanin dun woilu la.»

27 «Ai ye saraka janin diya kelen nadan kasiya jiri ro, ka a lo ke nunkan ja sawa ri. A fan naanin bee ye kanya, ka a bonya ni a janya bee ke nunkan ja loolu ri. **2** Ai ye saraka janin diya tonkon kelen kelenna bee ladan ka ii ke kolofen kere la munu ja ri. Ai ye sulanee la saraka janin diya yoro bee kan, ka a jiri bee latunun. **3** Ai ye buurigbe ke muranilu ladan, a ni buurigbe tafenilu ni jeli ke muranilu ni sobo soolanilu ni takise ke fenilu. Ai ye saraka janin diya muran woilu bee ladan sulaneelaman na. **4** Ai ye sansan sulaneelaman nadan, ka koyina sulaneelaman kelen kelen nadan a tonkon naanin na. **5** Ai ye sansan sulaneelaman wo la dagbolo koro saraka janin diya kondo, sa a ri bo saraka janin diya ju koro yoro ka se a lo temala ro. **6** Ai ye gbelekeilu raben kasiya jiri ro saraka janin diya madonni kanma, ka sulanee la woilu yoro bee kan. **7** Ai wa ke saraka janin diya madonnila, ai ri gbeleke woilu don koyina sulaneelamanilu ro saraka janin diya fan fila bee ro. **8** Ai ye saraka janin diya lo jiri ferenilu la ka a kondo rakolon to. Ii ye a lo ikomin n ka a yiraka i la ja men ma ka i to koyinke kan yan.» **9** «Awa, ai ye n daa make faaninbon naminin faaningbe juma le la ka lukondola labo. Faaninbon tele kankan bolokinin fan fɛ, faanin janya ri ke nunkan ja keme ri. **10** Faanin woilu ri damira samasen muwan bolo, menilu siini siifenju sulaneelaman muwan kan. Soolan wodigbelamanilu ni faanindun koyina wodigbelamanilu ye ke samasenilu la. **11** Faaninbon tele kankan bolomaran fan fanan ye raben wo ja kelen ma. A laminin faaninilu janya ye ke nunkan ja keme ri. Faanin woilu ri damira samasen muwan bolo, menilu kelen kelenna bee siini a siifenju sulaneelaman

kan. Soolan wodigbelamanilu ni faanindun koyina wodigbelamanilu ye ke samasenilu la. **12** Faaninbon telebe fan fɛ, faanin janya ye ke nunkan ja biloolu ri. Faanin woilu ri damira samasen tan bolo, menilu kelen kelenna bee siini a siifenju kan. **13** Faaninbon telebo fan fɛ, faanin janya ye ke nunkan ja biloolu ri. **14** Lukondola donda ri ke fan wo fɛ. Donda fan fila bee fɛ, faaninilu janya ri ke nunkan ja tan ni loolu ri. Faanin woilu ri damira samasen sawa sawa bolo, menilu kelen kelenna bee siini a siifenju kan. **16** Faanin men di bila n donda jere la, wo janya ye ke nunkan ja muwan di. Men kusan faanin soo la, wo ye faanin wo raben faaningbe juma la, a ni kari buleman ni kari wulenman jalagbe ni kari wulenman kadi kadi. Faanin wo ri damira samasen naanin bolo, menilu kelen kelenna bee siini a siifenju kan. **17** Soolan wodigbelamanilu ni faanindun koyina wodigbelamanilu ye ke lukondola laminin samasenilu bee la. Woilu kelen kelenna bee ye sii a siifenju sulaneelaman kan. **18** Lukondola janya ye ke nunkan ja keme ri. A bonya ye ke nunkan ja biloolu ri. A laminin faaninilu lo ye ke nunkan ja loolu ri. Woilu ye ladan faaningbe juma la. Samasen siifenju ye dan sulanee la. **19** Faaninbon muranilu bee ye ladan sulanee la. Faaninbon ni a laminin faaninilu ri sidi bolo menilu la duu ma, woilu fanan ye ke sulanee ri.» **20** «I ye Isirayelikailu jamari ko ii ye na olibiye tulu juma juma ri, sa fitinailu ri se lamelenna waati bee. **21** Haruna ni a denceilu ye fitinasiifen sii n daa make faaninbon kondo. Ii ri a sii tatefaanin jefɛ, teriya toomasere kankira siini men kofɛ konin. Fitinailu ye melen n jakoro ye lon lon ka bo wura fɛ fo sooma da la. Sariya le wo ri, Isirayelikailu ka kan ka men nataama haan ka wa kadawu.»

28 Alla ka a fo ko: «Musa, i ye i koroce Haruna kili ko a ye na, a ni a denceilu Nadabu ni Abihu ni Elasari ni Itamari. I ri ii bo Isirayelikailu ro ka ii bila a dan na, sa ii ri ke n sarakalaselailu ri ka wo baara ke n ye. **2** Ai ri faanin juma juma kara i koroce Haruna ye, men di bonya di a ma. Faanin wo ri ke fen seniman di. **3** Menilu kusan karalila kosebe, n ka wo famunyali di menilu ma konin, i ye woilu kili. I ye a fo ii ye ko ii ye Haruna la faaninilu kara, a ri menilu bila a kan na a lasii lon. Wo ko ro, a ri woilu bila a kan na ka n saraka baara ke. **4** Ii ye

sisirō bōrōni ni kōkanbila durukini kara, a ni durukiba ni wo duruki kōrōbila sōoni ni jalamu ni tesidilan. Ii ye faanin seniman woilu kara i kōrōce Haruna ni a denceilu ye, baa woilu ri n na sarakalasela baara ke. 5 Ii ye faanin woilu kara faaningbe numa la, a ni kari buleman ni kari wulenman jalagbe ni kari wulenman kadi kadi la, a ni sanin na. 6 «Menilu kusan bololabaara kela kosebe, woilu ye kōkanbila durukini ladan. Ii ye a ladan faaningbe numa la, a ni kari buleman ni kari wulenman jalagbe ni kari wulenman kadi kadi la, a ni sanin na. 7 Kanbankun julū kelen kelen ye ke kōkanbila durukini tonkon fila la, sa a jefela yōrō ni a kōfela yōrō ri se tuunna i nōon na. 8 Ii ye tesidilan sōoni numa ke kōkanbila durukini la. Tesidilan ni kōkanbila durukini ri ke fen kelen di. Ii baaraja fanan ye kanya. Ii ye tesidilan nadan faaningbe numa la, a ni kari buleman ni kari wulenman jalagbe ni kari wulenman kadi kadi la, a ni sanin na. 9 Kabakuru men tōo ko onikisi, ai ye wo kabakurun fila ta ka Isirayeli denceilu tōo sebe woilu kan ka ben ii si kasabi ma. Ai ye tōo wōrō sebe kabakurun fōlo kan, ka a tō wōrō sebe kabakurun filana kan. 11 Ai ye Isirayeli denceilu tōo sebe kabakurun fila woilu kan ikomin sebēli ye kela kabakurun kan ja men ma ka a ke janōo di. Wo kō rō, ai ye kabakurun fila wo don fendamirafen saninnamanilu rō, kabakurun kelen fendamirafen kelen. 12 Wo wa ke, ai ye ii bila kōkanbila durukini kanbankun julū fila la. Kabakurun woilu ri ke hankili bila fenilu ri Isirayelikailu la ko rō. Haruna wa faanin wo don, Isirayelikailu tōo ri ke a kanbankun kan ka ke hankili bila fen di nde Allabatala jākōrō. 13 Ai ye fendamirafen saninnaman fila ladan, kabakurun fila wo ri bila menilu rō. 14 Wo wa ke, ai ye julū saninnaman fila ladan sanin jerewolo la. Ai ye woilu mōrōmōrō ikomin julukise ye mōrōmōrōla ja men ma, ka ban ka ii nara kabakurun woilu fendamirafenilu la.» 15 «Men kusan bololabaara kela kosebe, wo ye ko latee sisirō bōrōni ladan. A ye a ladan sanin na, a ni kari buleman ni kari wulenman jalagbe ni kari wulenman kadi kadi la, a ni faaningbe numa la ikomin kōkanbila durukini. 16 A wa lakadi ka a la nōon kan a fan naanin bēe ri kanya. A janya ni a bonya bēe ri ke sinbiri ja kelen di. 17 A ye a masidi kabakurun sankōgbelenilu la, ka woilu nara a la safa naanin na. A safa fōlo ye ke saridiwan kuru ri, a ni topase kuru ni emerada kuru. 18 A safa filana ye ke karibunkili kuru ri, a ni safiri kuru ni jaman kuru. 19 A safa sawana ye ke jasinti kuru ri, a ni akate kuru ni ametisi kuru. 20 A safa naaninna ye ke kirisaliti kuru ri, a ni onikisi kuru ni jasipe kuru. Kuru woilu bēe ye don fendamirafen saninnamanilu rō, kuru kelen fendamirafen kelen. 21 Kabakuru bēe ladennin ye ke tan ni fila ri, ka a ben Isirayelikailu la kabilailu jate ma. Ii tōoilu ye sebe nēe la kabakurunilu kan, kabakurun kelen tōo kelen. Tōoilu ye sebe ikomin tōo ye sebela ja men ma janōo kan. 22 «Ai ye julū saninnaman fila ladan, menilu ri bila sisirō bōrōni la. Ai ye ii ladan sanin jerewolo la, ka ii mōrōmōrō ikomin julukise ye mōrōmōrōla ja men ma. 23 Ai ye koyina saninnaman fila ladan, ka ii sidi sisirō bōrōni sanfe tonkon fila la. 24 Ai ye julū saninnaman woilu kunilu don koyina kelen kelenna rō sisirō bōrōni tonkon fila la, 25 ka ii kun gbereilu don fendamirafenilu la, ni a ye kanbankun julū fila la kōkanbila durukini jefela rō. 26 Ai ye koyina saninnaman fila gbere ladan ka woilu sidi sisirō bōrōni kōfe yōrō la a duuma fan tonkon fila la. 27 Ai ye koyina saninnaman fila gbere ladan ka woilu sidi kōkanbila durukini kanbankun julū fila jefela rō. Ai ye ii sidi julū woilu ju kōrō kara diya dafe tesidilan kun dō. 28 Ai ye sisirō bōrōni koyinailu ni kōkanbila durukini koyinailu bila i nōon ma julujala bule la, sa sisirō bōrōni ri to a nō rō kōkanbila durukini kan tesidilan kun dō. 29 «Haruna wa ke donna yōrō seniman kōndō tuma tuma, ko latee sisirō bōrōni ri ke a sōn kan. Isirayeli denceilu tōo sebēni kuruilu kan bōrōni wo kan. Tōo woilu ri ke hankilibilafen di nde Allabatala jākōrō kadawu. 30 I ye Urima ni Tumima bila sisirō bōrōni kōndō, sa ii ri ke Haruna jusu kan a don tuma Allabatala jākōrō yōrō seniman kōndō. Urima ni Tumima ye n kiti jinin fenilu le ri Isirayelikailu bolo. Haruna wa na a lō Allabatala jākōrō tuma tuma yōrō seniman kōndō, fo woilu ye ke a sōn kan.» 31 «Awa, Haruna ri kōkanbila durukini bila durukiba men kan, ai ye wo bēe ladan faanin buleman na. 32 Ai ye kun don woo bō a temala rō, ka faanin gbiliman kara woo laminin dō ka a ke dagbolo ri, sa durukiba kana fara. 33 Ai ye kerenati jiridenilu sawura ta kari buleman ni kari wulenman jalagbe ni kari wulenman kadi kadi la durukiba sen kōrōlailu dagbolo muume kan. Ai ye talan dennin saninnamanilu bila

bila jiridenilu sawura tɛma. **34** Talan dennin saninnaman kelen ye tuun kerenati jiriden sawura kelen kelenna bɛɛ la dagbɔlo muume kan. **35** Haruna wa wuli n na sarakalasela baara kɛla, fo a ye durukiba wo bila a kan na. A don tuma ni a bɔ tuma yɔrɔ seniman kɔndɔ nde Allabatala jɔkɔrɔ, talan mɛnilu ye durukiba dagbɔlo la, woilu mankan di bɔ. Wo jɔa ma, Haruna ti nala faala. **36** «Ai ye saninfede do ladan sanin jerewolo la, ka sebɛli do kɛ a ka a fɔ ko: <A bilani a dan na Allabatala yɛ.> Ai ye wo sebɛ ikomin sebɛli ye kɛla tɔɔ jɔanɔ kan jɔa mɛn ma. **37** I ye saninfede wo sidi bitiran jɛfɛla rɔ julɔ buleman na. **38** Wo le rɔ, Haruna wa don yɔrɔ seniman kɔndɔ tuma tuma nde Allabatala jɔkɔrɔ, saninfede wo ri kɛ a tin na. Wo ri a yiraka ko Haruna ye a lɔla Isirayelikailu la kojuuilu kunko la, ii ka mɛnilu kɛ ii la sarakailu bɔ tuma. Ikomin saninfede ni a sebɛli wo ri kɛ Haruna tin na, n di sɔn Isirayelikailu la sarakailu rɔ. **39** «Ai ye duruki kɔrɔbila ni bitiran rabɛn faaningbɛ juma la. Mɛn kusan faanin sɔɔla, wo ye tɛsidilan dabɛn ka a sɔɔ ka a jɔa. **40** Ai ye duruki kɔrɔbila ni tɛsidilan ni fula jumailu ladan Haruna dɛnceilu yɛ, mɛnilu ri bonya di ii ma. **41** I ye faanin woilu bila i kɔrɔɔɛ Haruna ni a dɛnceilu kan na ka tulu mun ii kun na, ka ii lasii n na sarakalasela baara la. I ri ii bila a dan na tɛn sa ii ri n na sarakalasela baara kɛ. **42** Ai ye kurusi kurunniilu ladan ii ye faaningbɛ la. Kurusi woilu ye bɔ ii soro rɔ ka na dan ii woro rɔ. Ii ri woilu don ii la durukiilu kɔrɔ sa ii ri ii jɛrɛ sutura. **43** Haruna ni a dɛnceilu wa don n na faaninbon kɔndɔ, wala ii wa ii madon saraka janin diya la ka baara kɛ yɔrɔ seniman kɔndɔ, fo ii ye faanin woilu bila ii kan na. Ni wo tɛ, ii ri jalaki ka sa. Sariya le wo ri, mɛn ka kan ka latɛlɛn Haruna ni a bɔnsɔnilu bolo kadawul!»

29 Allabatala ka a fɔ Musa ye ko: «I ka kan ka Haruna ni a dɛnceilu bila a dan na jɔa mɛn ma n na sarakalasela baara kɛ kanma, alɛ le jɔin. I ye tora bulan kɛlɛn mira, a ni saaji filɔ, fɛɛ tɛ mɛnilu la. **2** I ye farinin muun juma ta, ka buru labɛn a la a ni kɔtɔ ni dɛba, lɛbɛn ti mɛn na, ka tulu mun a ma. **3** I ye woilu bɛɛ bila sɛɛ kɛlɛn kɔndɔ. I wa na tora ni saaji filɔ ri ii kannatɛɛ diya, i ye na sɛɛ wo fanan di. **4** «I ye Haruna ni a dɛnceilu lana n na faaninbon da la, ka ii ko ji la. **5** Wo wa kɛ, i ye duruki kɔrɔbila ni durukiba bila Haruna kan na, a ni kɔkanbila

durukini ni sisirɔ bɔrɔni, ka ban ka kɔkanbila durukini sidi a ma tɛsidilan na, jɛsɛdanna kusan ka mɛn nadan. **6** I ye bitiran kɛ Haruna kun na, ka kuntiia yɛ tɔɔmasɛrɛ sɛniman sidi bitiran kan. **7** I ye suwandili tulu mun a kun na ka a bila a dan na n na baara kanma. **8** Wo wa kɛ, i ri Haruna dɛnceilu lana ka duruki kɔrɔbila bila ii kan na. **9** I ye ii tɛsidi tɛsidilanilu la, ka ban ka bitiran kɛ ii kun na. N na sarakalasela baara ri kɛ Haruna ni a bɔnsɔnilu ta ri kadawu. Sariya rabilabalɛ le wo ri. Wo wa kɛ, i ri Haruna ni a dɛnceilu bila a dan na baara wo kanma. **10** «I ye tora lana n na faaninbon da la. Haruna ni a dɛnceilu ye ii boloilu la a kun kan. **11** I ye tora kannatɛɛ nde Allabatala jɔkɔrɔ n na faaninbon da la ye. **12** I ye i bolo koyini su tora jɛli rɔ ka a mun saraka janin diya tonkon kɛrɛilu la, ka a jɛli tɔilu bɛɛ labɔn saraka janin diya ju fɛ. **13** Wo wa kɛ, kɛn mɛn ye tora kɔnɔ rɔ, i ye wo bɛɛ ta, a ni bijɛ fan juma ni kɔrɔkudu filɔ ni woilu kɛnilu bɛɛ. I ye wo bɛɛ la saraka janin diya kan ka ii janin ka kɛ buuri ri. **14** Kɔni i ye tora sobo ni a gbolo ni a noo bɛɛ janin ta rɔ jama daa makɛ diya kɔfɛ. Wo le ri kɛ saraka ri, mɛn di n sarakalasɛlailu la julumunilu labɛ. **15** «I ye saaji filɔ wo kɛlɛn mira. Haruna ni a dɛnceilu ye ii bolo la wo kun kan. **16** I ye saaji kannatɛɛ ka a jɛli ta ka a sadisadi saraka janin diya fan bɛɛ kan. **17** I ye saaji boso ka a tɛtɛtɛ. I ye a kɔnɔrɔfɛnilu ni a sɛnilu rako, ka woilu bila sobo kurunkurun ni kunkolo kan. **18** I ye saaji bu bɛɛ janin saraka janin diya kan saraka janinta la. Saraka janinta le a ri, mɛn di bɔ nde Allabatala ye ka a janin ta la. Wo suma duman n ye. **19** «Wo wa kɛ, i ye saaji filana ta. Haruna ni a dɛnceilu ye ii boloilu la a kun na. **20** I ye a kannatɛɛ ka a jɛli do ta ka wo mun Haruna ni a dɛnceilu bolokinin tolo nun na, ka do fanan mun ii bolokinin bolo kunkuruba kan, a ni ii bolokinin sɛn kunkuruba. I ye jɛli tɔ sadisadi saraka janin diya fan bɛɛ kan. **21** Jɛli mɛn sadisadini saraka janin diya kan, i ye wo do ta, ka suwandili tulu do fanan ta ka woilu sadisadi Haruna ni a dɛnceilu kan, a ni ii la faaninilu bɛɛ kan. Wo le rɔ, Haruna ni a dɛnceilu ni ii la faaninilu ri bila a dan na ka kɛ fɛn sɛniman di. **22** «Saaji filana wo ye saraka ri, mɛn ye bɔla ka Haruna ni a dɛnceilu bila ii dan na n na baara kanma. Wo rɔ, i ye saaji kɛn ta, a ni a kɔ ni a jusu fan juma ni a kɔrɔkudu filɔ bɛɛ ni kɛn mɛn ye woilu lamininna ni kɛn mɛn ye kɔnɔrɔ nooilu

laminin bee ro. I ye bolokininma woro fanan ta. 23 I ye buru fununbali kelen ni buru kelen men dabenni tulu la ni burunin kelen ta see kondo, men bilani nde Allabatala jakoro. 24 I ye fen woilu bee don Haruna ni a denceilu bolo, ko ii ye woilu layele nde Allabatala jakoro ka a yiraka ko ii ye a bee dila n ma. 25 Wo wa ke, i ye fen woilu bo ii bolo ka woilu bila saraka janin diya kan ka ii janin. Sarakailu le ii ri, menilu ri bo nde Allabatala ye ka janin ta la. Wo suma duman n ye. 26 «I ye Haruna lasii saaji sisi layele Allabatala jakoro, ka a yiraka ko i ye a bee dila nde Allabatala ma. Sisi wo ye ile niyoro le ri. 27 N sarakalasela lasii saaji sisi ni a woro menilu korotara n jakoro, ko woilu bilani a dan na ka ke n ta ri. Ko Haruna ni a denceilu niyoro le woilu ri. 28 Isirayelikailu wa jususuma saraka bo tuma tuma, ii ye niimafen wo sisi ni a woro di nde Allabatala ma. Woilu ri ke Haruna ni a bonsonilu niyoro ri. 29 «Haruna la faanin seniman di ke a bonsonilu ta ri a sani ko ro. Suwandili tulu munto kela a norobila kan lon men ka wo bila a dan na n na baara ke kanma, a norobila wo ri Haruna la faanin wo bila a kan na. 30 Haruna dence men wa bila a no ro n na sarakalasela baara la, wo wa don n na faaninbon na ka n na sarakalasela baara damira yoro seniman kondo, a ri faanin woilu bila a kan na tele woronwula koro. 31 «Nba, saaji men kera saraka ri ka Haruna ni a denceilu sii n na sarakalasela baara la, i ye wo sobo ta ka a tibi yoro seniman do ro. 32 Haruna ni a denceilu ri sobo wo don, a ni buru menilu ye see kondo. Ii ye woilu don n na faaninbon da la. 33 Saraka woilu bora ka ii la julumunilu labe ka ii bila ii dan na ii lasii tuma n na sarakalasela baara la. Ii ye woilu don. Koni maa gbera si kana fen woilu don, baa fen woilu seniman. 34 Ni sobo wo to siira haan sooma da la, wala buru to, wo ye janin ka ke buuri ri. A kana a don, baa a seniman. 35 «N ye menilu fola i ye, i ye woilu bee ke Haruna ni a denceilu ye ka ii bila n na sarakalasela baara ro. I ye wo bee ke lon lon tele woronwula koro. 36 I ye tora kelen bo lon lon ka ke solonali saraka ri. I ri saraka janin diya seninya wo ja. Wo wa ke, i ri tulu mun a kan ka a bila a dan na ka a ke n ta ri. 37 I ye wo bee ke ten lon lon tele woronwula koro. Wo bolo ma, saraka janin diya wo ri ke fen seniman ba ri. Fen fen wa a maa a la, wo fanan di ke fen seniman di.» 38 «Ai ye san kelen saa bulan fila

bo saraka janin diya kan lon lon kadawu. 39 Ai ye saa bulan kelen bo sooma, ka kelen bo wura fe. 40 Ai ye farinin juma kilo sawa ni olibiye susunin tulu litiri kelen ta ka woilu naamin i joon na, ka wo bo saa bulan fe sooma. Ai ye resenji litiri kelen ni tala labon, ka wo fanan ke saraka ri. 41 Ai ye saa bulan filana bo wura fe, ka farinin ni olibiye tulu ni resenji la a kan ikomin sooma ta. Saraka janinta le a ri, men di bo nde Allabatala ye ka janin ta la ka ke buuri ri. Wo suma duman n ye. 42 Ai ni ai bonsonilu ye saraka janinta woilu bo tuma bee. Ai ye ii bo nde Allabatala jakoro kunben faaninbon da la. N keto n na jama kunbenna ye le ka kuma i ye. 43 N di Isirayelikailu kunben ye le. N sooro ri yoro wo bila a dan na ka a ke n ta ri. 44 N di n na faaninbon ni saraka janin diya bila a dan na ka ii ke n ta ri. N di Haruna ni a denceilu fanan bila ii dan na n na baara kanma, sa ii ri n na sarakalasela baara ke. 45 N di n make Isirayelikailu tema ka ke ii Maari ri. 46 Ii ri a lon ko nde le ii Maari Allabatala ri, men ka ii labo Misiran jamana ro sa n di n make ii tema. N ye ii Maari Allabatala le ri.»

30 «Ai ye wusulanjanin saraka janin diya ladan kasiya jiri la. 2 Wo fan naanin bee ye kanya, ka a janya ni a bonya bee ke nunkan ja kelen kelen di. A lo ye ke nunkan ja fila ri. Kere munja ye ke a tonkon naanin bee la, koni kereilu ni saraka janin diya bee ye ke fen kelen de ri. 3 Ai ye sanin jerewolo la a sanfe a ni a kerefe naanin yoro bee a ni a kereilu bee kan, ka da kirinkirin bee ke sanin di a fan naanin bee la. 4 Ai ye koyina saninnaman fila ladan da kirinkirin wo koro saraka janin diya fan fila fe, fan kelen koyina fila. Sarakabodiya ta gbelekeilu ri don koyina woilu ro, sa saraka janin diya ri se madonninna. 5 Ai ye gbelekeilu raben kasiya jiri la ka sanin la ii yoro bee kan. 6 Ai ye saraka janin diya wo sii tatefaanin jefe. Teriya toomasere kankira ni a julumun kafari dalatuun ye tatefaanin wo kofe. Tuma tuma n keto i kunbenna yoro wo le ro. 7 «Haruna wa fitinailu raben sooma sooma, a ye wusulan sumaduman janin saraka janin diya wo kan. 8 A wa fitinailu lamelen wura wura, a ye wusulan sumaduman janin iko tuunni. Wusulan ye to janinna wo ja ma nde Allabatala jakoro tuma bee. Ai bonsonilu bee ye a ke ten haan ka wa kadawu. 9 Ai kana wusulan su gbera janin

wusulanjanin saraka janin diya kan. Ai kana sarakailu bo a kan, menilu ri janin ka ke buuri ri. Ai kana suman ke saraka ri ka a bo a kan. Ai kana resenji ke saraka ri ka wo labon a kan. 10 San san, kolofen men boni ka a ke solonali saraka ri, Haruna ye wo jeli ta ka a ke saraka janin diya kereilu kan. Haruna ri saraka janin diya seninya ten sija kelen san san. Ai bonsonilu ye a ke ten haan ka wa kadawu. Sarakabodiya wo bilani a dan na ka ke nde Allabatala ta ri. A seniman ba le.» 11 Allabatala ka a fo Musa ye iko tuunni ko: 12 «I wa too sebeli ke ka Isirayelikailu jate lon, ii kelen kelenna bee ye ii jere nii kunka wodi bo ka a di nde Allabatala ma, sa toroya kana ii soron too sebeli waati la. 13 Menilu too wa sebe, ii kelen kelenna bee ye wodigbe karamun wooro bo. Karamun wooro ye Allabatobonba sekeli tala le. Wo ri ke niilifen di ka a di nde Allabatala ma. Yoror seniman jateli benni karamun tan ni fila le ma. 14 Moo menilu soron da san muwan bo, i ri woilu ni woilu korailu bee too sebe. Woilu bee ye niilifen wo di nde Allabatala ma. 15 Ii wa karamun wooro wo di nde Allabatala ma ka ke solonali fen ii ye, nanfulutii kana foyi la a ta kan, bolokolon kana foyi bo a ta la. 16 I wa solonali wodi wo soron Isirayelikailu la, i ri a ke n na faaninbon dabenfen di. Wodi wo ri ke hankilibilafen di ka nde Allabatala hankili bila a la ko Isirayelikailu nii da kunka.» 17 Allabatala ka a fo Musa ye ko: 18 «Ai ye koli muran ba sulaneelaman nadan koli kanma, ka a siifenju sulaneelaman fanan nadan. Ai ye a sii kunben faaninbon ni saraka janin diya tema, ka ji ke a kondor. 19 Haruna ni a denceilu ye ii boloilu ni ii senilu mako ji wo la. 20 Ii wa ke donna kunben faaninbon na tuma men na, ii ye ii boloilu ni ii senilu ko ji woilu la sa ii kana faa. Ka a la wo kan, ii wa ke ii madonna saraka janin diya la tuma men na ka saraka janin ta la Allabatala ye, ii ye ii boloilu ni ii senilu mako sa ii kana faa. Jamarili le wo ri Haruna ni a bonsonilu bee ma haan ka wa kadawu.» 22 Allabatala ka a fo Musa ye iko tuunni ko: 23 «I ye sumadiyalanilu bee ro juma doilu ta. I ye muri latikolon jilama kilo wooro ta, a ni kaneli sumaduman kilo sawa, ni sinamone sumaduman kilo sawa, ni kase sumaduman kilo wooro. Woilu bee ka kan ka ben yoro seniman na jateli ma. I ye olibiye tulu litiri naanin fanan ta. 25 Latikolon nadanna do ye woilu bee basan ka a ke suwandili tulu seniman di, men suma duman. Tulu wo ri ke fen

seniman de ri, men ye kela fen wala moo kan ka wo bila a dan na. 26 I ye tulu wo ta ka dooni mun kunben faaninbon ni teriya toomasere kankira kan, 27 a ni tabali ni a muran, a ni fitinasiifen ni a muran bee, a ni wusulanjanin saraka janin diya, 28 a ni saraka janinta bo diya ni a muran bee, a ni koli muran ba ni a siifenju fanan. 29 I ri fen woilu bila a dan na ten, ka ii ke n ta ri fasayi. Ii ri ke fen senimanilu ri. Ni fen fen ka a maa woilu la, wo fanan di ke fen seniman di. 30 «I ye tulu dooni mun Haruna ni a denceilu kan ka ii bila a dan na n na baara kanma. Ii ri n na sarakalasela baara ke. 31 I ye a fo Isirayelikailu ye ko n na suwandili tulu le jin di. Ko a seniman haan ka wa kadawu. 32 Moo si kana a ta ka a fari mamun a la. Moo si kana fenilu ladan, menilu ri ke a su ri. A seniman de. Ai ye a jate fen seniman di. 33 Moo moo wa a joon nadan, wo tii ri gben a la jama tema. Moo moo wa tulu wo ke moo gbera kan, men te n sarakalasela ri, wo tii ri gben a la jama tema.» 34 Allabatala ka a fo Musa ye ko: «Sumadiyalan menilu too ko sitaki ni onkile ni kalibanun, a ni wusulan sumaduman jerewolo, i ye wo ta ka a bee rakanya. 35 Sumaduman nadanna do ye woilu bee ni koo basan ka a ke wusulan jerewolo ri, men suma duman. Ai ye a jate fen seniman di, men bilani a dan na n na baara kanma. 36 I ye wusulan wo do ta ka a rasisi ka a ke muun di, ka a bila teriya toomasere kankira jefe kunben faaninbon kondor. N ye i kunbenna ye le. Ai ye wusulan wo jate fen seniman ba ri. 37 Ai kana sumadiyalan woilu ta ka wusulan do ladan ai jere ye, men ni jin bee ka kan. Ai ye a jate fen seniman ba ri, men ye Allabatala ta ri. 38 Moo moo wa wusulan wo joon nadan sa a ri sewa wo sumaduman do, wo tii ri gben a la jama tema.»

31 Allabatala ka a fo Musa ye ko: 2 «N da Yahuda kabila Uri mamaren Besaleli, Huri dence konin, suwandi baara jin kanma. 3 N da n Nii lajii Besaleli ro. Wo ro, a hankili duman, a la lonnin ka bon. A seni baara su bee kela. 4 A senin fen kejpimantailu ladanna sanin na, a ni wodigbe la, a ni sulanee la. 5 A seni kabakurun kiseilu lesela, ka ii bila fendamirafenilu la. A seni jiri fanan lesela. A kusan baara su bee kela. 6 N da Ahisamaki dence Oholiyabu fanan suwandi ka a ke Besaleli demenba ri. Oholiyabu ye Daan kabila moo do le ri. N da famunyali di bololabaarala gberailu fanan ma n na baara kanma. Wo ro, n

ka a fɔ i ye ko ai ye fen menilu ladan, ii ri se wo bɛɛ ladanna. 7 Ii ri se n na faaninbon nadanna, a ni teriya tɔɔmasere kankira a ni a julumun kafari dalatuun ni faaninbon muranilu bɛɛ. 8 Ii ri se tabali ni a muranilu bɛɛ ladanna, a ni fitinasiifen saninnaman jerɛwolo ni a muranilu bɛɛ, a ni wusulanjanin saraka janin diya. 9 Ii ri se saraka janin diya fanan nadanna, sarakailu ri janin men kan ka kɛ buuri ri. Ii ri saraka janin diya wo muranilu bɛɛ fanan nadan, a ni koli muran ba ni a siifenju. 10 Ii ye faanin kenjii bailu fanan nadan, n sarakalasela Haruna la faanin senimanilu ni a denceilu la faaninilu kɔnin. Haruna ni a denceilu ri faanin woilu bila ii kan na ka n na sarakalasela baara kɛ. 11 Ii ri suwandili tulu ladan, a ni wusulan suma duman, men di janin yɔɔɔ seniman kɔndɔ. Awa, ii ri fen woilu bɛɛ ladan ikomin n ka a jɛfɔ i ye jɛn men ma.» 12 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: 13 «I ye a fɔ Isirayelikailu yɛ ko ii ye Nɔɔɔ lonilu bɛɛ bonya, baa Nɔɔɔ lon ye tɔɔmasere le ri kadawu ii ni nde tema. A ri a yiraka ii la ko Allabatala le nde le ri, men ye ii bilala a dan na ka ii kɛ n ta ri. 14 Ii ye Nɔɔɔ lon bonya, baa lon seniman de wo ri ii bolo. Ni mɔɔ men ma sɔn lon wo bonyala fɔ ka baara do kɛ wo lon, ii ye a labɔ a badenmailu tema ka a faa. 15 Ii ye baara kɛ tele wɔɔɔɔ kɔɔɔ, kɔni tele wɔɔɔnwulana le Nɔɔɔ lon de ri, men bilani a dan na Allabatala bonya kanma. Mɔɔ men wa baara su su kɛ Nɔɔɔ lon kɔndɔ, ii ye wo faa. 16 Ii ni ii bɔnsɔnilu bɛɛ ka kan ka Nɔɔɔ lon nabato ka a bonya, baa teriya banbali le kadawu. 17 Nɔɔɔ lon ye tɔɔmasere le ri n ni Isirayelikailu tema kadawu, baa nde Allabatala le ka san ni duu dan tele wɔɔɔɔ kɔɔɔ, kɔni tele wɔɔɔnwulana lon, n ka baara lalo ka n dafɔɔɔ.» 18 Awa, Allabatala banda kumala Musa yɛ Sinayi koyinke kan tuma men na, a ka teriya tɔɔmasere walan kabalaman fila don Musa bolo, Alla jere ka sariyailu seɛɛ menilu kan.

32 Awa, mɔɔɔilu ka a yen ko Musa ra men a ma jii ka bɔ koyinke kan, ii ka i jɔɔɔ naden Haruna kanma, ka a fɔ a yɛ ko: «I wuli, i ye batofenilu ladan an ye, men di lo an jɔɔɔ! An ma a lon men ka Musa sɔɔɔn, men ka a lo an jɔɔɔ ka an nabo Misiran.» 2 Haruna ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye wa tololafen saninnamanilu ta, menilu ye ai musoilu ni ai denceilu ni ai denmusoilu toloilu la. Ai ye na woilu di n ma.» 3 Mɔɔɔilu bɛɛ ka ii la tololafen saninnamanilu bɔ ii toloilu la ka na

woilu di Haruna ma. 4 Haruna ka tololafenilu mira, ka ii yelen ka lɛsɛlifen do ta ka nisiden sawura ladan. Mɔɔɔilu ka a yen tuma men na, ii ka a fɔ ko: «Isirayelikailu, an na batofenilu le jɛn di, men ka an nabo Misiran.» 5 Haruna ka wo yen tuma men na, a ka saraka janin diya lo nisiden bisiki jɛ ka a fɔ ko: «Sini ri kɛ sali ri ka Allabatala bato.» 6 Wo duu sa gbɛ, ii sorira ka saraka janintailu a ni jususuma sarakailu bɔ. Wo kɔ rɔ, ii ka ii sii ka dɔɔnnin kɛ ka ii min, ka ban ka ii lawuli ii lamaa kanma. 7 Wo rɔ, Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «I kaliya, i ye jii koyinke kɔɔɔ sisen, baa i la mɔɔɔilu ra julumun ba kɛ, jama men bɔra Misiran i bolo kɔnin. 8 Ii ra bɔ sila kan jona, n ka men yiraka ii la. Ii ra nisiden sawura ladan sanin yelenni la, ka ii birin wo kɔɔɔ. Ii ra wo bato ka sarakailu bɔ a ye ka a fɔ ko: «Isirayelikailu, an na batofenilu le jɛn di, men ka an nabo Misiran.» 9 Allabatala ka a fɔ Musa yɛ ko: «N da jama wo yen. Ii ye mɔɔ kun gbɛlenilu le ri. 10 Sisen, i kana n nabo. N mɔnɛni ii kanma kojuuya. N di ii halaki, ka ban ka jama ba bɔ ile rɔ.» 11 Musa ka a Maari Allabatala matara koseɛɛ ko: «Allabatala, i ka i la jama labɔ Misiran sebaya ba la, a ni fanka ba la. Nfenna i ri mɔnɛ ii kanma kojuuya? 12 Ni i ka ii halaki, Misirankailu ri a fɔ ko i ka an nabo ye sa i ri kojuu kɛ an na. Ko i tun ye a fɛ ka an nana koyinke ma yɔɔɔ rɔ ka an faa, ka an si latunun ka bɔ dunuɔɔa rɔ. I ye i la mɔnɛ masuma. I ye a fɛ ka kojuu ba men kɛ i la mɔɔɔilu la, i ye wo bila. 13 I ye i hankili to i la jonilu rɔ, an benbailu Iburahima ni Isiyaka ni Isirayeli kɔnin. I ka i kali i jere tɔɔ rɔ woilu yɛ ko i ri ii bɔnsɔnilu siyaya ikomin sankolo loloilu. Ko i ri jamana di ii bɔnsɔn woilu ma ka a kɛ ii cɛ ri kadawu.» 14 Allabatala ka masilannikan men fɔ ko a ri a la jama halaki, a ka wo to ye. 15 Musa jiira ka bɔ koyinke kan. Teriya tɔɔmasere walan kabalaman fila ye a bolo, Alla la sariya seɛɛni menilu kan. Sariya woilu seɛɛni walanilu jɛfɛla kan, a ni ii kɔfɛla. 16 Walanilu tɛɛɛ Alla la baara nɔ le ri. Seɛɛli men tɛɛɛ ye ii kan, wo tɛɛɛ Allabatala bolo nɔ le ri. 17 Awa, Josuwe ka jama mankan men tuma men na, a ka a fɔ Musa yɛ ko: «Kele mankan ye daa make diya ye.» 18 Musa ka a fɔ ko: «Se sɔɔɔnba kan tɛ wo ri, se sɔɔɔnbali fanan kan tɛ. Mɛn ye n tolo la, wo ye donkilila kan de ri.» 19 Musa seni daa make diya tuma men na, a ka nisiden sawura wo yen, ka jama yen don kela. A mɔnɛra kojuuya, fɔɔ

ka walan kabalaman fila lafili ka ii rakadikadi koyinke koro. **20** Ii tun ka nisiden sawura men nadan, Musa ka wo ta ka a bila ta ro ka a janin, ka ban ka a muumuu. A ka muun wo ke ji ro ka ji wo di jama ma ko ii ye a min. **21** Musa ka a fo Haruna ye ko: «Jama ka nfen ke i la fao i ka ii bila julumun ba ro ten?» **22** Haruna ka a fo ko: «N fa, i kana mone. I jere ka a lon ko julumun ke duman ba le moo jinilu ye. **23** Ii ka a fo n ye ko: «I ye batofenilu ladan an ye, men di lo an joro. Ka a masoron, an ma a lon men keni wo cee Musa la men ka an labo Misiran.» **24** Wo ro, n ka a fo ii ye ko sanin ye moo moo bolo, ko woilu ye a labo. Nba, ii ka woilu labo ka a di n ma. N ka a ta ka a bila ta ro. Nisiden sawura jin bora a ro!» **25** Musa ka a yen ko Haruna ka mooilu to ii jere diyanan ko kela. Ko wo le koson, ii juuila ra ii jate mayelefen di. **26** Musa wara a lo daa make diya donda la. A ka a kan nabo ko: «Moo menilu ye Allabatala fe, wo bee ye na yan.» Lebi bonsoni lu bee wara ii lo a laminin do. **27** A ka a fo ii ye ko: «Isirayelikailu Maari Allabatala ka a fo ko ceelu bee ye ii la fanmuru ta ka daa make diya yoro bee rataamataama. Ii ye tamin mooilu sii diya bee la, ka ii badenma ceelu faa, a ni ii dujoro ni lu ni ii siijoro.» **28** Musa ka men fo, Lebi bonsoni lu ka wo bee ke. Moo waa sawa joon faara Isirayelikailu ro wo lon kelen. **29** Wo ko ro, Musa ka a fo Lebi bonsoni lu ye ko: «Bi, ai ra bila a dan na Allabatala la baara kanma, baa ai ma ai ban wulila ai denceilu ni ai badenma ceelu kanma. Allabatala ra baraka don ai la ko ro bi.» **30** Wo duu sa gbe Musa ka a fo jama ye ko: «Ai ra julumun ba ke. Sisen, n di ye le koyinke la ka wa Allabatala kunben. Tumado n di kafarili ke ai ye ten ai julumunilu la ko koson.» **31** Musa yelera koyinke kan ka wa Allabatala laben, ka a fo a ye ko: «Aa, Allabatala. Jama jin ka julumun ba le ke de. Ii ka batofenilu saninnaman nadan. **32** Sisen, n ye i madiyala, i ye yafa ii ma. Ni i ma son wo ma, i ye n too bo i la kitabu kondo, i ka men sebe.» **33** Allabatala ka a fo Musa ye ko: «Moo menilu ka julumun ke n na, n ye woilu le too bola n na kitabu kondo. **34** I ye wa sisen. N ka yoro men ko fo i ye, i ye lo jama joro ka wa ii ri ye. N na meleka ri wa i jefe, koni n na waati wa se, n di n hake bo ii ro ii la julumun ko koson.» **35** Nba, Allabatala ka a hake bo jama ro ka a masoron ii le ka a fo Haruna ye ko a ye nisiden sawura wo ladan ii ye.

33 Allabatala ka a fo Musa ye ko: «I ye wuli ka bo yan, i ni jama men nara i bolo ka bo Misiran. N ka n kali Ibrahima ni Isiyaka ni Yakuba ye ko n di jamana men di ii bonsoni lu ma, i ye wa ye. **2** N di n na meleka lawa ai jefe. N di Kanaankailu gben ka ii labo jamana wo kondo, ka Amorikailu fanan gben, a ni Hetikailu ni Peresikailu ni Hifikailu ni Jebusikailu. **3** Ai ye wuli ka wa ye. Damununta duman ye bola jamana wo ro a ja jere jere ma, li ni nono a bee ye bola ye. N konin ti nala wala ai fe, sa n kana ai halaki sila la, baa ai ye moo kun gbelenilu le ri.» **4** Mooilu ka kunnagboya kuma wo men tuma men na, ii jusukasira. Moo si ma son masidifenilu bilala a ma, **5** baa Allabatala tun ka a fo Musa ye ko: «I ye a fo Isirayelikailu ye ko ii ye moo kun gbelenilu le ri. Ko ni n wara ii fe hali waati kuru jin kelen koro, n di ii halaki. Ko ii ye ii la masidifenilu bee bo ii ma sisen. Ko wo ko ro, ko n ka kan ka ii mira ja men ma, n di wo late.» **6** Isirayelikailu bo men keni Horebu koyinke kan, ii ka ii la masidifenilu bo ii ma. **7** Nba, Musa tere ye faaninbon do tala ka wa a lo kokan, ka a yoro mataa daa make diya la. A ka a fo wo ma ko Alla kunben faaninbon. Moo moo tere ye a fe ka ii la kunko yiraka Allabatala la, woilu tere ye bola ka wa Alla Kunben Diya Faaninbon na daa make diya kokan. **8** Musa tun wa ke wala faaninbon wo la tuma tuma, mooilu bee ri i wuli ka i lo ii jere la faaninbon da la ka Musa watola ragbe foo a wa ban donna faaninbon na tuma men na. **9** Musa wa don faaninbon kondo tuma men na, sanfinnama ri jii ka a lo faaninbon da la. Allabatala ri kuma Musa ye. **10** Ni mooilu ka sanfinnama wo lani yen faaninbon da la tuma men na, ii bee ri i lo ii la faaninbon da la, ka ban ka i jakoro ben duu ma ka Alla bato. **11** Allabatala tun di kuma Musa ye ja ni ja i komin moo ye kumala a teri ye ja men ma. Wo ko ro, Musa ri a kose daa make diya. Koni a la demenba Josuwe tora faaninbon kondo ye. Josuwe tere ye kanberen de ri. A fa too ko Nun. **12** Musa ka a fo Allabatala ye ko: «A ragbe, ile le ka a fo n ye ko: «Na jama jin di», koni i keto men lola n fe ka n demen, i ma wo tii fo n ye. I ka a fo ko: «N ka i too lon», a ni, «I la ko duman n ye.» **13** Ni n da i la hina soron, i son i ye i la silailu yiraka n na kosa n ye i lon ka to i la hina soronna. Jama jin fanan jate ko i la jama le ai ri.» **14** Allabatala ka a fo ko: «N noro ri wa i fe ka i raforo.» **15** Musa ka a fo a ye ko:

«Ni i jere te wala an kofe, i kana a fo an ye ko an ye bo yan. 16 Ni i ma wa an kofe, moo si te a lon ko n na ko ni i la jama la ko duman i ye. Ni i ma wa an kofe, foyi te andeilu faranfaasi duukolo kan siya toilu ma.» 17 Allabatata ka a fo Musa ye ko: «I ka men tara, n di wo ke, baa i la ko duman n ye. N da i too lon.» 18 Musa ka a fo ko: «Awa, i la nooro yiraka n na.» 19 Allabatata ka a fo ko: «N di tamin i jakoro ka n na jumaya yiraka i la, ka n too fo i ye ko Allabatata. N ye a fe ka jumaya ke moo men ye, n di jumaya ke wo ye. N ye a fe ka hina moo men na, n di hina wo la. 20 Koni i ti se n jakorola yenna, baa moo si ti se n jakorola yenna ka a to jenemaya ro. 21 Yoro do ye n torofe yan. I ri se i lola farakolo kan ye. 22 N na nooro wa ke taminna tuma men na, n di i don farakolo falan kondo ka n bolo birin i kun na foo n wa ban taminna. 23 Wo ko ro, n di n bolo bo ye, i ri n ko yen. Koni moo ti nala n jakorola yenna.»

34 Allabatata ka a fo Musa ye ko: «I ye walan kabalaman fila lese ka ii ke ikomin folomantailu, i ka menilu rakadikadi. Kuma menilu sebeni tere walan folomantailu kan, n di woilu sebe walan kurailu fanan kan. 2 I ye i jere raben sisen sini sooma. Ni duusa gbera, i ye yele Sinayi koyinke kun na ka i lo n jakoro ye. 3 Moo si kana yele ka na i kofe. Moo si kana a madon koyinke yoro si la fanan. Hali saailu ni bailu ni nisiilu fanan kana tamin koyinke koro.» 4 Nba, Musa ka walan kabalaman fila lese ka woilu ke ikomin folomantailu. Sooma jona, a sorira ka yele Sinayi koyinke kan ikomin Allabatata ka a fo a ye ja men ma. Wala fila wo tere ye a bolo. 5 Allabatata jiira sanfinnama do, ka na i lo Musa torofe ye, ka a jere too fo ko Allabatata. 6 Allabatata taminda a jakoro ka a fo ko: «Allabatata ye Allabatata le ri. N ye Alla le ri, men ye kininkinin tii ri, men fanan ye jumaya kela mooilu ye. N te monela jona. N na kaninteya ni n na kankelentiya ka bon. 7 N ye n na kaninteya yirakala n na mooilu la haan ii bonson faroke waailu. N ye telenbaliya ni murunti ni kojuu yafala mooilu ma. Koni n te kojuu kelaba jalakibali to ye. N ye failu la julumun hake bola ii denilu le ro, a ni ii mamarenilu ro, a ni ii tolmirailu ro, a ni woilu fanan denilu ro.» 8 Musa ka a jakoro ben duu ma i koro ka Alla bato. 9 A ka a fo ko: «Maari Alla, ni n na ko duman i ye, n ye i madiyala i ye

wa an kofe. N ka a lon ko moo kun gbelenilu le jinilu ri. Koni n ye i madiyala, i ye an na telenbaliya koilu ni an na julumunilu kafari, ka an mira ikomin i la jama.» 10 Allabatata ka a fo ko: «A ragbe, n ye teriya sidila ai ma. N di kabannakoilu ke i la jama bee jana, menilu noon ma ke folo dunuja yoro si ro, menilu noon ma ke folo siya gbereilu si tema. I laminin mooilu bee ri n na kewali makabanibailu yen, n keto menilu kela ka fara ile la. 11 N ye men folo i ye bi, i ye woilu mira ka a latelen. N di Amorikailu gben ai je, a ni Kanaankailu ni Hetikailu ni Peresikailu ni Hifikailu ni Jebusikailu. 12 Ai ye a ke kojuma. Ai kana teriya si don ai ni jamana wo mooilu tema, sani a ri ke ikomin ai ra mira miralifen na. 13 Ai ye ii la saraka bo diyailu te, ka ii la kaba laloni batotailu rakadikadi, ka ii la Asera lokudun tee. 14 Ai kana batofen gbera si bato, baa Allabatata le nde ri, men te son mooilu ye fen gbera bato. N too ko Alla keleyato. 15 Ai ye a ke kojuma. Ai kana teriya don ai ni jamana wo mooilu tema. Ni wo kera, ii wa ii madon ii la natala ii jusu ro ii la batofenilu la ka saraka bo woilu ye, ii ri ai kili. Wo ro, ai ri wa ii la sarakailu do doon. 16 Ni ai ka dunjoonya don ai ni ii tema, ai ri ii denmusoilu furu ka ii di ai denceilu ma. Denmusoilu wo wa ii madon ii la natala ii jusu ro ii la batofenilu la, ii ri ai denceilu maneen, ka a ke sababu ri woilu fanan di batofen woilu bato. 17 «Ai kana nee yelen ka batofen nadan. 18 «Ai ye Buru Fununbali Sali ke. Ni a waati lateeni sera Abibu karo la, ai ye buru fununbali doon tele woronwula koro ikomin n ka a fo ai ye ja men ma, baa ai bora Misiran Abibu karo wo le la. 19 «Den foloilu bee ye n ta le ri, hali ai la kolofen bonbailu ni ai la kolofen mesenilu den folo cemanilu. 20 Koni ni faliden folo le, ai ye saaden wala badenni di n ma wo no ro ka wo kunka. Ni ai ma a kunka ten, fo ai ye a kan kadi ka a faa. Ai ye ai dence foloilu bee kunka. «Moo si kana na n bato diya ni niilifen ma na ai bolo. 21 Ai ye baara ke tele woro koro, koni tele woronwulana lon, ai ye baara lalo ka i kono. Hali seneke waati ni sumanka waati, ni tele woronwulana lon sera, ai ye baara lalo ka i kono. 22 «Ai ri Lokun Sali ke san san. Wo tuma, ai ra bile tonsen menilu folo ka, ai ri woilu ke saraka ri. Ai wa ban sene baarala san san ka suman nadon, ai ye Suman Nadon Sali ke. 23 San san ai la ceailu bee ye na n jakoro sija sawa ka n bato, nde men ye

Isirayelikailu Maari Allabatala ri. **24** N di siyailu gben ka a mabo ai je ka do kafu ai la jamana la bonya ma. San san, ai wa ke wala ai Maari Allabatala jakoro ka a bato sija sawa, n te son mo so si ye a nata la ai la jamana kan ka a mira ai ko. **25** «Ai wa kolofen bo ka a ke n ye saraka ri, ai kana wo jeli ni buru la a jooon kan ka a di n ma, leben ye buru men do. Ai wa kolofen bo ka a ke Taminkunna Sali saraka ri, ai kana son wo sobo to ye su si. **26** «San san ai wa suman kura folo menilu ka, ai ye na wo juma jumailu ri ai Maari Allabatala la bon na. «Ai kana badenni tibi a na nono la.» **27** Allabatala ka a fo Musa ye iko tuunni ko: «I ye kuma jinilu sebe, baa n da teriya sidi nde ni ile tema, a ni nde ni Isirayelikailu bee tema, ka a ben kuma woilu le ma.» **28** Musa ka tele binaanin ni su binaanin ke Allabatala torofe ye. A ma doonnin ke. A ma ji min. A ka Allabatala la teriya kumailu sebe walan kabalamanilu kan, Allabatala la sariya tan konin. **29** Musa jiira ka bo Sinayi koyinke kan. Teriya toomasere walan kabalaman fila ye a bolo, Allabatala la sariya sebeni menilu kan. A jakorola tere ye melenmelenna ka a masoron a ni Allabatala kumara i jooon fe. Koni Musa ma wo lon. **30** Haruna ni Isirayelikailu bee ka Musa yen tuma men na, ii ka a yen a jakorola ye melenmelenna. Ii ma son i madonna a la, baa ii silanni. **31** Koni Musa ka ii kili. Awa Haruna ni jama kuntiilu bee nara a teren, wo ro Musa kumara ii ye. **32** Wo ko ro, Isirayelikailu bee ka i madon a la. Allabatala tun ka Musa jamari menilu la Sinayi koyinke kan, Musa ka wo bee fo ii ye. **33** Musa ban ko ro kumala ii ye, a ka faanin birin a jakoro da la. **34** Ka a ta waati wo ma, ni Musa donda Allabatala jakoro kuma diya, a ri faanin wo bo a jakorola la haan a wa bo tuma men na. Ni a bora ye tuma men na, Allabatala tun ka a jamari ko ko la, a ri wo fo Isirayelikailu ye. **35** Isirayelikailu ri a yen ko Musa jakorola ye melenmelenna. Wo ko ro, Musa ri faanin wo birin a jakorola la iko tuunni, haan a wa don iko tuun Allabatala kan ka kumajonya.

35 Musa ka Isirayelikailu jama bee laden ka a fo ii ye ko: «Allabatala ka jamarili menilu di ai ma, ko ai ye woilu ke, ii le jin. **2** Ai ye baara ke tele woro koro, koni tele woronwulana lon ye ke ai ye lon seniman di. Nono lon de wo ri, men bilani a dan na Allabatala bonya kanma. Ni mo men ka baara ke wo lon, ai

ye wo tii faa. **3** Hali ka ta laden ai la bon do kondo Nono lon, ai kana wo ke.» **4** Musa ka a fo Isirayelikailu jama bee ye ko: «Allabatala ka jamari ko: **5** «ai ye fen doilu bo ai bolofenilu ro ka woilu ke niilifenilu ri ka ii di Allabatala ma. Mo menilu ri son wo ma, ii bee ye na niilifen di. Ii ye na sanin di, a ni wodigbe ni sulanee **6** ni kari buleman ni kari wulenman jalagbe ni kari wulenman kadi kadi ni faaningbe juma. Ii ye na baa siilu fanan di, **7** a ni saaji gbolo kolonin wulenman ni gbolo kolonin juma su gbereilu ni kasiya jiri. **8** Ii ye na olibiye tulu ri, men di ke fitinailu ro. Ii ye na sumadiyalanilu fanan di, menilu di ke wusulan ni suwandili tulu ro. **9** Kabakuru men too ko onikisi, ii ye na wo ri, a ni kabakurun ragbelen gbereilu, ka woilu kara Allabatala la sarakalasela la kakanbila durukini kakan, a ni a la sisiro boroni kakan. **10** Menilu kusan bolo la baarala, ii ye na ka fenilu raben, Allabatala ka menilu bee ko fo. **11** Ii ri Alla daa make faaninbon nadan, a ni a faaninbon wo kunnabirin. Ii ri Alla daa make faaninbon fendamirafenilu fanan nadan, a ni a damira jiriilu ni a kankan gbelekeilu ni a samasenilu ni a siifenjuilu. **12** Ii ri teriya toomasere kankira fanan nadan, a ni a gbelekeilu ni a dalatuun ni bon tateefaanin, kankira ri sii men koma. **13** Ii ri tabali fanan nadan, a ni a gbelekeilu ni a muranilu bee. Ii ri saraka buru fanan daben, men di bila tabali kan, men di to Allabatala jakoro tuma bee. **14** Ii ri fitinasiifen ni a muranilu bee ladan, a ni a fitinailu ni fitina tulu. **15** Ii ri wusulanjanin saraka janin diya ni a gbelekeilu ladan, a ni wusulan suma duman ni suwandili tulu. Ii ri faanin fanan nadan, men di dun faaninbon donda la. **16** Ii ri saraka janin diya ladan, sarakailu ri janin men kan ka ke buuri ri. Ii ri saraka janin diya wo sansan sulaneelaman fanan nadan, a ni saraka janin diya gbeleke ni a muranilu bee. Ii ri koli muran ba ladan, a ni a siifenju. **17** Ii ri lukondola laminin faanin fanan nadan, a ni woilu lo jiriilu ni jiriilu siifenilu, ka lukondola donda faanin fanan nadan. **18** Faaninbon ni a lukondola laminin faaninilu ri sidi bolo menilu la duu ma, ii ri woilu fanan nadan, a ni ii juluilu. **19** Ii ri faanin kenji bailu fanan nadan, n na sarakalasela Haruna la faanin senimanilu ni a denceilu la faaninilu konin. Haruna ni a denceilu ri faanin woilu bila ii kan na ka Alla la sarakalasela baara ke yoro seniman kondo.» **20** Isirayelikailu jama

bɛɛ bɔra Musa jakɔrɔ ka wa. **21** A ko donda menilu jusu rɔ ka ii ke waninkeɣumatiilu ri, woilu bɛɛ nara niilifenilu ri Allabatata ma a daa make faaninbon ni a kɔndɔfenilu bɛɛ baara kanma, a ni a sarakalaselailu la faanin senimanilu. **22** Cɛɛ waninkeɣumatiilu ni muso waninkeɣumatiilu bɛɛ nara fen saninnaman su bɛɛ ri. Ii nara masidifen saninnamanilu ri, a ni tololafen saninnamanilu ni bolo la koyina saninnamanilu ni kanna kɔnɔn saninnamanilu. Ii bɛɛ nara niilifen saninnaman woilu ri ka ii kɔrɔta Allabatata jakɔrɔ ka ii di a ma. **23** Kari buleman ni kari wulenman jalagbe ni kari wulenman kadi kadi ni faaningbe juma tɛɛ ye ye menilu bolo, woilu nara woilu ri, a ni baa siilu ni saaji gbolo kolonin wulenman ni gbolo kolonin juma gberɛilu. **24** Menilu bɛɛ tɛɛ ye a fɛ ka wodigbe wala sulanɛɛ ke niilifen di, woilu nara woilu di Allabatata ma. Kasiya jiri tɛɛ ye ye menilu bolo, jiri mɛn di Alla daa make faaninbon baara do ja kɔnin, woilu nara woilu fanan di. **25** Muso menilu kusan wurundili kɛla, ii bɛɛ ka kari ladan ten ka na woilu ri. Ii nara kari buleman di, a ni kari wulenman jalagbe ni kari wulenman kadi kadi ni faanin juma. **26** Muso menilu bɛɛ jusu sɔnda a ni menilu kusan baa si wurundila kosebe, woilu ka wo wurundi. **27** Isirayelikailu la jɛmɔɔilu nara onikisi kabakurunilu ni kabakurun ragbɛlen gberɛilu ri, menilu ri kara kɔkanbila durukini ni sisirɔ bɔrɔni la. **28** Ii nara tulu ni sumadiyalanilu fanan di. Tulu wo fan kelen di ke fitina tulu ri. A tɔ fan kelen di ke suwandili tulu ri. Sumadiyalan woilu fan kelen kera suwandili tulu rɔ. A tɔ fan kelen kera wusulan di. **29** Isirayelika waninkeɣumatiilu bɛɛ nara ii la bɔnjerɛrɔ niilifenilu ri Allabatata ma baara kɛ kanma, a tun ka baara mɛn bɛɛ ko fɔ ii ye ka fara Musa la. **30** Musa ka a fɔ Isirayelikailu ye ko: «A ragbe. Allabatata ra Uri dence Besaleli suwandi. Yahuda kabila mɔɔ le ri. A benba ye Huri le ri, Uri fa kɔnin. **31** Allabatata ra Besaleli lawasa Alla la Nii Seniman na. Wo rɔ, a hankili duman, a kusan, a la lɔnnin ka bon. A seni baara su bɛɛ kɛla. **32** A seni fen kenɣiilu ladanna sanin na, a ni wodigbe la, a ni sulanɛɛ la. **33** A seni kabakurun kiseilu lesɛla, ka ii bila fendamirafenilu la. A seni jiri fanan lesɛla. A kusan bolo labaara su bɛɛ kɛla. **34** Allabatata ra se di Besaleli ni Ahisamaki dence Oholiyabu ma ka mɔɔilu karan sa woilu fanan di baara

su woilu kɛ. Oholiyabu ye Daan kabila mɔɔ le ri. **35** A ka se di ii ma sa ii di se baara su bɛɛ kɛla. Ii ye bololabaara juma kɛla. Ii ye kolonnailu le ri, menilu ye fen jatɔnɔmailu ni fen kenɣiilu ladanna. Faanin sɔɔlailu le ii ri, menilu ye faaningbe juma sɔɔla kari buleman ni kari wulenman jalagbe ni kari wulenman kadi kadi la. Ii kusan jese danna fanan. Ka bolo la baara su bɛɛ kɛ, ii seni wo la kosebe. Ka fen jatɔnɔmailu ni fen kenɣiilu ladan, ii seni wo fanan na kosebe.

36 «Awa, Besaleli ni Oholiyabu ni mɔɔ menilu kusan bɛɛ ri, woilu ye baara kɛ kɔjuma ka a bɛn Allabatata la kuma ma. Allabatata ra se ni famunyalɛ di ii ma sa ii ri se Alla daa make faaninbon ni a kɔndɔfenilu bɛɛ ladanna.» **2** Nba, Musa ka Besaleli ni Oholiyabu kili baara kanma a ni bolo labaara la gberɛilu Allabatata tun ka sebaya di mɔɔ menilu ma, menilu bɛɛ sɔnda nala ka baara wo kɛ. **3** Isirayelikailu tun nara niilifen menilu di Musa ma Alla daa make faaninbon baara kanma, Musa ka fen woilu don baarakɛla woilu bolo baara kanma. Kɔni Isirayelikailu tora nala bɔnjerɛrɔ niilifenilu ri sɔɔma sɔɔma. **4** Wo kɛra sababu ri, baarakɛla kusan ba woilu menilu tɛɛ ye Alla daa make faaninbon baara kɛla, woilu ka ii la baara labɔ. **5** Ii wara Musa tɛɛn ye ka a fɔ a ye ko: «Allabatata ka baara ko fɔ. An mako ye fen menilu la ka baara wo kɛ, mɔɔilu ye nala woilu ri fɔɔ ka a dan natamin.» **6** A kɛra ten, Musa ka kɛla lawa ii daa make diya yɔrɔ bɛɛ rɔ ko mɔɔ si kana na niilifen di butun Alla daa make faaninbon baara kanma. Wo rɔ, jama ka niilifen di boloka, **7** baa niilifen menilu tun da di, woilu tun di se ka baara laban ka a tɔ to. **8** Menilu bɛɛ kusan bolo labaara kɛla kosebe baarakɛlailu tema, woilu ka Alla daa make faaninbon jɛɛ ladan faanin janya tan na. Faanin woilu tɛɛ faaningbe jumailu le ri, kari buleman ni kari wulenman jalagbe ni kari wulenman kadi kadi ye menilu la. Mɛn kusan faanin sɔɔla kosebe, wo ka seruben sawurailu ta woilu kan. **9** Faanin tan woilu bɛɛ kanyara. Ii janya kɛra nunkan ja muwan ni seyin di. Ii kɔndɔ kɛra nunkan ja naanin le ri. **10** Ii ka faanin loolu kara i jɔɔn na, ka a tɔ loolu fanan kara i jɔɔn na. **11** Faanin loolu mɛn karani i jɔɔn na, ii ka tonilu bila wo faanin looluna dagbolo la. Ii ka wo jɔɔn kɛ faanin tɔ loolu fanan na, menilu karani ii

jɔɔn na. Ii ka ton woilu ladan kari buleman dɔ, 12 ka ton biloolu biloolu bila faanin fila woilu dagboloilu la, ka ii ja ben i jɔɔn ma. 13 Ii ka fendamirafenilu saninnaman biloolu ladan, menilu ka ton fila fila mira ka faanin fila woilu tuun i jɔɔn na. Wo rɔ, faaninbon muume ka i jɔɔn mira ka ke fen kelen di. 14 Ii ka faanin janya tan ni kelen nadan baa si la, ka ii ke faaninbon kunnabirin di. 15 Faanin tan ni kelen woilu bee kanyara. Ii janya kera nunkan ja bisawa ri. Ii kɔndɔ kera nunkan ja naanin di. 16 Ii ka faanin loolu kara i jɔɔn na, ka faanin tɔ wɔɔrɔ kara i jɔɔn na. 17 Faanin loolu menilu karani i jɔɔn na, ii ka ton biloolu bila faanin wo looluna dagbolo la. Faanin tɔ wɔɔrɔ menilu fanan karani i jɔɔn na, ii ka ton biloolu bila wo wɔɔrɔna dagbolo la. 18 Ii ka fendamirafen sulaneelaman biloolu fanan nadan. Faanin fila woilu ri tuun i jɔɔn na woilu la, ka a ke fen kelen di. 19 Ii ka faaninbon kunnabirin nadan saaji gboloilu la, menilu tun da wulen, ka kunnabirin gberɛ fanan nadan gbolo kolonin jumailu la. Kunnabirin filana wo ri la saaji gbolo ta kan ka to a san fe. 20 Ii ka kasiya jiriilu ta ka faaninbon damira jiriilu ladan menilu lalɔtɔ. 21 Woilu kelen kelenna bee janya kera nunkan ja tan di. Ii bonya kera nunkan ja kelen ni tala ri. 22 Ii ka temala jiri fila bila jiri woilu tema, ka temala jiri woilu nabɛn i jɔɔn ma. Ii ka faaninbon damira jiriilu bee ladan wo ja le ma. 23 Ii ka faaninbon damira jiri muwan nadan. Woilu lalɔtɔ faaninbon tele kankan bolokinin fan fe. 24 Ii ka siifenju wodigbelaman binaanin fanan nadan, menilu bilatɔ jiri woilu ju kɔrɔ, jiri kelen siifenju fila, baa sen fila menilu ye jiriilu bee la, woilu bee donto siifenju rɔ, sen kelen siifenju kelen. 25 Faaninbon damira jiri muwan menilu ri lalo faaninbon tele kankan bolomaran dɔ, ii ka woilu ladan, ka siifenju wodigbelaman binaanin fanan nadan, jiri kelen siifenju fila. 27 Faaninbon damira jiri wɔɔrɔ menilu ri lalo faaninbon telebe rɔ, bon kɔfɛla kɔnin, ii ka woilu ladan, 28 ka jiri fila fanan nadan, menilu lalɔtɔ bon kɔfɛla rɔ ka ke faaninbon tonkonilu ri. 29 Ii ka tonkon jiri fila jinilu bee ladan jiri fila fila la, menilu tansanni i jɔɔn ma duu ma ka ben i jɔɔn ma san fe. Jiri fila kunilu mirani i jɔɔn na koyina kelen na. Ii ka tonkon jiri fila bee ladan ten. 30 Wo rɔ, faaninbon damira jiri seyin di lalɔ bon kɔfɛ la muume rɔ. Siifenju wodigbelaman tan ni wɔɔrɔ ri bila woilu kɔrɔ, jiri kelen siifenju

fila. 31 Ii ka gbeleke kankantailu ladan kasiya jiri rɔ, menilu ri kankan faaninbon damira jiriilu kan ka woilu ramira. Gbeleke loolu ri kankan faaninbon fan kelen jiriilu kan. 32 Gbeleke loolu ri kankan faaninbon fan do damira jiriilu kan. Gbeleke loolu fanan di kankan faaninbon kɔfɛ la damira jiriilu kan, bon telebe fan fe kɔnin. 33 Kankan gbeleke menilu ri ke gbeleke loolu loolu woilu tema ta ri, ii ka woilu ladan sa ii ri bɔ faaninbon fan kelen tonkon do la ka wa se fan wo tonkon do ma. 34 Ii ka sanin la faaninbon damira jiriilu kan ka jiri bee latunun, ka sanin la gbeleke kankantailu fanan kan ka jiri bee latunun. Ii ka koyina saninnamanilu ladan ka woilu ke faaninbon damira jiriilu la. Gbeleke kankantailu ri don woilu rɔ. 35 Ii ka bon tateefaanan nadan faaningbe juma la, a ni kari buleman ni kari wulenman jalagbe ni kari wulenman kadi kadi. Men kusan faanin sɔɔla kosebe, wo ka seruben sawurailu ta a kan. 36 Ii ka tateefaanan dun samasen naanin nadan kasiya jiri la, ka sanin la woilu kan ka jiri bee latunun. Ii ka sɔɔlan saninnamanilu ke samasen woilu kan, ka samasen sii siifenju wodigbelaman naanin kan, jiri kelen siifenju kelen. 37 Faanin men di dun faaninbon donda la, ii ka wo ladan faaningbe juma la, a ni kari buleman ni kari wulenman jalagbe ni kari wulenman kadi kadi. Men kusan faanin sɔɔla, wo ka a sɔɔ ka a ja. 38 Ii ka faanin dunjiri loolu ladan, ka sɔɔlanilu ke woilu la. Wo kɔ rɔ, ii ka sanin la jiri woilu kun na, a ni faanindun koyinailu kan, menilu tere ye jiriilu la, ka ban ka siifenju sulaneelaman loolu ladan, jiri kelen siifenju kelen.

37 Besaleli ka teriya tɔomasere kankira ladan kasiya jiri rɔ. A janya kera nunkan ja fila ni tala ri. A bonya kera nunkan ja kelen ni tala ri. A lɔ kera nunkan ja kelen ni tala ri. 2 A ka sanin jerɛwolo la a kondola ni a kɔkanna bee ma, ka a jiri bee latunun. A ka a da kirinkirin bee ke sanin di. 3 A ka koyina saninnaman naanin nadan, ka woilu kelen kelenna bila kankira sen naanin na. Wo rɔ, koyina fila bilara kankira fan kelen fe, a tɔ fila bilara a fan do fe. 4 A ka gbelekeilu rabɛn kasiya jiri rɔ, ka sanin la woilu ma ka a jiri bee latunun. 5 A ka woilu don koyinailu rɔ teriya tɔomasere kankira fan fila bee rɔ, sa kankira ri se madonninna. 6 A ka julumun kafari dalatuun nadan sanin jerɛwolo la. A janya kera nunkan ja fila ni tala ri. A kɔndɔ

kera nunkan ja kelen ni tala ri. 7 A ka seruben bisiki kelen kelenna ladan datuun na kun fila ma. A ka woilu ladan sanin gbasinin do. 8 A ka seruben bisiki kelen nadan kankira datuun na kun kelen na, ka a to kelen nadan datuun na kun do wo la. Seruben bisiki fila ni kankira datuun na bee kera fen kelen de ri. 9 Seruben bisiki fila jabenni i joon na, ka ii ja lani to kankira datuun na ro. Ii kawailu layelera san ma, ka birin kankira datuun na kun na. 10 Besaleli ka tabali kelen nadan kasiya jiri ro. A janya kera nunkan ja fila ri, a kondõ kera nunkan ja kelen di, a lo kera nunkan ja kelen ni tala ri. 11 A ka sanin jerewolo la tabali wo bee ma ka jiri bee latunun, ka a da kirinkirin bee ke sanin di. 12 A ka ferenilu kankan tabali la tabali fan bee la. Feren woilu bonya benda bolo koyini naanin bonya ma. A ka a da kirinkirin bee ke sanin di feren woilu la. 13 A ka koyina naanin nadan sanin do, ka woilu kelen kelenna don tabali tonkon naanin na a sen kelen kelenna dafẽ. 14 A ka koyinailu lasudunya ferenilu la. Tabali ta gbelekeilu ri don koyina woilu ro sa tabali ri se madonninna. 15 A ka tabali ta gbelekeilu raben kasiya jiri ro, ka sanin la woilu ma ka a jiri bee latunun. 16 Muran menilu ri bila tabali kan, a ka woilu ladan sanin jerewolo la. Wo doilu keni ikomin pileti ni kalamailu ni jilafeilu ni daailu. Alla sarakalaselailu ri resenji ke muran woilu kondõ, ka a labon ka a ke niilifen di. 17 A ka fitinasiifen nadan sanin jerewolo gbasinin do. A kala ni a sen, a ni a fitinasii daaninilu ni a kuruilu ni a feren bisikilu bee kera fen kelen de ri. 18 Bolon woõro bõra a kala ro. Bolon sawa kera bolokinin fe, bolon sawa kera bolomaran fe. 19 A ka daani sawa ladan bolon kelen kelenna bee la, ka woilu ke amande jiriden munuja ri, bee ni a kuruilu, bee ni a ferenilu. 20 A ka daani naanin nadan fitinasiifen kala la, ka woilu fanan ke amande jiriden munuja ri, bee ni a kuruilu, bee ni a ferenilu. 21 A ka kuru kelen ke bolon fila fila fara yoro koro kala la. Fitinasiilan bolon woõro bee kera ten. 22 Fitinasiilan ni a kuruilu ni a bolonilu bee ri ladan sanin jerewolo gbasinin do. Wo bee kera fen kelen de ri. 23 A ka fitina woronwula ladan, a ni a rabolanilu ni a buurigbe ke fenilu. A ka wo bee ladan sanin jerewolo la. 24 A ka fitinasiifen ni a muranilu bee ladan sanin jerewolo kilo bisawa ro. 25 A ka wusulanjanin saraka janin diya ladan kasiya jiri la. Wo fan naanin bee kanyara. A fan kelen kelen bee kera

nunkan ja kelen di. A lo kera nunkan ja fila ri. Kere munuja kera a tonkon naanin bee la, koni kereilu ni saraka janin diya bee tere ye fen kelen de ri. 26 A ka sanin jerewolo la a yoro bee kan, a sanfe yoro ni a kerefe yoroilu a ni a kereilu bee. A ka a da kirinkirin bee ke sanin di a fan naanin bee la. 27 A ka koyina saninnaman fila ladan da kirinkirin wo koro saraka janin diya fan fila fe, fan kelen koyina fila. Sarakabodiya ta gbelekeilu tere ye donna koyina woilu ro, sa saraka janin diya ri se madonninna. 28 A ka gbelekeilu raben kasiya jiriilu la ka sanin la ii yoro bee kan. 29 Besaleli ka wusulan sumaduman jerewolo ladan, ka suwandili tulu seniman fanan nadan. A ka woilu ladan ikomin latikolon nadanna ye latikolon nadan ja men ma.

38 Awa, sarakailu ri janin saraka janin diya men kan ka a ke buuri ri, Besaleli ka wo ladan kasiya jiri la. Sarakabodiya fan naanin bee kanyara. A fan kelen kelenna bee kera nunkan ja loolu ri. A lo kera nunkan ja sawa ri. 2 A ka kere kelen kelenna ladan saraka janin diya tonkon naanin bee la. Sarakabodiya ni kereilu bee tere ye fen kelen de ri. Besaleli ka sulanee la a yoro bee kan. 3 A ka buurigbe ke muranilu ladan, a ni buurigbe tafenilu ni jeli ke muranilu ni sobo soolanilu ni takise ke fenilu. A ka saraka janin diya muran woilu bee ladan sulanee la. 4 A ka sansan sulaneelaman ladan, ka wo bila saraka janin diya kondõ. A ka a bila da kirinkirin koro saraka janin diya lo temala ro. 5 A ka koyina sulaneelamanilu ladan sansan wo tonkon naanin na, tonkon kelen koyina kelen. Sarakabodiya madonna gbelekeilu ri don koyina woilu ro. 6 A ka gbelekeilu raben kasiya jiri la ka sulanee la woilu yoro bee kan. 7 A ka gbeleke woilu don koyina sulaneelamanilu ro saraka janin diya fan fila bee fe, sa moõilu ri se saraka janin diya madonninna. A ka saraka janin diya ladan jiri ferenilu la, ka a kondõ rakolon to. 8 Muso menilu tere ye ii ladenna faaninbon da la ka faaninbon baara ke, woilu ka ii la dubalenilu di. Besaleli ka woilu ta ka koli muran ba sulaneelaman ni a siifenju sulaneelaman nadan woilu la. 9 A ka lukondõla laminin faaninilu ladan faaningbe jumailu la. Lukondõla laminin faanin men di dun faaninbon tele kankan bolokinin fan fe, wo janya kera nunkan ja keme ri. 10 Faanin wo dunto samasen muwan de la. Besaleli ka samasen woilu

ladan, a ni ii siifenju sulanɛɛlanan, samasen kelen siifenju kelen. Sɔɔlan wodigbelamanilu ni faanindun koyina wodigbelamanilu kera samasen na. **11** Lukɔndɔla laminin faanin men di dun faaninbon tele kankan bolomaran dɔ, wo fanan janya kera nunkan ja keme ri. Faanin woilu dunto samasen muwan de la, menilu kelen kelenna siini a siifenju sulanɛɛlanan kan. Sɔɔlan wodigbelamanilu ni faanindun koyina wodigbelamanilu kera samasen na. **12** Faaninbon telebe rɔ, faanin janya kera nunkan ja biloolu ri. Faanin woilu dunto samasen tan de la, menilu kelen kelenna siini a siifenju kan. Sɔɔlan wodigbelamanilu ni faanindun koyina wodigbelamanilu kera samasen na. **13** Faaninbon telebɔ rɔ, lukɔndɔla janya kera nunkan ja biloolu ri. **14** Lukɔndɔla donda kera fan wo fe. Donda fan fila bɛɛ fe, faaninilu janya kera nunkan ja tan ni loolu ri. Faanin woilu dunto samasen sawa sawa le la, menilu kelen kelenna siini a siifenju kan. **16** Lukɔndɔla laminin faaninilu bɛɛ rabenni faaningbe numa la. **17** Samasen siifenju ladanni sulanɛɛ la. Sɔɔlan ni koyina menilu tere ye samasen na, woilu bɛɛ ladanni wodigbe la. Wodigbe lara samasen bɛɛ kun na. Koyina wodigbelaman tere ye samasen bɛɛ la. **18** Men kusan faanin sɔɔ la, wo ka lu donda faanin daben faaningbe numa la, a ni kari buleman ni kari wulenman njalagbe ni kari wulenman kadi kadi. Wo janya kera nunkan ja muwan di. A lo kera nunkan ja loolu ri, ikomin lukɔndɔla laminin faaninilu lo. **19** A samasen naanin ni woilu siifenju naanin nadanni sulanɛɛ la. Sɔɔlan ni koyina menilu tere ye samasen na, woilu bɛɛ ladanni wodigbe la. Wodigbe lara samasen bɛɛ kun na. **20** Faaninbon ni a laminin faaninilu ri sidi bɔlo menilu la duu ma, woilu fanan nadanni sulanɛɛ la. **21** Allabatata ka men fo Musa ye, Uri dence Besaleli ka wo bɛɛ ladan. Yahuda kabila mɔɔ le a ri. A benba ye Huri le ri, Uri fa konin. Besaleli demenba le tere Ahisamaki dence Oholiyabu ri, ni a ye Daan kabila mɔɔ ri. Oholiyabu tere ye bololabaara numa le ri. A tere ye kolonna le ri, men tere ye fen jatɔnɔmailu ni fen kenjiilu ladanna. Faanin sɔɔla tere ye a ri fanan, men tere ye faaningbe numa sɔɔla kari buleman ni kari wulenman njalagbe ni kari wulenman kadi kadi la. Nba, Alla daa make faaninbon men ye Alla la teriya tɔmmasere daa make faaninbon di. Faaninbon wo ladanda fen menilu la, Musa ka a fo Lebi bɔnson mɔɔilu ye

ko ii ye wo jatebo ka a bɛɛ sebe. Alla sarakabola Haruna dence Itamari tere ye jatebo baara wo kuntii le ri. Ii ka menilu sebe, woilu le jin di. **24** Isirayelikailu ka sanin menilu korɔta Allabatata njakɔrɔ ka a di a ma, woilu kera kilo waa kelen de ri. Woilu bɛɛ donda yɔrɔ seniman baara rɔ. **25** Isirayelika menilu tɔɔ sebera jama jatebo waati, woilu ka wodigbe di wo waati. Ii ka jate men di, wo bɛɛ ladennin kera kilo waa sawa ni kilo keme naanin ni kilo muwan de ri. **26** Mɔɔ menilu sɔron tun da san muwan bɔ, woilu ni woilu korɔlu bɛɛ tɔɔ sebera. Ii bɛɛ ladennin kera mɔɔ waa keme wɔrɔrɔ ni mɔɔ waa sawa ni mɔɔ keme loolu ni mɔɔ biloolu. Ii kelen kelenna bɛɛ ka wodigbe karamun wɔrɔrɔ bɔ. Yɔrɔ seniman jateli benni karamun tan ni fila le ma. Ii bɛɛ ka wo tala bɔ ten. **27** Besaleli ka wodigbe kilo waa sawa ni kilo keme naanin ta wo rɔ ka wo yelen ka siifenju keme ladan, menilu ri bila faaninbon jiriilu korɔ, a ni faaninbon tatefaanin samasen korɔ, siifenju kelen, wodigbe kilo bisawa ni kilo naanin. **28** Wodigbe kilo muwan tora. A ka wo ta ka samasen sɔɔlanilu ni koyinailu ladan, ka do fanan la samasen kun na. **29** Isirayelikailu ka sulanɛɛ menilu korɔta Allabatata njakɔrɔ ka a di a ma, woilu kera kilo waa fila ni kilo keme naanin ni kilo muwan ni kelen de ri. **30** A ka siifenju ladan sulanɛɛ woilu la, siifenju menilu ri bila faaninbon donda samasen korɔ. Ii ka saraka janin diya sulanɛɛlanan fanan nadan sulanɛɛ woilu la, a ni a sansan sulanɛɛlanan ni a muranilu bɛɛ. **31** A ka siifenju gberailu fanan nadan sulanɛɛ woilu la. Siifenju woilu ri bila lukɔndɔla laminin samasen korɔ, a ni lu donda samasen korɔ. Faaninbon ni a laminin faaninilu ri sidi bɔlo menilu la duu ma, a ka woilu fanan nadan sulanɛɛ woilu la.

39 Nba, ii ka kari buleman ni kari wulenman njalagbe ni kari wulenman kadi kadi ta ka faanin kenji bailu ladan, Alla la sarakalaselailu ri menilu bila ii kan na ii don tuma yɔrɔ seniman kɔndɔ ka Alla la baara ke. Ii ka faanin senimanilu fanan kara Haruna ye ikomin Allabatata ka a fo Musa ye ja men ma. **2** Ii ka kɔkanbila durukini ladan sanin na, a ni kari buleman ni kari wulenman njalagbe ni kari wulenman kadi kadi la, a ni faaningbe numa la. **3** Ii ka sanin gbasi kosebe ka a feya, ka a rateɛ. Ii ka sanin wo ta ka a don don faaningbe numa rɔ, ka a don don kari buleman fanan dɔ, a ni

kari wulenman jalagbe ni kari wulenman kadi 18 ka ii kun do don fendamirafenilu la, men kadi. Menilu kusan bololabaara kela kosebe ye kanbankun julu fila la kakanbila durukini ri baara wo ke. 4 Ii ka kanbankun julu kelen nefela ro. 19 Ii ka koyina saninnaman fila ghere kelen bila kakanbila durukini tonkon fila la, ladan ka woilu sidi sisiro boroni kafe yoro la sa a ri se tuunna i joon na. 5 Ii ka tesidilan a duuma fan tonkon fila la. 20 Wo ko ro, ii ka juma juma ke kakanbila durukini la. Tesidilan koyina saninnaman fila ghere ladan ka woilu ni kakanbila durukini kera fen kelen di. Ii la sidi kakanbila durukini kanbankun julu fila baaraja kanyara fanan. Ii ka tesidilan kara kari nefela ro. Ii ka ii sidi julu woilu ju koro kara buleman ni kari wulenman jalagbe ni kari diya dafe tesidilan kun do. 21 Ii ka sisiro boroni wulenman kadi kadi la, a ni faaningbe juma la, koyinailu ni kakanbila durukini koyinailu bila i ye ja men ma. 6 Ii ka onikisi kabakurun fila joon na julupala bule la, sa sisiro boroni ri to raben ka ii don fendamirafen saninnamanilu a no ro kakanbila durukini kan tesidilan kun ro, kabakurun kelen fendamirafen kelen. Ii ka do. Ii ka a ke ikomin Allabatala ka a fo Musa ye Isirayeli denceilu too sebe kabakurun woilu kan ja men ma. 22 Haruna ri kakanbila durukini ikomin sebela ye kela kabakurun kan ja men bila durukiba men kan, ii ka wo bee ladan kari ma ka a ke janoo ri. 7 Wo ko ro, ii ka kabakurun buleman na. Men kusan jese danna ka wo baara woilu bila kakanbila durukini kanbankun julu ke. 23 Ii ka kun don diya woo bo a temala ro, fila la, ka ii ke hankili bilafenilu ri Isirayelikailu ka faanin gbiliman kara woo laminin do, sa la ko ro ikomin Allabatala ka a fo Musa ye juma durukiba kana fara. 24 Ii ka kerenati jiridenilu sawura ta ta kari buleman ni kari wulenman men ma. 8 Men kusan bololabaara kela kosebe, jalagbe ni kari wulenman kadi kadi ni faaningbe wo ka sisiro boroni ladan. A ka a ladan sanin na, juma la durukiba sen korolailu dagbolo kan. a ni kari buleman ni kari wulenman jalagbe 25 Ii ka talan denninilu ladan sanin jerewolo ni kari wulenman kadi kadi la, a ni faaningbe la, ka woilu bila bila durukiba sen korolailu juma la ikomin kakanbila durukini ladanda dagbolo la kerenati jiridenilu sawura tema. 26 Ii ja men ma. 9 Ni sisiro boroni wo lakadira ka ka talan dennin saninnaman do tuun kerenati a la i joon kan, a fan naanin bee ri kanya. A jiriden sawura kelen kelenna bee la durukiba janya ni a bonya bee kera sinbiri ja kelen di. dagbolo muume kan. Alla la sarakalasela wa 10 Ii ka a masidi kabakurun sankogbelenilu la, wa wuli a la baara kela, a ri durukiba wo bila a ka woilu nara a la ka ke safa naanin di. A safa kan na ikomin Allabatala ka a fo Musa ye ja fola kera saridiwan kabakurun ri, a ni topase men ma. 27 Ii ka Haruna ni a denceilu la duruki kabakurun ri emerada kabakurun. 11 A safa korobilailu ni kurusi kurunnilu ladan faaningbe juma la, ka Haruna la bitiran ni a denceilu la fula jumailu fanan nadan faaningbe juma la. Men kusan jese danna ka wo baara ke. 29 Ii ka tesidilan nadan faaningbe juma la, ka a soo kari buleman ni kari wulenman jalagbe ni kari wulenman kadi kadi la ikomin Allabatala ka a fo Musa ye ja men ma. Men kusan faanin soo la ka wo baara ke. 30 Ii ka saninfede do ladan, men ye kuntiyya toomasere seniman di. Ii ka a ladan sanin jerewolo la, ka sebela do ke a kan ikomin sebela ye kela janoo kan ja men ma. Sebela wo ka a fo ko: «A bilani a dan na Allabatala ye.» 31 Ii ka julu buleman sidi saninfede wo la, sa a ri se sidila bitiran na men ye a sanfe ikomin Allabatala ka a fo Musa ye ja men ma. 32 Nba, ii banda fenilu bee baarala ten, menilu ri ke Alla daa make faaninbon di, Alla Kunben Diya Faaninbon konin. Isirayelikailu ka a bee ke don koyinailu ro sisiro boroni tonkon fila la ikomin Allabatala ka a fo Musa ye ja men ma. 33

li nara Alla daa make faaninbon fen bee ri Musa ma. li nara faaninilu ri, menilu ri ke faaninbon jere ri, ka na faaninbon kondofenilu bee fanan di. Ka a la woilu kan, ii nara fen jinilu ri: fendamirafenilu, faanin damira jiriilu, kankan gbelekeilu, samasenilu, a ni siifenjuilu. **34** Ii nara faaninbon kunnabirin fila ri. Do ladanni saaji gboloilu la, menilu ra wulen. A to kelen nadanni gbolo kolonin jumailu la. Ii nara bon tateefaenin fanan di, **35** a ni teriya toomasere kankira ni a gbelekeilu ni a julumun kafari dalatuun. **36** Ii nara tabali fanan di, a ni a muranilu bee ni saraka buru men di bila tabali kan, men konin dini Allabatala ma. **37** Ii nara fitinasiifen di, men nadanni sanin jerewolo la. A fitinailu siini tere a kan. Ii nara fitinasiifen muranilu bee fanan di, a ni fitina tulu. **38** Wusulanjanin saraka janin diya saninnaman fanan nara ii bolo, a ni suwandili tulu, a ni wusulan suma duman, a ni faanin men di dun faaninbon donda la. **39** Ii nara saraka janin diya sulaneelaman di, a ni a sansan sulaneelaman, ni a gbelekeilu ni a muranilu bee. Koli muran ba nara ii bolo, a ni a siifenju. **40** Ii nara lukondola laminin faaninilu ri, a ni samasen ni woilu siifenju, ka na faaninbon donda faanin fanan di. Faaninbon lukondola laminin faaninilu ri sidi bolobol menilu la duu ma, ii nara woilu fanan di, a ni ii juliilu. Ii nara fen bee ri, menilu bilato Alla daa make faaninbon kondofe, Alla Kunben Diya Faaninbon konin. **41** Ii nara faanin kenji bailu le ri, Alla la sarakalasela Haruna la faanin senimanilu ni a denceilu la faaninilu konin. Haruna ni a denceilu ri faanin woilu bila ii kan na ka Alla sarakalasela baara ke yoro seniman kondofe. **42** Isirayelikailu ka fen wo bee baara ikomin Allabatala ka a fo Musa ye ja men ma. **43** Musa ka fen woilu bee ragbe kosebe. A ka a yen ko ii ka baara wo bee ke ikomin Allabatala tun ka a fo ja men ma. Wo ro, Musa ka duwawu ke ii ye.

40 Allabatala ka a fo Musa ye ko: **2** «San karo folo tele folo lon, i ye n daa make faaninbon lo, n daa make faaninbon konin. **3** I ye teriya toomasere kankira bila a kondofe bon tateefaenin kofe. **4** I ye tabali ladon faaninbon kondofe ka buruilu bila a kan, a ni tabali muranilu bee. Wo ko ro, i ye fitinasiifen nadon faaninbon kondofe ka fitinailu sii sii a kan. **5** I ye wusulanjanin saraka janin diya saninnaman sii teriya toomasere

kankira jefefe, ka donda faanin dun faaninbon donda la. **6** «Saraka ri janin ka ke buuri ri saraka janin diya men kan, i ye wo sii Alla daa make faaninbon donda la, Alla Kunben Diya Faaninbon konin. **7** I ye koli muran ba sii Alla kunben faaninbon ni saraka janin diya tema ka ji ke a ro. **8** I ye laminin faanin dun lukondola laminin do, ka donda faanin dun lu da la. **9** «I ye suwandili tulu ta ka do mun n daa make faaninbon ma, a ni a kondofenilu bee. Wo ro, i ri a ni a muran bee bila a dan na ka ii ke fen senimanilu ri, men ye n ta ri. **10** Saraka di janin ka ke buuri ri saraka janin diya men kan, i ye suwandili tulu do mun wo fanan kan, a ni a muran bee. Wo ro, i ri saraka janin diya bila a dan na ka a ke fen seniman ba ri, men ye n ta ri. **11** I ye suwandili tulu do mun koli muran ba fanan ma, a ni a siifenju. Wo ro, i ri ii bila a dan na ka a ke n ta ri. **12** «I ye Haruna ni a denceilu lana n kunben faaninbon da la ka ii ko ji la. **13** Wo wa ke, i ye faanin seniman woilu bila Haruna kan na, ka suwandili tulu do mun a ma. Wo ro, i ri a bila a dan na n na sarakalasela baara ke kanma. **14** I ye a denceilu lana ka duruki korobilailu bila ii kan na. **15** I ye suwandili tulu mun ii ma ikomin i ka do mun ii fa folo ma ja men ma, sa ii ri n na sarakalasela baara ke. I wa tulu wo mun ii ma ten, ii ni ii bonson cecilu ri ke Alla la sarakalaselailu ri kadawu.» **16** Allabatala ka menilu fo Musa ye, Musa ka wo bee ke a ja ma. **17** San filana karo folo, wo tele folo lon, a ka Alla daa make faaninbon lo. **18** Musa kera baara bee kuntii ri. Ii ka siifenju bila bila, ka faaninbon damira jiriilu lo, ka kankan gbelekeilu don ii ro, ka samasen lo. **19** Ii ka kunnabirin ke faaninbon kun na, ka kunnabirin filana la foloma kan. Ii ka wo ke ikomin Allabatala tun ka a fo Musa ye ja men ma. **20** Ii ka walan kabalaman fila bila teriya toomasere kankira kondofe, ka kankira gbelekeilu don a koyinailu ro, ka a julumun kafari dalatuun la a kan. **21** Ii ka teriya toomasere kankira wo ladon faaninbon kondofe, ka bon tateefaenin sidi ka kankira jamadoon. Ii ka wo ke ikomin Allabatala tun ka a fo Musa ye ja men ma. **22** Ii ka tabali ladon faaninbon kondofe ka a sii faaninbon tele kankan bolomaran do bon tateefaenin jefefe. **23** Ii ka saraka buruilu sii tabali kan Allabatala jakoro, ikomin Allabatala tun ka a fo Musa ye ja men ma. **24** Wo ko ro, ii ka fitinasiifen nadon faaninbon kondofe ka a lalo faaninbon tele kankan bolokinin do, ka a

jaben tabali la. **25** Ii ka fitinailu sii fitinasiifen
 kan Allabatala jakoro ikomin Allabatala tun ka
 a fo Musa ye ja men ma. **26** Ii ka saraka janin
 diya saninnaman nadon faaninbon kondo ka a
 sii tatefaanin jefefe, **27** ka wusulan sumaduman
 janin a kan ikomin Allabatala tun ka a fo Musa
 ye ja men ma. **28** Wo ko ro, ii ka donda faanin
 sidi faaninbon da la. **29** Saraka di janin ka ke
 buuri ri saraka janin diya men kan, ii ka wo sii
 Alla daa make faaninbon da la, Alla Kunben Diya
 Faaninbon konin, ka ban ka kolofen sarakailu
 janin saraka janin diya wo kan ka ii ke buuri
 ri. Ii ka suman sarakailu fanan bo saraka janin
 diya wo kan. Ii ka wo ke ikomin Allabatala
 tun ka a fo Musa ye ja men ma. **30** Ii ka koli
 muran ba sii faaninbon ni saraka janin diya
 tema, ka ji ke a kondo koli kanma. **31** Musa ni
 Haruna ni a denceilu ka ii boloilu ni ii senilu
 mako ji wo ro. **32** Ka a ta wo lon ma, ii wa ii
 don faaninbon na tuma tuma, a ni ii wa ke ii
 madonna saraka janin diya la tuma tuma, ii ri
 ii ko ikomin Allabatala tun ka a fo Musa ye ja
 men ma. **33** Ii ka lukondola laminin faanin dun
 samasen na ka faaninbon ni saraka janin diya
 laminin, ka donda faanin fanan dun lu da la.
 Nba, Musa banda baara bee la wo ja le ma. **34**
 Wo ko ro, sanfin jiira ka birin Alla Kunben Diya
 Faaninbon kun na, Alla daa make faaninbon
 konin. Allabatala la noro ka faaninbon nafa. **35**
 Musa ma se donna Alla Kunben Diya Faaninbon
 kondo, Alla daa make faaninbon konin, baa
 sanfin birinni tora a kun na. Ka a la wo kan,
 Allabatala la noro tun da a lafa. **36** Ni sanfin
 wo tun korotara ka bo faaninbon kun na tuma
 tuma, Isirayelikailu tun di sila mira ka wa. A
 kera wo ja le ma ii la taama bee ro. **37** Koni ni
 sanfin tun ma korota, ii tun te bola ii no ro. Ii tun
 di makononi ke fo sanfin wa korota lon men
 kokura. **38** Allabatala la sanfin tere ye faaninbon
 kun na tele ro. Ta tere ye melenmelenna sanfin
 do su ro Isirayelikailu bee jakoro. A kera wo ja
 le ma ii la taama bee ro.

Joshua

1 Allabatala la baaraden Musa sani ko, Allabatala kumara Musa demenba Josuwe ye, men ye Nun dence ri. **2** Allabatala ka a fo ko: «N na baaraden Musa ra sa. I wuli sisen ka Juriden Ba tee, i ni jama bee. Ai ye don jamana kondo, n keto men dila ai Isirayelikailu ma. **3** Ni ai sera yoro yoro ro, n di yoro wo di ai ma ikomin n ka lahidi ta Musa ye na men ma. **4** Ka bo wula tele kankan bolokinin do, ka wa se fo Lebanon koyinke ma yoro tele kankan bolomaran do, duu wo bee ri ke ai ta ri. Ka bo Efirati Ba da la telebo ro, ka tamin Hetikailu la jamana bee la, ka wa telebe ro fo ka dan kooji la, wo bee ri ke ai ta ri. **5** I juu si ti se i la kele ro i si bee koro. N di ke i fe ikomin n kera Musa fe na men ma. N te bo i fe; n te i bila. **6** «I jusulatee ka ke jusu ragbelen di, baa i ri i lo jama joro ka jamana wo mira ka a ke ii ta ri, ikomin n ka lahidi ta ii benbailu ye. **7** I jusulatee ka ke jusu ragbelen di doron. N na baaraden Musa ka sariya menilu di i ma, i ye wo bee taama a ja ma. I kana bo sila wo kan ka wa fan si fe. Ni i ka sila wo lataama a ja ma, i la ko ketailu bee ri sabati. **8** N na sariya kitabu kumailu ye ke i da ro waati bee. I ye i miri wailu ma su ni tele, sa fen fen sebeni kitabu wo kondo, i ri wo bee mira ka ke a ja ma. Ni wo kera, i la ko bee ri sabati kosebe. **9** N ma a fo i ye wa ko i ye i jusulatee ka ke jusu ragbelen di? I kana silan, i kana yeyeye, baa i Maari Allabatala ye i fe i la ko ketailu bee ro.» **10** Wo ro, Josuwe ka a fo jama kuntiilu ye ko: **11** «Ai ye tamin daa make diya ro ka a fo mooilu bee ye ko: «Ai ye doonnifen daben, baa yani tele sawa ai ri Juriden Ba tee ka don jamana wo kondo ka a ke ai ta ri, Maari Allabatala keto jamana men dila ai ma.» **12** Josuwe kumara Ruben kabila ye, a ni Kadi kabila ni Manase kabila talante. A ka a fo ii ye ko: **13** «Allabatala la baaraden Musa ka men fo ai ye, ai ye hankili to wo ro. A ka a fo ko ai Maari Allabatala ri ai lasii here ro yan ka duu jin di ai ma, an ye duu men kan bi. **14** Wo le ro, ai muso ni ai denilu ni ai la kolofenilu ri to ai la jamana ro yan, Musa ka jamana men di ai ma Juriden Ba telebo ro yan. Konin ai menilu ye keleke ceilu ri, ai bee ye ai la kelekefenilu ta ka ba tee ai badenma doilu nero. Ai ye wa ii demen fo Allabatala wa ii fanan nasii here ro, ikomin a ka ai lasii here ro yan ja men ma. Ai Maari

Allabatala ye jamana wo dila ai badenmailu ma. Ai ye wa ii demen fo ii wa jamana wo ke ii ta ri. Ii wa ban jamana mirala, ai ri ai kose ka na jamana jin do yan, Allabatala la baaraden Musa ka men di ai ma ka a ke ai ta ri Juriden Ba telebo ro yan.» **16** Ruben kabila, ni Kadi kabila, ni Manase kabila talante ka Josuwe jabi: «Ni i ka fen fen fo an ye, an di wo ke. Ni i ka an kelaya ka wa yoro yoro, an di wa ye. **17** An di i kan mira ko bee ro, ikomin an ka Musa kan mira ja men ma. I Maari Allabatala ye to i fe ikomin a tora Musa fe ja men ma. **18** Moo men wa murunti i kanma ka a ban i kan mirala an di wo faa. Ie konin ye i jusulatee tuun ka ke jusu ragbelen di.»

2 Nba, ka Isirayelikailu daa makeni to Sitimu, Nun dence Josuwe ka moo fila lawa ko: «Ai ye wa Kanaan jamana lakorosi dokon do, kateete Jeriko so.» Ii bora ye ka wa. Ii sera Jeriko so kondo tuma men na, ii wara jiya sunkurunba do kan. A too ko Rahabu. **2** A fora Jeriko mansa ye ko: «I ja lo! Isirayelika doilu donda so kondo su ro. Ko wailu nani jamana lakorosi kan de ma.» **3** Wo ro, mansa ka kela lawa Rahabu ma ko: «Cee menilu nani jiyala i wara, i ye ii labo ka ii don an bolo, baa wailu nani an na jamana lakorosi kan de ma.» **4** Rahabu ka cee fila wailu dokon, ka wa a fo mansa la keladenilu ye ko: «Tupja le. Moo wailu nara n wara yan. Konin n tun ma ii bo diya lon. **5** Su kora tuma men na, ii bora yan ka wa, ka a teren mooilu wato so donda tuun diya. N ma a lon ii wara diya men do. Ai ye ai kaliya ka wa ii ko, ai ri ke ii ro ka ii mira.» **6** Konin Rahabu tun wara cee fila wailu ri a la bon kun bilinin kan ka ii ladoon bin kala doilu koro bin men too ko lin, a tun ka kala menilu bila ye koroman janin kanma. **7** Nba, mansa la keladenilu bora ye ko ii wato moo wailu ko. Mooilu ye Juriden Ba teela diya men do ii sen ma, keladenilu wara diya wo sila fe. Ii boni so donda la, mooilu ka da wo tuun i koro. **8** Sani cee fila ye sunoo, Rahabu yelera a la bon kun bilinin kan, **9** ka a fo ii ye ko: «N ka a lon ko Allabatala ra an na jamana jin di ai Isirayelikailu ma. Ai jesilanje ra an bee mira yan. Jamana moo bee jiiteeniba le, **10** baa a fora an jana ko ai botola Misiran jamana ro tuma men na, ko Allabatala ka Kooji Fararobin ja ai nero. Ai ka men ke Amorikailu la mansa fila la Juriden Ba telebo ro, mansa Sihon ni mansa Oki konin, wo fanan fora an jana. Ko ai ka wailu

halaki fewu. **11** Wo fōra an jana tuma men na, an jiiṭṭeera kosebe. Jusulatee te mōo si la yan ka ai kele, baa ai Maari Allabatata siini fen bēe kun na sankolo rō, a ni duukolo kan yan. **12** Nba, n da kojuma ke ai ye. Sisen ai ye ai kali Allabatata tōo la n ye ko ai ri kojuma ke n fa la denbaya ye. Ai ye tōomasere do yiraka n na, sa n di se lala ai la. **13** Ai ye lahiidi ta n ye ko ai ri n fa ni n na kisi, a ni n badenmaceilu ni n badenmamusoilu, a ni ii la denbayailu bēe. Ko ai ti sōn mōoilu ye an faa.» **14** Cēe woilu ka Rahabu jabi: «Ni ai faara, Alla ye an fanan faa! Kōnin i kana foyi fō mōo gberē ye an na ko rō jamana jīn kōndo yan. Wo rō, Allabatata wa jamana jīn di an ma, an di an na kaninteyā ni an na kankelentiya yiraka i la.» **15** Wo rō, Rahabu ka cēe fila lajii julū la bon fōjō don da fē sa ii ri wa, baa Rahabu la bon lōni tere so laminin jīn de kōndo. Fōjō don da wo benni so kōkan la le ma. **16** Awa, Rahabu ka a fō ii ye ko: «Ai ye wa koyinke ma yōrō rō, sa ai kana bēn mōo woilu la, menilu kōnin ye ai kō. Ai ye wa ai dokon yōrō wo rō ka tele sawa ke ye. Wo ri a teren mōo woilu ra i kōse ka na so kōndo yan. Wo rō, ai ri sila ta ka wa.» **17** Cēe fila ka a fō a ye ko: «I ka a fō an ye ko: A mafenē, an ye bōla kali kan men di, i ka an ko an ye an kali jna men ma, ni kali kan wo tē tijan, **18** andeilu Isirayelikailu wa don ai la jamana kōndo yan tuma men na, i ye julū wulenman jīn sidi fōjō don da la, i ketō an najiila fōjō don da men fē. I ye i la mōoilu bēe laden i fē bon kōndo yan. I fa wo, i na wo, i badenmailu wo, i la denbayailu wo, i ye woilu bēe laden bon kōndo yan. **19** Ni i la mōo do bōra bon na ka wa so kōndo ka faa, wo hake tē andeilu ma, baa a jere le ka wo jīnin. Kōni ni kojuu do kera mōo do la, men ye i fē i la bon kōndo yan, wo hake ye andeilu ma. **20** Kōni ni i ka an na ko fō mōo gberē ye, an ka kalili kan men ta i ye jīn, an tē nala wo dafala butun.» **21** Rahabu ka a fō, ko: «Ale le wo ri. N da sōn wo ma.» Wo rō, a ka sila di cēe fila wo ma. Ii wani kō, Rahabu ka julū wulenman sidi a la fōjō don da la. **22** Ii wara koyinke ma yōrō rō ka ii dokon, ka tele sawa ke ye. Mansa la keladenilu ka ii jīnin sila fan bēe rō tele sawa wo kōrō ka kapa. Mansa la keladenilu ma ii yen tuma men na, ii ka i kōse ka wa Jeriko. **23** Wo rō, cēe fila jiira ka bō koyinke ma yōrō rō ka Juriden Ba tēe ka wa Nun dence Josuwe teren ye. Ko men bēe kera ii la taama rō, ii ka woilu bēe jafō Josuwe ye. **24** Ii ka a fō a ye ko: «Sika tē a rō: Allabatata ra

jamana bēe di an ma. Ye mōoilu silanni an ye fō ka ii jiiṭṭe.»

3 Nba, wo duusa gbe, Josuwe ni Isirayelikailu bēe wulira sōoma da la jona ka bō Sitimu ka wa Juriden Ba da la. Ii seni ye, ii wara ii daa make ba da la sani ii ye ba tēe. **2** Tele sawa taminni kō, jama kuntiilu taminda daa make diya yōrō bēe rō, **3** ka a fō mōoilu ye ko: «Ai wa Lebi bonsōn Alla la sarakalaselailu yen bōla daa make diya rō ai Maari Allabatata la teriya tōomasere kankira ri tuma men na, ai ye bō ai wara ka ai bila ii kōfē. **4** Ii ri lō ai jōrō. Ai ye kilo kelen to ai ni teriya tōomasere kankira tema. Ai kana ai madon a la kojuuya. Wo rō, ai ka kan ka sila men ta ai ri a lōn, baa ai wato sila men fē, ai ma sila wo taama fōlō munun.» **5** Josuwe ka a fō mōoilu ye ko: «Ai ye ai jere seninya, baa Allabatata ri kabannako ke ai jē sini.» **6** Josuwe ka a fō Alla la sarakalaselailu ye ko: «Ai ye teriya tōomasere kankira ta ka tamin mōoilu jēfē.» Wo rō, ii ka wo kankira ta ka tamin mōoilu jēfē. **7** Allabatata ka a fō Josuwe ye ko: «Bi n di i bonya damira Isirayelikailu bēe jana, sa ii ri a lōn ko n ye i fē, ikomin n tere ye Nabi Musa fē jna men ma. **8** Alla la sarakalasela menilu ye teriya tōomasere kankira tala, i ye a fō woilu ye ko: «Ai wa se Juriden Ba da la tuma men na, ai ye jii ji rō ka ai lō ye.» **9** Josuwe ka a fō Isirayelikailu ye ko: «Ai ye na. Ai Maari Allabatata ka a fō ko a ketō ko menilu kela ai ye, n di woilu fō ai ye.» **10** Josuwe ka a fō, ko: «Ai ri a lōn ko Alla Nenema ye ai fē, wo le jīn di. Ai ri a lōn fanan ko a ri jamana mōoilu gbēn ai jē: Kanaankailu wo, Hetikailu wo, Hifikailu wo, Peresikailu wo, Kirikasikailu wo, Amōrikailu wo, Jebusikailu wo, a ri woilu bēe gbēn ka ii bō ai jē. **11** Ai jna lō! Maari men siini duukolo bēe kun na, a la teriya tōomasere kankira ketō taminna ai jē, ka wa jii Juriden Ba ji rō. **12** Sisen ai ye cēe tan ni fila suwandi ka bō Isirayelikailu la kabila bēe rō, kabila kelen cēe kelen. **13** Ni Alla la sarakalaselailu, men ye Allabatata la teriya tōomasere kankira ladoninna, ni ii sera ji rō tuma men na, Juriden Ba woyen a ri lō i kōrō. Ji ri layele i jōon kan yōrō kelen san fē ka ke ikomin dandan.» **14** Nba, Isirayelikailu bōra ii daa make diya rō ye ko ii wato Juriden Ba tēela. Alla la sarakalaselailu tere ye ii jēfē, teriya tōomasere kankira tere ye woilu bolo. **15** (Sumanka waati le tere; wo waati la, Juriden Ba

ri fa kojuuya fɔɔ ka bɔn.) Awa, teriya tɔɔmasere kankira tɛɛ ye Alla la sarakalasela menilu bolo, woilu sera ba ma ka ii sen najii ji rɔ tuma men na, **16** ba ji men tɛɛ ye woyenna ka bɔ ba san dɔ, wo ka a lɔ i kɔrɔ. Ji layelera i jɔɔn kan Adama so da fɛ, men ye Saratani so tɔrɔfɛ. Yɔrɔ wo ka jan tɛɛ Isirayelikailu la. Ji layelera i jɔɔn kan ye ka kɛ ikomin dandan. Ji ma se taminna ye ka woyen ka wa Araba gbɛkannan dɔ, mɔɔilu ye a fɔla men ma ko Dalaba Kɔɔjilama. A kɛra ten de, Isirayelikailu bɛɛ sera ba tɛɛla Jeriko so jɛtelenma rɔ. **17** Nba sarakalaselailu, men madonni tɛɛ Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira, woilu ka ii lɔ duu jaran kan Juriden Ba tema. Isirayelikailu bɛɛ taminda ba tema ye duu jaran kan haan jamana mɔɔ bɛɛ sera ye.

4 Jama bɛɛ banni Juriden Ba tɛɛla tuma men na, Allabatala ka a fɔ Josuwe ye ko: **2** «Ai ye cɛɛ tan ni fila suwandi jama rɔ, kabila kelen cɛɛ kelen. **3** I ye a fɔ cɛɛ tan ni fila woilu ye ko ii bɛɛ ye kabakurun kelen kelen ta Juriden Ba tema, Alla la sarakalaselailu lɔni yɔrɔ men dɔ. Ii ye kabakurun woilu madonin fɔ ai wa se ai daa make diya tuma men na. Ii ri kabakurunilu bila ye.» **4** Josuwe ka cɛɛ tan ni fila suwandi ka bɔ Isirayelikailu rɔ, kabila kelen cɛɛ kelen. A ka woilu makili, **5** ka a fɔ ii ye ko: «Ai ye wa tamin ai Maari Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira jɛfɛ ka don Juriden Ba temala rɔ. Ai ye kabakurunilu ta ye, mɔɔ kelen kabakurun kelen. Ai wa woilu ta, ai ye ii la ai kanbankun kan, kabila bɛɛ ni a la kabakurun. **6** Kabakurun woilu ri kɛ tɔɔmasere ri ai tema. Ni ai denilu ka woilu kɔrɔ majininka sini nato, ai ri a fɔ ii ye wo lon, ko Alla la sarakalaselailu ka Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira ta ka wa Juriden Ba tɛɛ. Ko ii donda ji rɔ tuma men na, ko Juriden Ba tɛɛra fila ri Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira jɛfɛ. Ko kabakurun jɛnɛ ye hankilibilafen de ri tuma bɛɛ, ka Isirayelikailu hankili bila ko ba wo rɔ.» **8** Josuwe ka men fɔ Isirayelikailu ye, ii ka wo mira ka a kɛ. Ii ka kabakurun tan ni fila ta ka bɔ Juriden Ba tema, kabila kelen kabakurun kelen, ikomin Allabatala ka a fɔ Josuwe ye na men ma. Ii ka kabakurun woilu madonin ka wa ii bila ii daa make diya. **9** Josuwe ka kabakurun tan ni fila gbɛrɛ lɔ Juriden Ba tema ye, Alla la sarakalaselailu lɔni teriya tɔɔmasere kankira ri yɔrɔ men. Kabakurun woilu ye ye hali bi. **10** Alla la sarakalaselailu lɔni tora teriya tɔɔmasere

kankira ri Juriden Ba jani tema fɔ jama banda ko bɛɛ kela tuma men na ikomin Allabatala tun ka Josuwe jamari na men ma. Wo bɛɛ kera ikomin Musa ka a fɔ Josuwe ye na men ma. Jama ka ii kaliya le ka ba tɛɛ. **11** Ii bɛɛ banda ba tɛɛla waati men na, Alla la sarakalaselailu bɔra ba temala rɔ, ka tamin jama jɛfɛ Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira ri. **12** Ruben kabila cɛɛilu ni Kadi kabila cɛɛilu ni Manase kabila talante cɛɛilu, woilu ka ba tɛɛ Isirayelika toilu jɛrɔ, ii la kelekefenilu ye ii bolo, ikomin Musa tun ka a fɔ ii ye na men ma. **13** Kelekeedenilu waa binaanin ka ba tɛɛ Allabatala jakɔrɔ ka wa Jeriko gbɛkannan dɔ. Ii bɛɛ rabenni keleke kanma. **14** Wo lon, Allabatala ka Josuwe bonya Isirayelikailu bɛɛ jana. Ii ka a bonya a si bɛɛ kɔrɔ ikomin ii tun ka Musa bonya na men ma. **15** Nba, Allabatala ka a fɔ Josuwe ye ko: **16** «Alla la sarakalasela menilu ye Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira madoninna, i ye a fɔ woilu ye ko ii ye bɔ Juriden Ba tema.» **17** Josuwe ka a fɔ Alla la sarakalaselailu ye ko: «Ai ye bɔ Juriden Ba tema.» **18** Wo rɔ, Alla la sarakalaselailu bɔra Juriden Ba rɔ teriya tɔɔmasere kankira ri. Ii senilu sera duukolo jani ma tuma men na, Juriden Ba ji ka a kɔsɛ a nɔ rɔ i kɔrɔ, ka woyen kojuuya ka yɔrɔ bɛɛ fa ikomin a tɛɛ ye kela na men ma fɔlɔ. **19** Jama ka Juriden Ba tɛɛ ii la san karo fɔlɔ tele tan. Ii wara ii daa make Kilikali so dafɛ. Yɔrɔ wo ye Jeriko telebɔ rɔ. **20** Josuwe ka kabakurun tan ni fila woilu lalo ye, cɛɛ tan ni fila tun ka menilu ta Juriden Ba rɔ. **21** A ka a fɔ Isirayelikailu ye ko: «Lon do rɔ, ni ai denilu ka ai majininka kabakurun jɛnɛ kɔrɔ ma, **22** ai ye a fɔ ii ye ko Isirayelikailu ka Juriden Ba tɛɛ ii sen ma duukolo jaran kan. **23** Baa ai Maari Allabatala ka Juriden Ba ji ja ai jɛ haan ai bɛɛ banda ba tɛɛla, ikomin a ka Kɔɔji Fararɔbin ja an jɛ na men ma haan an bɛɛ taminda. **24** A ka wo le kɛ, sa dunuya mɔɔilu bɛɛ ri a lɔn ko Allabatala la sebaya ka bon. Ka a la wo kan, a ka a kɛ sa ai ri silan ai Maari Allabatala jɛ tuma bɛɛ.»

5 Amɔrikailu la mansa menilu siini tɛɛrɛ Juriden Ba telebe rɔ, a ni Kanaankailu la mansa menilu siini kɔɔji da la, woilu ka a men ko Allabatala ka Juriden Ba ja Isirayelikailu jɛ haan ii bɛɛ banda taminna. Mansa woilu ka wo men tuma men na, ii silanda. Jusulateɛ tun tɛ ii la butun ka Isirayelikailu kele. **2** Nba, waati kelen

wo la Allabatala ka a fɔ Josuwe ye ko: «Kaba doilu leɛe ka ii ke muruilu ri, ka Isirayelika ɕɕeilu bila ko rɔ.» 3 Josuwe ka kaba doilu leɛe ka ii ke muruilu ri ka Isirayelika ɕɕeilu la faaninta ke. Ii la faaninta wo kera yɔrɔ mɛn, ii ka yɔrɔ wo tɔɔ la ko Faaninta ke Koyinke. 4 Isirayelika ɕɕɛman mɛnilu bɔra Misiran ka a tɛrɛn ii ra se keɛ ma, woilu bɛɛ la faaninta kɛni le tɛrɛ. Ii bɛɛ sara wula kɔndɔ ye, Isirayelikailu tɛrɛ ye taamataamala yɔrɔ mɛn. Kɔni dɛnce mɛnilu sɔrɔnda wula kɔndɔ ye, woilu tun ma faaninta ke. Wo le kɔsɔn, Josuwe ka ii la faaninta ke. 6 Isirayelikailu tun ka san binaanin de ke taamala wula kɔndɔ, haan ɕɛɛ mɛnilu bɔra Misiran ka a tɛrɛn ii ra se keɛ rɔ, woilu bɛɛ sara. Allabatala tun ka lahidi ta ii benbailu ye ko a ri jamana jin di ii ma, kɔnin ɕɛɛ mɛnilu bɔra Misiran, ii tun ma sɔn Allabatala la kuma mirala. Wo rɔ, Allabatala ka a kali ko a tɛ sɔn woilu ja ye la jamana kan, li ni nɔnɔ ka siya jamana mɛn kɔndɔ jin. 7 Allabatala ka ii denceilu bila ii nɔ rɔ. Josuwe ka woilu kojiiya, baa woilu bɛɛ kojibali le tɛrɛ fɔlɔ. Ii tun ma kojiiya taama waati wula kɔndɔ. 8 Ii bɛɛ kojiiyani kɔ, ii tora ii daa make diya rɔ fɔɔ ka ii la dailu kɛndɛya. 9 Allabatala ka a fɔ Josuwe ye ko: «Jɔnya maloya tɛrɛ ye ai la Misiran, kɔnin n da wo bɔ ai la bi.» Wo le rɔ, yɔrɔ wo tɔɔ lara ko Kilikali haan bi. 10 Ka Isirayelikailu daa makeni to Kilikali, ii ka Taminkunna Sali ke Jeriko gbekannan dɔ. Wo kera karo wo tele tan ni naaninna wura da la. 11 Wo duu sa gbe, ii ka buru fununbali ni sumankise jilanni doilu dɔɔn. 12 Wo lon kelen, dɔɔnnifen mɛn tɔɔ ko mana, wo dɔɔn nalɔra. Isirayelikailu ma mana sɔrɔn wo kɔ rɔ. Ka a damira san wo ma, ii ka Kanaan jamana sumandenilu le dɔɔn. 13 Nba, lon do rɔ, ka Josuwe to Jeriko da fɛ, Josuwe ka ɕɛɛ do lɔni yen a jana. Fanmuru ye a bolo, wo bɔni a la rɔ. Josuwe ka a madon a la ka a mapininka ko: «Ile ye andeilu do le ri wa, wa i ye an juu do le ri?» 14 ɕɛɛ ka a fɔ ko: «Nde ni ai si tɛ. N ye Allabatala la keɛjama la kuntii le ri. N natɔ le jin.» Josuwe ka a be wo sen kɔrɔ ka a ja birin duu ma ka a bonya. Josuwe ka a fɔ ko: «I la jɔn ye nde ri. I ye a fɛ n ye nfen de ke sa?» 15 Allabatala la keɛjama la kuntii ka a jabi: «I la sanbara bɔ i sen dɔ, baa i lɔni yɔrɔ mɛn kan jin, yɔrɔ seniman de wo ri.» Josuwe ka wo ke.

6 Jerikokailu tun ka so da tuun ka a sɔɔ kosebe Isirayelikailu la ko kɔsɔn. Mɔɔ tun tɛ donna, mɔɔ tun tɛ bɔla. 2 Allabatala ka a fɔ Josuwe ye ko: «A ragbe, n ye Jeriko so labilala i ma, a ni a mansa ni a la keɛdenilu bɛɛ. 3 Ile ni i la keɛkeɛjama ye ai taama ka Jeriko so laminin sija kelen lon lon. Ai ye wo ke tele wɔɔrɔ kɔrɔ. 4 Alla la sarakalasela wɔrɔnwula ri bila teriya tɔɔmasere kankira jɛfɛ. Saaji kere ye ke woilu kelen kelenna bɛɛ bolo, kere mɛnilu ye fɛla ka a kan nabo ikomin buru. Tele wɔrɔnwulana, ai ye ai taama ka so laminin sija wɔrɔnwula. Alla la sarakalaselailu ye ii taama ai jɛ ka to kereilu fɛla. 5 «Jama wa ban so lamininna sija wɔrɔnwula, Alla la sarakalaselailu ri kere fɛ kan ba labɔ. Ai wa wo mɛn waati mɛn na, jama bɛɛ ye kule ba ke. Jeriko so laminin jin di be wo rɔ. Jama bɛɛ ri ii latelen ka don so kɔndɔ.» 6 Nun dence Josuwe ka Alla la sarakalaselailu makili ka a fɔ ii ye ko: «Ai ye Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira ta. Alla la sarakalasela wɔrɔnwula ye bila wo jɛ, saaji kere ye ke woilu kelen kelenna bɛɛ bolo.» 7 A ka a fɔ Isirayelikailu ye ko: «Ai ye wa sisen! Ai ye ai taama ka so laminin. Keɛkeɛden doilu ye bila Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira jɛfɛ. Ii la keɛkeɛfenilu ye ke ii bolo.» 8 Nba, ii ka a ke ikomin Josuwe ka a fɔ ja mɛn ma. Keɛkeɛden doilu fɔlɔ wara, ka Alla la sarakalaselailu tuun woilu la, mɛnilu tɛrɛ ye buru fɛla. Teriya tɔɔmasere kankira bilara burutiilu kɔfɛ. Keɛkeɛden doilu bilara teriya tɔɔmasere kankira kɔ. Ka ii bɛɛ to wala, keretiilu ye kereilu fɛla. 10 Nba Josuwe tun ka a fɔ Isirayelikailu ye ko: «Mɔɔ si kana kule, mɔɔ si kana a kan nabo. Ai kana kuma si fɔ fɔɔ n wa a fɔ ai ye lon mɛn na ko ai ye kule. N wa wo fɔ, ai ye kule.» 11 Awa, Josuwe ka a ke ko Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira ye so laminin sija kelen, ka ban ka ii kɔsɛ ii daa make diya rɔ ka si ye. 12 Wo duusa gbe sɔɔma da la jona, Josuwe wulira. A ka a fɔ Alla la sarakalaselailu ye ko ii ye teriya tɔɔmasere kankira ta. 13 Ii bɛɛ wara so laminin ikomin ii tun ka a ke ja mɛn ma kɔrɔman. Keɛden doilu fɔlɔ wara, ka Alla la sarakalasela keretiilu tuun woilu la ka keɛdenilu do tuun woilu kɔfɛ. Josuwe ka a ke ko Allabatala la teriya tɔɔmasere kankira ye so laminin sija kelen ka ii bɛɛ to wala, keretiilu ye kereilu fɛla. 14 Wo lon ii wara so laminin sija kelen, ka ban ka ii kɔsɛ ii daa make diya. Ii ka a ke wo ja ma tele wɔɔrɔ kɔrɔ.

15 A tele wōrōnwulana, ii wulira sōoma da la jona ka wa so laminin wo ja kelen ma. Kōni wo lon, ii ka so laminin sija wōrōnwula. 16 Ii banni so lamininna sija wōrōnwula, Alla la sarakalaselailu ka kereilu fē fanka la. Josuwe ka a fō jama yē ko: «Ai ye kule kan ba bō, baa Allabatala ra so di ai ma. 17 Ai ye Jeriko so bēe tē, ka a kōndōfenilu bēe tijan, ka niimafenilu bēe faa, baa so wo ye sar aka ri Allabatala yē. Kōni ai kana foyi kē Rahabu la, ni a ye sunkurunba ri. Ai kana foyi kē a la mōoilu la, menilu bēe ye a fē a la bon na ye, baa ale le ka an na keladenilu dokon.» 18 Josuwe ka a fō kēledenilu yē fanan ko: «Ai ye a kē kojuma sa ai kana fen si ta tōn siini fen mēn na, baa wo bēe ye dila Allabatala le ma. Ni ai ka do ta, ai ri kē sababu ri, Alla ri an na jama bēe halaki fewu an daa makē diya rō yan. 19 Ai ye wodigbeilu ni saninilu bēe bila a dan na Allabatala yē, a ni sulanēfenilu bēe, ni nēemanfenilu bēe. Wo bēe ye bila Allabatala la nanfulu lamara diya.» 20 Nba, Alla la sarakalaselailu ka kereilu fē. Jama ka kere fē kan mēn tuma mēn na, ii ka kule kan ba labō. Jeriko so laminin jin bēe bera. Isirayelikailu ka ii bori ka ii telen ka don so kōndō. Ii ka so bēe mira. 21 Ii ka Jerikokailu bēe faa fanmuru la. Ii ka cēeilu ni musoilu faa, ka dennilu ni mōobailu faa. Hali nisiilu ni saailu ni faliilu, ii ka woiu bēe faa. 22 Josuwe kumara cēe fila wo ye, menilu tun wara jamana lakōrōsi. A ka a fō ko: «Ai ye wa sunkurunba wara. Ai ye a labō, a ni a la mōoilu bēe, ikomin ai ka lahidi ta a ye ja mēn ma.» 23 Kanberen fila woiu wara Rahabu wara, ka wa Rahabu labō, a ni a fa ni a na, a ni a badenmailu ni a la mōoilu bēe. Ii ka woiu bēe labō ka wa ii ri yōrō do rō, mēn ye Isirayelikailu daa makē diya kō ma. 24 Wo kō rō, Isirayelikailu la kēledenilu ka ta bila Jeriko so la, ka so ni a kōndōfenilu bēe janin. Kōni ii ka wodigbeilu ni saninilu ni sulanēfenilu ni nēemanfenilu bēe ta, ka woiu bila Allabatala la nanfulu lamara diya. 25 Josuwe ka sunkurunba Rahabu ni a la denbaya bēe kende to ye, a ni a la mōō bēe, baa Rahabu tun ka cēe fila wo ladoon, Josuwe ka menilu lō Jeriko so lakōrōsila. Rahabu ka i sii Isirayelikailu tēma. Hali bi a bōnsōnilu ye Isirayeli rō. 26 Nba, Josuwe ni a la mōoilu banni so tela, a ka a kali mōō bēe ye ko: «Ni mōō mōō wulira ko a ye Jeriko so lōla kokura, Danka ye wo tii kan. A wa wo baara damira lon mēn na, a dence fōlō ri sa. A wa so donda datuun bila

lon mēn na, a dence dōōmanni fanan di sa.» 27 Nba, Allabatala tora Josuwe fē. Josuwe tōō bōra jamana fan bēe rō.

7 Kōni Isirayelikailu ma sōn Alla la sariya ka so nanfulu bēe halaki. Yahuda kabila cēe do le tēre ye, mēn tōō ko Akan. Akan fa tōō ko Karimi, wo fa tōō ko Sabidi, wo fanan fa tōō ko Serahi. Alla ka mēn jamari ii ma, Akana ma wo latelen, baa a ka Jeriko so kōndō fen doilu ta. Akana ka mēn kē wo ri, wo kera sababu ri Allabatala mōnera Isirayelikailu kanma kojūuya. 2 Nba, Josuwe ka mōō fila lawa ka bō Jeriko ka wa Ayi so kōndō. Ayi wo ye Beteli so telebō rō. A ma jan Beti-Abeni so la. Josuwe ka a fō ko: «Ai ye wa yōrō wo lakōrōsi.» Cēe fila wo wara Ayi lakōrōsi wo rō. 3 Ii kōsē mēn kēni Josuwe ma, ii ka a fō ko: «I kana mōō bēe lawa Ayi so kanma. Kun tē wo la. I ye cēe waa fila lawa, ni wo tē cēe waa sawa. I kana mōō bēe lawa ka ii sēe fuu, baa Ayikailu ma siya.» 4 Wo rō, Josuwe ka cēe waa sawa jōōn lawa Ayi kanma. Kōni Ayikailu sera ii la. Ii ka ii bori Ayikailu jē. 5 Ayikailu ka ii gbēn ka bō so donda la ka jii tindi la ka wa sē fōō yōrō do rō, mēn tōō ko Sebarin. Ii jii mēn kēni tindi la, Ayikailu ka mōō bisawa ni wōōrō jōōn faa Isirayelikailu la kēledenilu rō. Isirayelikailu bēe jii tēera wo rō kojūuya. 6 Josuwe ni Isirayelikailu la jēmōoilu ka ii la faanin rafarafara, ka ii be duu ma Allabatala la teriya tōōmasere kankira jē. Ii ka buuri kē ii kun ma ka a kē jusumakasa tōōmasere ri. Ii mēnda ye fōō fitiri waati. 7 Ka ii lani to ye, Josuwe ka a fō ko: «Ee, Maari ba Allabatala! Nfenna i ka an na jama lō Juriden Ba tēela ka na an di Amōrikailu ma an halaki kanma? Hali ni an tun tora Juriden Ba kōma, wo tun ka fisa jin di! 8 Maari, n ma a lōn n ye nfen fō, baa Isirayelikailu ra ii bori ii juuilu kōrō. 9 Kanaankailu ni jamana mōō tōilu ri wo kibaro mēn. Ii ri na an naminin ka be an kan ka an bēe faa, ka an na siya latunun ka ii bō duukolo kan. I ri nfen de kē sisen sa i tōō ba kana tijan?» 10 Allabatala ka Josuwe jabi: «I wuli! Nfen kōsōn i lani duu ma ye? 11 Isirayelikailu ka kojūu le kē. Ii ra n na teriya tijan. N ka a fō ii yē kō ii ye so kōndō fenilu bēe halaki. Kōni n ka mēn fō, ii ma wo latelen, baa ii ka wo fen doilu ta. Ii ka woiu sonya, ka ii bila ii jere bolofenilu rō, ka tōjōli kē. 12 Wo le kōsōn Isirayelikailu ti se ii lōla ii juuilu jērō butun. Isirayelikailu ra kē fen halakitailu ri. Wo sababu la, ii ye ii borila ii juuilu kōrō.

Ton siini fenilu la, ni ai ma wo tijan, n ti nala kela ai fe butun. **13** I wuli ka wa Isirayelikailu seninya ka ii raben, sini la ko rɔ. I ye a fɔ ii ye ko: «Ai ye ai jere seninya, baa Isirayelikailu Maari Allabatala ka a fɔ ko fen menilu bilani tere a dan na ka a halaki, woilu ye ai do bolo. Ko ai ti se ai lola ai juuilu jɛ butun, fɔɔ ai wa fen woilu labɔ. **14** Ko sini sɔɔma, ai la kabilailu ye ai madon nde Allabatala la kelen kelen. Ko n wa kabila men yiraka, wo bonkɔndɔlailu ye ai madon n na kelen kelen. Ko n wa bonkɔndola men suwandi, wo denbayailu ye ai madon n na kelen kelen. Ko n wa denbaya men suwandi, wo cɛsilu ye ai madon n na kelen kelen. **15** Ko fen menilu bilani a dan na ka a halaki, ko woilu ye mɔɔ mɛn bolo, ko n di wo tii yiraka wo jɛ le ma. Ko ale ye lafili ta rɔ ka halaki, a ni a bolofenilu ni a la mɔɔilu bɛɛ. Ko ka a masɔɔn a ka nde Allabatala la teriya tijan. Ko a ka maloya ko ba le kɛ Isirayelikailu tema.» **16** Wo duusa gbɛ sɔɔma da la jona, Josuwe wulira. A ka Isirayelikailu la kabilailu bɛɛ lana kelen kelen Allabatala jɔkɔɔ. Allabatala ka Yahuda kabila yiraka. **17** Josuwe ka Yahuda kabila bonkɔndɔlailu bɛɛ lana kelen kelen. Allabatala ka Seraki la bonkɔndɔla yiraka. Josuwe ka Seraki la bonkɔndɔla denbayailu bɛɛ lana kelen kelen. Allabatala ka Sabidi la denbaya yiraka. **18** Josuwe ka Sabidi la denbaya cɛsilu bɛɛ lana kelen kelen, Allabatala ka Akan yiraka. Akana fa le tere Karimi ri, Karimi fa tere Sabidi ri, Sabidi fa tere Serahi ri. Woilu tere Yahuda kabila le rɔ. **19** Josuwe ka a fɔ Akan ye ko: «N den, i ye Isirayelikailu Maari Allabatala bonya. I ye tɔɔna fɔ. I ka mɛn kɛ, wo fɔ n yɛ; i kana foyi dokon n ma.» **20** Akan ka Josuwe jabi: «Tɔɔna le. Nde le ka kojuu kɛ Isirayelikailu Maari Allabatala la. N ka ko mɛn kɛ, wo le jɛn di: **21** N ka durukiba juma juma do yen nanfulu wo rɔ. Durukiba wo bɔni Sineyari jamana rɔ. N ka wɔdigbɛ kilo fila ni sanin kuru karamu keme loolu fanan yen. N ka fen woilu yen tuma mɛn na, n nata lara ii kan, fɔɔ n ka ii ta. I doonni ye duu rɔ n na faaninbon na, wɔdigbɛ ye fen tɔilu kɔɔrɔ ye.» **22** Josuwe ka mɔɔ doilu lawa Akana na faaninbon na. Woilu borimantɔ wara kɔɔsili kɛ ye. Ii ka fen woilu doonni yen duukolo kɔɔrɔ, wɔdigbɛ ye fen tɔilu kɔɔrɔ. **23** Ii ka fen woilu ta ka na ii ri Josuwe ni Isirayelikailu ma. Ii ka fen woilu bila Allabatala jɔkɔɔrɔ. **24** Josuwe ni Isirayelikailu bɛɛ ka Serahi bɔnɔn Akan mira, ka wɔdigbɛ ni durukiba ni sanin kuru fanan

mira, a tun ka mɛnilu dokon. Ii ka a denceilu ni a denmusoilu bɛɛ fanan mira. Hali a la nisiilu, ni a la faliilu ni a la saailu, ni a la bailu, ii ka wo bɛɛ mira, ka a la faaninbon ni a bolofen tɔilu bɛɛ ni a la mɔɔ bɛɛ ta ka wa ii ri Akɔri dinban na. **25** Ii seni ye, Josuwe ka a fɔ Akana ye ko: «Nfenna i ka tɔɔɔya lase an ma? Nba, Allabatala ri tɔɔɔya be i jere kan bi.» Isirayelikailu bɛɛ ka Akan a ni a la denbaya mabon kabakurun na ka ii faa, ka ii janin. **26** Isirayelikailu ka kabakurun siyaman naden ka wo ton Akana su kan. Kabakurun ton wo ye ye hali bi. Wo le kɔsɔn, ii ka diya wo tɔɔ la ko Akɔri dinban. Tɔɔ wo le ye a la hali bi. Nba, Akana na saya kɔ, Allabatala la diminya malara.

8 Allabatala ka a fɔ Josuwe ye ko: «I kana silan, i kana jiitɛɛ. I ye keledenilu bɛɛ ta ka wa Ayikailu kanma. A ragbɛ, n di Ayi mansa don i bolo, a ni a la mɔɔilu ni a la so ni a la duu bɛɛ. **2** I ka mɛn kɛ Jeriko so ni a mansa la, i ye wo jɔɔn kɛ Ayi so ni a mansa la. Kɔni ai wa se ii la, ai ri ii bolofenilu ni ii la kolofenilu ta ka wo kɛ ai jere ta ri. Awa, i ye keleden doilu dokon so kɔma, mɛnilu ri bara Ayikailu rɔ ka be ii kan.» **3** Josuwe ni a la keledenilu bɛɛ wulira ka wa Ayi so kanma. Josuwe ka keleden fadinman mɔɔ waa bisawa suwandi, ka woilu lawa su rɔ. **4** A ka a fɔ ii ye ko: «Ai ye ai tolo malɔ. Ai ye wa ai dokon so kɔma, kɔnin ai kana ai mabɔ so la kɔsebe. Ai ye ai raben keɛ kanma. **5** Kɔnin nde ni keleden tɔ mɛnilu ye n fɛ, an di an madon Ayi so da la. Ayikailu wa bɔ ko ii ye an keɛla, andeilu ri an bori ii jɛ ikomin an ka a kɛ jɛ mɛn ma kɔɔman. **6** Ii fanan di bori an kɔ, ka an gbɛn. An di ii manɛn wo jɛ, fɔɔ ka ii labɔ so kɔndɔ ka wa ii ri yɔɔrɔ jan, baa ii ri a fɔ ko an da an bori ii kɔɔrɔ ikomin an ka an bori ii kɔɔrɔ jɛ mɛn ma fɔlɔ. Wo rɔ an wa an bori ii kɔɔrɔ tuma mɛn na, **7** ai ri wuli ka bɔ ai dokon diya rɔ, ka wa be so mɔɔilu kan. An Maari Allabatala ri so di ai ma. **8** Ai wa so mira tuma mɛn na, ai ye ta bila so la ikomin Allabatala ka a fɔ jɛ mɛn ma. N ka kuma mɛnilu fɔ ai ye wo ri, ai ye woilu mira ka ii latelen.» **9** Wo rɔ, Josuwe ka keleden waa bisawa woilu lawa ii dokon diya Beteli ni Ayi soilu tɛma, Ayi so telebe rɔ kɔnin. Kɔni Josuwe ka su wo kɛ jama fɛ ii daa make diya ye. **10** Wo duusa gbɛ sɔɔma da la jona, Josuwe wulira ka a la keleden tɔilu laden. Ale ni Isirayelikailu la jɛmɔɔilu ka ii bila keledenilu jɛ ka wa Ayi so kanma. **11** Ii bɛɛ wara Josuwe kɔfɛ

ka wa fɔɔ ka ii madon Ayi so da la. Ii ka ii daa make so tele kankan bolomaran dɔ, ka dinban do to ii ni so tema. **12** Josuwe ka mɔɔ waa loolu suwandi ko ii ye wa ii dokon Beteli ni Ayi soilu tema, Ayi so telebe rɔ kɔnin. **13** Wo rɔ, Josuwe ka keledenilu bila yɔrɔ fila rɔ. A fan ba tere ye ii daa make diya so tele kankan bolomaran dɔ. A tɔilu doonni tere so telebe rɔ. Josuwe ka su wo ke dinban dɔ. **14** Wo duusa gbe jona, Ayi mansa ka Josuwe la keledenilu yen so tele kankan bolomaran dɔ. Wo rɔ, a ni Ayi keledenilu bee borimantɔ bɔra ka wa Isirayelikailu kanma. Ii bee wara Isirayelikailu kɔ yɔrɔ do rɔ Juriden Ba fan fe ye ko ii ye ii kelela. Mansa ma a lɔn ko keleden doilu doonni so kɔfe. **15** Josuwe ni Isirayeli keledenilu bee ka a ke ikomin Ayikailu ra se ii la, ka ii bori ii kɔrɔ ka wa wula kɔndɔ sila fe. **16** Nba, Ayi mansa ka sokɔndɔ cɛeilu bee kili ko ii ye bɔ ka wa Isirayelikailu kɔ. Wo rɔ, ii wara Josuwe ni Isirayelikailu kɔsaran. Isirayelikailu ka ii manɛn ka wa ii ri fɔɔ yɔrɔ jan ka ii mabɔ so la. **17** Cɛe si ma to Ayi so kɔndɔ, a ni Beteli so kɔndɔ. Ii bee bɔra ka wa Isirayelikailu la keledenilu kɔ, ka so da lakani to. **18** Allabatalla ka a fɔ Josuwe ye ko: «I ye i la tanba lɔ Ayi so la, baa n di so bila i la sebaya kɔrɔ.» Nba, Josuwe ka a la tanba lɔ Ayi so la. **19** Josuwe ka wo ke tuma men na, a la keleden menilu doonni so telebe rɔ, woilu wulira i kɔrɔ ka bɔ ii dokon diya rɔ. Ii borimantɔ donda Ayi so kɔndɔ, ka so mira, ka ta bila so la i kɔrɔ. **20** Ayikailu ka ii kɔfeni ka sisi wulitɔla yen so kɔndɔ. Josuwe ni a la keleden menilu borini tere ka wa wula kɔndɔ sila fe, woilu fanan ka sisi wulitɔla yen. Ii ka a lɔn wo rɔ, ko keleden menilu doonni tere so telebe rɔ, ko woilu ra don so kɔndɔ ka so mira ka ta su a la. Wo rɔ, Josuwe ni a la keledenilu ka ii kɔse ka na Ayikailu kanma. Ayikailu ma sila si sɔrɔn, ii ri bɔsi Isirayelikailu bolo sila men fe. **22** Isirayelika menilu ka ta bila so la, woilu fanan bɔra so kɔndɔ ka na Ayikailu kanma. Isirayelikailu ka Ayikailu laminin fan bee rɔ, ka ii faa. Mɔɔ si ma se a borila. Mɔɔ si kende ma to ye, **23** fɔɔ Ayi mansa. Isirayelikailu ka a mira ka na a ri Josuwe ma. **24** Isirayelikailu ka Ayi keledenilu bee faa wula kɔndɔ ye, ii tun ka Isirayelikailu kɔsaran ka wa diya men dɔ. Isirayelikailu ka ii bee faa fanmuru la, ka ban ka ii kɔse Ayi so kɔndɔ ka sokɔndɔ mɔɔ tɔilu bee faa fanmuru la. **25** Mɔɔ waa tan ni fila le faara wo lon, cɛeilu ni musoilu bee.

faara. **26** Josuwe ka a la tanba rasɔmɔnnin to Ayi so la fɔɔ Ayikailu bee halakira. **27** Isirayelikailu ka kolofenilu ni nanfulu menilu teren so kɔndɔ, ii ka wo bee mira ikomin Allabatalla tun ka a fɔ Josuwe ye jna men ma. **28** Josuwe ka Ayi janin ka a ke tunbun di, men ti se lɔla butun. Hali bi a ye jna wo le ma munun. **29** A ka Ayi so mansa faa ka a su dun jiri la, ka a to ye haan wura la. Tele be waati la, Josuwe ka a fɔ ko ii ye a su lajii ka a bɔ jiri la, ka a lafili so donda la. Ii ka wo ke, ka ban ka kabakurun siyaman ton a kan. Kabakurun ton wo ye ye hali bi. **30** Wo kɔ rɔ, Josuwe ka Isirayelikailu Maari Allabatalla saraka janin diya lɔ Ebali koyinke kan. **31** Josuwe ka saraka janin diya wo lɔ ka a ke ikomin Allabatalla la baaraden Musa ka a fɔ Isirayelikailu ye jna men ma. A ka a lɔ kabakurunilu le la, nee tun ma se menilu ma fewu ka a lese, baa a sebeni jna wo le ma Musa la sariya kitabu rɔ. Isirayelikailu ka sarakailu janin Allabatalla ye wo kan ka ii ke buuri ri, ka jususuma sarakailu fanan bɔ wo kan. **32** Musa tun ka sariya menilu sebe, Josuwe ka woilu sebe kabakurun doilu kan Isirayelikailu bee jana ye. **33** Nba, Isirayelikailu bee lɔni tere Allabatalla la teriya tɔɔmasere kankira fan fila fe. Ii la mɔɔbailu tere ye, a ni ii la jɛmɔɔilu ni ii la kititeelailu. Ii la londonilu fanan tere ye, menilu siini ii tema. Jama bee jɛsiini Alla la sarakalaselailu la, menilu bɔni Lebi kabila rɔ kɔnin, teriya tɔɔmasere kankira tere ye menilu bolo. Jama talante kelen lɔni Ebali koyinke fan fe, talante do lɔni tere Kerisimu koyinke fan fe, baa Allabatalla la baaraden Musa ka a fɔ fɔlɔfɔlɔ ko ii ye a ke ten de, ka duwawu ke Isirayelikailu ye. **34** Nba Josuwe ka sariya kumailu bee karan a kan ba la, ikomin woilu sebeni sariya kitabu kɔndɔ jna men ma. Allabatalla ri kɔɔuma menilu ke a la jama ye ni ii ka a kan nabato, a ni a ri tɔrɔya menilu lase ii ma ni ii ma wo labato, Josuwe ka wo bee karan. **35** A ka Musa la jamariliilu bee karan. Wo si ma to ye ni Josuwe ma men karan Isirayelikailu bee jana. Musoilu ni dennilu fanan tere ye jama rɔ ye, a ni london menilu siini Isirayelikailu tema.

9 Mansa menilu siini Juriden Ba telebe rɔ, woilu bee ka a men ko Isirayelikailu ra se ii juuila la: koyinke ma yɔrɔ mansailu wo, gbekannan mansailu wo, kɔɔji da la mansailu wo, a ni Lebanon koyinke ma yɔrɔ mansailu wo. Mansa woilu le ye Hetikailu ni Amɔrikailu

ni Kanaankailu ni Peresikailu ni Hifikailu a ni Jebusikailu la mansailu ri. **2** Ii ka ii jɔɔn naden ka ii kan ke kelen di ko ii ye Josuwe ni Isirayelikailu kele. **3** Nba, Kibeyɔnkailu fanan ka a men ko Josuwe ni Isirayelikailu ka Jeriko so ni Ayi so halaki. **4** Kɔni woilu ka a lateɛ ko ii ri kewuya ke Isirayelikailu la. Wo rɔ, ii ka bɔrɔ kɔrɔilu ta taamara ta kanma, ka resenji foroko kɔrɔman farafarani doilu fanan ta, menilu rakarakarani. Ii ka woilu bee la ii la faliilu kɔ la. **5** Ii ka duruki farafaranilu bila ii kan na, ka sanbara kɔrɔilu don ii senilu rɔ, menilu karakarani. Ii ka buru kɔrɔilu bila ii la bɔrɔilu kɔndɔ, buru menilu ra ja fo ka a mafun. **6** Ii wara Josuwe teren Isirayelikailu daa make diya Kilikali. Ii ka a fo Josuwe ni Isirayelikailu bee ye ko: «An bɔni jamana jan do le rɔ. An ye a fe ai ye teriya don an ni ai tema.» **7** Isirayelikailu ka ii jabi: «Tumadɔ ai siini an dafɛ yan. Ni wo le, an kana teriya don an ni ai tema.» **8** Kibeyɔnkailu ka a fo Josuwe ye ko: «An ye i la jɔnɪlu le ri.» Kɔni Josuwe ka ii mapininka ko: «Ai ye siya numan de ri? Ai bɔni mi?» **9** Ii ka Josuwe jabi: «I la jɔnɪlu bɔni jamana jan de rɔ ka na ai teren, baa ai Maari Allabatala ka ko ba menilu ke, woilu fora an jana. A ka kabannako menilu ke ai ye Misiran, an ka wo men fanan. **10** A ka men ke Amɔrikailu la mansa fila la Juriden Ba telebɔ rɔ, an ka wo fanan men. Mansa fila wo kera Sihon, Hesibon mansa le ri, a ni Ōki, Basan mansa le ri men siini tere Asitarɔti so kɔndɔ. **11** An na mɔɔbailu ni an na jamana mɔɔilu bee ka a fo an ye ko an ye an daben taama la ka sila fanda bila an kun. Ko an ye na a fo ai ye ko an ye ai la jɔnɪlu le ri. Ko ai ye teriya don an ni ai tema. **12** Ai ye an na buruilu ragbe! An bɔra an wara lon men na ka na ai teren yan, an ka woilu kalamana de bila an kun. Kɔni sisen ai ye a ragbe: ii ra ja fo ka a mafun. **13** Ai ye an na resenji forokoilu fanan dagbe! An bɔ men keni an wara, an ka woilu kura kura le lafa resenji la. Sisen ai ma a yen, ii ra farafara. An na durukiilu ni an na sanbarailu bee fanan da tɪjan an na taama jan bolo.» **14** Nba, Isirayelikailu ka Kibeyɔnkailu la sila fanda mafene, kɔni ii ma Allabatala mapininka ko wo ma. **15** Josuwe ka teriya don ii ni Isirayelikailu tema ko Isirayelikailu ri ii jenema to here rɔ. Isirayelikailu la jemɔɔilu fanan ka ii kali ko ii ri lahidi wo bonya. **16** Nba, Isirayelikailu ka teriya don ii ni Kibeyɔnkailu tema lon men na, wo tele sawanan, Isirayelikailu

ka a men ko Kibeyɔnkailu wara ma jan ii la. **17** Wo rɔ, Isirayelikailu ka sila ta ka wa ye. Tele fila a sawanan, ii sera Kibeyɔnkailu la soilu ma. So woilu tɔɔ le jɪn: Kibeyɔn, Kefira, Beerɔti a ni Kiriyaɪti-Jeharimu. **18** Wo bee ni a ta, Isirayelikailu ma ii mira, baa ii la jemɔɔilu tun da ii kali Kibeyɔnkailu ye Isirayelikailu Maari Allabatala tɔɔ la, ko ii ti nala foyi kela ii la. Kɔni Isirayelikailu bee wulira ka ii makasi ii la jemɔɔilu kan. **19** Ii la jemɔɔilu bee ka a fo jama bee ye ko: «An ti se mɔɔ jɪnɪlu madimɪnna butun, baa an da an kali Isirayelikailu Maari Allabatala tɔɔ la ko an ti nala foyi kela ii la. **20** Fo an ye ii jenema to. Ni wo tɛ an di Alla la mɔne lase an jere ma, baa an da an kali ii ye ka ban. Kɔni an di men ke ii la, wo le jɪn di. **21** An di ii jenema to, kɔni ii ri to lɔɔ tɛɛla a ni ji tala an na jama bee ye.» A kera, ikomin mɔɔbailu ka a fo ja men ma. **22** Josuwe ka Kibeyɔnkailu makili ka a fo ii ye ko: «Nfenna ai ka an janfa ko ai bɔni yɔrɔ jan, ka a teren ai siini an da fe yan? **23** Nba, sisen kɔnin ai ye dankarɔ, ka ai to lɔɔ tɛɛla, ka to ji tala fanan, Maari Alla la bon baara kanma kadawu.» **24** Kibeyɔnkailu ka Josuwe jabi: «An fa, an ka ko jɪn ke ka a masɔrɔn an silanni ko ai ri an bee faa, baa i la jɔnɪlu lalɔnni gbeya rɔ ko ai Maari Allabatala ka a fo a la baaraden Musa ye ko a ri jamana jɪn bee di ai ma. Ko ai wa na, ko ai ye jamana mɔɔilu bee faa ka bɔ ai jɛrɔ. **25** Sisen, an ye ai la fanka kɔrɔ. Men wa ai telen, ai ye wo ke an na.» **26** Wo rɔ, Josuwe ka Kibeyɔnkailu lakandan Isirayelikailu ma. A ma sɔn woilu ye ii faa. **27** Wo lon, a ka ii bila lɔɔ tɛɛ ni ji ta baarala Isirayelikailu ye. Ka a la wo kan, Alla la sarakalaselailu mako ye lɔɔ ni ji menilu la Allabatala saraka janin diya la baara ko rɔ, fo Kibeyɔnkailu ye na woilu fanan di. Allabatala wa yɔrɔ men ke a bato diya ri, ii ri baara wo ke yɔrɔ wo rɔ. Hali bi ii bɔnsɔnɪlu ye baara wo le la.

10 Nba, Jerusalemu mansa Adoni Sedeki ka a men ko Josuwe ra Ayi so mira. Ko a ka sokɔndɔ mɔɔilu ni a mansa bee halaki, ikomin a tun ka Jeriko sokɔndɔ mɔɔilu ni a mansa halaki ja men ma. Ko Kibeyɔnkailu ra here jɪnin Isirayelikailu fe, ka dɪjɪɔɔnya don ii ni woilu tema ka ii sii woilu tema. **2** Jerusalamukailu bee silanda kojuuya wo rɔ, baa Kibeyɔn tere ye so ba le ri. A ka bon Ayi so ri, a ni mansasoilu bee ka kan. Kibeyɔn cɛɛilu bee tere ye cɛɛ fadiyanin de

ri fanan. **3** Wo le koson, Jerusalemu mansa Adoni Sedeki ka kela lawa Heburon mansa Ohamu ma, a ni Jaramutu mansa Piramu ni Lakisi mansa Jafiya ni Ekilon mansa Debiri. **4** A ka a fo ko: «Ai ye na ka n demen ka Kibeyonkailu kele, baa ii ra here ninin Josuwe ni Isirayelikailu fe ka duponnya don ii ni woilu tema.» **5** Wo bolo ma, Jerusalemu mansa ni Heburon mansa ni Jaramutu mansa ni Lakisi mansa ni Ekilon mansa a ni ii la keledenilu ka ii joon naden. Mansa woilu ye Amorikailu la mansa loolu le ri. Ii ni ii la keledenilu bee wara Kibeyonkailu kanma, ka ii daa make Kibeyon so laminin do ko ii ye a kelela. **6** Kibeyonkailu ka kela lawa Josuwe ye Kilikali ko: «I kana i la jonilu to ii kelen na. I jaandi, i kaliya, i ye na an nakisi. I ye an demen, baa Amorikailu la mansa menilu siini koyinke ma yorailu ro, woilu bee ra ii joon naden ka na an kanma.» **7** Josuwe ka wo men tuma men na, a ka a la cee fadiyaninilu ni a la keleden toilu bee laden. Ii bee bora Kilikali ka wa kele diya. **8** Allabatala ka a fo Josuwe ye ko: «I kana silan mansa woilu ni ii la keledenilu ye. N di ii bila i la fanka koro. Ii si ti nala sela i kelela.» **9** Josuwe ni a la keledenilu boni Kilikali, ii ka su muume ke taama la. Wo ro, ii nara bara Amorikailu ro ka be ii kan. **10** Allabatala ka a ke Amorikailu silanda Isirayelikailu ye kosebe, foo ka ii hankili jaamin. Isirayelikailu ka ii kele ka moo siyaman faa ii ro Kibeyon ye, ka ban ka a toilu kosaran Beti-Horon so sila la. Ii tere ye Amorikailu kelela ka wa se foo Aseka ni Makeda soilu ma. **11** Amorikailu ka ii bori Isirayelikailu koro Aseka so sila la, men boni Beti-Horon. Ii boritola ten, Allabatala ka a ke sancikolo kunbailu jiira ii ma ka bo sankolo ro haan ii sera Aseka. Sancikolo ka moo siyaman faa ii ro ka tamin Isirayelikailu ka menilu faa fanmuru la. **12** Wo lon kelen--lon men Allabatala ka Amorikailu bosi Isirayelikailu bolo--Josuwe ka i lo Isirayelikailu bee jana ka Allabatala matara ko: «Tele, i lo Kibeyon so kundo. Karo, ile loni ye to Ajalon dinban kundo.» **13** Tele ka i lo wo ro. Karo fanan loni tora a no ro. Ii tora ii ja ma foo Isirayelikailu ka ii la mone bo ii juuilu ro. Ko woilu bee sebeni Jaseri la kitabun kondo. Tele loni tora sankolo tema; a ka tele kelen joon ke, a ma be. **14** Wo joon tun ma ke folo. A joon fanan ti nala kela butun, baa moo ka men fo, Allabatala sonda ka wo ke. Sika te a ro, Allabatala jere le tere kele kela Isirayelikailu ye. **15** Kele banni,

Josuwe ni Isirayelikailu bee ka ii kose ii daa make diya ro Kilikali. **16** Nba, Amorikailu la mansa loolu tun ka ii bori ka wa ii dokon falan do la Makeda so da fe. **17** A fora Josuwe ye ko mooilu ka Amorikailu la mansa loolu doonni teren falan na Makeda so da fe. **18** Josuwe ka a fo a la mooilu ye ko: «Ai ye wa kabakurun belebeleba doilu makurukuru ka falan datuun, ka moo doilu bila yoro wo konogben na. **19** Koni ai kana men ye. Ai ye ai juuilu kosaran fewu ka ii kele. Ai kana a to ii ye don ii la soilu kondo, baa ai Maari Allabatala ra ii bila ai la fanka koro.» **20** Josuwe ni Isirayelikailu ka Amorikailu halaki fewu. Dooni ii ma ii bee faa. Moo dando menilu ma faa, woilu borira ka wa don ii la so bailu kondo. **21** Nba, Isirayelikailu bee ka ii kose here ro Josuwe ma ii daa make diya Makeda. Moo si ma Isirayelikailu mafa wo ko. **22** Awa, Josuwe ka a fo ko: «Ai ye wa falan da laka sisen ka Amorikailu la mansa loolu labo. Ai ye na ii ri n ma.» **23** Ii wara mansa loolu labo falan na. Mansa loolu woilu le siini tere Jerusalemu so kun na, a ni Heburon so ni Jaramutu so ni Lakisi so ni Ekilon so, bee ni a ta. **24** Ii nara mansa woilu ri Josuwe ma tuma men na, a ka Isirayelika ceelu bee makili ko ii ye na. Josuwe ka a fo a la keleden kuntiilu ye ko: «Ai ye na ai senilu la mansa jinilu kan kan.» Ii nara ii senilu la mansailu kan kan. **25** Josuwe ka a fo ii ye ko: «Ai kana silan, ai jusu kana tijan! Ai ye ai raja, ka ai jusu latee, baa Allabatala ri jin joon ke ai juuilu bee la, ai keto menilu kelela.» **26** Josuwe ka mansa woilu faa, ka ii su dun jiriju loolu la. Ii dunni tora jiri la foo tele be waati. **27** Tele be waati la, Josuwe ka a fo a la mooilu ye ko ii ye mansailu suilu lajii ka bo jirijuilu la. Josuwe la mooilu ka ii suilu lajii ka wa woilu lafili falan kondo, mansailu doonni tere falan men kondo. Josuwe la mooilu ka kabakurun ba doilu la falan da la ka a datuun woilu la. Hali bi kabakurun ba woilu ye ye. **28** Wo lon kelen Josuwe ni a la keledenilu wara Makeda so kele ka se ye mooilu la. Josuwe ni a la keledenilu ka Makeda mansa ni sokondo mooilu bee faa fanmuru la. A ka ii bee halaki; a ma moo si to ye. Josuwe tun ka men ke Jeriko mansa la, a ka wo joon ke Makeda mansa la. **29** Josuwe ni Isirayelikailu bee bora Makeda ka wa Libina so kele. **30** Allabatala ka Libina so ni a mansa fanan di Isirayeli keledenilu ma. Ii ka Libina sokondo mooilu bee faa fanmuru la. Ii ma moo

si to ye. Josuwe tun ka men ke Jeriko mansa la, a ka wo jɔɔn ke Libina mansa la. **31** Josuwe ni Isirayelikailu bee bora Libina ka wa Lakisi. Ii seni ye, ii ka so laminin ka a kele. **32** Kele tele filana lon, Allabatala ka Lakisi so di Isirayelikailu ma. Ii ka Lakisi sokondo moolu bee faa fanmuru la, ikomin ii tun ka a ke Libina so kondo jna men ma. **33** Wo tuma, Keseri mansa Horama ni a la moolu nara Lakisikailu demen kanma. Koni Josuwe ni a la keledenilu ka ii kele ka se ii la. Ii ma moo si to ye. **34** Josuwe ni Isirayelikailu bee bora Lakisi ka wa Ekilon. Ii seni ye, ii ka so laminin ka a kele. **35** Wo lon kelen Josuwe ni a la moolu ka so mira. Ii ka Ekilon sokondo moolu bee faa fanmuru la, ka ii halaki, ikomin ii tun ka a ke Lakisi so kondo jna men ma. **36** Josuwe ni Isirayelikailu bee bora Ekilon ka wa Heburon, ka so wo kele. **37** Ii ka Heburon mira, ka a mansa ni sokondo moolu bee faa fanmuru la ka ii bee halaki. Ii ma moo si to ye. Ii ka ye moolu bee faa ikomin ii tun ka a ke Ekilon jna men ma. Ii ka Heburon so mesenilu fanan mira, ka ye moolu bee faa. **38** Wo ko ro, Josuwe ni Isirayelikailu bee wara Debiri so kele. **39** Josuwe ni a la keledenilu ka Debiri so ni a mansa ni Debiri so mesenilu bee mira, ka woulu moolu bee faa fanmuru la, ka ii bee halaki. Ii ma moo si to ye. Ii tun ka men ke Heburon so kondo la a ni Libina sokondo moolu ni woulu la mansa la, ii ka wo jɔɔn de ke Debiri sokondo moolu ni ii la mansa la. **40** Josuwe ka jamana wo bee se, koyinke ma yoroilu ni gbekannan ni telebe koyinke ma yoro ni ii la mansailu bee. A ka moolu bee halaki, menilu bee ka jan, a ka fen bee faa men ye a niilakilila ikomin Allabatala, Isirayeli la Alla ka a jamari jna men ma. **41** Josuwe ka ii kele ka bo Kadesi-Baraneya so la haan Kasa so, a ni Koseni jamana bee, ka wa sii Kibeyon so la. **42** Wo le ka a ke, Josuwe ni a la keledenilu sera mansa woulu bee la kele kelen de ro ka ii la duuilu mira ii la. Baa, Isirayelikailu Maari Allabatala tere ye kele kela ii ye. **43** Ii banda wo bee mirala tuma men na, ii ka ii kose ii daa make diya Kilikali.

11 Nba, Hasori so mansa Jabin ka ko woulu men tuma men na, a ka kela lawa Madoni so mansa Jobabu ma, a ni Simiron so ni Akisafu so mansailu ma. **2** A ka kela lawa tele kankan bolomaran mansailu ma fanan, menilu siini koyinke ma yoroilu ro. A ka kela lawa Juriden Ba dinban mansailu ma, menilu siini Kinereti

Dala tele kankan bolokininma, ka kela lawa gbekannan mansailu ma telebe ro, ka kela lawa Dori so mansa ma. **3** A ka kela lawa Kanaankailu fanan ma, menilu siini telebe ro, a ni menilu siini telebe ro. A ka kela lawa Amorikailu fanan ma, a ni Hetikailu ma, a ni Peresikailu ma, a ni Jebusikailu ma, menilu siini koyinke ma yoroilu ro, a ni Hifikailu ma, menilu siini Herimon koyinke koro Misipa jamana ro. **4** Mansa woulu ni ii la keledenilu bee bora kele kanma. Ii jama ba le tere. Ii ka siya ikomin kooji dala kijne. Sowontoro siyaman ni so siyaman tere ye ii bolo. **5** Mansa woulu bee ka i jɔɔn naden Meromu Ko da la ka ii daa make ye. Ii bee benda kan kelen ma, ko ii ye Isirayelikailu kelela. **6** Allabatala ka a fo Josuwe ye ko: «I kana silan ii jero fewu, baa jin tuma sini, wo ri a teren n da woulu bee di ai ma, ii su ri to Isirayelikailu jakoro. Ai ri ii la soilu senfasailu tee, ka ta bila ii la sowontoroilu la.» **7** Nba Josuwe ni a la keledenilu wara bara ii ro Meromu Ko da la ka ii kele. **8** Allabatala ka ii di Isirayelikailu ma. Josuwe la keledenilu ka ii kele ka ii gben ka ii kosaran tele kankan bolomaran ma ka wa se fo Sidon so ba ni Misirefoti Mayimu so ma. Ii ka ii kosaran telebe ro ka wa se fo Misipa dinban ro. Ii ka ii bee faa, hali moo kelen ma to. **9** Allabatala tun ka men fo Josuwe ye, a ka wo bee ke. A ka ii la soilu senfasailu tee, ka ii la sowontoroilu bee janin. **10** Kele wo banni, Josuwe ni a la keledenilu ka ii kose ka Hasori so kele ka a mira ka a mansa faa fanmuru la. Wo tuma, Hasori so le tere ye jamanailu bee kun na. **11** Ii ka Hasori sokondo moolu bee faa fanmuru la, ka ii halaki fewu. Ii ma woulu si to. Ii ka ta bila so la fanan ka wo bee janin. **12** Nba, mansa menilu bee wulira Isirayelikailu kanma, Josuwe ni a la keledenilu wara woulu la soilu bee mira. Ii ka woulu mansailu ni sokondo moolu bee faa fanmuru la. Ii ka ii bee halaki fewu, ikomin Allabatala la baaraden Musa tun ka a fo ii ye jna men ma. **13** So menilu siini tere tindilu kan, Isirayelikailu ma so woulu si janin, ni Hasori so kelen te. Josuwe ka Hasori so kelen de janin. **14** Josuwe la keledenilu ka so kondo moolu la nanfuluulu ni ii la kolofenilu bee ta. Koni ii ka sokondo moolu bee faa fanmuru la, ka ii halaki fewu. Ii ma wo si to. **15** Allabatala tun ka men fo a la baaraden Musa ye, ale fanan ka wo bee fo Josuwe ye. Josuwe ka wo bee ke. Allabatala ka fen fen fo Musa ye, Josuwe ka wo bee ke a

na ma. **16** Nba Josuwe ni a la keledenilu ka se sɔrɔn jamana bɛɛ kan na wo le ma. Ii ka se sɔrɔn koyinke ma yɔrɔ kan, a ni tele kankan bolokinin jamana kan, a ni Koseni mara kan, a ni telebe jamana kan, men ye koyinkeilu ni kooji tema, a ni Juriden Ba dinban dɔ, a ni Isirayeli la koyinke ma yɔrɔ ni wo gbekannan kan, menilu ye tele kankan bolomaran dɔ. **17** Ii ka yɔrɔ bɛɛ mira ka bɔ Halaka Koyinke la, men kɔnin ye Seyiri jamana fan fɛ, ka wa se fɔɔ Bahali Kadi so ma, men ye Lebanon dinban dɔ Herimɔn koyinke kɔrɔ. Ii ka ye mansailu bɛɛ mira ka wailu bɛɛ faa. **18** Josuwe tɛrɛ ye mansa wailu keɛla tele siyaman dɔ. **19** So si ma dupɔɔnya don a ni Josuwe tema, ka hɛrɛ jinin Isirayelikailu fɛ fo Kibeyɔn, Hifikailu siini tɛrɛ yɔrɔ mɛn dɔ. Isirayelikailu ka so tailu bɛɛ keɛ ka ii bɛɛ mira, **20** baa Allabatala le ka a ke so wailu mɔɔilu kun gbeleyara, fo ii ka Isirayelikailu keɛ. Allabatala ka wo ke le sa Isirayelikailu ri ii halaki fewu ka ii bɛɛ faa hinabaliya rɔ ikomin a tun ka a fɔ Musa ye ja men ma. **21** Waati wo la, Josuwe ni a la keledenilu wara Anakikailu keɛ koyinke ma yɔrɔilu rɔ. Wailu siini tɛrɛ Heburɔn ni Debiri ni Anabu soilu kɔndɔ, a ni Yahuda kabila ni Isirayeli la koyinke ma yɔrɔ rɔ. Josuwe ni a la keledenilu ka ii bɛɛ faa, ka ii ni ii la soilu bɛɛ halaki. **22** Ii ka Anakikailu bɛɛ faa Isirayeli jamana kɔndɔ fɔɔ mɔɔ dando menilu siini tɛrɛ Kasa ni Kati ni Asidɔdi soilu kɔndɔ. **23** A kɛra ten, Josuwe ka jamana wo bɛɛ mira, ikomin Allabatala ka a fɔ Musa ye ja men ma. Josuwe ka jamana wo rafara Isirayelikailu tema, kabila bɛɛ ni a la duu. Wo bɛɛ kɔrɔ, keɛ banda jamana kɔndɔ.

12 Nba, Isirayelikailu tun da se mansa fila la Juriden Ba telebo rɔ, ka wailu la jamana mira ii la. Mansa wailu la jamanailu ye bɔla Arinɔn Dinban ma, ka wa se fɔɔ Herimɔn Koyinke ma; Juriden Ba men ye telebo fan bɛɛ tɛrɛ ii bolo. **2** Sihon tɛrɛ ye Amɔrikailu la mansa le ri. A siini tɛrɛ Hesibon so kɔndɔ. Arinɔn Dinban talante tɛrɛ ye a la mara rɔ. Wo dan tɛrɛ ye bɔla Aroweri so la. Kiliyadi mara talante fanan tɛrɛ ye a ta le ri, ka wa se fɔɔ Jabɔki ba ma. Jabɔki ba ye dan di Sihon na jamana ni Amonika la jamana tema. **3** Juriden Ba dinban telebo fan fanan tɛrɛ ye a la mara le ri. Wo dan tɛrɛ ye bɔla Kinereti Dalaba la ka wa se fɔɔ Araba Dala, mɔɔilu ye a fɔla men ma ko

Dalaba Koojilama. Dan tɛrɛ ye bɔla ye ka wa Beti-Jesimoti so la, ka bɔ ye ka wa Pisika koyinke la. **4** Mansa Ōki, men tɛrɛ ye Refa siya mɔɔ laban do le ri. Wo tɛrɛ ye Basan jamana le kun na. A la mansasoilu tɛrɛ Asitaroti ni Edereyi le ri. **5** A la mara tɛrɛ ye Herimɔn Koyinke le ri, a ni Saleka mara, a ni Basan jamana yɔrɔ bɛɛ, ka wa se fɔɔ Kesurikailu la jamana dan na, a ni Maakakailu la jamana dan na. A la mara tɛrɛ ye Kiliyadi jamana talante le ri fanan, ka wa se fɔɔ Hesibon na mansa Sihon na jamana dan na. **6** Allabatala la baaraden Musa ni Isirayelikailu sera mansa fila wailu la. Allabatala la baaraden Musa ka jamana wailu ratala Ruben kabila ni Kadi kabila ni Manase kabila talante tema. **7** Nba, Josuwe ni Isirayelikailu sera mansa doilu la Juriden Ba telebe rɔ fanan. Ka bɔ Bahali Kadi so Lebanon dinban dɔ ka wa se fɔɔ Halaka Koyinke la Seyiri jamana fan fɛ, Isirayelikailu sera ye mansailu bɛɛ la. Josuwe ka duu wailu bɛɛ don Isirayelikailu kabilailu bolo. **8** Duu wailu tɛrɛ ye koyinke ma yɔrɔ le rɔ, a ni telebe jamana rɔ, men ye koyinkeilu ni kooji tema, a ni Juriden Ba dinban dɔ, a ni koyinkɛda la, a ni wula kɔndɔ, a ni tele kankan bolokinin jamana rɔ. Hetikailu siini tɛrɛ jamana wailu rɔ, a ni Amɔrikailu ni Kanaankailu ni Peresikailu ni Hifikailu ni Jebusikailu. **9** Isirayelikailu ka se sɔrɔn mansa menilu la, wailu le jin di: Jeriko so mansa (mɔɔ kelen), Ayi so men ye Beteli da fɛ, wo mansa (mɔɔ kelen), **10** Jerusalem so mansa (mɔɔ kelen), Heburɔn so mansa (mɔɔ kelen), **11** Jaramutu so mansa (mɔɔ kelen), Lakisi so mansa (mɔɔ kelen), **12** Ekilon so mansa (mɔɔ kelen), Keseri so mansa (mɔɔ kelen), **13** Debiri so mansa (mɔɔ kelen), Kederi so mansa (mɔɔ kelen), **14** Horima so mansa (mɔɔ kelen), Aradi so mansa (mɔɔ kelen), **15** Libina so mansa (mɔɔ kelen), Adulamu so mansa (mɔɔ kelen), **16** Makeda so mansa (mɔɔ kelen), Beteli so mansa (mɔɔ kelen), **17** Tapuwa so mansa (mɔɔ kelen), Hefera so mansa (mɔɔ kelen), **18** Afeki so mansa (mɔɔ kelen), Lasaron so mansa (mɔɔ kelen), **19** Madoni so mansa (mɔɔ kelen), Hasari so mansa (mɔɔ kelen), **20** Simeron Meron so mansa (mɔɔ kelen), Akisafu so mansa (mɔɔ kelen). **21** Tanaki so mansa (mɔɔ kelen), Mekido so mansa (mɔɔ kelen), **22** Kedesi so mansa (mɔɔ kelen), Jokineyamu so men ye Karameli koyinke kɔrɔ, wo mansa (mɔɔ kelen), **23** Dori so mansa men ye Nafati Dori torofe (mɔɔ kelen), Koyimu so men

ye Kilikali mara rɔ, wo mansa (mɔɔ kelen), 24 a ni Tirisa so mansa (mɔɔ kelen). A bɛɛ ladennin ye mansa bisawa ni kelen de ri.

13 Nba, waati wo taminni kɔ, Allabatata kumara Josuwe ye ka a tɛɛn Josuwe ra kɔrɔ kɔsɛbɛ. Allabatata ka a fɔ ko: «I ra kɔrɔ kɔsɛbɛ. Kɔni Isirayelikailu ka kan ka yɔrɔ mɛnilu mira fɔlɔ, woilu ka siya ba le. 2 Ai ma Filisitiilu la jamana bɛɛ mira fɔlɔ, a ni ii la mansaso loolu. So woilu ye Kasa ri, a ni Asidɔdi ni Asakalon ni Kati ni Ekeron, Abakailu la jamana fanan ma bɛɛ mira fɔlɔ. Ai ma Kesurikailu la jamana bɛɛ mira, mɛn ye Misiran jamana telebɔ rɔ. Yɔrɔ mɛn ye bɔla Sihɔri ba la Misiran dan na ka wa tele kankan bolomaran dɔ fɔɔ Ekeron so ma, ai ma wo mira fɔlɔ. Mɔɔilu ye yɔrɔ wo jatela Kanaankailu ta le ri. 4 Ai ma Kanaanka la jamana bɛɛ fanan mira. Wo ye bɔla Mehara so le la, mɛn ye Sidɔnkailu ta ri, ka wa se fɔɔ Afɛki so ma Amɔrikailu la jamana dan na. 5 Ai ma Kebalikailu la duu mira fɔlɔ. Telebɔ rɔ, ai ma Lebanon koyinke ma yɔrɔ bɛɛ ta munun. Wo ye bɔla Bahali Kadi so la Herimon koyinke kɔrɔ, ka wa se fɔɔ Lebo Hamati ma. 6 Koyinkɛma yɔrɔ mɛn ye Lebanon ni Misirefɔti Mayimu tɛma, ai ma wo fanan mira fɔlɔ. Ye mɔɔilu ye Sidɔnkailu le ri. Awa, n kan ye yɔrɔ mɛnilu bɛɛ ma ko ai ma woilu mira fɔlɔ, n jɛɛ ri ii gbɛn ka bɔ ai jakɔrɔ. I ri duu wo bɛɛ ratata Isirayelikailu tɛma, ka a kɛ ii ta ri, ikomin n ka a fɔ i ye ja mɛn ma. 7 I ye a ratalan kabila kɔnɔndɔ tɛma, a ni Manase kabila talantɛ.» 8 Nba, Ruben kabila ni Kadi kabila ni Manase kabila talantɛ tun ka ii niyɔrɔ sɔrɔn Juriden Ba kɔ. Allabatata la baaraden Musa ka duu di ii ma ye. 9 Ii la yɔrɔ dan bɔni so fila le la. Do ye Arinɔn Kɔ dinban tɛmala rɔ. A tɔ kelen ye Arowɛri so le ri, ni a ye Arinɔn Kɔ da la. Medeba gbɛkannan bɛɛ fanan tɛɛ ye a rɔ, ka wa se fɔɔ Dibɔn so ma. 10 Ii la yɔrɔ ye wala fɔɔ Amonikailu la jamana dan na. Amɔrikailu la mansa Sihɔn na soilu bɛɛ fanan tɛɛ ye a rɔ. Sihɔn na mansaso tɛɛ ye Hesibon di. 11 Kiliyadi jamana fanan tɛɛ ye ie la yɔrɔ rɔ, a ni Kesurikailu la jamana ni Maakakailu la jamana. Herimɔn Koyinke bɛɛ tɛɛ ye a rɔ, a ni Basan jamana bɛɛ ka wa se fɔɔ Saleka mara rɔ. 12 Basan jamana mansa ɔki siini tɛɛ yɔrɔ mɛnilu bɛɛ kun na, woilu bɛɛ tɛɛ ye a rɔ. Wo la mansasoilu tɛɛ ye Asitarɔti ni Edereyi ri. ɔki tɛɛ Refayilu la siya mɔɔ laban do le ri. Awa, Musa ka mɔɔ

woilu bɛɛ kɛɛ, ka se ii la, ka ii gbɛn, ka ii la jamanailu mira ii la. 13 Kɔni Isirayelikailu ma Kesurikailu ni Maakakailu gbɛn. Wo le kɔsɔn hali bi Kesuri ni Maaka siini Isirayelikailu fɛ. 14 Lebi bɔnsɔnilu le kelen pe ma duu sɔrɔn Musa bolo, baa ii cɛ ye bɔla saraka janintailu le rɔ, mɔɔilu ye mɛnilu bɔla ka janin Isirayelikailu Maari Allabatata yɛ. Allabatata jɛɛ le ka wo lahidi ta Lebi bɔnsɔnilu yɛ. 15 Musa tun ka duu do di Ruben kabila ma, bɔnsɔn bɛɛ ni a ta. 16 Yɔrɔ wo dan tɛɛ ye Arowɛri so ri, mɛn ye Arinɔn Kɔ da la. So mɛn ye Arinɔn Kɔ dinban tɛmala rɔ, wo fanan tɛɛ ye yɔrɔ wo dan do le ri. Gbasan mɛn ye Medeba so laminin dɔ, wo tɛɛ ye yɔrɔ wo rɔ. 17 Hesibon so tɛɛ ye yɔrɔ wo rɔ, a ni a laminin soilu bɛɛ. Woilu le jin di: Dibɔn, Bamoti-Bahali, Beti-Bali-Meyon, Jahasi, Kedemɔtu, Mefata, Kiriayatayimi, Sibima, Sereti Sahara mɛn ye dinban tindi kan, Beti-Peyɔrɔ, Beti-Jesimɔti, a ni Pisika koyinke. 21 Ka a la laminin so woilu kan, yɔrɔ mɛnilu bɛɛ tɛɛ ye Amɔrikailu la mansa Sihɔn bolo ye le kɔrɔman, wo bɛɛ tɛɛ ye Ruben kabila ta le ri. Sihɔn tele rɔ, a la mansaso tɛɛ ye Hesibon de ri. Musa tun ka a kɛɛ ka se a la, ka se Madiyan jamana kuntiilu fanan na. Kuntii woilu tɔɔ le ko Ebi ni Rekemu ni Suru ni Huri ni Reba. Ii siini tɛɛ ye jamana kɔndɔ ye, kɔni ii tɛɛ ye mansa Sihɔn na fanka le kɔrɔ. 22 Isirayelikailu ka mɔɔ woilu kɛɛ tuma mɛn na, ii ka mɔɔ siyaman faa fanmuru la. Beyɔri dɛncɛ Balam tɛɛ ye woilu do le ri. Balam tɛɛ ye fɛɛlɛla le ri. 23 Juriden Ba tɛɛ ye Ruben kabila la duu dan de ri telebɔ rɔ. Awa, so ba ni so mɛsɛn mɛnilu dira Ruben kabila ma ka a kɛ ii la niyɔrɔ ri, woilu le wo ri, bonkɔndɔla bɛɛ ni a ta. 24 Musa tun ka duu do di Kadi kabila fanan ma, bonkɔndɔla bɛɛ ni a ta. 25 Jaseri so ye ii la yɔrɔ le rɔ, a ni Kiliyadi jamana soilu bɛɛ. Amonikailu la jamana fan kelen fanan ye a rɔ, ka wa se fɔɔ Arowɛri so ma, ni a ye Raba so da fɛ. 26 Yɔrɔ wo tɛɛ ye bɔla Hesibon na, ka wa se fɔɔ Ramata Misipe ni Betonimu soilu ma. A tɛɛ ye bɔla Mahanimu so la, ka wa se fɔɔ Lodabara. 27 Beti-Haramu so fanan tɛɛ ye a rɔ, a ni Beti-Nimira so ni Sukɔti so ni Safon so. A ni so bɛɛ mɛnilu tɛɛ ye mansa Sihɔn na jamana kɔrɔ kɔndɔ Juriden Ba dinban rɔ. Sihɔn na mansaso tɛɛ ye Hesibon de ri. Yɔrɔ wo ye Juriden Ba telebɔ rɔ. A ye wala tele kankan bolomaran dɔ ka se fɔɔ Kinereti Dala ma. 28 Awa, so ba ni so mɛsɛn mɛnilu dira Kadi kabila ma ka a kɛ ii ta ri,

woilu le wo ri, bonkondola bee ni a ta. **29** Musa tun ka yoro di Manase kabila talante fanan ma, bonkondola bee ni a ta. **30** Ii la yoro tere ye bola Mahanimu so le la. Basan jamana bee tere ye a ro, a ni Jayiri la so ni biworo men ye jamana wo kondɔ. Basan mansa Ōki le siini tere yoro wo bee kun na koroman. **31** Kiliyadi jamana talante tere ye yoro wo ro fanan, a ni Asitaroti so ni Edereyi so. So fila woilu tere ye Basan mansa Ōki la mansaso korɔilu le ri. Awa, yoro wo bee dira Makiri la bonkondola talante ma, denbaya bee ni a ta. Makiri tere ye Manase dence le ri. **32** Nba, ka Musa to Mowabu jamana gbekannan do, a ka ye duu ratala wo ja. Yoro wo ye Jeriko so telebo ro, Juriden Ba ko konin. **33** Koni Musa ma yoro si di Lebi kabilailu ma. Isirayelikailu Maari Allabatala kera woilu niyoro ri, ikomin a ka lahidi ta ii ye ja men ma.

14 Awa, Alla la sarakalasela Elasari ni Nun dence Josuwe ni Isirayelikailu la kabila tiilu, woilu ka Kanaan jamana ratala Isirayelikailu tema. A kera ja men ma, wo le jin di. **2** Ii ka kalabe ke duu ratala ko ro Isirayelikailu la kabila konondo ni a talante tema, ikomin Allabatala tun ka a fo Musa ye ja men ma. **3** Yusufu bonsonilu kera kabila fila le ri, Manase kabila ni Efirayimu kabila. Musa tun ka yoro do di kabila fila ni a talante ma koroman Juriden Ba telebo ro. Koni a ma yoro si di Lebi bonsonilu le ma. A ka so dando le di woilu ma, ka a ke woilu sii diya ri. A ka so woilu laminin duu fanan di ii ma ka a ke ii la kolofenilu damanin diyailu ri. **5** Awa, Isirayelikailu ka jamana ratalan ikomin Allabatala tun ka a fo Musa ye ja men ma. **6** Lon do ro, ka Isirayelikailu to Kilikali, Yahuda kabila mo doilu nara Josuwe teren. Jefune dence Kalebu, men boni Kenisi bonkondola, ka a fo Josuwe ye ko: «Ka an to Kadesi-Baraneya ye, Allabatala kumara a la mo Musa ye ile ni nde la ko ro. A ka men fo, i ka wo lon. **7** Wo tuma, n saron da san binaanin bo. Allabatala la baaraden Musa ka n lawa ka bo Kadesi-Baraneya, ko n ye na jamana jin nakorasi. N ka n kose men ke, n tun ka menilu yen jamana kondɔ, n ka woilu jrafo a ye telenbaya ro. **8** N badenma menilu wara n torofe, woilu fanan ka danteeli ke. Koni ii ka men fo, wo ka jama tunagboya. Koni n ka lemeniya la n Maari Allabatala ro fewu. **9** Wo lon, Musa ka a kali n ye ko n wara ka n taama jamana men kondɔ wo lakorasi kanma, ko wo le

keto n ni n denilu ta ri kadawu. Ko ka a masaron n ka lemeniya la n Maari Allabatala do fewu. **10** A ragbe. Allabatala ka n kende to fo ka na se bi ma, ikomin a ka lahidi ta ja men ma. A ka kuma wo fo Musa ye ka Isirayelikailu to wula kondɔ ye. San binaanin ni loolu le ye waati wo ni bi tema. Nba, n ye yan sisen. N saron da san biseyin ni loolu le bo. **11** Koni fanka men tere ye n na n lawa waati Musa bolo, wo fanka kelen ye n na folo. Sebaaya ye n na ikomin n tere ye ja men ma folo. N di se kele kela, n di se baara kela. **12** Sisen, i ye koyinke ma yoro wo di n ma, Allabatala ka men lahidi ta n ye wo lon. I jere ka a men wo lon ko Anakikailu le ye jamana wo ro. Ii la soilu ye so bailu le ri, jin ye menilu lamininna. Koni ni Allabatala tora n fe, n di Anakikailu bee gben ikomin Allabatala jere ka a fo ja men ma.» **13** Nba, Josuwe ka duwawu ke Jefune dence Kalebu ye, ka Heburon so di a ma ka a ke a ta ri. **14** Wo ro haan bi, Heburon ye Kalebu bonsonilu ta le ri ka a masaron Kalebu ka lemeniya la Isirayelikailu Maari Allabatala ro fewu. **15** Waati taminni, Heburon tere ye kilila le ko Kiriyati Ariba. Wo koro le ko Ariba la so. Ariba le tere mo malonni ba ri Anakikailu ro. Wo bee koro, kele banda jamana kondɔ.

15 Yahuda kabila ka yoro men saron kalabe ro, wo tere ye wala tele kankan bolokinin do ka se fo Edomu jamana dan ma, ni a ye Sini wula kondɔ tele kankan bolokinin do fan fe bake. **2** Tele kankan bolokinin do fan fe, yoro wo dan ye bola Dalaba Koojilama tele kankan bolokinin do bolo fara la. **3** A ye wala Kason Koyinke tele kankan bolokinin do, ka wa se Sini. A ye bola ye ka wa Kadesi-Baraneya so tele kankan bolokinin do, ka bo ye ka wa Hesiron so la. A ye bola ye ka wa Adari so la, ka bo ye ka wa Karika so la. **4** A ye bola ye ka wa Asimon so la, ka bo ye ka wa se Misiran ko ma. Ko wo ye dan de ri ka wa se fo Koojiba ma. Wo kera Yahuda kabila la duu dan de ri tele kankan bolokinin do fan fe. **5** Telebo ro fan fe, a dan ye Dalaba Koojilama le ri, ka wa se fo Juriden Ba bila diya ma Dalaba Koojilama ro. Tele kankan bolomaran do fan fe, a dan ye bola Juriden Ba bila diya ye **6** ka wa se fo Beti-Hokila so ma, ka bo ye ka wa Beti-Araba so tele kankan bolomaran do, ka wa se fo Bohan na kabakurun ma. Bohan tere ye Ruben dence le ri. **7** Dan ye bola ye ka wa Akori dinban tema ka wa se fo Debiri so

ma. A ye bōla ye ka wa tele kankan bolomaran fan fe ka wa se fōo Kilikali so ma, men jabenni Adumimu tindi la dinban tele kankan bolokinin dō. Dan ye wala En Semesi kō ma, ka wa se En Rokela so ma. **8** A ye bōla ye ka tamin Beni Hinōmu dinban temala rō, Jebusikailu la tindi tele kankan bolokinin fudu fan fe. Jerusalemu so ye tindi wo kun de rō. Dan ye bōla ye ka wa fōo koyinke kun dō, koyinke men ye Hinōmu dinban telebe rō. Koyinke wo ye Refayilu la dinban tele kankan bolomaran dō. **9** Dan ye bōla koyinke kun dō ka wa fōo Nefitoha ji bu yōrō rō. A ye bōla ye ka wa Efiron koyinke soilu la, ka bō ye ka wa Bahala so la, men tōo fanan ko Kiriyati-Jeharimu. **10** Ka bō Bahala, dan ye wala telebe rō ka wa se fōo Seyiri Koyinke ma, ka bō ye ka tamin Yeharimu Koyinke tele kankan bolomaran fudu fan fe. Yōrō wo tōo fanan ko Kesalon. Dan ye bōla ye ka wa Beti-Semesi so la, ka bō ye ka wa Timina so la. **11** Dan ye wala Ekeron so koyinke tele kankan bolomaran fudu fe, ka bō ye ka wa Sikiron so la, ka tamin ye ka wa Bahala Koyinke ma. A ye bōla ye ka wa se fōo Jabineli so ma, ka bō ye ka wa se Kōojiba ma. **12** Kōoji ba tere ye dan de ri telebe rō. Awa, Yahuda kabila la bonkōndolailu ka yōrō men sōrōn, wo danilu le wo ri. **13** Josuwe ka yōrō do di Jefune dence Kalebu ma Yahuda kabila la duu kōndō, ikomin Allabatala ka a fō Josuwe ye jia men ma. A ka Kiriyati Ariba so di a ma, men ye kilila fanan ko Heburōn. Ariba tere ye Anaki fa le ri. **14** Kalebu ka Anaki bōnsōnilu sawa gben ka ii labō Heburōn so kōndō. Woilu tōoilu ko Sesayi ni Ahiman ni Talimayi. **15** Kalebu bōra ye ka wa Debirikalu kanma. Fōlo Debiri so tōo le tere ko Kiriyati Sefera. **16** Wo tuma, Kalebu ka a fō ko: «Ni mōo men ka Kiriyati Seferakailu kele ka ii la so mira, n di n denmuso Akisa di wo tii ma ka a ke a muso ri.» **17** Otiniyeli tere ye Kalebu dōoce Kenasi dence le ri. Ale wara so kele ka a mira. Wo rō, Kalebu ka a denmuso di a ma ka a ke a muso ri. **18** Akisa seni a cee la bon na, a ka a fō a cee ye ko wo ka kan ka duu do jinin a fa fe. Wo kō rō, Akisa wara bō a fa fe. A jiira ka bō a la fali kan tuma men na, Kalebu ka a majnininka ko: «A ye di? N ye nfen ke i ye?» **19** Akisa ka a fō ko: «I jaandi, i ye n nadiya. I ye tenkema yōrōilu di n ma, baa i ka duu di n ma tele kankan bolokinin de ma.» Wo rō, Kalebu ka sandō tenkema yōrōilu di a ma, a ni duula tenkema yōrōilu. **20** Yahuda kabila

ka duu men sōrōn, woilu le wo ri, bonkōndola bēe ni a ta. **21** Wula kōndō so menilu ye tele kankan bolokinin dō bake Yahuda kabila la duu rō, so menilu kōnin ma jan Edōmukailu la jamana dan na, woilu tōo le jin di: Kabisela, Ederu, Yakuru, **22** Kina, Dimona, Adeyada, **23** Kedesi, Hasōri, Jitinan, **24** Sifu, Telemu, Behalotu, **25** Hasōri Hadata, Keriyota Hesirōn men tōo fanan ko Hasōra, **26** Amama, Sema, Molada, **27** Hasōra Kada, Hesimōn, Beti-Peleta, **28** Hasara-Suwali, Beri-Seba, Bisihotiya, **29** Bahala, Hiyimu, Esemu, **30** Elitolada, Kesili, Horima, **31** Sikilaka, Madimana, Sansana, **32** Lebahota, Silimu, Ayin, a ni Rimōn. Wo bēe ladennin kera so ba muwan ni kōnōndō le ri, a bēe ni a so mesenilu. **33** Yahuda kabila la so menilu tere ye telebe gbekannan yōrō rō, woilu tōo le jin: Esitahola, Sora, Asena, **34** Sanowa, En Kanimu, Tapuwa, Enamu, **35** Jaramutu, Adulamu, Soko, Aseka, **36** Sarayimu, Aditayimu, a ni Kedera (men tōo fanan ko Kederotayimu). Woilu bēe ladennin kera so ba tan ni naanin de ri, a bēe ni a so mesenilu. **37** Senan, Hadasa, Mikidala Kada, **38** Dileyan, Misipe, Jokitela, **39** Lakisi, Bosikata, Ekilon, **40** Kabōn, Lahimasa, Kitilisu, **41** Kederōti, Beti-Dakōn, Nama, a ni Makeda. Woilu bēe ladennin kera so ba tan ni wōōrō le ri, a bēe ni a so mesenilu. **42** Libina, Etera, Asan, **43** Jefeta, Asina, Nesibu, **44** Keyila, Akisibu, a ni Maresa. Woilu bēe ladennin kera so ba kōnōndō le ri, a bēe ni a so mesenilu. **45** Ekeron so fanan tere ye Yahuda kabila la duu rō, a ni a so mesenilu ni a todailu. **46** So ba ni so mesen menilu tere ye Ekeron ni Kōojiba tema, menilu kōnin ma jan Asidōdi so la, woilu bēe tere ye a rō. **47** Asidōdi so ni Kasa so fanan tere ye a rō, a ni ii so mesenilu ni ii todailu. Yōrō wo ye wala tele kankan bolokinin dō fan fe ka wa se fōo Misiran kō ma. A ye wala telebe rō fan fe ka wa se fōo Kōojiba ma. **48** Yahuda kabila la so menilu tere ye koyinke ma yōrō rō, woilu tōo le jin di: Samiri, Jatira, Soko, **49** Dana, Kiriyati Sana men tōo fanan ko Debiri, **50** Anabu, Esitemoya, Animu, **51** Kosēni, Holōn, a ni Kilo. Woilu bēe ladennin kera so ba tan ni kelen de ri, a bēe ni a so mesenilu. **52** Araba, Duma, Esana, **53** Janimu, Beti-Tapuwa, Afeka, **54** Humeta, Kiriyati Ariba men tōo fanan ko Heburōn, a ni Sihōri. Woilu bēe ladennin kera so ba kōnōndō le ri, a bēe ni a so mesenilu. **55** Mahōn, Karameli, Sifu, Juta, **56** Jisirele, Jokidehamu, Sanowa, **57** Kahini, Kibeya,

a ni Timina. Woilu bɛɛ ladennin kɛra so ba tan de ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu. **58** Halula, Beti-Sura, Kedɔru, **59** Marata, Beti-Anoti, a ni Elitekɔna. Wo bɛɛ ladennin kɛra so ba wɔɔrɔ le ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu. **60** Kiriyati Bali mɛn tɔɔ fanan ko Kiriyati-Jeharimu, a ni Raba. Wo bɛɛ ladennin kɛra so ba fila le ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu. **61** So doilu tɛrɛ ye wula kɔndɔ. Woilu tɔɔ le jin: Beti-Araba, Midini, Sekaka, **62** Nibisan, Kɔɔ so, a ni En Kedi. Woilu bɛɛ ladennin kɛra so ba wɔɔrɔ le ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu. **63** Yahuda kabila mɔɔilu ma se Jebusikailu gbɛnna ka ii labɔ Jerusalemu so kɔndɔ. Wo rɔ, Jebusikailu siini Yahuda kabila mɔɔilu tɛma so kɔndɔ ye haan bi.

16 Yusufu bɔnsɔnilu ka yɔrɔ mɛn sɔrɔn kalabe rɔ, wo danilu le jin di. A dan ye bɔla Juriden Ba le ma Jeriko so jiman yɔrɔ telebɔ rɔ, ka tamin wula kɔndɔ tɛmala rɔ, ka wa se Beteli so koyinke ma yɔrɔ ma. **2** A dan tele kankan bolokinin ye bɔla ye ka wa Lusi so la, ka bɔ ye ka tamin Atirɔti so la, Arakikailu la mara rɔ. **3** A ye bɔla ye ka wa telebe rɔ ka se Jafeletikailu la jamana dan ma, ka bɔ ye ka wa se Duula rɔ Beti-Hɔrɔn so ma, ka tamin ye ka wa Kɛseri so la, ka bɔ ye ka wa se Kɔɔjiba ma. **4** Nba, Yusufu bɔnsɔnilu kɛra kabila fila le ri, Manase kabila ni Efirayimu kabila. Ii ka yɔrɔ mɛn sɔrɔn ka a kɛ ii ta ri, wo le wo ri. **5** Efirayimu kabila ka yɔrɔ wo fan kelen sɔrɔn, bonkɔndɔla bɛɛ ni a ta. Ii la yɔrɔ dan ye bɔla Atirɔti Adari so le la, mɛn ye telebɔ rɔ. A ye bɔla ye ka wa Sandɔ Beti-Hɔrɔn so la, **6** ka bɔ ye ka wa Kɔɔjiba ma, tele kankan bolomaran dɔ fan fɛ, a dan ye bɔla Mikimetata so la, ka wa telebɔ rɔ ka se fɔɔ Tanata Silo so ma, ka tamin ye ka wa Janoya so la. **7** A ye bɔla Janoya ka wa Atirɔti so ni Nara so la, ka tamin ye ka wa Jeriko, ka bɔ ye ka wa Juriden Ba ma. **8** Ka bɔ Tapuwa so la ka wa telebe fan fɛ haan Kana Kɔ la, ka bɔ ye ka wa se Kɔɔjiba ma. Efirayimu kabila ka yɔrɔ mɛn sɔrɔn, wo danilu le wo ri, bonkɔndɔla bɛɛ ni a ta. **9** Ka a la wo kan, ii ka so ba doilu ni woilu so mɛsɛnilu sɔrɔn Manase kabila la yɔrɔ rɔ. **10** Kɔni Efirayimu kabila mɔɔilu ma Kanaankailu gbɛn ka ii labɔ Kɛseri so kɔndɔ. Wo le kɔsɔn Kanaankailu siini Efirayimu kabila mɔɔilu tɛma hali bi. Kɔni Efirayimu kabila mɔɔilu ye diyagboya baara lala ii kan.

17 Manase kabila fanan ka yɔrɔ do sɔrɔn. Manase tɛrɛ ye Yusufu dɛnce fɔlɔ ri. Manase dɛnce fɔlɔ tɛrɛ ye Makiri le ri. Makiri dɛnce tɛrɛ ye Kiliyadi ri. Makiri tɛrɛ ye kɛlɛden fadiyanin de ri. Josuwe tun ka Kiliyadi jamana ni Basan jamana di ale ma. **2** Manase kabila tɔilu ka duu sɔrɔn, bonkɔndɔla bɛɛ ni a ta. Bonkɔndɔla woilu ye Abiyɛsɛri la bonkɔndɔla ri, a ni Hɛlɛka ta ni Asiriyɛla ta ni Sɛkɛmu ta ni Hɛfɛra ta ni Semida ta. Woilu le ye Yusufu dɛnce Manase bɔnsɔnilu ri, a bɛɛ ni a la bonkɔndɔla. **3** Awa, Manase dɛnce tɛrɛ ye Makiri ri. Makiri dɛnce tɛrɛ ye Kiliyadi ri. Kiliyadi dɛnce tɛrɛ ye Hɛfɛra ri. Hɛfɛra dɛnce tɛrɛ ye Sɛlofɛhadi ri. Sɛlofɛhadi ma dɛnce sɔrɔn fɔ denmusoilu gbansan. A denmusoilu tɔɔ ko Mahala ni Nowa ni Hɔkila ni Milika ni Tirisa. **4** Denmuso woilu wara Alla la sarakalasɛla Elasari ni Nun dɛnce Josuwe ni Isirayɛlikailu la bonkɔndɔla tiilu tɛrɛn, ka a fɔ ii ye ko: «Allabatata ka Musa jamari ko a ye niyɔrɔ do di andeilu fanan ma ikomin an badɛnma cɛmandeilu.» Wo rɔ, ii ka niyɔrɔ do di ii fanan ma ikomin ii badɛnma cɛmandeilu, ka a bɛn Allabatata la jamarili ma. **5** Wo le ka a kɛ, Manase kabila ta kɛra niyɔrɔ tan de ri Juriden Ba telebe rɔ. Niyɔrɔ woilu lara ii la niyɔrɔ fila kan Juriden Ba telebɔ rɔ, mɛnilu ye Kiliyadi jamana ni Basan jamana ri, **6** baa Manase bɔnsɔn musomandɛilu ka duu sɔrɔn ikomin Manase bɔnsɔn cɛmandeilu ka duu sɔrɔn jɛn mɛn ma. Kiliyadi jamana kɛra Manase kabila mɔɔ gbɛrɛilu ta ri. **7** Manase kabila la niyɔrɔ ye bɔla Asɛri kabila la niyɔrɔ dan de la ka wa fɔɔ Mikimetata so la, mɛn ye Sɛkɛmu so telebɔ rɔ. Dan ye bɔla Mikimetata ka wa tele kankan bolokinin fan fɛ, ka wa se fɔɔ En Tapuwa wara. **8** Tapuwa so ye dan de ri Manase kabila la niyɔrɔ ni Efirayimu kabila la niyɔrɔ tɛma. Tapuwa so jɛrɛ ye Efirayimu kabila ta le ri, kɔnin a laminin duu ye Manase kabila ta le ri. **9** Awa, dan ye bɔla Tapuwa so la ka wa tele kankan bolokinin dɔ fan fɛ ka se fɔɔ Kana dinban tele kankan bolokinin fan ma. Ye so doilu tɛrɛ ye Efirayimu kabila ta ri. Manase kabila la soilu ye woilu laminin na. Dan ye wala dinban wo fɛ a tele kankan bolomaran fan fɛ ka wa se fɔɔ Kɔɔjiba ma. **10** Efirayimu kabila la niyɔrɔ tɛrɛ ye Kana dinban tele kankan bolokinin dɔ. Manase kabila la niyɔrɔ tɛrɛ ye dinban wo tele kankan bolomaran dɔ. Kɔɔjiba le tɛrɛ ye kabila fila bɛɛ dan di telebɔ rɔ. Asɛri

kabila la niyyoro ye Manase kabila la niyyoro tele kankan bolomaran do. Isakari kabila la niyyoro ye Manase kabila la niyyoro telebo ro. **11** Manase kabila la so doilu tere ye Isakari kabila la niyyoro kondɔ, a ni Aseri kabila ta. So woilu ye Beti-Seyan so ni Ibileyamu so le ri, a bee ni a so mesenilu. Ka a la woilu kan, Dori so tere ye Manase kabila ta le ri, a ni Endori so ni Tanaki so ni Mekido so ni Nafeti la so mesen sawa, a bee ni a mɔɔilu, a bee ni a so mesenilu. **12** Konin Manase kabila mɔɔilu ma se Kanaankailu gbenna ka ii labo so woilu kondɔ. Wo le ro, Kanaankailu siini tora ye. **13** Wo bee ni a ta, Isirayelikailu ka fanka soron tuma men na, ii ka diyagboya baarailu la Kanaankailu kan. Koni Isirayelikailu ma woilu gben ka ii labo ye. **14** Lon do ro, Yusufu bɔnsɔnilu nara Josuwe teren, ka a fo a ye ko: «I ka niyyoro kelen pe di andeilu ma nfenna? I ma a yen, Allabatala ra jumaya ke andeilu ye ka an ke jama siyaman ba ri.» **15** Josuwe ka a fo ii ye ko: «Ni ai ka siya fo Efirayimu kabila la koyinke ma yoro dooman ai ro, ai ye wa duu mate Peresikailu ni Refayilu la tu korɔ.» **16** Yusufu bɔnsɔnilu ka a fo ko: «Tupa le, koyinke ma yoro wo dooman andeilu ro. Koni keleke sowontoro neelamanilu ye Kanaankailu bolo, menilu konin siini Beti-Seyan dinban do ni Beti-Seyan so mesenilu kondɔ ni Jisirele dinban do.» **17** Josuwe ka a fo Yusufu bɔnsɔnilu ye, men ye Efirayimu kabila ni Manase kabila ri ko: «Ai ka siya, ai fanka fanan ka bon. Ai ri nala danna niyyoro kelen pe soronna. **18** Koyinkema yoro ri ke ai ta ri, men ye tu le ri. Ai ye wa a matee ka a bee muume ke ai ta le ri. Fanka ye Kanaankailu la. Keleke sowontoro neelamanilu le ii bolo. Koni ai ri se ii gbenna.»

18 Isirayelikailu bee wara i jɔɔn naden Silo so kondɔ, ka Alla la daa make faaninbon nawuli ka a lo ye. Wo ka a teren jamana bilani ii la fanka korɔ. **2** Koni Isirayelikailu kabila worɔnwula tun ma niyyoro duu soron folo. **3** Josuwe ka a fo Isirayelikailu ye, ko, «Allabatala, ai failu Alla ka duu men don ai bolo, ai ri ta ko boro ke haan waati juman wa? **4** Ai ye cɛɛilu suwandi kabilailu bee ro, kabila kelen cɛ sawa. N di woilu lawa jamana yorɔilu bee rataamala. Jamana ye ja men ma, ii ri wo bee sebe an demen kanma jamana ratalala. Ii wa ban wo bee sebela, ii ri na n teren yan. **5** Ai ri jamana ratalan yoro worɔnwula ri. Yahuda kabila ri to

ii la niyyoro ro tele kankan bolokinin do. Yusufu bɔnsɔnilu ri to ii la niyyoro ro tele kankan bolomaran do. **6** Ai ye niyyoro worɔnwula wo toomasere ja sebe, ka na a di n ma. N di kalabe ke ai la kabila kelen kelenna ye an na Maari Allabatala jakoro. **7** Koni Lebi bɔnsɔnilu le ti nala niyyoro soronna jamana kondɔ ai tema, baa ii ye Allabatala la sarakalaselailu le ri, baa Allabatala la sarakalase ye ii ce le ri. Kadi kabila ni Ruben kabila ni Manase kabila talante, woilu ra ii la niyyoro soron Juriden Ba telebo ro. Allabatala la baaraden Musa ka ii la niyyoro di ii ma.» **8** Nba, ii ka mɔɔ menilu suwandi ka wa jamana ragbe, woilu ka ii raben wali kanma. Sani ii ye wa, Josuwe ka jamarili di ii ma ko: «Ai ye wa jamana rataama, ka a ragbe kosebe. Jamana ye ja men ma, ai ye wo sebe ka na n teren yan. N di kalabe ke Allabatala jakoro Silo yan, sa bee ri a ta soron.» **9** Ii bora ye ka wa jamana rataama. Jamana ye ja men ma, ii ka wo bee sebe kitabu lamininnin do, ka so bee toɔilu fanan sebe, ka jamana ratala yoro worɔnwula ri. Ii banni wo la, ii ka ii kose ka na Josuwe teren daa make diya Silo. **10** Josuwe ka kalabe ke Allabatala jakoro Silo, ka jamana ratalan Isirayelikailu tema, kabila bee ni a ta. **11** Kalabe ka niyyoro folo men ta, wo kera Beniyaminu kabila ta le ri, bonkondola bee ni a ta. Niyyoro wo kera Yahuda kabila la niyyoro ni Yusufu bɔnsɔnilu la niyyoro tema. **12** Tele kankan bolomaran do fan fe, niyyoro wo dan tere ye bola Juriden Ba le ma, ka wa tamin Jeriko so tele kankan bolomaran fudu fe, ka wa telebe ro ka tamin koyinke ma yoro fe, ka wa se fo wula kondɔ Beti-Abeni so da fe. **13** A ye bola ye ka wa tamin Lusi so tele kankan bolokinin fudu fe. Lusi ye kilila fanan ko Beteli. Dan ye bola ye ka wa Atiroti Adari so la, men ye koyinke kun do Beti-Horon duula ro so tele kankan bolokinin do. **14** Koyinke wo telebe ro, dan ye tamin ka wa tele kankan bolokininma fan fe ka se fo Kiriyati Bali ma, men ye kilila fanan ko Kiriyati-Jeharimu. A ye Yahuda kabila la so do le ri. Awa, Beniyaminu kabila la niyyoro dan de tere wo ri telebe ro. **15** Tele kankan bolokinin do, a dan ye bola Kiriyati-Jeharimu so da la ka wa telebe ro fan fe ka se fo Nefitoha ji bo yoro ro. **16** A ye bola ye ka wa se koyinke sen ma, koyinke men lɔni Beni Hinomu dinban da fe. Yoro wo ye Refayilu la dinban tele kankan bolomaran do. Dan ye bola ye ka tamin Hinomu dinban

tɛma Jebusikailu la tindi tele kankan bolokinin fudu fɛ, ka wa se fɔɔ En Rokɛla so ma. **17** A ye bɔla En Rokɛla ka wa tele kankan bolomaran fan fɛ ka se fɔɔ En Semɛsi ma, ka bɔ ye ka wa Keliyɔta so la. So wo jɛabɛnni Adumimu tindi la. Dan ye bɔla ye ka wa Bohan na kabakurun na. Bohan tɛrɛ ye Rubɛn dɛncɛ le ri. **18** Dan ka a tamin Araba koyinkɛ jɛakɔrɔ a tele kankan bolomaran fan fɛ, ka jii Araba kɔndɔ **19** ka wa Beti-Hɔkila koyinkɛ tele kankan bolomaran fudu fɛ. A ye bɔla ye ka wa se Dalaba Kɔɔjilama ma tele kankan bolomaran dɔ, Juridɛn Ba ye bilala Dala wo rɔ yɔrɔ mɛn. Dan de tɛrɛ woilu ri tele kankan bolokinin dɔ. **20** Juridɛn Ba tɛrɛ ye dan de ri telebɔ rɔ. Awa, Beniyaminu kabila la bonkɔndɔlailu ka niyɔrɔ mɛn sɔrɔn, wo danilu le wo ri a fan bɛɛ rɔ. **21** Beniyaminu bonkɔndɔla la soilu le jɛin di: Jeriko, Beti-Hɔkila, Emɛka Kesisi, **22** Beti-Araba, Semarayimu, Betɛli, **23** Abimu, Para, Ofira, **24** Kɛfara Hamoni, ɔfini, a ni Kɛba. Wo bɛɛ ladɛnnin ye so ba tan ni fila le ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu. **25** So mɛnilu lara woilu kan, woilu le jɛin: Kibeyɔn, Rama, Beerɔti, **26** Misipa, Kɛfira, Mosa, **27** Rɛkɛmu, Iripɛli, Tarala, **28** Sɛla, Hɛɛfu, Kibɛya, Kiriyati a ni Jebusikailu la so, ni a ye Jerusalɛmu ri. Wo bɛɛ ladɛnnin ye so ba tan ni naanin de ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu. Beniyaminu kabila ka niyɔrɔ mɛn sɔrɔn ka a kɛ ii ta ri, wo le wo ri, bonkɔndɔla bɛɛ ni a ta.

19 Kalabɛ ka niyɔrɔ filana mɛn ta, wo kɛra Simeyɔn kabila ta le ri, bonkɔndɔla bɛɛ ni a ta. Ii la niyɔrɔ lamininni Yahuda kabila la duu le la. **2** So mɛnilu tɛrɛ ye ii la niyɔrɔ rɔ, woilu le jɛin: Bɛri-Seba, Molada, **3** Hasara-Suwali, Baala, ɛsɛmu, **4** Elitolada, Betulu, Horima, **5** Sikilaka, Beti-Marikabɔti, Hasara-Susa, **6** Beti-Lebabɔta, a ni Saruwɛn. Woilu bɛɛ ladɛnnin ye so ba tan ni sawa ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu. **7** So mɛnilu lara woilu kan, woilu ye Ayin ni Rimɔn di, a ni Etera ni Asan. So ba naanin de woilu ri, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu. **8** So mɛsɛn mɛnilu bɛɛ ye so woilu laminin dɔ, woilu fanan ye a rɔ, ka wa se fɔɔ Baalata Bɛri so ma, mɛn tɔɔ fanan ko Nɛkɛbi Ramati. Simeyɔn kabila ka niyɔrɔ mɛn sɔrɔn, woilu le wo ri, bonkɔndɔla bɛɛ ni a ta. **9** Awa, ikomin Yahuda kabila la niyɔrɔ tun ka bon ii ma, Josuwe ka a fan dɔ ta ka wo kɛ Simeyɔn kabila ta ri. Wo le kosɔn Simeyɔn kabila la niyɔrɔ lamininni de Yahuda kabila la duu la. **10** Kalabɛ ka niyɔrɔ sawanan mɛn

ta, wo kɛra Sabulɔn kabila ta le ri, bonkɔndɔla bɛɛ ni a ta. Ii la niyɔrɔ dan tɛrɛ ye wala fɔɔ Sarida so la. **11** A ye bɔla ye ka wa telebɛ fan fɛ ka wa se fɔɔ Mareyali so ma, ka bɔ ye ka wa Dabɛsɛta so la, ka bɔ ye ka wa dinban ma, mɛn ye Jokineyamu so telebɔ rɔ. **12** Ka bɔ Sarida so fan gbɛrɛ fɛ, dan tɛrɛ ye wala telebɔ fan fɛ ka wa se Kisilɔta Tabɔri mara ma, ka bɔ ye ka wa Dabɛrata so la, ka tamin ye ka wa fɔɔ Jafiya so la. **13** A ye bɔla ye ka wa telebɔ fan fɛ, ka wa se fɔɔ Kati-Hɛfɛri so ni Eti Kasini so la, ka bɔ ye ka wa Rimɔn so la, ka tamin ye ka wa Nɛya so la. **14** Dan ye taminna Nɛya so tele kankan bolomaran dɔ ka wa Hanatɔn so la, ka bɔ ye ka wa dan Ifita Eli dinban dɔ. **15** So ba tan ni fila le tɛrɛ Sabulɔn kabila la niyɔrɔ wo rɔ, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu. So tan ni fila doilu le jɛin: Katati, Nahalali, Simirɔn, Idala, a ni Betilɛhɛmu. **16** Sabulɔn kabila ka niyɔrɔ mɛn sɔrɔn, a ni a so bailu ni a so mɛsɛnilu, woilu le wo ri, bonkɔndɔla bɛɛ ni a ta. **17** Kalabɛ ka niyɔrɔ naaninnan mɛn ta, wo kɛra Isakari kabila ta le ri, bonkɔndɔla bɛɛ ni a ta. **18** Ii la niyɔrɔ soilu le jɛin di: Jisirelɛ, Kesulɔta, Sunɛmu, **19** Hafarayimu, Siyɔn, Anaharati, **20** Rabita, Kisiyɔn, Ebɛsi, **21** Rɛmɛta, En Kanimu, En Hada, a ni Beti-Pasɛsa. **22** Ii la niyɔrɔ dan de tɛrɛ sɛla Tabɔri koyinkɛ ma, ka bɔ ye ka wa Sahasuma so la, ka bɔ ye ka wa dan Juridɛn Ba la. So ba tan ni wɔɔrɔ tɛrɛ ye ii la niyɔrɔ rɔ, a bɛɛ ni a so mɛsɛnilu. **23** Isakari kabila ka niyɔrɔ mɛn sɔrɔn, a ni a so bailu ni a so mɛsɛnilu, woilu le wo ri, bonkɔndɔla bɛɛ ni a ta. **24** Kalabɛ ka yɔrɔ loolunan mɛn ta, wo kɛra Asɛri kabila ta le ri, bonkɔndɔla bɛɛ ni a ta. **25** Ii la niyɔrɔ soilu le jɛin: Hɛlikata, Hali, Bɛtɛn, Akisafu, **26** Alamɛlɛka, Amadi, a ni Misala. Ii la niyɔrɔ telebɛ rɔ, dan ye wala Karamɛli koyinkɛ ni Sihɔri Libinati la. **27** A ye bɔla ye ka wa Beti-Dakɔn fan fɛ telebɔ rɔ, ka wa se fɔɔ Sabulɔn kabila la niyɔrɔ dan ma, a ni Ifita Eli dinban ma. A ye bɔla ye ka wa tele kankan bolomaran fan fɛ, ka wa se Beti-Emɛki so ma, a ni Nɛyɛli so ma. A ye bɔla ye ka wa sila kolo kɛlɛn wo kan, ka tamin Kabuli so la, a ni Abidɔn so ni Rehobu so ni Hamɔn so ni Kana so, ka wa dan Sidɔn so ba da la. **29** Dan ye bɔla ye ka wa Rama so, ka wa se Tiri so ma, mɛn lamininni jɛin na. A ye bɔla ye ka tamin Hosa so fan fɛ ka wa dan Kɔɔjiba la so doilu tɔrɔfɛ, Akisibu mara rɔ. **30** Yɔrɔ wo so bɛɛ

ladennin kera so ba muwan ni fila le ri, a bee ni a so mesenilu. **31** Aseri kabila ka niyoro men saron, a ni a so bailu ni a so mesenilu, woilu le wo ri, bonkondola bee ni a ta. **32** Kalabe ka niyoro waronna men ta, wo kera Nafitali kabila ta le ri, bonkondola bee ni a ta. **33** Ii la niyoro dan tere ye bola Helefu so ni jiriju ba le la, ni a ye Sananimu so da la, ka wa Adami Nekebu so la. A ye bola ye ka wa Jabuneyeli so la, ka bo ye ka wa Lakumu so la, ka bo ye ka wa dan Juriden Ba la. **34** Wo ko ro, dan tere ye wala telebe fan fe ka tamin Asinoti Tabori so la ka wa se Hukoki so ma. Sabulon kabila la niyoro tere ye dan de ri tele kankan bolokinin do. Aseri kabila la niyoro tere ye dan de ri telebe ro. Juriden Ba tere ye dan de ri telebo ro. **35** Ii la niyoro so menilu lamininni jin na, woilu le jin: Sidimu, Seri, Hamati, Rakata, Kinereti, **36** Adama, Rama, Hasori, **37** Kedesi, Edereyi, En Hasori, **38** Yiron, Mikidali Eli, Horemu, Beti-Anati, a ni Beti-Semesi. Wo bee ladennin kera so ba tan ni konondo le ri, a bee ni a so mesenilu. **39** Nafitali kabila ka niyoro men saron, a ni a so bailu ni a so mesenilu, woilu le wo ri, bonkondola bee ni a ta. **40** Kalabe ka niyoro woronwulana men ta, wo kera Daan kabila ta le ri, bonkondola bee ni a ta. **41** Ii la niyoro soilu le jin: Sora, Esitahola, Iri Semesi, **42** Saalabin, Ajalon, Jitila, **43** Elon, Timina, Ekeron, **44** Eliteke, Kibeton, Baalata, **45** Jehuda, Bene Beraka, Kati-Rimon, **46** Jarakon tenkeilu, Rakon, a ni duu men ye Jafa so laminin do. **47** Daan kabila ka niyoro men saron, a ni a so bailu ni a so mesenilu, wo le wo ri, bonkondola bee ni a ta. Koni ii la duu bosira le ii la. Wo ko ro, ii wara Lesemu so kele. Ii ka so mira ka sokondo moilu bee faa fanmuru la, ka ii sii ye. Ii ka ii benba too la so wo la, ka a kili ko Daan. **49** Nba, Isirayelikailu banda jamana bee ratalala tuma men na, ii ka niyoro do di Nun dence Josuwe fanan ma. **50** A ka so men ninin ii fe, ii ka wo di a ma ikomin Allabatala ka a fo ja men ma. Ii ka Timinata Sera so le di a ma, men ye Efirayimu kabila la koyinke ma yoro ro. Josuwe ka so wo lo kokura ka a sii ye. **51** Awa, Alla la sarakalasela Elasari ni Nun dence Josuwe ni Isirayelikailu la jemmoilu ka kalabe ke ka niyoro do di kabila kelen kelenna bee ma. Ii ka kalabe wo ke Allabatala jakoro a la faaninbon da la Silo. Ii ka jamana bee ratalan ka ban wo ja le ma.

20 Allabatala ka a fo Josuwe ye ko: **2** «I ye a fo Isirayelikailu ye ko ii ye so doilu suwandi ka ii ke makandanni soilu ri, ikomin n ka a fo ai ye ja men ma ka fara Musa la. **3** Ni mo do filira ka mo faa, ka a teren a ma a lawuli a ma, wo tii ri se a borila ka wa a jere makandanni so woilu la. Wo ro, a ri a jere tala sayabato saron joon na, men ka kan ka wo ta sara. **4** Ni moafaala ka a bori ka wa so woilu do la, a wa se ye, a ye a lo so donda la folo. Ko men taminni, a ri wo jaf so mobakoroilu ye ye. Woilu ri a ladon so kondi ka siibon di a ma. A ri to ii wara ye. **5** Ni sayabato ta saralila ka moafaala kosaran fo so kondi, sokondi moilu kana moafaala don wo bolo, baa moafaala ma mo wo faa a lagboyaje ma. A ka a faa le, a ma a lawuli a ma. **6** Moafaala ye to so kondi ye fo jama wa ban a la kititeela ka a fo ko tija wo ro, ko a ma a lawuli a ma ka mo wo faa. Ii wa ban kiti wo teela, a ye to so kondi ye folo fo Alla la sarakalasela kuntiiba wa sa, men konin ye kuntiibaya la waati wo la. Ni wo sara, moafaala ri se a kosea a jere wara, a ka a bori ka bo so men kondi.» **7** Awa, Isirayelikailu ka so sawa bila a dan na Juriden Ba telebe ro ka ii ke makandanni soilu ri. Ii ka Kedesi suwandi a ni Sekemu ni Kiriya Ariba. Kedesi, men ye Kalile mara ro, wo ye Nafitali kabila la duu koyinke ma yoro le ro. Sekemu ye Efirayimu kabila la duu koyinke ma yoro ro. Kiriya Ariba ye kilila fanan ko Heburon. Wo ye Yahuda kabila la duu koyinke ma yoro ro. **8** Ii ka so sawa fanan bila a dan na Juriden Ba koma, Jeriko so telebo ro. Ii ka Beseri suwandi, a ni Ramotu ni Kolan. Beseri ye wula kondi Ruben kabila la duu ro. Wula wo ye gbekannan ba ro ye. Ramotu ye Kadi kabila la duu ro Kiliyadi jamana kondi. Kolan ye Manase kabila la duu ro Basan jamana kondi. **9** Isirayelikailu ka so woilu suwandi ka ii ke makandanni soilu ri. Ni Isirayelika do wala Isirayelikailu la london do ka mo do faa ka a teren a ma a lawuli a ma, wo tii ri se a borila ka wa a jere makandan so woilu do kondi ka a jere tala sayabato saron joon wo la, men ka kan ka wo ta sara. A ri to ye sa a kana faa sani a la kiti ye ban teela.

21 Lebi bonsonilu la kabila kuntiilu wara Alla la sarakalasela Elasari ni Nun dence Josuwe teren ye, a ni Isirayelika doilu la kabilailu kuntiilu. **2** Ii wara woilu teren Silo so kondi Kanaan jamana ro. Ii ka a fo ii ye ko: «Allabatala

ka jamarili di ka fara Musa la ko so doilu ye di an ma, menilu ri ke an siiyɔrɔilu ri. Ko duu fanan ye di an ma so woilu laminin dɔ, men di ke an na kolofenilu damajinin diyailu ri.» 3 Nba, ka ben Allabatala la jamarili wo ma, Isirayelikailu ka so doilu ni woilu kolofenilu damajinin diyailu di Lebi bɔnsɔnilu ma. So woilu tere ye Isirayelika doilu la duukoloilu kan. 4 Mateeli ka Kohati la bonkɔndɔla fɔlɔ mira. Wo rɔ, Isirayelikailu ka so tan ni sawa di Alla la sarakalasela Haruna la denbaya ma, baa Haruna la denbaya tere ye Kohati la bonkɔndɔla fan kelen de ri. Ii ka so menilu di, woilu ye Yahuda kabila la duu rɔ, a ni Simeyɔn kabila ta, ni Beniyaminu kabila ta. 5 Isirayelikailu ka so tan de di Kohati la bonkɔndɔla tɔilu ma. So woilu ye Efirayimu kabila la duu rɔ, a ni Daan kabila ta, ni Manase kabila talante ta. 6 Ii ka so tan ni sawa fanan di Kerison na bonkɔndɔla ma. So woilu ye Isakari kabila la duu rɔ, a ni Aseri kabila ta, ni Nafitali kabila ta, ni Manase kabila talante ta, wo men ye Basan jamana rɔ. 7 Ii ka so tan ni fila le di Merari la bonkɔndɔla ma. So woilu ye Ruben kabila la duu rɔ, a ni Kadi ta ni Sabulon ta. 8 Isirayelikailu ka so woilu di Lebi bɔnsɔnilu ma, a bɛɛ ni a kolofenilu damajinin diyailu. Ii ka a ke ten ka a ben Allabatala la jamarili ma, a ka men di ka fara Musa la. 9 Awa, Haruna la denbaya boni Kohati la bonkɔndɔla le rɔ, men ye Lebi bɔnsɔnilu rɔ. Isirayelikailu ka kalabe ke tuma men na, kala ka Kohati la bonkɔndɔla fɔlɔ le ta. Wo rɔ, Isirayelikailu ka soilu di Haruna la denbaya fɔlɔ ma. Ii ka so doilu di ii ma Yahuda kabila la duu rɔ, a ni Simeyɔn kabila ta. 11 Ii ka Kiriyati Ariba so ni a laminin duu di ii ma. So wo ye Yahuda kabila la duu koyinke ma yɔrɔ rɔ. A tɔɔ lani tere Ariba la, men ye Anaki fa ri. Kɔni a tɔɔ le sisen ko Heburɔn. 12 Kɔni Heburɔn so seneilu ni a so mesenilu tun dira Jefune dence Kalebu ma fɔlɔ ka a ke a ta ri. 13 Heburɔn tere makandanni so do le ri. Ii ka Heburɔn so di Alla la sarakalasela Haruna la denbaya ma, ka Libina so la wo kan, a ni Jatira ni Esitemoha, 15 Holɔn ni Debiri ni Ayin ni Juta a ni Beti-Semesi. Wo bɛɛ ladennin kera so kɔnɔndɔ le ri, a bɛɛ ni a kolofenilu damajinin diyailu. So woilu bɛɛ ye Yahuda kabila la duu rɔ, a ni Simeyɔn kabila ta. 17 Ii ka Kibeyɔn ni Keba fanan di ii ma, a ni Anatɔti ni Alamɔn. Wo bɛɛ ladennin kera so naanin de ri, a bɛɛ ni a kolofenilu damajinin diyailu. So naanin wo bɛɛ ye Beniyaminu kabila la duu rɔ. 19 Awa, Haruna la denbaya, Alla la sarakalaselailu kɔnin, ii ka so tan ni sawa sɔrɔn, a bɛɛ ni a kolofenilu damajinin diyailu. 20 Wo kɔ rɔ, Isirayelikailu ka soilu di Lebi bɔnsɔn Kohati la bonkɔndɔla denbaya tɔilu ma. So woilu ye Efirayimu kabila la duu le rɔ. 21 Ii ka Sekemu so di ii ma ye, men ye Efirayimu kabila la duu koyinke ma yɔrɔ rɔ. Sekemu ye makandanni so le ri. Ii ka Keseri so fanan di ii ma, a ni Kibisayimu ni Beti-Hɔrɔn. Wo bɛɛ ladennin kera so naanin de ri, a bɛɛ ni a kolofenilu damajinin diyailu. 23 Ii ka so doilu di ii ma Daan kabila la duu rɔ fanan. Ii ka Eliteke di ii ma ye, a ni Kibetɔn ni Ajalɔn ni Kati-Rimɔn. Wo bɛɛ ladennin kera so naanin de ri, a bɛɛ ni a kolofenilu damajinin diyailu. 25 Ka a la wo kan, ii ka so doilu fanan di ii ma, Manase kabila talante la duu rɔ, Tanaki a ni Kati-Rimɔn kɔnin. Wo bɛɛ ladennin kera so fila le ri, a bɛɛ ni a kolofenilu damajinin diyailu. 26 Nba, Isirayelikailu ka so tan woilu di Kohati la bonkɔndɔla denbaya tɔilu ma, a bɛɛ ni a kolofenilu damajinin diyailu. 27 Wo kɔ rɔ, Isirayelikailu ka so doilu di Lebi bɔnsɔn Kerison la bonkɔndɔla ma Manase kabila talante la duu rɔ, men ye telebɔ rɔ. Ii ka Kolan di ii ma. Kolan ye makandanni so do le ri. A ye Basan jamana rɔ. Ii ka Besetera fanan di ii ma. Wo bɛɛ ladennin kera so fila ri, a bɛɛ ni a kolofenilu damajinin diyailu. 28 Ii ka so doilu fanan di ii ma Isakari kabila la duu rɔ. Ii ka Kisiyɔn di ii ma ye, a ni Daberata ni Jaramutu ni En Kanimu. Wo bɛɛ ladennin kera so naanin de ri, a bɛɛ ni a kolofenilu damajinin diyailu. 30 Ka a la woilu kan, ii ka so doilu di ii ma Aseri kabila la duu rɔ. Ii ka Misala di ii ma ye, a ni Abidɔn ni Helikata ni Rehobu. Wo bɛɛ ladennin kera so naanin de ri, a bɛɛ ni a kolofenilu damajinin diyailu. 32 Ii ka so doilu fanan di ii ma Nafitali kabila la duu rɔ. Ii ka Kedesi di ii ma ye, men ye makandanni so do ri. Kedesi ye Kalile mara rɔ. Ii ka Hamɔtu Dori so la wo kan, a ni Karitan. Wo bɛɛ ladennin kera so sawa le ri, a bɛɛ ni a kolofenilu damajinin diyailu. 33 Nba, Isirayelikailu ka so tan ni sawa woilu di Kerison kabila ma, a bɛɛ ni a kolofenilu damajinin diyailu. 34 Wo kɔ rɔ, Isirayelikailu ka so doilu di Lebi bɔnsɔnilu tɔilu fanan ma, men ye Merari la bonkɔndɔla ri. Ii ka Jokineyamu so di ii ma Sabulon kabila la duu rɔ, ka Karita so la wo kan, a ni Dimina ni Nahalali. Wo bɛɛ ladennin kera so naanin de ri, a bɛɛ ni

a kolofenilu damajinin diyailu. **36** Ii ka soilu fanan di ii ma Ruben kabila la duu rɔ. Ii ka Beseri di ii ma ye, ka Jahasi so la wo kan, a ni Kedemotu, a ni Mefata. Wo bee ladennin kera so naanin de ri, a bee ni a kolofenilu damajinin diyailu. **38** Ii ka soilu fanan di ii ma Kadi kabila la duu rɔ. Ii ka Ramotu di ii ma ye, men ye makandanni so do ri. A ye Kiliyadi jamana rɔ. Ii ka Mahanimu so la wo kan, a ni Hesibon ni Jaseri. Wo bee ladennin kera so naanin de ri, a bee ni a kolofenilu damajinin diyailu. **40** Nba, Isirayelikailu ka so tan ni fila woilu di Lebi bonson toilu ma, Merari la bonkondola konin. **41** Lebi bonsonilu ka so menilu sɔron Isirayelikailu la niyɔrɔilu rɔ, wo bee ladennin kera so binaanin ni so seyin de ri, a bee ni a kolofenilu damajinin diyailu. **42** So wo bee dira ii ma, a bee ni a kolofenilu damajinin diyailu. **43** Nba, Allabatata ka jamana wo bee di Isirayelikailu ma, ikomin a tun ka lahidi ta ii benbailu ye ja men ma. Isirayelikailu ka jamana mira ka a ke ii siiyɔrɔ ri. **44** Allabatata ka here ke ii ye ii laminin dandeilu bee rɔ, ikomin a ka lahidi ta ii benbailu ye ja men ma. A ka sebaya di ii ma ii juuilu bee kan. Woilu si ma se ii lola ii je. **45** Allabatata ka lahidi menilu ta Isirayelikailu ye, a ka wo bee dafa. Lahidi kelen ma to ni a ma men dafa.

22 Nba, Josuwe ka Ruben kabila makili, a ni Kadi kabila ni Manase kabila talante. **2** A ka a fɔ ii ye ko: «Allabatata la baarden Musa ka jamarili menilu di, ai ra wo bee ke kojuma. N ka jamarili menilu di, ai ra wo bee fanan ke a ja ma. **3** Waati jan kɔrɔ haan bi, ai ma ai ban ai badenma Isirayelikailu demenna. Ai Maari Allabatata ka ai lo men kela, ai ra wo ke. **4** Ai Maari Allabatata ka lahidi ta ko a ri ai badenmailu lasii here rɔ yan. Sisen, a ra lahidi wo dafa. Nba, sisen ai ye ai kɔse ka wa ai jere la duu kan, Musa ka men di ai ma Juriden Ba telebo rɔ. **5** Kɔni Musa ka a fɔ ai ye ko ai ye ai Maari Allabatata kanin kosebe, ko ai ye a la sila taama. Ko ai ye a la jamariliilu bee mira ka woilu ke. Ko ai ye ai fasa a ma. Ko ai ye a bato ai jusukun bee la, a ni ai seebe bee la. Ai ye jamarili ni sariya woilu latelen kosebe.» **6** Josuwe banni wo fɔla, a ka duwawu ke ii ye, ka sila di ii ma. A ka a fɔ ko: «Ai ra nanfulu ba sɔron. Ai ye wa woilu ri ai wara. Kolofen siyaman ye ai bolo, a ni wodigbeilu ni saninilu

ni sulaneeilu ni neefin. Faanin siyaman fanan ye ai bolo. Ai ka nanfulu wo bee mira ai juuilu le la. Sisen, ai ye wa woilu rata la ai ni ai badenmailu tema.» Wo rɔ, ii ka ii kɔse ka wa ii wara. Musa tun ka duu do di Manase kabila talante ma Basan mara rɔ, Juriden Ba telebo rɔ. Josuwe le ka duu do di kabila wo talante to kelen ma Juriden telebe rɔ, ii badenma Isirayelika toilu tema. **9** Ruben kabila mooilu ni Kadi kabila mooilu ni Manase kabila talante mooilu bɔra Isirayelika toilu fe Silo so kondɔ, ni a ye Kanaan jamana rɔ. Ii ka sila mira ka wa ii wara Kiliyadi jamana rɔ. Yɔrɔ wo le dira ii ma, ka a ke ii ta ri, ikomin Allabatata ka a fɔ ja men ma ka fara Musa la. **10** Ii se men keni Keliloti, ii ka saraka janin diya belebele ba do lo Juriden Ba dala Kanaan jamana rɔ ye. **11** A fɔra Isirayelika toilu ye ko Ruben kabila ni Kadi kabila ni Manase kabila talante ka saraka janin diya belebele ba do lo Juriden Ba dala Kanaan jamana rɔ Keliloti tɔrɔfe. **12** Ii ka wo men tuma men na, ii bee ka ii jɔon naden Silo, ko ii wato kabila woilu kelela. **13** Isirayelikailu ka Alla la sarakalasele Elasari dence Finehasi kelaya, ko a ye wa Ruben kabila ni Kadi kabila ni Manase kabila talante teren ye Kiliyadi jamana rɔ. **14** Ii ka jama jemoo moo tan lawa a fe, kabila kelen jemoo kelen. Nemoo tan woilu bee ye denbaya kuntiilu le ri Isirayelikailu la bonkondolailu tema. **15** Woilu wara Ruben kabila ni Kadi kabila ni Manase kabila talante teren Kiliyadi, ka a fɔ ii ye ko: **16** «Allabatata la mooilu bee ka a fɔ ko ai ra bo Allabatata la sila kan, ka saraka janin diya lo ai jere ye. Ko nfenna ai ka kojuu ba jin ke Isirayelikailu Maari Alla la? Ko nfenna ai ra murunti Allabatata kanma ten? **17** An tere ra tijani men ke Peyori ye, wo dooman wa? Adon, haan bi an tere ma an naseninya wo julumun na ko ma hali a ra fitinna jankarɔ lana Allabatata la jama bee ma. **18** Ko a ye di? Ko ai ye bola Allabatata la sila kan wo rɔ sisen wa? Ko ni ai muruntira Allabatata kanma bi, sini a ri dimin Isirayelikailu jama bee ma. **19** Ko ni a ye ai jana ko ai la jamana ma ben Allabatata bato le ma, ai ye ai kɔse a la jamana ma, a la daa make faaninbon loni men kondɔ. Ko ai ye wa ai sii andeilu fe ye. Ko kɔni ai kana saraka janin diya gberɛ lo ai jere ye, ka wo la an na Maari Allabatata ta kan. Ko ai kana murunti Allabatata kanma ten, wala ka murunti andeilu ma. **20** Ko ai jere ka a lon ko Serahi dence Akan ka kojuu ba ke waati taminni, baa

a ka fen do ta, Allabatala tun ka tɔn sii men tala. Ko Allabatala la mɔnɛ ma se Isirayelikailu bɛɛ ma wo rɔ wa? Ko Akana kelen ma faa a la kojuu kosɔn de?» **21** Ruben kabila ni Kadi kabila ni Manase kabila talantɛ ka kabila gbɛɛɛilu la bonkɔndɔlailu nɛmɔɔilu jabi. **22** Ii ka a fɔ ko: «Alla le ye Sebɛɛtii ri, ale le ye Allabatala ri! Alla le ye Sebɛɛtii ri, ale le Allabatala ri! Ale ka a lɔn andeilu ka saraka janin diya lɔ kun men na. Fo Isirayelikailu fanan ye a lɔn. Ni a kera kojuu ba le ri Allabatala ma, wala murunti ko ri a kanma, ii ka kan ka an halaki bi. **23** An ma saraka janin diya wo lɔ an bɔ kanma Allabatala la sila kan. An ma a lɔ sarakailu janinta kanma, wala ka suman sarakailu wala jususuma sarakailu bɔ a kan. Ni an ka a lɔ kun woiu le la, Allabatala jɛɛ ye wo hake bɔ an dɔ. **24** Kɔni wo ko tɛ. An ka a lɔ hamin de kosɔn, baa an silanni de ko ai bɔnsɔnilu kana a fɔ an bɔnsɔnilu ye sini nato ko: «Dɛ numan ye ai ni Isirayelikailu Maari Allabatala tɛma? **25** Allabatala jɛɛ le ma Juriden Ba bila an ni ai Ruben kabila ni Kadi kabila mɔɔilu tɛma wa? Ai niyɔrɔ foyi le tɛ Allabatala fɛ.» Nba, ni wo kera, ai bɔnsɔnilu ri kɛ sababu ri an bɔnsɔnilu ri Allabatala bato boloka. **26** Wo le kosɔn an ka a fɔ ko an di saraka janin diya jin lɔ. Kɔni an ma a lɔ ko an ye saraka janintailu janinna a kan, wala ka saraka gbɛɛɛilu bɔ a kan. **27** An ka a lɔ le, sa a ri kɛ sereya ri ai ni andeilu tɛma, a ni ai bɔnsɔnilu ni an bɔnsɔnilu tɛma, ko andeilu fanan ye Allabatala jakorɔ. Ko an fanan ye an na saraka janintailu janinna ye, ka an na saraka gbɛɛɛilu ni jususuma sarakailu fanan bɔ a ye ye. Saraka bɔ diya wo ri kɛ sababu ri, ai bɔnsɔnilu ti nala a fɔla an bɔnsɔnilu ye sini nato ko, «ai niyɔrɔ foyi le tɛ Allabatala fɛ.» **28** An ka a fɔ ko lon do rɔ ni ii ka kuma wo fɔ an ye, wala an bɔnsɔnilu ye, an di a fɔ ii ye ko, «ii ye Allabatala saraka janin diya bisiki wo ragbɛ. Ko an benbailu le ka wo lɔ. Ko kɔni ii ma a lɔ saraka janinta kanma, wala ka saraka gbɛɛ bɔ a kan de. Ko ii ka a lɔ sa a ri kɛ sereya ri ai ni andeilu tɛma.» **29** Nba, a miriya tɛ an na fewu ka murunti Allabatala kanma ka bɔ a la sila kan. An ma saraka janin diya wo lɔ saraka janintailu janin kanma a kan, wala ka suman saraka wala sarakailu gbɛɛɛilu bɔ a kan. An tɛ a fɛ ka saraka bɔ saraka janin diya si kan, fɔ an Maari Allabatala saraka janin diya, men ye a la daa make faaninbon donda la.» **30** Nba Ruben kabila ni Kadi kabila ni Manase kabila ka kuma

men fɔ, wo diyara Alla la sarakalasela Finehasi ni jama la nɛmɔɔ tan wo ye, Isirayelikailu denbaya kuntii mɛnilu nani Finehasi fɛ kɔnin. **31** Alla la sarakalasela Elasari dɛnɛ Finehasi ka Ruben kabila ni Kadi kabila ni Manase kabila talantɛ jabi: «An bɛɛ ka a lɔn sisen ko Allabatala ye an fɛ, baa a miriya tɛɛ ye an na ko ai ka kojuu ba men kɛ Allabatala la, ai ma wo kɛ. Wo rɔ, ai ra Isirayelikailu lakandan Allabatala bolo, baa ai ma a fanka labe andeilu bɛɛ kan.» **32** Nba, Alla la sarakalasela Elasari dɛnɛ Finehasi ni nɛmɔɔ tan woiu bɔra Ruben kabila ni Kadi kabila wara Kiliyadi jamana rɔ, ka ii kɔsɛ Kanaan jamana rɔ. Ii seni ye, ii ka dantɛɛli kɛ Isirayelikailu ye. **33** Dantɛɛli wo diyara ii ye. Ii ka Allabatala tando. Ii miri tɛɛ ye a la nɔa mɛn ma kɔrɔman ko ii ri wa Ruben kabila ni Kadi kabila kɛɛ ka ii la jamana ratijan, kɔnin dantɛɛli wo kosɔn ii ma ii miri wo ma butun. **34** Ruben kabila ni Kadi kabila ka saraka bɔ diya tɔɔ la ko «Sereya le a ri an tɛma ko Allabatala kelen pɛ le Alla ri.»

23 Awa, Allabatala ka hɛɛ di Isirayelikailu ma waati jan korɔ, ka ii bɔ ii juuilu bolo, mɛnilu ye ii laminin dɔ. Josuwe tun da kɛ mɔɔbakorɔ ba ri. **2** Lon do rɔ, Josuwe ka Isirayelikailu bɛɛ makili, a gbɛngben ii la mɔɔbailu ni ii la nɛmɔɔilu ni ii la kititɛɛlailu ni ii la kuntiilu. A ka a fɔ ii ye ko: «N da kɛ mɔɔbakorɔ ba ri. **3** Ai Maari Allabatala ka ko mɛnilu kɛ jamana jin mɔɔilu la ai kosɔn, ai ka wo bɛɛ yen. Baa ai Maari Allabatala jɛɛ le ka ii kɛɛ ai ye. **4** A ragbɛ, yɔrɔ mɛn ye bɔla Juriden Ba la ka wa se fɔɔ Kooji ba ma telebe rɔ, n ka kalabe kɛ ka duu wo bɛɛ ratala ai la kabilailu tɛma. N ka siya mɛnilu kɛɛ ka ii la duu mira ii la, a ni siya mɛnilu la duu ma mira ii la fɔlɔ, n ka wo bɛɛ di ai ma ka a kɛ ai ta ri. **5** Ai Maari Allabatala jɛɛ le ri mɔɔ woiu gbɛn ka ii mabɔ ai la. Ale le ri a kɛ, ii ri ii bori ai nɛ. Ai ri ii la jamana mira ka a kɛ ai ta ri, ikomin ai Maari Allabatala ka lahidi ta ai ye nɔa mɛn ma. **6** «Fen fen sebeni Musa la sariya kitabu rɔ, ai ye ai sɛɛbɛ don kɔsɛbɛ wo bɛɛ bɔnya ma ka wo kɛ. Ai kana bɔ sila wo kan nɔa si ma. **7** Ai kana dupɔɔnya don ai ni siya gbɛɛɛilu tɛma, mɛnilu ye ai tɛma fɔlɔ. Ai kana ii maarilu tara, ai kana ai kali woiu tɔɔ la. Ai kana ai tin birin ii nana ka ii bato. **8** Ai ye ai fasa ai Maari Allabatala ma, ikomin ai darini a kɛla nɔa mɛn ma kɔrɔman haan bi. **9** Allabatala ka siya ba ni fankamailu le gbɛn ka bɔ ai nɛrɔ.

Haan bi woilu si ma se a lola ai ye. **10** Ai rɔ mɔɔ kelen di se ai juuilu mɔɔ waa kelen gbenna, baa ai Maari Allabatala le ye kele kela ai ye, ikomin a ka a lahidi ta ai ye na men ma. **11** Nba, ai ye ai janto ai jere rɔ kosebe ka ai Maari Allabatala kanin. **12** «Kɔni ni ai ka ai ban Alla rɔ ka kafu siyailu kan, menilu kɔnin ye ai tema fɔɔ, ka woilu denmusoilu furu, ka teriya don ai ni ii tema, **13** ai ye la a la ko ai Maari Allabatala ti nala siya woilu gbenna ai je butun. Siya woilu ri ke ikomin miralifen, men di ai mira, ka ke ikomin denka, ai nato bela men kɔndo. Ii ri ke ikomin gbiye, men di ai gbasai ai ko rɔ, ka ke ikomin wonin, men ye ai jailu rɔ. A laban na, ai ri tunun jamana juma jin kɔndo, ai Maari Allabatala ka men di ai ma. **14** «Nba, a te men baka n na waati ri se. Ai ka a lon ai jusukun ni ai sonome bee rɔ ko ai Maari Allabatala ka lahidi juma menilu ta ai ye, ko wo si ma to ye, a ma men dafa. A ka lahidi wo bee dafa ai ye. Lahidi si ma to ye, a ma men dafa. **15** «Kɔni a ka a la lahidi juma bee dafa na men ma, a ri a la masilannikan bee ke ai la wo na le ma, fɔɔ ka ai halaki jamana juma jin kɔndo, a ka men di ai ma. **16** Ai Maari Allabatala ka teriya men ta ka a don ai ni a tema, ni ai ka ai ban wo jamariliilu bonyala fo ka wa ai birin maari gberailu je ka woilu bato, Allabatala ri mone ai kanma kosebe. Ni wo kera, ai ri halaki jona jamana juma jin kɔndo, a ka men di ai ma.»

24 Nba, Josuwe ka Isirayelikailu la kabilailu bee laden Sekemu. A ka Isirayelikailu la mɔɔbailu makili, a ni jama jemɔɔoilu ni kititeɛlailu ni kuntiilu. Ii bee nara ii lo Alla jakɔrɔ. **2** Josuwe ka a fo jama bee ladennin ye ko: «Isirayelikailu Maari Allabatala ka a fo ko: «Fɔɔfɔɔ, ai benbailu siini tere Efirati Ba ko. Ai benba Teraki tere ye wo do le ri, men ye Iburahima ni Nakori fa ri. Ai benbailu tere ye maari gberailu le batola ye. **3** Kɔni nde le ka ai benba Iburahima labo jamana wo rɔ Efirati Ba ko, ka a ta ka wa a ri Kanaan jamana bee rɔ. N ka a dence Isiyaka di a ma, ka a bonsonilu siyaya. **4** N ka dence fila di Isiyaka ma, Yakuba ni Esawu. N ka Seyiri koyinke ma yorɔilu di Esawu ma, ka a ke a ta ri. Kɔni Yakuba ni a denceilu wara Misiran. **5** Wo ke men jin, n ka Musa ni Haruna lawa ai benbailu ma Misiran. N ka Misirankailu gbasai toroya siyaman na ye, ka ban ka ai labo jamana wo kɔndo. **6** N ka ai

benbailu labo Misiran jamana rɔ tuma men na, ii wara se Kooji Fararabin ma. Misirankailu ka ii kosaran sowontoroilu ni soilu la. **7** Ai benbailu ka ii makasi nde Allabatala ye, ko n ye ii demen. N ka dibi don ii ni Misirankailu tema. N ka kooji lana Misirankailu kan, ka ii bee latunun. N ka men ke Misirankailu la, ai jere ka wo lon. Wo ko rɔ, ai ka waati jan ke wula kɔndo. **8** N ka ai lawa Amɔrikailu la jamana kɔndo, men ye Juriden Ba telebo rɔ. Amɔrikailu ka ai kele, kɔni n ka ii bila ai fanka korɔ. Ai ka ii la jamana mira ka a ke ai ta ri, ka a masaron n tere ye ii halakila ai je le. **9** Sipori dence Balaki fanan wulira ko a ye ai kelela. Mowabukailu la mansa le tere a ri. A ka kela lawa Beyori dence Balami ma, ko a ye na ai danka. **10** Kɔni n ma son Balami ye ai danka. Wo le rɔ, a ka duwawu le ke ai ye. N ka ai tala Balaki bolo wo na le ma. **11** Wo ko rɔ, ai ka Juriden Ba tee ka wa se Jeriko so ma. Jerikokailu ka ai kele, kɔni n ka ii bila ai la fanka korɔ. Amɔrikailu fanan ka ai kele, a ni Peresikailu ni Kanaankailu ni Hetikailu ni Kirikasikailu ni Hifikailu ni Jebusikailu. Kɔni n ka woilu bee bila ai la fanka korɔ. **12** N ka woilu masilan, ka ii gben ai jero. Ai la fanmurutiilu ni ai la biyeilu ma ke sababu ri de ko ai sera ii la. Nde le ka ii gben ikomin n ka Amɔrikailu la mansa fila gben na men ma. **13** N ka duu di ai ma ten, ai ma men sene. N ka soilu di ai ma ka ai sii woilu kɔndo, soilu ai ma menilu lo. N ka resenfeilu ni olibiye tuilu di ai ma, ai ma menilu turu. Ai ye resenju ni olibiyeju woilu denilu doonna.» **14** «Ai ye silan Allabatala ye sisen, ka a la sila taama gbeya ni kankelentiya rɔ. Ka ai benbailu to Efirati Ba ko, ii tere ye maari doilu batola. Ka ii to Misiran, ii tere ye dogberailu batola. Sisen, ai ye maari woilu bee to ye, ka Allabatala bato. **15** Ni Allabatala bato ma di ai ye, ai ye maarilu suwandi bi, ai ye a fe ka menilu bato. Ai benbailu tere ye maari menilu batola Efirati Ba ko, ai ye woilu suwandi. Ni wo te, ai ye Amɔrikailu la maarilu suwandi, baa ai siini Amɔrikailu la jamana le rɔ jin. Nde kɔnin ni n na denbaya, andeilu ri Allabatala bato.» **16** Jama ka Josuwe jabi: «Wo kuma te! Andeilu ti nala an banna Allabatala do ka maari gberɛ bato, **17** baa an Maari Allabatala le ka andeilu ni an benbailu labo jonya rɔ Misiran. Ale le ka toomasereilu ke an jere jana. Ale le ka an nakanda an na taama bee rɔ, ka an nakanda siyailu tema, an taminda menilu la jamana rɔ. **18** A ka siyailu bee gben

ka ii bɔ an jɛ, hali Amɔrika menilu siini tɛrɛ tuma mɛn na, ii ka a su don Kibeya. Yɔrɔ wo le jamana jin dɔ. Wo le kosɔn, andeilu fanan di dira a dɛncɛ Finehasi ma. A yɛ Efirayimu kabila Allabatala le bato, baa ale le yɛ an Maari Alla la koyinkɛ ma yɔrɔ rɔ.

ri.» **19** Josuwe ka a fɔ jama yɛ ko: «Ai ti nala sela Allabatala batola, baa Alla sɛniman de. A tɛ sɔn muumɛ ai yɛ batofɛn gbɛrɛ la ale kan ka a bato. Ni ai ka a la sariya tijan ka kojuuilu kɛ, a ti nala yafala ai ma. **20** Allabatala ka kojumailu kɛ ai yɛ. Kɔni ni ai ka a bato boloka ka wa siyailu maarilu bato, a ri wuli ai kanma. A ri kojuu kɛ ai la ka ai halaki.» **21** Jama ka Josuwe jabi: «Ɛɛn de! An tɛ sɔn ka siyailu maarilu bato. An di Allabatala dɔrɔn de bato.» **22** Josuwe ka a fɔ ko: «Ai ra kɛ ai jɛrɛ sɛrɛ ri ko ai ra Allabatala suwandi ko ai ri a bato.» Ii ka a fɔ ko: «Ɖɔn, an yɛ an jɛrɛ sɛrɛ ri.» **23** Josuwe ka a fɔ ko: «Kɔni batofɛn menilu yɛ ai bolo munun, siya gbɛrɛilu yɛ menilu batola, ai yɛ woilu bɛɛ ratijan fewu! Ai yɛ ai jusu latɛɛ fewu ko ai ri Isirayelikailu Maari Allabatala la sila taama ka kɛ a ta le ri fewu.» **24** Jama ka Josuwe jabi: «An di an Maari Allabatala bato, ka a la jamariliilu mira ka woilu kɛ.» **25** Wo lon, Josuwe ka teriya sidi Isirayelikailu ni Allabatala tɛma Sɛkɛmu so kɔndɔ yɛ. A ka sariya di ii ma, a ni jamariliilu. **26** Josuwe ka woilu sɛbɛ Alla la sariya kitabu rɔ. Wo kɔ rɔ, a ka kabakurun ba do ta ka a lalɔ jiriju do kɔrɔ Allabatala la yɔrɔ sɛniman dafɛ. **27** Josuwe ka a fɔ jama bɛɛ yɛ ko: «Ai yɛ kabakurun jin dagbɛ. A yɛ an na sɛrɛya ri. Allabatala ka kuma mɛn bɛɛ fɔ an yɛ yan, kabakurun jin da wo bɛɛ mɛn. A lalɔni yan ka ai hankili bila a rɔ ko ai kana ai ban ai Maari Alla rɔ.» **28** Josuwe banni kumala jama yɛ, a ka sila di ii ma. Bɛɛ wara a wara. **29** Nba, ko woilu bɛɛ taminni kɔ, Nun dɛncɛ Josuwe sara, mɛn yɛ Allabatala la baaraden di. A ka san kɛmɛ ni san tan de sɔrɔn. **30** Ii ka a su don a jɛrɛ la niyɔrɔ rɔ, mɛn dira a ma Timinata Sera so kɔndɔ. So wo yɛ Efirayimu kabila la koyinkɛ ma yɔrɔ le rɔ, Kaase Koyinkɛ tele kankan bolomaran dɔ. **31** Isirayelikailu ka Allabatala bato Josuwe la tele bɛɛ rɔ. Ii tora a batola mɔɔbakɔrɔilu fanan na tele bɛɛ rɔ, Josuwe sara ka mɔɔbakɔrɔ menilu to yɛ kɔnin. Allabatala tun ka kojuma menilu kɛ Isirayelikailu yɛ, mɔɔbakɔrɔ woilu ka woilu bɛɛ yɛn. **32** Isirayelikailu nara Yusufu su kolo menilu ri ka bɔ Misiran, ii wara woilu don Sɛkɛmu. Fɔlɔfɔlɔ ii benba Yakuba ka wodigbɛ kɛmɛ bɔ ka yɔrɔ wo san Hamɔri la mɔɔilu ma. Hamɔri tɛrɛ yɛ Sɛkɛmu fa le ri. Yɔrɔ wo kɛra Yusufu bɔnsonilu ta le ri. **33** Haruna dɛncɛ Elasari sara

Ruth

1 Kelekuntiiilu tere ye maa'ilu marala waati men na Isirayelika la jamana ro, kanko ba donda ye waati wo ro. Wo tuma cee do siini tere Betilehemu so kondo, men ye Yahuda la kabila la duu ro. Cee wo too ko Elimeleki. A muso too ko Nahomi. Dence maa' filu tere ye ii bolo. Kelen too ko Malon, do too ko Kiliyon. Elimeleki ni a la denbaya boni Efirata la buruju le ro. Awa, kanko ba wo kera sababu ri, Elimeleki ka a muso ni a dence maa' filu ta ka wa Mowabu la jamana ro. Ii taara ii sii ye. **3** Wo taminni ko ro, Elimeleki sara ka a muso Nahomi kelen to, a ni a dence maa' filu. **4** Waati wo taminni ko ro, a dence maa' filu wo ka Mowabuka muso filu furu. Kelen too ko Oropa. Do wo too ko Rutu. Nba, Nahomi ni a dence'ilu ka san tan de ke Mowabu la jamana ro. **5** Wo ko ro, Malon ni Kiliyon sara ka ii na Nahomi kelen to, dentanya ni cetanya ro. **6** Lon do ro, ka Nahomi to Mowabu la jamana ro, a fora a jana ko Allabatala ra a la jumaya yiraka a la maa'ilu la. Ko a ka balo ko lanoo'ya ii ye. Wo ro, Nahomi ni a biranmuso filu ka ii raben ko ii wato Nahomi wara Betilehemu. **7** Ii bora a jooon fe ii sii diya koro ro ka sila mira ka wa Yahuda la kabila la duu ro. **8** Ka ii to sila kan, Nahomi ka a fo Oropa ni Rutu ye ko: «Sisen, ai filu bee ye i kose ka wa ai nailu wara. Allabatala ye a la kaninteya yiraka ai la, ikomin ai ka kaninteya yiraka ai cecilu la, menilu sani, a ni nde jere la. **9** Allabatala ye ai ben here ma cee kura wara.» A banni wo fola, a ka ii sunbu, ii tere ye fara bolo le ma. Denmuso filu kasira kosebe. **10** Ii ka a fo Nahomi ye ko: «Een! An di wa i kofe i badenmailu wara.» **11** Koni Nahomi ka a fo ko: «Ai ye ai kose ai wara, n denmusoilu. Nfenna ai ye a fe ka na n kofe? Baa, n di se dence ghere saronna butun, men di ai furu? **12** Ai ye ai kose ai wara, n denmusoilu. Don, ai ye wa. N da koroya furu ma. Ni wo te, ni n ka n miri ko tumado n di se dence saronna iko, n tere ri wa su jin do cee kura wara, ka dence do saron a la, **13** ai ri se ai banna furu ko ma wo ro wa, ka ai sii ka n dence woilu makono haan ii ye bonyu? Een, n denmusoilu. N na dunuparatée gbeleman ai ta ri, baa Allabatala jere le ka toroya lala nde kan.» **14** Wo ro, Oropa ni Rutu kasira iko kosebe. Oropa ka a biranmuso Nahomi tuwa ka a sunbu, koni Rutu fasani tora Nahomi ma. **15** Nahomi ka a fo

Rutu ye ko: «I ja lo, i koromuso kasetola ka wa a la maa'ilu ma a ni a la batofen. I fanan ye i kose i ye wa i wara. Don, i ye wa a kofe.» **16** Koni Rutu ka a jabi: «I kana a fo n ye ko n ye n bo i kofe. I kana a fo n ye ko n ye wa n wara. I wa wa yoro yoro, n di wa ye. I wa i sii yoro men do, n di n sii ye. I la maa'ilu ri ke n na maa'ilu ri. I Maari fanan di ke n Maari ri. **17** I wa sa yoro men do, n fanan di sa ye. Maa'ilu ri n su don ye. Ni n ka n bo i kofe ni saya te, Allabatala a la jakankata juu ri be n kan.» **18** Nba, Nahomi ka a yen ko Rutu jusu lateeni ko a ri wa a kofe. Wo ro, a ma a soso wo ko. **19** Ii maa' filu ka sila mira ka wa se Betilehemu. Ii seni ye, ka so bee lamaa. So musoilu ka i jooon majininka ko: «Nahomi le ye ri wa?» **20** Koni Nahomi ka a fo ii ye ko: «Ai kana n kili de ko Nahomi butun fo Maratoo, baa Alla Sebeetii a ra toroya ba lase n ma. **21** N botola yan, fen siyaman tere ye n bolo, koni Allabatala a ra n bolokolon nase. Ai ye n kilila nfenna wo ro ko Nahomi? Alla Sebeetii a ra ban a kanko donna n na. A ra n toroya kojuuya.» **22** Awa, Nahomi ka a kose Betilehemu ja wo le ma ka bo Mowabu la jamana ro. A biranmuso Rutu men ye Mowabuka di, wo nara a kofe. Ii sera Betilehemu ka a teren horija suman ka waati damirasen de tere.

2 Nba, Nahomi cee men sani, wo badenma do tere ye ye, a ni men ye buruju kelen maa' ri. Wo too ko Bowasi. Nanfulutii le, maa'ba le. **2** Lon do ro, Mowabuka Rutu ka a fo Nahomi ye ko: «A to n ye wa sene ro. N di wa senegban matomon ke baaraden do ko, men wa hina n na ka son n ye to a kofe.» Nahomi ka a jabi: «Ale le wo ri n den. I ye wa.» **3** Rutu wulira wo ro ka wa sene ro. A seni ye, a ka senegban matomon damira baaraden do kofe, menilu ye suman kala. A tere ye sene men do, Bowasi ta le wo ri, men ni Elimeleki ye buruju kelen maa' ri. **4** A ma men bake, Bowasi nara ka bo Betilehemu. A ka baaradenilu fo ko: «Allabatala ye to ai fe!» Baaradenilu ka a lamira ko: «Allabatala ye jumaya ke i ye!» **5** Bowasi ka a la baaraden kuntii majininka ko: «Denmuso wo don? Yon ye a ri?» **6** Baaraden kuntii ka a fo ko: «Mowabuka denmuso le, men ni Nahomi nani ka bo Mowabu la jamana ro. **7** A ka n madiya ko: «I ye n to n ye senegban do matomon sumankailu kofe.» A nara sooma le, a ye baarala, haan sisen a ma a jooon.» **8** Wo ro, Bowasi ka a fo Rutu ye ko:

«N denmuso, i tolo malɔ: I kana wa senegban matɔmɔn diya sene gberɛ rɔ de. I ye to yan. I ye baara n na baaraden musomanilu kɔfɛ. 9 I ye a ragbɛ cɛilɛ ye suman kala dinkira mɛn dɔ. I ye i bila baaraden musomanilu kɔfɛ. N da a fɔ n na baaradenilu ye ko ii kana i jagba. Ji lɔɔ wa i mira, i ye wa i min jundaa kɔndɔ, n na baaraden mesenilu ka mɛn nafa.» 10 Ruti ka a jakɔrɔ bɛn duu ma ka a fɔ Bɔwasi ye ko: «Nfenna i ra hina n na ka n mira kojuma fewu? N tɛ foyi ri fɔ london.» 11 Bɔwasi ka a jabi: «I ka mɛn kɛ i biranmuso ye, i cɛɛ sani kɔ, wo bɛɛ fɔra n jana. I ka i fa ni i na to ye ka i sɔrɔn jamana to ye, ka na i sii mɔɔ gberɛ tɛma yan, i tun ma mɛnilu lɔn kɔrɔman na. 12 I ka mɛn kɛ, Allabatala a ye i sara wo bɛɛ la. I ra na ka i jɛrɛ bila Isirayelika Maari Allabatala lakandalila kɔrɔ. A ye i sara a ja jɛrɛjɛrɛ ma.» 13 Ruti ka Bɔwasi jabi: «N fa, i ra kojuma kɛ n ye. I ka kuma juma fɔ n ye ka a tɛrɛn n ma se i la baaraden musoman kɛlɛn dɔ. Wo ra n sɛɛbɛ don.» 14 Damunin waati seni, Bɔwasi ka a fɔ Ruti ye ko: «Na dɔɔnnin kɛ. Buru do ta. I ye a sun manfɛn dɔ.» Ruti nara a sii baaradenilu dafɛ tuma mɛn na, Bɔwasi ka sumankisɛ majaninni do di a ma. Ruti ka woilu dɔɔn ka a fa ka a tɔ to. 15 A banni dɔɔnninna, a ka a wuli ka wa senegban matɔmɔn diya iko. A wani iko, Bɔwasi ka a fɔ a la baaraden cɛmanilu ye ko: «Ai ye a to a ye senegban matɔmɔn sumansidi tɛma. Ai kana a makuma de. 16 Ka a la wo kan, ai wa suman ka, ai ye do bɔ ai bolo rɔ ka woilu labe duu ma, sa a ri ii matɔmɔn. Ai kana jalakili si la a kan.» 17 Ruti ka senegban matɔmɔn ye haan wura fɛ, ka ban ka suman gbasi, a tun ka mɛn matɔmɔn. A ka horija suman kisɛ mɛn sɔrɔn, wo ka bɔrɔ tala kɛlɛn nafa. 18 A wara suman bɔrɔ tala wo ri so kɔndɔ. A biranmuso Nahomi ka a yɛn a ka suman kisɛ jate matɔmɔn. Ruti ka a la dɔɔnninfɛn tɔ fanan nabɔ ka a di a ma. 19 Nahomi ka a majininika ko: «I ka senegban matɔmɔn kɛ mi bi? I ka baara kɛ sene juman de rɔ? Alla ye jumaya kɛ wo tii ye, mɛn jara i la.» Ruti ka dantɛɛli bɛɛ kɛ ko: «N ka baara kɛ sene mɛn dɔ bi, wo tii tɔɔ ko Bɔwasi.» 20 Nahomi ka a fɔ ko: «Allabatala ye jumaya kɛ Bɔwasi ye, mɛn ma a la kaninteya yiraka boloka an niimailu la, a ni sayabatɔilu la. An sɔrɔn jɔɔn sudun mɛnilu ka kan ka an kunka, Bɔwasi ye woilu do le ri.» 21 Mowabuka Ruti ka a fɔ ko: «A ka a fɔ n ye fanan ko n ye to senegban matɔmɔnna a la

baaradenilu kɔfɛ haan ii wa ban a la suman bɛɛ kala.» 22 Nahomi ka a jabi: «Wo ka ji, n den. I ye to baarala Bɔwasi la baaraden musomanilu kɔfɛ sa mɔɔ gberɛilu kana kojuu kɛ i la.» 23 Ruti tora wo rɔ senegban matɔmɔnna Bɔwasi la baaraden musomanilu kɔfɛ haan bile ni horija suman ka bɛɛ banda. A siini tɛrɛ a biranmuso Nahomi wara tuma bɛɛ.

3 Lon do rɔ, Nahomi ka a fɔ Ruti ye ko: «N den, n ka kan ka jɔɔninin i la ko ma, sa i ri hɛrɛ sɔrɔn. 2 I tɛrɛ ye senegban matɔmɔnna Bɔwasi la baaraden musomanilu kɔfɛ. I ka a lɔn Bɔwasi ye an badɛnma le ri. I ja lɔ. Wura jin na, i ri a tɛrɛn a ye horija suman rafɛla suman magbasi gberɛ ma. 3 I ye i ko ka sumadiyalan sisa i ma ka i la durukijan juma bila i kan na. I ye wa ye, kɔni i kana i jɛrɛ yiraka a la fɔɔ a wa ban dɔɔnninna ka a min. 4 A wa taa a la tuma mɛn na, i ye a ragbɛ a juma la sa i ri a lɔn a lani dinkira mɛn. A wa sunɔɔ, i ye i madon a la ka a la birinkan bɔ a sen ma ka i la a sen kɔrɔ. Wo rɔ i ka kan ka mɛn kɛ, a ri wo fɔ i ye.» 5 Ruti ka a fɔ ko: «I ka mɛn fɔ n ye, n di a bɛɛ kɛ.» 6 Ruti wara Bɔwasi la suman magbasi gberɛ ma. A biranmuso tun ka mɛn fɔ a ye, a ka wo bɛɛ latɛlɛn. 7 Bɔwasi banda dɔɔnninna ka a min, a nii lasɛwani tɛrɛ ye a ma. A taara a la suman ton dafɛ. Ruti ka a madon a la kojuma, ka birinkan bɔ Bɔwasi sen ma, ka a la a sen kɔrɔ. 8 Duu talama, Bɔwasi barara i wulila. A ka a yɛlɛman ka muso do lani yɛn a sen kɔrɔ. 9 Bɔwasi ka a fɔ ko: «Yon ye?» Ruti ka a jabi: «Ruti le, i la jɔnmuso kɔnin. I ye n furu, baa i ye an sɔrɔn jɔɔn sudun de ri, mɛn ka kan ka n furu.» 10 Bɔwasi ka a jabi: «Allabatala ye baraka don i rɔ! I ma taa kanberɛnilu kɔ furu ko rɔ, kanberɛn fɛntii wala kanberɛn bolokolon. I banni mɛn kɛla jin di, wo ye kaninteya misaliya le ri i ni i biranmuso tɛma, wo ka bon ka tamin fɔlɔman kan. 11 Sisen, n den, i kana silan. I ye mɛn fɛ, n di wo bɛɛ kɛ i ye, ka a masɔrɔn so kɔndɔ mɔɔilu bɛɛ ka a lɔn ko muso tɛlɛnni le ye ile ri. 12 Tɔɔja le wo ri, n ye i kunkala le ri, mɛn ka kan ka i furu, kɔni i kunkala gberɛ ye ye, mɛn fanan ye i sɔrɔn jɔɔn sudun i ye ka tamin ndɛ la. 13 I ye to yan su jin dɔ. Sini sɔɔma, n di a mafɛnɛ ni cɛɛ wo ri i furu ikomin a ka kan ka a kɛ ja mɛn ma. Ni a ye a fɛ ka a kɛ, wo ri bɛn. A ye a kɛ, kɔni n ye n kalila Allabatala jɛnɛma tɔɔ la ko ni cɛɛ wo tɛ a fɛ ka a janto i rɔ, ndɛ le ri a kɛ. I la yan

haan sooma.» 14 Wo rō, Ruti lani tora Bōwasi sen korō, kōni a wulira suba dibi rō, sa mōo kana a yen, baa Bōwasi tē a fē mōo ye a lon ko Ruti nara suman magbasi gberē ma ye. 15 Bōwasi ka a fō a ye ko: «I la taafē kōkansidi wo fulen, i ye a mira kojuma.» A ka wo mira kojuma. Bōwasi ka horija suman kise bōrō kelen jōon suman ka wo kē Ruti la taafē rō. Wo kō rō, Bōwasi ka a kōsē so kōndō. 16 Ruti seni a biranmuso wara, wo ka a maḡininka ko: «A ye di, n den? A diyara wa?» Bōwasi ka men bēē kē a ye, Ruti ka wo bēē danteeli kē. 17 Ka a la wo kan, Ruti ka a fō ko: «A ka bōrō kelen jōon di n ma ko n kana n kōsē n biranmuso wara ni n ma a sanba.» 18 Nahomi ka a fō ko: «N den, i sabari. I ye makōnōni kē yan fōo i wa a yen ko jin nabantō jia men ma, baa cēē wo jusu ti nala lala, ni a ma ko jin jabo bi.»

4 Nba, Bōwasi wara ka i sii so donda la, makoilu ye jabolā dinkira men dō. A ma men, a ka Elimeleki sōrōn jōon sudun yen, a tun ka men na ko fō Ruti ye. Cēē wo tamintola le tere. Bōwasi ka a kili ko: «N fa! Na, i sii yan.» Wo rō, cēē nara ka i sii. 2 Bōwasi ka so mōobakorō tan fanan kili ko ii ye na i sii. Woilu nara i sii. 3 Bōwasi ka a fō Elimeleki sōrōn jōon sudun ye ko: «Nahomi a ra na ka bō Mowabu la jamana rō. A ye an badenmace Elimeleki la sene mayira bolo le ma. 4 Wo le rō, a ye n kōndō ko n ka kan ka wo la i tolo ma, ka i lali ko i ye sene wo san mōoilu jana, n na mōobakorōilu ni mōo tō menilu siini yan. Awa, ni i ye a fē ka a kunka, i ye a kunka. Ni i tē a fē fanan, i ye a fō n ye, baa sene kunka saratii ye i fōlo le bolo, ka nde tuun ile la.» Cēē ka a fō ko: «N di a kunka.» 5 Bōwasi ka a fō ko: «Ni i ka sene wo kunka Nahomi ma lon men na, fō i ye Mowabuka Ruti furu wo lon, men ye Elimeleki dence la furujia muso ri. I ye Ruti furu, sa sayabato a ri kō sōrōn, ka senetiya to a la denbaya kōndō.» 6 Cēē ka a fō ko: «Ni wo le, n ti se sene kunkala baa n kana n jere bolokolonya. Sene kunka saratii a ye i bolo sisen, i ye a kunka. Nde ti se a kunkala.» 7 Nba, waati taminni kō, ni badenma sudun ka sayabato la duu kunka Isirayelika wara, wala ka duu kunka saratii latamin mōo gberē ma, fō mōo kelen ye a la sanbara bō a sen dō ka a madon a tō mōo kelen bolo. Wo ri kē tōomasere ri, ka ko wo lasereya. 8 Wo le ko kōsōn cēē wo ka a fō Bōwasi ye tuma men na ko: «I ye wo

sene kunka.» A ka a la sanbara bō ka a di a ma. 9 Wo kō rō, Bōwasi ka a fō mōobakorōilu ni mōo tō bēē ye ko: «Ai ye sereilu le ri bi ko n da Elimeleki ni Kiliyon ni Malon bolofen bēē kunka Nahomi ma. 10 N ye Ruti fanan tala a ra a kē n muso ri. A ye Mowabuka muso le ri, men tere ye Malon kun. N ye Ruti furula sa kō ri bō sayabato kō rō, ka senetiya to a la denbaya kōndō. N ye a furula sa Malon tōo kana tunun a badenmailu tema, a ni a fa so kōndō. Ai ye wo sereilu ri bi.» 11 Wo rō, mōobakorōilu ni mōo tō menilu bēē tere ye so donda la ye, woilu ka a fō ko: «An ye wo sereilu le ri! Allabatala ye jumaya kē muso wo ye, men dontō i wara! A ye a kē ikomin Raseli ni Leya, Yakuba la muso fila menilu ka an benbailu sōrōn. Allabatala ye i sabati Efirata la bonkōndola kōndō, ka i tōo bō Betilehemu, Alla ma wo kera. 12 Allabatala ye den siyaman di i ma sunkurun jin fē. Ka i la denbaya kē ikomin Yahuda ni Tamari dence Peresi ta, Alla ma wo kera!» 13 Wo rō, Bōwasi ka Ruti furu sidi. Ii denda. Allabatala ka baraka don Ruti rō. A ka kōnō ta ka dence sōrōn. 14 Wo le kōsōn, Betilehemu musoilu ka a fō Nahomi ye ko: «Tandoli ye Allabatala ye men ma sōn bi ka i bila ni kunkala sa i la. Ka wo tōo bō Isirayelika tema, Alla ma wo kera. 15 A ri i nii lasewa iko tuun, ka a lō i kōrō i la kōroya waati, baa i biranmusoni men tōnō ka bon i ma dence wōrōnwula tōnō ri, i duman men ye kōnin, wo le ka den jin sōrōn.» 16 Wo rō, Nahomi ka den ta ka a la a sen kan. Ale le ka den namō. 17 A siijnōo musoilu ka a fō ko: «Nahomi ra dence sōrōn.» Ii ka den tōo la ko Obedi. Obedi le kera Jese fa ri. Jese wo le ka Dawuda sōrōn. 18 Peresi bōnsōn de jin di. Peresi ka Hesirōn sōrōn. 19 Hesirōn ka Ramu sōrōn. Ramu ka Aminadabu sōrōn. 20 Aminadabu ka Nasōn sōrōn. Nasōn ka Salimōn sōrōn. 21 Salimōn ka Bōwasi sōrōn. Bōwasi ka Obedi sōrōn. 22 Obedi ka Jese sōrōn. Jese ka Dawuda sōrōn.

Jonah

1 Nba, lon do rɔ, Allabatala kumara Amitayi dence Nabi Junusa yɛ. **2** A ka a fɔ ko: «I wuli! I ye sila mira i kɔrɔ. I ye wa Ninibe so ba kɔndɔ ka ye mɔɔilu jalakikan fɔ ii yɛ, baa ii ye kojuu menilu kɛla, nde ka woilu lɔn.» **3** Kɔni Nabi Junusa ma sɔn ka wa Ninibe. A ka Tarasisi sila mira ka wa ko a ye a mataala Allabatala la ka bɔ a jɔkɔrɔ. A sera Jafa so kɔndɔ ka wa kɔɔji dala ye. A ka kulunba do tɛrɛn ye, mɛn wato Tarasisi. A ka kulunba tɛɛ sara bɔ, ka don kulunba kɔndɔ. A ni kulunkɔndɔ mɔɔilu wara kɔɔji ka a fɔ ko ii ye wala Tarasisi. Nabi Junusa ye a fɛ ka a mataa Allabatala la ka bɔ a jɔkɔrɔ. **4** Kɔni Allabatala ka fɔɔrɔ ba lana kɔɔji kan. Fɔɔrɔ bonyara fɔɔ kulunba tɛrɛ ye tɔjan ko rɔ. **5** Kulunkɔndɔ baaradenilu silanda kojuuya. Ii kelen kelenna bɛɛ ka a maari madiya ko wo ye ii kisi. Ii ka kulunkɔndɔ doninilu lafili kɔɔji rɔ sa kulunba ri feya kɔɔji kan. Wo ka a tɛrɛn Nabi Junusa ra jii kulunba kɔndɔ. A tɛrɛ ye sunɔɔla bake. **6** Kulun naborila wara a tɛrɛn ye ka a kan nabo a ma ko: «Nfenna i lani sunɔɔ rɔ? I wuli! I ye i maari madiya! Tumado wo ri kininkinin an na ko la ka an kisi sa an kana faa.» **7** Ko fɛ, ii ka a fɔ i jɔɔn ye ko: «An ye a kalabe kɛ ka a lɔn mɛn ka kojuu jin nase an ma.» Ii ka a kalabe kɛ. Kala ka Nabi Junusa mira. **8** Ii ka Nabi Junusa mapininka ko: «Yon ye kojuu jin nasela an ma? Ile don, i la baara ye nfen di? I bɔni mi? I ye jamana juman de mɔɔ ri? Siya juman ye i ri?» **9** Nabi Junusa ka ii jabi: «Heburu le nde ri. N ye Maari Allabatala le batola, sankolo Maari, mɛn ka kɔɔji ni duukolo dan.» **10** Ii silanda kojuuya kuma wo la, ka a mapininka wo rɔ ko: «I ka ko suu juman de kɛ?» Baa Nabi Junusa tun ka a fɔ ii ye kɔrɔman ko a boritola le ka bɔ Allabatala jɔkɔrɔ. **11** Nba, kɔɔji tora lamaala fɔɔ ka tamin fɔlɔma kan. Wo rɔ, ii ka a fɔ Nabi Junusa ye ko: «An ye nfen kɛ i la sa kɔɔji ri a masuma an naminin dɔ?» **12** Nabi Junusa ka a fɔ ko: «Ai ye n mira ka n nafili kɔɔji rɔ. Wo wa kɛ, kɔɔji ri a masuma ai laminin dɔ, baa n ka a lɔn ko fɔɔrɔ ba jin wulini ai kanma nde le la ko rɔ.» **13** Wo bɛɛ ni a ta, kulunkɔndɔ baaradenilu ka kulun bori kɛ ii fanka bɛɛ la, sa ii ri ghere masɔrɔn. Kɔni ii ma se, baa kɔɔji tora lamaala fɔɔ ka tamin fɔlɔma kan. **14** Ii ka Allabatala matara wo rɔ ko: «Ɛɛ, Allabatala. I jaandi! Ni an ka cɛɛ jin nafili

kɔɔji rɔ ka a faa, i kana an datɔjan. Ni an ka a faa ka a tɛrɛn a ye mɔɔ jalakibali le ri, i kana an jalaki a faa rɔ, baa, Allabatala, ko mɛn wa diya i yɛ, i ye wo le kɛla.» **15** Wo rɔ, ii ka Nabi Junusa mira ka a lafili kɔɔji rɔ. Kɔɔji masumara i kɔrɔ. **16** Kulunkɔndɔ baaradenilu ka wo yen tuma mɛn na, ii silanda Allabatala ye kosebɛ. Ii ka saraka bɔ ka Allabatala sɔ wo la, ka dakan ta a yɛ. **17** Awa, Allabatala ka jɛɛ ba do lana mɛn ka Nabi Junusa lakunun. Nabi Junusa ka tele sawa ni su sawa kɛ jɛɛ kɔndɔ.

2 Ka a to jɛɛ kɔndɔ, Nabi Junusa ka a Maari Allabatala tara. **2** A ka a fɔ ko: «Allabatala, ka n to tɔrɔya ba rɔ, n ka i matara. I ka n jabi. Ka n to lakira rɔ saya rɔ, n kulera demenni ko rɔ. I ka n namen. (Sheol h7585) **3** I ka n nafili kɔɔji rɔ, fɔɔ kɔɔji dun ba kɔrɔ. Kɔɔji ka n naminin fan bɛɛ rɔ. I ka kɔɔji kuru ba menilu lana, woilu bɛɛ lara n kan. **4** N tɛrɛ ye a fɔla n jɛrɛ ma ko i ra n gbɛn ka n bɔ i jɔkɔrɔ. Kɔni n lani a la n di i la bon seniman yen ikɔ tuun. **5** Kɔɔji ka n natunun ka n na jɛnemaya masilan. N jiira fɔɔ kɔɔji dun ba kɔrɔ. Kɔɔjikɔrɔ binilu mɔrɔnɔmɔrɔnni tɛrɛ n kun ma. **6** N jiira fɔɔ koyinkeilu sen kɔrɔ kɔɔji kɔrɔ. N sera suilu la jamana rɔ. A da bɛɛ sɔɔra n ma kadawu. Kɔni ile, n Maari Allabatala, i ka n kɛndɛ layɛlɛ lakira kɔndɔ. **7** N Maari Allabatala, ka a to dɔɔni n tun di sa, n miriya sera i ma. I ka n na matarali kan namen i la bon seniman kɔndɔ. **8** Mɔɔ menilu ye batofɛn jɔtɔnɔntanilu batola, woilu ri bɔnɔ i la kanintɛya rɔ. **9** Kɔni nde ri kalamana bɔ i ye ka i tando, ka saraka di i ma. N ka dakan mɛn ta i yɛ, n di wo mafa. Allabatala, ile kelen pe le ri se mɔɔ kisila.» **10** Awa, Allabatala kumara jɛɛ ba yɛ. Wo rɔ, jɛɛ ba ka Nabi Junusa labɔ ghere ma.

3 Allabatala kumara Nabi Junusa yɛ a sɔja filana rɔ. **2** A ka a fɔ ko: «I ye i wuli ka wa Ninibe so ba kɔndɔ. N wa mɛn fɔ i yɛ, i ye wo lase Ninibekailu ma.» **3** Wo rɔ, Nabi Junusa wulira ka wa Ninibe, ikomin Allabatala ka a fɔ a yɛ na mɛn ma. Ninibe tɛrɛ ye so ba le ri, mɔɔ ri tele sawa taama kɛ mɛn kɔndɔ. **4** Nabi Junusa seni Ninibe, a donda so kɔndɔ ka tele kelen kɛ taamala, ka ban ka ye mɔɔilu kawandi ko: «Yani tele binaanin, gbalo ba ri kɛ Ninibe.» **5** Alla ka mɛn fɔ Ninibekailu yɛ ka fara Nabi Junusa la, ii lara wo la. Ii ka a fɔ ko bɛɛ ye sun don ka landa faanin bila ii kan na, denilu ni mɔɔbailu bɛɛ. **6** Nba, wo kibaro sera Ninibe mansa ma tuma

mɛn na, a ka i wuli a la mansaya siifen dɔ ka a la mansaya faanin bɔ a kan na. A ka landa faanin bila a kan na ka i sii buurigbɛ rɔ. 7 Wo kɔ, a ka mɔɔilu lɔ kelasela Ninibekailu ma ko: «Mansacɛ ni a la jɛmɔɔilu ka a fɔ ko tɔn da sii mɔɔilu ni kolofenilu bɛɛ ma, nisiilu ni saailu ni bailu kɔnin. Ii si kana dɔnnin kɛ. Ii si kana ii min. 8 Mɔɔilu bɛɛ ye landa faanin bila ii kan na, ka do sidi kolofenilu bɛɛ kan na. Mɔɔ kelen kelenna bɛɛ ye Alla matara a fanka bɛɛ la. Bɛɛ ye a ban a sɔn juu rɔ, ka kojuu kɛ boloka. 9 Baa, yon ka a lɔn? Tumado ko Alla ri a la boloraben yeleman an kanma ka a ban a la mɔnɛ ba rɔ, kosa an kana faa.» 10 Alla ka a yen mɛn kɛ ko Ninibekailu ra nimisa ka ii la kojuuilu boloka, a ka a miriya yeleman. A ka masilannikan mɛn fɔ ii ye ko a ketɔ gbalo ba lala ii kan, a ka wo to ye.

4 Wo ma diya Nabi Junusa ye fewu. A mɔnɛra kosebɛ. 2 A ka Allabatala matara ko: «Aa, Allabatala, ka n to n na jamana kɔndɔ fɔlɔ, a miriya tɛrɛ ye n na ko i ri a kɛ ten. Wo le ka a kɛ, n ka n kaliya ka n bori ka wa Tarasisi. Baa n tun ka a lɔn fewu ko i ye Alla le ri, mɛn na kininkinin ni jumaya ka bon kosebɛ. I ti mɔnɛla jona. I ye mɔɔilu kaninna kojuuya. I wa masilannikan mɛnilu fɔ, i rabenni tuma bɛɛ ka woilu to ye. 3 Allabatala, sisen, i ye n bɔ duunuya rɔ yan, baa saya fisa n ye ka tamin jɛnemaya la.» 4 Allabatala ka Nabi Junusa jabi: «A ye di? I jɔ ye mɔnɛ rɔ wa?» 5 Nba, Nabi Junusa bɔra Ninibe so kɔndɔ, ka wa i sii telebɔ rɔ. A ka gbaa do lɔ ye, ka i sii wo kɔrɔ lulen na ka makɔnɔni kɛ, baa a ye a fɛ ka a yen ko mɛn tamintɔ so kɔndɔ. 6 Wo tuma, Maari Allabatala ka fɛɛjuu do laferɛn ka yɛlɛ Nabi Junusa kun na ka lulen di a ma, ka a bɔ a la niilafin dɔ. Nabi Junusa sewara fɛɛjuu wo la kosebɛ. 7 Wo duusa gbɛ sɔɔma da la, Alla ka tunbu do lana. Tunbu wo donda fɛɛjuu rɔ ka a dɔɔn ka a ja. 8 Tele yɛlɛra tuma mɛn na, Alla ka fɔjɔ ba kalaman nana ka bɔ telebɔ rɔ. Tele gbara Nabi Junusa kun na kojuuya fɔ a betɔ le tɛrɛ. A tɛrɛ ye a fɛ ka sa. A ka a fɔ ko: «Saya kɔni ka fisa n ma ka tamin jɛnemaya kan.» 9 Alla ka Nabi Junusa majininka ko: «A ye di? I jɔ ye mɔnɛ rɔ fɛɛjuu ja ko rɔ wa?» Nabi Junusa ka a fɔ ko: «N kɛ! N jɔ ye a rɔ! N da mɔnɛ haan ka n sɔn saya ma.» 10 Allabatala ka a fɔ ko: «Fɛɛjuu ni wo hina ye i la. I don ma baara si kɛ a la, mɛn di a labonya. A fɛrɛnda su fɔlɔ rɔ ka ja su filana

rɔ. 11 I ye a fɛ ndɛ kana kininkinin Ninibekailu ma, so belebele wo kɔndɔ mɔɔ waa kɛmɛ a ni waa muwan mɛnilu mɛn ti se bolokinin ni bolomaran faranfasila, kolofen siyaman ba wo ma jate ma lɔn.»

NEW TESTAMENT

Ka Isa gbongbɔnni to jiri kan, a ka a fɔ ko: «N Fa, i ye ii makoto, ka a masorɔn ii ra ko mɛn kɛ, ii ma wo lɔn.» Wo tuma, kɛlɛdenlu ka kalabɛn kɛ ka a la faanin dafara.
Luke 23:34

Matthew

1 Isa Nenematɔmɔnin buruju le jin di. Isa tere Dawuda ni Iburahima bɔnsɔn de ri. **2** Iburahima ka Isiyaka sɔrɔn. Isiyaka ka Yakuba sɔrɔn. Yakuba ka Yahuda sɔrɔn, a ni wo kɔrɔceilu ni dɔɔceilu. **3** Yahuda ka Peresi ni Seraki sɔrɔn. Woilu na tɔɔ le tere ko Tamari. Peresi ka Hesiron sɔrɔn. Hesiron ka Ramu sɔrɔn. **4** Ramu ka Aminadabu sɔrɔn. Aminadabu ka Nasɔn sɔrɔn. Nasɔn ka Salimɔn sɔrɔn. **5** Salimɔn ka Bɔwasi sɔrɔn. Wo na tɔɔ ko Rahabu. Bɔwasi ka Obedi sɔrɔn. Wo na le tere Rutu ri. Obedi ka Jese sɔrɔn. **6** Jese ka mansa Dawuda sɔrɔn. Dawuda ka Sulemani sɔrɔn. Wo na tere Uriya muso le ri. **7** Sulemani ka Rehobowan sɔrɔn. Rehobowan ka Abiya sɔrɔn. Abiya ka Asafu sɔrɔn. **8** Asafu ka Jusafati sɔrɔn. Jusafati ka Jehoram sɔrɔn. Jehoram ka Usiyasi sɔrɔn. **9** Usiyasi ka Jotamu sɔrɔn. Jotamu ka Ahasi sɔrɔn. Ahasi ka Esekiyasi sɔrɔn. **10** Esekiyasi ka Manase sɔrɔn. Manase ka Amɔn sɔrɔn. Amɔn ka Josiya sɔrɔn. **11** Josiya ka Jekoniya ni dence gbɛreilu sɔrɔn. Awa, Jekoniya tele rɔ, Babilɔnikailu ka Isirayelikailu mira ka wa ii ri keɛkɔrɔbori rɔ Babilɔni jamana rɔ. **12** Isirayelikailu seni ko keɛkɔrɔbori diya Babilɔni jamana rɔ, Jekoniya ka Seyalatiyeli sɔrɔn. Seyalatiyeli ka Serobabeli sɔrɔn. **13** Serobabeli ka Abihudi sɔrɔn. Abihudi ka Eliyakimu sɔrɔn. Eliyakimu ka Asori sɔrɔn. **14** Asori ka Sadoki sɔrɔn. Sadoki ka Akimu sɔrɔn. Akimu ka Eliyudi sɔrɔn. **15** Eliyudi ka Elasari sɔrɔn. Elasari ka Matan sɔrɔn. Matan ka Yakuba sɔrɔn. **16** Yakuba ka Yusufu sɔrɔn. Yusufu ka Mariyamu furu. Mariyamu wo le ka Isa sɔrɔn, mɔɔilu ye a fɔla men ma ko Nenematɔmɔnin. **17** Nba, ka bɔ Iburahima ma ka na a sii Dawuda la, wo bɛɛ ladennin kera farɔke tan ni naanin de ri. Ka bɔ Dawuda ma ka na Isirayelikailu lawa waati rɔ keɛkɔrɔbori rɔ Babilɔni jamana rɔ, wo bɛɛ ladennin kera farɔke tan ni naanin de ri. Ka bɔ ii wa waati ma keɛkɔrɔbori diya Babilɔni jamana rɔ ka na a sii Nenematɔmɔnin na, wo bɛɛ ladennin kera farɔke tan ni naanin de ri. **18** Nba, Isa Nenematɔmɔnin sɔrɔnda ja men ma, wo le jin di. A na Mariyamu mampirani tere Yusufu bolo. Kɔni sani a ye wa a sii Yusufu wara ka ke a muso ri, Nii Seniman ka a ke Mariyamu ka kɔnɔ ta. **19** Yusufu ka wo yen men ke, a tun tɛ a fɛ ka Mariyamu tɔɔ tɔjan mɔɔilu jana, baa

Yusufu tere mɔɔ telenni le ri. Wo rɔ, a ka a lateɛ ko a ri Mariyamu bila sutura bolo ma. **20** Ka Yusufu to a mirila wo ma, Maari la meɛka ka a jere yiraka a la sibo rɔ, ka a fɔ a ye ko: «Yusufu, Dawuda bɔnsɔn, i kana silan Mariyamu furu ko ye, baa Nii Seniman de ka a ke a ra kɔnɔ ta. **21** A ri dence sɔrɔn. I ye a tɔɔ la ko Isa, baa ale le ketɔ a la mɔɔilu kisila ii la kojuuili ma.» **22** Awa, ko woilu bɛɛ keni sa Maari la kuma ri kanbali, a ka men don a la nabi da rɔ ko: **23** «I ja lɔ! Sunkurun men da a jere lakanda, wo ri kɔnɔ ta ka dence sɔrɔn. Dence wo tɔɔ ri la ko Emanuweli.» Emanuweli kɔrɔ le ko Alla ye an dafɛ. **24** Yusufu wulira sunɔɔ rɔ men ke, a ka a ke ikomin Maari la meɛka tun ka a fɔ a ye ja men ma. A wara Mariyamu ta ka na a ri a wara, ka a ke a muso ri. **25** Kɔni ii ma den fɔɔ Mariyamu moyira dence la. Yusufu ka den tɔɔ la ko Isa.

2 Isa sɔrɔnda Betilehemu so kɔndɔ, ni a ye Jude mara rɔ. Wo tuma, mansa Herodi siini mansaya la. Isa sɔrɔnni kɔ, lɔnninna doilu bɔra telebɔ rɔ ka na Jerusalemu. **2** Ii ka a majininka ko: «Yahudiyaailu la mansa men sɔrɔnda sisen, wo ye mi? Ka an to an wara telebɔ rɔ, an ka a lolo yen. An da na a bonya diya.» **3** Kuma wo fora mansa Herodi ye tuma men na, a kɔndafilira, a ni Jerusalemukailu bɛɛ. **4** Mansa ka Isirayelikailu la sarakalaselailu bɛɛ ni sariya karanmɔɔilu bɛɛ laden, ka ii majininka ko, «Nenematɔmɔnin ka kan ka sɔrɔn mi?» **5** Ii ka a fɔ ko: «A ka kan ka sɔrɔn Betilehemu le, ni a ye Jude mara rɔ, baa nabi do ka a seɛ ko: **6** «Ile Betilehemu, ile men ye Jude mara rɔ, i tɛ Jude mara soilu rɔ dɔɔmanni ri de! Baa kuntii do ri bɔ i kɔndɔ, men di a janto n na jama Isirayelikailu rɔ.» **7** Wo kɔ rɔ, Herodi ka lɔnninna woilu kili dokon dɔ ka ii majininka lolo bɔ waati ma. Ii tun ka a yen waati men, ii ka wo fɔ a ye. **8** Wo rɔ, a ka sila di ii ma ko ii ye wa Betilehemu. A ka a fɔ ko: «Ai ye wa den yɔrɔ jinin kɔɔuma ye. Ai wa a yen, ai ye kela lawa n ye, sa n fanan di wa a bonya.» **9** Herodi ka kuma wo fɔ ka ban tuma men na, lɔnninnailu bɔra ye ka wa. Ka ii to sila kan, ii ka lolo kelen wo yen ii jefɛ, ii tun ka men yen ii wara telebɔ rɔ. Den tere ye yɔrɔ men dɔ, lolo wo wara a lɔ yɔrɔ wo kun dɔ. **10** Lɔnninnailu ka lolo yen tuma men na, ii jusu sewara koseɛ. **11** Ii don men kera bon na, ii ka den ni a na Mariyamu yen ye. Ii ka ii jɔnkin

ka den bonya. Wo kɔ rɔ, ii ka ii la kankirailu da laka ka solifen sankɔgbelenilu labɔ ka woilu di den ma. Ii ka sanin di a ma, a ni wusulan ni latikɔlɔn sumaduman mɛn tɔɔ ko muri. **12** Wo kɔ rɔ, Alla ka a lasobi lɔnninnailu la sibo rɔ ko ii kana kɔsɛ Herodi wara butun. Wo rɔ, ii ka sila gbɛrɛ ta ka wa ii la jamana rɔ. **13** Nba, lɔnninnailu wani kɔ, Maari la melekɔ do ka a jɛrɛ yiraka Yusufu la sibo rɔ, ka a fɔ a yɛ ko: «I wuli ka den ni a na ta ka i bori ka wa Misiran jamana rɔ. I yɛ to yɛ fɔɔ n wa a fɔ i yɛ lon mɛn ko i yɛ na, baa Herodi kɛtɔ den yɔrɔ jininna a faa ko rɔ.» **14** Wo rɔ, Yusufu wulira su rɔ, ka den ni a na ta ka wa Misiran. **15** A tora Misiran fɔɔ ka Herodi sa. Wo kɛra ka Maari la kuma kanbali, a tun ka mɛn don a la nabi da rɔ ko: «N ka n dɛncɛ kili ko a yɛ bɔ Misiran.» **16** Nba, Herodi ka a jayɛn tuma mɛn na ko lɔnninnailu ra a majuwaya, a jusu bɔra kojuuya. A ka mɔɔilu lawa Betilɛhɛmu so kɔndɔ, a ni a mara yɔrɔ bɛɛ rɔ. Ko den cɛman mɛnilu si ma tamin san fila kan fɔlɔ, ii yɛ woilu bɛɛ faa. Herodi danda san fila dɛncɛilu ma ka a bɛn lɔnninnailu la lolo yɛn waati ma, ii tun ka mɛn fɔ a yɛ. **17** Wo rɔ, Nabi Jeremiya tun ka mɛn fɔ, wo kanbalira ko: **18** «Kan do bɔra Rama so kɔndɔ, kasi mankan ba a ni jusumakasa mankan ba. Rasɛli yɛ kasila a dɛnilu la ko la. A ma sɔn mɔɔ si yɛ a masabari, baa a dɛnilu tɛ yɛ butun.» **19** Herodi sani kɔrɔ, Maari la melekɔ do ka a jɛrɛ yiraka Yusufu la sibo rɔ Misiran. **20** Melekɔ ka a fɔ a yɛ ko: «I wuli ka den ni a na ta. Ai yɛ i kɔsɛ Isirayɛlikailu la jamana rɔ, baa mɔɔ mɛnilu tɛrɛ yɛ a jininna ka den faa, woilu ra sa.» **21** Yusufu wulira wo lɛ rɔ, ka den ni a na ta ka wa Isirayɛlikailu la jamana rɔ. **22** Kɔni Yusufu ka a mɛn ko Arikilayosi lɛ siini mansaya la Jude mara kun na a fa Herodi nɔ rɔ. Wo rɔ, a silanda ka wa Jude mara rɔ. Alla ka a lasobi sibo rɔ ko a yɛ wa Kalilɛ mara rɔ. **23** A wara a sii Nasarɛti so kɔndɔ. Wo kɛni sa Alla la kuma ri kanbali, a ka mɛn don a la nabiilu da rɔ ko mɔɔilu ri a fɔ Isa ma ko Nasarɛtika.

3 Nba, wo waati la, Yuhana mɛn yɛ mɔɔ sunna ji rɔ, a sera Jude wula kɔndɔ. A tɛrɛ mɔɔilu kawandila ko: **2** «Ai yɛ tubi, baa Harijɛɛn Mansaya waati ra sɛ.» **3** Baa Nabi Esayi ka Yaya la ko fɔ ko: «Kilikan ba bɔra wula kɔndɔ ko: «Ai yɛ sila rabɛn Faama yɛ, ka silaninilu latɛlɛn a yɛ.»» **4** Nba, duruki mɛn tɛrɛ yɛ Yaya kan na, wo tɛrɛ yɛ jɔɔmɛ si lɛ ri. A tɛsidini tɛrɛ gbolojulu

la. A la dɔɔnninfenilu tɛrɛ yɛ tonkasailu ni waa rɔ lɛ ri. **5** Mɔɔ siyaman ba tɛrɛ yɛ bola Jerusalemu so kɔndɔ, a ni Jude mara rɔ, a ni Juridɛn Ba laminin yɔrɔilu bɛɛ rɔ, ka wa Yaya tɛrɛn yɛ. **6** A ri ii sun ji rɔ Juridɛn Ba rɔ, ii wa i lɔ ii la julumun na waati mɛn dɔ. **7** Farisi siyaman ni Sadusi siyaman tɛrɛ yɛ nala Yaya ma sun ji rɔ kanma. A ka wo yɛn ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai, fɔnfɔnni la munɔɔnailu! Alla la kiti mɛn natɔ, yɔn dɛ ka ai lali ko ai yɛ ai bori wo kɔrɔ ten? **8** Ai yɛ kɛwaliilu kɛ, mɛnilu ri a yiraka ko ai ra tubi. **9** Ai kana ai miri ka a fɔ ko a ri bɛn ka a masɔrɔn Iburahima lɛ yɛ ai bɛnba ri! Ɛɛn. N di a fɔ ai yɛ ko Alla ri sɛ kabakurun jininlu yɛlɛmanna ka ii kɛ Iburahima bɔnsɔnilu ri. **10** Sisen, tɛɛran tii ra wuli jiri tɛɛ kanma. Jiri mɛnilu tɛ den juma kɛla, woilu bɛɛ ri tɛɛ ka lafilɛ ta rɔ. **11** Nde yɛ ai sunna ji lɛ rɔ, ka a yiraka ko ai ra tubi. Kɔni mɔɔ mɛn natɔ n kɔ, wo fanka ka bɔn n ta ri. Hali ka a la sanbara mira a yɛ, wo ka bɔn ndɛ ma. Ale ri ai sun Nii Seniman dɔ, a ni ta. **12** A la baarafɛn yɛ a bolo, a ri sumankisɛ ni a bu bɔ jɔɔn dɔ baarafɛn mɛn na. A ri a la suman magbasi gbɛrɛ lagbɛ, ka sumankisɛ kɛ bondon kɔndɔ, ka bu bɛɛ janin ta la. Ta wo yɛ ta sabali lɛ ri.» **13** Wo kɔ rɔ, Isa bɔra Kalilɛ mara rɔ ka na Yaya tɛrɛn Juridɛn Ba dala sa Yaya ri a sun ji rɔ, **14** kɔni Yaya tɛrɛ yɛ a fɛ ka a ban. A ka a fɔ Isa yɛ ko: «I lɛ ka kan ka ndɛ sun ji rɔ. Nfenna i ra na n tɛrɛn tɛn?» **15** Isa ka a jabi: «I yɛ dijɛ wo ma fɔlɔ, baa a bɛnni an yɛ wo kɛ sa an di Alla sawo bɛɛ kanbali.» Wo rɔ, Yaya sɔnda ka a sun ji rɔ. **16** Isa sunni ji rɔ kɔ, a bɔra ji rɔ i kɔrɔ. Sankolo da lakara. A ka Alla Nii Seniman jiitɔla yɛn a kan ikomin kanba. **17** Kumakan do bɔra sankolo rɔ ko: «N diyana dɛncɛ lɛ tɛn. N sɛwani ale rɔ kɔsɛbɛ.»

4 Wo kɔ rɔ, Nii Seniman ka Isa jɛmira ka wa a ri wula kɔndɔ a kɔrɔbɔ kanma Ibulusa bolo. **2** Isa ka tɛlɛ binaani ni su binaani kɛ, a yɛ sun donna. Wo banni kɔ, kɔnkɔ ka a mira. **3** Majuuwalila ka a madon a la, ka a fɔ a yɛ ko: «Ni ile lɛ yɛ Alla Dɛncɛ ri, i yɛ a fɔ kabakurun woilu yɛ ko ii yɛ yɛlɛman ka kɛ buru ri.» **4** Kɔni Isa ka a jabi: «A sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ ko: «Mɔɔ tɛ sɛ balola buru gbansan na. Ɛɛn, mɔɔ mako yɛ Alla la kumailu fanan na ka balo, kuma mɛnilu bɛɛ yɛ bola Alla da rɔ.»» **5** Wo kɔ rɔ, Ibulusa ka Isa ta ka wa a ri Jerusalemu, ni a yɛ so sɛniman di. A ka a lalɔ Allabatobonba kun dɔ, **6** ka a fɔ a

ye ko: «Ni ile le ye Alla Dence ri, i ye i juran ka bo yan, baa a sebeni ko: «Alla ri a la melekailu jamani i la ko ro. Wo ro, ii ri i mira ii bolo la sa i sen kana se kabakurun ma.» 7 Isa ka Ibulusa jabi: «A sebeni fanan ko: «I kana i la Maari Alla korobo.» 8 Wo ko ro, Setana wara a ri koyinke jan ba do kan, ka dunuja mansaya bee yiraka a la, a ni ii la gbiliya. 9 A ka a fo Isa ye ko: «Ni i sonda ka i jonkin n koru ka n bato, n di woilu bee di i ma.» 10 Isa ka a fo a ye ko: «I ye bo n ko Setana, baa a sebeni ko: «I ye i la Maari Alla le bato ka baara ke ale kelen pe ye.» 11 Wo ro, Ibulusa bora a fe ka wa. Melekailu nara ka Isa makoilu ja. 12 Isa ka a men tuma men na ko Yaya ra mira ka a bila kaso la, a ka a kose ka wa Kalile mara ro. 13 Koni a ma a sii Nasareti so kondu. A wara Kaperinahumu so le kondu ka a sii ye. So wo ye Kalile dalaba dala, Sabulon mara ni Nafitali mara ro. 14 Wo kera sa Alla la kuma ri kanbali, a ka men don a la Nabi Esayi da ro ko: 15 «Sabulon mara ni Nafitali mara, menilu ye Kalile dalaba fan fe Juriden Ba telebe ro, Kalile mara konin, siya ghere maa siini yoro men. 16 Maa menilu siini tere dibi ro ye, woilu ka kene ba do yen. Menilu siini tere saya dibi ro, keneya bora woilu ma.» 17 Awa, kebi waati wo la, Isa ka kawandili damira ka a fo ko: «Ai ye tubi, baa Harijeene Mansaya ra se.» 18 Lon do ro, Isa tere ye taamana Kalile Dala dafa. A ka nakelenjuma fila yen. Woilu ye Siman di (a ye folam men ma ko Piyeri) a ni Andere. Woilu tere ye joo filila ji ro, baa ii ye jeemirailu le ri. 19 Isa ka a fo ii ye ko: «Ai ye na ai bila n ko. Ai ye jee jininna, koni n di ai karan maaile jininna.» 20 Ii ka ii la jooilu to ye i koru ka ii bila Isa ko. 21 Isa taminni yoro wo la dooni, A ka badenma fila yen men ye na ni fa la. Woilu tere ye Sebede dence Yakuba a ni Yuhana ri. Ii ni ii fa siini tere ye ii la jooilu rabenna kulun kondu. Isa ka Yakuba ni Yuhana kili. 22 Ii ka ii bila Isa ko i koru, ka ii fa ni kulun to ii ko. 23 Isa tere ye Kalile mara fan bee rataamala. A tere ye maaile karanna ii la salibonilu la, ka Harijeene Mansaya kibaro juma lase, ka maaile lakendeya ka ii bo ii la jankaro ro a ni ka ii lakendeya ka ii bo ii la feemaya bee ro. 24 Isa too bora Siri jamana yoro bee ro. Maaile tere ye nala jankarotailu bee ri a ma. Jankaro su siyaman tere ye woilu kan. Menilu toroni kojuuya farikoro dimin na, ii nara woilu ri, a ni jinatailu ni kirikirimasatailu ni korongboilu. A ka woilu bee lakendeya. 25 Maa

siyaman ba bilani tere a ko. Ii boni tere Kalile mara ro, a ni Dekapoli mara ni Jerusalemu so ni Jude mara ni Juriden Ba kofela.

5 Isa ka jama yen tuma men na, a yelera koyinke kan ka a sii. A la karandenilu ka ii madon a la. 2 A ka ii karan damira ko: 3 «Maa menilu ka a lon ko ii mako ye Alla la, woilu ye barakadenilu ri, baa Harijeene Mansaya ye ii ta le ri. 4 Maa menilu jusumakasani, woilu ye barakadenilu ri, baa Alla ri ii jususuma. 5 Maa menilu sabarini, woilu ye barakadenilu ri, baa Alla ri duukolo di ii ma ka a ke ii ta ri. 6 Maa menilu ye a fe ka ke telenbailu ri, ni wo loo ye gbala ii la ikomin doonnin loo ni minnin loo ye gbala maaile la ja men ma, woilu ye barakadenilu ri, baa ii ye men jininna, Alla ri wo di ii ma. 7 Maa menilu ye hinala ii maaile woilu la, woilu ye barakadenilu ri, baa Alla ri hina ii la fanan. 8 Maa menilu kondu gbene, woilu ye barakadenilu ri, baa ii ri Alla yen. 9 Maa menilu ye here donna ii ni ii maaile tema, woilu ye barakadenilu ri, baa Alla ri ii jate a denilu ri. 10 Maa menilu ye torla maaile bolo ka a masoron ii ye Alla diyana koilu kela, woilu ye barakadenilu le ri, baa Harijeene Mansaya ye ii ta le ri. 11 Maaile wa ai nani, ka ai toro, ka wuya la ai la, ka kuma juu su bee fo ai ma nde koson, ai ye barakadenilu ri. 12 Ai ye sewa ka jaalen, ka a masoron ai ri barayiba soron sankolo ro, baa nabi menilu taminda ai jefe, ii ka woilu fanan toro ten de. 13 «Nba, aile ye koo ri duukolo kan yan. Koni ni koo timinya bora a la, a ri se timinyala iko di? A te foyi jala butun. A ri lafilu kene ma, maaile taminto ri a radon. 14 «Aile ye yelen di dunuja ro yan. So men siini tindi kan, wo ti se doonna. 15 Maa te fitina lamelenna ka a bila see koru. E'en, a ri a sii fitinasiifen kan sa a ri yelen di bonkondu maaile bee ma. 16 Foo ai la yelen ye bo ten maaile jana, sa ii ri ai la kopuma keneniilu yen ka ai Fa gbiliya, ai Fa men ye sankolo ro. 17 «Ai kana ai miri ko n nara le ka Musa la sariya wala nabiilu la kumailu bo ye. E'en, n ma na ka woilu bo ye, foo ka ii kanbali. 18 N di tupa fo ai ye: haan ka wa se sankolo ni duukolo ban lon ma, foyi tena bola sariya ro hali sariyatonbe kelen wala a sebeli den kelen foo sariya bee wa kanbali. 19 Wo ro, maa men wa jamarili jinilu do tignan, hali jamarili men ma bon a toilu bee ri, ka maaile fanan karan jamarili wo tinanna, wo

tii ri jate bee ro doomanni ri Harijeene Mansaya ro. Koni mao men wa jamarili jinilu labato, ka moailu fanan karan woilu labatola, wo tii ri jate maoa ri Harijeene Mansaya ro. 20 N di tujra fo ai ye ko ni ai la telenbaya ma tamin Farisilu ni sariya karanmoailu ta kan, ai te don Harijeene Mansaya ro fewu. 21 «Ai ka a men ko a fora ai benbailu ye ko: «I kana mao faa, » ko «ni mao wa mao faa, a ri a lo Alla jakoro a kiti kanma.» 22 Koni n ye a fola ai ye ko ni mao mao monea a badenma kanma, wo bennin de ka a makiti. Ni mao men ka a badenma nani ko a mao koron, moailu ka kan ka wa wo tii ri Yahudiya la kititee dekuru tema. Ni mao mao ka a fo a badenma ma ko a nalonma, wo tii bennin jahanama ta le ro. (Geenna g1067) 23 Wo le ro, i wa ke solifen bola Alla la saraka janin diya jakoro, ni i hankili jiira a la ko ko do ye i ni i badenma te, 24 i ye i la solifen to Alla la saraka janin diya jakoro. I ye wa ka i ni i badenma teraben folo. Wo ko ro, i ri wa i la solifen di Alla ma. 25 «Ni mao do ye wala i ri kititeela wara ko a ye a makasila i kan, ai watola, i ye ko bee ke ka kele ban jona. Ni wo te, ni a wara i don kititeela bolo, wo ri i don kaso bon kuntii bolo. Wo fanan di i bila kaso la. 26 N di tujra fo i ye. I te bo kaso la fewu, fo i wa ban wodi foni bee muume sarala. 27 «Ai ka a men ko a fora ko: «I kana kaninke ke.» 28 Koni n ye a fola ai ye ko ni i ka muso do ragbe ka kunfan a fe, i ra ban kaninke kela muso wo fe i jusu ro. 29 Wo ro, ni i bolokininma ja kera sababu ri ka i lo kojuu kela, i ye a bo ka a lafili, baa i bono i farikolo yoro kelen na, wo le ka fisa i ma sani i farikolo dafanin ye lafili jahanama ro. (Geenna g1067) 30 Ni i bolokinin kera sababu ri ka i lo kojuu kela, a tee a la ka a lafili, baa i bono i farikolo yoro kelen na, wo le ka fisa i ma sani i farikolo dafanin ye wa jahanama ro. (Geenna g1067) 31 «A fora fanan ko: «Ni cee men ye a fe ka a muso bila, fo a ye furusa sebe di a ma.» 32 Koni n ye a fola ai ye ko mao mao wa a muso bila ka a teren muso wo tun ma jalonya ke, wo tii ra kaninkela sila le bila muso wo koro. Mao men wa muso furusani furu, wo tii fanan da kaninke. 33 «Fanan, ai ka a men ko a fora ai benbailu ye ko: «I kana i kalilikan tujan. I wa dakan men ta Alla ye, i ye wo dafa.» 34 Koni n ye a fola ai ye ko ai kana ai kali muume. Ai kana ai kali sankolo la, baa Alla la Mansaya siifen de wo ri. 35 Ai kana ai kali duukolo la, baa Alla sen lo yoro le wo ri. Ai kana ai kali Jerusalemu la, baa

Mansaba Alla la so le wo ri. 36 Ai kana ai kali ai jere kun na, baa ai ti se hali ai kungsi kelen gbela, wala ka a fin. 37 Ni ai sonda ko ma, ai ye a fo doron ko «don». Ni ai ma son ko ma, ai ye a fo doron ko «een». Ai ye dan wo ma. Menilu wa la wo kan, woilu bee boni Setana ro. 38 «Ai ka a men ko a fora ko: «Ni men ka ja te, ai ye wo fanan ja te. Ni men ka jin kadi, ai ye wo fanan jin kadi.» 39 Koni n ye a fola ai ye ko ai kana ai ta julu sara mao la men ye a fe ka kojuu ke ai la. Don, ni mao do ka i bolokininma tolo gbasi, i ni a to kelen fanan lo a ye. 40 Ni mao ye a fe ka wa i ri kiti diya sa a ri i la duruki korobila mira i la, i ye i la durukiba fanan di a ma. 41 Ni mao ka i diyagbaya ko i ye a la donin ta ka kilo kelen taama ke a fe, i ye a la donin ta ka kilo fila taama ke a fe. 42 Ni mao ka i tara fen na, i ye a so. Ni mao ka a fo ko i ye i la fen sinkan a ma, i kana i ban a ma. 43 «Ai ka a men ko a fora ko: «I ye i moajowilu kanin, ka i juuilu kon.» 44 Koni n ye a fola ai ye ko ai ye ai juuilu kanin, ka Alla tara ai tarobailu ye. 45 Ni ai ka a ke ten, ai ri ke ai sankolo ro Fa denilu ri. Baa ale le ye a la tele labola mao juuilu ni mao jumailu fila bee ye. A ye sancu nanala mao telenniilu ni mao telenbailu fila bee ye. 46 Ni wo te, ni ai ka ai kaninbailu doron kanin, ai ri barayi numan soron wo la? Hali niisankomiralailu ye wo joon kela. 47 Ni ai ye ai badenmailu le doron de fola, wo ye ko ba ri wa? Een. Hali Alla lonbailu ye wo joon kela. 48 Ai ye ke mao dafaninilu ri ikomin ai sankolo ro Fa dafanin ja men ma.»

6 «Ai ye ai janto ai jere ro. Ai kana ai la telenbaya kewaliilu ke moailu jana sa ii ri woilu keni yen ai bolo. Ni ai ka wo ke, ai Fa men ye sankolo ro, wo tena barayi foyi di ai ma. 2 «Wo ro, i wa ke desebatu sola, i kana buru fe i mayira kanma ikomin jeremayuwailu ye a kela ja men ma. Ii ye wo kela salibonilu kondo, a ni sila dailu la, sa moailu ri ii tando. N di tujra fo ai ye: ii la barayi dan de moailu la tandoli wo ri. 3 I wa ke desebatu sola i bolokinin na, i bolomaran ma kan ka wo lon. 4 Wo ro, i la desebatu soli ri ke dokon do. Men ye kela dokon do, i Fa Alla ye wo yenna, ka i barayi. 5 «Ai wa ke Alla tarala, ai kana wo ke ikomin jeremayuwailu ye a kela ja men ma. Baa a duman ii ye ka ii lo salibonilu kondo, a ni sila dailu la, ka Alla tara, sa moailu ri ii yen. N di tujra fo ai ye: ii la barayi dan de moailu la tandoli wo ri. 6 Koni i wa ke Alla

tarala, i ye don i la bon na ka da tuun i jere ma. I ye i Fa Alla tara ye, baa a ye yoro doonni wo ro. Men ye kela dokon do, i Fa Alla ye wo yenna, ka i barayi. 7 Ai wa ke a tarala, ai kana kuma siyaman fo fuu ikomin Alla lonbaliilu ye a kela ja men ma. A ye woiu kondō ko ii la kuma siyaya le koson ii tarali ri lamēn. 8 Ai kana wo jooon ke, baa ai mako ye fen fen na, ai Fa Alla ka wo lon sani ai ye a tara. 9 «Ai ka kan ka Alla tara ja men ma, wo le jin di. An Fa men ye sankolo ro, i too seniman ye bonya ka. 10 I la Mansaya ye na. I sawo ye ke duukolo kan ikomin a ye kela sankolo ro ja men ma. 11 An mako ye doonnin men na bi, i ye wo di an ma. 12 I ye an na kojuuulu makoto, ikomin an fanan da mooilu makoto, menilu ra kojuu ke an na. 13 I kana a to an ye maneen ka bila kojuu ro. Koni i ye an bosi Setana bolo. 14 «Ni ai ka ai haketabailu makoto, ai Fa men ye sankolo ro, wo fanan di ai makoto. 15 Koni ni ai ma ai haketabailu makoto, ai Fa fanan te ai la hakeilu makoto. 16 «Ai wa ke sun donna lon men na, ai kana ai jakoro sidi ikomin jeremayuwailu ye a kela ja men ma. Woiu ye ii jakoro sidila sa mooilu ri a lon ko ii ye sun do. N di tujra fo ai ye: ii la barayi dan de mooilu la tandoli ri. 17 I wa ke sun donna, i ye i ja lako, ka tulu sumaduman ke i kun do, 18 sa mooilu kana a lon ko i ye sun do. Koni i Fa men doonni, wo ri a lon. Men ye kela dokon do, i Fa ye wo yenna, ka i barayi. 19 «Ai kana nanfulu laden ai jere ye dunuja ro yan, jembereilu ni korikori ye tijanni kela yoro men. Sonilu fanan ye da kadila ka don ka supali ke. 20 Ai ye nanfulu laden ai jere ye sankolo ro, jembereilu ni korikori ti se tijanni kela yoro men. Sonilu fanan ti se da kadila ka supali ke ye. 21 Baa i la nanfulu ye yoro men do, i solome fanan ye yoro wo le ro. 22 «Moo ja le ye a farikolo fitina ri. Wo ro, ni i ja kise ka ji, kene ri don a la, ka i kondō gbe. 23 Koni ni i ja kise ma ji, i fari fan bee ri to dibi ro. Nba, yelen men ka kan ka teren i ro, ni wo ra to dibi ro, dibi ba le wo ri fewu! 24 «Moo ti se ka baara ke kuntii fila ye waati kelen. Ni kuntii kera fila ri jonce ri do kanin ka tamin do kan. A ri do kumakan bonya ka tamin do ta la. Wo ro, ai ti se ai jii lala Alla ni nanfulu ro. 25 «Wo le koson, n ye a folā ai ye ko ai kana hamin ai la dunujaratē la, ai la doonnin ko la; wala a faribanku la ko la, ai ye men bilala a ma. Ai la niimaya ma bon doonnin ko ri wa? Ai fari la ko ma bon feriyabo ko ri wa? 26 Ai ye

konoilu korosi, menilu ye ii gbanna san ma. Ii te sene kela, ii te suman kala. Ii te suman nadonna bondon kondō. Koni ai Fa men ye sankolo ro, wo ye ii balola. A ye di? Ai jatano ka bon ii ta ri, wo te? 27 Yon ye ai tema, men di se waati kelen lala a si kan a la hamin baraka ro? 28 Nfenna ai ye haminna ai la feriyabo ko la? Ai ye waa ro binilu korosi, ii ye wulila ja men ma. Ii te baara kela, ii te feriyabo ladanna. 29 Koni n ye a folā ai ye ko hali mansa Sulemani men kera nanfulutiiba ri, wo ma faanin si don men kenji ka se bin fere woiu kelen do. 30 Nba, bin menilu ye waa ro bi, woiu ri janin ta la sini. Ni Alla ka fereilu bila ii la, menilu ye ikomin ii la feriyabo, Alla ti se feriyabo dila ai fanan ma wa, ai men na lemeniya ka doo? 31 Wo le ro, ai kana hamin ka a fo ko: «An di nfen doon, an di nfen min, an di feriyabo soron di?» 32 Siya ghere mooilu le ye haminna ko woiu la. Ai Fa men ye sankolo ro, wo ka a lon ko ai fanan mako ye fen woiu bee la. 33 Ai ye a jinin Alla la Mansaya ni a la telenbaya ko le ma folo. Ni ai ka a ke ten, fen bee ri di ai ma fanan. 34 Ai kana hamin sini koiu la. Ai ye sini koiu to sini ye. Mooilu ye toroya men soronna lon kelen korō, wo ri lon wo bo.»

7 Isa tora kumala ko: «Ai kana moo kiti, sa ai fanan kana makiti; 2 baa ai wa mooilu makiti ja men ma, ai fanan ye makitila wo ja le ma. Ai ye sumannifen men jatela mooilu ye, sumannifen kelen de fanan ye jatela ai fanan ye Alla bolo. 3 Nfenna i ye jamanin mafenela i badenma ja ma, ka a teren i te feren korosila, men ye i jere ja ma? 4 A ye di? Ka feren to i jere ja ma, i ri se a folā i badenma ye di ko: «I ye a to n ye jamanin wo bo i ja ma?» 5 Jeremayuwa! I ye feren bo i jere ja ma folo. Ni i ka a ke ten, i ri fen yen kojuuma ka se jamanin bola i badenma ja ma. 6 «Ai kana fen seniman di wuluilu ma. Ni wo te, ii ri i kose ai ma ka ai rafarafara. Ai kana koron kise di koseilu ma. Ni wo te, ii ri wo radon. 7 «Ai wa matara foyi la, ai ri wo soron; ai wa jinin, a ri a soron; ai wa da makonkon, a ri laka ai ye. 8 Ka a masoron moo si wa matara, a ri a soron; moo wa fen jinin, a ri a soron; moo wa da makonkon, a ri laka a ye. 9 A ye di? Ni a dence do ka buru tara a la, yon de ai ro, men di kabakurun di a ma? 10 Wala, ni a dence ka i matara jee la, a ri sa don a bolo wa? 11 Nba, ni aile, adamadenilu men ka juu, ai kusan fen

juma dila ai denilu ma, wo gbenin de an Fa Alla men ye sankolo rɔ ye fen jumailu dila a tarabailu ma! **12** Wo rɔ, ai ye a fɛ mɔɔilu ye ko menilu bɛɛ kɛ ai ye, ai jɛrɛ ye woilu nɔn kɛ ii ye, ka a masɔrɔn wo ye sariya ni nabiilu la sebɛli dafanin de.» **13** «Ai ye don don diya dɔɔmanni fɛ, baa sila mɛn ye wala mɔɔ halaki diya ma, wo don diya ka bon. Sila wo taama duman. Mɔɔ siyaman ye wala sila wo le fɛ. **14** Kɔni sila mɛn ye wala jɛnemaya rɔ, wo don diya dɔɔman. Wo sila taama gboman. A sɔrɔnbailu fanan ma siya. **15** «Ai ye ai jɛrɛ kɔrɔsi wuya nabiilu ma. Ii ye ii jɛrɛ kɛla ikomin saailu, menilu ma juu, ka a tɛrɛn wara juuile le. **16** Ai ri woilu lɔn ii la kɛwaliilu le fɛ, ikomin jiri ye lɔnna a den fɛ ja mɛn ma. A ye di? Mɔɔ ri se rɛsɛnden mɔnɛn kadila bin wɔninma la wa? Mɔɔ ri se toroden kadila jiri tunin wɔninma la wa? Wo kuma tɛ. **17** Jiri juma bɛɛ ri den juma le kɛ, kɔni jiri juu ri den juu kɛ. **18** Jiri juma ti se den juu kɛla, jiri juu fanan ti se den juma kɛla. **19** Jiri menilu tɛ den juma kɛla, woilu bɛɛ ri tɛɛ ka lafili ta rɔ. **20** Wo le rɔ, ai ri se wuya nabiilu lɔnna ii la kɛwaliilu fɛ.» **21** «Mɔɔ menilu ye a fɔla ko: «Maari, Maari, » woilu bɛɛ tɛ donna Harijeene Mansaya rɔ fɔɔ menilu ye n Fa Alla sawo kɛla. **22** Mɔɔ siyaman di a fɔ n ye wo lon ko: «Maari, Maari, an ma kelaya kuma fɔ i tɔɔ rɔ wa? An ma jinailu gben ka ii bɔ mɔɔilu fɛ i tɔɔ rɔ wa? An ma kabannako siyaman kɛ i tɔɔ rɔ wa?» **23** Wo lon, n di a fɔ ii ye ka a gbɛ ko: «N ma ai lɔn fewu. Aile sariya tijannailu, ai ye bɔ n fɛ de!» **24** «Nba, mɔɔ mɔɔ wa a tolo malɔ n na kuma la, ka wo labato, wo tii ri kɛ ikomin cɛɛ famunyani mɛn ka a la bon lɔ fara kan. **25** Sanci nara, ji woyenda, sanci fɔɔnɔ sera bon wo ma. Kɔni bon ma be, baa a juu siini fara kan. **26** Kɔni mɔɔ mɔɔ wa a tolo malɔ n na kuma jin na kɔni a ma wo labato, wo tii ye ikomin cɛɛ nalonma, mɛn ka a la bon lɔ kɛn kan. **27** Sanji nara, ji woyenda, sanci fɔɔnɔ sera bon wo ma. Bon wo bera ka tijan fewu.» **28** Nba, Isa banni kuma jinilu fɔla, a la karan ka jama kabannakoya, **29** baa a ka ii karan ikomin se ye mɛn bolo mɔɔilu kan. A ma ii karan ikomin ii la sariya karanmɔɔilu ye ii karanna ja mɛn ma.

8 Isa jiira ka bɔ koyinke kan tuma mɛn na, jama ba ka ii bila a kɔ. **2** Kunatɔ do nara a jɔnkin duu ma Isa kɔrɔ, ka a fɔ a ye ko: «Maari, ni i sonda, a se ye i ye ka n nasɛniya.» **3** Isa ka a

bolo rasɔmɔn ka a maa cɛɛ la, ka a fɔ a ye ko: «N da sɔn, i ye lasɛniya.» A la kuna sɛniyara i kɔrɔ. **4** Isa ka a fɔ a ye ko: «I ye i janto i jɛrɛ rɔ, i kana wo ko fɔ mɔɔ si ye. Wa sarakalasɛla tɔrɔfɛ, a ye i fari ragbɛ. Wo wa ban, Musa ka saraka mɛn fɔ, ka a kɛ sɛrɛya ri, i ye wo bɔ ka a yiraka bɛɛ la ko i ra kɛndɛya.» **5** Awa, Isa wara Kaperinahumu. A dontɔla sɔ kɔndɔ, kɛlɛden kuntii do nara ka a madiya ko: **6** «Maari, n na baaraden lani bon na. Kɔrɔngbɔnin jankarɔ ra a mira ka a lala. A tɔrɔni kojuuya.» **7** Isa ka a fɔ a ye ko: «N di wa a lakɛndɛya.» **8** Kɔni kɛlɛden kuntii ka a fɔ ko: «Maari, i ma kan ka don n wara, baa a dahanin tɛ n ye ko i ye don n na bon na! Kɔni ni i ka kuma kɛlɛn fɔ dɔrɔn, n na baaraden di kɛndɛya wo rɔ, **9** baa n ye kuntii do la se kɔrɔ, kɛlɛden doilu fanan ye n na se kɔrɔ. N wa a fɔ mɛn ye ko a ye wa, wo ri wa. N wa a fɔ mɛn ye ko a ye na, wo ri na. N wa a fɔ n na jɔn ye ko a ye mɛn kɛ, a ri wo kɛ.» **10** Isa ka kuma wo mɛn tuma mɛn na, a kabannakoyara. A ka a fɔ a kɔbilabailu ye ko: «N di tɔɔna fɔ ai ye ko n ma mɔɔ si sɔrɔn Isirayɛlikailu tema fɔlɔ, mɛn lɛmɛniyani ikomin cɛɛ jin. **11** N di a fɔ ai ye ko lon do rɔ, mɔɔ siyaman di bɔ telebɔ ni telebe rɔ ka na i sii dɔɔnnin diya Iburahima ni Isiyaka ni Yakuba dafɛ Harijeene Mansaya rɔ. **12** Kɔni menilu tɛrɛ ka kan ka kɛ Alla la Mansaya mɔɔilu ri, ii ri lafili dibi rɔ kɔkan, kasi ni a jin macin ye yɔrɔ mɛn dɔ.» **13** Isa ka a fɔ kɛlɛden kuntii ye ko: «Wa i wara. I ka mɛn jinin, wo ri kɛ i ye i la lɛmɛniya kɔsɔn.» Wo waati kɛlɛn, kɛlɛden kuntii la baaraden kɛndɛyara. **14** Isa wani Piyɛri wara lon do rɔ, a ka Piyɛri biranmuso lani yɛn. Fari makaliya ye a la. **15** Isa ka a maa muso bolo la, fari makaliya bɔra a fari rɔ. A wulira ka gba don ii ye. **16** Wura donnin, jama nara mɔɔ siyaman di Isa tɔrɔfɛ jina juuile ye menilu fɛ. Isa ka jinailu gben a la kuma la, ka jankarɔtɔilu bɛɛ lakɛndɛya. **17** Wo kɛra sa Alla la kuma ri kanbali, a ka mɛn don Nabi Esayi da rɔ ko: «Fɛn menilu tɛrɛ ye an sɛɛla, a ka woilu ta. Jankarɔ menilu tɛrɛ ye an kan, a ka woilu bɔ an kan.» **18** Isa ka a yɛn ko jama ba ye a laminin dɔ mɛn kɛ, a ka a fɔ a la karandenilu ye ko: «An ye wa dala kɔ.» **19** Sariya karanmɔɔ do ka a madon Isa la, ka a fɔ a ye ko: «Karanmɔɔ, i wa kɛ wala fan fan, n di n bila i kɔ.» **20** Isa ka a jabi: «Denka ye sɔyaninilu bolo, jaa ye kɔnɔilu bolo. Kɔni yɔrɔ si tɛ Mɔɔ Dɛncɛ bolo, a ri a la ka a jɔnɔn yɔrɔ mɛn dɔ.» **21** Isa la karanden gɛrɛ ka a fɔ a ye ko: «Maari, i

ye a to n ye wa n fa su don fola.» **22** Isa ka a fo a ye ko: «I ye i bila n ko. I ye a to maa saniilu ye ii la maa saniilu suilu don.» **23** Isa ka a sii kulun kondo tuma men na, a la karandenilu wara a kofe. **24** Ka ii to ji kan, fajoba do wulira i koru. Fajoba bonya kojuu ma, ji wunwanailu tere ye donna kulun kondo. Wo ka a teren Isa ye sunoo ro. **25** Karandenilu ka ii madon a la ka a lakunun ko: «Maari, i ye an kisi! An faato le!» **26** A ka ii jabi: «Nfenna ai ye silanna? Ai te lemeniyala kosebe!» A wulira ka ji ni fajoba makuma. Mankan masumara fewu. **27** Ceilu kabannakoyara. Ii ka a ke a fo ri i joon ye ko: «Ee! Cee jin ye maa su juman de ri? Hali fajoba ni ji ye a kan mirala.» **28** Isa ni a la karandenilu banda dala teela ka se Kadara mara ro. Jinato fila bora kaburuilu ro ka na Isa kunben. Jinato woulu fadiman, foo maa tun ti se taminna ye. **29** Ii kulera kan ba la ko: «Alla Dence, i ye nfen jininna an fe? I nani an toro diya le ro, sani an na toroya waati ye se wa?» **30** Wo ka a teren kose kuru ba ye doonninna yoro jan. **31** Jinailu ka Isa madiya ko: «Ni i ka an ghen, i ye dije an ye wa don kose kuru jin do.» **32** Isa ka a fo ii ye ko: «Ai ye wa!» Jinailu bora cee fila wo fe ka wa don koseilu ro. Ii donda koseilu ro men ke, koseilu bee ka ii bori kojuuya, ka jii tindi la ka wa don dala ji ro. Ii bee tununda ji ro ka faa. **33** Kose gbennailu ka ii bori ka wa so kondo. Ko menilu keni, ii ka wo bee lakali, katerete jinatoilu lakendeyara ja men ma. **34** So kondo maailu bee bora ka na Isa teren. Ii ka a yen tuma men na, ii ka a madiya ko a ye a sabari ka bo ii la mara ro.

9 Isa donda kulun kondo, ka dala tee, ka wa se a jere la so kondo. **2** Ka a to ye, maailu nara korongbobo do ri a ma, wo lani a la gbeke kan. Isa ka a yen ko ii ra lemeniya ko a ri se cee lakendeyala. Wo ro, a ka a fo korongbobo ye ko: «N dence, i seebe don. I la kojuuilu ra makoto.» **3** Sariya karanmaa doilu ka wo men ka a fo ii jere kondo ko: «Cee jin ye Alla lafeya ko kela.» **4** Isa ka ii miriya lon. A ka a fo ii ye ko: «Nfenna miriya juu jin joon ye ai jusukun do? **5** A ye di? Ka a fo ko «i la kojuuilu ra makoto» wala ka a fo ko «i ye wuli ka taama, » wo fila ro juman de fo duman? **6** Nba, n di a yiraka ai la ko a se ye nde Maa Dence ye ka kojuuilu makoto dunuja ro yan.» Wo ro, a ka a fo korongbobo ye ko: «I wuli ka i la lafen ta ka wa i wara.» **7** Cee wulira ka wa a wara. **8** Jama ka wo yen tuma

men na, ii silanda. Ii ka Alla bonya, baa ale le ka se ba jin di maailu ma! **9** Isa bora ye ka wa. A watola, a ka cee do siini yen niisanku mira diya, cee men too ko Matiyu. Isa ka a fo a ye ko: «I ye na i bila n ko.» Matiyu wulira ka a bila Isa ko. **10** Lon do ro, Isa wara doonnin diya Matiyu wara. Niisankomirala siyaman ni kojuu kela siyaman fanan nani tere ye. Woulu tere ye doonninna Isa ni a la karandenilu fe. **11** Farisi doilu ka wo yen tuma men na, ii ka a fo Isa la karandenilu ye ko: «Nfenna ai la karanmaa ye sonna ka doonnin ke niisankomiralailu ni kojuukelailu fe?» **12** Isa ka wo men ka ii jabi: «Maa menilu kende, woulu mako te dandalila la. Jankarotoilu le mako ye dandalila la. **13** Kuma men sebeni Alla la kitabu kondo jin, ai ye wa ai miri wo koru ma. A sebeni ko: «N ye a fe maa ye hina maa la. Wo duman n ye ka tamin saraka boli kan.» Nba, n ma na ka maa telenbailu kili foo kojuukelailu.» **14** Wo ko, Yaya la karandenilu nara Isa teren, ka a mapininka ko: «Andeilu ni Farisilu darini sun donna. Nfenna i la karandenilu te wo kela?» **15** Isa ka ii jabi: «A ye di? Ka korooce to a dujooilu dafe koromaloo ro, korooce dujooilu ri se ii jakoro sidila wa? Wo kuma te. Koni lon do nato, korooce ri bo ii tema. Wo lon, ii ri sun don. **16** «Maa te faanin kura kunkundun ta ka faanin koru labadi. Ni maa ka wo ke, faanin kura ri faanin koru somon ka a fara. A faraja wo ri juuya ka tamin folomanta kan. **17** Maa te resenji kura burundun foroko koru kondo. Ni maa ka wo ke, foroko ri fara, resenji ri bo. Foroko ri tijan. Joon, maa ri resenji kura ke foroko kura le kondo. Wo ro, fen si te tijan.» **18** Ka Isa to kuma jin fola, Yahudiya la jemoo do nara a birin Isa je, ka a madiya ko: «N denmuso sasan de ten ten. I ye na i bolo la a kan. Wo ro, a ri balo.» **19** Isa ni a la karandenilu wulira ka ii bila cee ko ka wa. **20** Wo ka a teren, muso jankaroto do ye ye. A ra san tan ni fila ke jelibo jankaro ye a la. A ka a madon Isa la a kofe ka a maa a la durukiba dakun na, **21** baa a tere ye a fola a jere kondo ko: «Ni n sera ka a maa a la duruki la gbansan, n di lakendeya.» **22** Isa ka a kofeni ka muso yen. A ka a fo a ye ko: «N denmuso, i seebe don. I la lemeniya ra i lakendeya.» Muso kendeyara i koru ye. **23** Nba, Isa donda jemoo la bon kondo. A ka fulefolailu teren ye, a ni jama men ye mankanba bola. **24** A ka a fo ii ye ko: «Ai ye wa. Sunkurun ma sa, a ye sunoo ro tuun.» Koni ii ka a borobo. **25** Jama bee labora kenema tuma men

na, Isa donda bon kondo, ka sunkurun su mira a bolo ma. Sunkurun wulira. **26** Maaɗilu ka wo ko kibaro men wo jamana yoro bee ro. **27** Isa bora ye ka wa. Na fuyen fila wulira ka ii bila a ko, ii ye woyola ko: «Dawuda dence, i ye hina an na.» **28** Isa donda bon na tuma men, jna fuyen fila ka ii madon a la. A ka ii majininka ko: «Ai lani a la ko n di se ai jna lakala wa?» Ii ka a fo ko: «Don, Maari, an lani wo la.» **29** Wo ro, Isa ka a bolo maa ii jna la. A ka a fo ko: «Ai la lemeniya koson, ai jna ri laka.» **30** Ii jna lakara. Isa ka a fo ii ye ka a magbeleya ko: «Ai kana ko wo fo maa si ye.» **31** Koni ii boni ko so kondo, Isa tun ka men ke, ii ka wo lakali fan bee mara wo ro. **32** Cee fila wo bora tuma men na ka wa, maaɗilu nara cee jinato do ri Isa ma wo waati kelen. Jina tun da cee wo ke bobo ri. **33** Isa ka jina gben men ke doron, bobo cee wo kumara. Jama kabannakoyara ka a fo ko: «Wo jnon ma ke Isirayelikailu la jamana kondo folo fewu.» **34** Koni Farisilu ka a fo ko: «Jinailu la kuntii ye se dila Isa ma ka jinailu gben ka bo maaɗilu fe.» **35** Isa tere ye soilu ni bondailu bee rataamala. A tere ye maaɗilu karanna ii la salibonilu la, ka Harijeene Mansaya kibaro juma lase, ka jankaroto su bee lakendeya. **36** A ka jama yen tuma men na, ii kininkinin donda a ro. Ii bee haminni, ka tunagboya. Ii ye ikomin saailu, gbengbenna te menilu la. **37** A ka a fo a la karandenilu ye ko: «Suman kata ka siya, koni baaraden ma siya. **38** Wo le ro, ai ye senetii madiya, sa a ri baaradenilu lo suman kala a la sene ro.»

10 Wo ko ro, Isa ka a la karanden tan ni fila kili, ka sebaya di ii ma sa ii ri se jina juuilu gbenna, a ni ka jankaro juuilu su bee lakendeya a ni ka feemailu bee lakendeya ii la feemayailu bee ma. **2** Talibidenba tan ni fila woilu too le jin: foloman Simon, maaɗilu ye a folo men ma ko Piyeri, a ni a dooce Andere, a ni Sebede dence Yakuba ni a dooce Yuhana, **3** a ni Filipe ni Baritolomi, a ni Tomasi ni Matiyu men ye niisankomirala ri, a ni Alife dence Yakuba ni Tade, **4** a ni Simon, faso lahoroya loo ye men na, a ni Judasi Sikariyoti, men nato Isa donna maaɗilu bolo. **5** Isa ka maa tan ni fila woilu kelaya. A ka a fo ko: «Ai kana wa siya gberailu fe, ai kana don Samarikailu la so si kondo. **6** Koni ai ye wa Isirayelikailu fe, wo menilu tununni ikomin saailu. **7** Ai wa tamin fan fan na, ai ye maaɗilu kawandi ko Harijeene Mansaya waati

ra se. **8** Ai ye jankarotoilu lakendeya, ka suilu lawuli, ka kunatoilu lakendeya, ka jinailu gben ka ii bo maaɗilu fe. Ai ka a soron gbansan, ai fanan ye a di gbansan. **9** Ai kana sanin, wala wodigbe, wala wodi si bila ai la temasidi ro. **10** Ai kana boro ta, ai kana duruki korobila fila ta. Ai kana sanbara fila ta, wala gbeleke fila, baa baaraden ni doonnin de ka kan. **11** «Ni ai donda so ba do kondo, wala so mesen, ai ye maa bere do jinin, a bennin men ma ka ai jiya. Ai ye to wo bolo fo ai bo waati wa se so wo kondo. **12** Ai wa don wo tii la bon na, ai ye ye maaɗilu tuwa. **13** Ni a bennin ii ma ka ai ramira kojuma, ai la duwawu ri mira ii ma. Ni a bennin te ii ma ka ai ramira kojuma, ai la duwawu ri a kose ai ma. **14** Ni maaɗilu ma son ka ai jiya, ni wo te, ni ii ma son ai la kuma ma, ai botola lu ma, wala so kondo, ai ye ye gbangban bo ai sen ma. **15** N di tunja fo ai ye: Alla wa maaɗilu kiti lon men, maa woilu la kiti ri gbeleya ka tamin hali Sodomu ni Komori ta kan. **16** «Ai tolo malo! N ye ai lawala kela diya ikomin saailu, menilu bilani wara juuilu tema. Ai ye ke hankilimailu ri, ikomin duuma sailu. Ai ye ke kojuukebali ri ikomin kanbailu. **17** Ai ye ai janto ai jere ro maaɗilu kanma. Ii ri ai mira ka wa ai ri kititee diya. Ii ri ai gbasi gbije la ii la salibonilu kondo. **18** Ii ri ai mira ka wa ai ri faamailu ni mansailu ma, ka a masoron ai ye n na karandenilu ri. Ai ri ke n sere ri wo ro, ka n na ko fo ii ye, ka n na ko fo siya gberailu fanan ye. **19** Ii wa ai mira ka wa ai ri kiti diya, ai ka kan ka kuma menilu fo ye, a ni ai ka kan ka woilu fo jna men ma, ai kana hamin woilu la, baa ai ka kan ka men fo, Alla jere ri wo don ai da ro wo waati kelen na. **20** Baa ai ri kuma men fo, woilu tena ke ai jere la kuma ri. Ai Fa Alla Nii de ri kuma don ai da ro. **21** «Maa ri a badenma don maaɗilu bolo sa ii ri a faa. Fa fanan di wo jnon ke a den na. Maaɗilu ri murunti ii soronbailu kanma, ka ii don maaɗilu bolo sa ii ri ii faa. **22** Ai ri gboya maaɗilu bee ye n too koson. Koni maa men wa a mujun haan a la ban, wo tii ri kisi. **23** Ni ii ka ai too so do la, ai ye ai bori ka wa so gbere la. N di tunja fo ai ye: sani ai ye ban Isirayelikailu la jamana so bee taamala, Maa Dence ri na. **24** «Karanden te bonyala a la karanmaa ri. Jon fanan te bonyala a jontii ri. **25** Ni karanden kera a la karanmaa jnon di, a dan de wo ri. Ni jon kera a jontii jnon di, a dan de wo ri. A ye di? Ni maaɗilu ka kuma juu fo lutii jere ma ko Ibulusa le ye a ri, ii te do

fɔ lu kɔndɔ mɔɔilu ma ka tamin wo kan wa? 26 «Wo le kosɔn, ai kana silan mɔɔ woilu ye. Fen fen doonni, wo bɛe ri bɔ gbɛ rɔ. Gbundu ko tɛ ye, mɛn tɛ lɔn. 27 N wa menilu fɔ ai ye dibi rɔ, ai ye wo fɔ tele rɔ. N wa menilu fɔ ai tolo kɔrɔ kan majii rɔ, ai ye ai lɔ bon kun bilinin kan ka wo fɔ. 28 Ai kana silan mɛn di se mɔɔ farikolo halakila kɔni ti se foyi kela mɔɔ nii na. Ai ye silan ye mɛn di se mɔɔ nii ni a faribanku bɛe halakila jahanama kɔndɔ. (Geenna g1067) 29 Ai ye kɔnɔ mɛsɛn fila mayirala wodi gbanan mɛsɛn kelen na, ko di? Kɔni hali kɔnɔ wo kelen tɛ be duu ma ni ai Fa Alla ma sɔn a ma. 30 Ai ta fan fɛ, ai Fa ka hali ai kunsiiilu bɛe jate lɔn. 31 Wo le rɔ, ai kana silan. Ai jɛtɔnɔma ka tamin kɔnɔ mɛsɛn siyaman nadɛnni kan. 32 «Ni mɔɔ mɔɔ ka a fɔ mɔɔilu jana ko a ye n ta ri, n fanan di a fɔ n Fa Alla ye, mɛn ye sankolo rɔ, ko wo tii ye n ta ri. 33 Kɔni ni mɔɔ mɛn ka a fɔ mɔɔilu jana ko a tɛ n ta ri, n fanan di a fɔ n Fa Alla ye, mɛn ye sankolo rɔ, ko wo tii tɛ n ta ri. 34 «Ai kana ai miri ko n da na jususuma di duukolo kan de. N ma na jususuma di de. N nani fanmuru le ri. 35 Baa n nani ka dɛnce ni a fa bila jɔɔn na, ka denmuso ni a na bila jɔɔn na, ka muso ni a dɛnce muso bila jɔɔn na. 36 Mɔɔ juuili ri kɛ a jɛrɛ la mɔɔilu ri. 37 Kɔni mɔɔ mɛn wa a fa wala a na kanin ka tamin n kan, wo tii ti se kela n na karanden di. Mɔɔ mɛn wa a dɛnce wala a denmuso kanin ka tamin n kan, wo tii fanan ti se kela n na karanden di. 38 Mɔɔ mɛn ma sɔn ka a jɛrɛ gbɔngbɔn jiri ta ka a bila n kɔ, wo tii ti se kela n na karanden di, 39 baa mɔɔ mɛn ye a fɛ ka a nii kisi, wo tii ri bɔnɔ jɛnemaya bɛrɛbɛrɛ la. Kɔni ni mɔɔ mɛn bɔnɔra a faribanku rɔ nde kosɔn, wo tii ri a jɛrɛ kisi. 40 «Ni mɔɔ mɛn ka ai mira kɔjuma, wo tii ra n mira kɔjuma. Ni mɔɔ mɛn ka n mira kɔjuma, wo tii ra n kelayaba mira kɔjuma. 41 Ni mɔɔ mɛn ka nabi do ramira kɔjuma ka a masɔrɔn nabi le, nabi ye barayi mɛn sɔrɔnna, wo tii fanan di wo jɔɔn sɔrɔn. Ni mɔɔ mɛn ka mɔɔ telɛnni do ramira kɔjuma ka a masɔrɔn mɔɔ telɛnni le, mɔɔ telɛnni ye barayi mɛn sɔrɔnna, wo tii fanan di wo jɔɔn sɔrɔn. 42 N di tɔjɛ fɔ ai ye: ni mɔɔ mɛn ka hali ji suma jilafe jɛn kelen di n na mɔɔ dɔɔmani do ma ka a masɔrɔn n na karanden de, wo tii tɛ bɔnɔ barayi wo rɔ. Sika tɛ wo rɔ.»

11 Nba, Isa banda lalilikan woilu fɔla a la karanden tan ni fila ye tuma mɛn na, a

bora ye ka wa Yahudiya la soilu kɔndɔ ka mɔɔilu karan, ka ii kawandi. 2 Awa, ka Yaya to kaso la, Nenematɔmɔnin na kewaliilu fɔra a jana. Wo rɔ, a ka a la karanden doilu kelaya Isa ma. 3 Ii wara Isa majininka ko: «Alla kɛtɔ mɔɔ mɛn nanala, wo ye ile le ri wa, wa an ye mɔɔ gbɛrɛ makɔnɔ?» 4 Isa ka ii jabi: «Ai ye menilu menna, a ni ai ye menilu yenna, ai ye wa woilu fɔ Yaya ye. 5 Ko jɛn fuyenilu jɛn ra laka, nambarailu ra taama kɔjuma, kunatɔilu ra kendɛya, tologbɛdenilu tolo ra laka, suilu ra wuli ka bɔ sayɔ rɔ, kibarɔ juma ra lase bolokolonilu ma. 6 Sewa ye wo tii ye mɛn tɛ bilala fili rɔ n na ko rɔ!» 7 Yaya la keladenilu watola, Isa kumara jama ye Yaya la ko rɔ. A ka a fɔ ko: «Ai wara nfen dagbɛ diya wula kɔndɔ? Ai ka bin gbansan de ragbɛ wa, fɔjɔ ye mɛn namaala? Wo kuma tɛ! 8 Ai wara nfen dagbɛ diya wo rɔ? Faanin dagbɛlɛn tii wa? Wo kuma tɛ. Menilu ye faanin dagbɛlɛn donna, woilu ye sɔrɔnna mansabolon kɔndɔ. 9 Ai wara nfen dagbɛ diya? Ii ma wa nabi do ragbɛ wa? N di a fɔ ai ye ko nabi le tɛrɛ. Kɔni ale ka bon nabi ri paaon! 10 A la ko sɛbɛni Alla la kitabu kɔndɔ ko: «A ragbɛ, n di n na keladen nawa i jɛrɔ. Wo ri i la sila rabɛn i ye.» 11 «N di tɔjɛ fɔ ai ye: muso si ma den sɔrɔn fɔlɔ mɛn ka bon Yaya ri. Wo bɛe ni a ta, mɛn ka doo a to bɛe ri Harijeene Mansaya rɔ, wo tii ka bon Yaya ri. 12 Ka bɔ Yaya la kawandili kɛ waati ma haan ka na sɛ bi ma, mɔɔilu ye Harijeene Mansaya kelela fanka la. Mɔɔ fadinmailu ye a jininna ka a mira, 13 baa sani Yaya ye nala, nabiilu bɛe ni Musa la sariya ka Harijeene Mansaya ko fɔ. 14 Ni ai sɔnda ka la a la, Nabi Eli tɔɔ mɛn ko fɔra ko a ri na iko, Yaya le wo ri. 15 Tolo ye mɛn ma, wo tii ye a tolo malɔ kuma wo la. 16 «N ye bi mɔɔilu lala nfen ma? Ii bɔni denninilu la, menilu siini lɔfɛ rɔ. Ii ye a fɔla ii dupɔɔnɔnɔ ye ko: 17 «A ragbɛ. An ka fule fɔ ai ye, kɔni ai ma sɔn ka dɔn kɛ. An ka saya donkili la ai ye, kɔni ai ma kasi.» 18 «Baa Yaya nara, a ma dɔɔnnin kɛ, a ma minnin kɛ. Wo rɔ, mɔɔilu ka a fɔ ko jinato le a ri. 19 Mɔɔ Dɛnce fanan nara. A ye dɔɔnnin kela, a ye minnin kela. Wo rɔ, ai ka a fɔ ko wo ye noma ni dolominna le ri. Ko a ka a dupɔɔnɔnɔ kɛ niisankɔmiralailu ni kojuukɛlailu le ri. Kɔni famunyali ri jo sɔrɔn a kewaliilu fɛ.» 20 Wo kɔ rɔ, Isa tun ka kabannako siyaman kɛ so menilu kɔndɔ, a wulira wo mɔɔilu jalakila, baa ii tun ma tubi. 21 Isa ka a fɔ iko ko: «Korasenkailu, gbalo ye ai ye. Betisayidakailu, gbalo ye ai fanan

ye. Kabannako ba menilu kera ai rɔ, ni woilu tun kera Tiri so kɔndɔ, wala Sidɔn so kɔndɔ, ye mɔɔilu tun di kojuu ke boloka kebi waati jan. Ii tun di buurigbe ke ii kun dɔ, ka kasanbɔrɔ faanin bila ii kan na, ii la tubi tɔɔmasere ri. **22** Wo le kosɔn, n di a fɔ ai ye ko kiti lon wa se, ai la kiti ri gbeleya ka tamin Tirikailu ni Sidɔnkailu ta kan. **23** Kaperinahumukailu, ai don? Ai ri bonya haan ka se sankolo rɔ wa? Wo kuma tɛ! Ai ri jii fɔ ka se jahanama kɔndɔ! Baa kabannako ba menilu kera ai tɛma, ni woilu tun kera Sɔdɔmu so kɔndɔ, Sɔdɔmu so tun di tɛren ye haan bi. (Hadɛs g86) **24** Wo le kosɔn, n di a fɔ ai ye ko kiti lon wa se, ai la kiti ri gbeleya ka tamin Sɔdɔmukailu ta kan.» **25** Wo tuma, Isa ka a fɔ ko: «N Fa Alla, sankolo ni duukolo Maari, n ye baraka bilala i ye, i ka lɔnnin yiraka denninilu la, i ka wo doon mɔɔ famunyanilu ni hankilimailu ma. **26** Ɖɔn, n Fa. A diyara i ye ka wo ke. **27** «N Fa Alla ra fen beɛ karifa n na a la ko rɔ. Mɔɔ si ma Fa Alla Dence lɔn berebere ke fɔ Fa Alla. Mɔɔ si fanan ma Fa Alla lɔn berebere ke fɔ a Dence. Dence wo wa a Fa yiraka menilu la, woilu fanan di se a lɔnna. **28** «Ai menilu seɛni ai la donin ba kɔrɔ, ai ye na n ma. N di lafɔɔɔ di ai ma. **29** Ai ye n na donin ta gbeleke ta, ka n na karan mira, nde n jɛɛ majiini, ai ri niilafɔɔɔ sɔrɔn. **30** Ka a masɔrɔn, n na donin ta gbeleke tɛ gbiliya, n na donin de feya.»

ka kuma wo koro lon, ai tun te kiti labe moailu kan, menilu ma kojuu ke, 8 baa Mo Dence le ye Njoro lon tii ri.» 9 A bora ye ka wa wo moailu la salibon na. 10 Wo ka a teren ce bolofaani do ye ye. Mo doilu ka Isa majininka ko: «Ka mo lakendeya Njoro lon, wo dahani wa?» Baa ii tere ye fere jininna a ma. 11 Isa ka a fo ii ye ko: «Ni saa kelen pe ye ai ro do bolo don? Ni saa wo bera denka kondi Njoro lon, a tii te a labo wa? 12 Mo ka fisa saa ri paaon, wa di? Wo le ro, ka kojuma ke mo ye Njoro lon, wo le dahani.» 13 Isa ka ii jabi ten men ke, a ka a fo ce bolosani ye ko: «I bolo rasomon.» Ce ka a bolo rasomon men ke, a bolo kendeyara fewu ka ke ikomin a bolo to kelen. 14 Farisilu bora ka wa i jooon yen ka Isa faa ja ninin. 15 Ii tere ye men kan, Isa ka wo lon. Wo ro, a bora ye ka wa. Jama ba bilara a ko. A ka be lakendeya. 16 Koni a ka a fo woilu ye ka a magbeleya ko ii kana a la ko fo mo si ye. 17 A ka wo ke le kosa Alla la kuma ri kanbali, a ka men don Nabi Esayi da ro ko: 18 «N na baaraden le ten, ni sa men suwandi. A duman n ye kosebe, n ye niisondiyala a la ko ro. N di n Nii Seniman lana a fe, a ri kiti ko fo siya toilu ye. 19 A tena sooli kela, a tena perenna. Moailu tena a kan mena sila kan. 20 A tena gbal jaran dakadila, hali men da ratijan. A tena fitinna lasala, hali men ta ye sala, haan telen ye kunnafulen soon. 21 Siyailu be ri ii jii la ale kan.» 22 Wo ko ro, ii nara jinato do ri Isa ma. Jina tun ka a ja fuyen ka a ke bobo ri. Isa ka a lakendeya. Jinato kumara, a ja lakara. 23 Moailu be kabannakoyara. Ii ka a fo ko: «Men di kili ko Mansa Dawuda dence, ale le jin di wa?» 24 Farisilu ka wo men tuma men na, ii ka a fo ko: «Jinailu la kuntiiba Ibulusa le ye se dila ce jin ma ka jinailu ghen ka bo moailu fe.» 25 Koni Isa ka ii la miriya lon. Wo ro, a ka a fo ii ye ko: «Mansaya men moailu wa wuli ka i jooon kele, mansaya wo ri tija fewu. So kelen moailu, wala denbaya kelen moailu, wa wuli ka i jooon kele, so wo te men, bon wo fanan te men. 26 Wo ja kelen ma, ni Setana ye Setana gbenna, a ye a jere kelele. A la mansaya ri men wo ro di? 27 A ye di? Ni n ye jinailu gbenna Ibulusa baraka ro, ai la karandenilu ye jinailu gbenna yon baraka ro? Ai la karandenilu ri ai la kiti te. 28 Koni ni n ye jinailu gbenna Alla Nii Seniman baraka le ro, wo ra a yiraka ko Alla la Mansaya ra se ai tema. 29 Mo ti se donna ce fankama la bon kondi ka wo bolofenilu sonya ni a ma ce fankama

wo mira folo ka a sidi, wa di? A wa a sidi, a ri a bolofenilu sonya. **30** «Nba, mɔɔ men tɛ n fɛ, wo ye n juu le ri. Mɔɔ men tɛ n demenna ka mɔɔilu laden, wo ye baarala ka mɔɔilu lajensen. **31** Wo le kosɔn n di fɔ ai ye: mɔɔilu la kojuilu bɛɛ ni Alla tanama kumailu bɛɛ ri se makotola. Kɔni ni mɔɔ mɔɔ ka Nii Seniman tanama ko kɛ, Alla tɛna wo tii makotola fewu. **32** Ni mɔɔ ka Mɔɔ Dence mafa, a ri se makotola. Kɔni ni mɔɔ ka Nii Seniman mafa, a tɛ makoto dunɔɔa jɔn do yan, a tɛ makoto sini nato fanan. (aiɔn g165) **33** «Jiri men ka ji, wo den ka ji. Jiri men ma ji, wo den ma ji. Jiri ye lonna a den de fɛ. **34** Ai fɔnfɔnni munɔɔnailu! Ai ma ji. Ai ri se kuma juma folo wo rɔ di? Mɔɔ jusukun fani men na, a da ye wo le folo. **35** Mɔɔ juma ri kojuma kɛ, baa wo ye bola a juma yɔrɔ lakandannin rɔ. Kɔni mɔɔ men ma ji, wo ri kojuu kɛ, baa wo ye bola a juu yɔrɔ lakandannin rɔ. **36** N di a fɔ ai ye ko Alla la kiti tɛɛ lon wa se, mɔɔilu ka kuma jatɔnɔntan menilu fɔ ii da rɔ, ii ri woilu bɛɛ fokun fɔ Alla ye, **37** baa i la kumailu ri kɛ sababu ri, Alla ri jɔ di i ma, wala a ri kiti labe i kan.» **38** Wo kɔ rɔ, Farisi doilu ni sariya karanmɔɔ doilu ka a fɔ a ye ko: «An na karanmɔɔ, an ye a fɛ i ye tɔɔmasere kabannakoma do kɛ an jana, ka a yiraka ko Alla ye i fɛ.» **39** Isa ka ii jabi: «Bi mɔɔilu kewaliilu juuman. Ii tɛ sɔnna ka to Alla kɔ. Ii ye a fɛ ka tɔɔmasere kabannakoma yen, kɔni tɔɔmasere si tɛ yiraka ii la ni Nabi Junusa ta tɛ. **40** Baa Nabi Junusa ka tele sawa ni su sawa kɛ jɛɛ ba kondɔ na men ma, Mɔɔ Dence fanan di tele sawa ni su sawa kɛ duu kɔrɔ wo na ma. **41** Alla wa mɔɔilu la kiti tɛɛ lon men, Ninibekailu ri wuli ka sɔn la bi mɔɔilu la, baa Nabi Junusa ka woilu kawandi tuma men na, ii ka tubi ka na Alla ma. Sisen, mɔɔ do ye yan, men ka bon Nabi Junusa ri. **42** Alla wa mɔɔilu la kiti tɛɛ lon men, Seba jamana mansa muso ri wuli ka sɔn la bi mɔɔilu la, baa a bɔra fɔɔ dunɔɔa kun do la ka na a tolo malɔ mansa Sulemani la famunyali kumailu la. Sisen, mɔɔ do ye yan, men ka bon mansa Sulemani ri. **43** «Jina wa gbɛn ka bɔ cɛɛ do rɔ, a ri yɔrɔ jaranilu taamataama wula kondɔ ka jɔɔɔɔ diya jinin. Kɔni a ri kaja. **44** Wo kɔ rɔ, a ri a fɔ ko: «N di n kɔsɛ ka wa n bɔ diya rɔ.» A wa se ye, a ri a tɛren ko yɔrɔ wo rakolon de, ka seninya ikomin bon men da firan ka a kondɔ rabɛn. **45** Wo rɔ, jina ri wa ka jina wɔrɔnwula laden, menilu ka juu a jɛɛ ri. A ni woilu bɛɛ ri na ka don yɔrɔ wo rɔ ka ii sii ye. A laban, jinato

la ko ri juuya ka tamin a foloman na. Bi mɔɔ juuila ta ye kela wo na le ma.» **46** Nba, ka Isa to kumala jama ye, a na a ni a dɔɔɛɛilu nara ii lo kɛnɛ ma, ko ii ye a fɛ ka kuma a ye. **47** Mɔɔ do ka a fɔ Isa ye ko: «I na ni i dɔɔɛɛilu lɔni kɛnɛ ma. Ii ye a fɛ ka kuma i ye.» **48** Isa ka mɔɔ wo jabi: «Yon ye n na ri? N dɔɔɛɛilu ye yon ni yon di?» **49** A ka a bolo lo a la karandenilu la. A ka a fɔ ko: «Mɔɔ jininu le n na ni n dɔɔɛɛilu ri, **50** baa mɔɔ menilu ye n Fa sawo kela, n Fa mɛn ye sankolo rɔ kɔnin, woilu le ye n dɔɔɛɛilu ri, a ni n dɔɔmusoilu ni n nailu.»

13 Wo lon kelen, Isa bɔra bon na ka wa a sii dala da la. **2** Jama ba ka ii laden a laminin dɔ. Wo rɔ, a donda kulun do kondɔ ka a sii. Jama bɛɛ lɔni tora gberɛ ma ye. **3** A ka ko siyaman fɔ ii ye kuma kɔrɔlamailu rɔ. A ka a fɔ ko: «Ai tolo malɔ. Sifoyila do bɔra ka wa si foyi diya sɛnɛ rɔ. **4** Ka a to si foyila, si doilu bera sila dala. Kɔnɔilu nara woilu ta ta. **5** Si doilu bera farama yɔrɔ kan, banku ma siya yɔrɔ men. Si woilu ferenda jona, baa banku ma siya ye. **6** Tele bɔra kɔsɛɛ tuma men na, ii mɔrɔnmɔrɔnda. Ii jara, baa ii luluilu ma don duu rɔ kɔsɛɛ. **7** Si doilu bera bin wɔninma yɔrɔ rɔ. Sumanilu wulira men kɛ, wɔninilu fanan wulira ka ii dɔɔn. **8** Nba, si doilu fanan bera duu duman dɔ. Suman woilu sɔnda kɔsɛɛ. Si doilu ka ii jɔɔn kɛmɛ kɛ, doilu ka ii jɔɔn biwɔɔrɔ kɛ, doilu ka ii jɔɔn bisawa kɛ. **9** Tolo ye men ma, wo tii ye a tolo malɔ kuma wo la.» **10** Karandenilu ka ii madon Isa la ka a mapininka ko: «Nfenna i ye kumala mɔɔilu ye kuma kɔrɔlamailu rɔ?» **11** A ka a fɔ ii ye ko: «Harijeene Mansaya ko menilu doonni tɛɛ, woilu lɔnnin da di ai le ma. Kɔni wo ma di ii ma, **12** baa fen ye men bolo, do ri la wo tii ta kan. A ta ri siyaya. Kɔni fen tɛ men bolo, hali fitini men ye a bolo, wo ri mira a la. **13** Wo le kosɔn, n ye kumala ii ye kuma kɔrɔlamailu rɔ, baa ii ye ragbeli kela, kɔni ii tɛ foyi yenna. Ii ye ii tolo malɔla, kɔni ii tɛ foyi menna, ii tɛ foyi famunna. **14** Wo rɔ, ii ka a kɛ, Nabi Esayi ka men fɔ, wo ra kanbali. A ka a fɔ ko: «Ai ri ai tolo malɔ kɔsɛɛ, kɔni ai tɛna foyi famunna. Ai ri ragbeli kɛ kɔsɛɛ, kɔni ai tɛna foyi yenna. **15** Baa siya jɔn da ii ban famunyali ma. Ii ra ii tolo gbɛɛn ka ii na masidi. Ni wo tɛ, ii na tun di yenni kɛ, ii tolo tun di mɛnni kɛ, ii hankili tun di famunyali sɔrɔn, ii tun di ii kɔsɛ ka na ndɛ Alla ma. Wo rɔ, n tun di ii kisi.» **16** «Kɔni ai ye

barakadenilu le ri, baa ai ja ye yenni kela, ai tolo fanan ye menni kela. 17 N di tuja fɔ ai ye: ai ja ye men yenna, a loo tere ye nabi siyaman ni maa telenni siyaman na ka wo yen, koni ii ma fere saron ka ii ja la wo kan. Ai tolo ye men namenna, a loo tere ye ii la ka wo men, koni ii ma fere saron ka ii tolo malo a la.» 18 Isa ka a fɔ ko: «Ai tolo malo, ai ri sifyila kuma korolama lamen. 19 Menilu wa Harijeene Mansaya kuma lamen, koni ii te a famun, Ko Juu Tii nala wo ro, ka a bo ii jusu ro. Woilu keni le ikomin si menilu bila sila kofe. 20 Si men bera farama yoro kan, wo ye moailu le ri men da Alla la kuma lamen, ka a mira i koro ka sewa. 21 Koni lulu ti ye, a ni kuma wo ma sabati ii jusukun do bere bere ke. Ii te men ba ke lemeniya sila kan, baa ni gbeleya ka ii saron, wala ni moailu ka ii toro Alla la kuma koson, ii ri sila bila i koro. 22 Si men bera bin woninma yoro ro, wo le moailu men ka Alla la kuma lamen, koni dunya koilu hamin da don ii jusukun do. Nanfulu loo ri ii mira ka ii magberenke. Ko woilu bee koson, Alla la kuma ri mabali ii jusukun do, ka ke ikomin senefen jatontan, men ma den. (aiɔn g165) 23 Nba, si men bera duu duman do, wo le maa ri men ye Alla la kuma menna ka a famun. Kuma wo ri sabati a jusukun do, ka ke ikomin suman si men ye jala ka i joon keme ke, wala i joon biwooro, wala i joon bisawa.» 24 Isa ka kuma korolama gbere fɔ ii ye. A ka a fɔ ko: «Harijeene Mansaya ye ikomin cee do la ko. A ka suman si juma foyi a la sene ro. 25 Koni, ka moailu bee to sunoo ro su ro, a juu nara bin juu do kise foyi sumanfe wo ro, ka wa. 26 Nba, suman ferenda ka wuli, ka a den. Wo tuma, moailu ka bin juuilo fanan yen. 27 Senetii la jonilu wara a fɔ a ye ko: «An tii, i ma suman si juma foyi i la sene ro wa? Bin juu woilu boni mi ten?» 28 Senetii ka a fɔ ko: «N juu do no le.» Ii ka a mapininka ko: «I ye a fe an ye wa binilu bo sumanfe wo ro wa?» 29 A ka a fɔ ko: «Een, ai ye a to ye. Ni wo te, ni ai ka binilu bo, ai ri suman doilu fanan bo. 30 Ai ye ii bee to ye. Ii ye wuli i joon fe fɔ sumanka waati wa se. Ni sumanka waati sera, n di a fɔ sumankailu ye ko ii ye bin juuilo folo bo, ka ii lasidi, ka ii janin. Wo wa ke, ii ri suman ka ka a ladon n na bondon kondoo.» 31 Isa ka kuma korolama gbere fɔ moailu ye. A ka a fɔ ko: «Harijeene Mansaya ye ikomin boron fira kise. Cee do ka boron fira kise lan a la sene ro. 32 Kise wo dooman ka tamin kiseilu bee kan.

Koni a wa feren ka wuli, a ri bonya ka tamin nakofen bee kan. A ri ke ikomin jiri, ka bolon bailu labo, fɔo waa ro konoilu ri se ii aanilu lala a bolonilu la.» 33 A ka kuma korolama gbere fɔ ii ye. A ka a fɔ ko: «Harijeene Mansaya ye ikomin leben, muso ka men dooni ke farinin muun kilo muwan ni kelen do ka wo ke deeba ri. Leben wo ka deeba bee lawuli ka a funun.» 34 Isa ka wo bee fɔ jamailu ye kuma korolamailu le ro. A ma foyi fɔ ii ye ni a ma wo fɔ kuma korolama ro. 35 A ka a ke ten sa nabi la kuma ri kanbali, men ka a fɔ ko: «N di kuma kuma korolamailu le ro. Ko menilu doonni kebi dunya dan waati la, n di woilu fɔ.» 36 Wo ko ro, Isa bora jama fe ka wa don bon na. A la karandenilu ka ii madon a la, ka a fɔ a ye ko: «Kuma korolama men ye bin juu wuli ko folo sene ro, i ye wo koro fɔ an ye.» 37 Isa ka ii jabi: «Men ye suman si juma foyila, wo ye Moo Dence ri. 38 Sene wo le ye dunya ri. Suman si juma, wo ye mansaya denilu ri. Bin juuilo ye Kojuu Tii la moailu le ri. 39 Juu men ka bin juu kiseilu foyi sene ro, wo le Ibulusa jere ri. Sumanka waati, wo le ye dunya laban di. Sumankailu ye melekailu ri. (aiɔn g165) 40 Bin juuilo ye ladenna ja men ma ka janin ta la, wo joon di ke dunya laban waati. (aiɔn g165) 41 Moo Dence ri a la melekailu kelaya ka na. Menilu ye moailu bilala kojuu ke ro, a ni menilu ye kojuu kela, a la melekailu ri woilu bee laden ka ii bo Moo Dence la Mansaya ro. 42 Melekailu ri woilu lafili ta ba ro, kasi ni a jin macin ye yoro men do. 43 Koni maa telenniilu ri bonya saron ka melenmelen ikomin tele ii Fa la mansaya ro. Tolo ye men ma, wo tii ye a tolo malo kuma wo la.» 44 Isa kan iko ko: «Harijeene Mansaya ye ikomin nanfulu men doonni duukolo koro sene do ro. Lon do ro, cee do ka wo yen. A ka a ta ka a dokon duukolo koro kokura. A sewani ba wara a bolofenilu bee majira, ka na sene wo san. 45 «Harijeene Mansaya ye ikomin julace men ye koronkise jumailu jininna. 46 Lon do ro, a ka koron kise juma do yen, men ka ji ka tamin. A wara a bolofenilu bee majira, ka na koron kise wo san. 47 «Harijeene Mansaya ye ikomin joo fanan, moailu ka men fili kooji ro, ka jee su bee mira. 48 A wa fa jee la, jeemiralailu ri a somon ka a labo gbere ma. Ii ri ii sii ka jeeilu rawoloma. Menilu ka ji, ii ri woilu bila muranilu kondoo. Menilu ma ji, ii ri woilu lafili. 49 A ri ke wo ja le dunya laban waati. Melekailu ri moo juuilo rawoloma ka ii bo moo telenniilu ro, (aiɔn g165) 50

ka ii lafili ta ba rɔ, kasi ni a jin macin ye yɔrɔ men dɔ.» **51** Isa ka karandenilu majininka ko: «Ai ka kuma jin bee famun wa?» Ii ka a fɔ ko: «Ɔɔn.» **52** Wo rɔ, Isa ka a fɔ ii ye ko: «Nba, sariya karanmɔɔ menilu ra karan Harijeene Mansaya ko rɔ, woilu bee ye ikomin lutii men ye fen kura ni fen kɔrɔ fila bee labɔla a la nanfulu lamara diya rɔ.» **53** Nba, Isa banni kuma kɔrɔlama wo fɔla, a bɔra yɔrɔ wo rɔ ka wa. **54** A wara a wara so. A tere ye mɔɔilu karanna salibon kɔndɔ ye. A lamembailu kabannakoyara, ka a fɔ ko: «Cee jin ka famunyali wo sɔrɔn mi? Kabannako ke sebaya men ye a bolo, a ka wo sɔrɔn mi? **55** Jirisila dence le te wa? A na le te Mariyamu ri wa? Yakuba ni Yusufu ni Simɔn ni Judi, a dɔɔceilu te woilu ri wa? **56** A dɔɔmusoilu bee te an wara yan wa? Nba, a ka famunyali ni sebaya jin sɔrɔn mi?» **57** Miriya wo le kera sababu ri ka ii bee kundatijan, ii ma la Isa la. Isa ka a fɔ ii ye ko: «Mɔɔilu ye nabi bonyala yɔrɔ bee rɔ fɔ a jere wara, a ni a la denbayailu tema.» **58** Isa ma kabannako siyaman ke yɔrɔ wo rɔ ka a masɔrɔn mɔɔilu la lemeniyabaliya fe.

14 Nba, wo waati la, mansa Herodi ka Isa la ko men. **2** A ka a fɔ a la baaradenilu ye ko: «Yaya le jin. A ra wuli ka bɔ saya rɔ. Wo le ka a ke, sebaya ye a bolo ka kabannakoilu ke.» **3** Nba, mansa Herodi tun da Yaya mira ka a sidi ka a bila kaso la. A ka wo ke a kɔrɔce Filipe muso le kosɔn, men tɔɔ ko Herodiyasi, **4** baa Yaya tora a fɔla a ye ko: «Muso wo ma kan ka sii i kun. Wo dahani te!» **5** Herodi tun ye a fe ka Yaya faa, koni a silanni tere jama ye, baa jama tere ye Yaya jatela nabi le ri. **6** Herodi sɔrɔnlon sankunben kera lon men, ii ka tolon ke. Herodiyasi denmuso ka dɔn ke mɔɔilu tema tolon diya ye. Wo diyara Herodi ye kosebe. **7** Wo rɔ, a ka a kali sunkurun ye ko a wa men jinin a fe, a ri wo di a ma. **8** Sunkurun na ka a fɔ a ye a ka kan ka men jinin mansa fe. Wo rɔ, a wara a fɔ mansa ye ko: «N ye a fe i ye muran di n ma, Yaya kun ye men kɔndɔ.» **9** Kuma wo ka mansa niilafin kosebe. Kɔni a tun da ban a kalila a la mɔɔ kiliniilu bee jana. Wo rɔ, a ka jamarili di a la mɔɔilu ma ko ii ye Yaya kun di a ma. **10** A ka mɔɔ lo Yaya kun tɛla a la kaso la. **11** A ka a kun tɛ a la ka a bila muran do kɔndɔ. A nara wo ri sunkurun ma. Sunkurun wara a di a na ma. **12** Yaya la karandenilu nara a su ta ka wa a sutura. Ii wara wo kibaro lase Isa ma. **13** Isa ka Yaya

faa ko men tuma men na, a kelen donda kulun dɔ ka bɔ ye ka wa. A wara se yɔrɔ do ma, mɔɔ tun te yɔrɔ men. Mɔɔilu ka a wa ko men tuma men na, ii bɔra soilu kɔndɔ ka wa a ko ii sen na. **14** Isa bɔra kulun kɔndɔ tuma men na, a ka jama ba yen. Ii kininkinin donda a la. Jankarɔto menilu tere ii rɔ, a ka woilu lakendeya. **15** Wura fe, a la karandenilu ka ii madon a la ka a fɔ a ye ko: «A ragbe, an ye wula le kɔndɔ yan. Su ra ko. I ye sila di jama ma sa ii ri wa dɔɔnninfen san diya yan naminin so mesenilu kɔndɔ.» **16** Isa ka ii jabi: «Ii mako te wo la. Ai jere ye dɔɔnnin di ii ma.» **17** Karandenilu ka a fɔ ko: «Foyi te an bolo yan fɔɔ burukala loolu ni jee fila.» **18** Isa ka a fɔ ko: «Ai ye na woilu ri n ma yan.» **19** A ka a fɔ jama ye ko ii ye ii sii duu ma bin kende kan. Wo kɔ rɔ, a ka burukala loolu ni jee fila ta, ka a ja layele sankolo ma ka baraka bila Alla ye. A ka buru rakadikadi, ka a di a la karandenilu ma. Ii ka a rata la jama tema. **20** Mɔɔ bee ka dɔɔnnin ke ka ii fa. Jama banni dɔɔnninna, Isa la karandenilu ka buru kunkundun toilu laden, ka see tan ni fila lafa wo rɔ. **21** Jama men ka dɔɔnnin wo ke, cee waa loolu jɔɔn tere ye a rɔ. Musoilu ni denilu ma jate. **22** Wo kɔ rɔ, Isa ka a fɔ a la karandenilu ye i kɔrɔ ko ii ye don kulun kɔndɔ. Ko ii ye wa dala kɔma a jɛrɔ. Ko ale wato sila dila jama ma. **23** Nba, a banni sila dila jama ma, Isa kelen wara Alla tara diya koyinke do kan. Su kora ka a teren a kelen ye ye fɔlɔ. **24** Wo tuma, karandenilu la kulun da janfa pon gbelemala la. Ji kuruiilu tere ye ii la kulun namaala. Fɔɔɔ tere ye ii kunbenna. **25** Dondon kasi waati jɔɔn, Isa ka a taama ji kan ka wa ii kɔ. **26** Kɔni karandenilu ka a taamatɔla yen ji kan tuma men na, silan ba ka ii mira. Ii ka a fɔ ko, «su kɔrɔ do jiya le!» Ii kulera, baa ii silanni. **27** Kɔni Isa kumara ii ye i kɔrɔ. A ka a fɔ ko: «Ai ye ai jusulatee! Nde le. Ai kana silan!» **28** Piyeri ka a fɔ ko: «Maari, ni ile le, i ye n jamari ko n ye taama ji kan ka wa i teren ye.» **29** Isa ka a fɔ ko: «Na.» Piyeri jiira ka bɔ kulun kɔndɔ ka taama ji kan ka wa Isa kɔ. **30** Kɔni Piyeri ka a yen tuma men na ko fɔɔɔ fanka ka bon kojuuya, a silanda ka jii damira ji kɔrɔ. A kulera ko: «Maari, i ye n kisi!» **31** Isa ka a bolo rasɔmɔn i kɔrɔ ka Piyeri mira. A ka a fɔ a ye ko: «Ile, men na lemeniya ka dɔɔ. Nfenna i ye sikasikala?» **32** Isa ni Piyeri donda kulun kɔndɔ tuma men na, fɔɔɔ ka a lɔ. **33** Karanden menilu tere ye kulun kɔndɔ, woilu ka ii birin Isa kɔrɔ. Ii ka a fɔ ko: «Tupɔ le, ile

le Alla Dence ri.» 34 Nba, ii ban men keni dala tɛɛla, ii sera Kenesareti mara rɔ. 35 Ye mɔɔilu ka a jayen tuma men na ko Isa le, ii ka mɔɔilu lɔ a na ko fɔla mara fan bɛɛ rɔ. Wo rɔ, mɔɔilu nara ii la jankarɔtoilu bɛɛ ri Isa ma, 36 ka a madiya ko a ye dijɛ ii ye ii bolo maa a la duruki dakun gbansan na. Mɔɔ mɔɔ ka a bolo maa a la, woilu bɛɛ kendeyara.

15 Wo kɔ rɔ, Farisi doilu ni sariya karanmɔɔ doilu bɔra Jerusalemu ka na Isa teren. 2 Ii ka a majininka ko: «Nfenna i la karandenilu ye an benbailu la landa tijanna? Ii ye dɔɔnnin kela ka a teren ii ma ii bolo lako fɔlɔ.» 3 Isa ka a fɔ ii ye ko: «Ai don? Nfenna ai ye ai la landailu bonyala ka Alla la sariya tijan? 4 Baa Alla ka a fɔ ko: «I ye i na ni i fa bonya.» Ko: «Ni mɔɔ men ka a fa wala a na danka, wo tii ka kan ka faa le.» 5 Kɔni ai ka a fɔ ko mɔɔ ri se a fɔla a fa wala a na ye ko: «I ka kan ka demenfen men sɔrɔn n bolo, n da wo bila a dan na Alla ye.» 6 Ai ka a fɔ ko ni a ka a fɔ ten, a diyagboyani tɛ butun ka a fa bonya niilifen na. Wo rɔ, ai ra Alla la kuma to ye, ka ai la landailu bila a nɔ rɔ. 7 Ai jɛremayuwailu, Nabi Esayi ka men fɔ ai la ko rɔ fɔlɔfɔlɔ, wo benni kosebɛ. A ka a fɔ ko: 8 «Mɔɔ jinilu ye n bonyala ii da le la, kɔni ii jusukun ma senin n na muume! 9 Ii ye n batola fuu. Ii ye mɔɔilu karanna menilu la, woilu tɛ foyi ri fɔɔ adamadenilu la jamariliilu.» 10 Wo kɔ rɔ, Isa ka jama kili, ka a fɔ ii ye ko: «Ai bɛɛ ye ai tolo malɔ n na kuma la ka a famun. 11 Mɔɔ ye fen fen donna a da rɔ ka a dɔɔn, wo si ti se mɔɔ nɔɔla. Kɔni menilu ye bɔla mɔɔ da rɔ, wo le ye mɔɔ nɔɔla.» 12 A la karandenilu ka ii madon a la, ka a fɔ a ye ko: «I ma a lon ko i la kuma gbara Farisilu la wa?» 13 Isa ka a fɔ ko: «N Fa men ye sankolo rɔ, ni wo jɛrɛ ma lannifen men lan, woilu ri bɔ ka faa. 14 Ai ye Farisilu to ye. Ii ye ja fuyenilu le ri, ii jɛrɛ le ye i jɔɔn na gbeleke mirabailu ri. Ni ja fuyen don ka ja fuyen do la gbeleke mira, ii fila bɛɛ ri be denka rɔ.» 15 Piyeri ka a fɔ Isa ye ko: «Kuma kɔrɔlama wo kɔrɔ fɔ an ye.» 16 Isa ka a fɔ ko: «A ye di? Ai fanan ma se ko jayenna wa? 17 Ai ma a jayen wa ko fen men ye donna mɔɔ da rɔ, wo ye wala a kɔɔn le rɔ? Mɔɔ wo wa wa kɔkan, fen wo ri bɔ. 18 Kɔni kuma menilu ye bɔla mɔɔ da rɔ, woilu ye bɔla a jusukun de rɔ. Woilu le ye mɔɔ nɔɔla, 19 baa ko kɔrɔn men ye bɔla mɔɔ jusukun dɔ, woilu le jin di: miriya juu, mɔɔfaa,

kaninkela, jatɔya su bɛɛ, supali, sereya juu bɔ, a ni mɔɔ tɔɔ tijan. 20 Ko woilu le ye mɔɔ nɔɔla. Kɔni ka dɔɔnnin kɛ bolo lakobali la, wo tɛ mɔɔ nɔɔla.» 21 Wo kɔ rɔ, Isa bɔra yɔrɔ wo rɔ ka wa Tiri ni Sidɔn mara rɔ. 22 Ye muso do nara Isa teren. Kanaanka le tɛrɛ a ri. A tɛrɛ ye a kule kan nabɔla ko: «Maari, Dawuda dence, i ye hina n na. Jina do ye n denmuso tɔrɔla kojuyaya!» 23 Kɔni Isa ma foyi fɔ. A la karandenilu ka ii madon a la, ka a madiya ko: «Muso jin gben, a bilani an kɔfɛ ka a kule kan nabɔ kojuyaya.» 24 Isa ka a fɔ ko: «Alla ma n kelaya mɔɔ gbɛrɛ si ma ni Isirayelikailu tɛ, woilu menilu ye ikomin saa tununnilu.» 25 Kɔni muso wo nara a be Isa sen kɔrɔ, ka a fɔ a ye ko: «Maari, i ye n demen.» 26 Isa ka a fɔ ko: «Ka denninilu la dɔɔnnin ta ka a lafili wuluilu kɔrɔ, wo ti ben.» 27 Muso ka a jabi: «Maari, tɔɔja le wo ri. Kɔni wuluilu ye dɔɔnnin buruburu dɔɔnna, men ye bela duu ma ii tiilu la tabali kɔrɔ.» 28 Isa ka a jabi: «Aa, muso. I la lemeniya ka bon! I ka men jinin, a ye kɛ i ye.» A denmuso kendeyara wo waati kelen. 29 Isa bɔra yɔrɔ wo rɔ, ka wa Kalile Dala da la. A yelera koyinke do kan ka a sii ye. 30 Jama ba nara a teren. Ii nara nambarailu ri, a ni ja fuyenilu ni bolokelenilu ni boboilu ni jankarɔto siyaman gbɛrɛilu. Ii nara woilu bɛɛ ri, ka ii lala Isa kɔrɔ. A ka ii bɛɛ lakendeya. 31 Ii ka ii yen tuma men na ko boboilu ra kuma damira, bolokelenilu ra kendeya, nambarailu ra ii taama, a ni jafuyenilu ja ra laka; jama kabannakoyara. Ii bɛɛ ka Isirayelikailu la Maari Alla tando. 32 Isa ka a la karandenilu kili, ka a fɔ ii ye ko: «Jama jin kininkinin ye n na. Ii ra tele sawa le kɛ n dafɛ yan. Dɔɔnnifen si tɛ ii bolo. N tɛ a fɛ ka sila di ii kɔnkɔto ma ten. Ni wo tɛ, ii ri kiron ii la sila la.» 33 Karandenilu ka Isa jabi: «An di buru sɔrɔn mi wula kɔɔdo yan, men di jama ba jin jɔɔn bɔ?» 34 Isa ka a fɔ ii ye ko: «Burukala yeli ye ai bolo?» Ii ka a fɔ ko: «Burukala wɔrɔnwula, a ni jɛɛ mesenni dando» 35 Isa ka a fɔ jama ye ko ii ye ii sii duu ma. 36 A ka burukala wɔrɔnwula ni jɛɛ woilu ta, ka baraka bila Alla ye, ka ii rakadikadi, ka ii di karandenilu ma. Karandenilu ka woilu ta ka ii ratalatala jama tema. 37 Jama bɛɛ ka dɔɔnnin kɛ ka ii fa. Buru kunkundun ni jɛɛ tɔ men toni, Isa la karandenilu ka see wɔrɔnwula lafa wo rɔ. 38 Cɛɛ mɔɔ waa naanin ka dɔɔnnin kɛ. Musoilu ni denninilu ma jate. 39 A ka sila di jama ma, Isa donda kulun do kɔɔdo ka wa Makadan mara rɔ.

16 Farisilu ni Sadusiilu nara ka Isa korobbo. Ii ka a fo ko a ye toomasere kabannakoma do ke ii jana, men boni sankolo ro. **2** Isa ka a fo ko: «Ni ai ka sankolo ja wulenni yen fitiri waati, ai ri a fo ko sancu tena nala sini. **3** Sooma, ni ai ka sankolo ja finni yen, ai ri a fo ko sancu ri na bi, baa san da fin. Nba, ai kusan sankolo koilu faranfaasila ka woilu famun. A ye di wo ro? Toomasere menilu ye kela waati jin na, nfenna ai ti se ka woilu famun? **4** Moo juuulu ni lemeniyabaliilu ye a fe ka toomasere kabannakoma yen, koni toomasere si te yiraka ai la ni Nabi Junusa ta joon te.» Wo ko ro, a ka ii to ye ka wa. **5** Nba, Isa ni a la karandenilu wara dala ko. Koni karandenilu jinara, ii ma buru ta. **6** Isa ka a fo ii ye ko: «Ai ja lo. Ai ye ai janto ai jere ro Farisilu ni Sadusiilu la leben kanma.» **7** Karandenilu ka a fo i joon ye ko: «An ma na buru ri. Wo le ka a ke, a ka kuma wo fo.» **8** Isa ka ii la miriya lon. Wo ro, a ka a fo ii ye ko: «Ai la lemeniya ka doo! Nfenna ai ye a folo i joon ye ko buru te ai bolo? **9** Ai ma a payen folo wa? N ka burukala loolu ta ka cece waa loolu balo men ke, a ni ai ka see jate men nafa buru kunkundun toilu la, wo ra bo ai kondoo wa? **10** N ka burukala woronwula ta ka cece waa naanin balo men ke, a ni ai ka see jate men nafa buru kunkundun toilu la, wo ra bo ai kondoo wa? **11** N kan tun te buru ma. Nfenna ai ma wo payen folo? Nba, ai ye ai janto ai jere ro Farisilu ni Sadusiilu la leben kanma.» **12** Wo ro, karandenilu ka a payen ko Isa ma a fo ii ye ko «ai ye ai janto ai jere ro buru leben kanma.» A ka a fo ii ye ko «ai ye ai janto ai jere ro Farisilu ni Sadusiilu la karan de kanma.» **13** Awa, Isa ni a la karandenilu seni Sesare Filipi mara ro, a ka ii majininka ko: «Mooilu ye Moo Dence jatela yon di?» **14** Ii ka a jabi: «Doilu ka a fo ko Yaya le. Doilu ka a fo ko Nabi Eli le. Dogbereilu ka a fo ko Nabi Jeremiya le, wala nabi gber, men taminda koroman.» **15** A ka ii majininka ko: «Ai don? Ai ye n jatela yon di?» **16** Simon Piyeri ka a fo ko: «I ye Nenematomonin de ri, men ye Alla jenema Dence ri.» **17** Isa ka a jabi: «Junusa dence Simon, i ye barakaden de ri, baa i ka men fo jin di, adamaden si ma wo fo i ye. N Fa Alla men ye sankolo ro, wo le ka a yiraka i la. **18** N di a fo i ye fanan ko ile le Piyeri ri, men koru ye ko farakolo. N di n na lemeniya jama lalo farakolo wo kan. Saya ni a fanka tena no soronna dekuru wo ma. (Hadēs g86) **19** N di

Harijeene Mansaya dapinilu di i ma. Ni i ka fen fen sidi duukolo kan yan, wo ri sidi sankolo ro. Ni i ka fen fen fulen duukolo kan yan, wo ri fulen sankolo ro fanan.» **20** Isa ka a fo ii ye ka a magbeleya kosebe ko ii kana a fo moo si ye ko ale le Nenematomonin di. **21** A ka a fo ii ye ko a ka kan ka wa Jerusalemu ka toro siyaman ba soron moobakoroiilu ni sarakalaseba kuntilu ni sariya karanmooilu bolo. A ka kan fanan ka faa, a ni tele sawanan, ka wuli ka bo saya ro. **22** Piyeri ka a kili ka a mabo karanden toilu la dooni, ka a makuma damira. A ka a fo ko: «Maari, Alla ye i tanka wo ma. Wo ti kela fewu!» **23** Koni Isa ka a kofeni ka Piyeri makuma ko: «Ile, Setana. Bo n koru! Ile ye n kundatijanna le ri, baa Alla sawo ye men di, i te i mirila wo ma, foo mooilu sawo.» **24** Wo ko ro, Isa ka a fo a la karandenilu ye ko: «Ni moo men ye a fe ka a bila n ko, foo wo tii ye a ban a jere ro ka a gbongbon jiri mira ka a jere bila n ko, **25** baa moo men ye a fe ka a nii kisi, wo tii ri bono jenemaya berebere la. Koni ni moo men bonora a nii la nde koson, wo tii ri a jere kisi. **26** A ye di? Ni moo ka dunuya bee soron ka bono jenemaya berebere la, dunuya soron ri nfen ja a ma wo ro? Moo ri se nfen dila ka a nii kunka? **27** Nde Moo Dence ri na n Fa nkoru ro, n ni a la melakailu. Wo lon, n di bee sara ka a ben a tii kewaliilu ma. **28** N di tupa fo ii ye. Doilu ye ai tema yan, menilu te sa ni ai ma Moo Dence natola yen ka ke mansa ri.»

17 Nba, tele wooro taminnin koru, Isa ka Piyeri ni Yakuba ni wo dooce Yuhana kili ka wa ii ri koyinke jan do kan. Moo gber tun te ye. **2** Isa keja yelemanda karanden sawa woilu jakoru. A jakorola melenmelenda ikomin tele. A la faaninilu gbera pepe ikomin yelen. **3** Nabi Musa ni Nabi Eli bora gbe ro karanden sawa woilu jakoru. Woilu ni Isa tere ye kumala i joon ye. **4** Piyeri ka a fo Isa ye ko: «Maari, an na yan, wo benni. Ni i sonda, n di gba sawa lo, i ta kelen, Nabi Musa ta kelen, a ni Nabi Eli ta kelen.» **5** Ka Piyeri to kuma wo la, duru yelen nara ka birin ii kun na. Kumakan do bora duru ro ko: «N diyana dence le ten. N sewani ale la kosebe. Ai ye ai tolo malo a la.» **6** Karandenilu ka kuma wo men tuma men na, ii silanda kojuuya foo ka ii be duu ma ka ii ja birin. **7** Koni Isa ka a madon ii la ka a bolo maa ii la, ka a fo ii ye ko: «Ai kana silan, ai ye wuli.» **8** Ii ka ii jakorota tuma men na, ii ma moo si yen foo Isa kelen pe.

9 Ka Isa ni a la karandenilu to jiila ka bɔ koyinke la, a ka ii jamari ko, ii ka ko mɛn yen, ii kana wo fɔ mɔɔ si ye, fɔ Mɔɔ Dence wa wuli ka bɔ saya rɔ. 10 Ii ka a majininka ko: «Nfenna sariya karanmɔɔilu ye a fɔla ko Nabi Eli fɔlɔ le ka kan ka na?» 11 Isa ka ii jabi: «Tɔɔna le, Nabi Eli ri na ka fen bɛɛ rabɛn. 12 N ye a fɔla ai ye ko Nabi Eli ra ban nala. Kɔni mɔɔilu ma a lɔn. Ii ka ii sawonan koilu bɛɛ kɛ a la. Mɔɔ Dence fanan di tɔrɔ ii bolo wo ɲa kelen de ma.» 13 Karandenilu ka a ɲayen wo rɔ ko a ye kumala ii ye Yaya le la ko kan. 14 Isa ni karandenilu sera jama rɔ tuma mɛn na, cɛɛ do ka a madon Isa la. A ka a ɲɔnkin Isa kɔrɔ ka a fɔ ko: 15 «Maari, i ye hina n dence la. Kerekere mansa ye a la, a ra tɔrɔla kosebe. Sijna siyaman a ri a labe ta rɔ, walama ji rɔ. 16 N nara a ri i la karandenilu ma, kɔni ii ma se a lakendeyala.» 17 Isa ka a fɔ ko: «Ai bi mɔɔilu ye lemeniyabali ni kun gbɛdenilu le ri. N di to ai tɛma haan waati juman? N di ai la ko muɲunnin fɔɔ waati juman? Nba, ai ye na den di n ma yan.» 18 Isa jamanda jina ma. Wo rɔ, jina bɔra den fɛ. Den kendeyara i kɔrɔ ye. 19 Wo kɔ rɔ, Isa la karandenilu ka ii madon a la ka a majininka ii dan na ko: «Nfenna andeilu ma se jina wo gbenna?» 20 Isa ka ii jabi: «Ai ma se ka a masɔrɔn ai la lemeniya le ka dɔɔ. N di tɔɔna fɔ ai ye: Hali ni ai la lemeniya dɔɔman ikomin bɔrɔn fira kise, ni ai ka a fɔ koyinke ɲin ye ko a ye bɔ a nɔ rɔ ka wa, a ri wa. Ko si tɛ ye, ai ti se mɛn kela. 21 [Kɔni jina ɲin ɲɔn ti se bɔla mɔɔ fɛ, ni ai ma sun don ka Alla tara.]» 22 Nba, lon do rɔ, karandenilu bɛɛ ka i ɲɔn naden Kalile mara rɔ. Isa ka a fɔ ii ye ko: «Mɔɔ Dence kɛtɔ donna mɔɔilu bolo. 23 Woilu ri a faa. Kɔni tele fila a sawana, a ri wuli ka bɔ saya rɔ.» Kuma wo ka karandenilu jusukasi kosebe. 24 Isa ni a la karandenilu sera Kaperinahumu so kɔndɔ. Ka ii to ye, Allabatobonba niisankɔ miralalailu ka ii madon Piyeri la ka a majininka ko: «Ai la karanmɔɔ tɛ Allabatobonba wodi sarala wa?» 25 Piyeri ka a jabi: «Ɖɔn, a ye a sarala.» Piyeri wara don bon kɔndɔ. Kɔni sani a ye kuma, Isa fɔlɔ le ka a fɔ a ye ko: «Simɔn, dunuɲa mansailu ye mɔɔ niisankɔ ni fen tɔilu niisankɔ mirala yon na? Ai denilu wa, wala londonilu? I la miriya ye di?» 26 Piyeri ka a jabi: «Londonilu.» Isa ka a fɔ ko: «Wo rɔ, a denilu sen tɛ a rɔ. 27 Wo bɛɛ ni a ta, an tɛ a fɛ ka mɔɔ ɲinilu tɔrɔ. Wo le kosɔn, i ye wa dala la ka lɔn bila ji rɔ. I wa jɛɛ fɔlɔ mɛn mira, i ye wo da laka ka a dakɔndɔla ragbe. I ri

wodi gbanan do yen ye. I ye wa wo di ii ma. Nde ni ile ka kan ka wodi mɛn sara, wo ri a bɔ.»

18 Nba, waati wo rɔ, karandenilu ka ii madon Isa la, ka a majininka ko: «Yon ye ɲemɔɔ ri Harijeene Mansaya rɔ?» 2 Isa ka den do kili, ka wo lalɔ ii tɛma, 3 ka a fɔ ii ye ko: «N di tɔɔna fɔ ai ye: ni ai ma ai sɔn yeleman ka kɛ ikomin denninilu, ai tena donna Harijeene Mansaya rɔ. 4 Mɔɔ mɛn wa a jɛɛ fanmajii ka kɛ ikomin denni ɲin, wo tii le ye ɲemɔɔ ri Harijeene Mansaya rɔ. 5 Ni mɔɔ mɛn sɔnda ka denni ɲin ɲɔn mira koɲuma nde kosɔn, wo tii ra n jɛɛ le mira wo ri. 6 «Den menilu lemeniyani n ma ɲin di, ni mɔɔ do kɛra sababu ri ka woilu kɛ kojuu kela ri, a ka fisa ko kabakurun belebeleba ye sidi wo tii kan na ka a lafilii kɔɔji dun ba rɔ. 7 Gbalo ye dunuɲa mɔɔilu ye ka a masɔrɔn ko menilu ye mɔɔilu bilala juulumun dɔ a fɛɛ ti ye fɔɔ wo ko suilu ye kɛ le kɔni ii ye farala mɔɔ menilu la, gbalo ye wo tiilu ye! 8 «Ni i bolo kelen wala i sen kelen ye kela sababu ri ka i lɔ kojuu kela don? I ye wo tɛɛ a la ka a bɔ ye, baa ni i fɛɛto wala i senkelen donda ɲenemaya jɛɛ jɛɛ rɔ, wo ka fisa i ma sani i bolofilatii wala i senfilatii ye wa don jahanama kɔndɔ, ta sabali ye yɔrɔ mɛn. (aiōnios g166) 9 Ni i ɲa kelen ye kela sababu ri ka i lɔ kojuu kela don? I ye a labɔ ka a lafilii, baa ni i ɲakelentii donda ɲenemaya jɛɛ jɛɛ rɔ, wo ka fisa i ma sani i ɲafilatii ye lafilii jahanama kɔndɔ, ta ye yɔrɔ mɛn. (Geenna g1067) 10 «Ai ye ai janto ai jɛɛ rɔ. Ai kana denni ɲinilu si dɔɔya, baa n di a fɔ ai ye ko melekɛ menilu ye ii jantola ii rɔ, woilu ri se ii madonna n Fa Alla la Harijeene rɔ tuma bɛɛ. 12 A ye di? Ni saa kelen tununda saa keme tii ma, a tɛ a tɔ bikɔnɔndɔ ni kɔnɔndɔ to koyinke yɔrɔ rɔ ye ka wa saa tununni ɲinin diya wa? 13 N di tɔɔna fɔ ai ye: ni a ka a yen, a ri sewa a la ka tamin a tɔ bikɔnɔndɔ ni kɔnɔndɔ la ko kan, menilu ma tunun a ma. 14 Wo ɲa kelen de ma, ai Fa mɛn ye Harijeene rɔ, wo tɛ a fɛ hali dennin ɲinilu kelen pe a ye fɔ a la. 15 «Nba, ni i badenma ka kojuu kɛ, i ye wa a tɛɛn. A ka mɛn kɛ, i ye wo ɲafɔ a ye, i kelen a kelen. Ni a sɔnda i la kuma ma, i ni a ri kɛ badenmailu jɛɛ jɛɛilu ri iko tuun. 16 Kɔni ni a ma sɔn i la kuma ma, i ye mɔɔ kelen wala mɔɔ fila ta, ka wa a tɛɛn, sa fen fen wa fɔ, woilu bɛɛ ye fɔ sere fila wala sere sawa ɲana. 17 Kɔni ni a ka a ban ii la kuma rɔ, i ye ko wo fɔ lemeniya jama ye. Ni a ka a ban dekuru wo la kuma rɔ, a ye kɛ i ma

ikomin siya gbereilu wala niisonkōmirala. **18** N di tujā fō ai ye: ni ai ka fen fen sidi duukolo kan yan, wo ri sidi sankolo rō. Ni ai ka fen fen fulen duukolo kan yan, wo ri fulen sankolo rō fanan. **19** «N di do la wo kan. Ni ai rō mōo fila benda ko do rō ka Alla tara a la duukolo kan yan, n Fa Alla men ye sankolo rō, a ri wo ke ai ye, **20** baa ni mōo fila wala mōo sawa ka i jōon naden n tōo rō, n ye ii tema ye.» **21** Nba, Piyeri ka a madon Isa la, ka a mapininka ko: «Maari, ni n badenma ye kojuu kela n na, n ka kan ka a makoto fōo sija yeli? Sija wōrōnwula wa?» **22** Isa ka a jabi: «Een, i kana dan sija wōrōnwula ma. I ye wo tii makoto fōo sija biwōrōnwula sii diyama wōrōnwula. **23** «Wo le rō, Harijeene Mansaya ye ikomin tariku jin. Mansace do tere ye ye, men na julū tere ye a la baaraden doilu la. A tun ye a fe ka wodi ko wo janabo. **24** A wulira wo janabola tuma men na, mōoilu ka a la baaraden do lana a ma, a la miliyon siyaman julū ye men na. **25** Se tun te baaraden ye ka julū wo sara. Wo rō, maari ka jamarili di ko ii ye baaraden wo feere, ka a muso ni a denilu fanan feere, a ni a bolofenilu bee, sa julū wo ri sara. **26** Kōni baaraden ka a be duu ma ka a la maari sen kōrō. A ka a madiya kosebe ko: «I ye i mujun. N di i la wodi bee sara.» **27** Baaraden kininkinin donda maari rō. Wo rō, a ka baaraden bila, ka dije a la julū rō. **28** «Baaraden bōra ye ka wa. A benda a baaraden jōon di, a la julū tere men na. A ka wo mira a kan ma ka a raja fōo ka a niilakili ja a rō, ka a fō a ye ko: «N na julū sara!» **29** A baaraden jōon ka a be duu ma a sen kōrō, ka a madiya ko: «I ye i mujun, n di i la wodi sara.» **30** Kōni baaraden ma sōn fewu. A ka cee mira ka a bila kaso la ko ni a ma a la julū sara, a te bō ye. **31** A baaraden jōonilu ka wo yen tuma men na, woilu jusu tōrōra kosebe. Ii wara wo bee fō ii la maari ye. **32** Maari ka baaraden wo kili, ka a fō a ye ko: «Ile, baaraden juu! Julū men tere ye i la, n ka wo bee to i ye ka a masōron i ka n madiya. **33** N hinara i la ja men ma, i fanan tun ti se hinala i baaraden jōon na wo ja ma?» **34** A la maari mōnera kosebe. A ka a la baaraden bolo don kaso kandailailu bolo ka a tōrōya haan ni julū bee sara.» **35** «N Fa men ye sankolo rō, wo fanan di wo jōon ke ai kelen kelenna bee la ni ai ma ai badenmailu makoto ai jusukun bee la.»

19 Nba, Isa banni wo fōla, a bōra Kalile mara rō ka wa Jude mara rō men ye Juriden Ba

kofe. **2** Jama ba bilara a kō. A ka woilu lakendeya ye. **3** Farisi doilu ka ii madon Isa la. Ii tere ye a kōrōbola. Wo rō, ii ka a mapininka ko: «A dahani cee ye a muso bila ko bee rō wa?» **4** Isa ka ii jabi: «Men sebeni kitabu kōndo, ai ma wo karan wa? A sebeni ko Danni Maari ka dunuja dan tuma men na, a ka cee ni muso le dan. **5** Alla ka a fō ko: «Wo le kosōn, cee ri mataa a fa ni a na la, ka sidi a muso ma. Ii fila bee ri ke mōo kelen di.» **6** Wo rō, ii te jatela mōo fila ri butun fōo mōo kelen. Wo le kosōn, Alla ka menilu laden ka ii ke kelen di, mōo si kana woilu fara ka ii bō i jōon na.» **7** Farisilu ka Isa mapininka ikō tuun ko: «Ni wo le, nfenna Nabi Musa ka jamarili di ko ni cee ye a fe ka furusa, fōo a ye furusasebe raben ka a muso bila.» **8** Isa ka ii jabi: «Ai kun gbaleman tere. Wo le ka a ke, Nabi Musa sōnda ai ye ai musoila bila. Ni wo te, fōlōfōlō a tun te ten. **9** Kōni n di a fō ai ye ko ni mōo men ka a muso bila ka muso gbere ta, ka a teren a muso fōlō wo tun ma kaninke, wo tii ra kaninke.» **10** Isa la karandenilu ka a fō a ye ko: «Aa! Ni a ye ten de cee ni a muso tema, a ka fisa cee ma ni a ma muso si ta.» **11** Isa ka ii jabi: «Ceeilu bee ti se sōnna kuma wo ma de, fōo ni Alla ka a se di menilu ma. **12** Ko doilu ye a kela, ceeilu ri ii ban muso tala. Cee doilu ye ye, menilu sōrōnda ka a teren ii ti se dela muso fe. Cee doilu fanan ye ye, mōoilu ra menilu bō ceya rō. Cee doilu fanan ye ye, menilu ti sōnna ka furu ke Harijeene Mansaya kosōn. Mōo men di se sōnna kuma jin ma, wo tii ye sōn wo ma.» **13** Mōo doilu nara denninilu ri Isa ma, sa a ri a bolo la ii kan ka Alla matara ii ye, kōni karandenilu jamanda denninilu ma. **14** Isa ka a fō ii ye ko: «Ai ye a to denninilu ye na n ma. Ai kana ii bali, baa Harijeene Mansaya ye ii jōon su ta le ri.» **15** Awa, a banni a bolo lala denninilu kan, a bōra ye ka wa. **16** A watōla, cee do ka a madon a la, ka a fō a ye ko: «Karanmōo, n ka kan ka kopuma juman ke, sa n di jenemaya banbali sōrōn?» (aiōnios g166) **17** Isa ka a fō a ye ko: «Nfenna i ye n mapininkala kopuma ko ma? Alla kelen pe le ka ji. Ni i ye a fe ka jenemaya jere jere sōrōn, i ye Alla la sariya labato.» **18** Cee ka a fō ko: «Sariya juman?» Isa ka a jabi: «I kana mōo faa, i kana kaninke ke, i kana supali ke, i kana ke sere juu ri, **19** i ye i fa ni i na bonya, i ye i mōo jōo kanin ikomin i jere.» **20** Kanberen ka a fō ko: «N da sariya woilu bee labato. Nfen da n jen fōlō?» **21** Isa ka a jabi: «Ni i ye a fe i la

koilu bɛɛ ye dafa, i ye wa i bolofenilu feere ka a wodi ratala fantanilu tema. Wo rɔ, nanfulu wa di kɛ i bolo sankolo rɔ. Wo ko rɔ, i ye na i bila n kɔ.» **22** Kanberen ka wo mɛn tuma mɛn na, a niilafinni wulira ka wa, baa a bolofen ka siya. **23** Wo kɛni, Isa ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko: «N di tɔɔna fɔ ai ye: nanfulutii don Harijeene Mansaya rɔ, wo gbɛlɛman de! **24** Ɖɔn, n di a fɔ ai yɛ iko tuun ko ɔɔmɛ don duman sayilan woo la ka tamin nanfulutii don kan Alla la Mansaya rɔ.» **25** Karandenilu ka wo mɛn ka kabannakoya kosebɛ. Ii ka a fɔ ko: «Yon di se kisila wo rɔ sa?» **26** Isa ka ii ragbɛ ka a fɔ ii yɛ ko: «Mɔɔ ti se wo kɛla, kɔni Alla ri se ko bɛɛ kɛla.» **27** Piyɛri ka a fɔ a yɛ ko: «A ye di? Andeilu ra fen bɛɛ to ye ka an bila i kɔ. An di nfen sɔrɔn wo rɔ?» **28** Isa ka a fɔ a yɛ ko: «N di tɔɔna fɔ i ye: dunɔɔna wa kɛ dunɔɔna kura ri, Mɔɔ Dence ri a sii a la mansaya siifen dɔ, mɛn gbiliyani. Ai menilu ra ai bila n kɔ, ai fanan di ai sii mansaya siifen tan ni fila rɔ, ka Isirayelikailu la kabila tan ni fila la kiti tɛɛ. **29** Ni mɔɔ mɛn ka a la bon to a kɔ ye, wala a dɔɔilu ni a korɔilu, wala a na, wala a fa, wala a denilu, wala a la sɛnɛilu, nde kosɔn, wo tii ri woilu ɔɔn kɛmɛ sɔrɔn, ka jɛnemaya banbali fanan sɔrɔn. (aiðnios g166) **30** Kɔni jɛmɔɔ siyaman di kɛ kɔmɔɔilu ri. Kɔmɔɔ siyaman di kɛ jɛmɔɔilu ri fanan.»

20 Nba, Isa ka kuma korɔlama do fɔ ii yɛ. A ka a fɔ ko: «Harijeene Mansaya kɛnin ikomin sɛnetii do la ko. Sɛnetii wo bɔra sɔɔma da la jona ka wa baaraden doilu ninin, menilu ri sɔn ka wa baara diya a la resɛnfɛ rɔ. **2** A ka mɔɔ menilu sɔrɔn, a ni woilu benda a rɔ ko tele kelen baara sara ri kɛ wodi gbanan kelen di. Wo rɔ, a ka ii lawa baara diya a la resɛnfɛ rɔ. **3** Waati sawa ɔɔn taminni kɔ, sɛnetii bɔra iko tuun. A ka mɔɔ doilu lɔni yɛn bara rɔ, mɛn tɛ foyi kɛla. **4** A ka a fɔ woilu yɛ ko: «Ai fanan ye wa baara diya resɛnfɛ rɔ. Sara mɛn ka kan ka a di ai ma, n di wo di ai ma.» **5** Mɔɔ woilu wara resɛnfɛ rɔ. Midi waati, sɛnetii bɔra ka wa wo ɔɔn kɛ. Waati sawa taminni wo kɔ, a bɔra ka wa wo ɔɔn kɛ iko tuun. **6** Wura fɛ, sɛnetii bɔra iko tuun. A ka mɔɔ doilu lɔni yɛn iko. A ka a fɔ woilu yɛ ko: «Nfenna ai ka tele bɛɛ ban lɔ rɔ yan, ai ma baara kɛ?» **7** Ii ka a jabi: «An ma baara kɛ ka a masɔrɔn mɔɔ si ma an ta baara la.» A ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai fanan ye wa baara diya n na resɛnfɛ rɔ.» **8** «Nba, tele bera tuma mɛn na, sɛnetii ka a fɔ a la baara

kuntii ye ko a ye baaradenilu kili ka ii sara. Ko baaraden menilu nara a tɔilu bɛɛ kɔ, ko a ye sarali damira woilu ma, ka na se mɔɔ fɔloilu ma. **9** Wo rɔ, mɔɔ menilu sera ye telebe tumana, a ka wodi gbanan kelen di ii kelen kelenna bɛɛ ma. **10** Mɔɔ menilu fɔlo sera baara diya, sarali dakun seni ii ma, ii tɛɛ ye ii mirila ko ii sara ri siyaya ka tamin tɔilu ta kan de. Kɔni woilu bɛɛ ka wodi gbanan kelen kelen sɔrɔn. **11** Nba, wodi dini kɔ ii ma, ii ka sɛnetii mafɔ damira. **12** Ii ka a fɔ ko: «Baaraden menilu nara bɛɛ ko jɛn, ii ka waati kelen pe baara le kɛ. Kɔni i ra an ni woilu bɛɛ sara kɛ kelen di, ka a tɛɛn andeilu le ka an daja tele muume korɔ, ka baara kɛ tele korɔ.» **13** Sɛnetii ka ii rɔ kelen jabi: «N badenma, n ma i tɔɔn de! An benda wodi gbanan kelen de ma, wo tɛ?» **14** I ye i la sara ta ka wa. Mɔɔ mɛn nara baara diya ai tɔilu kɔ, n ye a fɛ ka wodi gbanan kelen di wo fanan ma, ikomin n ka a di i ma jɛn mɛn ma. **15** A ye di? N ma kan ka n na bolofenilu kɛ jɛn ma mɛn duman n ye wa? Ni wo tɛ, n fonesere, wo jangboya ye i la wa?» **16** «Wo le rɔ, kɔmɔɔilu ri kɛ jɛmɔɔilu ri. Jɛmɔɔilu ri kɛ kɔmɔɔilu ri fanan.» **17** Nba, Isa watɔla Jerusalemu, a ka a la karanden tan ni fila kili ii dan na. Ka ii to taamala, a ka a fɔ ii yɛ ko: **18** «Ai jɛn lɔ! An watɔ Jerusalemu. Mɔɔ Dence ri don sarakalasela kuntiilu ni sariya karanmɔɔilu bolo. Woilu ri kiti labe a kan ko a ka kan ka faa. **19** Ii ri a don siya gbɛɛ mɔɔilu bolo sa woilu ri a lafɛya, ka a gbasi bonsan la, ka a gbɔngbɔn jiri kan ka a faa. Kɔni tele fila a sawana, a ri wuli.» **20** Nba, Sebede muso nara Isa tɛɛn a dence fila ri. A ka a majii Isa korɔ ka a madiya ko do la. **21** Isa ka a fɔ a yɛ ko: «Ai ye a fɛ n ye nfen de kɛ ai yɛ?» A ka Isa jabi: «I ye a to n dence fila ye ii sii i dafɛ. Kelen di a sii i bolokinin fɛ, a tɔ kelen di a sii i bolomaran fɛ, i wa don i la mansaya la tuma mɛn na.» **22** Kɔni Isa ka a jabi: «Ai ye ko mɛn tarala, ai ma wo korɔ lɔn. Tɔɔɔya mɛn ketɔ n sɔrɔnna, ai ri se wo muɔunna wa?» Sebede dence fila ka Isa jabi: «Ɖɔn, an di se a korɔ.» **23** Isa ka a fɔ ko: «N di tɔɔɔya mɛn muɔun, ai fanan di wo ɔɔn muɔun. Kɔni sii diya menilu ye n bolokinin ni n bolomaran fɛ, woilu diba tɛ nde ri. N Fa ka sii diya woilu rabɛn mɔɔ menilu yɛ, a ri ii di woilu le ma.» **24** Karanden tɔ tan ka kuma wo mɛn tuma mɛn na, woilu mɔnɛra badenma fila woilu kanma. **25** Kɔni Isa ka karandenilu bɛɛ kili, ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ka a lɔn ko jamana mansailu ye

kuntiiya kela ii la jamanadenilu kan diyagboya la. Jamana mɔɔbailu ri fanka la jamanadenilu kan. **26** A ma kan ka ke ten ai tema. Men ye a fe ka ke mɔɔba ri ai rɔ, wo tii ka kan ka ke ai demenba ri. **27** Men ye a fe ka ke ai rɔ jɛmɔɔ ri, wo tii ye ke ai la jɔn di. **28** Wo ja kelen ma, Mɔɔ Dence ma na dunuja rɔ ko mɔɔilu ye baara ke a ye. A jere nara baara kanma, a ni ka a nii di ka ke mɔɔ siyaman kunka sara ri.» **29** Nba, Isa ni a la karandenilu botɔla Jeriko so kɔndɔ, jama ba bilara a kɔ. **30** Na fuyen cee fila siini tere sila dala. Woilu ka a men tuma men na ko Isa le tamintɔ, ii woyɔra ko: «Maari, mansa Dawuda dence, i ye hina an na.» **31** Jama ka ii makuma ko ii ye ii makun. Kɔni ii perenda ka tamin folɔman kan ko: «Maari, mansa Dawuda dence, i ye hina an na.» **32** Isa ka a lɔ ka ii kili, ka a fɔ ii ye ko: «Ai ye a fe n ye nfen de ke ai ye?» **33** Ii ka a fɔ ko: «Maari, an ye a fe i ye an ja laka.» **34** Ii kininkinin donda Isa la. A ka a maa ii ja la, ii ja lakara i kɔrɔ ye. Ii ka ii bila Isa kɔ i kɔrɔ.

21 Awa, Isa ni a la karandenilu sudunyani Jerusalemu so la, ii sera Betifase so kɔndɔ, ni a ye Olibiye Koyinke la. Ka ii to ye, Isa ka a la karanden mɔɔ fila kelaya. **2** A ka a fɔ ii ye ko: «So mesen men ye an jɛfe wo ri, ai ye wa ye. Ai wa don so kɔndɔ, ai ri falimuso do sidini yen i kɔrɔ. A den ye a dɛfe. Ai ye a fulen ka na ii ri yan. **3** Ni mɔɔ do ka ai majininka, ai ye wo tii jabi: «Maari le mako ye ii la.» Wo tii ri ii lana i kɔrɔ.» **4** Awa, ko woilu bee keni sa Maari la kuma ri kanbali, a ka men don a la nabi da rɔ. Wo ka a fɔ ko: **5** «Ai ye a fɔ Siyonkailu ye ko: «Ai ja lɔ! Ai la mansa natɔ le ten. A fanmajiini, a siini falimuso le kan. Ɔɔn, a siini fali den kan, falimuso denni kɔnin.»» **6** Nba, karandenilu wara a ke ikomin Isa ka a fɔ ii ye ja men ma. **7** Ii nara falimuso ni a den di. Ii ka ii la durukibailu la faliilu kɔ rɔ. Isa yelera ka a sii ii kan. **8** Jama siyaman ba ka ii la durukibailu fensen sila kan Isa jɛfe. Doilu ka jiri bolon mesenilu tee ka woilu fensen sila kan a jɛfe. **9** Mɔɔ menilu tere ye Isa jɛfe, a ni menilu tere ye a kɔfe, woilu tere ye ii kan ba labɔla ko: «Tandoli ye ke mansa Dawuda dence ye! Men ye nala Maari tɔɔ rɔ ten, Alla ra jumaya ke wo ye. Tandoli ye ke sankolo rɔ!» **10** Isa donda Jerusalemu tuma men na, so bee lamaara. Mɔɔilu bee ka a fɔ ko: «Ee, yon de jin di ten?» **11** Jama ka ii jabi: «Nabi Isa le

jin, men ye bɔla Nasareti, Kalile mara rɔ.» **12** Awa, Isa donda Allabatobonba jin kɔndɔ. A ka jula ni sanninkela menilu teren Allabatobonba jin kɔndɔ ye, a ka woilu bee gbɛn ka ii labɔ ye. A ka wɔdifalennailu la tabaliilu labebe, ka kanba julailu la siifenilu fanan nabebe. **13** A ka a fɔ ye mɔɔilu ye ko: «A sebeni Alla la Kitabu kɔndɔ ko: «N na bon di ke Alla tara diya ri.» Kɔni ai ra a ke benkanninnailu dokon diya ri.» **14** Nafuyenilu ni senkelenninilu ka ii madon Isa la Allabatobonba jin kɔndɔ ye. A ka woilu lakendeya. **15** Sarakalasela kuntiilu ni sariya karanmɔɔilu ka Isa la kabannako kenilu yen ye. Ii ka denni doilu fanan yen, menilu tere ye ii kan ba labɔla Allabatobonba jin kɔndɔ ye ko: «Tandoli ye ke mansa Dawuda dence ye!» Wo rɔ, sarakalasela kuntiilu ni sariya karanmɔɔilu mɔnera. **16** Ii ka a fɔ Isa ye ko: «I tolo ye denilu kan na wa?» Isa ka ii jabi: «Ɔɔn, n tolo ye a la. A ye di? Men sebeni Alla la kitabu kɔndɔ, ai ma wo karan folɔ wa? A sebeni ko: «Denninilu ni sinmindenilu ye i tandola, baa i jere ka tandoli kan wo don ii da rɔ.»» **17** Isa ka ii to ye ka wa. A bɔra so kɔndɔ ka wa su ke Betani. **18** Wo duusa gbɛ, Isa wulira ka a kɔse Jerusalemu. A watɔla, kɔnkɔ ka a mira. **19** A ka toroju do yen sila dala. A ka a madon a la ka a ragbe. Kɔni a ma toroden yen, fɔɔ fira gbansan. A ka a fɔ a ye ko: «I tena i den butun fewul!» Toroju jara i kɔrɔ ye. (aiɔn g165) **20** Karandenilu ka wo yen tuma men na, ii kabannakoyara. Ii ka a fɔ ko: «Ee, toroju jara i kɔrɔ wo rɔ di?» **21** Isa ka a fɔ ko: «N di tɔɔna fɔ ai ye: ni lemeniye ye ai rɔ, ni ai fanan ma sikasika, n ka men ke toroju la jin, ai ri se wo jɔɔn kela. Ka a la wo kan, ni ai ka a fɔ koyinke jin ye ko: «I ye bɔ i nɔ rɔ ka wa be kɔɔji rɔ, » a ri ke ten. **22** Ni ai ka lemeniye la Alla rɔ, ai wa fen fen jinin a fe, ai ri wo sɔrɔn.» **23** Isa wara don Allabatobonba jin kɔndɔ. Ka a to mɔɔilu karanna ye, sarakalasela kuntiilu ni mɔɔbakɔrɔilu nara a teren ye, ka a majininka ko: «I ye baara men kela jin, yon ka i lɔ wo la? I ye yon se kɔrɔ?» **24** Isa ka ii jabi: «N fanan di ai majininka ko kelen ma. Ni ai ka n jabi, n di a fɔ ai ye men ka n lɔ baara jin kela. **25** A ye di? Yon de ka Yaya lɔ mɔɔilu sunna ji rɔ? Alla le ka a lɔ wa, wala mɔɔilu?» Ii ka a fɔ i jɔɔn ye ko: «Ni an ka a fɔ ko Alla le ka Yaya lɔ, a ri a fɔ an ye ko: «Wo rɔ, nfenna ai ma la Yaya la kuma la?» **26** Kɔni an kana a fɔ ko: «Mɔɔilu le ka Yaya lɔ del» An silanni ii mɔne la, baa jama bee ye Yaya

jatela nabi le ri.» 27 Wo rō, ii ka Isa jabi: «An ma a lōn.» Isa fanan ka ii jabi: «Nba, ni wo le, n tēna a fōla ai ye men ka n lo baara jin kēla. 28 «Ai ye ai mirila di? Dence fila tere ye mōōbakōrō do bolo. A ka a fō a dence fōlō ye ko: «N dence, i ye wa baara ke resenfe rō bi.» 29 Den ka a fō ko: «N te wala.» Kōni kōfē, a nimisara. A wara resenfe rō wo rō. 30 Mōōbakōrō ka kuma kelen wo fō dence filana ye. A ka a fō ko: «N fa, n di wa.» Kōni a ma wa. 31 Wo dence fila rō, numan de ka a fa sawo ke?» Ii ka a fō ko: «Dence fōlō wo.» Isa ka a fō ko: «N di tujya fō ai ye: niisankōmiralailu ni sunkurunbailu ye donna ai jefē Alla la Mansaya rō. 32 Baa Yaya nara ka telenbaya sila yiraka ai la, a ni ai ma la ale la; kōni niisankōmiralailu ni sunkurunbailu lara a la. Ai ka a yen ko ii lara Yaya la. Hali wo, ai ma nimisa kōfē ka la ale la. 33 «Ai ye ai tolo malō kuma kōrōlama gberē la. Lutii do ka resenfe labō ka a laminin sansan na. A ka denka sen, men di ke resenji bō diya ri. A ka gbalan mayeleni do fanan lō, men di ke sene kōngben diya ri. A banni wo bēe la, a ka resenfe karifa senekela doilu la. Wo kō rō, a wara taama rō. 34 Resenden kadi waati sudunyara tuma men na, a ka a la jōnilu lawa senekelailu teren ye, ko ii ye a niyōrō di a ma resenden kadiniilu rō. 35 Kōni jōnilu sera ye tuma men na, senekelailu ka ii mira. Ii ka do gbasi, ka dogberē faa, ka dogberē bon kabakurun la. 36 Nba, resenfe tii ka jōn gberēilu kelaya ikō tuun. Woilu ka siya tere fōlōmantailu ri. Kōni senekelailu ka woilu fanan mira ikomin ii ka fōlōmantailu mira ja men ma. 37 A laban, a ka a jere dence kelaya ii ma. A ka a fō ko: «Senekela woilu ri n dence bonya.» 38 Kōni senekelailu ka dence wo yen tuma men na, ii ka a fō i jōnōn ye ko: «Cetala le jin di. Ai ye na, an ye wa a faa ka a fa cē ta.» 39 Ii ka dence wo mira, ka a lafilī resenfe kōkan, ka a faa. 40 «A ye di? Lutii wa se resenfe rō, a ri nfen de ke senekelailu la?» 41 Ii ka a jabi: «A ri be mōō juu woilu kan hinabaliya la ka ii faa. Wo kō rō, a ri a la resenfe karifa mōō gberēilu la, menilu ri a ta niyōrō di a ma resendenilu kadi waati.» 42 Isa ka a fō ii ye ko: «Men sebeni Alla la kitabu kōndō, ai ma wo karan fōlō wa? A sebeni ko: «Bon lōlailu ka ii ban kabakurun men dō, wo le kera bon jusii kabakurun di. Maari nō le wo ri. A kera an jana kabannako ri.» 43 «Wo le kōsōn, n di a fō ai ye ko Alla la Mansaya ri ta ai bolo, ka di siya gberē ma, men di Alla la Mansaya jiriden nawara. 44 Nba, kabakurun wo men fanan ko

fora, ni mōō mōō kōnin bera kabakurun wo kan, wo tii koloilu bēe ri kadikadi. Ni kabakurun wo fanan bera mōō mōō kan, a ri wo tii ramōjōnko fewu.» 45 Sarakalase la kuntiilu ni Farisilu ka kuma kōrōlama woilu men tuma men na, ii ka a jayen ko Isa kan ii le ma. 46 Ii ka a ja jinin ka Isa mira. Kōni ii silanda jama ye, baa mōōilu tere ye Isa jatela nabi ri.

22 Nba, Isa ka kuma kōrōlama dogberēilu fō ii ye ikō tuun. A ka a fō ko: 2 «Harijeene Mansaya ye ikomin mansace, men ka dōōnninba raben a dence la kōjō ko rō. 3 Mansace tun ka dōōnnin ko fō mōō menilu ye, a ka a la jōnceilu lo woilu kilila dōōnnin diya. Kōni mōō woilu tun te a fē ka na. 4 Mansace ka jōn gberēilu lawa ikō tuun. A ka a fō ko: «Ai ye a fō mōō kilini woilu ye ko «n da dōōnninba raben. Ko torailu ra faa, a ni nisi tōlōninilu. Ko a bēe ra mō. Ko ai ye na dōōnnin diya.» 5 Kōni mōō menilu kilini, woilu si ma mansa la kilikan jate. Do bōra ka wa a la sene rō. Do bōra ka wa a la julaya ke diya. 6 Tōilu ka mansace la jōnilu mira, ka ii tōrō kosebē, ka ii faa. 7 «Mansace mōnera wo rō. A ka a la kēledenilu lawa mōōfaala woilu kanma. Kēledenilu ka ii bēe faa, ka ii la so janin. 8 Mansace ka a fō a la jōnilu ye ko: «Kōjō dōōnninba ra raben. Kōni menilu kilini tere, woilu si tere ma daha wo ye ii kili. 9 Wo le rō, ai ye wa sila ba fara diyailu la. Ai wa mōō mōō teren ye, ai ye ii bēe kili ko ii ye na kōjō dōōnnin diya.» 10 Jōnilu wulira ka wa sila dailu la. Ii ka mōō menilu teren ye, ii ka woilu bēe kili dōōnnin diya, mōō juuilu ni mōō jumailu bēe. Wo rō, kōjō dōōnninba tere ye bon men kōndō, wo fara mōō kiliniilu la. 11 «Mansace donda bon kōndō ko a ri a ja la mōō kiliniilu kan. A ka cēe do yen ye, kōjōmalō faanin te men kan na. 12 Mansace ka a fō cēe wo ye ko: «N dūjōnce, a ye di? Kōjōmalō faanin te i kan na. I donda bon na yan wo rō di?» Cēe ma foyi sōrōn ka a fō. 13 Mansace ka a fō baaradenilu ye ko: «Ai ye a senilu ni a boloiilu sisi ka a lafilī dibi rō kōkan, yōrō men mōōilu ri kasi ka a jin macin.» 14 Isa ka kuma do la wo kan ko: «Mōō siyaman kilini, kōni menilu suwadini, woilu ma siya.» 15 Wo kō rō, Farisilu bōra ye ka wa i jōnōn yen ka ja jinin Isa la ko ma. Ii ye a fē a ye kuma do fō, men di ke a mira sababu ri. 16 Ii ka ii la karanden doilu ni mansa Herodi kōmōō doilu lawa Isa ma. Woilu wara a fō Isa ye

ko: «Karanmɔɔ, an ka a lɔn ko i ye tɔja fɔla. Mɔɔilu ka kan ka Alla la sila taama ja men, i ye ii karanna wo la tɔja jere jere rɔ. I tɛ silanna mɔɔ si ye, i tɛ mɔɔ bɔla mɔɔ rɔ fanan. 17 A ye di wo rɔ? Ka niisankɔ bɔ ka a di Rɔmu mansa Sesari ma, wo benni an ma wa, wa wo benni tɛ? I ye i la miriya fɔ an ye.» 18 Kɔni Isa ka ii la miriyajuu lɔn. Wo rɔ, a ka a fɔ ii ye ko: «Ai jeremayuwailu, nfenna ai ye n kɔrɔbɔla? 19 Ai ye niisankɔ sarala wodi gbanan men na, ai ye wo do yiraka n na, n ye a ragbɛ.» Ii ka gbanan wo kelen di a ma. 20 A ka ii majininka ko: «Yon munuja ni yon tɔɔ ye gbanan jin kan?» 21 Ii ka a fɔ ko: «Rɔmu mansa Sesari.» Isa ka a fɔ ko: «Nba, ai ye mansa Sesari la fen di mansa Sesari ma. Ai ye Alla fanan ta di Alla ma.» 22 Isa la jabili ka ii kabannakoya. Ii bɔra a fɛ ka wa. 23 Wo lon kelen, Sadusiilu nara Isa teren. Sadusiilu ye a fɔla ko mɔɔ si tɛ wulila ka bɔ saya rɔ. Awa, wo doilu nara ka Isa majininka ko: 24 «Karanmɔɔ, Nabi Musa ka a fɔ ko ni i kɔrɔce sara ka a muso densɔrɔnbali to ye, i ye muso wo ta sa a ri den sɔrɔn i kɔrɔce ye. 25 Awa, cɛɛ wɔrɔnwula tɛrɛ ye an wara rɔ yan, menilu tɛrɛ ye cɛɛ kelen denilu ri. Kɔrɔmamɔɔ ka muso do furu. A sara ka a muso densɔrɔnbali to a kɔ. A dɔɔce ka muso wo ta. 26 Kɔni wo fanan sara, ka muso densɔrɔnbali to a kɔ. A kɛra wo ja le fɔɔ muso wo siira cɛɛ wɔrɔnwula woilu bɛɛ kun, kɔni a ma den sɔrɔn. 27 Cɛɛ woilu bɛɛ sani kɔ, muso fanan sara. 28 A ye di? Su lawuli lon, muso ri kɛ yon ta ri cɛɛ wɔrɔnwula woilu tema? Baa a siira ii kelen kelen na bɛɛ kun.» 29 Isa ka ii jabi: «Ai filini, baa ai ma Alla la kitabu kɔrɔ famun. Ai ma foyi lɔn Alla la sebaya ko rɔ fanan! 30 Baa suilu wa wuli saya kɔ, cɛɛ tena muso furula, muso fanan tena siila cɛɛ kun. Ii bɛɛ ri kɛ ikomin sankolo rɔ melekailu. 31 Su lawuli ko fan fɛ, Alla ka men fɔ ai ye a la kitabu kɔndɔ, ai ra wo karan, ko di? 32 A ka a fɔ ko: «N ye Iburahima Maari le ri, a ni Isiyaka ta, a ni Yakuba ta.» A tɛ suilu Maari ri. Eɛn del A ye mɔɔ jenemailu Maari le ri.» 33 Jama ka kuma wo men tuma men na, ii kabannakoyara a la karan ma. 34 Farisilu ka a men tuma men na ko Isa ka Sadusiilu da bɔ a rɔ, woilu ka ii laden ka wa Isa teren. 35 Sariya karanmɔɔ do tɛrɛ ye ii rɔ. Wo ka jininkali kɛ Isa kun a kɔrɔbɔ kanma. A ka a fɔ ko: 36 «Karanmɔɔ, sariya juman gbeleman sariya tɔilu bɛɛ di?» 37 Isa ka a fɔ a ye ko: «I ye i la Maari Alla kanin i jusukun bɛɛ la, a ni

i sɔlɔmɛ bɛɛ la, a ni i miriya bɛɛ la.» 38 Wo ye sariya fɔlɔ le ri, men gbeleman sariya tɔilu bɛɛ ri. 39 Sariya men tuunni wo la, wo fanan gbeleman ikomin fɔlɔmanta. Ale le jin. «I ye i mɔɔjɔɔ kanin ikomin i jere.» 40 Sariya bɛɛ ni nabiilu la karan bɛɛ sidini sariya fila wo le la.» 41 Ka Farisilu ladennin to, Isa ka jininkali kɛ ii kun. 42 A ka a fɔ ko: «A ye di? Ai ye ai mirila di Nenematɔmɔnin na ko rɔ? Yon dence le a ri?» Ii ka Isa jabi: «Mansa Dawuda dence le.» 43 Isa ka a fɔ ii ye ko: «Kɔni Nii Seniman ka a kɛ, Dawuda jere ka a fɔ Nenematɔmɔnin ma ko Maari. Wo kɛra di? Baa Dawuda ka a fɔ ko: 44 «Maari Alla ka a fɔ n na Maari ye ko: «Na i sii n bolokinin fɛ, haan n wa ban i juuili bilala i sen kɔrɔ.» 45 «Awa, ni Dawuda jere ye a fɔla a ma ko Maari ten, a don di se kela a dence ri di?» 46 Mɔɔ si ma se ka Isa jabi. Ka a ta wo lon ma, mɔɔ si ma sɔn ka jininkali kɛ a kun butun.

23 Wo kɔ rɔ, Isa kumara jama ni a la karandenilu ye. A ka a fɔ ko: 2 «Ka mɔɔilu karan Nabi Musa la sariya la, se wo karifani Sariya karanmɔɔilu ni Farisilu la. 3 Wo rɔ, ii wa men fɔ ai ye, ai ye wo labato. Kɔni ii jere ye kɛwali menilu kela, ai kana woilu jɔɔn kɛ de, baa ii ye men fɔla, ii tɛ wo kela. 4 Ii ye donin gbilini sidila ka woilu sii mɔɔilu kun. Ii jere don ti sɔn ka mɔɔ woilu demen hali dɔɔni. 5 Wo rɔ, ii ye ko bɛɛ kela kosa mɔɔilu ye ii yen. Ka a masɔrɔn, ii ye Kitabu kumailu sebela, ii ye ii sidila ii tindailu la a ni ii boloilu la haan a bonyara ka dan natamin, ka ii la durukiilu masidini julɔ denni janilu la. 6 Sii diya jumajumailu le duman ii ye dɔɔnninba diya. Mɔɔbailu la sii diyailu duman ii ye salibonilu la. 7 Ii ye a fɛ mɔɔilu ye ii kondɔn jamama yɔrɔilu rɔ. Ii ye a fɛ fanan mɔɔilu ye a fɔ ii ma ko «Rabi». 8 Kɔni ai kana sɔn mɔɔilu ye a fɔ ai ma ko «Rabi», baa karanmɔɔ kelen de ye ai la. Ai tɔilu ye badenmailu le ri. 9 Ai kana a fɔ mɔɔ si ma duukolo kan yan ko n fa, baa Fa kelen de ye ai la, ni a ye Alla ri, men ye sankolo rɔ. 10 Ai kana sɔn mɔɔilu ye a fɔ ai ma ko «karanmɔɔ», baa karanmɔɔ kelen de ye ai bolo, ni a ye Nenematɔmɔnin di. 11 Mɔɔ men ka bon tɔilu ri ai tema, wo ye tɔilu la baaraden di. 12 Mɔɔ mɔɔ wa a jere bonyala, Alla ri wo majii. Kɔni mɔɔ mɔɔ wa a jere fanmajii, Alla ri wo bonyala. 13 «Gbalo ye ai sariya karanmɔɔilu ni Farisilu ye! Ai jeremayuwailu! Baa ai ra Harijeene Mansaya

da tuun mōoilu j̄erō. Ai j̄ere t̄e don a rō, m̄enilu fanan ye a f̄e ka don, ai t̄i s̄on woilu ye don. 15 «Gbalō ye ai sariya karanmōoilu ni Farisilu yē! Ai j̄eremayuwailu! Baa ai ye wala fan b̄e rō duukolo kan, ai ye kōoji fanan t̄eela, sa ai ri mōo j̄inin, mōo m̄en di s̄on ka don ai la dina rō. Kōni ai wa a ladon, ai ye a kela jahanamaden di ka tamin ai j̄ere kan fōo s̄ija fila. (Geenna g1067) 16 «Gbalō ye ai j̄afuyenilu yē m̄en ye j̄afuyen gbeleke mirala. Ai ka a fō ko ni mōo do ka a kali Allabatobonba la, ko kalili wo t̄e foyi ri. Ko kōni ni mōo do ka a kali Allabatobonba kōndo sanin na, ko fōo wo t̄ii ye kalilikan wo dafa. 17 Ai nalonmailu ni fuyenilu! Numan de ka bon? Sanin de ka bon wa, wa Allabatobonba, wo m̄en ye sanin wo kela sanin seniman di? 18 Ai kan fanan ko ni mōo ka a kali sarakabōdiya la, ko wo t̄e foyi ri. Kōni saraka m̄en ye saraka janin diya kan, ni mōo ka a kali wo la, ko fōo wo t̄ii ye kalilikan wo dafa. 19 Ai j̄a fuyenilu! Numan de ka bon? Saraka le ka bon wa, wala saraka janin diya, wo m̄en ye saraka wo kela saraka seniman di? 20 Ni mōo ka a kali saraka janin diya la, fen fen ye a kan, wo t̄ii ra a kali wo b̄e fanan na. 21 Ni mōo ka a kali Allabatobonba la, wo t̄ii ra a kali Allabatobonba la, a ni bontii Alla fanan na, m̄en siini bon na ye. 22 Ni mōo ka a kali sankolo la, wo t̄ii ra a kali Alla la Mansaya siifen na, a ni Alla j̄ere le la, m̄en siini a rō. 23 «Gbalō ye ai sariya karanmōoilu ni Farisilu yē! Ai j̄eremayuwailu! Ai ye ai la nako firamesenilu kelen kelenna b̄e jaa bola, ka Alla la sariya bonbailu to ye, ni ii ye telenbaya ko ni hina ko ni lemeniya ko ri. Ai ka kan ka woilu le fōlo k̄e, ka a t̄oilu la woilu kan. 24 Ai j̄afuyenilu ye m̄en ye j̄afuyen gbeleke mirala. Ai ye ai la minji sensenna ka hali wolowoloni bō a rō, ka a t̄eren ai ye j̄ōm̄e lakununna. 25 «Gbalō ye ai sariya karanmōoilu ni ai Farisilu yē! Ai j̄eremayuwailu! Ai ye j̄ilafeilu ni tasailu kōkanna makola ka ii gb̄e. Kōni woilu fani fen m̄enilu la, ai ka woilu s̄or̄on supali ni natabaya le rō. 26 Farisi fuyen! I ye j̄ilafe ni tasa kōndo le fōlo ko. Wo rō, ii kōkanna fanan di seninya. 27 «Gbalō ye ai sariya karanmōoilu ni Farisilu yē! Ai j̄eremayuwailu! Ai ye ikomin kaburu m̄en kōkanna ra b̄orangbe ka ken̄iya, ka a t̄eren a kōno fani mōo koloilu ni n̄ōo su b̄e la. 28 Nba, ai fanan ye ten de. Ai wa k̄e mōoilu j̄akōrō, ai keni ikomin mōo telenniilu. Kōni ai kōndo fani j̄eremayuwaya ni kōjuu la. 29 «Gbalō ye ai sariya karanmōoilu ni

ai Farisilu yē! Ai j̄eremayuwailu! Ai ye nabiilu kaburuilu lola. Alla la telenba m̄enilu sani, ai ye woilu kaburuilu masidila ka ii laken̄ja. 30 Ai ye a fōla ko: «Ni an t̄ere ye ye an benbailu la waati rō, an tun t̄e ii dem̄en nabiilu faala.» 31 Ai ye a yirakala wo le f̄e ko ai le nabiilu faabailu denilu ri. 32 Nba, ai benbailu ka baara m̄en damira, ai ye wo dafa fasayi! 33 Ai duuma sailu! Ai, f̄onf̄onni la munupailu! Alla ri kiti labe ai kan ka ai lafili jahanama kōndo! Ai ri bō kiti wo kōrō di? (Geenna g1067) 34 Wo le kos̄on, n di nabiilu kelaya ai ma, a ni mōo famunyanilu ni sariya karanmōoilu. Ai ri doilu gb̄ongbon jiri kan ka ii faa. Ai ri doilu gbasi gb̄ij̄e la ai la salibonilu kōndo. Ii wa bori ka bō so do la ka wa so gb̄ere la, ai ri ii k̄osaran. 35 N di woilu kelaya ai ma sa telenbailu b̄e faa kunko ri be ai kan, telenba m̄enilu b̄e faara mōoilu bolo duukolo kan. Abila, m̄en telenba, a fōlo faara. A laban, Baraki dence Sakariya faara. Ai ka wo le faa Allabatobonba ni saraka janin diya tema. 36 N di t̄uj̄a fō ai yē: mōo woilu b̄e faa kunko ri be bi mōoilu kan. 37 «Ee Jerusalemukailu, Jerusalemukailu. Ai ye nabiilu faala. Alla wa m̄enilu lō ai kawandila, ai ye woilu bonna kaba la ka ii faa. S̄ija siyaman, n t̄ere ye a f̄e ka ai laden ikomin sise wa ye a denilu ladenna j̄a m̄en ma ka ii dokon a kanban kōrō. Kōni ai ma s̄on. 38 Sisen, ai la bon dakolon di to ai bolo, 39 baa n di a fō ai ye ko ai j̄a tena lala n kan butun fōo ni ai ka a fō lon m̄en na ko: «M̄en ye nala Maari t̄ō rō ten, Alla ra j̄umaya k̄e wo yē.»»

24 Nba, Isa b̄ora Allabatobonba jin kōndo. A watōla, a la karandenilu ka ii madon a la, ka a jin kōndo bonilu yiraka Alla batobonba la. 2 Isa ka ii jabi: «Ai j̄a ye fen woilu b̄e la, wo t̄e? Awa, n di t̄uj̄a fō ai yē: lon do rō, woilu b̄e ri tete, ka a kabakurunilu b̄e jensen ka a bō i j̄ōon kan.» 3 Ka Isa siini to Olibiye Koyinke kan, a la karandenilu ka ii madon a la, ka a majininka ii dan na ko: «I kan ye ko m̄enilu ma, woilu ri k̄e waati j̄uman? Tōomasere su j̄uman de ri a yiraka ko i natō, a ni ko waati laban wo ra se?» (aiōn g165) 4 Isa ka ii jabi: «Ai ye ai janto ai j̄ere rō sa mōo si kana ai lafili, 5 baa mōo siyaman di na n t̄ō rō, ka a fō ko: «Nde le ye j̄enematōm̄onin di.» Ii ri mōo siyaman nafili wo rō. 6 A ri keke ko m̄en yōrō do rō, wala ko keke wulitō le yōrō do rō, kōni ai kana silan. Fōo ko woilu ye k̄e. Kōni wo tena k̄e waati laban di fōlo. 7 Siya

ri wuli siya ghere kanma. Mansaya do ri wuli juujuu ka bo ii no ro. 30 Wo tuma, maa Dence dogbere kanma. Konko ba ni duukolo yereyere la toomasere ri bo gbe ro sankolo ro. Duukolo ri ke yoro doilu ro. 8 Ko woilu bee ye toroya kan siyailu bee ri jusumakasa. Ii ri Maa Dence damira le ri, ikomin tinkonodimin folo men natola yen duru kan ka bo sankolo ro sebaya ye muso moyitola mirala. 9 «Maailu ri ai don ni noro ba ro. 31 Maa Dence ri a la melekailu maailu bolo, sa woilu ri ai toro, ka ai faa. Ai ri kelaya buru fe kan ba la. Ii ri wa telebe ni telebo gboya dunuja maailu bee ye n tao koson. 10 Maa ro, a ni tele kankan bolomaran ni tele kankan siyaman di n na sila bila, ka i joon don maailu bolokinin do, ka a la maa suwandiniilu laden. Ka bolo, ka gboya i joon ye. 11 Wuya nabi siyaman bo sankolo kun do la fo ka wa se a kun do la, a di wuli, ka maa siyaman nafili. 12 Kojuuke ri la melekailu ri woilu laden. 32 «Ai ye famunyali wara kojuuya. Wo le koson, maa siyaman di a soron ka fara toroju kuma korolama la. Ai wa a maa maailu kanin boloka kosebe. 13 Koni maa bolonilu yen naronna ka fira kurailu labo, ai men wa a mujun foo toroya waati wa ban, wo ri a lon ko sanci kun na waati ra se. 33 Wo ja tii ri kisi. 14 Kibaro juma men ye Harijeene kelen ma, ni ai ka ko woilu bee yen tuma men Mansaya ko fola, wo ri kawandi dunuja yoro na, ai ri a lon ko wo waati ra sudunya, fodiya a bee ro, sa siyailu bee ri a sereya men. Wo ko ro, ra se. 34 N di tupa fo ai ye: sani bi maailu ye dunuja laban di se. 15 «Ai wa Fen Haramunnin ban sala, ko woilu bee ri ban kela. 35 Lon do yen lonin yoro seninman do men ye halaki kela, ro, sankolo ni duukolo ri ban ka tunun fewu, Nabi Daniyeli ka men na ko fo, (Maa men ye jin koni n na kumailu te tamin habadan! 36 «Ko karanna, wo ri a koro lon.) 16 Ni waati wo sera, woilu ri ke lon men na, a ni waati men na, maa maa menilu ye Jude mara ro, woilu ye ii bori ka si ma wo lon. Meleka menilu ye sankolo ro, wa koyinkeilu kan. 17 Ni waati wo ka maa men woilu fanan ma a lon. Hali Dence jere ma a lon, teren bon kun bilinin kan, wo tii kana jii fenilu fo Fa kelen pe. 37 Ko menilu kera Nuhan tele ta kanma bon kondo. 18 Wo wa maa men teren ro, Maa Dence ri na ka ko woilu keni teren. 38 sene ro, wo tii kana a kase a wara ko a ye a la Nuhan tele ro, sanci ba tun ma na tuma men durukiba tala. 19 Waati wo la, muso konomailu folo, maailu tere ye doonnin ni minnin kela. Ii ri toro kosebe, a ni muso menilu ye sinmin den tere ye muso furula, ka ii denmuso di ceeilu tiilu ri. 20 Ai ye Alla tara, sa ai la bori ko ma furu la, haan Nuhan donda kulunba kondo kana ke nene tuma ro, wala Njoro lon, 21 baa lon men do. 39 Ii ma sobi foyi ma, fo sanci ba tuma toroya ri gbeleya kojuuya. Wo joon ma nara ka ii bee halaki. Maa Dence na lon fanan di fo ke wo ja. 40 Wo lon, cee fila ri teren sene se bi ma. Adon toroya wo joon tena kela butun ro, kelen di ta ka kelen to ye. 41 Muso fila ri teren suman si diya, ii ye sumankise sila. Kelen di ta ka kelen to ye. 42 Wo ro, ai ye to ai jana, 22 Ni wo waati tun ma rasudunya, baa ai ma a lon ai la Maari ri na lon men. 43 Ai maa si ti kisi wo ro, koni a la maa suwandiniilu ye ko jin famun: ni lutii tun ye a kalama ko la ko koson a ri a rasudunya. 23 Wo tuma, ni son di na a wara waati men, a tun di to a jana. maa do ka a fo ko «A ragbe! Nenematomonin Wo ro, a tun ti son son ye don a la bon na. 44 ye yan, » wala «A ye ye, » ai kana la a la, 24 baa Wo le koson, ai fanan dabenni ye to, baa Maa wuya nabiilu ri wuli, a ni menilu ka a fo ko iile Dence ri na waati do ro, ai hankili te waati men ye Nenematomonin di. Ii ri toomasere bailu ni na. 45 «Jon juman ye jatela maa sebe ri, wala kabannakoilu ke ka Alla la maa suwandiniilu maa famunyani? Jontii ri baara karifa jon wo la lafili, ni wo ri se kela. 25 N da wo bee fo ai ye ko a ye doonnin di jon toilu ma a waati la. 46 ni ii ka a fo ko: «A ragbe! A doonni sutura yoro Ni jontii nara ka jon wo teren baara kan, jon do ro yan, » ai kana la wo la, 27 baa sanferen ye wo ri ke barakaden de ri. 47 N di tupa fo ai ye: bola telebo ro ka san melenmelen fo telebe ro jontii ri jon wo ke a bolofenilu bee kunnasiila ri. ja men ma, Maa Dence natola ri ke wo ja. 28 48 Koni ni jon wo kera jon juu ri, tumado a ri Sobo su wa ke yoro men do, duwailu ri ii laden a miri ko: «N jontii ra men, a ti nala jona.» 49 yoro wo ro. 29 «Toroya tuma wa ban, tele ri fin Wo ro, tumado a ri wuli a baaraden joon toilu i koro. Karo te kene bo butun. Loloilu ri bebe gbasila, ka doonnin ke ka dolo min maailu fe, ka bo sankolo ro. Sankolo kondo fankatiilu ri menilu ja lamininni. 50 Koni jon wo jontii ri na

lon do rɔ, jɔn hankili tɛ lon mɛn kɔ, a hankili tɛ waati mɛn na. 51 A wa na, a ri jahadi la jɔn kan kojuyaya, ka a bila jeremayuwailu tɛma, kasi ni a jin macin ye yɔrɔ mɛn dɔ.»

25 «Wo lon, Harijeene Mansaya ri kɛ ikomin sunkurun tan na ko mɛn ka ii la fitinnailu ta ka wa kɔjɔcɛ kunbɛn diya. 2 Ii rɔ mɔɔ loolu tɛrɛ ye hankilitanilu ri. A tɔ loolu tɛrɛ ye mɔɔ famunyaniilu ri. 3 Sunkurun hankilitanilu ka ii la fitinna ta, kɔni ii ma fitinna olibiye tulu ta ii bolo. 4 Kɔni sunkurun hankilimailu ka ii la fitinnailu ta, a ni ii la olibiye tulu baraninilu. 5 Kɔjɔcɛ mɛnda a ma na. Sunɔɔ ka sunkurun tan bɛɛ mira, ii bɛɛ sunɔɔra. 6 Duu talama, wɔyɔ kan do bɔra ko: «Kɔjɔcɛ ra na, ai ye bɔ ka wa a kunbɛn!» 7 Sunkurun tan bɛɛ wulira ka ii la fitinnailu rabɛn. 8 Sunkurun hankilitanilu ka a fɔ sunkurun famunyaniilu ye ko: «Ai ye an sɔ ai la tulu do la, baa an na fitinnailu satɔ le.» 9 Kɔni sunkurun famunyaniilu ka ii jabi: «Wo tɛ bɛn, baa an na tulu ti se an bɛɛ bɔla. Ai ye wa julailu wara ka do san ai jɛrɛ yɛ.» 10 Awa, ka sunkurun hankilitanilu wani to tulu san diya, kɔjɔcɛ nara. Sunkurun mɛnilu rabɛnni, woilu ni kɔjɔcɛ wara don kɔjɔmalɔ tolon dɔ. Mɔɔilu ka da tuun. 11 Kɔ fɛ, sunkurun tɔilu nara ka bɔ tulu san diya. Ii ka ii kan nabɔ ko: «Maari, maari, i ye da laka an yɛ!» 12 Kɔni a ka ii jabi: «N di tɔjɔna fɔ ai ye: n ma ai lɔn.» 13 «Wo le rɔ, ai ye to ai jana, baa Maari ri na lon mɛn, a ni waati mɛn, ai ma wo si lɔn. 14 «A ri kɛ ikomin cɛɛ do la ko. Cɛɛ wo watɔla taama rɔ, a ka a la jɔnɪlu kili ka a la bolofɛnilu karifa ii la. 15 A ka wodi gbanan saninnama waa loolu di do ma, ka waa fila di dogbɛrɛ ma, ka waa kɛlen di a sawana ma. A ka jate wo di ii ma ka a bɛn ii se ko ma. A banni wo la, a wulira kɛlen di ka wa taama rɔ. 16 Jɔn mɛn ka gbanan saninnama waa loolu sɔrɔn, ale wulira julaya kɛla wodi wo rɔ i kɔrɔ. A ka gbanan saninnama waa loolu gbɛrɛ sɔrɔn tɔnɔ ri. 17 Mɛn ka waa fila sɔrɔn, ale fanan ka a ta kɛ jɔna kɛlen wo ma, ka gbanan saninnama waa fila gbɛrɛ sɔrɔn tɔnɔ ri. 18 Kɔni mɛn ka waa kɛlen sɔrɔn, wo wara denka sɛn ka a la kuntii la wodi don ye ka a latunun. 19 «Nba, jɔnɪlu la kuntii ka waati jan kɛ a ma na. Wo kɔ rɔ, a nara ka bɔ taama rɔ. A ka jɔnɪlu kili ko ka wodi ko jabo. 20 Jɔn mɛn ka wodi gbanan saninnama waa loolu sɔrɔn, wo nara waa loolu gbɛrɛ ri ka a la a ta wodi kan. A ka a fɔ ko: «N na kuntii, i

ka wodi gbanan saninnama waa loolu le karifa n na. I jɔna lɔ. N da wodi gbanan saninnama waa loolu tɔnɔ sɔrɔn wo la.» 21 A la kuntii ka a fɔ ko: «Wo ra bɛn. Jɔn juma le i ri, a ni landajɔna mɔɔ. Fɛn fitini le dira i ma, kɔni i ka wo mira kojuma. Sisen n di fɛn siyaman karifa i la. Na, i ni i la kuntii ye sɛwa kɛlen di.» 22 Jɔn mɛn ka wodi gbanan saninnama waa fila sɔrɔn, wo nara ka a fɔ kuntii ye ko: «N na kuntii, i ka wodi gbanan saninnama waa fila le karifa n na. I jɔna lɔ. N da wodi gbanan saninnama waa fila tɔnɔ sɔrɔn wo la.» 23 A la kuntii ka a fɔ ko: «Wo ra bɛn. Jɔn juma le i ri, a ni landajɔna mɔɔ. Fɛn fitini le dira i ma, kɔni i ka wo mira kojuma. Sisen n di fɛn siyaman karifa i la. Na, i ni i la kuntii ye sɛwa kɛlen di.» 24 Jɔn mɛn ka wodi gbanan saninnama waa kɛlen sɔrɔn, wo nara ka a fɔ kuntii ye ko: «N na kuntii, n tun ka a lɔn ko i la ko gbɛleman. I ri suman ka i ma mɛn sɛnɛ. I ma si foyi yɔrɔ mɛn i ri ye suman ka. 25 Wo le kosɔn, n silanda. N wara denka sɛn ka i la wodi don ye ka a latunun. I jɔna lɔ. N da i la wodi lasɛ i ma.» 26 A la kuntii ka a fɔ ko: «Jɔn juu le i ri, a ni sala. I tun ka a lɔn ko n di suman ka, n ma mɛn sɛnɛ. Ko n ma si foyi yɔrɔ mɛn, n di ye suman ta. 27 Wo rɔ, i tun ka kan ka n na wodi bila wodi lamarabon na, tɔnɔ ye sɔrɔnna yɔrɔ mɛn. Ni i tun ka a kɛ ten, n tun di na ka n na wodi ni a tɔnɔ sɔrɔn ye. 28 Wo le rɔ, wodi gbanan saninnama waa kɛlen mɛn ye a bolo, ai ye wo mira ka a di jɔn fɔlɔman ma, wodi gbanan saninnama waa tan ye mɛn bolo, 29 baa fɛn ye mɛn bolo, do fanan di la wo tii ta kan ka a siyaya. Kɔni fɛn tɛ mɛn bolo, hali fitini mɛn ye wo bolo, wo ri ta a bolo. 30 Ai ye jɔn jɔnatɔntan jin nafili dibi rɔ kɔkan, kasi ni a jin macin ye yɔrɔ mɛn dɔ.» 31 «Mɔɔ Dɛncɛ wa na a la gbiliya rɔ lon mɛn, a la melekailu bɛɛ ri na a malɔ. A ri a sii a la mansaya siifɛn gbiliyani rɔ. 32 Dunujɔna siyailu bɛɛ ri ii laden a jakɔrɔ. A ri ii fara ka ii bɔ i jɔnɔn dɔ, ikomin saagbɛngbɛnna ye saailu ni baailu farala jɔna mɛn ma ka ii bɔ i jɔnɔn dɔ. 33 A ri saailu bila a bolokinin fɛ, ka baailu bila a bolomaran fɛ. 34 Wo kɔ rɔ, mansa ri a fɔ bolokininmatailu ye ko: «Na, aile mɛn kunnadiyani n Fa bolo; ai ye na mansaya sɔrɔn mɛn dabɛnni a ye kɛbi dunujɔna dan waati, 35 baa ai ka n kɔnkɔtɔ yɛn tuma mɛn na, ai ka n sɔ dɔɔnnin dɔ. Ai ka n jilɔɔtɔ yɛn tuma mɛn na, ai ka n sɔ ji rɔ. N tɛrɛ ye londanya rɔ tuma mɛn na, ai ka n jiya. 36 Ai ka n farimakolon yɛn tuma

men na, ai ka n so feriyabo rɔ. N jankarɔto tere tuma men na, ai ka ai janto n dɔ. N tere ye kaso la tuma men na, ai wara bɔ n fɛ.» 37 Mɔɔ telenni woilu ri a fɔ a ye ko: «Maari, an ka i kɔnkɔto yen lon numan de ka i so dɔɔnnin dɔ? An ka i jilɔɔto yen lon numan ka i so ji rɔ? 38 An ka i yen londanya rɔ lon numan ka i lajiya? Ni wo tɛ, an ka i farimakolon yen lon numan ka i so feriyabo rɔ? 39 An ka i jankarɔto yen lon numan ka wa bɔ i ma? Ni wo tɛ, an ka a men lon numan ko i ye kaso la ka wa bɔ i ma?» 40 Mansa ri ii jabi: «N di tɔɔna fɔ ai ye: ni ai ka kɔɔɔma kɛ n badenma do ye men dɔɔman ii bɛɛ tɛma, ai ka wo kɛ n jɛrɛ le ye.» 41 «Wo kɔ rɔ, mansa ri a fɔ bolomarannatailu ye ko: «Ai dankadenilu, ai ye bɔ n jɔkɔrɔ ka wa ta sabali rɔ, mɛn dabɛnni lbulusa ni a la melekailu ye, (aiɔnios g166) 42 baa ai ka n kɔnkɔto yen tuma men na, ai ma n so dɔɔnnin dɔ. Ai ka n jilɔɔto yen tuma men na, ai ma n so ji rɔ. 43 N tɛrɛ ye londanya rɔ, kɔni ai ma n jiya. Ai ka n farimakolon yen, kɔni ai ma n so feriyabo rɔ. N jankarɔto le tɛrɛ, kɔni ai ma wa bɔ n fɛ. N tɛrɛ ye kaso la, kɔni ai ma wa bɔ n fɛ.» 44 Mɔɔ woilu fanan di a fɔ a ye ko: «Maari, an ka i kɔnkɔto yen lon numan, wala ka i jilɔɔto yen, wala ka i yen londanya rɔ, wala ka i farimakolon yen, wala ka i jankarɔto yen, wala ka i bilani yen kaso la, ni an ma i demen?» 45 Mansa ri ii jabi: «N di tɔɔna fɔ ai ye. Ai ka ai ban kɔɔɔma kɛla mɔɔ jɔnɔlu dɔɔmamɔɔ do ye men kɛ, ai ka ii ban kɔɔɔma kɛla nde jɛrɛ le ye wo ri.» 46 Nba, mɔɔ woilu ri wa tɔɔrɔ banbali yɔrɔ rɔ. Kɔni mɔɔ telenniilu ri wa to jɛnemaya banbali rɔ.» (aiɔnios g166)

26 Isa banda kuma wo bɛɛ fɔla tuma men na, a ka a fɔ a la karandenilu ye ko: 2 «Ai ka a lon ko a ra to tele fila ma, Taminkunna Sali ri kɛ. Ni wo lon sera, Mɔɔ Dence ri mira ka a gbɔngbɔn jiri kan ka a faa.» 3 Wo tuma, sarakalasela kuntiilu ni Yahudiya la mɔɔbakɔrɔilu wara laden diya sarakalasela kuntiiba la bon na. Wo tɔɔ ko Kayifasi. 4 Ii ka i jɔɔɔn yen ka Isa mira ja jinin kewuya rɔ a faa ko rɔ. 5 Kɔni ii ka a fɔ ko: «an kana a mira sali waati la. Ko ni wo tɛ, mɔɔilu ri wuli ka murunti.» 6 Awa, Isa wara cɛɛ do wara Betani so kɔndɔ, cɛɛ men tɔɔ ko Simɔn Kunato. 7 Ka Isa siini to dɔɔnnin diya, muso do wulira ka na daa alabasitari ri, mɛn fani latikɔlɔn tulu dagbɛlɛn na. Muso wo ka latikɔlɔn tulu wo burundun Isa kun ma. 8

Karandenilu ka wo yen tuma men na, ii mɔnera ka a fɔ ko: «Tɔɔnɔni jɔn kun ye nfen di? 9 Tulu jɔn tun di se feerela wodi ba la, ka wodi wo kɛ fantanilu demɛnfɛn di.» 10 Kɔni Isa ka wo men ka a fɔ ii ye ko: «Nfenna ai ye muso tɔrɔla? A ra kɔɔɔma kɛ n ye, 11 baa fantanilu ye ai fɛ waati bɛɛ. Kɔni n tɛna tola ai fɛ yan haan waati bɛɛ de. 12 Muso jɔn ka latikɔlɔn tulu burundun n fari kan ka a rabɛn n su don kanma. 13 N di tɔɔna fɔ ai ye: kibarɔ numan jɔn wa lase mɔɔilu ma yɔrɔ yɔrɔ dunɔɔna rɔ yan, muso ka mɛn kɛ jɔn, wo fanan di fɔ ye, sa mɔɔilu hankili ri to ale rɔ.» 14 Wo kɔ rɔ, Isa la karanden men tɔɔ ko Judasi Sikariyɔti, wo wara sarakalasela kuntiilu tɛrɛn ye. Yahudasi tɛrɛ ye Isa la karanden tan ni fila do le ri. 15 Yahudasi ka a fɔ sarakalasela kuntiilu ye ko: «Ni n ka Isa don ai bolo, ai ri nfen di n ma?» Ii ka wɔdigbɛ gbanan bisawa di a ma. 16 Ka bɔ lon wo ma, Yahudasi ka fɛrɛ jɔnin ka Isa don ii bolo. 17 Nba, Buru Fununbali Sali lon fɔlɔ rɔ, Isa la karandenilu ka ii madon a la ka a mapɔninka ko: «I ye a fɛ an ye Taminkunna Sali dɔɔnnin dabɛn i ye mi?» 18 Isa ka a fɔ ii ye ko: «Ai ye wa fakarisa tɛrɛn so kɔndɔ. Ai ye a fɔ a ye ko: «Karanmɔɔ ka a fɔ ko: «N na waati ra sudunya. Ko n ni n na karandenilu ri Taminkunna Sali kɛ i wara.»» 19 Isa ka mɛn fɔ, karandenilu ka a kɛ ten. Ii wara Taminkunna Sali dɔɔnnin dabɛn ye. 20 Fitiri waati, a ni a la karanden tan ni fila ka ii sii dɔɔnnin diya. 21 Ka ii siini to dɔɔnnin na, Isa ka a fɔ ii ye ko: «N di tɔɔna fɔ ai ye: ai rɔ kɛlɛn di n don mɔɔ juuilu bolo.» 22 Karandenilu niilafinda kɔsɛbɛ kuma wo kɔsɔn. Ii bɛɛ ka a fɔ a ye kɛlɛn kɛlɛn ko: «Maari, nde le wo ri wa?» 23 Isa ka a fɔ ko: «N ni mɔɔ mɛn da an bolo bila fɛ kɛlɛn de kɔndɔ, wo le n janfala. 24 Mɔɔ Dence ri faa ikomin a sɛbeni a la ko rɔ ja mɛn ma. Kɔni mɔɔ mɛn di a don mɔɔ juuilu bolo, gbalo ye wo tii ye. Hali ni wo tii sɔrɔnbali tun tora, wo tun ka fisa a ma paaɔn.» 25 Judasi mɛn kɛtɔ Isa donna mɔɔ juuilu bolo, wo ka a fɔ Isa ye ko: «Karanmɔɔ, nde le wo ri wa?» Isa ka a jabi: «I jɛrɛ le kan ten.» 26 Nba, ka ii to dɔɔnnin na Isa ka buru ta ka baraka bila Alla ye. A ka buru rakadikadi, ka a di ii ma ka a fɔ ii ye ko: «Ai ye jɔn mira ka a dɔɔn. N fari le jɔn di.» 27 Wo kɔ rɔ, a ka minnɔnfɛn ta, rɛsɛnji ye a kɔndɔ. A ka baraka bila Alla ye, ka ban ka minnɔnfɛn di ii ma. A ka a fɔ ko: «Ai bɛɛ ye do min a rɔ. 28 N jɛli le jɔn di, mɛn ye teriya sidila an tɛma. A bɔnni mɔɔ

siyaman de ye sa ii la kojuuulu ri makoto. 29 kelayani sarakalasela kuntiilu ni Yahudiya la N di a fō ai ye ko n tena resenji minna butun mōōbakorōilu le bolo. 48 Men ketō Isa donna ii fewu, fō n ni ai wa a kura min n Fa la mansaya bolo, a tun ka tōōmasere yiraka ii la. A ka a fō rō lon mēn na.» 30 Awa, ii ka kalaman bō Alla ko: «N wa n ton mēn kan ka a sunbu, wo le. Ai ye, ka ban ka wa Olibiye Koyinke kan. 31 Ii seni ye a mira.» 49 Awa, Yahudasi ka a madon Isa la i ye, Isa ka a fō ii ye ko: «Ai bēē ri ai ban n dō, baa korō ka a fō a ye ko: «Karanmōō, i ni su!» A ka a a sebeni ko: «N di saagbengbenna gbasi ka a faa, ton a kan ka a sunbu. 50 Isa ka a jabi: «N dūjōō, saa kuru ri jensen.» 32 «Kōni ni n wulira ka bō i nani mēn kē kanma, i ye wo kē.» Wo tuma, ii saya rō, n di wa ai makōō Kalile mara rō.» 33 ka ii kē Isa kan, ka a mira. 51 Isa la karanden Piyeri ka a fō Isa ye ko: «Hali ni tōilu bēē ka i do ka a la fanmuru bō a laa rō ka sarakalasela bila ka ii bori, n kōnin tena i bilala habadan.» 34 kuntiiba la jōnce gbasi, ka a tolo kelen tēē a la. Isa ka a jabi: «N di tujā fō i ye: bi su jin do jere, 52 Isa ka a fō karanden wo ye ko: «I la fanmuru sani dondon ye kasi, i ri a fō mōōilu ye haan don a laa rō! Mōō mēn wa fanmuru mira kēlēke sija sawa ko i ma n lōn.» 35 Kōni Piyeri ka a kanma, wo tii fanan di faa fanmuru la. 53 I ma a fō a ye ko: «N tē a fō habadan ko n ma i lōn, lōn wa ko n di se n Fa tarala ko a ye n dēmen? hali ni mōōilu wulira ile ni nde faala kelen di.» Ni n ka a tara ten, a ri mēlēka kuru tan ni fila Karanden tōilu bēē fanan ka a fō ten. 54 Kōni ni n ka n Fa lana n dēmen kanma sisen. 54 Kōni ni n ka n Fa tara ten, mēn sebeni Alla la kitabu kōndō, wo ri se kanbalila di? Baa a sebeni ko ko jinilu ka kan se kanbalila di? Baa a sebeni ko ko jinilu ka kan ka ke ten.» 55 Wo tuma, Isa ka a fō jama ye ko: «Ai nani n mira diya gbelekeilu ni fanmuruilu ri ikomin mōōilu ye bōla benkanninna kanma jna mēn ma. N siini tere mōōilu karanna lon jna mēn ma. N siini tere mōōilu karanna lon lon Allabatobonba jin kōndō. Ai ma n mira ye. 56 Kōni nabiilu ka mēnilu sebe Alla la kitabu kōndō, sa woilu ye kanbali: wo le ka a kē, ko jinilu bēē keni ten.» Isa la karandenilu bēē ka a to ye ka ii bori ka wa. 57 Awa, Isa mirabailu wara a ri sarakalasela kuntiiba Kayifasi wara. Sariya karanmōōilu ni mōōbakorōilu ladennin tere ye. 58 Ii watōla Isa ri ye, Piyeri bilani tere ii ko. Kōni a tora yorō jan. A wara ten fōō ka na se sarakalasela kuntiiba la lu kōndō. A donda ye, ka wa a sii sarakalasela kuntiiba la bon kandaninnailu fē, ka a ragbē ko jin di laban jna men ma. 59 Sarakalasela kuntiilu ni Yahudiya la kititēēla dekuru mōōilu bēē tere ye wuya kuma do jininna Isa kanma, mēn di se ka kē a faa sababu ri. 60 Mōō siyaman nara ka wuya fō ka ke serejuulu ri. Wo bēē ni a ta, laden mōōilu ma jalaki yorō sōrōn Isa kanma. A laban, mōō fila nara ka a fō ko: 61 «Cēē jin ka a fō ko a ri se ka Allabatobonba te, ka ban ka a lō iko tele sawa korō.» 62 Wo rō, sarakalasela kuntiiba wulira jama tema ka Isa mapininka ko: «Mōō jinilu ye kuma mēnilu fōla i ma, i tē woilu jabila wa?» 63 Kōni Isa ka a makun. Sarakalasela kuntiiba ka a fō a ye ko: «N ye i jamarila Alla jienema tōō rō ko i ye tujā fō an ye. Ile le ye Jēnematōmōnin di wa, Alla Dence kōnin?» 64 Isa ka a jabi: «I ba nara. Fanmuruilu ni gbelekeilu ye ii bolo. Ii jere le kan ten. Kōni n di a fō ai ye ko ai ri Mōō

Dence siini yen Sebeetii Alla bolokinin fe. Wo ko ro, ai ri a natola yen duruulu tema ka bo sankolo ro.» **65** Wo ro, sarakalasela kuntiiba ka a jere la durukiba mira ka a rafara. A ka a fo ko: «A ra Alla tanama ko ke. An mako te mooilu la sereya la butun. Ai jere ka a la Alla tanama kumailu men. **66** An ye nfen ke wo ro?» Ii bee ka a fo ko Isa ni saya ka kan. **67** Moo doilu wulira ii daji tula a ja ro, ka a gbasi ii bolokudu la, ka a tolo gbasi. **68** Ii ka a fo ko: «Ile, Nenematomonin, i ye kelaya kuma fo an ye. Men ka i gbasi, wo too fo an ye!» **69** Awa, wo tuma Piyeri siini tere lu ma. Ka a to ye, jonmuso do ka a madon a la, ka a fo a ye ko: «Ile fanan tere ye Kalileka Isa la dekuru ro.» **70** Koni Piyeri ma son wo ma mooilu jana. A ka muso jabi: «N ma i la kuma jayen.» **71** Piyeri bora ye ka wa lu da la. Jonmuso gbera ka a yen, ka a fo ye mooilu ye ko: «Cee jin tere ye Isa Nasaretika la dekuru ro.» **72** Piyeri ma a lo a la. A ka a kali ko: «N ma cee wo lon.» **73** A ma men ba ke, moo menilu loni tere ye, woilu ka a fo Piyeri ye ko: «Sika te a ro, i fanan ye moo woilu do le ri, baa i kumaja ye a yirakala ko i boni Kalile.» **74** Piyeri ka a fo ko: «N ye n kalila ko n ma cee wo lon. Ni n ka wuya fo, Alla ye ko laton n na.» Dondon kasira i koru. **75** Isa tun ka men fo, Piyeri hankili bilara wo ro, baa Isa ka a fo a ye ko: «Sani dondon ye kasi bi, i ri a fo mooilu ye sija sawa ko i ma n lon.» Wo ro, Piyeri bora ye ka wa kasi kojuuya.

27 Kene bo men keni, sarakalasela kuntiilu ni Yahudiya la mabbakoroiu bee ka ai jnon yen ka Isa faa ja jninin. **2** Ii ka a sidi, ka wa a ri jamanatii Pilate wara. **3** Nba, Judasi men ka Isa don mooilu bolo, wo ka a yen tuma men na ko ii ka kiti labe Isa kan ko a ye faa, a nimisara. Ii no wodigbe gbanan bisawa men dila a ma Isa janfa saraya ri, a ka wo lase sarakalasela kuntiilu ni mabbakoroiu ma. **4** A ka a fo ii ye ko: «N da kojuu ke, baa n ka moo jalakibali don ai bolo, men keto faala.» Ii ka a fo ko: «Hen! An na ko te wo ro. I kunko le wo ri fasayi!» **5** Judasi ka wodigbe gbanan woilu lafilu Allabatobonba kondi ye, ka wa a jere dun julula ka a jere faa. **6** Sarakalasela kuntiilu ka wodigbe gbananilu matte. Ii ka a fo ko: «An kana wodi jin bila kankira ro Allabatobonba kondi. Wo dahani te, baa wodi jin ye moo jeli sanko le ri.» **7** Ii ka jnon yen ka ben kan kelen ma. Wo ro, ii ka wodi wo ta ka bankudaa ladanna do la sene san

ko ii ri a ke london kaburuso ri. **8** Wo le koson, haan ka na se bi ma, mooilu ye a folasene wo ma ko Moo Jeli Sene. **9** Nabi Jeremiya ka men fo folofolo, wo dafara wo ja le ma. A ka a fo ko: «Ii ka wodigbe gbanan bisawa ta, Isirayelika doilu ka a fo ko a ni wodi jate men ka kan. **10** Ii ka wo di bankudaa ladanna la sene sanko kanma, ikomin Maari ka n jamari ja men ma.» **11** Wo tuma, mooilu ka Isa lalo mara jamanatii jana. Kunnasiila ka a majininka ko: «Ile le Yahudiyailu la mansa ri wa?» Isa ka a fo ko: «I jere le kan ten.» **12** Sarakalasela kuntiilu ni mabbakoroiu ka a jalaki, koni a ma foyi fo. **13** Pilate ka a fo a ye ko: «Ii ra son siyaman la i la. I ma wo men wa?» **14** Koni Isa ma son ka jabili si di, hali kuma kelen. Wo ka Pilate kabannakoya kosebe. **15** Nba, jamanatii darini kasoden kelen bilala Taminkunna Sali waati san san, jama ye a fe a ye men bila. **16** Nba, wo ka cee do teren kaso la ye, men too ko Barabasi. Wo toojuu tun da bo kosebe. **17** Wo ro, jama ka ii laden Pilate wara tuma men na, a ka ii majininka ko: «Nba, ai ye a fe n ye moo numan de bila ai ye? Barabasi wa, wala Isa, mooilu ye a folasene men ma ko Nenematomonin?» **18** Baa Pilate ka a lon ko keleya le ka a ke ii ka Isa don ale bolo. **19** Ka Pilate siini to kititee diya ro, a muso ka kela lawa a ma ko: «I kana i sen bila moo telenni wo la ko ro, baa n da toro sibo ro kosebe ale le koson bi.» **20** Koni sarakalasela kuntiilu ni mabbakoroiu ka jama kondasu ko ii ye Pilate madiya ko a ye Barabasi bila ka Isa faa. **21** Kunnasiila ka ii majininka iko tuun ko: «Moo fila jin do, ai ye a fe n ye moo numan bila ai ye?» Ii ka a fo ko: «I ye Barabasi bila.» **22** Pilate ka ii majininka ko: «Ai ye a fe n ye nfen ke Isa la wo ro, mooilu ye a folasene men ma ko Nenematomonin?» Ii bee ka a fo ko: «A ye gbongbon jiri kan ka a faa!» **23** Pilate ka a fo ko: «Nfenna? A ka kojuu numan de ke?» Koni ii ka do la ii la woyo kan kan iko tuun ko: «A ye gbongbon jiri kan ka a faa!» **24** Pilate ka a yen tuma men na ko a la kuma te foyi jala, ko jama muruntito le, a ka ji ta ka a bolo ko jama jana, ka a fo ii ye ko: «N sen ti cee jin jeli labon ko ro. A ko ye ai bolo.» **25** Mooilu bee ka a fo ko: «Ale le wo ri. A jeli kunko ye be ande ni an denilu ma.» **26** Wo ro, a ka Barabasi bila, ka ban ka mooilu lo Isa gbasila gbijne la. Wo ko ro, a ka Isa don keledenilu bolo ko ii ye wa a gbongbon jiri kan. **27** Kunnasiila la keledenilu wara Isa ri mara kunnasiila la

mansabolon kondo, ka keleden toilu bee kili ko ii ye na. 28 Ii ka a jere la faaninilu bo a kan na, ka durukiba wulenman kadi kadi bila a kan na. 29 Ii ka jiri bolon woninmailu moromoro ii jooon ma ka ii ke mansa fula munuɗa ri, ka wo la a kun na, ka gbeleke do don a bolokinin do. Wo keni, ii ka ii jooonkin a koro ka a lafeya ko: «Yahudiyailu la mansa, an ye i fola.» 30 Ii ka ii daji tu a kan, ka gbeleke mira a bolo ka a gbasi a la a kun do ko siyaman. 31 Ii banni a lafeyala, ii ka durukiba wulenman kadi kadi bo a kan na, ka a jere la faaninilu bila a kan na. Wo ko ro, ii bora a ri ka wa a gbongbon diya. 32 Nba, ii watola, ii benda ce do la, men too ko Simo Sirenika. Keledenilu ka a diyagbaya ka Isa la gbongbon jiri la a kan ma. 33 Ii wara se yoro do ro, men too ko Kolikota. Wo koro le ko kunkolo yoro. 34 Ii seni ye, ii ka resenji di Isa ma, fen kunaman jaaminni men na. A ka resenji wo nene tuma men na, a ma son ka a min. 35 Ii ka Isa gbongbon jiri kan tuma men na, ii ka mateeli ke a la faaninilu ratala kanma ii tema. 36 Ii banni wo bee la, ii ka ii sii ka ii janto Isa ro. 37 Ii tun ka walan do bila gbongbon jiri ma Isa kun na. A gbongbon kun sebeni walan wo kan ko: «Isa le jin, ni a ye Yahudiyailu la mansa ri.» 38 Isa ni benkaninailu fila gbongbon jiri kan waati kelen na. Benkaninna kelen gbongbon jiri do kan a bolokinin fe, a to kelen a bolomaran fe. 39 Taminbatoilu tere ye a nanila, ka ii kun dondon a kanma. 40 Ii ka a fo a ye ko: «Hen! I ma a fo ko i ri se Allabatobonba tela ka a lo iko tere sawa koro wa? I ye i jere kisi. Ni ile le ye Alla Dence ri, i ye jii ka bo jiri kan.» 41 Wo ja kelen ma, sarakalasela kuntiilu ni sariya karanmooilu ni mabakoroilu fanan tere ye a lafeyala. Ii ka a fo ko: 42 «A ka doilu kisi, koni a ti se a jere kisila. Ni a ye Isirayelikailu la mansa ri, a ye jii ka bo jiri kan! Ni a ka wo le ke, an di lemeniya a ma. 43 A lani Alla la. Nba, ni a la ko duman Alla ye, foo a ye a kisi sisen, baa a ka a fo ko: «N ye Alla Dence ri.» 44 Benkaninna fila menilu gbongbonni jiri doilu kan a dafa, wilu fanan tere ye a naninna ten. 45 Nba, tele tala seni, dibi donda jamana fan bee ro. A tora ten haan wura tele la. 46 Wo tuma, Isa wayora kan ba la ko: «Eli, Eli, lama sabakatani?» Wo koro le ko: «N Maari, n Maari. Nfenna i ra n bila?» 47 Moo menilu lani tere ye, wo doilu ka wo men ka a fo ko: «Cee jin ye Nabi Eli le kilila.» 48 Ii tema kelen ka a bori ka wa fuu do ta i koro, ka a sun resenji kumunni ro. A ka

wo dun kala la ka a la Isa da la ko a ye a min. 49 Koni toilu ka a fo ko: «A to ten. An ye a ragbe, ni Nabi Eli ri na ka a kisi.» 50 Isa ka kule kan ba bo iko tun, ka a nii di Alla ma ka sa. 51 Wo waati kelen, Allabatobonba tete faanin farara fila ri ka bo san ma ka se duu ma. Duukolo yereyera, farakoloilu tera. 52 Kaburuilu dalakara, moo seniman menilu sani, wo siyaman su kununda. 53 Ii bora ii la kaburuilu kondo. Isa wulini ko ka bo saya ro, ii donda Jerusalemu, ni a ye so seniman di. Moo siyaman ka ii yen. 54 Romu keleden kuntii ni keleden to menilu ye ii jantola Isa ro, wilu ka duukolo yereyere yen, ka ko keni wilu fanan yen. Wo ro, ii silanda kosebe. Ii ka a fo ko: «Tuna le, Alla Dence le tere ce jin di.» 55 Muso siyaman tora yoro jan ka ko wilu ragbe. Wilu ni Isa le nani kelen di ka bo Kalile. Ii bilani tere a ko a demen kanma. 56 Mariyamu Makidalaka tere ye muso wilu ro, a ni Yakuba ni Yusufu na Mariyamu, a ni Sebede muso. 57 Nba, su koto le tere. Cee nanfulutii do nara, men too ko Yusufu. A boni Arimate. Ale fanan tere ye Isa la karanden do le ri. 58 A wara Pilate madiya ko a ye dije Yusufu ye wa Isa su ta ka a don. Pilate dijera. A ka a la mooilu jamari ko ii ye Isa su di Yusufu ma. 59 Yusufu wara Isa su ta, ka a kasanke faaningbe seniman do la. 60 A wara a don kaburu kura kondo, a tun ka mooilu lo men senna farakolo ro a jere ye. Wo ko ro, a ka kabakurun ba makurukuru ka a la kaburu da la ka wo da tun. A banni wo la, a bora ye ka wa. 61 Mariyamu Makidalaka ni a tooma Mariyamu siini tere ka ii na telen kaburu la. 62 Isa sara lon men, wo lon tere ye Nono lon jasii lon de ri. Wo duusa gbe, sarakalasela kuntiilu ni Farisilu wulira ka wa Pilate teren ye. 63 Ii ka a fo a ye ko: «Maari, an hankili ye a ro ko ka wuyafola wo to nii na, a ka a fo ko tele fila a sawana a ri wuli ka bo saya ro. 64 I ye mooilu lo kaburu korosila foo tele sawa wa dafa, baa ni a la karandenilu wara a su ta ka a dokon, ka a fo mooilu ye ko a ra wuli ka bo saya ro, wuya wo ri juuya ka tamin folomanta kan.» 65 Pilate ka a fo ko: «Kongbennailu ye ai bolo. Ai ye ii lawa ka kaburu kandan ii se ko bee la.» 66 Wo ro, ii wara toomasere ke kabakurun kan, ka kongbennailu lalo ko ii ye kaburu korosi kojuma.

28 Nono lon taminni ko, Lahadi lon sooma da la jona, Mariyamu Makidalaka ni a tooma Mariyamu wara kaburu ragbe diya. 2 I

kɔrɔ duukolo yereyɛrɛra fanka la, baa Maari la
 mɛlɛka do bɔra sankolo rɔ, ka na kabakurun
 bɔ kaburu da la, ka a sii kabakurun wo kan.
3 A ye mɛlɛnmɛlɛnna ikomin sanferɛn. A la
 duruki gbɛni pepe. **4** Mɔɔ mɛnilu tɛrɛ ye kaburu
 lakɔrɔsila, woilu silanda mɛlɛka ye kojuuya fɔɔ
 ka be duu ma ka kɛ ikomin mɔɔ saniilu. **5** Meleka
 ka a fɔ musoilu ye ko: «Ai kana silan. N ka a lɔn
 ko ai ye Isa le jininna, mɛn gbɔngbɔnni tɛrɛ jiri
 kan. **6** A tɛ yan, baa a ra wuli ikomin a ka a fɔ
 na mɛn ma. A su lani tɛrɛ yɔrɔ mɛn dɔ, ai ye na
 wo ragbɛ. **7** Wo kɔ rɔ, ai borimantɔ ye wa a fɔ a
 la karandenilu ye ko a ra wuli ka bɔ saya rɔ.
 Ko a watɔ ai makɔnɔla Kalile, ai ri a yen ye. A
 ragbɛ. N nani mɛn fɔ kanma ai yɛ, wo le wo ri.»
8 Musoilu ka ii kaliya ka bɔ kaburu da la ka wa.
 Ii silanni, kɔni sɛwa ba tɛrɛ ye ii la. Ii borimantɔ
 wara ka kibaro wo bɛɛ fɔ karandenilu yɛ. **9** Ii
 watɔla, Isa barara bɔla ii jɛfɛ ka ii labɛn. A ka a
 fɔ ko: «N ye ai fola.» Ii ka ii madon a la, ka a sen
 mira ka a bato. **10** Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai kana
 silan. Ai ye wa a fɔ n badenmailu ye ko ii ye
 wa Kalile. Ko ii ri n yen ye.» **11** Ka musoilu to
 sila kan ka wa, kaburu kɔrɔsiba doilu wulira ka
 wa so kɔndɔ. Ko mɛnilu kɛni, ii wara wo bɛɛ fɔ
 sarakalasela kuntiilu yɛ. **12** Sarakalasela kuntiilu
 ni mɔɔbakɔrɔilu wara i jɔɔn yen ka kuma wo ko
 rɔ. Ii ban mɛn kɛni kumala, ii ka wodi siyaman
 di kɛlɛdenilu ma, **13** ka a fɔ ii yɛ ko: «Ai ye a fɔ
 mɔɔilu ye ko: «Ka an tɔ sunɔɔ rɔ su rɔ, Isa la
 karandenilu nara ka a su ta ka wa a ri.» **14** Ni ko
 jin fɔra mara kunnasiila yɛ, an di kuma a yɛ,
 ka wo kunko bɔ ai ma.» **15** Kɛlɛdenilu ka wodi
 mira. A fɔra ii yɛ na mɛn ma, ii wara wo kɛ. Wo
 rɔ, tariku wo ye fɔla Yahudiyailu tɛma hali bi.
16 Awa, karanden tan ni kelen wara Kalile. Isa
 ka koyinkɛ mɛn ko fɔ ii yɛ, ii wara ye. **17** Ii ka
 Isa yen ye tuma mɛn na, ii ka a bato, kɔni doilu
 sikara. **18** Isa ka a madon ii la, ka a fɔ ii yɛ ko:
 «Se ra di n ma fen bɛɛ kan Harijeene rɔ, a ni
 duukolo kan. **19** Wo le rɔ, ai ye wa mɔɔilu kɛ
 n na karandenilu ri siyailu bɛɛ tɛma. Ai ye ii
 sun ji rɔ Fa Alla tɔɔ ni Dɛncɛ tɔɔ ni Nii Seniman
 tɔɔ rɔ. **20** N ka jamarili fen fen di ai ma, ai ye ii
 karan woilu la, sa ii ri woilu labato. Ai na lɔ! N
 ye ai dafɛ tuma bɛɛ, fɔɔ ka wa se dunɔɔ laban
 ma.» (aiɔn g165)

Luke

1 Ko ba doilu dafanin an tema yan. Wo bolo ma, maa siyaman da wuli ka wo kibaro mafene ka a sebe damira. **2** Menilu ka wo bee keni yen ii ja la ka sereya kebi a damira waati la, a ni menilu kelayani wo kibaro lasela, woilu ka a bee lase an ma. Ii ka a lase ja men ma, a sebebailu ye a sebela wo ja le ma. **3** N terice juma Teyofili, n fanan da ko wo bee fese fese kebi a damira waati. Wo le ro, n da a yen ko n ka kan ka a bee sebe kojuma ka a lawa i ma, **4** kosa i ri a lon ko i karanni ko men na, wo ye tupa jere jere le ri. **5** Waati wo ro, Herodi tere ye Jude maratiyala. Wo tuma, sarakalasela do tere ye, men too ko Sakariya. A tere ye Abiya la sarakalasela dekuru le ro. A muso, Elisabeti, fanan tere sarakalasela kuntiiba Haruna bonson de ri. **6** Sakariya ni a muso, ii fila tere ye maa telnennin de ri Alla jakoro. Ii tere ye Maari Alla la sariyailu ni jamari bee bonyala. **7** Koni den tun te ii bolo, baa Elisabeti tere ye densaronbali le ri. Ii fila tun da koroya. **8** Lon do ro, dakun sera Sakariya la sarakalasela dekuru ma ko ii ye wa sarakalase diya Allabatobonba la. **9** Ka ben ii la namun ma, Sakariya suwandira ko a ye don Allabatobonba la ka wusulan janin yoro seniman kondoo. **10** Wusulan wa ke janinna waati men na, jama ba ye Alla matarala kene ma Allabatobonba koma. **11** Wo tuma, Maari Alla la meleka nara i lenkenemaya Sakariya jakoro. Meleka wo ka i lo wusulan saraka janin diya bolokinin fe. **12** Sakariya ka meleka yen tuma men na ka a magban. A silanda kojuuya. **13** Koni meleka ka a fo a ye ko: «Sakariya, i kana silan. I ra men jinin matarali ro, Alla ra wo men. I muso Elisabeti ri dence saron i ye. I ye den too la ko Yaya. **14** Den wo ri i diya kosebe. A wa saron, maa siyaman di sewa bake wo, **15** baa den wo keto maa ba le ri Maari jakoro. A te resenji wala dolo su su min habadan. Kebi a na kondoo ma ye a la Alla la Nii Seniman ye a fe. **16** A ri ke sababu juma ri, men di Isirayelikailu siyaman lase Maari Alla ma. **17** A ri wa Maari jefef, ka Alla la baara ke. A la hankili ni a la sebaya ye ikomin Nabi Eli fanan tere ye ja men ma. Wo ro, a ri deni ni ii failu te raben, ka maa muruntini yeleman ka ke maa sebe ri, ka Alla la maa ilu raben ka ii bila sila bere kan.» **18** Sakariya ka meleka mapininka ko: «N di la wo la ja juman

de ma? I ma a lon ko n da koroya wa? N muso fanan da koroya.» **19** Meleka ka Sakariya jabi: «Jibirila ye nde ri. N ye n lola Alla dafe. Ale jere ra n kelaya i ma ko n ye na kibaro juma jin lase i ma. **20** Awa n da kelaya men fo i ye, i ma la wo la. Wo ro, i keto bobo ri fo n na kela wa ban dafala lon men na. Wo lon wa se, kela wo ri dafa fewu!» **21** Nba, maa ilu tere ye Sakariya makono la kene ma. Ii kondafilira ka a masaron a tun da men yoro seniman kondoo. **22** Sakariya ba men keni kene ma, a ma se kumala ii ye. Ii ka a yen ko Sakariya ra fen do yen yoro seniman kondoo, baa a tere ye kuma toomasereyala a bolo le la jama jana, koni a menda boboya ro. **23** Sakariya la baara waati banda tuma men na, a ka kose a wara. **24** A ma men bake wo ko, a muso ka kondoo ta. Wo ko, Elisabeti ka karo loolu ke a ma ba a la wara. **25** A ko: «A ragbe! Maari ka ko men ke n ye waati menna, a ka miriya ta ka maloya ba n na maa ilu jana.» **26** Elisabeti la konomaya karo waronna, Alla ka meleka Jibirila kelaya Nasareti so la, Kalile mara ro. **27** A wara se sunkurun do ma ye, men too ko Mariyamu. Mariyamu wo tun ma cee lon folo. A mamirani tere ye cee do bolo la, men too ko Yusufu. Yusufu tere ye Mansa Dawuda bonson de ri. **28** Meleka donda Mariyamu kan ka a fo a ye ko: «N na tuwali ye i ye, ile, barakaden. Alla ye ile fe.» **29** Tuwali kan wo ka Mariyamu kondafilu kosebe. A ma a koron. **30** Meleka ka a fo a ye ko: «Mariyamu, i kana silan. I la ko ra diya Alla ye. **31** Awa i ri kondoo ta ka dence saron. I ye a too la ko Isa. **32** A ri ke maa ba ri. Maa ilu ri a fo ale ma ko Alla Korotaninba Dence. Maari Alla ri a benba Mansa Dawuda la mansaya di a ma. **33** A ri i sii Yakuba bonson kun na fo habadan. A la mansaya ti ban fewu!» (aiŋn g165) **34** Mariyamu ka meleka mapininka wo ma ko: «Wo ri se kela di, baa cee si ma se n ma folo?» **35** Meleka ka a jabi: «Alla la Nii Seniman di jii i ma. Alla Korotaninba sebaya ri birin i kun na. Wo bolo ma, i ye dence men saronna a ye den seniman de ri, a ri kili ko Alla Dence. **36** I badenma muso Elisabeti ra harijee dence la a la musokorobaya waati ro. Ale tun da jate densaronbali le ri, koni a kondoo karo waronna le ten. **37** Alla bali ko sa ye.» **38** Mariyamu ka jabili ke ko: «N ye Maari la jon de ri. Alla ye a ke ka ben i kumakan ma.» Meleka bora Mariyamu wo jana le ma ka wa. **39** A ma men bake wo ko, Mariyamu ka a raben ka a kaliya ka wa so do la Jude mara koyinke yoro ro. **40** A se men

keni ye, a donda Sakariya la bon na ka Elisabeti tuwa. **41** Elisabeti ka Mariyamu tuwali kan men tuma men na, a den ka a lamaa bake a kono ro. Wo tuma, Alla la Nii Seniman jiira Elisabeti ro. **42** Elisabeti ka a kan nabo wo baraka ro ka a fo Mariyamu ye ko: «Alla ra jumaya ke i ye ka tamin muso bee la. I harijeene den men na, Alla ra jumaya ke wo fanan ye!» **43** Elisabeti ka a fo iko tuun ko: «Nde ye moo su juman de ri fo n Maari na jere ra nabo n fe yan? **44** I ma a yen? N ka i tuwali kan men tuma men na, n den sewara ka a lamaa bake n kono ro. **45** Maari Alla ka men fo i ye wo lon, i lani a la ko wo ri dafa. Wo bolo ma, muso barakanin de ile ri.» **46** Mariyamu ka a ko: «N ye Maari bonyala n solome ro. **47** N nii da sewa ka jaalen n Kisiba Alla ko ro. **48** A sonda ka a janto n do, a la jonmuso fanmajiini. Wo bolo ma, ka damira bi haan ka wa, moo ri a fo n ma ko barakaden, **49** baa Alla Sebeetii ra ko ba ke n ye. A too seniman de! **50** Alla ri kininkinin mooilu ma menilu ka a bonya, a ni ii denilu ni ii mamarenilu. **51** A ra ko ba siyaman ke a la fanka ro. A ra doilu gben a ro, menilu ye jeredaba ri. **52** A ra mansaya bo mansailu bolo, koni a ka moo fanmajiininilu korota. **53** A ra konkotoilu so doonnin juma ro foo ka iwasa, koni a ka nanfulutiilu gben ka ii lawa bolokolonya ro. **54** A ma jina a la kininkinin mooilu ko. Wo ro, a ra a la jonilu demen, Isirayelikailu konin. **55** A tun ka wo lahidi ta an benba Iburahima ni a bonson ye foo ka wa kadawu.» (aiön g165) **56** Nba, Mariyamu menda Elisabeti torofe ye. A ka karo sawa joon ke, ka ban ka wa a wara. **57** Nba, Elisabeti moyi lon sera. A moyira dence la. **58** A siijooilu ni a badenmailu ka a men ko Maari Alla ra kininkinin a ma ka ko ba ke a ye. Ii bee sewara. **59** A soron tele seyin, ii bee nara ka den kojiya ke. Ii tere ye a fe ka a too la a fa Sakariya la. **60** Koni a na ka ii jabi: «Wo te ben. A too le ko Yaya.» **61** Ii ka a soso ko: «Ai badenmailu ro moo si too te Yaya.» **62** Ii ka kuma Sakariya ye ii bolo la, ka a mapininka den too ma. **63** Sakariya ka ii jabi a la kuma la a bolo la ko ii ye walan do don a bolo. Ii ka do don a bolo. A ka a ta ka sebeli ke a ka a fo ko: «Den too le Yaya.» Ii bee ka wo yen ka kabannakoya. **64** I koro ye, Sakariya da lakara. A sera kumala iko tuun. A ka Alla tando bake. **65** Wo ka ye mooilu bee masilan. Mooilu bee tere ye a barola ko jinilu kan Jude koyinke yoro wo fan bee ro. **66** Menilu ka kibaro wo lamen, woilu tere ye i mirila ko: «Den wo ri ke moo su juman

di?» Baa, ii ka Alla la baraka yen den kan. **67** Alla la Nii Seniman jiira Sakariya ro, ka kelaya ko: **68** «Tandoli ye Isirayelikailu Maari Alla ye, baa a ra na ka a la mooilu horo ya. **69** A ra Kisiba di an ma ka bo a la jonce Mansa Dawuda bonson do. **70** A ra wo ke ikomin a la nabi senimanilu ka a fo ja men ma kebi waati jan. (aiön g165) **71** Kisiba wo ri an kisi an juuulu ma, ka an bo an koniyabailu bee bolo. **72** A ra hina an failu la, baa a ra a janto a la teriya seniman do, **73** a ka men sidi an benba Iburahima ye konin. **74** A ko: ko a ri an kisi an juuulu fanka ma. Kosa an kana silan mooilu koro, fo ka Alla bato **75** seninya ro, a ni telenbaya ro. An di baara ke a jana wo ja ma, haan ka an si tele bee ban.» **76** «N den, mooilu ri i kili ko: «Alla Korotaninba la nabi.» Ka a masoron i ri wa Maari je, ka a la sila raben a ye. **77** A ri kisi ko lonninya di a la mooilu ma, tuma men na ii julumun ye a makotola, **78** baa an na Maari Alla ye hina tii le ri. Wo bolo ma, a ri kene labo an ye ikomin tele botola. **79** Sa menilu ye Alla lonbaliya dibi ro, a ni menilu silanni saya dibi ye, woilu ri bo dibi wo bee ro. Sa an di se ka jususuma sila taama.» **80** Nba, den wo bonyara ka ke moo ri, ka seebe soron a nii do. A wara to wula kondoo foo a ka a jere yiraka Isirayelikailu la lon men.

2 Nba, lon do ro, Romu mansaba Ojusiti ka a fo ko a la mansaya yoro bee mooilu bee ye wa too sebeli diya. **2** Kirinisi le tere ye jamanatiiya la Siri waati wo la, wo too sebeli folo. **3** Ka ben too sebe ko ma, moo bee wara a fa so kondoo. **4** Wo ro, Yusufu bora Nasareti, men ye Kalile mara ro, ka wa Jude mara ro. A wara Betilehemu, Mansa Dawuda la so konin, ka a masoron ale ye Mansa Dawuda bonson de ri. **5** Mariyamu wara a kofe, men mamirani a bolo la. Ii fila wara ii too sebeli diya Betilehemu. Wo tuma, Mariyamu konoma le tere. **6** Ka ii to Betilehemu, Mariyamu moyi lon sera. **7** A moyira a dence folo la. A ka faanin miniminin den jerenni ma ka a la kolofen na doonnin ke fen kondoo, baa ii tun ma jiya diya soron london jiya bon na. **8** Wo tuma, saagbengbenna doilu tere ye Betilehemu so da la. Ii tere ye sila ii jana waa ro ye, ka ii janto ii la saa kuruilu ro. **9** Su wo ro, Maari Alla la meleka do ka a jere yiraka woilu la. Maari Alla nooro melenda ka ii laminin, ka ii masilan kojuuya. **10** Koni meleka ka a fo ii ye ko: «Ai kana silan, baa n nani kibaro juma folo ai ye, men di ai la jamana

mooilu bee lasewa kosebe. **11** Kisiba ra soron ai ye bi, Mansa Dawuda la so kondɔ. Ale le Maari ri, Nenematomonin konin. **12** N ye toomasere men yirakala ai la: Ai ye wa den jerenni soron, a mamini faanin do, a lani soboilu la doonnin ke fen kondɔ.» **13** I korokoro wo ro, wo yoro kelen do, meleka siyaman ba bora ka na la meleka foloman wo kan. Ii bee ladennin ka Alla tando ko: **14** «Gbiliya ye ke Alla ye men ye sankolo ro. Jususuma ye ke mooilu ye duukolo kan, moo menilu duman a ye konin.» **15** Melekailu kose men keni sankolo ro, saagbengbennailu ka a fo i jwon ye ko: «An ye wa Betlehemu. Alla ra ko men lase an ma, an ye wa wo lakorosi.» **16** Ii ka ikaliya ka wa Mariyamu ni Yusufu teren. Ii ka den jerenni lani teren kolofenilu la doonnin ke fen kondɔ. **17** Ii ka den wo yen ja men ma, ii ka wo bee danteeli ke mooilu ye. **18** Menilu ka ii la danteeli kan namen, woilu bee kabannakoyara. **19** Koni Mariyamu ka wo bee to a jusu ro ka imiri wo ma kosebe. **20** Saagbengbennailu wo ka ii kose waati men na, ii bee ka Alla gbiliya ka a tando, ii ka men bee lamena ni ii ka men bee yen, a bee kera iko meleka ka a fo ii ye ja men ma. **21** Den soron ka tele seyin bo tuma men, ii ka a la kojii ke. A too lara ko Isa, meleka ka too men fo Mariyamu ye, ka a teren a tun ma kono ta buru. **22** Ii seninya waati dafara tuma men, seninya waati men sebeni Nabi Musa la sariya ro konin, Yusufu ni Mariyamu wara den di Jerusalemu. Ii wara a yiraka kanma Maari Alla la, **23** baa a sebeni Maari Alla la sariya ro ko: «Ni i den folo kera ceman di, den wo ye a bila a dan na Maari Alla ye.» **24** Maari Alla la sariya ka saraka men fo, ko kanba fila wala kanba wulenni fila, Yusufu ni Mariyamu ka wo bo. **25** Wo tuma, cee do tere ye Jerusalemu ye, men too ko Simeyon. Moo juma le tere; a silanni Alla ye a ja jere jere ma. Alla tun ka kisiba lahidi men ta Isirayelikailu ye, Simeyon tere ye wo dafa makonola. Alla la Nii Seniman tere ye Simeyon kan. **26** Alla la Nii Seniman tun da a yiraka a la ko a te sa fewu fo a ja wa ban lala Maari la Nenematomonin kan. **27** Nba, Alla la Nii Seniman ka Simeyon nana Allabatobonba jin kondɔ. Wo waati kelen, Yusufu ni Mariyamu nara den di ye ka sariya ko janabo. Ii don men keni Allabatobonba jin kondɔ, ii benda Simeyon na. **28** Simeyon ka den jerenni ta ka Alla tando. A ka a fo ko: **29** «Sisen, n Maari Alla, i ri i la jon boloka ka wa jususuma do ka ben i la kumakan

ma. **30** N jere ja ra la i la kisiba kan bi, **31** i ka men daben adamadenilu bee jana. **32** A keto kenebolan di, men di i la sila yiraka siya gbereilu la. A ri bonya di i la mooilu Isirayeli ma.» **33** Men foni Isa ma Simeyon bolo, wo ka a fa ni a na kabannakoya. **34** Simeyon duwara ii ye, ka ban ka a fo Isa na Mariyamu ye ko: «I tolo malɔ! Den jin di Isirayelikailu siyaman nabe, ka siyaman fanan korota. A ri ke Alla la toomasere ri, moo siyaman di i ban men do konin. **35** Wo ro, miriya menilu ye moo siyaman kondɔ, woilu ri bila gbe ro. Koni ile, i ri dunin ba soron i jusu ro. A ri ke ikomin fanmuru wa i soo.» **36** Wo ka Alla la nabi muso do fanan teren Allabatobonba kondɔ, men too ko Ana. A fa, men boni Aseri bonson do, a too tere ye ko Fanuyeli. Ana ra koroya bake. A sunkurunya waati, a furura a cee bolo ka san woronwula ke. **37** A furu san woronwula, a cee sara ka a kelen to ye. Sisen, a soron tun da san biseyin a ni san naanin bo. A ye Allabatobonba kondɔ tuma bee, ka Alla bato su ni tele. A la baara ye sun don di, a ni Alla matara. **38** Ana nara se Yusufu ni Mariyamu kofe. A ka baraka bila Alla ye kosebe, ka ban ka wo den na ko fo mooilu ye, menilu jii lani Alla ka a fo ko a ri Jerusalemukailu horoya ka bo ii la toroya ro. **39** Fen fen foni Alla la sariya ro, Yusufu ni Mariyamu ka wo bee ke, ka ban ka i kose Kalile mara ro. Ii wara i sii ii jere la so la, Nasareti konin. **40** Denni kunbayara, ka fanka soron a fari ro. A walijiyara. Alla la jumaya ye a kan. **41** San san Isa soronbailu tun di wa Taminkunna Sali ke Jerusalemu. **42** Ka ben Isirayeli mooilu la namun ma, Isa ka san tan ni fila soron san men na, a fanan wara sali ro a soronbailu kofe. **43** Sali ban men keni, Isa soronbailu ka sila ta ka wa so. Jaa, Isa ra to ii koma Jerusalemu ye, koni ii ma wo lon. **44** Iko ii moo siyaman ba tere ye sila kan ka wa so, ii lara a la ko Isa ye ii taama jwon do bolo jama tema ye. Wo bolo ma, ii ka tele wo muume ke taamala. Koni fitiri waati seni, ii ma Isa yen fewu! Ii ka a jinin ii wara mooilu tema, a ni ii taama jwonilu. **45** Ii ma a yen. Wo ro, ii ka i kose ka wa a jinin Jerusalemu. **46** A tele sawanan lon, ii donda Allabatobonba jin kondɔ ka Isa siini teren dina karanmooilu tema. A tere ye a tolo malɔla ii la ka jininkali ke ii kun ma. **47** A la hankilimaya ni a la jabili ka woilu bee kabannakoya. **48** A soronbailu ka a yen tuma men, ii fanan kabannakoyara. A na ka a majininka ko: «N dence, nfenna i ra ko

su jin ke an na? An haminni tere kojuuya. An tun da i jinin fan bee ka kana.» **49** Isa ka a jabi: «Nfenna ai tere ye n jininna ten? Ai ma a lon ko n ye n fa la bon na wa?» **50** Koni a saronbailu ma wo koron. **51** Isa wara ii kofe Nasareti, ka to ii bolo ye. A tere ye ii kan mirala tuma bee ka bonya di ii ma. Ko menilu bee taminni, a na konin ka woilu bee to a jusu ro. **52** Isa tora kunbayala a fari ro. A walijiyara. A diyara Alla ye, a ni moailu fanan ye.

3 Nba, Romu mansaba Tiberi la mansaya san tan ni looluna, Ponse Pilate tere ye Jude mara kun na, ni Herodi tere ye Kalile mara kun na, ni a korocce Filipe tere ye Iture ni Tirakoniti marailu kun na, a ni Lisaniyasi tere ye Abileni mara kun na. **2** Anasi ni Kayifasi tere ye sarakalasela kuntiibaya la. Wo tuma, Alla ka a la kuma lase Sakariya dence Yaya ma wula kondon. **3** Yaya wulira wo ro, ka wa kawandili ke Juriden Ba fan do. A ka a fo moailu ye ko ii ye sun ji ro tubi kanma, sa Alla ri yafa ii julumun do. **4** Wo kera ikomin Nabi Esayi ka a sebe ja men ma ko: «Moo do ri na a kan nabo wula kondon ka a fo moailu ye ko ii ye sila ba raben Maari ye, ka ban ka sila denni bee latelen a ye. **5** Dinban kondola bee ye lafa. Koyinke ni tindi bee ye rakanya. Sila rakundunilu ye latelen. Sila juu ye raben ka nunku. **6** Wo wa ke, adamadenilu bee ri Alla la kisi ko yen.» **7** Jama tere ye nala Yaya ma sun ji ro kanma. A ka a fo doilu ye ko: «Aileilu fonfonni, yon ka Alla la kititee jnafa ai ye? **8** Ai ye kewali ke ikomin jiri den men da yiraka ko ai tubini. Ai kana a fo ai jere ye ko «Ibrahimia ye an fa le ri.» Baa n ye folo ai ye ko Alla ri se kaba jin kela Ibrahimia denilu di. **9** Sisen, tɛɛran da wuli jiri lulu tɛɛ kanma. Jiri menilu tɛɛ den juma kela, woilu ri tɛɛ ka lafili ta ro.» **10** Moailu ka Yaya mapnininka ko: «An ye nfen de ke wo ro?» **11** Yaya ka ii jabi: «Duruki korobila fila ye men bolo, wo ye feriyato so duruki kelen na. Doonin fen tii, wo fanan ye moo so wo ja ma.» **12** Niisankomirala doilu fanan nani sun ji ro kanma. Ii ka Yaya mapnininka ko: «Karanmoo, an ye nfen de ke wo ro?» **13** A ka a fo ii ye ko: «Ai ka kan ka jate men mira mansa ye, ai ye dan wo ma. Ai kana foyi la wo kan.» **14** Keledon doilu fanan nara a mapnininka ko: «Andeilu don? Andeilu ka kan ka nfen de ke wo ro?» A ka ii jabi: «Ai kana moo bolofen si mira a la fanka la. Ai kana maborili ke wuya la fanan. Ai ye ai

wasu don ai sara ro.» **15** Ii bee tere ye imirila ii jusu ro ko: «Moo Nenematomonin men ko foni, Yaya le wo ri wo ro wa?» Baa, moailu tere ye wo kisiba makonola. **16** Ka ben ii miriya wo ma, Yaya ka a fo ii ye ko: «Nde ye ai sunna ji ro, koni dogbere nato n ko, men fanka ka bon n ta ri. Hali ka n birin ka a la sanbara jululu fulen a ye, wo ka bon nde ma. Ale nato ai sunna Alla la Nii Seniman do, a ni ta! **17** A la fere ye a bolo, a ri a la sene suman bu ni a fofon ni a kise bo a jooon do fere men na. A wa wuli wo baara kanma, a ri suman kise ni a bu bo jooon do. A ri suman kise ke bondon kondon, ka ban ka bu bee janin ta la. Ta wo ye ta sabali ri, men tɛɛ ban habadan.» **18** Yaya ka fen siyaman fo ii ye, ka ii kawandi, ka Alla la kibaro juma lase ii ma. **19** Yaya ka jamanatii Herodi jalaki fanan, ka a masaron a tun da a korocce muso Herodiyasi mira a la. Yaya ka Herodi jalaki kojuu siyaman do. **20** Jalakili wo gbara Herodi la, fo ka Yaya mira ka a bila kaso la. Herodi ka kojuu ke wo ro, ka wo fanan la a la kojuu toilu bee kan. **21** Moailu ye nala sun ji ro kanma tuma men na, Isa fanan nara a sun diya ji ro. Ka Isa to Alla matarala sun ji ro diya ye, sankolo lakara. **22** Alla la Nii Seniman ka kanba fari jooon ta ka jii Isa kan. Kumakan do bora sankolo ro ka a fo ko: «N niikan dence le i ri. I duman n ye kosebe!» **23** Isa bora sun ji ro diya ka a la baara damira. Wo ka a tɛɛren a ra san bisawa jooon saron. Moailu tere a jatela Yusufu dence le ri. Yusufu tere Heli den de ri. **24** Heli tere Matati den de ri. Matati tere Lebi den de ri. Lebi tere Meleki den de ri. Meleki tere Janayi den de ri. Janayi tere Yusufu den de ri. **25** Yusufu tere Matatiyasi den de ri. Matatiyasi tere Amosi den de ri. Amosi tere Nahomu den de ri. Nahomu tere Esili den de ri. Esili tere Nakayi den de ri. **26** Nakayi tere Maati den de ri. Maati tere Matatiyasi den de ri. Matatiyasi tere Semi den de ri. Semi tere Joseki den de ri. Joseki tere Joda den de ri. **27** Joda tere Jowanen den de ri. Jowanen tere Resa den de ri. Resa tere Serobabeli den de ri. Serobabeli tere Seyalatiyeli den de ri. Seyalatiyeli tere Neri den de ri. **28** Neri tere Meleki den de ri. Meleki tere Adi den de ri. Adi tere Kosamu den de ri. Kosamu tere Elimada den de ri. Elimada tere Eri den de ri. **29** Eri tere Josuwe den de ri. Josuwe tere Eliyeseri den de ri. Eliyeseri tere Jorimu den de ri. Jorimu tere Matati den de ri. Matati tere Lebi den de ri. **30** Lebi tere Simeyon den de ri. Simeyon tere

Yahuda den de ri. Yahuda tere Yusufu den de ri. Yusufu tere Jonamu den de ri. Jonamu tere Eliyakimu den de ri. **31** Eliyakimu tere Meliya den de ri. Meliya tere Mena den de ri. Mena tere Matata den de ri. Matata tere Natan den de ri. Natan tere Mansa Dawuda den de ri. **32** Mansa Dawuda tere Jese den de ri. Jese tere Obedi den de ri. Obedi tere Bowasi den de ri. Bowosi tere Salimon den de ri. Salimon tere Nason den de ri. **33** Nasun tere Aminadabu den de ri. Aminadabu tere Adimen den de ri. Adimen tere Arini den de ri. Arini tere Hesiron den de ri. Hesiron tere Peresi den de ri. Peresi tere Yahuda den de ri. **34** Yahuda tere Yakuba den de ri. Yakuba tere Isiyaka den de ri. Isiyaka tere Iburahima den de ri. Iburahima tere Tera den de ri. Tera tere Nahori den de ri. **35** Nakori tere Seruki den de ri. Seruki tere Rakawu den de ri. Rakawu tere Faleki den de ri. Faleki tere Eberi den de ri. Eberi tere Sala den de ri. **36** Sala tere Kanaan den de ri. Kanaan tere Arifasadi den de ri. Arifasadi tere Semu den de ri. Semu tere Nuhan den de ri. Nuhan tere Lameki den de ri. **37** Lameki tere Metusalemu den de ri. Metusalemu tere Hanoki den de ri. Hanoki tere Yaredi den de ri. Yaredi tere Mahalaleli den de ri. Mahalaleli tere Kenan den de ri. **38** Kenan tere Enosi den de ri. Enosi tere Seti den de ri. Seti tere Adama den de ri. Adama tere Alla den de ri.

4 Nii Seniman tora Isa fe. Awa, Isa tere ye bola Juriden Ba da la tuma men na Alla la Nii Seniman lora a joro ka wa a ri wula kondɔ. **2** A ka tele binaanin ke wula kondɔ ye, Ibulusa ye a magberen kela. A ma foyi si doon waati wo koro. Tele binaanin dafanin, konko gbara a la a ja ma. **3** Wo ro Ibulusa nara ka a fo a ye ko: «Ni ile le ye Alla Dence ri, i ye a fo kaba wo ye ko wo ye yeleman ka ke buru ri.» **4** Isa ka Ibulusa jabi: «A sebeni Alla la kitabu kondɔ ko: «Moo ti se balola buru gbansan na.»» **5** Isa banni wo folo Ibulusa ye, Ibulusa ka a ta ka wa a ri san ma, ka dunuja mansaya bee yiraka a la waati kelen na. **6** Ibulusa ka a fo a ye ko: «Jamana woilu bee dini nde ma. N wa son moo men do, n di a bee di wo ma. N di i lasii jamana woilu bee kun na sa i ri bonya ba soron.» **7** Ni i ka nde bato, i ri woilu bee soron.» **8** Isa ka a jabi: «A sebeni Alla la kitabu kondɔ ko: «I ye i Maari Alla le bato ka ale kelen pe gbiliya.»» **9** Ibulusa ka Isa ta ka wa a ri Jerusalemu wo ro. A wara

Isa lalo Allabatobonba kun na, ka a fo a ye ko: «Ni ile le ye Alla Dence ri, i ye igban de ka bo yan. **10** Ka a masoron a sebeni Alla la kitabu kondɔ ko: «Alla ri a la melekailu jamari ko ii ye i lakandan, **11** ka i korota ii bolo la, sa i sen kana se kaba ma.»» **12** Koni Isa ka Ibulusa jabi: «A fora Alla la kitabu kondɔ fanan ko: «I kana i Maari Alla korobo.»» **13** Ibulusa banda Isa manenna, a kajara a ma tuma men na, a bora a kofe ka lon ghere makono. **14** Isa bora ye ka wa Kalile mara ro Nii Seniman na sebaya ro. A la ko fora mara wo fan bee ro. **15** A tere ye wala mooilu karanna salibonilu la ye. Bee tere ye a too juma folo. **16** Isa wara se Nasarteti, a makolara yoro men do. Nono lon seni, a wara salibon na, ikomin a darini a kela ja men ma. A se men keni karan diya ye, a wulira ka i lo kitabu karan kanma. **17** Nabi Esayi la kitabu lamininnin donda a bolo. A ka yoro do jinin kitabu lamininnin do, yoro men karan loo tere ye a la. A sebeni yoro wo ro ko: **18** «Maari Alla la Nii Seniman ye n kan, ka a masoron a ra nde penematomon ko n ye wa kibaro juma fo fantanilu ye. A ra n kelaya ko n ye a lase kasodenilu ma ko ii ra kanhoroja, ko n ye a fo ja fuyen ye ko ii ja ri laka. A ka n kelaya ko n ye moo toronilu kanhoroja, **19** ko n ye a fo mooilu ye ko Maari la san ba ra se, a la kininkini di yiraka ii la san men na konin.» **20** A banni wo karanna, a ka kitabu lamininnin datuun ka a don a lamara bolo ka i sii. Mooilu bee ja loni tere a ro. **21** A ka a fo ii ye ko: «N da ban kitabu yoro men karanna, wo kuma ra dafa ai jana bi.» **22** Ii bee tere ye a too juma folo, baa ii kabannakoyani a la kuma jumailu ro. Wo ro, ii ka i noon majininka ko: «Yusufu dence te jin di wa?» **23** Isa ka a fo ii ye ko: «Sika te a ro, ai ri kuma korolama jin fo n ye ko: «Dandalila, i ka kan ka i jere lakendeya folo.» Ai ri a fo n ye fanan ko: «I ka ko menilu ke Kaperinahumu, an ye woilu kalama. I ye woilu noon ke i jere fanan wara ro yan.»» **24** A ka a fo ii ye ko: «Tujja le! Nabijuma si te jatela a wara mooilu bolo. **25** N di misali doilu yiraka ai la. Nabi Eli la tele ro, san sawa ni karo woro dafara sancii ma se nala Isirayeli jamana duu kan. Wo le ka a ke, konko ba donda jamana kondɔ. Wo tuma, cesamuso ka siya Isirayeli jamana ro yan. **26** Koni Alla ma Nabi Eli lawa wo si demenna. Alla ka Nabi Eli lawa cesamuso do wara Sarepita so kondɔ, men ye Sidon mara ro. **27** Ka la wo bee kan, Nabi Elise la tele ro, kunato tun ka siya

Isirayeli jamana rɔ yan. Kɔni wo si ma kendeya Nabi Elise bolo fo Naaman kelen Sirijeka.» 28 Nba, wo ka menilu siini teren ye salibon na, woilu ka kuma wo men ka mone kojuuya. 29 Ii bee wulira ka Isa gben ka labo so kɔndɔ. Iko so wo lɔni tindi ba kan, ii ka Isa ta ka wa a ri tindi ba wo kun dɔ ko ka a lafilɔ, kosa a ri be ka faa. 30 Kɔni a taminda ii tema ka wa. 31 Nba, Isa wara Kaperinahumu, so men ye Kalile mara rɔ. Nɔɔ lon sera, a wara mɔɔilu karan salibon rɔ. 32 Ii kabannakoyara a la mɔɔ karan na ma, ka a masɔɔn a tere ye mɔɔilu karanna kuma men na se ba tere ye wo rɔ. 33 Wo ka ke jinato do tere ye salibon kɔndɔ ye. Ka Isa to karanna, jinato wo kulera fanka la ka a fo ko: 34 «Ee, Isa Nasaretika! I ye nfen kela andeilu tema yan? I nani an halaki kanma wa? I ye mɔɔ su men di, n ka wo lɔn. Alla la Mɔɔ seniman de i ri.» 35 Isa jamanda jina ma ka a fo a ye ko: «I makun! Bɔ cee wo fe!» Jina ka cee wo labe duu ma jama bee jana, ka ban ka bɔ a fe. Foyi si ma ke cee la. 36 Mɔɔilu kabannakoyara a na jere jere ma wo rɔ. Ii ka a fo i jɔɔn ye ko: «Kuma su juman ye jin di? A ragbe! A ye jinailu jamarila se ni sebaya la. A wa a fo ii ye ko ii ye bɔ, ii ri bɔ.» 37 Wo rɔ, Isa tere ye men kela, wo kibaro fora fan bee yɔɔ wo laminin dɔ. 38 Isa bɔra salibon na ka wa Simɔn wara. A sera ye ka a teren Simɔn biran muso tɔɔni kosebe, a muso na kɔnin. A fari kalayani kojuuya. Simɔn wara mɔɔilu ka Isa madiya ko a ye muso demen. 39 Isa wara se a fe, ka i lo a kun na. A ka fari makaliya makuma, ko a ye bɔ muso rɔ. A bɔra. Muso wulira i kɔɔ ye, ka dɔɔnnin di ii ma. 40 Fitiri waati se men keni, mɔɔilu nara jankarɔ toilu ri Isa ma. Jankarɔ su siyaman tere ye ii kan. Isa ka a bolo la a kelen kelenna bee kanma ka ii lakendeya. 41 Jinailu bɔra mɔɔ siyaman fe fanan. Ii bɔ waati, ii kulera ka a fo Isa ma ko: «Alla Dence le ile ri.» Kɔni Isa ka ii makuma ka ii makun! A ma sɔn ii ye kuma, ka a masɔɔn ii ka a lɔn ko ale le ye Mɔɔ Nenematɔmɔnin di. 42 Wo duusa gbe jona, Isa bɔra so kɔndɔ ka wa wula kɔndɔ. Mɔɔilu ka a jinin haan ka a sɔɔn wula kɔndɔ ye. A lɔ tere ye ii la ka a lase ii wara, baa ii te a fe a ye bɔ ye. 43 Kɔni Isa ka a fo ii ye ko: «A fere te fo n ye wa Alla la Mansaya kibaro juma lase mɔɔilu ma so ba gbereilu la. N kelayani wo le la.» 44 A tora Jude mara rataamala, wo rɔ, ka mɔɔilu kawandi salibonilu la.

5 Nba, lon do rɔ, Isa lɔni tere Kenesareti Dala tɔɔfe. Jama nara a laminin fan bee rɔ ka ii tolo malɔ Alla la kuma la. 2 A ka kulun fila lani yen ji dafɔ. Kulun tiilu tun da bɔ ji kan ka kulunilu to ye. Ii tere ye ii la jɔɔilu makola ji dala. 3 Isa wara don kulun wo kelen kɔndɔ, men tere ye Simɔn ta ri kɔnin. A ka a fo Simɔn ye ko a ye a kulun mabo gbemala la dɔɔni. Isa ka i sii kulun kɔndɔ ka mɔɔilu karan, menilu lɔni gbelema. 4 A banni mɔɔilu karanna, a ka a fo Simɔn ye ko: «I ye kulun nawa ji kan bere ke ka ai la jɔɔilu bila ji rɔ, sa ai ri jee mira.» 5 Simɔn ka a jabi: «Karanmɔɔ, an da su muume ke jee jininna ka kaja. An ma foyi sɔɔn. Kɔni n di jɔɔilu ke ji rɔ iko tuun i la kuma sababu la.» 6 Wo rɔ, Simɔn wara jɔɔilu ke ji rɔ. Nba, ii ka jee siyaman ba mira. Jee warara fɔ ka jɔɔilu farafara damira. 7 Ii ka ii baara jɔɔilu kili, menilu tere ye ji kan kulun gbere kɔndɔ, ko woilu ye na ii demen. Ii nara ii la kulun dɔ. Kulun fila woilu bee fara jee la kojuuya, fɔ kulunilu jiito tere ji kɔɔ. 8 Simɔn Piyeri ka wo yen tuma men, a ka i majii Isa sen kɔɔ ka a madiya ko: «Maari, i kana i madon n na, baa kojuu kela le ye nde ri.» 9 A ka wo fo ka a masɔɔn jee jate wo tun da Simɔn ni a la mɔɔilu bee kabannakoya fɔ ka silan. 10 A baara jɔɔn menilu tere ye Sebede denceilu Yakuba ni Yuhana ri, woilu fanan kabannakoyara. Kɔni Isa ka a fo Simɔn ye ko: «I kana silan. I kusan jee jininna. Kɔni ka damira bi haan ka wa, i ri mɔɔilu jinin ka ii ke Alla ta ri.» 11 Ii bɔra ji kan tuma men na, ii ka kulunilu ni jee mira fen bee to ye ka bila Isa kɔ. 12 Nba, lon do rɔ, Isa tere ye Kalile mara rɔ. Ka a to so da la, a benda kunato do ma. Kuna juu ba le tere ye a ma. A ka Isa yen ka a jakɔɔ ben duu ma, ka a madiya ko: «Maari, ni i sɔnda, a se ye i ye ka n fari seninya fɔ ka n nakendeya.» 13 Isa ka a bolo maa a la ka a fo a ye ko: «N sɔnni. I ye seniya.» Kuna ka a bila i kɔɔ ye. 14 Isa ka a fo a ye ko: «I kana a fo mɔɔ si ye. Wa i fari yiraka sarakalasela la. Alla ka saraka men fo Nabi Musa la sariya rɔ, i ye wo bɔ i la seniyali kɔɔn, ka ban ka i la sereya yiraka.» 15 Kɔni hali wo, Isa tɔɔ tere ye fola ka jensen fan bee rɔ. Wo le ka a ke, jama tere ye nala ka ii tolo malɔ a la. Jankarɔtoilu tere ye nala kendeya jininna fanan. 16 Kɔni Isa kelen tere ye wala Alla matara diya wula rɔ ko siyaman. 17 Lon do rɔ, Isa tere ye mɔɔilu karanna bon do la. Farisilu ni sariya karanmɔɔilu siini tere

ye. Woilu nani ka bɔ Kalile mara ni Jude mara so siyaman na, a ni Jerusalemu so kɔndɔ. Wo tuma, Maari Alla la sebaya ye Isa kan ka mɔɔilu lakendeya. **18** Ka Isa to mɔɔilu karanna, mɔɔ doilu nara cɛɛ kɔrɔngbɔnin do ri. A lani tɛɛ lafen kan. Ii tɛɛ ye don ko rɔ bon na, ko ka jankarɔto la Isa jakɔrɔ. Ii ka fɛɛ bɛɛ kɛ ka a don ja ninin. **19** Kɔni jama warani tɛɛ kojuuya. Wo rɔ ii ma don ja sɔrɔn. Wo le kosɔn, ii yɛlɛra bon kan ka yɔrɔ do waranka. Ii ka kɔrɔngbɔbato ni a la lafen ta ka a lajii woo wo la. Ii ka a lajii haan ka wa a la Isa jakɔrɔ jama tema. **20** Isa ka ii la lemeniya yen tuma men na, a ka a fɔ cɛɛ kɔrɔngbɔbato ye ko: «N dɔɔɔnce, i ra makoto i la kojuuila la bi.» **21** Sariya karanmɔɔilu ni Farisi mɛnilu tɛɛ ye ye, woilu ka imiri ko: «Yon de jin di mɛn ye Alla tanama kuma fɔla ten? Yon di se mɔɔ makotola a julumunna ten, fɔ Alla kelen pe?» **22** Isa ka ii la miriya lɔn. Wo rɔ, a ka a fɔ ii ye ko: «Nfenna miriya su wo ye ai jusu rɔ?» **23** A ye di? Ka a fɔ cɛɛ wo ye ko a ra makoto a la julumun na, wala ka a fɔ a ye ko a ye i wuli ka i taama, juman kɛ duman wo fila rɔ? **24** N di a yiraka ii la, bi, ko a se ye n ye, Mɔɔ Dence kɔnin, ka mɔɔ makoto kojuuila la, dunɔɔa jin dɔ.» Wo rɔ, a ka a fɔ kɔrɔngbɔbato ye ko: «I wuli. I la lafen ta. I ye wa i wara.» **25** A wulira i kɔrɔ ye jama bɛɛ jana ka a la lafen ta ka wa a wara. A watɔla, a tɛɛ ye Alla tandola kosebe. **26** Mɔɔilu bɛɛ kabannakoyara ka Alla tando ka ban ka silan. Ii ka a fɔ ko: «Eɛ! An da ko bailu yen bi!» **27** Wo kɔ, Isa boni ye, a ka niisankɔmirala do siini yen niisankɔ mira diya. A tɔɔ ko Lebi. Isa ka a fɔ a ye ko: «I ye bila n kɔ.» **28** Lebi wulira ka a la baara to ye ka bila Isa kɔ. **29** Kɔfɛ, Lebi ka dɔɔnnin ba rabɛn Isa ye ka mɔɔilu kili a wara. Niisankɔmirala siyaman nara, a ni mɔɔ gbɛɛɛlu. Ii bɛɛ tɛɛ ye dɔɔnnin kɛla i jɔɔn fɛ. **30** Farisi doilu ni sariya karanmɔɔ doilu nara ka ii bɛɛ siini tɛɛn yɔrɔ kelen dɔ. Wo gboyara ii ye. Wo rɔ, ii ka Isa la karandenilu majininka ko: «Nfenna ai ra sɔn ka dɔɔnnin kɛ niisankɔmiralailu fɛ, a ni kojuu kɛla gbɛɛɛlu?» **31** Isa ka ii jabi: «Mɔɔ mɛnilu kɛnde, woilu mako tɛ dandalila la. Jankarɔtoilu mako ye dandalila la. **32** N ma na mɔɔ telenninilu kili kanma. N nani kojuukelailu le kili kanma, sa ii ri tubi.» **33** Doilu ka a fɔ Isa ye ko: «A ye di? Yaya la karandenilu ni Farisilu la karandenilu ye sun donna waati do la a ni ii ye Alla matara. Kɔni i la karandenilu ri dɔɔnnin kɛ ka minnin

waati bɛɛ.» **34** Isa ka ii jabi kuma kɔrɔlama do rɔ ko: «A ye di? Ni kɔɔ kura sera do wara, i ri se ka kɔɔ kura tii ni a terilu jamari ko ii kana dɔɔnnin kɛ i jɔɔn fɛ wa? Wo ti se kɛla! **35** Baa lon do natɔ, kɔɔ kura tii ri bɔ a terilu rɔ. Wo lon, jɛnɛsuma ri gba ii la. Wo rɔ, ii ri sun don wo lon.» **36** Isa ka kuma kɔrɔlama do fanan fɔ ii ye ko: «Mɔɔ tɛ faanin kura kunkundun tɛ faanin kɔrɔ rabɛn kanma. Ni i ka wo kɛ, faanin kura ri tijan. Ka la wo kan fanan, i ri a tɛɛn faanin kura kunkundun wo ti se bɛnna faanin kɔrɔ ma. **37** Wo ja kelen ma, mɔɔ tɛ rɛsɛnji kura kɛ foroko kɔrɔ kɔndɔ. Ni i ka wo kɛ, minnin fɛn fadiman kura ri foroko kɔrɔ wo tɛ ka a tijan. Minnin fɛn bɛɛ ri bɔ. Foroko ni minnin fɛn bɛɛ ra tijan wo rɔ. **38** Wo le kosɔn, minnin fɛn fadiman kura ka kan ka kɛ foroko kura le kɔndɔ. **39** Ni mɔɔ kɔni darira minnin fɛn fadiman kɔrɔ minna, a kura lɔɔ tɛ gba a la fewu! A ri a fɔ ko: «Kɔrɔman duman.»»

6 Nɔɔ lon do rɔ, Isa ni a la karandenilu tamintɔ tɛɛ ye sɛnɛ do tema. Ka ii to sɛnɛ tema, Isa la karandenilu ka sɛnɛ suman tonson do bɔrɔndɔ ka a toto ka a dɔɔn. **2** Wo kɛra Farisi doilu jana. Ii ka a fɔ karandenilu ye ko: «Ko mɛn ma kan ka kɛ Nɔɔ lon ma, ai ye wo kɛla nfenna?» **3** Isa ka ii jabi: «Kɔnkɔ tɛɛ ye Mansa Dawuda ni a taama jɔɔnilu la, a ka mɛn kɛ, ai ma wo karan wa? **4** A donda Alla la bon kɔndɔ, saraka buru tɛɛ ye yɔrɔ mɛn. Ka bɛn sariya ma, mɔɔ si ma kan ka buru wo dɔɔn fɔɔ sarakalaselailu. Kɔni mansa Dawuda ka wo ta ka a dɔɔn, ka do di a taama jɔɔnilu ma.» **5** Wo rɔ, Isa ka a fɔ ii ye ko: «Mɔɔ Dence le ye Nɔɔ lon tii ri.» **6** Nba, Nɔɔ lon gbɛɛɛ, Isa donda salibon do la ka mɔɔilu karan. Cɛɛ do tɛɛ ye, mɛn bolokinin janin a la. **7** Nba sariya karanmɔɔ doilu ni Farisi doilu fanan tɛɛ ye ye, mɛnilu tɛɛ ye kɔrɔsila kojuuya, baa ii tɛɛ ye fɛɛ jininna ka Isa jalaki. Ni a ka bolo janintɔ wo lakendeya Nɔɔ lon, ii ri a jalaki sababu sɔrɔn. **8** Kɔni Isa ka ii miriya lɔn. A ka a fɔ bolo sabato ye ko: «Iwuli ka i lɔ an tema.» A ka i lɔ. **9** Isa ka jama majininka ko: «A ye di? A dahani ka kojuma kɛ Nɔɔ lon, wa kojuu? Ka mɔɔ kisi, wa ka a faa?» **10** A ka a jɔɔ lɔ ii bɛɛ rɔ, ka ban ka a fɔ cɛɛ wo ye ko: «I bolo rasɔmɔn!» A ka a bolo rasɔmɔn. I kɔrɔ ye, a kɛndɛyara. **11** Farisilu ni sariya karanmɔɔilu ka wo yen tuma mɛn, ii jusu bɔra kojuuya. Ii wara i jɔɔn yen ka a fɔ

ko: «An ye nfen ke Isa la?» **12** Lon ghere, Isa wara Alla matara diya koyinkeilu yoro ro. A ka su muume ke Alla matarala. **13** Duusa gbeni, a ka a la karandenilu bee kili ka moo tan ni fila jenenmatomon ii ro, ka ke a la talibidenbailu ri. **14** Wo moo tan ni fila too le jin: Simon, Isa ka men too la ko Piyeri, a ni a dooce Andere; Yakuba ni Yuhana; Filipe ni Baritolomi; **15** Matiyu ni Tomasi; Alife dence Yakuba ni Simon, a ye folo men ma ko Fabaden; **16** Yakuba dence Judasi; a ni Judasi Sikariyoti, men ye a janfa moo ri. **17** Nba, Isa ni talibidenba woilu jiira koyinke la ka wa se gbekeula do ro. Ii benda karanden siyaman di ye. Jama ba fanan tere ye ka bo yoro siyaman. Doilu boni Jerusalemu, doilu boni Jude mara ro. Doilu fanan boni kooji da la, so menilu too ko Tiri ni Sidon. Ii bee nani ka ii tolo malo Isa la, ka lakendeya. **18** Jinailu tere ye menilu torola, woilu lakendeyara fanan. **19** Moo bee tere ye a ja jininna ka i maa Isa la, ka a masoron sebaya tere ye a la jankarotoilu bee lakendeya. **20** Isa ka a ja lo a la karandenilu ro ka a fo ii ye ko: «Aile barakaden menilu ye fantanya ro, baa Alla la Mansaya ye ai ta le ri. **21** Aile barakadenilu, konko ye aileilu men na bi, baa ai ri fa. Aile barakadenilu ai men ye kasila bi, baa ai ri yele. **22** Aile barakadenilu ni mooilu ka ai lagboyane, ka i ban ai ro, ka ai nanin, ka ai too tijan Moo Dence koson. **23** Ai ye sewa wo ro kosebe fo ka jaalen, baa ai barayi ka bon harijeene ro. Menilu ri kojuu su wo ke ai la, woilu benbailu ka wo joon ke Alla la nabiilu fanan na. **24** Gbalo I ye ai ye, menilu ye nanfulutii ri sisen, baa ai ra ai la here soron ten. **25** Gbalo ye ai ye, ai menilu ye doonninna ka fa sisen. Ai ri konko. Gbalo ye ai ye, ai menilu yelela sisen. Ai ri kasi ka kasi. **26** Gbalo ye ai ye, ni mooilu ka ai too juma fo tuma bee, baa woilu benbailu tere ye wuya nabiilu bonyala wo ja kelen ma.» **27** Isa ka a fo ko: «Ai, menilu tolo ye n kan na, ai ye ai juuilu kanin, ka kojuma ke ai lagboyanebailu ye. **28** Moo menilu ye ai dankala, ai ye duwa woilu ye. Moo menilu karagbeleman ai ma, ai ye Alla matara woilu ye. **29** Ni moo ka i da fan kelen gbasi, i ye a to kelen lo a ye fanan. Ni moo ka i la duruki korobila bo i bolo, i kana a mabali i la duruki korobila fanan tala. **30** Ni moo moo ka i tara, i ye wo so. Ni moo ka fen do ta i bolo, i kana a fo a ye ko: «A di n ma.» **31** Ai ye a fe mooilu ye ko men ke ai ye, ai jere ye wo joon ke mooilu ye. **32** «Ni ai ka ai kaninba doron kanin, julu su juman de wo ri?

Hali kojuukelailu fanan ye moo kaninna men fanan ka ai kanin. **33** Ni ai ye moo ladiyala men ka ai ladiya fanan, julu su juman de wo ri? Hali kojuukelailu ye wo joon kela. **34** Ni ai ka julu don julu saralailu doron na, julu su juman de wo ri? Hali kojuukelailu ye julu donna a sara ko le ro. **35** Ai koni ye ai juuilu kanin, ka kojuma ke ai ye. Ai ye julu don ii la, ka ban ka a sara ko to ye. Ni ai ka a ke ten, ai barayi ri wara; ai ri ke Alla Korotaninba denilu jere jere ri. Ka a masoron ale ka ji moo bee ma, hali fisiriwali ni moo juuilu. **36** Ai ye ke hinaba ri, ikomin ai Fa Alla hinaba ri ja men ma.» **37** Isa ka a fo ii ye ko: «Ai kana mooilu jii kojuu kelailu ri. Wo ro, ai fanan te jii kojuu kela ri. Ai kana moo jalaki. Wo ro, ai fanan te jalaki. Ai ye mooilu makoto. Wo ro, Alla fanan di ai makoto. **38** Ai ye mooilu so, ai fanan di so. Ai ri so ikomin moo ye moo sola suman na ka a wara ja men ma. A ri fe lafa, ka a juujuu, ka a madii, ka do fanan la a kan, fo ka bon. Ai ri so ten. Ai wa mooilu so ja men ma, Ai fanan di so wo ja ma.» **39** Wo ro, Isa ka kuma korolama doilu fo ii ye ko: «A ye di? Na fuyen di se ka ja fuyen na gbeleke mira wa? Ii fila bee te be denka ro wa? **40** Karanden ti se taminna a karanmoo la, koni ni a ka i raja karanna kosebe, a ri ke a karanmoojoo di. **41** «Namanin men ye i badenma ja ma, i ye wo mafenela nfenna, ka a teren feren men ye i jere ja ma, i te wo korosila? **42** I ri se ka a fo i badenma ye di ko: «N badenma, namanin men ye i ja ma, n di wo bo i ja ma», ka a teren feren ye i jere ja ma? Jeremayuwa! I ye feren wo bo i jere ja ma folo. Kosa i jere ja ri laka. Wo ro, i ri se ka namanin bo i badenma ja ma.» **43** Nba, Isa ka a fo ko: «Jiri juma ti se den juu kela. Jiri juu fanan ti se den juma kela. **44** Jiri su ri lon a den fe. Toroden ni resenden monen, wo si te soronna bin woninma la. **45** Kojuma ye bola moo juma sonome ro. Kojuu ye bola moo juu sonome ro. Men ye moo solome ro, wo kuma ri bo a da ro.» **46** Isa ko: «Nfenna ai ye a folo nde ma «Maari, Maari» ka a teren ai te n na kumakan bonyala? **47** Moo moo nani nde ma, ka a tolo malo n kan na ka wo mira, n di se ka wo la moo men ma, n di wo fo ai ye. **48** A ye ikomin bonlola, men ka duu sen ka a la bon ju birin farakolo kan. Sanci ba nara, ji bora. Ji woyora kojuuya ka se bon wo ma. Koni a ma foyi si ke bon na, ka a masoron bon loni farakolo kan. **49** Moo men te n na kuma mirala, n di wo fanan la bonlola do ma. Bonlola wo ka a

la bon lo kipe kan. A ma a juu sii farakolo kan. Sanci nara, ji bora. Ji woyo se men keni bon ma, bon bera kojuuya ka tijnan fewu!»

7 Isa banni wo fola jama ye, a donda Kaperinahumu so kondɔ. **2** Rɔmuka keleden kuntii do tere ye so kondɔ, men diyana jon tun ma kende. Wo faato le tere jankarɔ bolo. **3** Keleden kuntii wo ka Isa mankutu men waati men na, a ka Yahudiya moobailu kelaya ka Isa madiya, ko a ye na a la jon nakendeya. **4** Moobailu se men keni Isa ma, ii ka a madiya kosebe ka a fo a ye ko: «Keleden wo la hakan de. I ka kan ka a demen, **5** baa an na jamana mooilu duman a ye kosebe. A jere ka an na salibon lo an ye.» **6** Wo ro, Isa wara ii kofe. Ii sudunyani keleden kuntii wara, keleden kuntii ka a teri doilu lawa Isa ma, ka a fo a ye ko: «Maari, i kana i jere toro. N na hakan te i ye don n wara, ka a masoron i ka bon nde ri paaon! **7** Wo bolo ma, n ma son n jere ye wa i kunben, ka a masoron wo ka bon nde ma. Koni ni i ka kuma kelen fo, n na jonce di kende. **8** Ka a masoron n ye do la se korɔ, keleden doilu fanan ye n na se korɔ. N wa men kelaya, wo ri wa. N wa men kili, wo ri na. N wa a fo n na jon ye ko a ye ke ten, a ri a ke ten.» **9** Isa ka kela wo men waati men na, a kabannakoyara kosebe. A ka iyeleman ka a na lo jama ro, jama men bilani a kofe, ka a fo ii ye ko: «N ye a fola ai ye ko hali Isirayelikailu ro n ma lemeniya wo jon yen ye.» **10** Nba, keladenilu bora Isa kofe, ka i kose keleden kuntii wara. Ii wara a teren ye jon wo ra kende. fewu! **11** Wo ko, Isa bora Kaperinahumu ka wa so do la, men too ko Nahini. A la karandenilu ni jama ba bilani tere a ko. **12** A sudunyani so da la, a ka i jon ben su la, ii ye wala a madon diya kaburu so la. Dence kelen pe wo le tere cesamuso bolo. So kondɔ mooilu siyaman ba le nara muso wo torofe. **13** Maari ka muso wo kasito yen ka kininkinin a ma. A ka a fo muso ye ko: «I kana kasi.» **14** Ka ban ka i madon su ta fen na ka a bolo maa a la. Su talailu ka i lo. A ka a fo ko: «Kanberen, i wuli.» **15** Wo foni, su kununda. A wulira ka i sii ka kuma damira. Isa ka a di a na ma. **16** Moɔ bee silanda ka kabannakoya wo ro. Ii ka Alla too bonya ka a fo ko: «Alla la nabi ba do ra na an tema.» A ni, «Alla ra na a la mooilu demen kanma.» **17** Nba, Isa kibaro jensenda Jude mara ni a laminin bee ro. **18** Yaya la karandenilu ka Isa la kibaro lase

Yaya ma. Wo ro, a ka karanden fila kili **19** ka ii kelaya ko ii ye wa Maari Isa mapininka ko: «Moɔ Nenematomnin men nato, wo ye ile ri wa, wala an ye dogbere makono?» **20** Karanden fila woilu wulira ka wa Isa mapininka ko: «Maari, Yaya ra an lo i ma. A ko an ye na i mapininka ko: «Moɔ Nenematomnin men nato, wo le ile ri wa, wala an ye dogbere makono?»» **21** Wo tuma, Isa ye a kan ka moɔ siyaman nakendeya, jankaroto a ni lanjiritailu, ka jinailu gben jinatailu fe, ka na fuyen siyaman na laka. **22** Wo ro, Isa ka karanden fila wo jabi: «Men da ke ai pana yan, men fanan da dante ai pana, ai ye wa wo bee fo Yaya ye. Ai ye a fo a ye ko: Fuyenilu na ra laka. Senkelenilu ra taama kojuma. Kunatailu ra kende. Tologbedenilu tolo ra laka. Suilu ra kunun ka wuli. Kibaro numa ra lase bolokolonilu ma. **23** Ni moɔ moɔ ma tee n do, wo ye barakaden de ri.» **24** Yaya la karandenilu bo men keni ye, Isa kumara jama ye Yaya la ko ro. A ka a fo ko: «Ai wa men kera waa ro, ai wara nfen mafene ye? Ai wara bin de mafene wa, fono ye men lamaala? Wo kuma te! **25** Ai wara ka nfen mafene sa? Faanin dagbelen tii wa? Wo kuma te. Menilu ye faanin dagbelen donna, ka ii diyana koilu ke, woilu te soronna waa ro, fo mansa wara. **26** Ai wara nfen mafene diya waa ro? Ai ma wa nabi do mafene wa? Nabijuma le tere jo! Koni ale ka bon nabi ri paaon! **27** A sebeni a la ko ro Alla la kuma ro ko: «A ragbe, n di n na keladen nawa i je ka i la sila raben i je.» **28** A ragbe! Muso si ma den soron fola, men ka bon Yaya ri. Koni moɔ moɔ ye Alla la Mansaya ro, hali men ye a bee korɔ, wo bee ka bon Yaya ri. **29** Moɔ menilu ka Isa la kawandili kan namen, hali niisankomiralailu, ii bee ka Alla gbiliya, ka a masoron ii tere ye sunna ji ro Yaya la sun ji ro korɔ. **30** Koni Farisilu ni sariya karanmooilu ka i ban Alla sawo ro. Ii ma son Yaya ye ii sunna ji ro.» **31** Isa ka a fo iko tuun ko: «N ye bi mooilu la nfen ma? Ii ni nfen de munujani? **32** Ii boni denninilu la, menilu siini panateela lofe ro. Ii ye a fola ii dupoonilu ye ko: «A ragbe. An ka fule fo ai ye koni ai ma son ka don ke. An ka saya donkili la ai ye, koni ai ma kasi.» **33** I ma a yen, Yaya nara, a ma doonnin ke, a ma resenji min. Wo ro, ai ka a jate jinato ri. **34** Moɔ Dence ra na sisen. A ye doonnin kela, a ye minnin kela. Wo ro, ai ye a fola a ma ko a ma foyi si lon fo noomaya a ni dolo min, ko niisankomiralailu ni kojuu kela gbereilu duman a ye kojuuya. **35**

Kɔni mɔɔ mɛn yɛ Alla la walijiya gbiliyala, wo tii yɛ walijiya kelen wo yirakala ko a telenni.»

36 Lon do rɔ, Farisi cɛɛ do tɛrɛ yɛ mɛn ka Isa kili dɔɔnnin kanma. Wo rɔ, Isa wara a wara. Ii ka dɔɔnnin kɛ i jɔɔn fɛ. **37** Ka ii to dɔɔnninna, muso donda bon na. Muso jɛn tɛrɛ yɛ kojuu kɛla le ri. Muso wo tun da a mɛn ko Isa ra wa dɔɔnnin diya Farisi cɛɛ wara. Wo rɔ, a wulira ka na daa alabasitari ri, mɛn fani latikolɔn tulu la.

38 A donda bon na ten. A taminda Isa kɔfɛ ka i la sen kɔrɔ ka kasi. Ka a to kasila, a naji bɔra ka buruburu Isa sen kan ka ii suma. Wo rɔ, a ka Isa sen jɔsi a jɛrɛ kɔnsi la ka ii sunbu, ka ban ka ii mamun latikolɔn tulu la. **39** Farisi cɛɛ mɛn ka Isa kili dɔɔnnin kanma ka wo bɛɛ lakɔrɔsi ka a fɔ a jɛrɛ kɔndɔ ko: «Ni cɛɛ jɛn tun kɛra Alla la nabi jɛrɛ jɛrɛ ri, a tun di muso su jɛn lɔn, mɛn da a bolo maa a la ten. A tun di a lɔn ko muso jɛn tɛrɛ yɛ kojukɛla le ri.»

40 Isa ka a fɔ Farisi cɛɛ yɛ ko: «Simɔn, n yɛ a fɛ ka kuma do fɔ i yɛ.» Simɔn ka a jabi: «Karanmɔɔ, i yɛ a fɔ.» **41** Isa ko: «Cɛɛ do la julɔ tun yɛ mɔɔ fila la. Kelen ta bɛnni wodigbɛ kɛmɛ loolu la. A tɔ kelen ta bɛnni wodigbɛ biloolu la. **42** Wo fila si ma se julɔ sarala. Wodi tii wo hinara ii la, ka dijɛ ka ii fila la julɔ to yɛ. A yɛ di? Ii fila rɔ, cɛɛ ri diya yon yɛ ka tamin?»

43 Simɔn ka a jabi: «N hankili rɔ, mɛn na julɔ tun ka bon, cɛɛ ri diya wo le yɛ ka tamin.» Isa ko: «Ale le wo ri jɔ!»

44 Isa ka a ja lɔ muso rɔ, ka a fɔ Simɔn yɛ ko: «Simɔn, i ma muso jɛn yɛn wa? N nara i wara, i ma ji di n ma ka n sen mako. Kɔni a ka n sen suma a naji la, ka a jɔsi a kɔnsi la. **45** I ma n sunbu foli rɔ. Kɔni kɛbi n donda yan, ale ma n sen sunbu boloka. **46** I ma n kun mamun tulu la, kɔni a ka latikolon mun n sen na. **47** Tɔɔna ka fisa. Muso jɛn da kojuu siyaman kɛ kɔrɔman. Kɔni a la hake bɛɛ a labe ka a masɔrɔn a la kaninteyɛ ra wara. A ragbɛ! Mɔɔ mɛn ma makotoli ba sɔrɔn ten, a la kaninteyɛ tɛ kɛ ten.»

48 Wo rɔ, Isa ka a fɔ muso yɛ ko: «I ra makoto i la kojuu bɛɛ la.» **49** Menilu siini tɛrɛ yɛ, woilu ka a fɔ ii jɛrɛ kɔndɔ ko: «Ɛɛ! Yon yɛ jɛn di, mɛn di mɔɔ makoto a la kojuu la?»

50 Kɔni Isa ka a fɔ muso yɛ ko: «I ra i kisi bi i la lemeniya sababu la. Wa jususuma dɔ!»

8 Kɔfɛ, Isa tɛrɛ yɛ iwala ka mɔɔilu kawandi so bailu ni so mesenilu la. A tɛrɛ yɛ Alla la Mansaya kibaro juma lasela ii bɛɛ ma. A la talibidenba mɔɔ tan ni fila tɛrɛ yɛ a kɔfɛ. **2** Musoilu fanan bilani tɛrɛ yɛ a kɔ, Isa tun da

menilu lakendeya. Doilu fanan tɛrɛ yɛ ii fɛ, Isa ka jinailu gbɛn ka bɔ menilu fɛ. Do tɔɔ tɛrɛ yɛ ko Mariyamu Makidalaka. Isa tun ka jina wɔrɔnwula gbɛn ka bɔ ale kɔfɛ. **3** Cɛɛ mɛn tɔɔ ko Cusa, wo muso fanan tɛrɛ yɛ, mɛn tɔɔ ko Johani. Cusa wo tɛrɛ yɛ Mansa Herodi la nanfulu kunnasiila ri. Muso mɛn tɔɔ ko Susana fanan tɛrɛ yɛ, a ni muso dogberɛilu. Muso woilu bɛɛ tɛrɛ yɛ Isa ni a la karandenilu madɛmenna ii bolofenilu la ko rɔ. **4** Mɔɔilu bɔra so siyaman na ka na Isa ma. A ka kuma kɔrɔlama do fɔ jama ba wo yɛ. A ka a fɔ ko: **5** «Senekela do bɔra ka wa si foyi diya a la sɛnɛ rɔ. A seni yɛ, a ka si foyi. Si do bera sila dafɛ. Taminbatoilu ka si wo radɔn ii sen na ka a tiɔan. Sankolo kɔnɔilu nara a tɔ ta ka a dɔɔn. **6** Si do fanan bera farakoloma yɔrɔ kan. Si wo fɛrɛnda, kɔni a ma mɛn. A bɛɛ yara, ka a masɔrɔn sumaya tun tɛ yɔrɔ wo rɔ. **7** Si do fanan bera yɔrɔ do rɔ, bin wɔninmailu yɛ bɔla yɔrɔ mɛn. Si wo fɛrɛnda, bin wɔnenmailu fanan fɛrɛnda. Kɔfɛ, bin wɔnenmailu warara si fɛrɛnnilu ma ka ii mabali bonyala. **8** Si do fanan bera duu duman dɔ. Si wo fɛrɛnda kɔɔɔɔɔɔ ka bonya ka den kɔsɛbɛ. Si jate mɛn bera duu duman wo rɔ, wo jɔɔn kɛmɛ sɔrɔnda.»

Isa banni kuma kɔrɔlama fɔla ka a kan nabɔ ko: «Tolo yɛ menilu kun ma, woilu yɛ ii tolo malɔ kuma kɔrɔlama jɛn na kɔsɛbɛ.»

9 A la karandenilu ka a majininka ko: «Kuma kɔrɔlama wo kɔrɔ yɛ nfen di?»

10 Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Alla la Mansaya kɔilu suturani, aile ra famunyali do sɔrɔn ii rɔ. Kɔni wo kɔilu yɛ fɔla mɔɔ tɔilu yɛ kuma kɔrɔlamailu le rɔ. Wo rɔ, <ii ja yɛ ii la, kɔni ii kana fen yen; ii tolo yɛ ii la, kɔni ii kana fen famun.> **11** «Nba, kuma kɔrɔlama wo kɔrɔ le jɛn di. Si wo yɛ Alla la kuma munɔɔna le ri. **12** Si do bera sila dafɛ. Si mɛn bera yɔrɔ wo yɛ mɔɔ doilu munɔɔna le ri. Mɔɔ woilu ra Alla la kuma mɛn, kɔni Ibulusa ra na wo bɔ ii jusu rɔ. Kɔsa ii kana se lala Alla la kuma la ka kisi. **13** Si do mɛn bera farakoloma yɔrɔ kan, wo fanan yɛ mɔɔ doilu munɔɔna le ri. Mɔɔ woilu ka Alla la kuma mɛn ka a mira sewa rɔ. Kɔni kuma wo ma don ii jusu rɔ bɛrɛ bɛrɛ kɛ. Ii ri to lemeniya rɔ dooni. Gbeliya waati wa se ii ma, ii ri sila juma bila. **14** Si do mɛn bera bin wɔninmailu yɔrɔ rɔ, wo fanan yɛ mɔɔ doilu munɔɔna le ri, mɔɔ menilu ka Alla la kuma mɛn fewu! Kɔni dunɔɔɔɔɔɔɔɔ hamin da wara ii ma, a ni nanfulu ko nata a ni ii jɛrɛ diyana kɔilu. Wo bolo ma, Alla la kuma ri mabali ii jusu rɔ, ka kɛ

ikomin sene fen, men yara ka a den kobali to ye. **15** Nba, si do fanan bera duu duman dɔ. A ferenda kojuma ka bonya ka den kosebe. Si men bera duu duman yɔrɔ, wo ye mɔɔ doilu munuya le ri men da Alla la kuma lamɛn ka a mira. Ii jusu telenni rɔ, ii ye kankelentiilu ri. Wo mɔɔilu ye i rajala ka Alla sawo ke kosebe waati bɛɛ.» **16** Isa ka a fɔ ii ye ikɔ tuun ko: «Mɔɔ si tɛ fitinna lamɛn, ka ban ka fen birin a kan na, wala ka a sii lafen kɔrɔ. Ii ri a lamɛn ka a sii fitinnasiifen kan. Kosa mɔɔ menilu ye donna bon na, woilu ri fitinna mɛn yen. **17** Nba, mɔɔilu ra fen fen dokon, wo bɛɛ ri yen. Ii ra fen fen sutura, wo bɛɛ ri bɔ gbɛ rɔ. **18** Ii ye a ke kunye ii la tolo malɔ rɔ! Baa ni fen do kera mɔɔ do bolo a ri do kura sɔrɔn, kɔni ni fen sa mɛn bolo wo ti fen fen sɔrɔnna.» **19** Isa na ni a dɔɔɛilu nara Isa ma, kɔni ii ma se ka i madon a la jama bolo la. **20** Isa a lalɔnnira ko: «I na ni i dɔɔɛilu lɔni da la, ko ii ye a fɛ ka i yen.» **21** Isa ka jabili ke ko: «Mɔɔ menilu ye ii tolo malɔla Alla la kuma la ka a mira, woilu le n na ni n badenmailu ri.» **22** Lon do rɔ, Isa ka a fɔ a la karandenilu ye ko: «An ye wa dala kɔma.» Wo rɔ, ii bɛɛ donda kulun do ka wa. **23** Ka ii to ji kan kulun dɔ, Isa sunɔɔra. Wo kɔrɔ, fɔɔɔ ba wulira ji kan ka kulun namaa fɔ ka ji don a kɔndɔ. Ji siyayara kulun kɔndɔ. Wo rɔ kulun jiitɔla tɛɛ ye ji kɔrɔ. **24** Ii ka ibori ka Isa lakunun ka a fɔ a ye ko: «Maari, Maari an tununto le ji rɔ.» A wulira ka fɔɔɔ ni ji makuma. Fɔɔɔ ni ji ka i lɔ ka masuma. **25** A ka a fɔ ii ye ko: «Ai la lemeniya ja le wo ri wa?» Ii bɛɛ silanda ka kabannakoya, ka a fɔ i jɔɔn ye ko: «Ɛɛ! Mɔɔ su juman de jin di? A ye fɔɔɔ ni ji marala, hali woilu bɛɛ ye a kumakan mirala.» **26** Wo kɔ, Isa ni a la karandenilu ka dala tɛɛ ka se Jerasa mara rɔ. Dala wo tɛɛ ye Jerasa mara ni Kalile mara tɛma. **27** Isa jii mɛn keni ka bɔ kulun kɔndɔ, ɛɛ jinato do nara a laben. Kebi waati jan jinato wo tun tɛ feriyabɔ donna muume. A tun tɛ sɔnna ka to so kɔndɔ. A tɛɛ ye sila kaburu wo le rɔ. **28** A ka Isa yen tuma mɛn na, a kulera bake. A nara ibe duu ma Isa sen kɔrɔ, ka a kan nabo ko: «Ile Isa, Alla Kɔrɔtaninba Dence! N bila! I nani an jakankata kanma wa?» **29** A ka wo kuma fɔ, ka a masɔrɔn Isa tun da jina jamari ko a ye bɔ a fɛ. Jina tun da wo mira sija siyaman kɔrɔman. A wa a mira, so kɔndɔ mɔɔilu ri a bolo sidi jɔlɔkɔ la, ka a sen don nɛɛ la, ka ii janto a rɔ. Kɔni a ri jɔlɔkɔ ni nɛɛ kadi ka wa. Jina ri a gbɛngben fɔ wula jan. **30** Isa ka a mapininka ko: «I tɔɔ

di?» A ka a jabi: «An tɔɔ le ko jama ba, baa an ye ikomin keleden jama ba.» Wo kɔrɔ le, jina siyaman tɛɛ ye a fɛ. **31** Jina woilu ka Isa madiya ko a kana ii lawa denka dun ba rɔ, jakankata yɔrɔ kɔnin. (*Abyssos g12*) **32** Wo tuma, kɔɛ kuru ba tɛɛ ye dɔɔnnin kɛla tindi kan ye. Jinailu ko Isa ye dijɛ ii ye don kɔɛilu kɔndɔ. Isa sɔnda ii ye wa. **33** Jinailu bɔra jinato fɛ ka wa don kɔɛilu kɔndɔ. Wo rɔ, kɔɛilu ka i bori kɔɛbe ka jii tindi la ka wa don ji rɔ. Ii bɛɛ tununda ji rɔ. **34** Nba, wo bɛɛ kera kɔɛ gbɛngbennailu jana. Ii ka ibori ka wa a jafɔ so kɔndɔ mɔɔilu ye, a ni bonda la mɔɔilu. **35** So kɔndɔ mɔɔilu bora ka wa ka wo mafɛnɛ. Ii seni yɔrɔ wo rɔ, ii ka jinato kɔrɔ masumani siini yen Isa sen kɔrɔ. Jina si tun tɛ a fɛ. Duruki tɛɛ ye a kan na. So kɔndɔ mɔɔilu silanda kojuuya wo rɔ. **36** Jinailu gbɛnda menilu jana, woilu ka dantɛɛli ke mɔɔ tɔilu ye. **37** Jerasakailu bɛɛ silanda a ja jɛɛ jɛɛ ma, ka a fɔ Isa ye ko a ye bɔ ii la jamana rɔ. Awa Isa ni a la karandenilu donda kulun dɔ ka i kɔɛ. **38** Isa wa tuma, jinato kɔrɔ nara a madiya ko a ye a fɛ ka to Isa kɔfɛ, kɔni Isa ma sɔn fɔ ka a kelaya ko: **39** «I ye wa i wara. Alla ra ko ba mɛn ke i ye, i ye wo kibaro lase i wara mɔɔilu ma.» Isa tun da mɛn ke a ye, a wara ka to wo kibaro lasela a so fan bɛɛ rɔ. **40** Isa kɔɛtɔla, jama ba ka a laben baa ii tɛɛ ye a makɔnɔla. **41** Wo tuma, ɛɛ do nara se a ma, ka i la a sen kɔrɔ. Wo ɛɛ, mɛn tɔɔ ko Jayirusi, tɛɛ ye salibon kuntiia la. A ka Isa madiya ko a ye dijɛ ka wa a wara, **42** baa a denmuso kelen pe faato le. Den wo ra san tan ni fila sɔrɔn. Wo rɔ, Isa ka Jayirusi wara sila ta. Kɔni a watɔla, jama warara a kɔfɛ kojuuya, fɔ ka a ragbɛden ii tɛma. **43** Muso jankarɔ do tɛɛ ye jama wo tɛma. Jelibo jankarɔ tɛɛ ye a la kebi san tan ni fila. Dandalilailu tun da a bolofɛn bɛɛ dɔɔn, kɔni wo si ma se ka a lakendeya. **44** A ka i madon Isa la ka i maa a la duruki dakun na. A la jelibo ka i lɔ i kɔrɔ ye. **45** Isa ka jininkali ke kelendi ko: «Yon ka a bolo maa n na?» Bɛɛ ka a fɔ ko: «Nde tɛ.» Piyeri ka a fɔ ko: «N Maari, i ma jama warani yen fɔ ka i ragbɛden ii tɛma.» **46** Isa ka a jabi: «Jama ko tɛ de! Mɔɔ kelen da imaa n na. N ye a kalama ko sebaya ra bɔ n dɔ ka ko ke do ye sisen!» **47** Muso ka wo lakɔrɔsi ka a yen ko a ti se ka idoon Isa ma. A yerɛyerɛni nara i la Isa sen kɔrɔ. A ka imaa Isa la duruki kɔ la kun mɛn na, a ni a kendeyara kelendi ja mɛn ma, a ka wo bɛɛ jafɔ Isa ye jama bɛɛ jana. **48** Isa ka a fɔ a ye ko: «N denmuso, i ra bɔ jankarɔ rɔ ka

kisi i la lemeniya sababu rō. Wa jususuma dō.»
49 Ka Isa to wo fōla, keladen nara ka bō salibon kuntii Jayirusi wara. Wo nara a fō Jayirusi ye ko: «I denmuso ra ban. I kana karanmō tōrō butun.» **50** Isa ka kela wo men ka a fō Jayirusi ye ko: «I kana jiiṭee. I ye la n na dōrōn. I denmuso ri kendeŷa.» **51** Isa se men kēni Jayirusi wara, a ma sōn mōo si ye don a kōfē bon kōndō, fō Piyeri, ni Yuhana, ni Yakuba, a ni den fa ni a na. **52** Mōoilu tere ye kasila ka kule, ko den da faa. Isa ka a fō ii ye ko: «Ai kana kasi. Den ma faa. A ye sunōo rō.» **53** Ii ka Isa mayele, baa ii bēe ka a lōn fewu ko den da faa. **54** Isa ni a la mōoilu donda bon kōndō. A wara den mira a bolo ma ka a kan nabō ko: «Dennin, i wuli!» **55** Dennin nii kōsera a rō. A wulira ka i lō kelendi. Isa ka a fō ko ii ye dōōnnin di a ma. **56** Den fa ni a na kabannakoyara, kōni Isa ka ii jamari ko ii ra men yen bon kōndō ye, ii kana wo fō mōo si ye.

9 Wo kō, Isa ka a la talibidenba tan ni fila kili. A ka se ni sebaya di ii ma, kosa ii ri jinailu gbēn ka bō mōoilu fē, ka jankarōoilu lakendeŷa. **2** A ka ii kelaya ko ii ye wa Alla la Mansaya ko lase mōoilu ma, ka jankarōoilu fanan lakendeŷa. **3** A ka a fō ii ye ko: «Ai kana demen fen si ta taama jin dō, gbeleke wo, bōrō wo, dōōnnin fen wo, wodi wo, ai kana wo si ta. Hali duruki kōrōbila fila, ai kana wo ta. **4** Ai wa jiŷa ŷōrō men dō, ai kana bō ye. Ai ye to ye fō ai bō tuma wa se so wo kōndō. **5** Ni mōoilu ka i ban ai jiyala, ai ye bō ii wara, ka ye gbangban bō ai sen ma. Wo ri kē sereŷa ri ye mōoilu ma, ko ii ka juu.» **6** Nba, ii bōra ye ka itaama ka se so siyaman dō. Ii ka kibaro numa lase ka jankarōoilu lakendeŷa fan bēe rō. **7** Nba, ko ko kēni tere ye Isa bolo, Mansa Herodi tere ye wo kibaro kalama. Wo kibaro ka a kōndafili kosebe, baa doilu tere ye Isa jatela Yaya le ri. Ii ka a fō ko Yaya ra wuli ka bō saya rō. **8** Doilu tere ye Isa jatela Nabi Eli le ri. Ii ka a fō ko Eli ra na ikō tuunni. Doilu tere ye Isa jatela nabi gbere ri, bi ma men ban. Ii ka a fō ko wo ra bō saya rō ka na ikō tuunni. **9** Herodi ka a fō ko: «N ka mōo lō Yaya kun tēela a la. A ye di wo rō? N ye kibaro men sōrōnna jin, wo tii ye yon de ri wa?» Wo rō, a lōo tere ye Herodi la ka a ja la Isa kan. **10** Isa la talibidenbailu bōra taama rō ka na danteeli kē Isa ye. Ii tun da ko ko kē, ii ka wo bēe fō a ye. Wo banni, Isa ka ii ta, ko ka wa jōtōjō diŷa Betisayida so fan dō. **11** Kōni mōo siyaman kolōnda ii wa ko

rō, ka ibori ii kō. Isa ka ii bēe ramira kojuma. A ka Alla la Mansaya ko lase ii ma, ka ban ka jankarōoilu lakendeŷa. **12** Ii bēe menda ye fō ka fitiri sudunya. Keladenba tan ni fila wo nara, wo rō, ka a fō Isa ye ko: «An Maari, i ye sila di jama ma. Sa ii ri wa si diŷa a ni dōōnnin jinin yan laminin soilu la, a ni todailu la. I ma a lōn, an ye waa le rō yan? Foyi tē yan.» **13** Isa ka ii jabi: «Ai jere ye dōōnnin di ii ma.» Keladenbailu ka a fō ko: «Buru kala loolu ni jēe fila-pe ye an bolo yan. Nba, i ye a fē an ye wa dōōnnin san jama jin bēe ye wa?» **14** Jama wo ka siŷa ba le. Cēe menilu ye a rō, woilu jate ri mōo waa loolu bō. Nba, Isa ka a fō a la karandenilu ye ko: «Ai ye jama lasii mōo biloolu biloolu dēkuruilu rō.» **15** Karandenilu ka jama laden ka ii lasii ten. **16** Wo banni, Isa ka buru kala loolu ni jēe fila ta, ka a ja lō san ma ka baraka bila Alla ye. A ka buru ni jēe rakadikadi ka a di karandenilu ma, ko ka a rafara jama tema. **17** Mōo bēe ka dōōnnin kē fō ka ii fa. Ii bēe ban men kēni dōōnninna, karandenilu ka buru ni jēe kunkundun toilu laden. Wo kunkundunilu ka see tan ni fila lafa. **18** Lon dō rō, Isa kelen tere ye Alla matarala ŷōrō dō rō. A la karandenilu tere ma jan ale bākē. Isa ka ii maŷininka ko: «Mōoilu ye n jatela yon di?» **19** Ii ka a jabi: «Doilu ka a fō ko i ye Yaya le ri. Doilu ka a fō ko i ye Nabi Eli le ri. Doilu fanan ka a fō ko nabi dō ra bō saya rō ka na, bi ma men ban.» **20** A ka ii maŷininka ko: «Ai don? Ai ye n jatela yon di?» Piyeri ka a jabi: «Alla la Jēnematomōnin de ile ri.» **21** Isa ka a fō ka a magbeleŷa ii ye ko ii kana wo kuma fō mōo si ye. **22** A ka a fō ko: «A fere tē, fō Mōo Dence ye jakankata. Mōobailu ni sarakalasela kuntilu ni sariŷa karanmōoilu, ii bēe ri i ban a rō, ka a mira ka a faa. Kōni a faa tele sawana, a ri lawuli ka bō saya rō.» **23** A banni wo fōla a la karandenilu ye, a ka a fō mōoilu bēe ye ko: «Ni mōo ye a fē ka na n ma, wo ye ban a jere rō. Lon lon a ye a la gbōngbōn jiri ta ka bila n kōfē. **24** Nba, ni mōo mōo ka a si kōnōgbēn a la dunŷarateŷe rō, wo tii ti jēnemayala, kōni ni mōo mōo bōnōra a si rō a la dunŷarateŷe rō nde la ko rō a ri jēnemaya. **25** A ye di? Ni mōo dō ka dunŷa fen bēe sōrōn yan, ka wa bōnō a nii dō sini, wo tōnō ye nfen di? **26** Mēn di maloya ka i ban i lōla n na ko rō, a ni n na kuma rō, Mōo Dence wa na lon mēn, a ri maloya wo tii la ko la fanan. Wo lon, a nato a la nōrōrō rō, a ni a Fa Alla ta, a ni meleka senimanilu ta. **27**

Sika te a rɔ: doilu ye ai tema yan, menilu te sa fewu ni ii ma Alla la Mansaya yen fɔlɔ.» 28 Wo fɔ tele seyin jɔɔn, Isa ka Piyeri ni Yuhana ni Yakuba ta ka wa Alla matara diya koyinke do kan. 29 Ka Isa to Alla matarala, a jɔkɔrɔ yelemenda. A la faanin gbera fɔ ka melenmelen ikomin sanmelenmelen. 30 Ikɔrɔkɔrɔ cɛɛ fila kumara a ye men ye Nabi Musa a ni Nabi Eli. Bi tere ma cɛɛ fila wo sa. 31 Ii lɔni tere nɔɔrɔ ba rɔ ka Isa baro. Ii barora Isa faa ko kan, a nato men dafala Jerusalemu. 32 Wo ka a teren Piyeri ni a dafɔjɔɔnilu ra sunɔɔ. Ii kununda ka Isa nɔɔrɔni yen, a ni cɛɛ fila wo. 33 Ka sɔrɔn Nabi Musa ni Nabi Eli wato le tere, Piyeri ka a fɔ Isa ye ko: «Karanmɔɔ, yan benni an ma. An ye to yan. An di gba sawa lɔ, i ta kelen, Nabi Musa ta kelen, a ni Nabi Eli ta kelen.» Piyeri tere ye kumala tuun, kɔni a ma wo kɔrɔ lɔn. 34 Ka Piyeri to kumala, banda do jiira ka birin ii kun na, ka ii latunun, wo rɔ ii silanda a ja ma. 35 Wo tuma, kumakan do bɔra banda rɔ ko: «N Dence le jin di, n da men Nenematɔmɔn. Bɛɛ ye a tolo malo a la.» 36 Kuma banni, karandenilu ma mɔɔ si teren ye fɔ Isa kelen pe. Ii bɛɛ ka i makun wo ko ma. Ii ka men yen, ii ma wo fɔ mɔɔ si ye. 37 Wo duusa gbe, Isa ni talibidenba sawa wo jiira koyinke kɔrɔ tuma men na, mɔɔ siyaman ka Isa laben. 38 Nba, cɛɛ do tora jama wo tema ka a kan nabo ko: «Karanmɔɔ, n ye i madiyala, i ye n dence demen. A kelen pe le n bolo. 39 Jina ye a tɔrɔla. A wa a mira, den di kule i kɔrɔ ye. Jina ri a lajerejere, fɔ ka a da kanfa ji labɔ. A ti sɔn fewu ka den bila fɔ a wa ban a seɛla kojuuya. 40 N nara ka i la karandenilu madiya ko ii ye jina gben. Ii ma se a la.» 41 Isa ka jabili ke ko: «Ai bi mɔɔilu ka juu. Ai te la Alla la muume! N ye to ai tema haan waati juman ka ai la lemeniyabaliya mujun?» A ka a fɔ cɛɛ wo ye ko: «Na i dence ri yan.» 42 Den ka i madon Isa la waati men na, jina ka den wo labe duu ma, ka a yereyere kojuuya. Isa ka jina makuma ko a ye bɔ den fe. Jina bɔra, den kɛndeyara. Isa ka den nase a fa ma. 43 Mɔɔilu bɛɛ kabannakoyara wo rɔ, ko Alla makabani ba le. Isa tere ye ko menilu kela, woilu ka ii bɛɛ kabannakoya. Ka ii to wo la, a ka a fɔ a la karandenilu ye ko: 44 «Ai ye ai tolo malo kojuma kuma jin na. Janfa nato donna Mɔɔ Dence ma, sa a ri don mɔɔ juuilo bolo.» 45 Karandenilu ma kuma wo jayen. A kɔrɔ dɔɔni tere ii ma. Hali ii ma a famun, ii ma sɔn ka Isa jininka a kɔrɔ ma ka a

masɔrɔn ii silanni kojuuya. 46 Wo tuma, sɔsɔli do wulira karandenilu tema, ko yon keto jemɔɔ ri ii dekuru rɔ? 47 Isa ka ii miriya lɔn. Wo rɔ, a ka dennin do ta ka a lalo a tɔrɔfe. 48 A ka a fɔ karandenilu ye ko: «Mɔɔ men wa dennin jin jɔɔn damira kojuma nde kosɔn, wo ra n jere ramira. Mɔɔ men wa nde ramira kojuma, wo ra n kelayaba ramira kojuma fanan, baa men di sɔn ka a jere ke dɔɔman mɔɔ ri ai tema, wo le ka bon a tɔ bɛɛ ri.» 49 Isa la talibidenba men tɔɔ ko Yuhana, wo ka a fɔ ko: «Maari, an ka cɛɛ do yen, a tere ye jinailu gbenna ka bɔ mɔɔilu fe i tɔɔ rɔ. An ka a fɔ a ye ko a ye wo boloka, baa a te an na dekuru mɔɔ ri.» 50 Isa ka a fɔ ii ye ko: «Ai kana a mabali wo la. Mɔɔ men te i kanma, wo ye i fe.» 51 Nba, ka a teren a waati tun da sudunya ka i kɔse a Fa Alla wara, Isa ka a jusu lateɛ ko a fere te fɔ a ye wa Jerusalemu. 52 A ka keladen doilu lawa a kɔrɔ. Woilu wara don Samari so do la, ka jiya diya ninin a ye. 53 Kɔni ye mɔɔilu ma sɔn ka Isa jiya, ka a masɔrɔn a wato Jerusalemu. 54 Wo rɔ a karandenilu, Yakuba ni Yuhana, ka Isa mapininka ko: «An te ta lajii ka bɔ san do ka ii janin wa?» 55 Isa ka iyeleman ka ii makuma, ko ii jo te. 56 Ii taminda ye, ka wa so gberɛ ninin. 57 Ii watɔla, mɔɔ do ka a fɔ Isa ye ko: «I wa ke wala fan fan, n di to i kɔ.» 58 Isa ka a jabi: «Tɔɔn ye sɔyaninilu bolo. Naa ye sankolo kɔɔnilu bolo. Kɔni si diya si te Mɔɔ Dence bolo, a ri se ka i jɔjɔn yɔrɔ men.» 59 Isa ka a fɔ cɛɛ gberɛ ye ko: «I ye bila n kɔ.» Wo ka a jabi: «Maari, i ye dijɛ n ye wa n fa su don fɔlɔ.» 60 Isa ka a fɔ a ye ko: «Menilu faani, menilu ma jenema bere lon, i ye a to woilu ye ii jɔɔn su don. Ii kɔni ye wa Alla la Mansaya ko lase mɔɔilu ma.» 61 Dogbere ka a fɔ Isa ye ko: «Maari, n ye a fe ka bila i kɔ. Kɔni, n ye wa n sara n wara mɔɔilu la fɔlɔ ko an ben sɔɔma.» 62 Isa ka a jabi: «Mɔɔ men wa nisi daba mira ka sene ke damira, ka ban ka to a kɔfe mafenela, wo ti se Alla la Mansaya baara nɔɔla.»

10 Wo kɔ rɔ, Isa ka mɔɔ biwɔrɔnwula ni mɔɔ fila gberɛ kili ka ii kelaya. A ka ii mɔɔ fila fila lawa a kɔrɔ. A jere wato yɔrɔ menilu rɔ, a ka ii lawa a kɔrɔ, yɔrɔ woilu bɛɛ rɔ. 2 A ka a fɔ ii ye ko: «Suman ka waati ra se. Suman ka siya. Kɔni wo baaralailu ma siya. Ai ye Suman Fe Tii madiya, kosa a ri do kafo baaralailu ma suman fe rɔ. 3 «Ai ye wa sisen. N ye ai kelayala ka ke ikomin saa dennin, men bilani wara juuilo

tɛma. 4 Ai kana wodi bila ai kun. Ai kana bɔrɔ ta. Ai kana sanbara gbɛrɛ ta. Ai kana sɔn foli ye ai la baara lanɔɔ sila la. 5 «Ai wa jiya yɔrɔ mɛn dɔ, ai ye ye mɔɔilu fɔ folɔ ko: «Jususuma ye don bon jin na.» 6 Ni wo ka do tɛrɛn ye, mɛn ye jususuma jininna, ai la duwawu ri mira a ye. Ni wo tɛ, ai la duwawu ri i kɔsɛ ai ma. 7 Mɛnilu wa sɔn ka ai jiya, ai ye to woilu bolo. Ii wa dɔɔnninfɛn fɛn di ai ma, ai ye wo dɔɔn. Ii wa minnin fɛn fɛn di ai ma, ai ye wo min. Baaraden ni a sara ka kan. Ai kana ai jiya diya yeɛlɛman. 8 «Ai wa don so fɛn fɛn kɔndɔ, ni ye mɔɔilu ka ai ramira ka na dɔɔnninfɛn do sii ai kɔrɔ, ai ye a dɔɔn. 9 Jankarɔto mɛnilu ye so kɔndɔ ye, ai ye woilu lakɛndɛya. Ai ye a fɔ mɔɔilu ye ko: «Alla la Mansaya ra i madon ai la!» 10 «Kɔni ai wa don so fɛn fɛn kɔndɔ, ka a tɛrɛn ye mɔɔilu ma sɔn ai jiyala, ai ye bɔ. Ai ye wa i lɔ sila tɛma, ka ai kan nabo ii ma ko: 11 «Hali ai la so gbangban, mɛn tɛrɛ ye an sɛn ma, an da wo bɔ an sɛn ma. Wo ri kɛ tɔɔmasɛrɛ ri ai kan yan, kɔni ai ye a lɔn ko Alla la Mansaya ra i madon ai la.» 12 N di a fɔ ai ye ko kiti lɔn wa sɛ, jahadi juuman di la so wo kan ka tamin Sɔdɔmu kan.» 13 «Korasɛnkailu, gbalo ye ai ye. Bɛtisayidakailu, gbalo ye ai fanan ye. Ka a masɔrɔn kabannako bailu kɛra ai tɛma. Ni woilu jɔɔn tun kɛra Tiri so kɔndɔ, wala Sidɔn so kɔndɔ, sa wo mɔɔilu ra tubi kebi waati jan. Ii tun di i sii buurigbɛ rɔ ka kasanbɔrɔ bila ii kan na, ka kɛ nimisa tɔɔmasɛrɛ ri, ka tubi. 14 Wo lɛ kɔsɔn, kiti lɔn wa sɛ, Tirikailu ni Sidɔnkailu la jahadi ri nɔɔya ka tamin ai ta kan. 15 Kaperinahumukailu ai don? Ai ri bonya haan ka sɛ sankolo rɔ wa? Wo kuma tɛ! Ai ri jii fɔ ka sɛ jahanama kɔndɔ!» (Hadɛs g86) 16 Isa ka a fɔ a la karandenilu ye ko: «Mɔɔ mɛn wa ai kumakan namɛn, wo ra n kan namɛn fanan. Mɔɔ mɛn ma sɔn ai rɔ, wo ra i ban n dɔ fanan. Mɛn ka i ban n dɔ, wo ra i ban n kɛlayaba rɔ fanan.» 17 Mɔɔ biwɔrɔnwula ni fila banni kɛlɛlasɛla, ii kɔsɛ mɛn kɛni, ii sɛwani ba nara dantɛɛli kɛ Isa ye ko: «Maari, hali jinailu silanni an ye ka an kan mira, i tɔɔ rɔ.» 18 Isa ka jabili kɛ ko: «N da Setana bɛtɔ yɛn ka bɔ sankolo rɔ ikomin sanmɛlɛnmɛlɛn ye jiila ja mɛn ma. 19 A ragbɛ, n da sɛbaya di ai ma, sa ai ri sailu ni kɔsɔilu radɔn, ka sɛ ai juu Setana ni a fanka bɛɛ la. Foyi ti sɛ ai la. 20 Hali wo, ai kana sɛwa wo rɔ, ko jinailu ye ii majiila ai kɔrɔ. Ai ye sɛwa mɛn dɔ, wo lɛ jin di: ai tɔɔ ra sɛbɛ harijɛɛn rɔ.» 21 Wo tuma, sɛwa ba lɛ tɛrɛ

Isa la, sɛwa mɛn bɔni Alla la Nii Sɛniman dɔ. Wo rɔ, a ka Alla tando ko: «N Fa Alla, sankolo ni duukolo tii, n ye i tandola, ka a masɔrɔn a diyara i ye ka lɔnniya di denninilu ma, i ma mɛn di hankilimailu ni lɔnninna bailu ma. ɔɔn, N Fa, i sawo lɛ.» 22 Isa ka a fɔ mɔɔilu ye ko: «N Fa ra fɛn bɛɛ karifa n na. Mɔɔ si ma Dɛnɛ lɔn fɔ n Fa Alla. Mɔɔ si fanan ma n Fa Alla lɔn fɔ Dɛnɛ kɛlɛn, mɛn bɔra Alla rɔ. N wa n Fa yiraka mɛnilu la, woilu fanan di sɛ a lɔnna.» 23 Wo ko, Isa ka iyeɛlɛman ka a fɔ a la karandenilu ye ko: «Hɛrɛ ye ja ye ai ja mɛn ka yɛn! 24 Baa ai ja ye mɛn yɛnna, a lɔɔ tɛrɛ ye nabi siyaman ni mansa siyaman na ka wo yɛn, kɔni ii ma fɛrɛ sɔrɔn ka ii ja la a kan. Ai tolo ye mɛn namɛnna, a lɔɔ tɛrɛ nabi siyaman ni mansa siyaman na ka wo mɛn. Kɔni ii ma fɛrɛ sɔrɔn ka ii tolo malɔ a la.» 25 Lɔn do rɔ sariya karanmɔɔ do ka i lɔ ka jininkali do kɛ Isa kun a kɔrɔbɔ kanma. A ka a fɔ ko: «Karanmɔɔ, n ye nfen kɛ, sa n di jɛnɛmaya sɔrɔn?» (aiɔnios g166) 26 Isa ka a jabi: «Nfen dɛ sɛbɛni Alla la sariya rɔ? I ra nfen dɛ famun wo rɔ?» 27 A ka Isa jabi: «A sɛbɛni sariya rɔ ko: «I ye i Maari Alla kanin i jusukun bɛɛ la, i sɔlɔmɛ bɛɛ la, i fanka bɛɛ la, a ni i miriya bɛɛ la.» Ka la wo kan, a ka a fɔ ko: «I ye i mɔɔɔɔ kanin ikomin i ye i jɛrɛ kaninna ja mɛn ma.» 28 Isa ka a jabi: «I ra mɛn fɔ, i jo wo rɔ. Ni i ka sila wo taama, i ri jɛnɛmaya sɔrɔn.» 29 Kɔni a lɔɔ tɛrɛ ye karanmɔɔ wo la ka jo di a jɛrɛ kɛwaliilu ma. Wo rɔ, a ka Isa majininka ko: «N ye yon jate n siijnɔ di?» 30 Isa ka a jabi sanda do rɔ ko: «Cɛɛ do bɔra Jerusalemu ka wa Jeriko. Ka a to sila kan, bɛnkannilailu bɛra a kan ka a bolofɛn bɛɛ bɔ a bolo, hali a fɛriyabɔ bɛɛ. Ii ka a gbasi kojuuya. Dooni ii ma a faa. Ii bɔra ye ka a lani to sila tɛma. 31 A ma mɛn wo kɔ, sarakalɛlasɛla do nara sila wo kan. A ka madunbato lani yɛn sila tɛma. A ka a ragbɛ, ka tamin a la ka wa. 32 Lebɛ bɔnsɔn do nara sila wo kan. A nara madunbato lani tɛrɛn sila tɛma. A ka a ragbɛ, ka tamin a la ka wa. 33 Wo kɔfɛ, Samarika do fanan nara sila wo kan. A nara madunbato lani tɛrɛn sila tɛma. A ka a ragbɛ, a kininkinin donda a rɔ. 34 A ka i madon a la ka a la dailu basɛ ka woilu sidi. A ka madunbato lawuli ka a lala a la fali kan, ka wa a ri lɔndan jiya bon do la. Ii sɛ mɛn kɛni jiya bon na, a ka a janto a rɔ. 35 Duusa gbɛni, a ka wodi bɔ ka a di bon tii ma ka a fɔ a ye ko: «I janto madunbato wo rɔ kɔsɛbɛ. A mako wa kɛ fɛn fɛn na, i ye wo di a ma. Ni wodi jin ma a bɛɛ bɔ, n

wa n kose, n di i la wodi bee lase i ma.» **36** «A ye di? Maa sawa woiu ro, yon kera madunbato siijoo di?» **37** Sariya karanmoo ka Isa jabi: «Men hinara a la ka a demen.» Isa ko: «Jo! I ye wa wo jooon ke.» **38** Nba, Isa ni a la karandenilu tere ye taamala Jerusalemu sila kan. Ii se men keni so do la, muso do ka ii jiya a wara. Muso wo too ko Marita. **39** Marita doomuso fanan tere ye, men too ko Mariyamu. Mariyamu wara i sii Maari Isa sen koro ka a tolo malo a la. **40** Wo ka a teren, Marita jagbani gba donna kojuuya. Wo ro, a ka i madon Maari Isa la ka a fo a ye ko: «Maari, n mamuso ra n kelen to baarala ten. Wo te gbala i la wa? I ye a fo a ye ko a ye wuli ka n demen.» **41** Maari ka a jabi: «Marita, Marita. I haminni ko siyaman na fo ka i jere jagba. **42** Koni fen kelen pe le munafan ka bon fen to bee ri. Mariyamu ra munafan fen wo jenenamatomon. Foyi te wo bo a bolo.»

11 Lon do ro, Isa tere ye Alla matarala yoro do ro. A banni, a la karanden do ka a fo a ye ko: «Maari, i ye an karan Alla matara la, ikomin Yaya ka a la karandenilu karan na men ma.» **2** Isa ka a jabi: «Ai wa ke Alla matarala, ai ye a fo ko: An Fa Alla, i too seniman ye bonya. I ye i la mansaya labo gbe ro. **3** I ye an na doonnin di an ma lon lon. **4** I ye an makoto an na kojuuilu la, baa menilu ra kojuu ke an na, an da woiu makoto. I kana an to an na miriya juuilu sila kan.» **5** A ka a fo a la karandenilu ye ko: «Ni ai do wara i dujoo wara duu tala ma, ka a la da makonkon ka i kan nabo ko: «N dujoo, i wuli. I ye buru kala sawa di n ma. **6** N dujoo cee botola le taama ro ka na jiya n wara sisen sisen. Damunin fen si te n bolo ka sii a koro.» **7** I dujoo di to bon kondoo ka jabili ke ko: «Ee, cee, i kana na n toro sa. N da n na da tuun ka a soo. N ni n na denilu bee ra ban an lala. N ti son ka foyi di i ma sisen.» **8** Hali a ma son ka buru di i ma ai la dujooanya koson, i wa to a la da makonkon na fo ka a jagba, a ri wuli ka i mako bee na jo! Baa, i ma son ka a matara boloka. **9** «Wo ro, n di a folo ai ye ai wa matara foyi la, ai ri wo soron; ai wa jinin, a ri a soron; ai ye da makonkon, a ri laka ai ye. **10** Ka a masoron moo si wa matara a ri a soron; moo wa fen jinin, a ri a soron; moo wa da makonkon, a ri laka a ye. **11** «Yon ye ai tema yan, ni i dence ka i matara jee la, i ri sa don a bolo wa? **12** Wala, ni i dence ka i matara sisekili la, i ri koson don a

bolo wa? **13** Nba, ni ai, adamadenilu men ka juu, ai kusan fen juma dila ai denilu ma, wo gbenin de an Fa Alla men ye sankolo ro wo ri se Nii Seniman dila a tarabailu bee ma.» **14** Lon do ro, Isa ka jina gben ka a bo bobo cee do fe. Jina bo men keni a fe, cee ka kuma damira. Wo ka jama kabannakoya kosebe. **15** Koni doilu ka a fo ko Isa tere ye jinailu gbenna ibulusa baraka le ro, men ye jinailu la kuntii ba ri. **16** Doilu ka Isa korobo, ko a ye toomasere do ke ii jana, men di a yiraka ii la ko a la sebaya boni Alla ro. **17** Koni Isa ka ii bee miriya lon. Wo ro, a ka a fo ii ye ko: «Mansaya kelen wa rafara fila ri ka i jooon kele, mansaya wo tijnanto le. Bon kelen wa rafara fila ri ka i jooon kele, bon wo ri be. **18** A ye di wo ro? Ni Setana la baaradenilu rafarara fila ri ka i jooon kele, a la mansaya te tijnan wa? Ai ka a fo ko n ye jinailu gbenna jina kuntii ba ibulusa le baraka ro. **19** A ye di? Ni n ye jinailu gbenna ibulusa baraka ro, ai la karandenilu ye jinailu gbenna yon baraka ro? Ai la karandenilu ri ai la kiti tee, ko ai jo te wo ro. **20** Ni wo te, ni n ye jinailu gbenna Alla baraka le ro, wo ra a yiraka ko Alla la Mansaya ra se ai tema. **21** «Ai na lo! Fankama wa a raben kele ke muranilu la, ko ka a la bon kanda, wo bolofenilu kandani a juma la. **22** Koni ni fankama dogbere bera a kan, men fanka ka bon a ta ri, wo ri se a la. Wo ri a la keleke fen bee ta, a jii lani tere menilu kan konin, ka ban ka a bolofen bee rafara mooilu tema.» **23** Isa banda misali yirakala ka a fo ii ye ko: «Moo men te n fe, wo ye n juu le ri. Moo men te n demenna ka mooilu laden, wo ye baarala ka mooilu lajensen.» **24** Isa ko: «Jina wa gben ka bo cee do fe, a ri wa jooon diya jinin fo wula jan ka kapa, ka ban ka a fo ko: «N di n kose ka wa n bo diya ro.» **25** A wa kose cee jinato koro ma, a ri a teren ko wo ra seninya, ikomin bon men firanni ka a kondoo raben kojuma. **26** Wo ro, jina ri wa ka jina woronwula laden, menilu ka juu a jere ri. Ii bee ri na ka to cee wo fe. A laban, jinato la ko ri juuya ka tamin a foloma kan.» **27** Ka Isa to kuma la, muso do tora jama tema ka a kan nabo ko: «Muso men ka i konoo ta ka i soron, ka ban ka a sin di i ma, muso wo kunnadiyani.» **28** Isa ka a jabi: «Koni moo menilu ri ii tolo malo Alla la kuma la ka wo mira, woiu le moo kunnadiyani bailu ri.» **29** Ka a teren jama warato le Isa laminin do, a ka ii karan ko: «Bi mooilu kewali ka juu. Ai ye kabannako ko ro, men di ke toomasere ri, koni

kabannako ghere si te ke ai jana, fo Nabi Junusa ta jooon. **30** Nabi Junusa jere kera toomasere ri Ninibekailu bee jana ja men ma, Moo Dence fanan nato kela toomasere ri bi mooilu jana wo ja le ma. **31** Nba, kiti lon wa se, Seba jamana mansa muso ri wuli ka i lo ai torofe ka ai jalaki, baa ale bora fo yoro jan ka na a tolo malo Mansa Sulemani la hankilimaya kuma la. Do ye yan bi, men ka bon Mansa Sulemani ri. **32** Kiti lon wo, Ninibekailu fanan di wuli ka i lo ai torofe ka ai jalaki, baa Nabi Junusa wara ii kawandi lon men, ii tubira. Do ye yan bi, men ka bon Nabi Junusa ri.» **33** Isa ka a fo iko tuunni ko: «Moo si te fitinna lamelen ka a dokon, wala ka see do birin a kun na. Wo kuma te! Moo wa a lamelen, a ri a sii fitinnasiifen kan, kosa menilu wa don bon kondoo ri a melen yen. **34** Moo ja kise le a faribanku fitina ri. Ni i ja kise ka ji, kene ri don a la, ka i kondoo gbe. Ni i ja kise ma ji, foyi si te don fo dibi. **35** Wo le koson, ai ye ai jere lakorosi. Ai kana i ban kene ro, ka son dibi ro. **36** Ni i kondoo gbera kene bolo, ka a teren dibi te a yoro si ro, i ra ke kene ro fasayi. A ye ikomin fitina ra lamelen ka i bila kene ro.» **37** Isa banni kumala, Farisi cee do ka a kili ko a ye wa doonnin ke a wara. Ii wara don a wara, ka i sii doonnin diya. **38** Isa ma a bolo ko folo ikomin Farisilu ye a kela ja men ma. Wo ka Farisi cee kabannakoya kosebe. **39** Maari Isa ka a fo a ye ko: «Ai Farisilu ye daailu ni muranilu kokan makola ka gbe, ka ai kondoo nooni to natabaya ni kojuu su bee la. **40** Ai hankilitanilu! Men ka kokan ladan, wo le ma a kondola fanan dan wa? **41** Ai ye ai kondoo ro di fantanilu ma, wo wa ke bee ri seninya. **42** «Gbaloo ye ai Farisilu ye! Ai ye i rajala ka jaka bo, hali ai la suma fira kelen kelenna bee ro. Ai ra telenbaya a ni Alla la kaninteya la bilani to. Ai ka kan ka wo ke folo ka a to bee ladennin ke. **43** Gbaloo ye ai Farisilu ye! Ka a masoron ai wa don salibon kondoo, ai ye jemoo sii diya jininna. Ai wa ke so kondoo, ai ye a fe mooilu ye ai bonya ka ai fo. **44** Gbaloo ye ai Farisilu ye! Ka a masoron ai ye ikomin kaburu, men ni duu bee ra ke kelen di. Mooilu ye taminna wo kan, koni ii ma a lon ko kaburu le.» **45** Sariya karanmoo do ka Isa jabi: «Karanmoo, i la kuma ma dan Farisilu kelen ma de! I ye andeilu fanan dooyala kosebe!» **46** Isa ka a jabi: «Gbaloo ye ai sariya karanmooilu fanan ye! Ai ye donin ba siila mooilu kun ma, donin men ta gbeleman kojuyaya. Koni ai ti son muume ka ii demen wo donin tala! **47** Gbaloo ye ai ye,

ka a masoron ai benbailu ka nabi menilu faa, ai ye woilu kaburuilu masidila. **48** Ai ra son ai benbailu la baara juu ma, ka a masoron ii ka nabiilu faa ka kaburu masidi ko to ai ma. **49** Wo le koson, Alla ka a fo a la hankilimaya ro ko: «N di nabiilu lawa ii ma, a ni talibidenbailu. Ii ri doilu faa ka doilu jakankata.» **50** Wo ro, mooilu ra nabi fen fen faa kebi dunuya dan waati, Alla ri bi mooilu jininka wo kelen kelenna bee saya ko ma. **51** A ri damira Abila la saya ma, haan ka wa Nabi Sakariya la saya ma, men sara saraka janin diya a ni Alla la bon tema. N di a fo ai ye, Alla ri bi mooilu jininka wo bee ma kiti lon. **52** Gbaloo ye ai ye, ai sariya karanmooilu! Ai ra i ban lonnin bere ro, ka wo da tuun ka a soo. Ai jere ti don a ro. Ai ye mooilu labanna fanan, moo menilu ye don ko ro.» **53** Isa bo men keni yoro wo ro, sariya karanmooilu ni Farisilu ka a lapinin jininkali siyaman na. **54** Ii ye a fe a ye jabili benbali do ke, men di ke a mira sababu ri.

12 Wo tuma, moo waa siyaman ladennin Isa laminin do. Ii warara haan ka i lo i jooon kan. Ka Isa to jama tema, a ka a la karandenilu karan. A ka a fo ii ye ko: «Ai ye ai jere latanka Farisilu la leben ma, ii la filanfilanteya konin. **2** Mooilu la ko si dokonni a ri bo gbe ro, lon do ro. Menilu suturani, woilu bee ri lon mooilu bolo. **3** Ai wa idoon ka fen fen fo mooilu ye dibi ro, woilu bee ri lamen kene ma. Ai wa fen fen fo mooilu tolo koroo kan majii ro, hali ni a kera bon kondoo sutura ro, woilu bee ri fo gbe ro, ka ke ikomin moo ra i lo bon kun na ka wo bee lase fan bee ro. **4** «N terilu, n di a fo ai ye ko moo menilu seni moo faala doron, ai kana silan woilu ye, baa woilu dan ye moo faribanku faa ri. Ii ti se ka tamin wo kan. **5** Ai ye silan men ye, n di wo yiraka ai la. Men di se ka moo faa, ka ban ka a fili jahanama kondoo, ai ye silan wo ye. (Geenna g1067) **6** «A ye di? Kono mesen loolu te sanna wodi gbanan mesen na wa? Koni Alla ka a kelen kelenna bee lon. **7** Alla ka ai lon kosebe, hali ai kunsii jate! Wo ro, ai kana silan fewu. Alla ye ai jatela ka tamin koncilu kan. **8** «N di a fo ai ye ko moo fen fen wa i lo n too la mooilu jana, Moo Dence fanan di i lo wo tii la Alla la melekailu jana. **9** Koni men di i ban n do mooilu jana, Moo Dence fanan di i ban wo ro Alla la melekailu jana. **10** Ni moo ka Moo Dence mafa, a ri se a makotola. Koni moo wa Alla la Nii Seniman tanama kuma fo, a te makoto habadan!

11 «Lon do rɔ, mɔɔilu ri ai mira. Ii wa ai lana ai la lemeniya ka dɔɔ fewu! 29 «Ai kana hamin salibonilu jɛmɔɔilu ma, wala kititɛɛla su bɛɛ, ka a fɔ ko: «An di nfen dɔɔn ka nfen min?» 30 ai ka kan ka kuma mɛn fɔ ka ai jɛrɛ lafasa, ai Jamana mɛn mɔɔ ma Alla lɔn dunuɲa rɔ bi, kana hamin wo la. 12 Ka a masɔrɔn ai ka kan woilu le ye ko su wo jininna waati bɛɛ rɔ. Kɔni ka mɛn fɔ, Alla la Nii Seniman di wo kuma bila ai mako ye fen mɛnilu la, ai Fa Alla ka woilu bɛɛ lɔn. 31 Wo le rɔ, ai ye Alla la Mansaya jinin fɔlɔ. Alla ri fen woilu fanan di ai ma.» 32 Isa ka a fɔ a la karandenilu ye ko: «N na dekuru jɛn, ai kana silan. A diyara ai Fa Alla ye ka a la mansaya di ai ma. 33 Ai ye ai bolofenilu san ka mɔɔ bolokolonilu sɔ wodi wo rɔ. Ai ye nanfulu mara yɔrɔ ladan ai jɛrɛ ye harijeene, nanfulu mara yɔrɔ mɛn tɛ tɛjan. Sa ai ri nanfulu bila ai ye harijeene, nanfulu mɛn tɛ dɛsɛ habadan. Son si ti se yɔrɔ wo sɔrɔnna, jɛnbɛrɛ ni kɔrikɔri si ti tɛjan i kɛ ye, 34 baa i la nanfulu marani yɔrɔ mɛn, i solɔmɛ ye yɔrɔ wo le rɔ.» 35 Isa ka a fɔ ii ye ko: «Ai ye ai jɛrɛ tɛsidi ka ai rabɛn baara kanma. Ai ye ai la fitina lamɛlɛni to waati bɛɛ rɔ. 36 Ai ye kɛ ikomin jɔn, mɛnilu ye ii la kuntii makɔnɔla bon kɔndɔ. Ni kuntii bɔra kɔɲɔ malɔ diya ka na da makonkon, ii ri da laka a ye. 37 Ni kuntii nara ka a tɛrɛn jɔnilu ma sunɔɔ fewu, baraka ri don ii la ko rɔ. A ragbɛ! Kuntii ri a tɛsidi ka a jɛrɛ rabɛn ka jɔnilu kili. A ri ii bɛɛ lasii ka dɔɔnnin sii ii kɔrɔ. 38 Wo le rɔ, ni kuntii nara duu tala waati, wala dondon kasi waati, ni a nara ka a tɛrɛn jɔnilu ma sunɔɔ, baraka ri don ii la ko rɔ. 39 «Ai tolo malɔ! Ni bon tii tun ye a kalama ko son natɔ le a wara a waati mɛn na, a tun di a jɛrɛ rabɛn a jɔ rɔ. 40 Wo jɛn kɛlen ma, de.» 22 Wo rɔ, Isa ka a fɔ a la karandenilu ye ko: «Nba, n kan de, ai kana hamin ai nii na ai la dunuɲaratɛɛ dɔɔnnin ko rɔ, wala ai la faribanku la feriyabɔ ko rɔ. 23 Ka a masɔrɔn nii ka bon dɔɔnninfɛn di. Fari banku ka bon feriyabɔ ri. 24 «Ai ye kɔrɔnduwailu lakɔrɔsi. Ii tɛ sɛnɛ kɛla, ii tɛ suman kala. Suman mara diya su su tɛ ii bolo. Kɔni Alla ye woilu balola. Ai munanfan ka bon kɔnɔilu munanfan di paaon Alla jana. 25 A ragbɛ! Yon ye ai rɔ, mɛn hamin di se do kafula a si ma, hali waati kɛlen? 26 Ni ai la hamin ti se hali wo ko fitini la, nfenna ai ye haminna ko tɔilu bɛɛ la? 27 Ai ye waa rɔ binilu lakɔrɔsi. Bin woilu ye wulila ka fɛrɛn ka jɛn. Ii tɛ baara kɛla, ii tɛ feriyabɔ jininna. Kɔni hali Mansa Sulemani, mɛn kɛra nanfulu ba tii ri, wo ma duruki si don, mɛn ka kenyani bin fɛrɛn kɛlen na. 28 A ragbɛ! Bin mɛnilu ye wulila bi woilu ri janin ta la sini. Hali wo, Alla ka ii feriyabɔ fɛrɛnɛnilu la. A ye di? Alla tɛ ai demɛn fanan, ka ai feriyabɔ wa? Kɔni

Jɔn mɛn ma a la kuntii diyana ko lɔn, ni a filira ka baara juu do kɛ, mɛn ye gbasili ko ri, jɔn wo fanan di gbasi. Ale kɔni tɛ gbasi kojuuya. Mɔɔ mɔɔ wa siyaman sɔrɔn, siyaman di jinin wo fɛ. Siyaman wa karifa fen fen na, siyaman di jinin wo fɛ fanan.» 49 Isa ka a fɔ ii ye ko: «N da na ta su kanma duukolo kan. N da gbɛdɛnni ba le fɔɔ ta wo ye mɛlɛn. 50 Kɔni a fɛrɛ tɛ fɔ n ye n na jakankataye dafa. Yani n ye ban wo kɛla, n tɛ jususuma sɔrɔn. 51 A ye di? A ye ai kɔndɔ ko n da na jususuma le ri dunɔɔ rɔ wa? Wo kuma tɛ! N nani benbaliya bilala mɔɔilu tema. 52 Ka damira bi ma, ni mɔɔ loolu kɛra denbaya kelen dɔ, mɔɔ sawa ri kɛ mɔɔ fila kanma, wala mɔɔ fila ri kɛ mɔɔ sawa kanma. 53 Cɛɛ dɛncɛ ri bila a la, cɛɛ fanan di bila a dɛncɛ la. Muso denmuso ri bila a la, muso fanan di bila a denmuso la. Muso a dɛncɛ muso ri bila a la, muso fanan di bila a dɛncɛ muso la.» 54 Isa ka a fɔ jama ye ko: «Ni ai ka banda finni yen tele be rɔ, ai ye a fɔla ko sancɛ natɔ le. Sanji di na ikomin ai ka a fɔ jna mɛn ma. 55 Ni ai ka a yen fɔɔ ye bɔla tele kankan bolokinɛn fan fɛ ai ye a fɔla ko: «Tara ri bɔ.» Tara ri bɔ ikomin ai ka a fɔ jna mɛn ma. 56 Tɔɔmasere mɛnilu ye kɛla sankolo ni duukolo kan, ai kusan woilu faranfasila. Kɔni Alla ye ko mɛnilu kɛla bi mɔɔilu tema, nfenna ai ma kusan woilu fanan faranfasila? Ai jɛrɛmayuwailu! 57 Nfenna ai tɛ a fɛ ka ko telenninilu jate mira ai jɛrɛ ma ka woilu kɛ? 58 «A ragbɛ! Ko wa kɛ i ni mɔɔ dɔ tema, ni wo ye a fɛ ka i lana kiti diya, yani ai ye se ye, i ye fɛrɛ bɛɛ kɛ ka a madiya sani ai ye se kititɛɛ diya. Ni wo tɛ, kititɛɛla ri i don tasidilu bolo. Pɔlisi ri i bila kaso la. 59 Ni i donda kaso la, i ti bɔ fewu fɔɔ i wa ban wodi wo bɛɛ sarala. Tɔɔa le fewu!»

13 Nba, waati wo rɔ, mɔɔilu tɛrɛ ye nala Isa ma ka a fɔ a ye ko mɛn kɛni Kalilekailu la Pilate bolo. A ka Kalilekailu jeli ni saraka sobo jeli basan i jɔɔn na. 2 Isa ka ii jabi: «A ye di? Ai hankili rɔ, Kalileka mɛnilu faani ten, woilu tun da kojuu le kɛ ka tamin Kalileka tɔ bɛɛ kan wa? Ii faara wo sababu la wa? 3 Wo kuma tɛ! Kɔni ni ai ma tubi, ai fanan di halaki. 4 Waati taminni, Silowe sankaso jan bɛra mɔɔ tan ni seyɛn kan ka woilu faa Jerusalemu so kɔndɔ. Wo tɛ ai miri rɔ, mɔɔ tan ni seyɛn wo, woilu la kɛwaliilu tun ka juu ka tamin Jerusalemukailu tɔ bɛɛ ta kan wa? 5 Ɛɛn, dɛ! Wo kuma tɛ! Kɔni ni ai ma tubi, ai bɛɛ fanan di halaki.» 6 A ka

misali di ii ma kuma kɔrɔlama rɔ ko: «Toro ju kelen tɛrɛ ye cɛɛ do bolo a la sɛnɛ rɔ. Lon do rɔ, a wara toro den jinin. A ma foyi sɔrɔn a la. 7 A ka a fɔ a la baaraden ye ko: «N da san sawa kɛ, n ye toro den jininna n na toro ju la. Haan bi, n ma foyi sɔrɔn a la munun. Wo rɔ, i ye a tɛɛ, ka a bɔ ye. Tɔɔn tɛ a la. A kana to ten ka n na duu tɔjan.» 8 Baaraden ka a madiya ko: «Faama, i ye a to ten san kelen jɛn na munun. N di duu sɛn a kɔrɔ ka nɔɔ kɛ a fɛ. 9 Sando ni a ka den kɛ, ale le wo ri. Kɔni ni a ma den kɛ, i ri a tɛɛ ka a bɔ ye.» 10 Lon do rɔ, Isa tɛrɛ ye mɔɔilu karanna Alla la salibon do la. Nɔɔɔ lon de tɛrɛ. 11 Muso jankarɔto do tɛrɛ ye, jɛnailu ra dan ba bila mɛn kɔ kan. A ra san tan ni seyɛn bɔ, a ma se a kɔ lawulila. 12 Isa ka muso wo yen ka a kili. A ka a fɔ a ye ko: «N badenma muso, i ra hɔrɔya i la jankarɔ rɔ ka bɔ a rɔ fewu.» 13 A ka a bolo la muso kan. Muso kɛndɛyara i kɔrɔ ye ka a kɔ latelen, ka ban ka Alla tando. 14 Kɔni salibon kuntii ka wo bɛɛ lakɔrɔsi ka diminya. A monɛra Isa ma ka a masɔrɔn a ka lakɛndɛyali kɛ Nɔɔɔ lon. Kuntii wulira ka a fɔ jama ye ko: «Tele wɔɔrɔ ye an bolo ka baara kɛ. Ai ye na kɛndɛya jinin tele wɔɔrɔ wo kɔrɔ. Ai kana na Nɔɔɔ lon fewu!» 15 Maari ka salibon kuntii jabi: «Ai ye jɛrɛmayuwailu le ri. I jna lɔ! Ni nisi wala fali kɛra ai bolo, ai tɛ wa ii furen ka ii mayɛleman ka ii lamin Nɔɔɔ lon wa? 16 Ni ai ye wo kɛla, a ye di? Muso jɛn ye Iburahima bɔnsɔn de ri. Setana ra a sidi jankarɔ la kɛbi san tan ni seyɛn. N ma kan ka wo furen ka a lakɛndɛya Nɔɔɔ lon wa?» 17 Wo jabili ka Isa juuilu bɛɛ maloya. Kɔni jama bɛɛ sɛwara Isa la kɔsɛbɛ, ka a masɔrɔn a tɛrɛ ye kabannako bailu kɛla. 18 Wo rɔ Isa ka jɛninkali kɛ ko: «Alla la Mansaya ni nfen mununni? N di se a ni nfen lala a jɔɔn ma? 19 Alla la Mansaya ye ikomin bɔrɔn fira kisɛ. Cɛɛ do ka wo ta ka wa a lan a la nako rɔ. Kisɛ wo fɛrɛnda, ka bonya ka kɛ jiri ju ri. Sankolo kɔnɔilu ka ii jnaan la jiri wo bolonilu la.» 20 Isa ka jɛninkali kɛ ko: «N ye Alla la Mansaya lala nfen ma ikɔ tuun? 21 A ye ikomin leben. Ni muso ka wo ta ka dɔɔni kɛ farinin muun siyaman dɔ, a ri farinin muun bɛɛ funu.» 22 Wo kɔ, Isa watɔla Jerusalemu, a tɛrɛ ye mɔɔilu karanna sila la so bailu ni so mɛsɛnnilu la. 23 Do ka Isa majɛnininka ko: «Maari, mɔɔ gbɛnsɛni ri kisi wa?» Isa ka ii jabi: 24 «Ai ye i raja ka don da dɔɔmanin na. Ka a masɔrɔn n di a fɔ ai jana, mɔɔ siyaman di don diya jinin ka kɛna.

25 Maari, men ye bontii ri, ni a wulira ka bonda latuun, ai ri to kene ma. Ai ri da makonkon ka a fo ko: «Maari, i ye da laka an ye.» Bontii ri jabili ke ko: «N ma a lon i boni yoro men do.» **26** Ai ri a fo ko: «Maari, an bee ka daonnin ke ka an min yoro kelen. I ka an karan an na soilu la.» **27** Maari ri a fo ai ye ko: «Ai kojuu kelailu, n ma ai lon, n ma ai bo diya lon. Ai ye bo yan!» **28** «Wo lon, ai wa Iburahima ni Isiyaka ni Yakuba ni nabiilu bee yen Alla la Mansaya ro, ka a teren ai lafilin kakan. Ai ri kasi ka mone fo ka ai jin macin. **29** Moailu ri bo dunuja fan bee ro ka na i sii Alla la Mansaya ro ka daonnin ke. **30** Nba, doilu ye komamooilu ri bi, menilu ri ke jemooilu ri sini. Doilu fanan ye jemooilu ri bi, menilu ri ke komamooilu ri sini.» **31** Wo waati kelen, Farisi doilu nara Isa lali ko: «I ye yan bila ka wa yoro ghere ro, baa Mansa Herodi ye i faa ko ro.» **32** Isa ka ii jabi: «Ai ye wa a fo soyanin wo ye, Herodi konin, ko n ye jina gbenna ka bo moailu fe, ka jankarotoilu lakendeya. Bi ni sini, n ye wo baara kan. A tele sawana, n na baara ri dafa. **33** A fere te fo n ye n daja ka n taama bi, a ni sini a ni sini kende, baa nabi kana faa yoro si fo Jerusalemu.» **34** Isa ka a kan nabo ko: «Jerusalemu, Jerusalemu. Ai ye nabiilu faala a ni menilu yon ai kawandi la, ai ye woilu bon kaba la ka ii faa. Sija siyaman, n tere ye a fe ka ai laden ikomin sise ba ri a denilu laden ja men ka ii dokon a koro. Koni ai ma son wo ma. **35** Wo ro, ai la bon nafilinin de tere. Ai ja te la n kan butun, fo ai wa a fo lon men ko: «Kunnadiya wo men nani Maari Alla too ro.»»

14 Njoro lon do ro, Isa wara daonnin diya Farisilu la jemoo do wara. Menilu siini tere daonnin na ye, woilu bee tere ye a lakorosi la kojuuya. **2** Jankaroto do tere ye Isa jana jama tema ye. Jankaro tun da a fari yoro doilu mafunufunu. **3** Isa ka sariya karanmoo ni Farisilu majinininka ko: «A ye di? Ka moo lakendeya Njoro lon, wo benni an na sariya ma, wala wo benni te?» **4** Ii ka imakun. Wo ro, Isa ka a bolo la jankaroto kan ka a lakendeya, ka ban ka sila di a ma. **5** A bo men keni, Isa ka ii majinininka ko: «Ni ai la den, wala ai la nisi bera kolon kondo, yon ye ai tema yan, men di i ban wo layelela Njoro lon? Ai ri a labo jona, wo te?» **6** Ii ma se Isa jabila. **7** Ka Isa to daonnin diya ye, a ka moailu lakorosi, menilu kilini daonnin kanma. Ii nani jemoo sii diya tala ii jere ye. Wo ro, a ka kuma

korolama do fo ii ye. A ka a fo ko: **8** «I wa kili ka wa korjo malo diya ro, i kana wa i sii jemoo sii diya ro, baa wo ri a teren tumado jemoo do kilini ye, men ka bon i ri. **9** Ni wo nara ka i siini teren jemoo sii diya, i maloyato le. Men ka ai fila bee kili, wo ri na ka a fo i ye ko: «Iwuli ka sii diya wo di mooba ma.» I ri wuli maloya ro ka komamoo sii diya jinin jama kafe. **10** «Nba, i wa kili korjo malo diya ro, i ye wa i sii komamoo sii diya ro. Wo wa ke, men ka ai bee kili, wo ri lakorosi ke ka a fo ko i ma kan ka i sii ten. A ri sii diya ghere jinin i ye, men ka ji foloman di. A ri a fo i ye ko: «N teri, i ye na i sii jemoo sii diya ro.» I ri bonya ba soron moailu bee jana. **11** A ragbe! Moo moo wa a jere bonya, Alla ri wo majii. Koni moo moo wa a jere fanmajii, Alla ri wo bonya.» **12** Isa ka kuma do fo cee ye fanan, a kilini men bolo. A ka a fo ko: «I wa ke moailu kilila daonnin kanma, i kana dan i terilu ni i badenmailu ma, a ni i siijoo nanfulutiilu, baa lon do ro, woilu fanan di a jooon ke i ye, ka i sara wo ro. **13** Ni i ka moailu kili sali daonnin kanma, i ye fantanilu ni lanjjiiritoilu a ni ja fuyenilu kili doon diya. **14** I ri barayi soron wo ro, ka a masoron woilu ti se ka i la kojuma julul sara. Alla wa telenbailu su lawuli, a ri wo baarayi di i ma.» **15** Isa daonnin jooon do ka a tolo malo wo bee la, ka a fo a ye ko: «Men di daonnin ke Alla la Mansaya ro, a ri a kunnadiya soron a la ko ro kosebe.» **16** Isa ka jabili ke sanda do ro. A ko: «Lon do ro, cee do tere ye a fe ka daonnin ba raben ka moo siyaman kili. **17** Damunin waati sera tuma men na, a ka a la jonce lo moailu kili la, ko ii ye na daonnin ke. **18** Koni, ii bee ka boja jinin a bolo. A wara moo folo men kili, wo ka a fo ko: «N da duu do san. A fere te fo n ye wa a mafene. I sabari ka yafa a ma. N ti se wala.» **19** Moo filana ka a fo ko: «N da seneke nisi tan san. N wato woilu mafenela. I sabari ka yafa n ma.» **20** Moo sawana fanan ka a fo ko: «N ban san de muso furula. Wo le koson, n ti se wala.» **21** Jonce wara wo jafa a la kuntii ye. A la kuntii duunyara kosebe, ka a fo jonce ye ko: «I bori ka wa se so kondo fan bee, tiritilu ni sila mesenilu la. I wa fantan menilu yen, i ye ii kili, a ni lanjjiiritoilu. I ye ii bee ta ka na ii ri yan.» **22** Jonce ka a fo a la kuntii ye ko: «I ka men fo, n da ban wo kela. Koni haan bi, i la bon ma fa munun.» **23** Kuntii ka a fo a ye ko: «I ye bo so kondo ka wa kakan. I wa moo moo teren silailu la ye, i ye ii kili. I ye fere bee ke kosa ii ri na n

na bon nafa a ja ma. **24** A ragbe! N ka so kondo mɔɔ menilu foloman kili, menilu ka i ban nde rɔ, ii tɛ foyi si sɔɔn n na balo rɔ.» **25** Lon do rɔ, jama ba bilani tɛrɛ yɛ Isa kɔfɛ. A ka iyelman ka a fɔ ii yɛ ko: **26** «Ni mɔɔ mɛn yɛ a fɛ ka bila n kɔfɛ, a ma sɔn n na ko yɛ diya a yɛ ka tamin a fa la, ka tamin a na fanan na, ka tamin a muso la, ka tamin a denilu fanan na, ka tamin a dɔɔnilu ni a kɔɔnilu la, hali ka a tamin a jɛrɛ nii na, wo ti se ka kɛ n na karanden jɛrɛ jɛrɛ ri. **27** Men ma sɔn a gbongbɔn jiri ta, ka bila n kɔfɛ, wo ti se kɛ la n na karanden di. **28** «A yɛ di? Yon de yɛ ai tɛma yan, ni a yɛ a fɛ ka sankaso lɔ, a tɛ i sii fɔlɔ ka jate mira kɛ? Kosa a ri a lɔn ni a ri se ka a lɔ ka a laban. **29** Ni a ma wo kɛ fɔlɔ, a ri sankaso ju sii, ka ban ka kɔɔna a lɔla ka a to yɛ. Wo wa kɛ, mɔɔnilu ri a mayɛlɛ wo rɔ. **30** Ii ri a fɔ ko: «Han, cɛɛ wo! A ka a fɔ ko a ri sankaso lɔ, kɔni a ra kɔna fewu!» **31** «A yɛ di? Mansa juman di sɔn ka bɔ mansa gɛrɛ keke kanma, ni a ma i sii fɔlɔ ka jate mira kɛ. Kosa a ri a lɔn ni a la keleden mɔɔ waa tan di se wo la keleden mɔɔ waa muwan na. **32** Ni a ka a yɛn ko a ti se wo la, yani mansa wo yɛ sudunya a ma, a ri keladenilu lawa keke ban kanma. **33** A ragbe! Ni i ma i ban i jɛrɛ rɔ, ka fen bɛɛ to yɛ, i ti se kɛ la n na karanden di. **34** «I ka a lɔn, kɔɔ yɛ fen juma ri. Kɔni ni a diya bɔra a la, a ti se ladiyala ikɔ. **35** Ni a diya bɔra a la, a ti se ka duu diya sɛnɛ rɔ, a ti se foyi jala sununkun na fanan. A ri lafili. Nba, mɛn tolo yɛ mɛnni kɛ la wo yɛ a tolo malɔ misali jin na.»

15 Niisankomiralailu ni kojuu kɛ la gɛrɛnilu tɛrɛ yɛ nala ka ii tolo malɔ Isa la. **2** Farisilu ni sariya karanmɔɔnilu ka wo yɛn ka a fɔ ii da kɔrɔ Isa ma ko: «A ragbe! Cɛɛ wo yɛ kojuukelailu ramirala, fɔ ka dɔɔnnin kɛ fɛ kɛlen dɔ.» **3** Wo rɔ, Isa ka kuma kɔrɔlama fɔ ii yɛ ko: **4** «Ni saa kɛmɛ kɛra mɔɔ kɛlen bolo ai rɔ yan, saa kɛlen wa tunun, yon tɛ sɔn ka saa bikɔnɔndɔ ni kɔnɔndɔ to waa rɔ, ka wa saa tununni kɛlen pɛ jinin diya haan ka a yɛn? **5** A wa saa tununni wo yɛn, a ri sɛwa. A ri a ta ka a la a kan ma ka na a ri. **6** A wa se a la lu ma, a ri a fɔ a terilu ni a siijɔɔnilu yɛ ko: «An yɛ sɛwa. N na saa tununni tɛrɛ, kɔni n da a jinin ka a yɛn.» **7** «A ragbe! Wo ja kɛlen ma, kojuu kɛ la kɛlen pɛ wa tubi, wo yɛ sɛwa ko ba le ri Alla wara. Wo sɛwa ka bon paaon, ka tamin tɛlenba mɔɔ bikɔnɔndɔ ni kɔnɔndɔ ta kan, menilu mako tɛ tubi ko ma.» **8** Isa ko: «Ni wɔdigbɛ tan kɛra muso do bolo, kɛlen wa

tunun a ma bon kɔndɔ, a ri nfen kɛ? A tɛ wuli wa, ka fitina lamɛlen ka bon kɔndɔ firan, ka wodi wo jinin a ja jɛrɛ jɛrɛ ma wa, haan ka a yɛn? **9** Ni a ka a yɛn, a ri a terilu kili, a ni a siijɔɔnilu, ka a fɔ ii yɛ ko: «An yɛ sɛwa. N da n na wɔdigbɛ yɛn, mɛn tununni tɛrɛ n ma.» **10** Isa ko: «A ragbe! Wo ja kɛlen ma, kojuu kɛ la kɛlen pɛ wa tubi, Alla la mɛlɛkailu ri sɛwa.» **11** Isa fanan ko: «Dɛncɛ fila tɛrɛ yɛ cɛɛ do bolo. **12** Lon do rɔ, den dɔɔmanni ka a fɔ a fa yɛ ko: «N fa, i yɛ i la nanfulu bɛɛ rafara, ka n ta fan di n ma sisen.» Cɛɛ wo ka a la nanfulu rafara a den fila tɛma, ka a dɛncɛ dɔɔmanni ta fan di a ma. **13** Wo cɛɛ tun ma mɛn bakɛ, den wo ka a bolofɛn bɛɛ ta ka wa taama rɔ jamana jan do rɔ. A se mɛn kɛni yɛ, a ma foyi kɛ fɔ manamanaya. A tora wo la haan ka a bolofɛn bɛɛ tijan. **14** «Nba, kɔfɛ, kɔnkɔ fitinna donda jamana wo rɔ, ka a tɛrɛn kanberɛn na wodi ra ban fewu. A la dɔɔnnin dɛsɛra. Wo gɛlɛyara a ma kɔsɛbɛ. **15** Wo rɔ, a ka baara jinin yɛ mɔɔ do fɛ. Wo ka a ta ka a lawa waa rɔ a la kɔsɛilu gbɛngbɛn diya. **16** Ka a to waa rɔ yɛ, kɔnkɔ gɛbara a la kojuuya, haan ka kɔsɛilu la dɔɔnninɛn sɔsɔ fara dɔɔn lɔɔ bila a la. Hali wo, mɔɔ si ma a sɔ dɔɔnnin dɔ. **17** «Kɔfɛ sa, a ka imiri ka hankili sɔɔnɔn. A ka a fɔ ko: «Baaraden siyaman yɛ n fa bolo. Woilu bɛɛ yɛ dɔɔnnin sɔɔnɔna tuma bɛɛ, haan ka fa ka a to to. Kɔni ndɛ faato le kɔnkɔ bolo yan.» **18** A ka a fɔ ko: «Nba, n di n wuli ka wa n fa wara. N wa se yɛ, n di a fɔ a yɛ ko: «N fa, n da julumun sɔɔnɔn Alla la, ka hake sɔɔnɔn i fanan na. **19** I kana n jate i den di butun. Wo ka bon ndɛ ma. I yɛ n ta ka n kɛ i la baaraden di.» **20** Wo rɔ, a wulira ka wa a fa wara. «Ka a to yɔrɔ jan, a fa ka a natɔla yɛn ka kininkinin a ma. A ka ibori ka wa a den nabɛn, ka iton a den kan ka a sunbu. **21** A den ka a fɔ a yɛ ko: «N fa, n da julumun sɔɔnɔn Alla la, ka hake sɔɔnɔn ilɛ fanan na. I kana n jate i den di butun. Wo ka bon ndɛ ma.» **22** Kɔni a fa ka a fɔ a la jɔnɛnilu yɛ ko: «Ai yɛ ibori ka na duruki ba juma ri, ka a bila a kan na, ka ban ka bolola koyina don a bolo la, ka sanbara don a sɛn dɔ. **23** Ai yɛ nisi den juma juma ta ka a kannatɛɛ. An yɛ dɔɔnnin kɛ ka sɛwa, **24** ka a masɔɔnɔn n den tun da sa, kɔni a ra kunun. A tun da tunun, kɔni bi a ra yɛn.» Ii bɛɛ sɛwara a ja jɛrɛ jɛrɛ ma. **25** «Wo ka a tɛrɛn, den kɔrɔmamɔɔ yɛ sɛnɛ rɔ. A bɔ mɛn kɛni yɛ, a sudunyara a fa wara ka donkili la kan mɛn, a ni foli kan. **26** A ka jɔn do kili ka a mapɔnininka ko: «Nfen kɛni yan bi?» **27**

Wo ka a fɔ a ye ko: «I dɔɔce ra na! I fa ra sewa ka nisi den juma juma faa a ye, ko a den kende ra na.» **28** Den kɔromamɔɔ monera kojuyya, fɔ ka i ban donna lu ma. Wo rɔ, a fa bɔra lu ma ka wa a madiya. **29** Kɔni a ka a fa jabi: «A ragbe! A ra san siyaman bɔ, n ye baarala i ye. N da i kumakan bonya tuma bɛɛ. Kɔni haan bi, i ma hali badenni kelen di n ma, kosa n di n terilu kili ka tolon kɛ ka sobo dɔɔnnin. **30** Bari sisen, tuma men na i den da na, men wani tere yɔrɔ jan ka i la nanfulu tijan manamanaya rɔ, i ra sɔn ka nisi den juma juma faa wo ye.» **31** A fa ka a fɔ a ye ko: «N den, an fila ye yan tuma bɛɛ. Fen fen ye n bolo, wo bɛɛ ye i ta le ri fanan. **32** Kɔni an ka kan ka sewa ka jaalen bi. I dɔɔce tun da sa, kɔni a ra kunun. A tun da tunun, kɔni bi a ra yen.»»

16 Lon do rɔ, Isa ka a fɔ a la karandenilu ye ko: «Nanfulutii do tere ye, men ka a lamɛn ko a la nanfulu kunnasiila tere ye a la nanfulu tijanna. **2** A ka a kili ka a fɔ a ye ko: «A fɔra n jana ko i ye n na nanfulu tijanna. Wo ye di? I ra fen fen kɛ n na nanfulu la, i ye na wo bɛɛ dantɛɛ n jana. I ti nala kela n na nanfulu kunnasiila ri butun!» **3** Nanfulu kunnasiila ka a fɔ a jere kɔndo ko: «N ye nfen kɛ sa? N na kuntii kɛtɔ n gbenna ka n bila baarabaliya rɔ. Fanka te n na ka sɛnɛ kɛ. N di maloya sɔrɔn ni n ka tarali damira. **4** Nba, n da sila yen sisen, n ka kan ka tamin mɛn fɛ. Kosa, n na kuntii wa n gben, mɔɔilu ri hina n na ka n damira ii wara.» **5** «Wo rɔ, a wulira ka mɔɔilu kili, a la kuntii la julɔ tere ye menilu la. A ka ii kelen kelenna bɛɛ kili. Ii se mɛn keni ye, a ka a mɔɔ fɔlɔ majininka ko: «Julɔ mɛn ye i la, wo benni yeli ma?» **6** Wo ka a jabi: «Olibiye tulu palan ja kɛmɛ seyin.» A ka a fɔ a ye ko: «I sii jona ka i la julɔ seɓɛ yeleman. I ye palan ja kɛmɛ naanin seɓɛ wo rɔ.» **7** A ka dogbere majininka ko: «Julɔ mɛn ye i la, wo benni yeli ma?» Wo ka a jabi: «Bile kise bɔrɔ kɛmɛ loolu.» A ka a fɔ a ye ko: «I ye i la julɔ seɓɛ yeleman ka kɛ bɔrɔ kɛmɛ naanin di.» **8** «Nanfulutii ka a la nanfulu kunnasiila telenbali tando, ko a kewuyani. A mafene! Alla lɔnbaliilu kewuyani. Ii ka i jɔɔn mira ja lɔn fasayi! Ii kewuyani Alla lɔnnailu ri. (aiɔn g165) **9** N di ai lali. Ni dunɔja nanfulu kɛra ai bolo, ai ye a kɛ mɔɔilu demɛnni fen di. Kosa, ai la nanfulu wa ban, ai ri ramira Alla wara, yɔrɔ mɛn tɛ ban habadan. (aiɔnios g166) **10** «Ni mɔɔ mɛn ye a telenna ka fen fitini lamara wo tii ri se

a telenna ka fen kunba ba lamara fanan. Kɔni ni mɔɔ mɛn ma se a telenna ka fen fitini lamara, wo ti se a telenna ka fen siyaman lamara fanan. **11** Dunɔja nanfulu, ni ai ma i seɛɓɛ don wo mirala, yon di nanfulu bere bere karifa ai la? **12** Ni ai ma telen mɔɔ la nanfulu lamarala, yon di nanfulu di ai ma ka kɛ ai jere ta ri? **13** Jɔnce ti se ka baara kɛ kuntii fila ye waati kelen. Ni kuntii kɛra fila ri jɔnce ri do kanin ka tamin do kan. A ri do kumakan bonya ka tamin do ta la. Wo rɔ, ai ti se ai jii lala Alla ni nanfulu rɔ.» **14** Farisilu ka kuma wo mɛn ka Isa mayele, ka a masorɔn nanfulu ko duman ii ye kojuyya. **15** Isa ka ii jabi: «Ka ai jere kɛ mɔɔilu jana ikomin telenbailu, wo duman ai ye. Kɔni mɛn ye ai jusu rɔ, Alla ka wo bɛɛ lɔn. Adamadenilu ye mɛn jatela, wo gboman kojuyya Alla ye. **16** «Ka a teren Yaya ma kawandili kɛ waati mɛn na fɔlɔ, mɔɔilu tere ye Alla la sariya lataamala, a ni nabiilu la kuma. Kebi Yaya nara ka kawandili kɛ, Alla la Mansaya kibarɔ juma ye lasela mɔɔilu ma. Bɛɛ ye i rajala ka don wo mansaya rɔ. **17** «Sankolo ni duukolo ban duman ka tamin Alla la sariya kelen pe ban na, hali sariyatombeli kelen. **18** «Mɔɔ mɔɔ wa a la muso furusa ka dogbere furu, wo ra kaninke. Mɔɔ mɔɔ wa muso furusanin ta, wo fanan da kaninke. **19** «Nanfulutii do tere ye. Faanin dagbelen bilani tere a kan na tuma bɛɛ. Lon lon, a tere ye dɔɔnnin duman kela ka fa. **20** Kɔni a la bonda lafantan do tere lani ye mɛn tɔɔ ko Lasari, kudukudu ni da ye a fari fan bɛɛ ma. **21** A tere ye a fɛ ka nanfulutii la daatɔ dɔɔn, fen mɛn ye burunna tabali kɔrɔ. Wuluilu tere ye nala ka a lani teren bonda la ka a dailu maanen. **22** «Lon do rɔ, fantan cɛɛ wo sara. Mɛlekailu ka a ta ka wa a ri harijeene, Iburahima dafɛ. Kɔfɛ, nanfulutii fanan sara. Mɔɔilu ka a su don. **23** Ka nanfulutii jakankatani tɔ lakira, a ka a ja lɔ ka Iburahima yen yɔrɔ jan. Lasari siini tere Iburahima dafɛ. (Hadɛs g86) **24** Nanfulutii ka a kan nabɔ Iburahima ma ko: «N fa Iburahima. I ye hina n na ka n demɛn. I ye Lasari lɔ a bolo koyini sula ji rɔ, ka na a maa n nen na. N jakankatani ta rɔ yan kojuyya.» **25** Kɔni Iburahima ka a jabi: «N dence, i ye i miri kunun ma. Kunun, i dafanin tere a ja jere jere ma, ka a teren Lasari tɔrɔni tere kojuyya. Bi, a sewani yan, ka a teren i jakankatani. **26** Ka la wo kan, denka dun ba ye an ni ile tema, sa mɔɔ si kana bɔ yan ka wa ye, wala ka bɔ ye ka na yan.» **27** Wo rɔ nanfulutii ka a jabi: «N fa Iburahima, n

ye i madiyala. I ye Lasari lawa duukolo kan n fa wara. **28** N badenma maa loolu ye ye. I ye dije Lasari ye wa ii lali. Kosa ii kana na jakankata diya yan.» **29** Koni Ibrahima ka nanfulutii jabi: «Nabi Musa la sariya ni nabi toilu la kawandili ye ye. Ii ye wo mira.» **30** Nanfulutii ka a soso ko: «N fa Ibrahima, wo te a ja. Koni ni maa kelen wulira ka bo suilu tema ka wa ii ma, ii ri tubi.» **31** Ibrahima ka a fo a ye ko: «Nabi Musa la sariya ni nabiilu la kawandili kan ye ye. Ni ii ma son ka wo bonya, ii ti son kawandili kan si ma. Hali ni maa kelen wulira ka bo saya ro ka wa ii kawandi, ii ti son a ro fewu.»

17 Isa ka a fo a la karandenilu ye, lon do ro, ko: «Sika te a ro, lafilu koilu ri na ka maa ilu lo kojuu kela. Koni maa men wa lafilu koilu lana maa ilu ma, gbalo ye wo ye. **2** Hali ni ii tun ka kabakurun ba sidi wo tii kan na ka a lafilu kooji ro, wo tun di fisaya wo ro, sa ni a ye ke sababu ri ka den kelen nafili. **3** Ai ye ai jere lakorosi. Ni i badenma do ka hake ta, i ye a kili ka a lali. Ni a nimisara, i ye a makoto. **4** I badenma wa hake ta i la haan sija woronwula tele kelen koru, ni a nara wo kelen kelenna bee ro ka a fo ko a ra nimisa, i ye a makoto.» **5** Talibidenbailu ka a fo Isa ye ko: «Maari, i ye do la an na lemeniya kan.» **6** Maari ka ii jabi: «Hali ni ai la lemeniya dooyara ka ke ikomin boron fira kise kelen, wo lemeniya jate baraka ro ai ri se a folu jiri luluma ba ye ko: «I ye bo yan ka wa turu fo kooji ro». Jiri wo ri i gbiliya.» **7** Isa ka a fo ii ye ko: «A ye di? Ni i la jon do bara sene ke diya, wala kolofen gben diya, ka na lu ma, yon ye ai tema, men di son ka a fo a ye ko «i ye na i sii jona ka doonnin ke folo?» **8** Wo kuma te! I ri a jamari ko «i ye ikaliya ka tibili ke, ka i jere raben, ka na doonnin sii n koru. N di doonnin ke ka fa ka ji min. Wo ko, i ri doonnin ke ka ji min.» **9** Ni jon ka a la baara ke, a la kuntii ri baraka bila a ye wo ro wa? Wo kuma te! **10** A ye wo ja kelen de ma ai fanan fan fe. Baara men foni ai ye, fo wo ye ke. Bonya ko te a ro. Ni ai banda baara wo bee la, ai ye a fo ko: «An tara men kanma, an da wo doron de ke. Bonya te an ye.» **11** Isa tere ye sila kan ka wa Jerusalemu. A taminto tere ye Samari mara ni Kalile mara tema. **12** A dontola so do kondu, kunato tan nara a laben. Ii loni tora yoro jan, **13** ka ii kan nabo Isa ma ko: «Isa, an na faama, i ye kininkinin an na ka an demen.» **14** Isa ka ii yen tuma men, a ka a fo ko: «Ai ye wa ai jere yiraka

sarakalaselailu la.» Wo bolo ma, ii bora ye ka wa. Ii watola, ii bee kendevara. **15** Kelen ka a yen ko a ra kendevara. Ka a to Alla tandola kan ba la, a ka i kose ka na Isa ma. **16** A ka a jakoro ben duu ma Isa sen koru ka baraka bila a ye. Samarika le tere. **17** Isa ka a majininka ko: «Maa tan ma kendevara wa? A to konondo ye mi? **18** Maa si ma se ka na Alla tando fo cee kelen pe jin wa, men ye siya ghere maa ri?» **19** Isa ka a fo a ye ko: «Iwuli! Wa, i ra kendevara i la lemeniya sababu la!» **20** Farisi doilu ka Isa majininka, lon do ro, ko: «Alla la Mansaya ri na waati juman?» Isa ka ii jabi: «Alla la Mansaya ti nala yenna ja la. **21** A ti nala a folu ko: «Alla la Mansaya ye yan» wala «a ye ye». Koni Alla la Mansaya ye ai tema.» **22** A ka a fo a la karandenilu ye ko: «A lo ri ke ai la, lon do ro, ka Maa Dence tele kelen yen, koni ai ti se ka wo yen. **23** Maa ilu ri a fo ai ye ko: «A fele, a ye ye» wala «a ye yan». Koni ai kana ibori wo ko. **24** I ja lo! Sanmelenin ye bola sankolo fan kelen na ka wa fan do fe ja ma, Maa Dence wa ke nala lon men, a natola ri ke wo ja kelen ma. **25** Koni yani wo ye dafa, a fere te fo bi maa ilu ye a toru kojuuya folu ka i ban a ro. **26** «Yani Maa Dence ye na iko tuunni, ko menilu kera Nuhan tele ro, woilu jooon di ke. **27** Nuhan tele ro, maa ilu tora doonnin ni minnin na, ni muso furula, a ni ka ii denmuso ilu furu. A tere ye wo ja fo Nuhan donda kulunba kondu. Wo lon kelen sancu ba ka nali damira. Sancu wo ma tee, fo ka a to gbiliyala a ja jere jere ma ka dunuja yoro bee latunur ka maa ilu bee halaki. **28** «Men kera Luti tele ro, wo jooon fanan di ke. Luti tele ro, maa ilu tora doonnin ni minnin na, ka to sannu kela, ka to sene ke ni bon lola. **29** A tere ye wo ja haan Luti bora Sodumu so kondu lon men. Wo lon kelen, ta ni tinbiriki bora sankolo ro ka jii Sodumu so kondu ikomin sancu. Wo ka Sodumu maa ilu bee halaki. **30** «A ri ke wo ja ma Maa Dence botu gbe ma lon men. **31** Ni wo lon sera ka a teren do ra ye le bon kun bilinin sanfe ka a bolofenilu to bon kondu, wo ma kan ka jii a bolofenilu ta kanma bon kondu. Ni wo lon sera ka do teren sene ro, wo ma kan ka i kose a bolofenilu ta diya so kondu. **32** Ko men kera Luti muso la, ai ye ai hankili to wo ro. **33** Maa men ye dunujaratee daha doron de jininna bi, wo ri bonu sini. A te jenemaya banbali soron sini. Koni men wa son ka bonu dunujaratee daha ro bi, sini wo ri kisi ka jenemaya banbali soron. **34** «N ye folu ai la ko su wo ro maa fila ri sunoo

lafen kelen kan; mɔɔ kelen di ta ka kelen to ye. **35** Muso fila ri suman kise bundɛ i jɔɔn fɛ, muso kelen di ta ka muso kelen to ye.» **37** Karandenilu ka Isa majininka ko: «Maari wo ri kɛ mi?» Isa ka ii jabi sanda rɔ ko: «Su wa kɛ diya mɛn dɔ, duwailu ri jii ye.»

18 Nba, wo kɔ, Isa ka kuma kɔrɔlama do fɔ ka a la karandenilu karan, ka a masɔrɔn a ye a fɛ ii ye to Alla matara tuma bɛɛ. Ii kana jiitɛɛ ka wo boloka. **2** A ka a fɔ ko: «Kititɛɛla do tɛrɛ ye so do la. A tun tɛ silanna Alla yɛ, a tun tɛ mɔɔ bonyala. **3** Nba, cesamusɔ do tɛrɛ ye mɛn tɛrɛ sela kititɛɛla ma tuma bɛɛ ka a fɔ a yɛ ko: «I ye n na kiti tɛɛ, baa n juu ra kojuu kɛ n na.» **4** A mɛnda, kititɛɛla ma sɔn ka kiti wo tɛɛ. Kɔni, lon do rɔ, kititɛɛla ka a fɔ a jɛrɛ kɔndɔ ko: «Tɔna le. N tɛ silanna Alla yɛ, n tɛ mɔɔ bonyala, **5** kɔni, muso jin da n tɔrɔ kojuyɛ. Wo bolo ma, a fɛrɛ tɛ fɔ n ye kiti wo tɛɛ. Ni wo tɛ, a ri to n jagbala tuma bɛɛ fɔ ka n sɛɛ.» **6** Wo rɔ, Maari ka a fɔ ko: «Kititɛɛla telenbali wo ka mɛn fɔ, ai ye ai tolo malɔ wo la kɔsɛbɛ. **7** Ni Alla la mɔɔ suwandiniilu ka ii kan nabɔ ale ma ka kiti jinin a fɛ su ni tele, a tɛ ii dɛmɛn ka ii la kititɛɛilu janabɔ wa? A tɛ i ban ii rɔ. **8** Alla ri a kaliya ka kititɛɛ ii ye telenbaya la. A ye ten dɛ! Kɔni hali wo, Mɔɔ Dɛncɛ wa na waati mɛn na, a ri lemeniya tɛrɛn dunɔna rɔ wa?» **9** Mɔɔ doilu tɛrɛ ye, mɛnilu tɛrɛ ye ii jɛrɛ jatɛla mɔɔ telennilu ri. Ii lani a la ko ii ka jii mɔɔ tɔilu ri. Isa ka kuma kɔrɔlama do fɔ woilu le yɛ. **10** A ka a fɔ ko: «Mɔɔ fila wara Alla matara diya Allabatobonba kɔndɔ. Kelen tɛrɛ ye Farisi ri. Kelen tɛrɛ ye niisankɔmirala ri. **11** Farisi cɛɛ wo ka i lɔ ka Alla matara a jɛrɛ la ko rɔ ko: «O Alla, n ye baraka bilala i yɛ, n tɛ ikomin mɔɔ tɔmailu, ka a masɔrɔn n ti tɔɔnɔli kɛla, n tɛ telenbali ri, n tɛ kaninkɛla ri, wala n tɛ ikomin niisankɔmirala jin. **12** N ye sun donna sija fila lɔɔkun kelen kɔrɔ. Ka la wo kan, n wa fen fen sɔrɔn, n di wo ja bɔ.» **13** Kɔni niisankɔmirala wo ka i lɔ yɔrɔ jan. A ma sɔn ka hali a ja lɔ sankolo fan dɔ. A ka a sisi magbasi ka kɛ a nimisa tɔɔmasɛrɛ ri. A ka a fɔ ko: «Alla, i ye n makoto, baa kojuu kɛla le ndɛ ri.» **14** Isa ka a fɔ ko: «N ye a fɔla ai yɛ ko niisankɔmirala ka jo sɔrɔn, kɔni Farisi cɛɛ wo ma jo sɔrɔn. Baa mɔɔ mɔɔ wa a jɛrɛ bonyala, wo ri majii, kɔni mɔɔ mɔɔ wa a jɛrɛ fanmajii, wo ri bonyala.» **15** Lon do rɔ mɔɔilu tɛrɛ ye nala denninilu ri Isa ma ko a ye a bolo la woilu kan ka duwa ii yɛ. Isa la

karandenilu ka wo yen ka mɔɔ woilu makuma. **16** Kɔni Isa ka denninilu kili ko ii ye na a ma. A ka a fɔ a la karandenilu yɛ ko: «Ai ye a to denninilu ye na n ma. Ai kana ii mabali, ka a masɔrɔn Alla la Mansaya ye ii jɔɔnɔlu le ta ri. **17** A ragbɛ! Mɔɔ mɛn ma sɔn Alla la Mansaya ma ikomin dennin sɔnni Alla la Mansaya ma ja mɛn ma, wo tɛ don Alla la Mansaya rɔ habadan. Tɔna le wo ri fewu.» **18** Yahudiyailu la kuntii do nara Isa majininka ko: «Karanmɔɔ juma, n ye nfen kɛ sa n di jɛnemaya sɔrɔn, jɛnemaya mɛn tɛ ban?» (aiōnios g166) **19** Isa ka a jabi: «I ra a fɔ n ma «karanmɔɔ juma» nfenna? Mɔɔ juma si tɛ ye fɔ Alla kelen pɛ. **20** Alla ra mɛn sɛbɛ a la sariya rɔ, i ka wo lon. A sɛbɛni ye ko: «I kana kaninkɛ kɛ. I kana mɔɔ faa. I kana sɔɔnɔli kɛ. I kana wuya fɔ sɛrɛya rɔ. I ye i fa ni i na bonyala.» **21** A ka Isa jabi: «Karanmɔɔ, kɛbi n denniya waati, n da sariya wo bɛɛ mira.» **22** Isa ka wo mɛn waati mɛn na, a ka a fɔ cɛɛ ye ko: «I ra dɛsɛ ko kelen na butun. I ye wa i bolofɛn bɛɛ san ka wo wodi di fantanilu ma, sa nanfulu bɛrɛ bɛrɛ ri kɛ i bolo harijɛɛne rɔ. Wo wa ban, i yɛ na bila n kɔ.» **23** Cɛɛ ka jabili wo mɛn waati mɛn na, a jusu makasira, ka a masɔrɔn nanfulu ba tɛrɛ ye a bolo. **24** Isa ka a ja lɔ a rɔ ka a fɔ ko: «Nanfulutii don gboman Alla la Mansaya rɔ dɛ! **25** Nanfulutii don Alla la Mansaya rɔ, wo ka gbɛlɛn jɔɔmɛ don di sɛlan woo la.» **26** Mɛn ka wo mɛn, woilu ka jininkali kɛ ko: «Yon di sɛ kisila wo rɔ?» **27** Isa ka ii jabi: «Ko mɛnilu ti sɛ kɛla mɔɔ bolo, woilu ri sɛ kɛla Alla bolo.» **28** Piyɛri ka a fɔ Isa ye ko: «Andɛilu don? An da fɛn bɛɛ to ye ka bila i kɔfɛ.» **29** Isa ka a fɔ ii ye ko: «A ragbɛ! Mɔɔ mɔɔ wa sɔn ka a la bon to ye, wala a muso, wala a badɛnmailu, wala a sɔrɔnbailu, wala a dɛnilu, ka wa Alla la Mansaya jinin, **30** wo sara ri wara dunɔna jin dɔ. Sini, jɛnemaya fanan di di a ma, jɛnemaya banbali kɔnin.» (aiōn g165, aiōnios g166) **31** Wo kɔ, Isa ka a fɔ a la talibidenba tan ni fila ye ko: «An watɔ Jerusalemu. Alla la nabiilu ka fɛn fen sɛbɛ Mɔɔ Dɛncɛ la ko rɔ, wo bɛɛ ri dafa ikomin a sɛbɛni ja mɛn ma. **32** Ii ri a mira ka a don siya gbɛrɛ mɔɔilu bolo. Woilu ri a lafɛya ka a mayɛlɛ, ka a nani, ka ii daji tu a kan. **33** Ii ri a gbasi kojuyɛ, ka ban ka a faa. Kɔni, a faa tele sawana lon wa sɛ, a ri wuli.» **34** Keladenbailu ma foyi jayɛn a la kuma rɔ. Wo kɔrɔ dooni tɛrɛ ii ma. Ii ma famunyalɛ si sɔrɔn a rɔ. **35** Ka Isa ni a la mɔɔilu sudunɔyara Jeriko so la, ii ka ja fuyɛn

do teren yoro wo rɔ. A siini tere ye taralila sila da la. **36** Na fuyen wo ka jama mankan men, ka mapininkali ke ko: «Nfen keni?» **37** A fɔra a ye ko Isa Nasaretika le taminto. **38** A ka wo men tuma men na, a ka a kan nabo ka a fɔ ko: «Isa, Mansa Dawuda mamaren cee, i ye kininkinin n ma.» **39** Mɔɔ menilu tere ye jama nefee, woilu ka a makuma ka a fɔ a ye ko: «I makun!» A ma son i makunna, fɔ ka a kan nabo fanka la, ka a fɔ ko: «Isa, Mansa Dawuda mamaren cee, i ye kininkinin n mal!» **40** Isa ka ja fuyen kan men ka i lo, ka a jamari ke ko ja fuyen ye lana a ma. Mɔɔilu wara a ta ka na a ri a ma. A se men keni Isa ma, Isa ka a mapininka ko: **41** «A ye di? I ye a fe n ye nfen ke i ye?» A ka jabili ke ko: «Maari, n ye a fe n ja ye laka iko tuun.» **42** Isa ka a fɔ a ye ko: «Ale le wo ri. I ja ra laka. I ra lakendeya i la lemeniya sababu la.» **43** A ja lakara i koro ye. A bilara Isa ko ka to Alla gbiliyalaa. Mɔɔilu ka wo bee yen ka Alla tando bake.

19 Isa donda Jeriko so kondɔ ka a taminto ka wa. **2** Wo ka cee do teren ye, men tɔɔ ko Sace. Ale tere ye niisankomirala la kuntii ri. Nanfulu ba tere ye a bolo. **3** A loo tere ye a la ka a ja la Isa kan ka a lon. Koni, jama warani tere Isa laminin do kojuuya. Wo bolo ma, Sace ma se a yenna, baa a kundiyan tere. **4** A ka ibori ka wa jama je, wo rɔ, ka yele toro ju la ka Isa makono, kosa a ri Isa tamintola yen, ka a masoron Isa ka kan ka tamin dinkira wo rɔ. **5** Nba, Isa se men keni jiri ju wo ma, a ka a ja layele san ma ka a fɔ Sace ye ko: «Sace, ikaliya, i ye jii. N ye a fe i ye n jiya i wara bi.» **6** Sace jiira kaliya rɔ ka bo jiri la. A ka Isa ramira sewa rɔ ka wa a malo fɔ a wara. **7** Mɔɔilu ka wo yen tuma men na, ii ka Isa mafɔ ko: «A sonni ka wa jiya kojuu kela wara.» **8** Sace ka i lo Maari jana ka a fɔ a ye ko: «Maari, bi n di n na nanfulu tala ka fan kelen di bolokoloni ma. Ka la wo kan, ni a ka a teren n da mɔɔ do bolofen mira tɔɔoli bolo ma, n di a jɔɔɔn naanin lase wo ma.» **9** Isa ka jabili ke ko: «Kisi ko ra se a wara bi baa a fanan ye Iburahima dence do ri. **10** Mɔɔ Dence ra na, mɔɔ tununnilu jininna ko ii ri kisi.» **11** Iko Isa sudunyani tere Jerusalem so la, mɔɔilu hankili bilara Alla la Mansaya ko rɔ. Ii lani a la ko mansaya wo ri bo gbe rɔ sisen sisen. Wo rɔ, Isa ka kuma korolama do fɔ ii ye. **12** A ka a fɔ ko: «Mansa la kabila cee do wara jamana jan do, ko a ri mansaya soron ka na. **13** Sani a

ye wa mansaba wara, a ka a la jon tan kili. A ka wodigbe kelen kelen di wo kelen kelenna bee ma, ka a fɔ ii ye ko: «Ai ye wodi wo ke ai manankun di. Yani n ye n kose, ai ye do la a kan n ye.» **14** Koni, mansa la kabila cee wo la ko tun ma di a la jamana mɔɔ doilu ye. A bo men keni a la jamana rɔ, wo rɔ, ii ka kelaya mɔɔ lawa a kafe ka a fɔ ko: «an te a fe cee wo ye ke an na mansa ri.» **15** «Hali wo, mansa la kabila cee wo ra mansaya soron. Wo bolo ma, a ka i kose a la jamana rɔ. A se men keni ye, a ka jonilu kili, a tun ka wodi di menilu ma, ko a ye a fe ka a lon tɔɔɔ yeli ye ii bolo. **16** A foloman nara ka a fɔ a ye ko: «Mansa, n da baara ke i la wodi rɔ ka a jɔɔɔn tan soron ka la a kan.» **17** Mansa ka a fɔ wo ye ko: «I ka wo ben! Jon juma le ile ri. Fen fitini le dira i ma, koni i ka a mira ja lon. Wo rɔ, n di i lasii so tan kun na.» **18** Wo ko, a filana nara ka a fɔ mansa ye ko: «Mansa, n da baara ke i la wodi rɔ ka a jɔɔɔn loolu soron ka la a kan.» **19** Mansa ka a jabi: «I fanan di sii so loolu kun na.» **20** Jon dogbere nara. Wo ka a fɔ mansa ye ko: «Mansa, n da na i la wodi ri. N ka a bila faanin do ka a dokon ka a mara. **21** N silanda i ye, ka a masoron ile ye mɔɔ ragbelen de ri. I ma men bila, i ri wo ta. I ma men foyi, i ri wo ka.» **22** Mansa ka a jabi: «Jon juu le ile ri! N di i la kiti tee ka ben i da rɔ kuma ma, men bo sa i da rɔ jin. I ka a lon ko n ye mɔɔ kadagbelen di. I jere ka a fɔ ko n ma men bila, n ye wo tala. Ko n ma men foyi, n ye wo kala. **23** A ye di wo rɔ? Nfenna i ma n na wodi don tɔɔɔ jininna bolo? Kosa n wa na, n di tɔɔɔ soron n na wodi la.» **24** «Nba mansa ka jamarili di a la mɔɔilu ma men tere ye ye ko: «Ai ye a la wodi mira a la ka wo di jon foloman ma, men ka a la wodi jɔɔɔn tan soron.» **25** Ii ka mansa jabi: «Mansa, wodigbe tan ye jon foloman wo bolo!» **26** Koni mansa ka a fɔ ii ye ko: «N ka wo lon. N di a fɔ ai ye ko fen ye men bolo, do fanan di la wo ta kan. Koni foyi te men bolo, hali fitini men ye wo bolo, wo ri ta a bolo. **27** Nba, n juu menilu tun te a fe n ye sii ii kun na, wa woilu mira ka na ii bee faa n jakoro yan.» **28** Isa banni sanda wo lala, a bilara jama je ka wa Jerusalem. **29** A sudunyani so doilu la, Betifase ni Betani konin, a sera koyinke yoro do ma, mɔɔilu ye a folo men ma ko Olibiye Koyinke. A se men keni ye, a ka karanden fila lo kela diya. **30** A ka a fɔ ii ye ko: «So men ye an je, ai ye wa se ye. Ai wa don so kondɔ, ai ri faliden bulan sidini teren ye, mɔɔ si ma i sii men kan butun. Ai ye a fulen ka na

a ri. **31** Ni mɔɔ ka ai majininka ko: «Ai ye fali den fulenna nfenna?», ai ye wo jabi: «An Maari mako ye a la.» **32** Isa ka men lawa ii ka a teren ikomin a ka a fɔ ja men ma. **33** Ii tere ye fali den fulenna tuma men, a tiilu nara ka a fɔ ko: «Hen! Ai ye fali den fulenna nfenna?» **34** Ii ka jabili ke ko: «An Maari mako ye a la.» **35** Ii ka fali den ta, wo rɔ, ka wa a ri Isa ma. Ii se men keni Isa tɔɔfɛ ye, ii ka ii la durukiilu la fali den kan. Ii ka Isa ta ka a layele fali kan. **36** Isa watɔla, mɔɔilu ka ii la durukiilu jensen sila kan a jɛ. **37** Wo ja ma, a sudunara Jerusalem la, ka na se Olibiye Koyinke ma. A seni koyinke lajii diya, Isa la karandenilu jama ba sewara ka ii kan nabo ka Alla tando Isa la kabannakoilu ko kosɔn. **38** Ii tora a fɔla ko: «Duwawu ye mansa ye, men nani Maari Alla tɔɔ rɔ. Jususuma ye to harijeene rɔ. Tandoli ba ye ke Alla ye.» **39** Farisi doilu tora jama tema ka a fɔ Isa ye ko: «Karanmɔɔ, a fɔ i la karandenilu ye ko ii ye makun.» **40** Isa ka woilu jabi: «Ni ii bɛɛ ka imakun, hali kabakurun jinilu ri ii kan nabo ka Alla tando karandenilu nɔ rɔ. A ye ten de!» **41** Isa nara ka a ja la Jerusalemu kan tuma men, a kasira a la ko la. **42** A ka a fɔ ko: «Ko men tun di jususuma di ai ye, ni ai tun ka wo jayen, sa ai ra jususuma sɔɔn. Kɔni ai filira wo ma. Wo ra dokon ai ma sisen.» **43** Lon do nato, ai juuili ri na ai kanma. Woilu ri so bɛɛ sansan kojuuya, ka sila bɛɛ tɛɛ, ka so laminin fan bɛɛ rɔ, fo ka ai ragbelen. **44** Ai juuili ri so kondɔ mɔɔilu bɛɛ ratijan. Ii ri so bɛɛ te fo ka a kabakurunilu bɛɛ jensen. Ka a masɔɔn, Alla tun ye ai fe waati men na, ai ma wo jate fewu!» **45** Nba, Isa wara Allabatobonba jin kondɔ, ka a teren julailu warani ye. A ka ii gben ii labɔ, **46** ka a fɔ ii ye ko: «A sebeni Alla la kuma rɔ ko: «N na bon di ke Alla bato diya ri, » kɔni ai ra a ta ka ke sonilu wara ri.» **47** Wo kɔ, Isa tere ye mɔɔilu karanna lon lon Allabatobonba jin kondɔ. Sarakalasela kuntiilu ni sariya karanmɔɔilu ni jamana jemɔɔilu tere ye a faa ja jininna, **48** kɔni, ii ti se wo kela, ka a masɔɔn mɔɔ bɛɛ tere ye a la kuma mirala fewu.

20 Lon do rɔ, Isa tere ye mɔɔilu karanna ka kibaro juma lase ii ma Allabatobonba jin kondɔ. Sarakalasela kuntiilu, ni sariya karanmɔɔilu, ni mɔɔbailu wara a teren ye. **2** Ii ka Isa majininka ko: «I ye baara men kela jin, yon ka i lo wo la? I ye yon na se kɔɔ?» **3** Isa ka

ii jabi: «N di ai majininka fɔlɔ: **4** Yon ka Yaya lo sun na ji rɔ? Alla le ka a lo a la, wa mɔɔilu?» **5** Ii wara i jɔɔn ye ka wo jabili jinin. Ii ka a fɔ ko: «Ni an ka a jabi: «Alla ka Yaya lo wo la», a ri a fɔ ko: «nfenna ai ma la Yaya la wo rɔ?» **6** Ni an ka jabili ke ko: «Mɔɔ ka Yaya lo, » mɔɔ bɛɛ ri wuli ka an bon kaba la, baa ii bɛɛ ka a fɔ ko nabi do le tere Yaya ri.» **7** Wo rɔ, ii nara Isa jabi: «An ma Yaya kelayaba lon.» **8** Isa ka jabili ke ko: «Nba, n fanan ti sɔn ka n kelayaba tɔɔ fɔ ai ye, n ye men se kɔɔ kɔnin.» **9** Ka Isa to ye, a ka kuma kɔɔlɔlɔlɔ do fɔ jama ye. A ka a fɔ ko: «Cɛɛ do ka jirife labɔ a la sene rɔ, ka ban ka a karifa baarala doilu la. A banni a karifala, a bɔra ye ka wa taama rɔ. A mɛnda ye, a ma i kɔɛ. **10** Jiri den kadi waati sera tuma men, jirife tii ka jɔn do lawa jirife rɔ, ka a fɔ baaralailu ye ko ii ye a sɔ jiri den dɔ. Keladen se men keni ye, baaralailu ma sɔn ka a sɔ. Ii ka keladen mira ka a gbasi ka a gben. **11** Jirife tii ka jɔn gberɛ lawa. A fanan seni ye, baaralailu ma sɔn ka wo fanan sɔ, fo ka a gbasi ka a nani ka a gben. **12** Jirife tii ka jɔn sawana lawa ii ma. A se men kera ii ma, ii ka a mira ka a gbasi fo ka a madimin ka wa a lafilɛ kɔkan. **13** «Wo rɔ, jirife tii ka a fɔ ko: «N ye nfen kela? Nba, n di n diyana dence lawa ii ma. Ii ka kan ka ale bonya.» **14** Baaralailu ka den wo natɔla yen, ka a fɔ i jɔɔn ye ko: «Den wo ri ke jirife tii ri a fa kɔ. An ye a mira ka a faa. Sa jirife ri ke an ta ri.» **15** Wo bolo ma, ii ka a mira ka a lafilɛ kɔkan ka a faa.» «A ye di? Jirife tii ri nfen ke baarala woilu la? **16** A ri na ka ii faa, ka ban ka jirife karifa dogbereilu la.» Jama ka sanda wo men ka a fɔ ko: «Eɛ! Alla ma an kisira ko su wo ma!» **17** Isa ka a ja lo jama rɔ ka ii majininka ko: «Nba, men sebeni Alla la kuma rɔ, wo kɔɔ ye nfen di? A sebeli ko: «Bon lɔlailu ka ii ban kabakurun men dɔ, wo le kera bon jusii kabakurun di.» **18** «Mɔɔ men wa be kaba wo kan, wo ri madimin kosebɛ, kɔni kaba wo wa be mɔɔ men kan, wo ri mɔɔnko.» **19** Sariya karanmɔɔilu ni sarakalasela kuntiilu ka a yen ko Isa ka kuma kɔɔlɔlɔlɔ do fɔ ii ma. Wo rɔ, ii wulira ka Isa mira ja jinin damira. Kɔni ii silanda jama ye, ka a masɔɔn Isa duman tere ye jama ye kosebɛ. **20** Wo bolo ma, ii tere ye Isa lakɔɔsila tuma bɛɛ. Ii ka janfateilu lawa a ma, menilu ka ii jere ke ikomin telenbailu Isa lajinin kanma. Woilu tere ye a fe kuma benbali do ye bɔ Isa da rɔ, men di se kela a mira sababu ri. Kosa ii ri wa a ri kiti diya faama wara. **21**

Wo bolo ma, janfateilu nara ka jininkali ke a kun ko: «Karanmoo, an ka a lon ko i la kuma telenni le, a ni i la karan. I te moo dooyala moo do ye. Alla la sila ka kan ka taama ja men, i ye mooilu karanna wo la tupa jere jere ro. 22 Wo ro, an ye a fe ka i majininka ko do la. A ye di? Ka niisanko bo ka a di Romu mansaba ma, wo dahani an ma, wa wo dahani te?» 23 Isa ka a lon ko a lajinin kuma le jin. Wo ro, a ka a fo ii ye ko: 24 «Ai ye wodi banan kelen yiraka n na. Yon munuya ni yon too ye wodi gbanan jin kan?» Ii ka a jabi: «Romu mansaba.» 25 Isa ka a fo ko: «Nba, ai ye Romu mansaba ta di Romu mansaba ma. Ai ye Alla ta di Alla ma fanan.» 26 Isa ka jabili ke kopuma jama bee jana ka janfateilu mabali. A la jabili ka ii kabannakoya fo ka ii makun. 27 Dina moo doilu tere ye, menilu too ko Sadusiilu. Woilu ye a folo ko moo si te wulila ka bo saya ro. Wo doilu nara i madon Isa la ka a majininka ko: 28 «Karanmoo, Nabi Musa ka a sebe a la sariya ro ko ni i koroce sara ka a muso densorobali to ye, i ye a muso ta, kosa muso ri den soron i koroce ye. 29 Awa, dence woronwula tere ye cee do bolo. Dence folo ka muso do furu. A sara ka a muso densorobali to ye. 30 Ka ben sariya ma, dence filana ka muso wo ta. Ale fanan sara ka muso densorobali to ye. 31 Wo ro, dence sawana ka muso ta. Dence wo fanan sara. A kera ten haan muso wo siira kanberen woronwula kelen kelenna bee kun. Ii bee sara ka muso densorobali to ye. 32 A laban, muso fanan sara. 33 A ye di? Su lawuli lon, muso ri cee yon ta ri sa? A siira a kelen kelenna bee kun.» 34 Isa ka ii jabi: «Bi mooilu ye furu kela. Cee ni muso ri furu ii jooon ma. (aiŋ g165) 35 Koni sini, a te ke wo ja. Alla wa moo menilu jate, woilu ri wuli ka don harijeene. Koni furu ko te ye. Cee te muso furu. Muso te sii cee kun ma. (aiŋ g165) 36 Ii te sa butun, fo ka ke ikomin melekailu. Ii ye Alla la denilu ri, ka a masoron ii ra bo saya ro ka don Alla la jenemaya banbali ro. 37 Moo ri wuli saya ko, sika te wo ro. Nabi Musa jere ka wo le yiraka an na. A benda Alla ri jiri tuni taman dafe waati men na, a ka a fo Maari Alla ma ko: «Ibrahim la Alla, Isiyaka la Alla, a ni Yakuba la Alla.» 38 Awa Alla te suilu la Alla ri, fo jenemailu. Moo bee jenema le Alla jana.» 39 Sariya karanmoo doilu ka a fo Isa ye ko: «Ee, karanmoo! I ra jabili ke kopuma!» 40 Moo si ma susu ka a jininka foyi la wo ko. 41 Isa ka ii jininka ko: «Nfenna mooilu ye a folo

ko Moo Nenematomonin di ke Mansa Dawuda dence do ri wa? 42 Mansa Dawuda jere ka a sebe Jaburi kitabu ro ko: «Maari Alla ka a fo n Maari ye ko: Na i sii n bolokininma, 43 haan n ye i juuulu bilala i sen koroo.» 44 Mansa Dawuda jere ka a fo a ma ko «n Maari.» A ye di? A ri se kela Mansa Dawuda dence gbeansan di wo ro wa?» 45 Isa ka kuma do fo a la karandenilu ye jama jana. A ka a fo ko: 46 «Ai ye ai jere lakorosi sariya karanmooilu la ko ro. A duman ii ye ka duruki jumailu don ka i mataama. Ii ye a fe mooilu ye ii tuwa ka ii bonya jama ladendiya ro, a ni ka jemoo sii diya soron salibon kondoo, a ni sali kinin doon diya. Wo bee duman ii le. 47 Ii ri cesamusoilu bolofenilu bee doon, ka ban ka waati jan ke Alla matarala ka ii jere ke ikomin Alla kaninbailu. Jahadi juu ba ye woilu makonola.»

21 Ka Isa to Allabatobonba kondoo, a ka a ja lo wodi bila diya ro. A ka nanfulutii doilu yen, menilu tere ye wodi ba bilala ye. 2 A ka cesamuso fantan do fanan yen, men ka wodi mesen fila ke wodi bila diya ro. 3 Isa ka wo bee lakorosi ka a fo ko: «Tupa le! Cesamuso fantan wo ra wodi men bo, wo ka bon moo toilu bee ta ri. 4 Ii kelen kelenna bee ka dooni bo ii la nanfulu ba ro ka a di Alla ma, koni ale, a la balo wodi men bee tere ye a bolo, a ka a bee di.» 5 Wo kofe, karanden doilu tere ye barola Allabatobonba la ko kan. Ii ko: ko a lora kabakurun jumailu la. Ko a masidi fenilu, menilu dini Alla bonya kanma, ko woilu kenpi kosebe. 6 Isa ka ii jabi: «Bi, ai ja ye bon jin na, koni sini men nato, a bee ri te. A kabakurunilu bee ri jensen ka bo ye. A kabakurun si te to jooon kan.» 7 Karandenilu ka Isa majininka ko: «Karanmoo, wo ri ke waati juman na? A waati wa sudunya, an di a lon too masere juman de ma?» 8 A ka jabili ke ko: «Ai ye a ke kopuma. Ai kana son moo si ye ai lafili, ka a masoron moo siyaman di na ai ma n too ro, ka a fo ko Moo Nenematomonin le a ri, ko Alla la waati ra se. Ai kana bila woilu si ko. 9 Ai wa keleilu kibaro men, a ni murunti kibaro, ai kana silan. A fere te fo wo koilu ye ke folo, koni dunuya laban te wo si ri folo.» 10 A ka a fo ko: «Siya ri wuli siya kanma. Mansayala ri wuli mansayala kanma. 11 Duukolo yereyere ba ri ke yoro doilu ro, a ni jankaro juu, a ni konko fitinna ba. Masilan fenilu ri ke san do, a ni too masere bailu. 12 «Koni, yani wo koilu

ye ke, mɔɔilu ri ai mira ka ai bensenkoninteya. Ii ri ai don salibon jemɔɔilu bolo, ka ai bila kaso la. Mɔɔilu ri wa ai ri kiti diya mansailu ni jamana jemɔɔilu wara. Tɔrɔya wo bɛɛ ri ke ai la nde la ko rɔ. **13** Kɔni wo bɛɛ ketɔ fere dila ai ma ka n na sereya bɔ ai mirabailu jana. **14** Yani wo waati ye se, ai ye ai jusu lateɛ, sa ai kana hamin ai lafasali ko rɔ. **15** A waati wa se, nde jere ri lafasali kuma hankili di ai ma, ai ri men fɔ. Ai juu si ti se kuma wo sɔsɔla. **16** Ai sɔrɔnbailu ni ai kɔrɔilu ni ai dɔɔninilu ni ai badenmailu ni ai terilu, woilu jere ri ai janfa ka ai doilu faa. **17** Mɔɔ bɛɛ ri ai magboya nde la ko rɔ. **18** Hali wo, ai tɛ halaki, hali ai kungsi den kelen pe tɛ tunun. **19** Wo rɔ, ai ye i raja tuma bɛɛ ka i lɔ, sa ai ri ai jere kisi. **20** «Keledenu wa na Jerusalemu so laminin lon men, ai ye a lɔn ko so te tuma a ra se. **21** Wo lon, mɔɔ menilu ye Jude mara rɔ, woilu ye ibori ka wa koyinkeilu kan. Wo wa menilu teren Jerusalemu so kɔndɔ, woilu ye bɔ ka wa idoon. Mɔɔ menilu kɛra sɛnɛ rɔ, woilu kana don so kɔndɔ butun, **22** ka a masɔrɔn, wo lon di ke Alla la jahadi lon di, sa fen fen sebeni Alla la kitabu rɔ, wo bɛɛ ri dafa. **23** Wo lon, gbalo ri la muso kɔnɔmailu a ni denbatiilu ka a dan natamin, baa jamana bɛɛ ri jakankata. Jahadi ri la mɔɔ bɛɛ kan. **24** Doilu ri sɔɔ fanmuru la ka faa. Doilu ri mira ka bila jɔnya rɔ dunuya fan bɛɛ rɔ. Wo tuma, siya gberɛ mɔɔilu ri don Jerusalemu. Ii ri don fanka jere jere la, ka to ye haan ka jahadi waati wo dafa. **25** «Tɔɔmasere ri ke tele ni karo ni loloilu la san dɔ. Dunuya kɔndɔ, ji kuru bailu ri wuli kɔɔji kan, ka ke mankan ba ri. Wo ri mɔɔilu tɔrɔ ka ii kɔndafilu. **26** Ko menilu ketɔ dunuya rɔ, wo ri mɔɔilu masilan fɔ ka ii kidon a la, ka a masɔrɔn hali san kɔndɔ fenilu ri lamaa ka bɔ ii nɔ rɔ. **27** Wo tuma, ii ri Mɔɔ Dence natɔla yen banda sisi rɔ, sebaya ba ni nɔrɔrɔ ba rɔ. **28** Ni ai ka ko woilu ketɔla yen, ai ye i lɔ ka ai jna lɔ san ma, ka a masɔrɔn ai la kanhɔrɔya waati ra sudunya.» **29** Wo kɔ, Isa ka kuma kɔrɔlama dɔ fɔ ii ye ko: «Ai ye toro ju lakɔrɔsi, wala jiri dogberɛ. **30** A wa naron, ai ye a fɔla ko sanma donda ra sudunya. **31** Wo jna ma, ko menilu fɔni ai ye bi, ai wa woilu ketɔ yen, ai ri a lɔn ko Alla la Mansaya ra sudunya. **32** N di tɔɔna fɔ ai ye. Yani jnin ko bɛɛ ye ban kela, bi mɔɔilu tɛ ban sala. **33** San ni dunuya ri ban ka tunun fewu, kɔni n na kuma tɛ ban habadan! **34** «Ai ye ai jere la ko lakɔrɔsi. Ai kana to ai diyani koilu kela, ka

dolo min ka ai jna laminin, ka hamin dunuya sii jna la. Lon wo kana ai mira a bolo ma ikomin miralifen ye sobo mirala jna men ma. **35** N natola ri ke ikomin julɔ lasiini, fen fen bɛɛ ye duukolo kan a ri a bɛɛ mira. **36** Wo rɔ, ai ye to jɔnɛna, ka Alla matara tuma bɛɛ; sa ai ri fanka sɔrɔn kojuu jnin kan, men ketɔ kɔnin; sa ai ri bɔ wo bolo; sa ai ri se ka i lɔ Mɔɔ Dence jana.» **37** Nba, Isa tere ye mɔɔilu karanna Allabatobonba jin kɔndɔ lon lon. Ni su kora, a ri wa susi koyinke yɔrɔ rɔ, men tɔɔ ko Olibiye Koyinke. **38** Sɔɔma jona, mɔɔilu ri i laden Allabatobonba jin kɔndɔ ka ii tolo malɔ a la.

22 Nba, Yahudiayilu la Buru Fununbali Sali tun da sudunya, ni doilu ra fɔ a ma ko Taminkunna Sali. **2** Wo tuma sarakalaselailu la kuntiilu ni sariya karanmɔɔilu tere ye Isa faa jna jininna, ka a masɔrɔn ii silanni tere jama jɛ. **3** Wo rɔ, Setana donda Judasi Sikariyɔti rɔ a tere ye Isa la talibidenba tan ni fila rɔ. **4** Wo rɔ, a wara se sarakalaselailu la kuntiilu ma, a ni Allabatobonba kandaninna kuntiilu. A ka a fɔ ii ye ko a ri Isa mira jna jinin ii ye. **5** Kuma wo diyara ii ye kosebe. Ii ka a fɔ Yahudasi ye ko ii ri wodi di a ma. **6** Yahudasi dijɛra wo ma. A bɔni yɔrɔ wo rɔ, a ka isɛbe don Isa mira jna jinin ma, Isa ri se mirala jama kɔ ma jna men ma kɔnin. **7** Nba, Buru Fununbali Sali lon sera. Wo lon Yahudiayilu ka kan ka saa san kelennin bɔ sarakaya la. **8** Isa ka Piyeri ni Yuhana kili ka ii lɔ kela la. A ka a fɔ ko: «Ai ye wa sali dɔɔnnin daben an ye.» **9** Ii ka Isa majinininka ko: «I ye a fe an ye wa a raben yɔrɔ juman?» **10** Isa ka a fɔ ko: «Ni ai donda so kɔndɔ, ai ri ben cɛɛ do ri. Ji ye a kun ma. Ai ye bila a kɔ. A wa don lu men ma, **11** ai ye don ye ka a fɔ lutii ye ko: «Karanmɔɔ ka a fɔ ko a jiya bon ye mi, ale ni a la karandenilu ri Taminkunna Sali dɔɔnnin ke yɔrɔ men?» **12** Cɛɛ wo ri bon ba do yiraka ai la sankaso sanfe. Bon wo rabenni. Ai ri Taminkunna Sali dɔɔnnin daben an ye yɔrɔ wo rɔ.» **13** Piyeri ni Yuhana bɔra ye ka wa a teren ikomin Isa ka a fɔ ii ye jna men ma. Ii ka Taminkunna Sali dɔɔnnin daben ye. **14** Damunin ke waati sera tuma men na, Isa ni a talibidenba bɛɛ ka i sii yɔrɔ kelen. **15** Ka ii to dɔɔnninna, Isa ka a fɔ ii ye ko: «Bi a lɔɔ ba ye n na ka sali dɔɔnnin jnin ke ai fe, yani n ye jakankata, **16** ka a masɔrɔn n di a fɔ ai ye ko n tɛ a jɔɔn dɔɔnnin kela butun fewu fɔ a waati wa se Alla la Mansaya rɔ.» **17** A ka resɛnji sori fen

do ta, men fani resenji la. A ka baraka bila Alla ye, ka ban ka a fo ii ye ko: «Ai kelen kelenna bee ye a ta ka do min a ro, 18 ka a masaron n te na resenji min butun fewu fo Alla la Mansaya wa na lon men.» 19 Wo ko, a ka buru ta. A ka baraka bila Alla ye, ka ban ka buru rakadikadi ka a di ii ma. A ka a fo ii ye wo ro ko: «Buru jin ye n fari le ri, men dini ai koson. Ai ye wo ke ka hankili bila n na ko ro.» 20 Damunin banni tuma men, Isa ka ji sori fen ta. Resenji ye a kondi. A ka wo di ii ma ka a fo ii ye ko: «Alla keto teriya kura sidila maoilu ye n jeli baraka ro. Jeli wo munuwa le jin di, jeli men di bo ai koson. 21 Hali wo, men di janfa don n ma, wo siini n fe doonnin diya yan. 22 Mao Dence ri faa ikomin a ra latee ja men. Sika te fewu wo ro. Koni, gbalo ba a ri la ce wo kan men ka a don mao juuilu bolo.» 23 Ii ka kuma wo men ka i jooon majininka yon ye ii tema, men di son ka ko su wo ke? 24 Nba, wo tuma, sosoli wulira talibidenbailu tema ko yon ka kan ka jate jemoo ri ii la dekuru ro. 25 A ka Isa ka ii jabi wo ro ko: «Jamana mansailu ri ii la jamana denilu mara fanka la. Fanka ye menilu bolo, ii ye a fe maoilu ye ii jate mao jumailu ri. 26 Ai kana ke ten. Men ye jemoo ri ai tema, wo ye a jere ke ikomin dooman mao. Men ye kuntiia la, wo ye ke ikomin baaraden. 27 A ye di? Baaraden men ye gba don na, a ni a la kuntii men siini ka doonnin ke doron, yon ka bon wo fila ro? Men siini ka doonnin ke, wo ka bon a la baaraden di paaon, wo te? Koni i ja lo! Nde ye ai tema yan ikomin baaraden. 28 «Koni ai ra imuyun ka to n ko n na koroboli ko bee ro. 29 Wo le koson, n di Alla la Mansaya labila ai ye, ikomin n Fa ka a labila n ye ja men, 30 sa ai ri doonnin ke ka imin n daf n na mansaya ro. Ai ri i sii mansaya siifenilu ro ka Isirayelika tan ni fila la kiti tee.» 31 Isa ka a fo Simon Piyeri ye ko: «Simon, Simon, i tolo mal n na. Setana ra fere jinin Alla fe ka ai korobo. 32 Koni n da Alla matara ile ye, kosa i la lemeniya kana ban. I wa i kose n ma, i ye i badenmailu seebe don.» 33 A ka Isa jabi: «N di wa i kofe kaso la. N di sa i fe.» 34 Koni Isa ka a fo ko: «Piyeri, i ja lo. Yani dondon ye kasi bi, i ri a fo maoilu jana haan sija sawa ko i ma n lon.» 35 Nba, Isa ka a la talibidenbailu majininka ko: «A ye di? Ai wa men keni kawandili diya, wo tuma n ma a fo ai ye ko ai kana wodi bila ai kun, ko ai kana boro ta, ko ai kana sanbara ta? Wo tuma fen do desera ai bolo wa?» Ii ka a jabi: «Een de!

Foyi si ma dese an bolo.» 36 Isa ko: «Koni sisen, wodi ye men bolo, wo ye a bila a kun. Boro ye men bolo, wo ye a ta. Ni fanmuru ti i bolo, i la faanin do majira ka fanmuru kelen san, 37 ka a masaron n di a fo ai ye ko: men sebani n na ko ro, a fere te fo wo bee ye dafa. A sebani n na ko ro ko: «A jatera kojuu kela le ri.» Wo dafa waati ra sudunya sisen.» 38 Ii ka a fo Isa ye ko: «Maari, a mafene. Fanmuru fila ye yan.» Isa ka a fo ko: «Wo ri a bo.» 39 Wo ro, Isa bora ye ka wa Olibiye Koyinke la, ikomin a tere ye a kela ja men ma tuma bee. A la karandenilu fanan bilara a ko. 40 Ii se men keni ye, Isa ka a fo ii ye ko: «Ai ye Alla matara, sa ai kana maneen ka bila kojuu ro.» 41 Wo foni ko, a ka a mabo ii la ka i jooonkin ka Alla matara ke. 42 A ka a fo ko: «N Fa, ni i sonda, i ye jusu lafin minninfen jin mase n na. Koni n jere sawo kana ke, fo i sawo.» 43 Wo tuma, meleka do bora sanfe ka na Isa seebe don, 44 ka a masaron wo ko tun da gbeleya a ma kojuyaya. A jusu makasini fo ka a dan natamin. Wo le ka a ke, a ka i raja Alla matarala a ni a la tara ji keni ikomin jeli, ka buruburun duu ma. 45 A banni Alla matarala, a wulira ka wa se a la karandenilu ma. A nara ka ii teren sunoo ro. Jusukasi tun da ii bo. 46 A ka a fo ii ye ko: «Nfenna ai ye sunoola? Ai ye wuli ka Alla matara, sa ai kana maneen ka bila kojuu ro.» 47 Ka Isa to kuma wo la, ii ka jama ba natola yen. Jama wo bilani tere Judasi kofe, men ye Isa la talibidenba tan ni fila do ri. Jama se men keni Isa ma, Yahudasi ka i madon Isa la ka a sunbu. 48 Yoro wo ro, Isa ka Yahudasi majininka ko: «Judasi, i ri janfa don Mao Dence ma masunbuli ro wa?» 49 Karandenilu ka wo bee lakorosi ka a yen ko jama nani Isa kanma, ka Isa majininka ko: «Maari, an te fanmuru ta wa?» 50 Talibidenba do ka fan ta kelendi, ka sarakalasela kuntii ba la jonce bolokininma tolo tee a la. 51 Isa ka a fo ko: «Ai ye a to ten!» A ka a bolo maa jonce tolo la ka a lakendeya. 52 Isa ka a fo sarakalasela kuntiilu a ni Allabatobonba kandaninna kuntiilu a ni maoibailu ye ko: «Nfenna ai ra bo n kanma fanmuruilu ni gbelekeilu ri, ikomin mao ye bola benkanila kanma ja men ma? 53 N tere ye ai fe lon lon Allabatobonba jin kondi, koni ai ma son ka n mira ye. Koni ai la waati ra se, a ni dibi la fanka waati ra se.» 54 Nba, ii ka Isa mira, ka wa a ri sarakalasela kuntiiba wara. Piyeri bilara ii kofe, koni a ma i madon ii la. 55 Maoilu ka ta ladan lu ba ma ye, ka i sii ta da la. Piyeri fanan

nara ka i sii ii tema. **56** Baaraden muso do nara ka Piyeri siini teren ta da la. A ka Piyeri lakorosi kosebe, ka a fo maoilu ye ko: «Cee jin fanan tere ye Isa kofe jo.» **57** Piyeri ma son ka i lo wo la. A ka muso jabi: «Muso, n ma a lon.» **58** Wo kofe dooni, mao gbera nara Piyeri soron ye. Wo ka a fo a ye ko: «I fanan ye Isa la dekuru ro jo.» Piyeri ka wo jabi: «Een de! Nde sa a ro!» **59** A ma men bake, dogbere nara Piyeri ye. Wo ka a fo fanka la ko: «Sika te a ro fewu, cee jin tere ye Isa kofe. I ma a yen, Kalileka le.» **60** Koni Piyeri ka a fo ko: «Cee, n ma i la kuma jayen.» Piyeri banni wo folo, dondon kasira i koro ye. **61** Wo waati kelen na, Maari Isa ka iyeleman ka a ja lo Piyeri ro. Piyeri hankili bilara Maari la kuma ro kelendi, ka a masoron Maari tun da a fo a ye ko: «Yani dondon ye kasi bi, i ri a fo maoilu ye haan siya sawa ko i ma n lon.» **62** Piyeri bora lu ma ka wa kasi kojuuya. **63** Nba, wo tuma Isa marabailu ka a lafeya, ka a gbasi damira. **64** Ii ka a ja lasidi ka a majininka ko: «Yon ka i gbasi? A tii too fo an ye.» **65** Ii ka a nani ka kuma juu siyaman fo a ma. **66** Banda ka nin, sooma da la, Yahudiyailu la maoibailu ka laden ke, sarakalasela kuntiilu ni sariya karanmaoilu konin. Isa marabailu nara a ri kiti diya. **67** A se men keni ye, ii ka a fo a ye ko: «Ni Mao Nenematomonin le ile ri, i ye i lo a la.» Isa ka ii jabi: «Ni n ka n lo a la, ai te la a la. **68** Ni n fanan ka ai jininka, ai ri i ban n jabila. **69** Koni ka bo bi ma, Mao Dence ri lasii Alla Sebeeti bolokinima.» **70** Ii bee ladennin ka a majininka ko: «Alla Dence le ile ri ye wo ro wa?» Isa ka ii jabi: «Ii ye a folo ko n ye wo ri.» **71** Ii ka a fo wo ro ko: «An mako ti sereya si la butun. An da ban a kumakan menna, men boni a jere da ro.»

23 Nba, jemaoilu bee ladennin wulira wo ro ka wa Isa malo Pilate wara. **2** Ii se men keni Pilate ma, ii ka imakasi Isa kan. Ii ka a fo ko: «An da a lakorosi ka a yen ko cee jin ye an na jamana maoilu lafilila ka ii lamurunti. A ye a folo ii ye ko ii kana niisanko bo ka a di Romu mansaba ma. A jere ko: ko ale le ye Mao Nenematomonin di, men koro ye ko mansa.» **3** Pilate ka Isa majininka ko: «Ile ye Yahudiyailu la mansa ri wa?» Isa ka a jabi: «I ra wo fo.» **4** Wo ro, Pilate ka a fo sarakalasela kuntiilu ni jama bee ye ko: «N ma kojuu si soron cee jin na ko ro, men di ke a jalaki sababu ri.» **5** Koni ii ka ii seabe don a fo a ma ko: «Ale le jama lawuli

la ka ii karan ka ii lamurunti Jude mara fan bee ro, a ka a damira Kalile ka na haan yan.» **6** Pilate ka kuma wo men ka ii jininka ko: «Isa ye Kalileka le ri wa?» **7** Pilate ka a yen tuma men ko Isa boni Kalile mara ro, a ka a lawa Herodi ma, men siini Kalile mara kun na. Wo tun da na bo diya Jerusalemu. **8** Isa se men keni ye, Herodi sewara kosebe. A tere ye Isa la ko siyaman kalama. Kebi waati jan, a loo tere ye a la ka Isa yen, ka a masoron a ye a fe Isa ye kabannako do ke a jana. **9** Wo ro, Herodi ka jininkali siyaman ke Isa kun, koni Isa ma jabili si di a ma. **10** Sarakalasela kuntiilu ni sariya karanmaoilu bee loni tere ye. Ii jamanda ka Isa jalaki kosebe. **11** Mansa Herodi ni a la keledenlu ka Isa dooya ka a lafeya ja bee ma, ka ban ka mansa duruki bila a kan na. Wo koro ii ka a lase Pilate ma. **12** Pilate ni Herodi tun ma di koroman. Koni wo lon kelen, ii diyara i joon ye kosebe ka ke terilu ri. **13** Pilate ka sarakalasela kuntiilu ni jamana jemaoilu ni Yahudiya toilu laden. **14** A ka a fo ii ye ko: «Ai nara cee jin di ka a fo ko a ye jamana maoilu lamuruntila. N ka a majininka, ka a feselese ai bee jana. Koni n ka a yen ko ai ka fen fen fo a ma, ai jo te wo si ro. **15** Ai ma a yen? Herodi ra a lase n ma yan, ka a masoron a fanan ma kojuu si teren a la ko ro. Cee jin ma foyi ke, men ka kan ka ke a faa sababu ri. **16** Wo le koson, n di a gbasi bije la ka a bila.» **17** Ii bee ladennin ka ii kan nabo ko: «I ye cee jin faa ka Barabasi bila!» **19** Barabasi wo ye mao muruntini ri. Waati taminni, a tun ka kele ba lawuli jama tema so kondo, ka mao do faa fanan. Wo le koson, a mirara ka bila kaso la. **20** Pilate tere ye Isa bila ko ro. Wo ro, a ka jama madiya iko tuun. **21** Koni ii jamanda ka ii kan nabo ko: «A ye gbongbon jiri kan, ka a faa. A ye gbongbon jiri kan, ka a faal» **22** Pilate ka ii majininka a siya sawana la ko: «N ye a gbongbon nfenna? A ka kojuu su juman ke? N ma foyi soron a la, men di ke a faa kun di. N di a gbasi bije la ka a bila.» **23** Koni ii ma dije fewu, fo ka to ii kan nabola kojuuya ko Isa ye gbongbon jiri kan. Ii jama kan ka Pilate hankili yeleman. **24** Ii tere ye men jininna, a dijera wo ma. **25** Ii tun da kasoden men na ko fo, men tun ka maoilu lamurunti ka mao faa, Pilate ka wo bila, koni a ka Isa to ii sawo ro. **26** Nba, ka ii to wala Isa ri a gbongbon diya, ii benda cee do ri men too tere ye ko Simon Sirenika. A boto waa ro. Keledenlu ka a mira ko a ye Isa gbongbon

jiri ta ka bila a kō. **27** Ii watola, jama siyaman bilara ii kōfē. Muso doilu tere ye kasila ka kule jama tema. **28** Isa ka iyeleman ka a fō ii ye ko: «Jerusalemu musoilu, ai kana kasi nde la ko rō. Ai ye kasi ai jere ni ai denilu la ko rō, **29** ka a masōrōn jakankata waati natō Jerusalemu kan. Wo lon, ai ri a fō ko: «Muso densōrōnbali, baraka ri don ii la ko rō. Muso men ma den ko lon, a ni men ma sin di den si ma, baraka ri don ii la ko rō.» **30** Wo tuma, mōoilu ri a fō koyinkeilu ye ko: «Be an kan.» Ii ri a fō tindiilu ye ko: «Birin an kan ka an natunun, » **31** baa ko men ketō n na, ni mōoilu ri wo su ke jiri kende la, nfen di ke jiri jaran na wo rō?» **32** Ii wara Isa ni kojuu kela fila malō gbōngbōnni diya. **33** Ii wa se dinkira mēn tōō ko Kunkolo, ii ka Isa gbōngbōn jiri kan, a ni kojuu kela fila wo. Kojuukela kelen gbōngbōnda jiri do kan Isa bolokininma, a to kelen gbōngbōnda jiri kan a bolomaran ma. **34** Ka Isa gbōngbōnni to jiri kan, a ka a fō ko: «N Fa, i ye ii makoto, ka a masōrōn ii ra ko mēn ke, ii ma wo lon.» Wo tuma, keledenlu ka kalaben ke ka a la faanin dafara. **35** Jama ba lōni tere ye wo bēe ragbela. Yahudiya jēmōoilu tere ye Isa dooyala kojuuya. Ii ka a fō ko: «A ka doilu kisi kōrōman. Ni Alla la mōō Nenematōmōnin de a ri, a ye a jere kisi sisen.» **36** Keledenlu fanan ka Isa lafeya, ka a sō rēsēnji kumunni rō. **37** Ii ka a fō a ye ko: «Ni Yahudiyaailu la mansa le i ri, i ye i jere kisi.» **38** Sebēli do tere ye walan kan Isa kun dō. A sebēni wo ka a fō ko: «Yahudiyaailu la mansa le jin di.» **39** Kojuukela menilu gbōngbōnni Isa dafe, wo kelen fanan ka Isa lafeya. A ka a fō ko: «I tē Mōō Nenematōmōnin di wa? I jere kisi ka an fanan kisi.» **40** Kōni a dūjōō cēe jamanda a ma ka a jabi: «I tē silan Alla ye wa? I ma a lōn ko an bēe gbōngbōnni. **41** Andeilu ka kan ka tōrōya jin sōrōn, baa an ka kojuu mēn ke, wo sara le wo ri. Kōni ale ma kojuu si kē.» **42** A ka a fō Isa ye ko: «Isa, i wa don i la mansaya la, i ye i hankili to n dō.» **43** Isa ka a jabi: «N di tupa fō i ye. Bi jere i ri ke n dafe harijeene.» **44** Midi waati seni, dibi donda jamana fan bēe rō. A tora ten haan ka lansara waati magben. **45** Baa, tele ma bō fewu! Allabatobonba tēetēe faanin farara a tema. **46** Isa ka a kan nabō, wo rō, ko: «N Fa, n da n nii don i bolo.» A banni wo fōla, a ka a nii bila. **47** Rōmu keleden kuntii ka ko wo bēe yenni tuma mēn na a ka Alla tando ka a fō: «Tupa ka fisa: cēe jin telenni tere!» **48** Menilu

lōni tere ye ka wo bēe lakōrōsi, ka ban ka ii sisi magbasi nimisali ni jusu makasi rō, ka i kōse so kōndō. **49** Kōni muso menilu tun da to Isa kō kēbi a bō waati Kalile, a ni a lōnba tōilu bēe, ii bēe tora yōrō jan ka wo bēe mafenē. **50** Nba, cēe do tere ye mēn tōō ko Yusufu. A bōni Arimate, so mēn ye Jude mara rō. Mōō juma le tere a ri, a ni mōō telenni. A jii lani Alla la Mansaya la. A tere ye Yahudiyaailu la jēmōō dēkuru rō, kōni dēkuru wo tun ka mēn natēe ka mēn ke Isa la, wo ma diya a ye. **52** A wara Pilate mapininka Isa su la ko rō. **53** Yusufu wara Isa su lajii ka bō gbōngbōnjiri kan a ka a kansanke ka wa a don kaburu rō. Kaburu wo le senni farakolo rō ikomin falan. Su si tun ma la wo kōndō fōlō. **54** Nōjō lon jarasii lon de tere. Ni tele bera Nōjō lon di bō. **55** Muso menilu tere ye Isa kō kēbi a bō tuma Kalile mara rō, wōilu bilara Yusufu kō ka wa su don diya. Wo bolo ma, ii ka kaburu yen, ka Isa su don ja fanan yen. **56** Ii ka i kōse so kōndō. Ii ka tulu suman duman ni latikolon daben Isa su ye, ka ban ka i jōjōn. Ka ben sariya ma, ii ma baara si ke Nōjō lon.

24 Nōjō lon taminni, Lahadi sōōma dala jona, muso wōilu ka tulu suman duman ni latikolon ta ka wa kaburu da la. **2** Ii seni kaburu da la, kabakurun ba mēn lani tere kaburu da la ka da tuun, wo ra makurukuru ka bō ye. **3** Wo rō, ii donda kaburu kōndō, kōni ii ma Maari Isa su tēren ye. **4** Ka ii to wo kōndafilī rō, ii ka cēe fila yen, faanin gbē mēlēmēlenna tere ye menilu kan na. **5** Musoilu silanda kojuuya, ka ii jakōrō ben duu ma. Cēe fila wo ka a fō ii ye ko: «Nfenna ai ye mōō jēnema jininna suilu tema? **6** A tē yan. A ra wuli ka bō saya rō. A ka mēn fō ai ye Kalile mara rō, ai kana jina wo la. **7** Wo tuma a ka a fō ai ye ko: «A fere tē fō Mōō Dence ye don kojuukelailu bolo. Ii ri a ta ka a gbōngbōn jiri kan ka a faa. Tele fila a sawana, a ri lawuli iko tuun.» **8** Wo ka musoilu hankili lajii Isa la kuma rō. **9** Ii ka i bori ka wa wo ja bēe fō talibidenba tan ni kelen ye, a ni ii dēkuru tōilu bēe. **10** Mariyamu Makidalaka, ni Yahani, ni Yakuba na Mariyamu, a ni ii dafōjōōnilu le tere, menilu bōra kaburu da la ka wa danteeli ke talibidenbailu ye. **11** Kōni talibidenbailu ma danteeli wo jate. Ii ma la a la fewu. **12** Hali wo, Piyyeri wulira ka i bori ka wa kaburu da la. A se mēn kēni ye, a ka i majii ka kaburu kōndō mafenē. A ma foyi yen

a kondo fɔ kansanke gbansan. A kɔndafilini ka i kɔse so kondo. **13** Nba, wo lon kelen na, karanden fila bɔra Jerusalemu ka wa so do la, men tɔɔ ko Emayusi. Wo so ni Jerusalemu te ri kilo tan ni kelen jɔɔn bɔ. **14** Ko menilu keni, ii tere ye barola woilu kan. **15** Ka ii to barola, Isa nara ka i madon ii la. A ni ii wara i jɔɔn fe. **16** Ii ka Isa yen ii ja la, kɔni ii fili yara a ma. **17** Isa ka ii mapininka ko: «Ai tere ye barola nfen de kan?» Ii ka i lo, ii fila nii lafinni ii ma. **18** Men tɔɔ ko Kilopasi, wo ka Isa jabi: «Ile kelen de londanyala Jerusalemu yan men i ma a lon ko men ye taminna yan tele jin do?» **19** Isa ka ii mapininka ko: «Ko su juman de wo ri?» Ii ka a jabi: «Ko men kera Isa Nasaretika la. A la kuma ni a la kewaliilu yirakara an na ko Alla la nabi barakani le ale ri, Alla jana a ni mɔɔ bee jana. **20** Sarakalasela kuntiilu ni an na jamana jemɔɔilu ka a mira. Ii wara a ri Rɔmu faama cee ma ko a ye a faa. Wo rɔ, ii ka a gbɔngbɔn jiri kan ka a faa. **21** An jii tere ye a ka a fɔ ko ale ri Isirayelikailu kunka, kɔni ii ra a faa. A faa tele sawanan de bi ri. **22** An na dekuru muso doilu nara kuma do fɔ an ye. Wo ka an kɔndafilini kosebe. Ii ka a fɔ an jana ko ii wara kaburu da la bi sɔɔma jona, **23** kɔni ii ma a su teren kaburu kondo. Ii ka i kɔse ka a fɔ an ye ko ii ka meleka doilu yen, menilu ka a fɔ ii jana ko Isa jenema le. **24** Wo le ka a ke, an dafɔjɔɔ doilu bɔra ye ka wa wo lakɔɔsi. Ii wara kaburu da la ka a bee teren ikomin musoilu ka a fɔ ja men. Kɔni ii ma Isa jere yen.» **25** Isa ka ii jabi: «Ai hankilitanilu! Nabijumailu ka menilu fɔ, ai te lala woilu la jona de! **26** Ni wo te, nabiilu ka a fɔ ko Mɔɔ Nenematɔmɔnin di tɔɔya sɔɔn ten, ka ban ka don a la gbiliya jere jere rɔ. Kuma wo ma kan ka kanbali wa?» **27** Wo rɔ, fen fen sebeni a jere la ko rɔ Alla la kuma rɔ, ka damira Nabi Musa la sariya rɔ haan ka na se nabi tɔilu bee la sebelilu ma, a ka wo bee kɔɔ fɔ ii ye. **28** Ii ka so magben tuma men, Isa ka a jere ke taminbato ri. **29** Kɔni ii ka a madiya kosebe, ka a fɔ a ye ko: «I jaandi, i ye to an fe yan. Su kɔɔ le, dibi ri don sisen.» Wo rɔ, a ni ii donda so kondo i jɔɔn fe. **30** Damunin waati seni, ii bee ka i sii dɔɔnnin kanma. Isa ka buru ta ka baraka bila Alla ye, ka a rakadikadi ii bee tema. **31** Waati kelen wo la, karanden fila bee ja lakara ka a lon ko london cee wo ye Isa le ri. Kɔni Isa tununda ii ma kelen di. **32** Ii fila ka i jɔɔn mapininka ko: «A ka Alla la kuma fɔ an ye sila kan tuma men, an jusu

ma bɔ wa?» **33** Ii fila wulira kelendi ka i kɔse Jerusalemu. Ii se men keni ye, ii ka talibidenba tan ni kelen ni talibidenba tɔilu ladennin teren yɔɔ kelen. **34** Ii bee ladennin ka a fɔ mɔɔ fila wo ye ko: «Tɔɔ jere jere le. An Maari ra wuli ka bɔ saya rɔ. Simɔn jere ra a yen.» **35** Wo rɔ, wo fila ka ii ta fanan fɔ. Ii benda Isa ri sila la ja men ma, a ni ii ka Isa lon ja men buru rafara waati, ii ka wo bee dantee jama jana. **36** Ka ii to kuma wo kan, Isa bɔra gbe rɔ ii tema. A ka a fɔ ko: «Alla ye ai jususuma.» **37** Ii bee barara ka silan kojuuya, baa ii tere ye a jatela su jiya kɔɔ le ri. **38** Isa ka a fɔ ii ye ko: «Ai silanni nfenna? Ai sikani nfenna? **39** «Ai ye i madon n na ka n boloilu mafene, a ni n senilu. Nde jere le fasayi! Ai ye ai bolo maa n na. Sobo ni kolo ye n na jɔ! Ni su jiya kɔɔ le, ai ri bu ni kolo yen wo la wa?» **40** Wo rɔ, a ka a boloilu ni a senilu yiraka ii la. **41** Wo kera sewa ko ba ri, kɔni ii kabannakoyani tere kojuuya, haan ka ii kɔndafilini. Sika tere ye ii rɔ butun. Ka ii to miriya wo rɔ, Isa ka a fɔ ii ye ko: «Damunin fen te ai bolo yan wa?» **42** Ii ka jee janinni do ta ka di a ma. **43** A ka a ta ka a dɔɔn ii bee jana. **44** Wo kɔ, a ka a fɔ ii ye ko: «Waati taminni, n tere ye a fɔla ai ye ko fen fen sebeni n na ko rɔ, wo bee ri dafa. Menilu sebeni Nabi Musa la sariya rɔ, a ni menilu sebeni nabi tɔilu la kuma rɔ, a ni menilu sebeni Jaburi kitaburɔ, woilu bee ri dafa fewu.» **45** Wo rɔ, a ka hankili di ii ma, sa ii ri se ka Alla la kuma jayen. **46** A ka a fɔ ii ye iko tuun ko: «A sebeni Alla la kuma rɔ ko Mɔɔ Nenematɔmɔnin di jakankata ka faa. Kɔni a faa tele sawana, a ri wuli iko tuun. **47** A ri fɔ mɔɔilu bee ye Mɔɔ Nenematɔmɔnin tɔɔ rɔ ko ii ye tubi, kosa Alla ri ii makoto. A kibaro ri bo Jerusalemu yan ka jensen jamana bee rɔ. **48** Ai ri ko woilu sereilu ri. **49** N Fa ka lahidi men sidi ai ye, n di wo dafa lana ai ma. Wo rɔ, ai kana bo Jerusalemu so kondo fɔ sebaya wo wa bɔ sanfe ka jii ai kan.» **50** Wo kɔ, a wara ii malɔ Betani so fan fe. A ka a bolo fila kɔɔta ka duwawu ke ii ye. **51** Ka a to duwawu la, a kɔɔtara ka bɔ ii tema ka wa sankolo rɔ. **52** Ii ka a bato, ka ban ka ii kɔse Jerusalemu sewa ba rɔ. **53** Nba, ii tere ye wala Allabatobonba jin kondo tuma bee ka to Alla batola.

John

1 A damira, Kuma tere ye. Kuma ni Alla tere ye i jɔɔn fe. Kuma wo ye Alla le ri. **2** Keɓi fɔɔfɔɔ Kuma ni Alla ye i jɔɔn fe. **3** Alla ka fen bee dan Kuma de la. Fen bee men danda, a ma foyi dan Kuma ko ma. **4** Ale le jenemaya ri. Jenemaya ye kenebɔlan de ri adamaden bee ma. **5** Kenebɔlan bora dibi ro, koni dibi wo ma se a ma. **6** Alla ka cee kelen nana men too ko Yuhana men ye moo sunna ji ro. **7** A nara ka ke sere ri, ka kenebɔlan wo ko fo mooilu ye, sa mooilu bee ri lemeniya kenebɔlan wo ma a la kumailu sababu la. **8** A tere te kenebɔlan wo ri, koni a nara kenebɔlan wo sereyala. **9** Kene wo tere ye kenebɔlan bere bere le ri, men ye kene bola adamaden bee ye. Ale nani tere dunuya ro. **10** Nba, Kuma wo tere ye dunuya ro. Alla ka dunuya dan Kuma wo le la, koni dunuya ma a lon. **11** Kuma wo nara a la jama le kanma, koni a la jamana mooilu ma ii son wo ma. **12** Koni moo menilu sonda a ma, menilu konin lemeniyara a ma, a ka se di woilu bee ma ka ke Alla denilu ri. **13** Ii ma ke Alla denilu ri ikomin muso ye den soronna jia men ma. Ii ma ke Alla denilu ri ka a masoron cee do ye a fe a muso ye den soron, wala ka a masoron muso loo tere ye cee do la, wala cee loo tere ye muso do la. Alla jere le ka ii ke a denilu ri. **14** Nba, Kuma wo kera adamaden di ka na i sii an tema. An ka a la nooro yen, Dence kelen men kelen pe boni Fa Alla ro. Nooro wo le a kan, a ni jumaya ba a ni tujia. **15** Nba, Yaya ka sereya bo a la ko ro ka a kan nabo ko: «N kan tere ye men ma ko: «Men nato n ko, ale le jin di. A ka bon n di, ka a masoron a tere ye ye ka a teren n ma soron folo.»» **16** Nba, an bee ra do soron a la jumaya ba ro. Baa a ra jumaya ke an ye, ka do la a kan tuma bee. **17** Alla ka sariya men di an ma, ka fara Nabi Musa la, koni a ka a jumaya ba a ni a tujia di an ma ka fara Isa Nenematomonin na. **18** Moo si ma Alla yen a jia la folo habadan, koni men kelen pe boni Alla ro, wo men fanan ye Alla ri, ale le ka an nalonna Alla la ko la. A ye Fa Alla torofe tuma bee. **19** Nba, Yahudiya la kuntii men ye Jerusalemu, woilu ka ii la sarakalaselailu a ni Lebi bonsonilu lawa, tuma men na, ko ii ye Yaya majininka ko: «Yon de ile ri?» Yaya la sereya le jin di. **20** Yaya ma a soso, koni a ka a fo ka a gbe ii ye ka ii jabi: «Nde te Nenematomonin di.»

21 Wo ro, ii ka a majininka ko: «Nba, a kenin di? I ye Nabi Eli le ri wa?» A ka a fo ko: «Nde te Nabi Eli ri.» Ii ka a majininka iko tuunni ko: «Alla la nabi men ko foni, ile le wo ri wa?» A ka a fo ko: «Een de.» **22** Wo ro ii ka a fo ko: «Yon de i ri? An ye wa jabili kelen don mooilu bolo menilu ka an nana i ma. I ye nfen folo i jere la ko ro?» **23** Yaya ka ii jabi: «N ye moakan, men ye bola wula kondo ko: «Ai ye sila latelen, Maari ri taama men kan.» Ikomin Nabi Esayi kumara jia men kitabu kondo.» **24** Mooilu men ka ii kelaya woilu tere ye Farisilu le ri. **25** Wo ka jininkali kelen di a ma: «I ko i te Moo Nenematomonin di. Nabi Eli te i ri. I te nabi fanan di men ko foni. Wo ro, nfenna i ye mooilu sunna ji ro.» **26** Yaya ka ii jabi: «Nde ye mooilu sunna ji ro. Koni moo do ye ai tema yan ai ma a lon, **27** wo nato n ko ma, hali ka a la sanbara julul fulen ka a bo a sen do, wo ka bon nde ma.» **28** Ko wo bee taminda Betani so kondo a ni Juriden Ba telebo ro, Yaya tere ye mooilu sunna ji ro yoro men do. **29** Lon wo taminnin, Yaya ka Isa natola yen, tuma men na, a ka a fo ko: «Ai jia lo! Alla la Saa bulan de, men ye julumun bola dunuya ma. **30** N tere ye kumala jin de la ko ro. N ka a fo ai ye ko: «Men nato n ko, ale le jin di. A ka bon n di, ka a masoron a tere ye ye ka a teren n ma soron folo» **31** Nde ma a lon, koni nde nani ka na mooilu sun ji ro kosa a ri yiraka Isirayelikailu la.» **32** Nba, Yaya ka sereya bo ko: «N ka Alla la Nii Seniman yen, men bola sankolo ro. A keni ikomin kanba. A jiira ka i sii Isa kan ka a to a kan. **33** N jere tun ma a lon folo ko ale le, koni men ka n kelaya ko n ye na mooilu sun ji ro, wo le ka a fo n ye ko: «I wa Nii Seniman jiitola yen moo men kan ka to a kan, wo le keto Nii Seniman najiila mooilu ma.» **34** Nde ka a yen. N ye sereya le ri cee la ko ro. A ye Alla Dence le ri.» **35** Lon wo taminnin ko ro, Yaya ni a la karanden fila lani tere. **36** Yaya ka Isa tamintola yen, ka a fo ko: «Ai ye ai jia lo Alla la Saa bulan na.» **37** Yaya la karanden fila ka kuma wo lamen tuma men na, ii bilara Isa kofe. **38** Isa ka a jia lase a ko ma ka Yaya la karanden fila wo yen men tere bilani a kofe. A ka ii majininka ko: «Ai ye nfen de ko.» Ii ka a jabi: «Rabi, i siini mi?» Rabi koro ye le Heburu kan do ko karanmoo. **39** Isa ka ii jabi: «Ai ye na. Ai ri wo yen.» Ii nara, ii ka Isa sii yoro yen. Ii tora a torofe haan wura dafe. Ka a teren tele tala a ra tamin haan wura tele waati. **40** Moo fila woilu tema, menilu ka Yaya la kuma lamen, ka

ii bila Isa kofe, do tɔɔ le ko Andere. Andere ka a korɔce Simɔn Piyeri le jinin. **41** A ka a yen waati men na, a ka dantɛli wo bɛɛ ke a korɔ Simɔn yɛ. A ka a fɔ a yɛ ko: «An da Mɔɔ Suwandinin yen, men korɔ yɛ ko Mɔɔ Nenematɔmonin.» **42** Andere wara a korɔce ri Isa ma. Isa ka Simɔn mafene bere bere ke. A ka a fɔ a yɛ ko: «Ile le Simɔn di, Yuhana dence. I ri i kili le butun ko Sefasi, men korɔ yɛ Piyeri.» **43** Wo lon taminnin, Isa ye a fɛ ka wa Kalile. A ka Filipe yen ka a fɔ a yɛ ko: «Bila n kofe.» **44** Filipe wo ye Betisayidaka le ri. Betisayida fanan ye Andere ni Simɔn na so le ri. **45** Awa, Filipe ka Natanayeli yen, ka a fɔ a yɛ ko: «Nabi Musa la sariya sebera, a ni nabiilu sebera men na ko rɔ, an da wo yen. Isa Nasaretika le ri, Yusufu dence.» **46** Natanayeli ka a fɔ Filipe yɛ ko: «Nasareti ri se fen do labɔla men ka jii?» Filipe ka a jabi: «Na, i ri a yen.» **47** Isa ka Natanayeli natola yen a ma ka a fɔ a ma ko: «Isirayelika bere bere le jin di, tɔɔli si te a la ko rɔ.» **48** Natanayeli ka Isa mapininka ko: «I ka a lon de ko yon de n di?» Isa ka a jabi: «Yani Filipe ye i kili waati men, n ka i yen toroju le la.» **49** Natanayeli ka a fɔ a yɛ ko: «Karanmɔɔ, i ye Alla la Den de ri. I ye Isirayeli mansa le ri!» **50** Isa ka a jabi: «N ka a fɔ i yɛ ko n ka i siini yen toroju korɔ. I ra lemeniya wo le kosɔn wa? Nba, i ri koiilu yen, menilu ka bon wo ri paaɔn.» **51** Isa ka do la kuma wo kan ka a fɔ ko: «Ɖɔn. N ye tɔɔna le fɔla ii ye: lon do natɔ, ai bɛɛ ri sankolo dalakani yen, ka Alla la melekailu yen jiini ka yele kela Mɔɔ Dence ma.»

2 Nba, a tele sawanan lon, kɔɔɔmalɔ kɛra Kana so kɔndɔ Kalile mara rɔ. Isa na tɛɛ ye. **2** Isa a ni a karandenilu fanan kilini tɛɛ kɔɔɔmalɔ rɔ. **3** A sera waati do ma resenji banda fewu. Isa na ka a fɔ a yɛ ko: «Resenji ra ban fewu.» **4** Isa ka a jabi: «N na, nfen ye nde ni ile tema? N na waati ma se fɔlɔ.» **5** A na ka a fɔ baaradenilu yɛ ko: «A ye men fɔla ai yɛ, ai ye wo ke.» **6** Jundaa kabalaman belebele ba wɔɔɔ tɛɛ ye ii bolo ye, mɔɔ ri se litiri biseyin haan litiri kɛmɛ ni a kɔɔɔn kɛla a kɔndɔ. Woilu ye ii bolo ka ii seninya men benni ii la namun ma. **7** Isa ka a fɔ baaradenilu yɛ ko: «Ai ye jundaa lafa ji la.» Baaradenilu ka jundaa lafa haan a da la. **8** Wo kɔ rɔ, Isa ka a fɔ ii yɛ ko: «Ii ye ji jin ta ka wa a ri dɔɔnninta ko janabɔla kunnasiiba ma sisen.» Baaradenilu ka wo ke. **9** Damununta ko janabɔla kunnasiiba a ka ji wo nene, ji men

yelemanda ka ke resenji ri. A ma a lon resenji boni fan si, kɔni baaraden menilu ka ji ta jundaa kɔndɔ, woilu ka a lon. A ka kɔɔɔce kili, **10** ka a fɔ a yɛ ko: «Mɔɔ wa ke resenji ratallanna mɔɔilu la, a ye resenji jumajuma fɔlɔ le ratallanna ii la. Ii ja wa laminin minin tuma men na, a ri resenji gberɛ ratallan ii la, men duman tɛ kɔsɛɛ. Kɔni ile ra resenji jumajuma lamara fɔɔ sisen!» **11** Nba, Isa la tɔɔmasere kabannako fɔlɔ le wo ri, a ka men ke Kana so kɔndɔ Kalile mara rɔ. Isa ka a la nɔɔɔ yiraka tende. Wo kɛra sababu ri, a la karandenilu lara a la. **12** Wo taminnin korɔ, a wara Kaperinahumu so kɔndɔ, a ni a na a ni a dɔɔɔcɛilu a ni a la karandenilu. Ii tora ye ka tele dando ke ye. **13** Nba, Yahudiya ilu la Taminkunna Sali tun da sudunya. Wo rɔ, Isa wara Jerusalemu. **14** A donda Allabatobonba jin kɔndɔ ka julailu tɛɛn ye, menilu tɛɛ ye nisiilu ni saailu ni sokɔndɔ kanbailu ferɛla. A ka wɔdifalonnailu siini tɛɛn ii la tabailu kɔfɛ fanan. **15** Nba, Isa ka fojulu ke bonsan di, ka mɔɔilu labɔ Allabatobonba jin kɔndɔ a ni ii la nisi ni ii la saa, ka wɔdifalonnailu la wodi gbanan dawuya duu ma, ka ii la tabali labe. **16** A ka a fɔ kanba majiralailu fanan yɛ ko: «Ai ye kanbailu labɔ yan! Ai kana n Fa la bon ke julaya bon de.» **17** Isa la karandenilu hankili bilara sebeli kuma wo rɔ ko: «I la bon na ko gbɛleman n ma a ja jɛɛ jɛɛ ma.» **18** Nba, Yahudiya ilu la jɛmɔɔilu ka Isa mapininka ko: «I ra ko menilu ke jin, i ri tɔɔmasere kabannakoma su jumam ke ka a yiraka an na ko jin ke saratii ye i bolo?» **19** Isa ka ii jabi: «Ai ye Allabatobonba jin tipan, yani tele sawanan n di a lawuli.» **20** Yahudiya jɛmɔɔilu ka a fɔ a yɛ ko: «An ka Allabatobonba lɔ san binaanin ni san wɔɔɔ le korɔ. I ri se a lɔla tele sawa korɔ wa?» **21** Kɔni Isa kan tɛɛ ye Allabatobonba men ma, a tɛɛ ye wo fɔla a farikolo le ma. **22** Wo le ka a ke, Isa ka i wuli sayabɔilu tema, a la karandenilu hankili bilara a la kuma wo rɔ. Ii lara kuma fanan na men sebeni Alla la kitabu kɔndɔ, a ni ii lara Isa la kuma fannan na. **23** Isa ka Taminkunna Sali ke Jerusalemu so kɔndɔ. Mɔɔilu ka a la tɔɔmasere kabannakoilu yen, wo rɔ mɔɔ siyaman ba lara a la. **24** Kɔni Isa ma la mɔɔ woilu la baa a ka adamaden bɛɛ lon. **25** A mako ma ke mɔɔ la sereyala, baa a ka a lon men ye adamaden sɔnɔmɛ rɔ.

3 Nba, Farisi cee do tere ye ye, a too ko Nikodemu. Yahudiyailu la nemoo do le tere a ri. **2** A nara ka Isa yen su tun da ko: a ka a fo ko: «Rabi, an ka a lon ko Alla le ka i kelaya an ma, ka na an karan. Moo si ti se wo kabannako toomasereilu jooon kela ni Alla te a fe.» **3** Isa ka a jabi: «N ye tujna le fola i ye: ni moo men ma soron kokura, wo tii ti se Alla la mansaya yenna.» **4** Nikodemu ka a fo Isa ye ko: «Moo ri se soronna cemobaya ro ka a kose a na konon ro ka soron sija fila wa?» **5** Isa ka a jabi: «N ye tujna le fola i ye: moo si ti se donna Alla la mansaya ro ni a ma soron ji ro a ni nii ro. **6** Men boni faribanku ro wo ye faribanku le ri, men boni Nii Seniman do, wo ye nii le ri. **7** I kana kabannakoya baa n da fo ko: «moo ka kan ka soron kokura.» **8** Fojori a fili ikomin a duman ye jna men. I ri a mankan men, koni i ma a lon a ye bola fan si, i ma a lon a wala fan si. A ye wo jna le mooilu fanan ye men bee soronni Nii Seniman do.» **9** Awa Nikodemu ka Isa majininka ko: «Ko wo ye sela kela di?» **10** Isa ka a jabi: «I ye karanmoo le ri Isirayelika ye, koni i ma wo lon wa?» **11** N ye tujna le fola i ye: an ka men lon, an ye wo le fola. An da men yen, an ye wo le sereya bola. Koni ai ti son an na sereya ma. **12** Ni n ka dunuja koilu fo ai ye, koni ai ma la woilu la. A ye di wo ro, ni n ka sankolo koilu fo ai ye, ai ri la woilu la di?» **13** Moo si ma don harijeene ro foo Moo Dence, men jiini ka bo harijeene ro. **14** Nba, waati taminnin, Musa ka duuma sa munuja layele jiri la wula kondon ja men ma, Moo Dence fanan ka kan ka layele wo jna le ma, **15** kosa moo si wa lemeniya a ma, wo ri jenemaya banbali soron.» (aiōnios g166) **16** Baa, Alla ka dunuja mooilu kanin kosebe, wo ro, a ka a Dence kelen pe di, kosa moo si wa lemeniya a ma wo kana halaki, koni a ri jenemaya banbali soron. (aiōnios g166) **17** Wo ro Alla ma a Dence lana ka kiti be dunuja kan, koni ka a kisi a la baraka ro. **18** «Moo si wa lemeniya Dence ma, wo ti jalakila, koni moo men ma lemeniya wo tun da jalaki, baa a ma lemeniya Alla Dence kelen too ma. **19** Kenya ra na dunuja ro, koni dibi duman adamaden ye ka tamin keneya la, ka a masoron ii kewaliilu juuman. Kiti beni ii kan men koson, wo le wo ri. **20** Baa moo si ye kojuu kela, kene wo ma di a ye fewu. A ti son donna kene wo ro, baa a te a fe a kewaliilu ye bila gbe ro. **21** Koni men ye taamala ka ben Alla la tujna ma, wo le ye nala keneya ma, kosa mooilu ri a yen gbe ro ko wo tii ra ko men ke, a ra wo ke Alla la

demennin de ro.» **22** Waati wo taminnin ko ro, Isa ni a la karanden wara Jude mara ro. Ii ka waati dando ke ye ka mooilu sun ji ro. **23** Wo ka a teren Yaya ye mooilu sunna ji ro Enon men ye Salimu torofe. Yoro wo ye jiman diya ba le ri. Mooilu nara a ma ka ii sun ji ro. **24** Wo waati ro, Yaya tere ma bila kaso la folo. **25** Awa, lon do ro, sosoli do wulira Yaya la karanden doilu ni Yahudiya do tema. Sosoli wo tere ye dina seniyali landa le kan. **26** Ii nara Yaya teren ka a fo ko: «Rabi, i kera men na sereya ri, Juriden Ba koma, a ye mooilu sunna ji ro. Sisen bee ra iwa a kofe.» **27** Yaya ka ii jabi: «Moo si ti se fen soronna a jere ye ni Alla ma di men ma. **28** Aile men ye yan, ai ri ke n na sereya ri ko n ka kuma wo fo ko: «Moo Nenematomnonin te n di», koni «n ye moo le ri men na nani a jefee.» **29** Kojomuso ye men bolo wo le furuce ri, koni cee dupoo men loni ko ma, a tolo ye a kan na. A wa furuce kan men tuma men na a ri sewa bake. Wo ro, n sewani ka jaalen ka dafa. **30** Wo ro Isa la ko ka kan ka bonya ka tamin n na ko la, n na ko ka kan ka a majii bake. **31** «Men nani ka bo sankolo ro wo ye bee kun na. Men nani ka bo dunuja ro wo ye dunuja ta le ri. Wo ye dunuja koilu le fola, koni men nani ka bo sankolo ro wo ye fen bee kun na. **32** A ka men yen a ni a ka men men a ye wo sereya le bola, koni moo te son a la sereya ro. **33** Men ka i son a la sereya ma wo ye a yirakala ko Alla ye tujna le fola. **34** Baa Alla ka men nana wo ye Alla la kuma le fola, baa Alla ye Nii Seniman dila a ma fewu. **35** Fa Alla ye a Dence kaninna. A ka fen bee don Dence bolo. **36** Men wa lemeniya Dence ma wo ri jenemaya banbali soron. Men wa a ban lemeniyala Dence ma wo ti jenemaya banbali soronna, koni Alla la mone ri to a ma fewu.» (aiōnios g166)

4 Farisilu ka a men ko Isa ye karandenilu soronna ka tamin Yaya kan, ko a ye karandenilu sunna ji ro ka tamin Yaya kan fanan. **2** (Koni Isa jere te mooilu sunna ji ro; a la karandenilu le ye mooilu sunna ji ro.) **3** Isa keni wo kalema, a bora Jude mara ro, ka a kose Kalile. **4** A taatola Kalile, a ka kan ka Samari mara ratce. **5** A sera Samari so do kondon, so wo too le Sikari. A tere ye Yakuba la sene torofe, a ka men di a dence Yusufu ma. **6** Awa, yoro wo ro Yakuba la kolon ye ye. Isa a tere ra kori taama ma. A ka i sii kolon da la, tele tala waati. **7** Samarika muso do nara ji ta diya. Isa ka a fo a ye ko: «N

so ji ro n ni n min.» 8 (A la karandenilu tun da wa so kondo dɔnninta santa jinin diya.) 9 Samarika muso ka a fo Isa ye ko: «Nfenna ile, Yahudiya cee, ri n majininka ko n ye i so ji ro, nde men ye Samarika muso ri?» A damira ye men di Yahudiyaailu ni Samarikaailu mako te i jɔɔn na. 10 Isa ka a jabi: «Ni i ka Alla la sanba lon a ni men ye a folo i ye ko: «n so ji ro n ni n min, » ile tun da a majininka, a ni a tun da ji don i bolo, jenemaya ji konin.» 11 Muso ka a fo: «N maari, jilafe si te i bolo ka ji ta men na kolon kondo, baa kolon a ra jiini ba le. Ji men ye jenemaya dila moo ma, wo soronna mi? 12 Ile, i ka bon ka tamin an benba Yakuba la, an buruju men ka kolon jin di an ma? A ni a denceilu a ni a kolofenilu wo tere ye ji minna kolon ji jin de la.» 13 Isa ka a jabi: «Ni moo ka imin ji jin na, ji loo a ri a mira fanan, 14 koni n ye ji men dila, ni moo moo ka wo ji min, ji loo te wo tii mira butun fewu. Baa ji wo di ke ikomin tenke a kondo ka jenemaya banbali di a ma.» (aiɔn g165, aiɔnios g166) 15 Muso ka a fo a ye ko: «Maari, ji wo di n ma. Wo wa ke ji loo te n fanan mira. N mako ti bilala kolon ji jin na butun.» 16 Isa ka a fo a ye ko: «I ye wa i furuce kili ka na yan sisen.» 17 Muso ka a jabi: «Furuce ti n bolo.» Isa ka a fo a ye: «I jo ye a ro ka a fo ko: «Furuce ti n bolo.» 18 A damira ye men di i ra furuce moo loolu soron. Cee men ye i bolo sisen, i la cee te wo ri. I ka tupa le fo.» 19 Awa, muso ka a fo: «N maari, n da a jayen ko i ye nabi le ri. 20 Ande Samarikaailu, an burujiulu ka Alla bato koyinke jin kan. Koni aile Yahudiyaailu ka a fo ko a fere te fo mooilu ye Alla bato Jerusalemu le. A ye di wo ro?» 21 Isa ka a fo a ye ko: «Ai ye la nde la, waati nato ai ti Fa batola koyinke jin na, wala Jerusalemu. 22 Aile Samarikaailu, ai ye fen batola ai ma fen men lon. Andeilu, Yahudiyaailu, an ye fen de batola, an ka fen wo lon, ka a masoron kisi ko boni Yahudiyaailu le ro. 23 Awa, waati nato konin, a ra se an ma, Alla batola bere bere ri Fa bato a sonome juma la a ni tupa la, baa Fa ye moo wo jininna men di ke a batola bere bere ri. 24 Alla ye Nii de ri, a ni bee men ye a batola ka kan ka a bato sonome juma la a ni tupa la.» 25 Muso ka a fo Isa ye ko: «N ka a lon ko Moo Suwandinin a nato, men ye kilila Moo Nenematomonin. A wa na, a ri a bee jafu an ye.» 26 Isa ka a jabi: «Nde men kumala i ye men de ri.» 27 Waati wo la a la karandenilu kosetola le tere. Ii kabannakoyara ka Isa yen kumala Samarika muso ye. Koni, moo si ma a majininka ko: «I ye nfen kela wa?» Ni wo te, «Nfenna i ye kumala muso jin ye?» 28 Awa, muso ka a la jitaften bila yoro wo ro i korokoro, ka i kose so kondo. A ye taminna a folo mooilu ye ko: 29 «Ai ye na a ragbe. N da jɔɔn ben cee do la, a ka a fo n ye n da fosi ke, a ka wo bee jafu. A ye Moo Nenematomonin de ri, wo ro wa?» 30 Moo le ye bola so fan bee ro ka na Isa ma. 31 Waati wo ro, Isa la karandenilu ka a madiya ko: «Karanmoo, dɔnnin ke.» 32 Koni Isa ka a fo ii ye ko: «Damunin fen do ye n bolo ai ma men lon.» 33 Wo ro, a la karandenilu tere ye i jɔɔn majininkala ko: «Moo le nara dɔnninta di a ma wa?» 34 Isa ka a fo ii ye ko: «N balo ye men di: men ka n nana n ye wo sawo ke, fo n ye wo ke ka a ban. 35 Ai ye a folo fanan ko: «Yani karo naanin, ko suman nadan waati le wo ri, koni nde ye a folo ii ye ko: Ai la ja lo. Ai ye suman tonson mafene sene ro. Suman ka waati ra se. 36 Men ye suman kala, wo ye a sara soronna sisen. Ii men ye ladenna, woilu ri jenemaya banbali soron ten. Wo ro, sifoyila ni sumankala ri sewa i jɔɔn fe. (aiɔnios g166) 37 Nba, tupa le sanda wo ri: «Do ye foyili kela dogbere ri na sumanka ke.» 38 N da ai lana sumanka diya men ai ma a baara ke folo. Doilu ra baara ke, a ni ai ra tonɔ soron woilu la baara la.» 39 Nba, Samarika muso wo wara sereya bo sokondo mooilu ye ko: «N ka ko men ke koroman, cee wo ka wo bee fo n ye.» Wo le koson, Samarika siyaman lemeniyara Isa ma. 40 Wo le ro, Samarikaailu nara Isa teren ye tuma men na, ii ka a madiya ko a ye waati do ke ii wara. Isa sonda ka tele fila ke ii wara ye. 41 Nba, moo siyaman gbereilu lemeniyara a ma a jere la kumakan koson. 42 Ii ka a fo muso ye ko: «Folofolo an lemeniyara a ma i la kumakan de la gbansan, koni sisen an da a la kuma lamen fanan ka la a la. An lana a la ko tupa le. An ka lon ko a ye Kisiba le ri, men di se dunuja bee kisila.» 43 Tele fila taminnin ko ro Isa bora yoro wo ro ka a wa Kalile. 44 (A jere ka kuma jin sereya ko Alla la nabi te bonyanin a jere la jamana kondo.) 45 Koni ni Isa sera Kalile, Kalilekailu ra a laben kun ye. Nba ii ra wa Jerusalemu Taminkunna Sali ke diya, wo ro ii tun ka a yen Isa ka ko menilu ke. 46 Isa ka a kose Kana, Kalile mara ro. A tun ka ji yeleman so men kondo ka a ke resenji ri. Nemoo tonoman a dence ma kende Kaperinahumu so kondo. 47 Nemoo wo tere ye kuma menna ko Isa

ra na ka bɔ Jude mara rɔ ka na Kalile mara rɔ. Wo rɔ a wara ka wa Isa teren ka a madiya ko a ni na Kaperinahumu ka a dence lakendeya, ka a masorɔn a faatɔla tere. **48** Isa ka a fɔ ko: «Ai ye a fe ka tɔomasere yen, fen men ye kabannako ri. Ni wo te, ai ti lala n na.» **49** Nɛmɔɔ wo ka a fɔ ko: «N maari, na n wara, yani n dence ye faa.» **50** Isa ka a fɔ a ye ko: «Wa i wara. I dence ra kendeya.» Cee wo lara Isa la kuma la ka i kɔse. **51** A tere ye silala tuma men na a la jonilu nara a kun kɔrɔ ben. Ii ka a fɔ a ye ko: «I dence a kende le tere.» **52** Nɛmɔɔ ka ii mapininka ko: «A kendeyara waati numan?» Ii ka a jabi: «Kunun tele tala a ra tamin waati kelen jɔɔnna a fari sumara.» **53** A fa hankili bilara ko Isa ka kuma fɔ a ye waati wo le la ko: «I dence ra kendeya.» Nɛmɔɔ a lara Isa la, a ni a denbaya bee. **54** Nba, Isa ka tɔomasere kabannako filana wo ke Kalile a bɔ kɔ rɔ Jude.

5 Wo kɔ rɔ, Isa wara Jerusalemu Yahudiya la sali lon. **2** Jerusalemu dondiya yɔrɔ wo tɔɔ le ko Saa Donda, yɔrɔ wo tɔrɔfe, ji lamara diya do ye ye. Gba safa loolu fanan ye ji lamara diya tɔrɔfe. Heburuilu ye a kilila Beteseda. **3** Gba wo kɔrɔ jankarɔtoilu siyaman lani ye, ja fuyen wo, a ni menilu fari fankelen faani ma, a ni kɔrɔngbɔya jankarɔto fanan. **5** Cee do tere ye ye, men da san bisawa ni san se ke jankarɔ do rɔ. **6** Isa ka a lani yen. A ka a lon ko cee ma kende kebi waati jan. A ka a mapininka ko: «I ye a fe ka kendeya wa?» **7** A ka Isa jabi: «N maari, mɔɔ te n bolo ka n najii ji rɔ ji lamaa tuma. N wa ke wala ji ma, do ri jii ji rɔ n je.» **8** Isa ka a jabi: «I lawuli! I ni la debe ta ka i taama.» **9** I kɔrɔkɔrɔ cee kendeyara. A ka a la debe ta ka a taama. (Ko wo kera Nɔɔ lon de rɔ.) **10** Wo rɔ, Yahudiyailu la jɛmɔɔilu ka a fɔ cee ye ko: «Bi le Nɔɔ lon di! Ka a ben sariya ma, i kana i la debe ta i bolo ten.» **11** A ka ii jabi: «Men ka n nakendeya, a ka a fɔ n ye ko: «I la debe ta, ka i taama.»» **12** Mɔɔ woilu ka a mapininka ko: «Cee yon ka a fɔ i ye ko: «I la debe ta, ka i taama?»» **13** Kɔni cee men nakendeyara, wo ma a lakendeyaba tɔɔ lon. Isa tun da tunun a ma ye, baa jama tere ka siya. **14** Kɔ fe, Isa ka cee wo yen Allabatobonba kɔndo ka a fɔ a ye ko: «I ja lɔ! I ra lakendeya sisen. I ye hake ke boloka fewu, sa ko gberɛ kana i sɔron, men ka juu ka tamin jankarɔ wo kan.» **15** Cee wo bɔra ye ka wa a fɔ Yahudiyailu la jɛmɔɔilu ye ko Isa le ka

a lakendeya. **16** Wo le rɔ, ii wulira Isa tɔrɔla, baa a darini tere ko su woilu kela Nɔɔ lon. **17** Kɔni Isa ka a fɔ ii ye ko: «N Fa ye baarala, haan sisen. N fanan ye baarala.» **18** Jabili wo kɔsɔn, Yahudiyailu la jɛmɔɔilu ka ke Isa faa ja ninin di ka tamin fɔloma kan. Baa ii ka a fɔ ko a ma Nɔɔ lon bonya, ka a la wo kan fanan, a ka Alla kili ko a Fa, ka a jere rakanya Alla ma. **19** Isa ka ii jabi: «N ye tɔɔna le fɔla ai ye: Dence ti se fosi kela a jere ye. A ye Fa yenna men kela a fanan ye wo la jɔɔn kela. Fa ye men kela a Dence fanan ye wo kela. **20** Fa Dence duman a ye. A ye fen bee ja yirakala a la, a ye men kela. A ye ko bailu yirakala a la men di ai kabannakoya. **21** Baa Fa ri sayabato lawuli, ka jenemaya di ii ma ja men ma, wo ja kelen ma Dence ye a fe ka jenemaya di menilu ma, a ri wo di woilu ma. **22** Fa te mɔɔ si kiti teɛla, kɔni a ra kiti bee to a Dence bolo, **23** sa mɔɔ bee ri Dence wo bonya ikomin ii ye a Fa bonyala ja men ma. Men ma sɔn ka Dence wo bonya, wo tii te a Fa fanan bonyala, men ka Dence kelaya kɔnin.» **24** «N ye tɔɔna le fɔla ai ye: ni mɔɔ ka n na kumakan namen, ka lemeniya n kelayaba ma, wo tii ra jenemaya banbali sɔron. Kiti ti bela wo tii kan, kɔni a ra bɔ saya rɔ ka don jenemaya rɔ. (aiɔnios g166) **25** N ye tɔɔna le fɔla ai ye: waati ra se sisen sayabatoilu ri Alla la Dence la kumakan namen, a ni menilu ka a kumakan namen woilu ri to jenemaya rɔ. **26** Baa Fa wo ye jenemaya tii ri ja men ma, a ra a Dence ke jenemaya tii ri ja kelen wo ma. **27** A ka kiti tee saratii di a Dence ma, baa ale le Mɔɔ Dence ri. **28** «Wo kana ai kabannakoya a la ko wo bee rɔ. Waati ye nala, sayabato men bee ye kaburu kɔndo, wo bee ri Mɔɔ Dence kumakan namen. **29** Ii bee ri wuli ka bɔ kaburu kɔndo. Menilu ka kɔɔnuma ke, woilu ri ii wuli ka bɔ saya rɔ ka jenemaya banbali sɔron. Menilu ka kɔjuu ke, woilu ri bɔ kaburu rɔ ka wa kiti diya. Kiti ri be ii kan. **30** «N ti se fosi kela n jere ye. N Fa ye men fɔla n ye, n ye kiti teɛla ka ben wo le ma. N ye kiti wo teɛla telen de rɔ. Nba n ti ko kela men duman n jere ye, kɔni men ka n kelaya n ye wo sawo le kela. **31** Ni n ye n jere la sereya le ri, n ye men fɔla wo te jatela foyi ri. **32** Kɔni, dogbere ye n na sereya ri, n ka a lon ko a ye sereya men bola, wo ye tɔɔna le ri. **33** Ai ka kelaya lawa Yaya ma, a ni a ka men sereya ii ma, wo ye tɔɔna le ri. **34** (Nde mako sa mɔɔ la ka ke n na sereya ri, kɔni n ye wo fɔla ka ben ai la kisi ko le ma.) **35** Yaya tere ye le ikomin fitina na

melenni, ka keneya labo. Ai sonda ka sewa a la keneya waati kundunni wo la. **36** «Koni sereya ghere ye nde bolo men ka bon ka tamin Yaya ta la. Nba, baara men donda n bolo n Fa bolo ko ka a ke, n na baara wo le ye n na sereya ri. Wo le ye yirakala ko n Fa le ka n nana. **37** N Fa men ka n nana, wo fanan ye n na sereya le ri, koni ai tolo ma a la kumakan namen folo fewu. Ai na ma a jakorola yen folo fewu. **38** Ai jusukun ma son a la kuma ma, baa a ka men kelaya, ai ma lemeniya wo ma. **39** Ai ye kitabu seniman karanna ka ai miri ko ai ri jenemaya banbali soron kuma wo ro. Kitabu seniman de ye n na sereya ri, (aiōnios g166) **40** koni ai sa a fe ka na n ma ka jenemaya soron. **41** «N ti natala moailu ko menilu ye n too nuna folo, **42** koni n ka ai bee lon, ko Alla la kaninteya te ai jusu ro. **43** N da na n Fa too ro, koni ai ti sonna n damirala. Ni moo ghere nara a jere too ro, ai ri wo ramira. **44** Ka i jooon tando, wo le duman ai ye. Koni tandoli men di soron Alla kelen pe fe, ai te wo jininna. Ai ri se lemeniyala wo ro di? **45** «Ai kana imiri ko nde ri ai too la a la n Fa jakoro. Ai bee la landaja ye Musa men do, wo le ri ai too la a la. **46** Ni ai lara Musa la, ai tun di la nde fanan na, baa Musa ka n na ko sebe a la kitabu kondoo. **47** Koni Musa ka men sebe, ai ma la wo la. Awa ai ri se lala n na kumakan wo la wo ro wa?»

6 Wo taminnin ko ro, Isa wara Kalile Dala ko ma. (Do ye dala wo kilila fanan ko Tiberiyasi Dala.) **2** Jama ba tere ye a kafe, baa moo wilu ka a la toomasere kabannako yen, a ka men ke ka jankarotoilu lakendeya. **3** Isa ni a karandenilu yelera koyinke do kan ka i sii ye. **4** Yahudiya la Taminkunna sali ra sudunya. **5** Isa ka a jakorota ka jama natola yen a ma. A ka Filipe majnininka ko: «An di se buru santa soronna mi, jama ba jin di men doon?» **6** Isa ka wo fo Filipe dakorobo kan de ma. Ni wo te konin, a ka a lon a ye men kela. **7** Filipe ka a jabi: «Hali ni wodi gbanan keme fila ye an bolo, wo ti se buru sanko bola, bee ri buru kunkundun soronna men do.» **8** Isa la karanden men too ko Andere, Simon Piyeri dooce konin, wo ka a fo Isa ye ko: **9** «Kanberen do ye yan, hori burukala loolu ye a bolo a ni jee kala fila, koni wo ri se kela nfen di jama ba jin do?» **10** Isa ka a fo ko: «Jama bee lasii.» (Bin merenin siyaman ba le tere yoro wo ro.) Moailu ka i sii bin merenin do. Fo diya ii tere ri cee waa loolu bo. **11** Wo ro, Isa ka buru ta ka baraka bila

Alla ye ka a ratala jama la, bee men siini tere ye. A ka jee fanan data la ja kelen wo le ma. Moailu bee ka buru ni jee doon ka wasa. **12** Ii ka doonnin ke ka fa tuma men na, Isa ka a fo a la karandenilu ye ko: «Ai ye kunkundun to bee ta, sa foyi kana tijan.» **13** Isa la karandenilu ka hori buru to bee matomo ka a ke see tan ni fila kondoo. **14** Ii ka Isa la toomasere kabannako yen a banni men kela, moailu tere ye folo ko: «Tupa le. Alla la Nabijuma le, men na ko foni ko a nato dunuja ro.» **15** Wo ro, ikomin Isa ka a lon ko ii nala a tala fanka la le ka a ke mansa ri, a ka a mase ii la ka wa koyinke kan, a kelen pe. **16** Wura donni, Isa la karandenilu wara dala kannu. **17** Ii yelera kulun kondoo ka wa Kaperinahumu fan fe, dala fan kelen ma. Su kora, koni Isa ma na folo. **18** Fono ba ka ji wunwan bake i jooon kan. **19** Ka a teren Isa la karandenilu tere ra kilo loolu jooon ke kulun kondoo ji kan, waati wo la ii ka Isa natola yen, a ye taamala dala ji kan, ka a madon ii la kulun na. Karanden bee silanda. **20** Koni Isa ka a fo ii ye ko: «Nde le. Ai kana silan.» **21** Ii tere ye a fe ka a don ii la kulun kondoo. Wo ro sisen kulun sera ii loo diya, ii tere ye wala yoro men do. **22** Jama ba tora dala fan kelen ma. Wo duu sa gbeni, moailu ka a yen ko kulun kelen pe le wara. Ii ka a lon ko Isa ma ye le kulun kondoo a la karandenilu torafe. A la karandenilu gbansan bora. **23** Koni, kulun ghere nara men boni Tiberiyasi so kondoo. Isa ka baraka bila Alla ye ka buru di moailu ma yoro men, kulun wilu loni tere yoro wo koro ye. **24** Jama ka a jayen tuma men na ko Isa ni a la karandenilu te ye butun, ii jere donda kulun wilu kondoo ka wa Isa jinin diya Kaperinahumu. **25** Moailu wara Isa teren dala fan kelen ma ka a majnininka ko: «Karanmoo, i seni yan waati numan na?» **26** Isa ka ii jabi: «N ye tupa le folo ai ye: n ka toomasere kabannakoma menilu ke ai jakoro, ai te n majnininna wilu koson de. Ai ye n majnininna ka a masoron ai ka buru doon fo ka wasa. **27** Nba, ai kana baara ke doonninta men ye banna, koni ai ye baara doonninta men ye menna a ni men di jenemaya banbali di ai ma. Damununta wo, Moo Dence ye a dila ai ma, baa Fa Alla ka a la janoo ke a Dence kan.» (aiōnios g166) **28** Wo ro ii ka Isa majnininka ko: «An ye baara su numan de kela men duman Alla ye?» **29** Isa ka a fo ko: «Alla ka men kelaya, ai ye lemeniya wo ma. Alla ye a fe ai ye baara men ke, wo le wo ri.» **30** Awa, ii ka a fo ko: «Ile don,

i ri tóomasere kabannakoma juman de ke, sa an di wo yen ka la i la kuma la? I ri nfen de ke? **31** Wula kòndò, an burujuilu ka mana dòn, ikomin a sebeni kitabu seniman kòndò ko: «A ka dòn ninta di ii ma, men bònì sankolo rò.» **32** Isa ka a fò ii ye ko: «N ye tujà le fòla ai ye: ko Musa ma buru wo di ai ma men bònì sankolo rò, kòni n Fa le ye buru bere bere dila ai ma men bònì sankolo rò. **33** Baa Alla la buru ye men ye bòla sankolo rò ka jenemaya banbali dila dunujà ma.» **34** Wo rò ii ka a fò Isa ye ko: «Maari, buru wo di an ma waati bee.» **35** Isa ka a fò ii ye ko: «N ye jenemaya buru le ri. Ni mào men ka n na sila taama ka bila n kò, kònkò ti wo mirala habadan. Ni a lemeniyara n ma ji lòò tɛ a mirala habadan! **36** Kòni n da kuma wo fò ai ye ko ai ra n yen ai jà la hali wo rò ai ma lemeniya n ma. **37** N Fa ka mào mào di n ma, a bee ri na n ma, ni men nara n ma, n ti wo labòla koma muume. **38** Baa n ma jii ka bò sankolo rò n jere sawo ke kanma, fò n kelayaba sawo. **39** Men ka n nana wo le sawo ye jin di, ko n ti bònòla mào mào rò a ka men di n ma, kòni n di bee lawuli saya rò lon naban. **40** N Fa sawo le jin di: ko mào mào wa Dence yen ka lemeniya a ma, wo ri jenemaya banbali sòròn. Dunujà laban lon wa se, n di a lawuli saya rò.» (aiònios g166) **41** Yahudiyailu ka Isa mafò damira ka a masòròn a ka a fò ko: «N ye buru le ri men jiini ka bò sankolo rò.» **42** Ii ka a fò ko: «Yusufu dence Isa le tɛ jin di wa? An ka a fa lòn, an ka a na fanan lòn. A ri se a fòla di, ko: «n bònì sankolo rò?» **43** Isa ka ii jabi: «Ai kana dakòrò kuma si ke, i jòn tema. **44** N Fa men ka n nana, mào si ti se nala n ma fò n Fa wa a masòmòn ka a lana n ma. Nde, dunujà laban lon wa se, n di a lawuli saya rò. **45** Nabijumailu ka men sebe wo le jin di: «Alla ye adamaden bee karanna.» Mào menilu wa ii tolo malò n Fa la ka sòn a la karan ma, wo bee ri na n ma. **46** Mào si ti n Fa yenna, fò men bònì Alla jere rò. Wo ra n Fa yen. **47** «N ye tujà le fòla ai ye: mào men lemeniyani n ma, wo ra jenemaya banbali sòròn. (aiònios g166) **48** N ye jenemaya buru le ri. **49** Wula kòndò, ai burujuilu ka mana dòn ka sa. **50** Kòni, ni mào men ka buru dòn men jiini ka bò sankolo rò, wo ti faala. **51** Nde le ye buru ri, men ye jenemaya dila màoilu ma, men jiini ka bò sankolo rò. Ni mào men ka wo dòn, wo ri to jenemaya rò kadawu. N di buru men di, wo ye n jere fari sobo le ri. N di wo di, sa dunujà màoilu ri jenemaya sòròn.» (aiòn g165)

52 Wo rò Yahudiyailu ka i jòn masòsò. Ii ka a fò ko: «Cee jin di se a faribanku donna an bolo di ka a dòn?» **53** Isa ka a fò ii ye ko: «N ye tujà le fòla ai ye: ni ai ma Mào Dence faribanku dòn ka a jeli min, ai tɛ jenemaya sòrònna. **54** Ni men ka n faribanku dòn a ni ka n jeli min, jenemaya banbali ye wo bolo. Ko nde, dunujà laban wa se, ri a lawuli saya rò. (aiònios g166) **55** N faribanku ye buru bere le ri a ni n jeli ye minni fen bere le ri. **56** Ni mào men ka n fari sobo dòn a ni ka n jeli min, wo tii ri to n bolo, n di to wo tii bolo. **57** N Fa men ka n kela, a ye jenemaya rò, n fanan ye jenemaya rò n Fa wo le kosòn. Wo ye n jà kelen wo le ma, ni men ka n dòn wo ri to jenemaya rò n kosòn. **58** Buru men jiini ka bò sankolo rò, wo le jin di. A ni buru do ma fen kelen di, ai benbailu ka buru men dòn kònin. Ii ka a dòn ka sa, kòni ni mào men ka buru jin dòn, wo ye tola jenemaya banbali le rò.» (aiòn g165) **59** Isa ka kuma wo bee fò ka màoilu karan Kaperinahumu salibon de kòndò. **60** Nba, tuma wo le rò Isa la karanden siyaman tere ye kuma wo menna tuma men na, ii tere ye fòla ko: «A la kuma ka gbele ka a lamèn. Yon di se wo lalònna?» **61** Isa tere ye a kalama ko a la karandenilu ye a mafòla ii dakòrò kuma ko. A tere ye kuma men fòla, Isa ka ii mapininka kuma wo ma ko: «Kuma jin de gbani ai la wa? **62** A ye di? Ni ai ka Mào Dence yeletòla yen ka wa a bò yòrò kòrò rò don? **63** Nii de ye jenemaya dila màoilu ma, faribanku ti se foyi kela. N da kuma menilu fò ai ye, màoilu ye Alla Nii ni jenemaya sòrònna woilu le fɛ. **64** Kòni mào doilu ye ai tema yan men lemeniyani tɛ.» Nba, Isa ka a lòn kebi a damira waati ko menilu lemeniyani tɛ a ma, a ni men ye wala a janfa la. **65** Isa ka do la a la kuma kan iko tuunni ko: «Wo le kosòn, n ka a fò ai ye ko mào si tɛ se sònna n ma, ni n Fa ma wo se di a ma.» **66** Ka a teren wo lon, a la karanden siyaman ba bora a kò, ii ma bila Isa kofɛ butun. **67** Wo rò Isa kumara a la karanden mào tan ni fila ye ko: «Ai lòò ye ai la, ai fanan ye wa?» **68** Simòn Piyeri ka a jabi: «Maari, an di wa yon kò? Jenemaya banbali kumailu ye ile bolo. (aiònios g166) **69** An da lemeniya a ni an ka a lòn ko i kelen de Mào Seniman men bònì Alla rò.» **70** Isa ka a jabi: «Nde le ma ai mào tan ni fila suwandi wa? Kòni mào kelen ye ai rò, men ye Setana ta ri.» **71** Isa kan tere ye Judasi le ma, ni a ye Simòn Sikariyoti dence ri. Judasi tere ye Isa

la karanden tan ni fila do le ri, men kɛtɔ Isa janfala ka a don mɔɔ juuilu bolo.

7 Wo taminnin kɔ, Isa tɛrɛ ye mataamala Kalile yɔrɔ bɛɛ rɔ. A tɛrɛ sa a fɛ ka wa Jude ka a masɔrɔn Yahudiya jɛmɔɔilu tɛrɛ ye a fɛ ka a faa. **2** Yahudiyailu la Faaninbon sali tun da sudunya. **3** Isa dɔɔɛcilu ka kuma a ye kɔ: «I ye bɔ yan ka wa Jude mara rɔ, kosa i la karandenilu bɛɛ ri a mafɛnɛ i ye kɔ menilu kɛla. **4** Ni mɔɔ men ye a fɛ a tɔɔ ye bɔ, wo tii tɛ a la kɛwaliilu kɛla dokon dɔ. Ni i ye kɛwali bailu kɛla, i ye wa wo rɔ, ka i jɛrɛ yiraka dunuya bɛɛ la.» **5** Hali Isa dɔɔɛcilu ma lemeniya a ma. **6** Wo rɔ, Isa ka ii jabi: «Nde la waati ma se fɔlɔ. Ai kɔnin, waati bɛɛ ka jii ai ma. **7** Ai ti se gbɔyala dunuya yɛ. Nde gbɔyara dunuya yɛ ka a masɔrɔn n ye sɛrɛya bɔla kɔ ii la kɛwaliilu ka juu. **8** Ai ye wa sali rɔ. Nde ti wala sali jɛn dɔ ka a masɔrɔn nde la waati ma se fɔlɔ.» **9** Isa ban kɔ rɔ wo fɔla a dɔɔɛcilu yɛ, a tora Kalile. **10** A dɔɔɛcilu wani kɔ sali rɔ, Isa fanan wara. Kɔni a ma wa mɔɔilu jana, a ka a dokon de ka wa. **11** Sali waati wo rɔ Yahudiyailu la jɛmɔɔilu tɛrɛ ye Isa lajininna. Ii ka majininkali kɛ kɔ: «A ye mi?» **12** Jama wo rɔ mɔɔilu tɛrɛ ye i jɔɔn masɔsɔla bakɛ a la kɔ rɔ. Doilu tɛrɛ ye a fɔla kɔ: «Cɛɛ wo ka jii.» Dogbɛrɛ tɛrɛ ye a fɔla kɔ: «A ye mɔɔilu manɛenna.» **13** Kɔni mɔɔ si ma foyi fɔ Isa la kɔ rɔ gbɛ rɔ, baa ii silanni tɛrɛ Yahudiyailu la jɛmɔɔilu yɛ. **14** Sali lon tala tuma la, Isa wara Allabatobonba jin kɔndo ka wa mɔɔilu karan damira. **15** Yahudiyailu la jɛmɔɔilu kabannakoyara. Ii ka a fɔ kɔ: «Cɛɛ jɛn ka lɔnnin jɛn sɔrɔn mi ten, ka a tɛrɛn a ma karan foyi kɛ?» **16** Isa ka ii jabi: «N na karan ma bɔ n jɛrɛ rɔ. A bɔni n kelayaba le rɔ. **17** Ni mɔɔ mɛn ye a fɛ ka Alla sawo kɛ, a ri a lɔn ni n ye mɔɔilu karanna mɛn na wo bɔni Alla le rɔ, wala n ye kuma mɛn fɔla na bɔni nde le rɔ. **18** Mɔɔ mɛn ye kumala a jɛrɛ tɔɔ rɔ, wo ye a fɛ mɔɔilu ye a bɔnya, kɔni mɔɔ mɛn ye a fɛ mɔɔilu ye a kelayaba bɔnya, wo ye tɔpatii le ri. Wuya si tɛ a la kɔ rɔ. **19** Musa le ka sariya di ai ma, wo tɛ? Kɔni ai si ti sariya wo bɔnyala. Wo rɔ, nfenna ai ye n na jɛninna ka n faa?» **20** Jama ka Isa jabi: «Jina le i fɛ. Yon de ye i lajininna kɔ ka i faa?» **21** Isa ka ii jabi: «N da kabannako kɛlen pɛ le kɛ, wo rɔ ai bɛɛ ra ai kabannakoya. **22** Ai jia lɔ. Musa ka faaninta sariya fɔ ai ye. (Kɔni faaninta kɔ ma bɔ Musa rɔ. A bɔra an benbailu le rɔ.) Wo bɛɛ ni a ta, hali Nɔɔɔ lon ai ri ai dɛncɛilu la faaninta

kɛ. **23** Nɔɔɔ lon ai ri se ai dɛncɛ la faaninta kɛla kosa Musa la sariya kana tɛjan. Nde, Nɔɔɔ lon kɔndo, nde ka mɔɔ kɛlen nakɛndɛya fɛfɛ, wo sababu la ai muruntini n kanma. Nfenna kɔ rɔ? **24** Ai kana kiti tɛɛ ai jia ka mɛn dɔrɔn yɛn, kɔni ai ye kiti tɛɛ tɛlen na.» **25** Mɔɔilu do mɛn siini Jerusalemu ka a fɔ kɔ: «An na jamanatiilu ye cɛɛ mɛn najininna kɔ ka a faa, ale le jɛn di wa? **26** Ai jia lɔ! A ye kumala gbɛ rɔ, a ni mɔɔ si ti kumala ale ma. An na jamanatiilu ye a lɔnna fewu kɔ Mɔɔ Nɛnematɔmɔnin de ye wa? **27** Kɔni, cɛɛ jɛn, an ka a lɔn kɔ a ye bɔla mɛn. Mɔɔ Nɛnematɔmɔnin wa na mɔɔ si ma a lɔn a ye bɔla yɔrɔ mɛn dɔ.» **28** Nba, ka Isa to mɔɔilu karanna Allabatobonba jin kɔndo, a ka a kan ba labɔ kɔ: «Ai ka n lɔn, ai ka n bɔ yɔrɔ fanan lɔn. Tɔɔna wo rɔ. Kɔni n ma na n jɛrɛ ma. Mɛn ka n kɛlaya, wo le tɔpatii ri. Ai ma a lɔn. **29** Kɔni nde ka a lɔn, baa n bɔni ale le rɔ, a ni ale ka n kɛlaya.» **30** Awa jama wo tɛrɛ ye Isa jɛninna ka a lɔlɔ, kɔni mɔɔ si ma se ka a lɔlɔ ka a masɔrɔn a la waati tɛrɛ ma se fɔlɔ. **31** Jama ba woilu tɛma mɔɔ siyaman tɛrɛ lemeniyan a ma. Ii ka a fɔ kɔ: «Ni Mɔɔ Nɛnematɔmɔnin wa na, a ri tɔɔmasɛrɛ kabannakoilu kɛ ka tamin cɛɛ jɛn ta wa?» **32** Farisilu tɛrɛ ye mɛnna jama ye kuma mɛn fɔla Isa ma, ii dakɔrɔ. Wo rɔ, Sarakalɛsɛla kuntiilu a ni Farisilu ka Allabatobonba kɔnɔgbɛnna doilu lawa Isa mira kanma. **33** Isa ka a fɔ a ye kɔ: «N di to ai fɛ waati dando, wo wa ban mɛn ka n kɛlaya ai ma n di n kɔsɛ a ma. **34** N wa wa, ai ri n jɛnin ka kaja. Ai tɛna n yenna. Baa n di kɛ yɔrɔ mɛn dɔ, ai tɛ se wala ye.» **35** Wo rɔ, Yahudiyailu ka a majininka kɔ: «A wato mi? A wato yɔrɔ mɛn dɔ, an tɛ a tɛrɛnna yɔrɔ mɛn dɔ? A ye wala Yahudiyailu wara le mɛn ni Kirekikailu basannin i jɔɔnna wa? A ye di? A ri Kirekikailu karan wa? **36** A ka a fɔ an ye kɔ: «Ai ye n najinin kɔni ai ti n sɔrɔnna. Ai ti se wala n ye wala yɔrɔ mɛn dɔ.» A la kuma wo kɔrɔ ye nfen di?» **37** Sali lon naban, wo ye lon ba le ri. Wo lon Isa ka i wuli ka kuma ka a kan mayɛlɛ bakɛ: «Ni ji lɔɔ ye mɛn na a ye na n ma ka a min. **38** Mɛnilu lemeniyan a n ma, «ba ji le ye woyenna wo jusukun na ka jɛnemaya di wo mɔɔ ma, » ikomin a sɛbeni Alla la kuma rɔ.» **39** Isa kan tɛrɛ Nii Seniman de ma, mɛn ditɔ Isa lemeniyanu ma. Wo tuma Nii Seniman tun ma di fɔlɔ, baa Isa tun ma layɛlɛ sankolo rɔ fɔlɔ, ka gbiliya sɔrɔn. **40** Mɔɔilu ka Isa kumakan namen ka a fɔ kɔ: «Tɔɔna le, jɛn ye

Nabijuma de ri.» **41** Doilu gɔɔre tere ye fola ko: «A ye Mɔɔ Nenematɔmɔnin de ri!» Kɔni dogɔɔre tere ye fola ko: «Mɔɔ Nenematɔmɔnin di se bɔla Kalile di? **42** Nba, a seɓeni Kitabu Seniman kɔndo ko: Mɔɔ Nenematɔmɔnin di bɔ Mansa Dawuda la denbaya le rɔ. Mɔɔ Nenematɔmɔnin di bɔ Betilehemu, Mansa Dawuda la so kɔndo.» **43** Jama ka fara Isa ko kɔsɔn. **44** Doilu tere ye a fe ka a lalo, kɔni mɔɔ si ma se ka a lalo. **45** Allabatobonba kɔnɔgbenna, ii nara sarakalasela kuntiilu tɔɔfe a ni Farisilu. Woilu ka ii majininka ko: «Nfenna ai ma na Isa ri?» **46** Allabatobonba kɔnɔgbennailu ka a jabi: «Mɔɔ si ma se kumala ikomin cee jin na men!» **47** Farisilu ka ii jabi: «Aile fanan manɛnnin di? **48** A ye di? An na dina kuntii doilu ra lemeniya a ma wa, wala Farisi doilu? **49** Kɔni jama jin, men ma an na sariya lɔn, ii ye mɔɔ dankannin de ri!» **50** Nikodemu, men wara ka Isa teren waati taminnin, wo jere le Farisi le ri. Wo ka a fɔ ko: **51** «Ka a ben an na sariya ma, an kana kiti labe mɔɔ si kan fɔɔ an wa an tolo malo a la ka a lɔn a ye ko men kela. Ko wo te wa?» **52** Kɔni dogɔɔreilu ka a jabi: «Ile fanan ye bɔla Kalile le? I ye Kitabu Seniman karan ka a lɔn ko: Nabijuma ti se nala Kalile.» **53** Wo tamin, mɔɔ bee wara a la bon na.

8 Kɔni Isa wara Olibiye koyinke kan. **2** Wo duusa gbe sɔɔma da la, a ka a kɔse Allabatobonba jin kɔndo iko tuunni. Jama ba nara a ma. A ka a sii ka ii karan damira. **3** Sariya karanmɔɔilu a ni Farisilu nara muso do ri, ko wo ra mira kaninke diya. Ii ka a lalo bee jakɔrɔ **4** ka a fɔ Isa ye ko: «Karanmɔɔ, muso jin da mira kaninke diya. **5** Nabi Musa la sariya ka an jamari ko: an ye muso su wo kaba labon ka faa. Kɔni, ile ko di?» **6** Ii ka wo fɔ kɔsa ii di fere sɔɔn ka tɔɔ la a la. Kɔni Isa ka majii ii kɔrɔ ka sebeli ke a bolokoinin na duu ma. **7** Ii ka jininkali lawara, tuma men na, Isa ka i wuli ka a lɔ ka a fɔ ii ye ko: «Ii tema yan ni hake ti men ma wo tii fɔlɔ ye kaba fili a ma.» **8** Wo rɔ a ka a majii kokura ka sebeli ke duu ma fanan. **9** Ii ka kuma wo men tuma men na, ii ka ii kelen kelen wa damira. Men ka kɔrɔ ii bee ri wo fɔlɔ ka wa damira, haan muso wo kelen pe lɔni tora Isa jakɔrɔ ye. **10** Wo rɔ a ka a fɔ a ye ko: «Muso, jama wo ye mi? Mɔɔ ma i jalaki?» **11** Muso ka a fɔ a ye ko: «Mɔɔ si, n maari.» Wo rɔ Isa ka a fɔ a ye ko: «N fanan ti kiti labela i kan. I ye wa ka hake boloka butun.» **12** Isa ka

kuma kura damira jama ye ka a fɔ ko: «Nde ye dunuɔa kenebɔlan de ri. Men wa bila n kɔ wo tii ti taamala dibi rɔ, kɔni a ri dunuɔaratɛe keneya rɔ.» **13** Farisilu ka a fɔ a ye ko: «I ra ke i jere sere ri; i la sereya te tujɔa de.» **14** Isa ka ii jabi: «Hali ni n wa ke n jere sere di, n na sereya ye tujɔa le, baa n ka a lɔn n bɔni yɔrɔ men dɔ a ni n watɔ yɔrɔ men dɔ. Kɔni ai ma a lɔn n bɔni yɔrɔ men dɔ a ni n watɔ yɔrɔ men dɔ. **15** Ai ye kiti teela ka ben mɔɔilu la sila ma; nde ti mɔɔ si kiti teela. **16** Kɔni, ni n ka kiti be mɔɔ do kan, jo ye kiti wo fe, baa n kelen te wo teela, Fa men ka n nana wo ye n tɔɔfe. **17** A seɓeni ai la sariya kɔndo ko ni mɔɔ fila ka sereya kelen bɔ, wo la sereya ye tujɔa le ri. **18** N ye n jere la sereya bɔla; Fa men fanan ka n kelaya, wo ye n na sereya bɔla.» **19** Ii ka a majininka ko: «I Fa ye mi?» Isa ka ii jabi: «Ai ma nde lɔn walama n Fa. Ni ai ka n lɔn ai ri n Fa fanan lɔn.» **20** Isa ka a la kuma wo lase Allabatobonba jin kɔndo, yɔrɔ wo ye kankira sii diya le ri mɔɔ ri wodi ja di Alla ma yɔrɔ men dɔ. Mɔɔ si ma se a mirala baa a la waati tere ma se fɔlɔ. **21** Isa ka a fɔ ii ye fanan ko: «N watɔ le. Ai ri n jinin, kɔni ai ri faa ai la julumun dɔ. Ai ti se wala n ye wala yɔrɔ men dɔ.» **22** Yahudiayilu ka a fɔ i jɔnɔn ye ko: «A ri a jere faa wa? Baa a ye a fola ko: «Ai ti se wala n ye wala yɔrɔ men dɔ.»» **23** Isa ka ii jabi: «Ai bɔni duuma, nde bɔni sanma. Ai ye dunuɔa ta le ri, kɔni nde te dunuɔa ta le ri. **24** Wo le n ye a fola ko ai ri faa ai la julumun dɔ. Baa ai ri faa ai la julumun dɔ ni ai ma la a la ko: men ye ye, nde le wo ri.» **25** Ii ka a majininka ko: «I ye yon di?» Isa ka ii jabi: «Men n ka a fɔ ai ye kebi damira waati. **26** N da kuma siyaman ba le fɔ ai ye ai la kiti ko rɔ. Kɔni n Fa men ka n kelaya ye tujɔatii ri. N ka men men ale la, n ye wo dɔrɔn de fola dunuɔa ye.» **27** Ii ma a lɔn ko a ye kumala a Fa la ko le rɔ. **28** Awa Isa ka a fɔ ii ye ko: «Ai wa Mɔɔ Dence kɔrɔta san ma tuma men na, ai ri a lɔn ko men ye ye, ko nde le wo ri. Ai ri a lɔn fanan ko n te foyi kela n jere ma. N te foyi fola, fɔ n Fa ka n karan menilu la dɔrɔn. **29** Men ka n kelaya, a ye n fe waati bee rɔ. A ma n kelen bila, ka a masɔrɔn n ye ko men kela waati bee, wo duman a ye.» **30** A tere ye kumala waati men dɔ, mɔɔ siyaman tere ye lemeniyyala a ma. **31** Wo rɔ, Isa ka a fɔ Yahudiayilu ye menilu lemeniyyara a ma ko: «Ni ai ye tola landajɔa rɔ n na kuma rɔ, wo gbenin de ai ye n na karanden de ri; **32** wo rɔ ai ri tujɔa lɔn, tujɔa fanan di ai kanhɔɔɔya.»

33 Ii ka a jabi: «An ye Iburahima bõnson de ri; an ma ke mɔɔ si la jon de fefe! Nfenna i don ye a fɔla ko: «Ai ri kanhɔɔya?»» 34 Isa ka ii jabi: «N ye tɔɔa le fɔla ai ye: mɔɔ mɔɔ wa julumun ko ii ye julumun na jon de ri. 35 Jon ti ke denbaya mɔɔ ri; kɔni dence ye denbaya rɔ waati bɛɛ. (aiɔn g165) 36 Ni Mɔɔ Dence ka ai kanhɔɔya wo gbenin de ai ra hɔɔya de. 37 N ka a lɔn ko ai ye Iburahima bõnson de ri. Kɔni ai ye fere jininna ka n faa, ka a masɔɔn ai bannin n kumakan dɔ. 38 Nde ye kumala n Fa ka men yiraka n na, kɔni ai ka men men ai fa la, ai ye wo le kela.» 39 Ii ka a jabi: «An fa ye Iburahima le ri.» Isa ka ii jabi: «Ni ai ye Iburahima la den de ri, ai ri a ke iko Iburahima ka a ke ɔa men ma. 40 Kɔni sisen ai ye fere jininna ka n faa. Nde adamaden men ka tɔɔa fɔ ai ye n ka men namen Alla la. Kɔnin, ai ye men kela Iburahima ma wo su ke! 41 Ai ye men kela ai fa ka wo le ke.» Ii ka a fɔ Isa ye ko: «An ti ɔɔn mɔɔ den di. Fa kelen pe le ye an na, ni wo ye Alla ri.» 42 Isa ka ii jabi: «Ni Alla ye ai Fa jere jere le ri, nde ri diya ai ye, baa n bɔni Alla le rɔ. N ma na n na jere la ko rɔ, kɔni ale ka n kelaya. 43 Nfenna aile tɛ n ɔayenna n ye men fɔla ai ye? Ai tɛ wo ɔayenna ka a masɔɔn, ai ti se n na kumakan mirala. 44 Ai fa le Ibulusa ri. Ai ye a fe ka men ke, wo le duman ai fa ye. A tere ye mɔɔ faala le ri kebi a damira waati. A ti tɔɔa lamara la, ka a masɔɔn tɔɔa tɛ a la ko rɔ. A wa wuya fɔ tuma men na, wo bɔni a danya le rɔ, ka a masɔɔn a ye wuyafɔla a ni a ye wuyailu fa le ri. 45 Kɔni, nde ye tɔɔa fɔla ai ye, wo le rɔ ai lani tɛ n na. 46 Yon ye ai tema yan men di se a yirakala ko julumun ye nde ma? Ni n ye tɔɔa fɔla ai ye, nfenna ai lani tɛ n na? 47 Men ye Alla fe, wo ye a tolo malɔla Alla la kuma la. Ai tɛ ai tolo malɔla baa ai tɛ Alla fe.» 48 Yahudiyailu ka Isa jabi: «An ɔɔ ye a rɔ ka a fɔ ko ile ye Samarika le ri wa? Ko jina ye i fe wa?» 49 Isa ka ii jabi: «Jina ti n fe. N ye n Fa le bonyala, kɔni aile ka n kunnajii. 50 Nde tɛ n jere la gbiliya jininna. Kɔni dogbere ye nde la gbiliya jininna, a ni a ye mɔɔilu la kiti tɛla. 51 N ye tɔɔa le fɔla ai ye: men wa n kumakan nabato wo ti faala habadan.» (aiɔn g165) 52 Yahudiyailu ka a fɔ a ye ko: «Sisen an ka a lɔn ko jina ye i fe. Iburahima ra faa, nabiilu ra faa. I kɔnin, i ye a fɔla ko: «Ni mɔɔ mɔɔ ka n kumakan namen ka a mira, wo tii ti saya nenela fefe!» (aiɔn g165) 53 I mirini ko i ka bon an benba Iburahima ri men da faa? Nabijumailu fanan sara. I jere kela yon di?» 54

Isa ka ii jabi: «Ni n ka n jere gbiliya, n na gbiliya ti foyi ri. Men ye n gbiliyala, wo le n Fa ri. Ai ye a fɔla a ye ko: «Ale le an na Maari ri.» 55 Wo rɔ ai ma a lɔn. Nde ka a lɔn. Ni n ka a fɔ ko n ma a lɔn, n di ke wuyafɔla ri ikomin ai ye ɔa men ma. Kɔni n ka a lɔn. N ye a kumakan bonyala. 56 Ai fa, Iburahima, a ye sewala ka n na lon yen; a ka wo yen ka sewa.» 57 Yahudiyailu ka a jabi: «I ma san biloolu bɔ! I ni Iburahima yen wa?» 58 Isa ka a fɔ ii ye ko: «N ye tɔɔa le fɔla ai ye, sani Iburahima ye sɔɔn, n ye ye.» 59 Ii ka kaba matɔmɔ ko ii ye a mabon kaba la. Kɔni Isa tununda jama ma ka bɔ Allabatobonba kɔndo.

9 Nba, Isa tamintɔla, a ka cɛɛ do yen a ɔa fuyen de sɔɔnda. 2 A la karandenilu ka a ɔaɔininka ko: «Rabi, ni ɔin na sɔɔnbailu ka hake ke wala ni ale jere le ka julumun ke, a ɔa fuyen sɔɔnni wa?» 3 Isa ka a jabi: «Nin ma sɔɔn ka ben a jere la hake ma wala a la mɔɔbailu la julumun ma. A ɔa fuyen le sɔɔnda, sa Alla la sebaya ri yiraka mɔɔilu la ale fe. 4 Ni a kela tele ri, an ka kan ka baara ke a ye men ka n kelaya. Su ra sudunya. A wa ko: mɔɔ si ti se baarala. 5 Ka n to dunɔɔa rɔ, n ye dunɔɔa kenɛbɔlan de ri.» 6 A banni kuma wo la, Isa ka daji labɔ duu ma ka bɔɔ lamun wo la, ka bɔɔ wo ta ka a sisa ɔa fuyen ɔa la. 7 A ka a fɔ ko: «Wa i ko Silowe jilamaradiya ji la.» Silowe kɔɔ ye le ko «kela». ɔa fuyen wo ka a wa a ko ji wo la tuma men na, a nara a ɔa yenna! 8 A siɔɔɔ ni menilu ka a yen taralila kɔɔman na woilu ka a ɔaɔininka ko: «Cɛɛ ɔin de siini tɛ taralila kanma kɔɔman na wa?» 9 Doilu ka a fɔ ko: «Ale le.» Dogbere ka a fɔ ko: «Ale tɛ, kɔni imunɔɔjani.» Cɛɛ ka a fɔ ko: «Nde le ɔɔ!» 10 Ii ka a ɔaɔininka ko: «I ɔa lakara di?» 11 A ka ii jabi: «Cɛɛ men tɔɔ ko Isa ka bɔɔ ke ka wo sisa n ɔa la ka a fɔ ko: «Wa Silowe ka i ko.» N wara. N banni n kola, n ka yenni ke.» 12 Ii ka a ɔaɔininka ko: «Cɛɛ wo ye mi?» A ka a jabi: «N ma a lɔn.» 13 Ii ka cɛɛ ɔa lakani wo lana Farisilu ma. 14 Awa Isa ka bɔɔ sisa a ɔakɔɔ da la lon men na a ɔa lakara wo lon de, Nɔɔn lon de tere. 15 Wo le rɔ Farisilu ka cɛɛ ɔaɔininka ko men taminni ko a ye yenni kela sisen. A ka a fɔ ii ye ko: «A ka bɔɔ le sisa n ɔa la, n ka n ko: wo rɔ n ka yenni ke.» 16 Farisi doilu ka a fɔ ko: «Men ka wo ke a ma bɔ Alla rɔ, baa a ti Nɔɔn lon sariya bonyala.» Kɔni, doilu ka a fɔ ko: «Kɔjuukelailu ri se ko makabani su ɔin kela di?» Ii talara. 17 Farisilu

ka ja fuyen men ja lakani majininka fanan ko: «I ri se nfen föla i dandanninna la ko rō, ka a masorōn a ka i ja laka?» A ka ii jabi: «Nabijuma le.» 18 Yahudiyailu tere ma sōn lala a la ko a ja fuyen le tere, a ni a ja ra a laka, sani ii ka a la sōrōnbailu kili. 19 Ii ka ii majininka ko: «Ai dence le wa, ai kan men ma ko a ja fuyen de sōrōnda? Nfen de taminni wa a ye yenni kela sisen?» 20 A sōrōnbailu ka ii jabi: «An ka a lōn ko an dence ye. A ja fuyen le sōrōnda. 21 Kōni an ma a lōn fewu ko men taminni ko men a ye yenni kela sisen. An ma a lōn fanan fewu men ka a ja laka. A ye a majininka, a ra bonya ka ke mōo ri, a ri se a jabila a jere ye!» 22 Cee sōrōnbailu ka jabila ke ten, ka a masorōn ii silanni Yahudiyailu la jiemōoilu ye. Baa woilu tun da ben a ma ko ni mōo mōo ka a lō a la ko Isa le ye Nenematōmonin de ri, ko ii ri wo tii gben ii la salibon na. 23 Wo le rō a sōrōnbailu ka a fō ko: «A ye a majininka, a ra bonya ka ke mōo ri.» 24 Farisilu ka cee wo kili kokura, men tere ye ja fuyen di, ka fō a ye ko: «I ye i kali Alla jakorō ko i ri tupa fō. An ka a lōn ko cee wo ye kojuu kela le ri.» 25 A ka ii jabi: «N ma a lōn ni julumuntō le walama Kojuukela te, kōni n ye ko kelen lōnna korō, n ja fuyen de tere kōni n ye yenni kela sisen.» 26 Ii ka a majininka ko: «A ka nfen de ke i la? A ka i ja laka di?» 27 A ka ii jabi: «N tere ra a fō ai ye fölo, kōni ai ma a lamēn. Nfenna ai ye a fe ka a lamēn kokura? Ai fanan ye a fe ka a ke a la karandenilu le ri wa?» 28 Ii ka a manani ka a fō a ye ko: «Ile le a karanden di. Ande le Musa la karanden de ri. 29 Ande ka a lōn ko Alla kumara Nabi Musa ye, kōni jin, an ma a lōn a ye bōla yorō men dō.» 30 Cee ka ii jabi: «Hen! Ko makabani ba le jin di. Ai ma a lōn a ye bōla yorō men dō, kōni a ra n ja laka! 31 An ka a lōn ko Alla ti a tolo malōla kojuu kela la, kōni a ye a tolo malōla men ye a bonyala ka a sawo ke. 32 Habadan mōo si ma a lamēn ni mōo ra mōo ja laka men ja fuyen sōrōnda. (aiōn g165) 33 Ni cee jin ma bō Alla rō, a ti se foyi kela.» 34 Ii ka a jabi: «I ye i la julumun dō kebi i sōrōn waati. I ri an karan wa?» Wo rō, ii ka a gben salibon na. 35 Isa ka a men ko ii ra a gben. A ka cee wo jinin ka a yen, ka a fō a ye ko: «I ye lemeniyala Mōo Dence ma wa?» 36 Cee ka a jabi: «Maari, yon ye wo ri? I ye wo fō n ye, kosa n di lemeniya a ma?» 37 Isa ka a fō a ye ko: «I ra a yen. A ye kumala i ye sisen.» 38 Wo rō a ka a fō a ye ko: «N da lemeniya, n Maari.» A ka a birin Isa

korō ka a bato. 39 Isa ka a fō ko: «N nara n nani dunupa la kiti la kanma. Ja fuyen ja ye a laka; menilu ye yenni kela, woilu ye ke ja fuyen di.» 40 Farisi doilu tere ye a tōrōfe, woilu ka kuma wo men ka a majininka ko: «Ande le fanan ye ja fuyen de ri?» 41 Isa ka ii jabi: «Ni ja fuyen ye ai ri, ai te jatela julumuntō ri. Kōni sisen ai ye a föla ko ai ye yenni kela. Wo le kosōn, ai la julumun da to ai kan fölo.»

10 Isa ka a fō ko: «N ye tupa le föla ai ye, men ma i madon saa la wōre donda la, kōni men wa ye le wōre fan do la, wo ye son ni benkanila le ri. 2 Men donda wōre donda la wo ye saa gbengbenna le ri. 3 Wōre kōnōgbenna ri da laka saa gbengbenna ye. Saa gbengbenna ri a la saa bee kili a tōo la ka ii lawa a jō rō wōre ko ma. 4 A wa ban a saa bee labōla, a ri a tamin ii jō rō; bee ri bila a kōfe, baa ii ka a kumakan lōn. 5 Kōni ii te bilala mōo ko ii ma men lōn. Ii ri ibori ka imase a la, baa ii ma a kumakan lōn.» 6 Isa ka kuma korōlama wo fō ii ye, kōni ii le ma a lōn a ye men föla ii ye. 7 Isa ka a fō fanan ko: «N ye tupa le föla ai ye, n ye saa wōre donda la. 8 Men bee nara n jero, woilu tere ye sonilu de ri a ni benkanilailu, kōni saailu ma ii tolo malō ii la. 9 N ye donda le ri. Ni mōo mōo wa don donda wo fe, wo tii ri kisi. Ii ri don ka bō ka ii la balo sōrōn. 10 Son wo ye nala a supali kela, ni ta ka a faa, a ni ka tijali le dōrōn ke. Nde kōnin, n nani sa ii ri jenemaya berebere sōrōn, ka a sōrōn fasayi. 11 «Nde ye saa gbengbenna juma le ri. Saa gbengbenna juma sonni ka a nii di saailu la ko kosōn. 12 Mōo men ye baarala wodi la ko rō, wo te saa gbengbenna berebere ri. Saalu te a jere ta ri. Wo le kosōn, ni a ka wara natola yen, a ri ibori ka saailu to ye. Wara juu ri saailu jnama ka ii lajensen. 13 Cee wo tere ye sarala saa kōnōgben ko le rō, kōni saailu la ko hamin tere sa a la. 14 «N ye saa gbengbenna juma le ri. N ka n ta lōn, n ta fanan ka n lōn, 15 ikomin n Fa ka n lōn a ni n fanan ka n Fa lōn. N ye n nii dila n na saailu le kosōn. 16 Saa gberē ye n bolo men ti wōre jin kōndō. N di na iele fanan di. Ii ri ii tolo malō n kumakan na ka ii ke saa kuru kelen di. Saa gbengbenna kelen ye saailu wo gbengbenna. 17 N duman Fa ye ka a masorōn n ye n nii dila, sa n di a ta iko tuunni. 18 Mōo si ti n nii tala, kōni n ye a dila n jere ye le. A se ye n na ka a di, se ye n na fanan ka a ta kokura. N Fa ka n jamari men na, wo le

wo di.» 19 Yahudiyailu talani kokura ka ben a kumakan wo le ma. 20 Mō siyaman ii tēma ka a fō ko: «Jina le a fe! Fatō le! Ai ye ai tolo malō a la nfenna?» 21 Doilu ka a fō ko: «Ale kuma tē jinato kuma ri. Jina ti sela mō jia lakala di?» 22 Allabatobonba Sali mēn ye kela Jerusalemu san san, wo sera. Nēnē waati le tere, 23 a ni Isa tere ye taamala Allabatobonba tōrōfe, Sulemani gbaa da la. 24 A tere lamininni Yahudiyailu bolo, woilu ka a fō ko: «I ye sika bōla an dō waati numan? Ni i ye Nenematōnin de ri, i ka kan ka wo fō an ye gbē rō.» 25 Isa ka ii jabi: «N ka a fō ai ye, kōni ai ma la a la. Mēn ye n na sereya ri, n ye baara mēn kela n Fa tō rō. 26 Kōni, ai ma lala a la, ka a masōron ai tē n na saailu ri. 27 N na saailu le ye n na kumakan namenna. N ka ii lōn a ni ii ye bilala n kō. 28 N di jēnemaya banbali di ii ma, ii ti bōnōla fewu, mō si tē ii bō n bolo. (aiōn g165, aiōnios g166) 29 N Fa, mēn ka ii di n ma, wo ka bon fen bē ri, mō si ti se ii bōla n Fa le bolo. 30 Nde ni Fa ye kelen de ri.» 31 Yahudiyailu ka kaba ta kokura ko ii ye a bonna woilu la ka a faa. 32 Isa ka a fō ii ye ko: «N da ko siyaman yiraka ai la mēn bōni Fa rō. Ai ye a fe ka n bon kaba la numan de kosōn woilu rō?» 33 Yahudiyailu ka a jabi: «An ti i bonna kaba la ka i faa i la baara juma rō, kōni ikomin i ye Alla lafeya kela. I ye adamaden de ri, kōni ye a fōla ko ile le Alla ri!» 34 Isa ka a jabi: «A sebeni Alla sariya kōndō ko: «Nde Alla ka a fō ko ai ye maariilu le ri.» 35 An ka a lōn ko Alla ka mēn fō a la kitabu kōndō, tujā banbali le wo ri. Awa, Alla ka a la kuma wo lase mō mēnilu ma, a ye woilu kilila ko maariilu. 36 Nde, Fa ka n suwandi ka n kelaya dunuja rō. Kōni, nfenna ko rō ai ye a fōla ko n ye Alla tanama kuma fōla, ka a masōron n ka a fō ko: «n ye Alla Dence le ri?» 37 Ni n ma n Fa la baara kē, ai kana la n na. 38 Kōni ni n ye wo kela, hali ni ai ma la n na, ai ye la n na kēwaliilu la, ai ye a lōn ka a nayan ko Fa ni nde, an ye kelen di.» 39 I tere ye a lālō ko rō, kōni a wara. 40 Isa ka a kōse Juriden Ba fan kelen dō, yōrō mēn ye, Yaya tere ye mō sunna ji rō kōrōman. A tora ye. 41 Mō siyaman ba tere ye nala a ma, ka kuma damira ko: «Yaya ma ko makabani si kē, kōni a ka foyi fō cē jīn na ko rō, tujā le.» 42 Yōrō wo rō, mō siyaman lemeniyara Isa ma.

11 Cē do tō ko Lasari, a jankarōra. A tere siini Betani so kōndō, Mariyamu ni a

nakelenjō muso Marita fanan siini so wo kōndō. 2 Mariyamu jīn ye muso le ri mēn ka Maari sen mamun latikolōn na ka a masusa a kunsī la. Wo dōce Lasari tere ma kende. 3 Muso fila wo ka kela lawa Isa ma ko: «Maari, mō mēn duman i ye, wo ma kende.» 4 Awa Isa ka kuma wo lamēn tuma mēn na, a ka a fō ko: «Jankarō jīn ti se saya banna; a ye ye Alla la gbiliya le rō, sani Alla la Dence a la gbiliya ye se.» 5 Marita ni a dōmuso a ni Lasari bē duman Isa ye. 6 Awa, a ka a lamēn waati mēn na ko Lasari ma kende, a tora a nō rō haan tele fila. 7 Wo kō rō, a ka a fō a la karandenilu ye ko: «An ye an kōse Jude ikō tuunni.» 8 A la karandenilu ka a jabi: «Rabi, a ma mēn bakē Yahudiyailu tere ye a fe ka i mabon kaba la ka i faa, diya mēn dō. I ye a fe ka i kōse ye wa?» 9 Isa ka ii jabi: «Waati tan ni fila le ye tele kelen di, wo tē? Ni mō taamara tele kōrō a ti a sennatula, ka a masōron a ye dunuja kene yenna. 10 Kōni ni mō taamara su rō, a ri a sennatu ka a masōron a ja sa keneya la.» 11 A banni wo bē fōla, Isa ka dō la kuma wo ka a fō ko: «An dūjōnce Lasari sunōtō. N watō a lakunun diya.» 12 Karandenilu ka a jabi: «Maari, ni a sunōtō le, a ri kēndeya.» 13 Awa, Isa tere ye kumala a la saya ko le rō, kōni woilu mirini ko a sunōtō le. 14 Isa ka a fō ii ye gbē rō ko: «Lasari ra sa. 15 N sewani ba ai kosōn ko n tere ti ye, kosa ai ri lemeniya. Kōni, an ye wa a tere ye.» 16 Wo rō Tomasi (mēn tere ye kilila ko filani) ka a fō karanden toilu ye ko: «An fanan ye wa, kosa an di faa a fe.» 17 Isa kōseyini ka a tere Lasari su tun da tele naanin kē kaburu rō. 18 (Betani so ni Jerusalemu temala ye kilo sawa le ri. 19 Wo rō, Yahudiya siyaman da na Marita ni Mariyamu wara ii dōce saya fō diya, ka ii masabari ii dōce la saya ko rō.) 20 Marita ka a mēn tuma mēn na ko Isa ra na, a wara a laben, kōni Mariyamu siini tora bon na. 21 Marita ka a fō Isa ye ko: «Maari, ni i tere ye yan, n dōce tere tē sa. 22 Kōni sisen n ka a lōn ko ni i ye foyi mapininkala Alla bolo, Alla ri sōn wo ma.» 23 Isa ka a jabi: «I dōce, a ri wuli ka bō saya rō.» 24 Marita ka a fō ko: «N ka a lōn ko su wa wuli tuma mēn na laban lōn, n dōce fanan di wuli ka bō saya rō.» 25 Isa ka a fō a ye ko: «Nde ye su lawulila le ri. Nde ye jēnemaya le ri fanan. Mēn wa lemeniya n na, hali ni a wa sa a ri jēnemaya. 26 Mō si wa kē dunuja rō ka a la lemeniya la n dō, wo ti saya sōron habadan. I lani wo la?» (aiōn g165) 27 A ka a

jabi: «Maari, n lani a la ko i ye Nenematomōnin de ri, Alla Dence, mēn nani dunuḡa rō.» 28 A banni wo fōla, a wara a dōmuso Mariyamu kili ka a fō a ye sutura rō ko: «Karanmōō ra na, a ye i kilila.» 29 Mariyamu ka kuma wo lamēn tuma mēn na, a ka i wuli ka ibori ka wa Isa diya. 30 Isa tere ma don so jin dō fōlō, kōni a tere ye nō rō, Marita nara a la bēn yōrō mēn. 31 Yahudiayailu menilu tere nani Mariyamu saya fō diya, woiu ka a yen a ra wuli i kōrōkōrō ka a bō ka wa tuma mēn na, ii mirini ko a ye wala kaburu da la ka wa a kasi. 32 A se mēn kera ye Isa tere yōrō mēn dō, Mariyamu bera a sen kōrō ka a fō a ye ko: «Maari, ni i tere ye yan n dōōce tere te sala!» 33 Isa ka a yen kasila a ni Yahudiya menilu nara a kōfe, Isa sōnōme yerēyerera ka a sunun. 34 A ka a majininka ko: «Ai ka a la mi?» Ii ka a fō a ye ko: «Maari, na a mafene.» 35 Isa kasira. 36 Wo rō Yahudiayailu ka a fō ko: «Ai ra yen, a duman a ye ḡa mēn dō!» 37 Kōni doilu tere ye a fōla ko: «Mēn ka ḡa fuyen ḡa laka, a ti se jin lakendeyala wa?» 38 Iko tuunni Isa sōnōme yerēyerera. A sera kaburu da la. Kaburu tere ye falan de ri. A da tere latuunni kaba ba le la. 39 Isa ka a fō ko: «Kaba bō da la.» Sayabato nakelenḡō muso, Marita ka a fō a ye ko: «Maari, a suma ye a bōla. A ra tele naanin bō a ye yan.» 40 Isa ka a jabi: «N ma a fō i ye ko ni i lemeniyala, i ri Alla la gbiliya yen?» 41 Wo rō ii ka kaba bō ye. Isa ka a ḡakōrōta, ka a fō ko: «Fa, n ye baraka bila i la, baa i ka i tolo malō n na. 42 N ka a lon ko i ye i tolo malōla n na waati bē; kōni ka a masorōn n namininni jama mēn bolo n ye kumala i ye, sa ii ri lemeniya a la ko ile le ka n kelaya.» 43 A ka wo fō tuma mēn na, a ka a kan ba labō ko: «Lasari, bō gbe ma!» 44 Su wulira ka bō. A sen ni a bolo bē mamininni kasanke rō, a ḡakōrōla tununni jala la. Isa ka a fō ii ye ko: «Ai ye kasanke bō a ma, ai ye a bila, a ye wa.» 45 Yahudiya siyaman ba mēn nara Mariyamu kōfe, ka a yen Isa ka ko mēn ke, ii ka ii lemeniya la a rō. 46 Kōni doilu bōra ii tema ka wa a danteeli ke Farisilu ye Isa ka ko mēn ke. 47 Awa, sarakalasela kuntiilu a ni Farisilu ka kiti tē dekuru laden ka a fō ko: «An di nfen de ke? Cē jin da tōomasere kabannako siyaman ke. 48 Ni an ka a to a jere ma, dunuḡa bē ri lemeniya a la. Wo rō Rōmukailu ri na ka an na yōrō tijan ka an na siya fanan halaki.» 49 Do ye ii tema ye mēn tōō ko Kayifasi, san wo la wo le tere ye sarakalasela la kuntiya la. Wo ka

kuma ta ko: «Ai ma foyi lōn. 50 Ai ma a yen, ni mōō kelen di faa jama nō rō sa an na siya bē kana halaki, wo le ka fisa ai ma wa?» 51 A sa jin fōla a jere ye; kōni ikomin a tere ye sarakalasela kuntiya la san wo la, a kumara ikomin nabi ko Isa ri na sa Yahudiya siya nō rō. 52 Kōni Isa ri sa menilu nō rō, Yahudiya siya kelen ko tē. A ri sa ka Alla denilu bē laden denbaya kelen di menilu siini dunuḡa bē rō. 53 Ka bō lon kelen wo le Yahudiayailu benni tere a ma ko ii ri Isa faa ḡa jinin. 54 Wo rō Isa ka jere yiraka lalo jama ye. A bora mara wo rō ka wa wula ba kōndō, ka a se so mēn tōō ko Efirayimu. A ni a la karandenilu tora ye dōōni. 55 Taminkunna Sali wa sudunya tuma mēn na, jamana siyaman mōōilu ye nala Jerusalemu sani sali ye se ii ri ii jere seninya ka a bēn ii la namun ma. 56 Ii tere ye Isa jininna ii jere ma Allabatobonba jin kōndō, ka i ḡōōn majininka ko: «Ai miriya ye nfen di? A ti nala sali rō wa?» 57 Sarakalasela kuntiilu a ni Farisilu ka jamarili di ko ni mōō ka a lōn a yōrō mēn na, a ri se a yirakala sa ii di se a mirala ḡa mēn.

12 A tere tuunni tele wōōrō le ma Taminkunna Sali ye se, Isa nara Betani, Lasari ye siini so mēn dō, Isa ka Lasari mēn lawuli ka bō saya rō. 2 Ii ka a fanda ka a bonya. Marita tere ye dōōnnin dila ii ma. Lasari siini tere mōōilu tema dōōnnin diya. 3 Wo rō, Mariyamu ka tulu suma duman dagbele litiri tala ta, tulu suma duman mēn tōō ko naridi. A ka Isa sen mamun wo la ka a kunsu ta ka Isa sen mamun toto. Bonkōndōla bē kera tulu suma duman suma le ri. 4 Kōni, Judasi Sikariyōti, mēn tere ye Isa la karanden do ri, mēn di janfa don Isa ma, wo ka a fō ko: 5 «Nfenna an ma latikōlōn jin san ka a sankō di bolokoloni lu ma? Latikōlōn wo sankō ye benna baaraden kelen san sara le ma.» 6 Ni a kumara ḡa wo ma, wo tē ko a haminni bolokoloni lu ko rō, kōni a tere ye son de ri. A tere ye wodi lamarala le ri, kōni a tere ye wodi wo tala ka a ke a jere ta ri. 7 Kōni Isa ka a fō ko: «A ye a to ye. A ra latikōlōn sumaduman jin donna ka bēn n su don lon mēn na. 8 Bolokoloni lu ye i fe waati bē rō. Kōni nde, n ti tola ai fe waati bē rō.» 9 Yahudiya jama ba ka a mēn tuma mēn na, a ye ye, ii nara. Ii ma na Isa kelen yen diya, kōni ii nara mēn Lasari le yen diya (Lasari mēn nawulira ka bō saya rō). 10 Sarakalasela kuntiilu ka miriya ko ka Lasari fanan faa, 11 ka a masorōn ale ta fan dō Yahudiayailu siyaman ba

lemeniyara Isa ma wo rɔ. **12** Wo duusa gbe, jama siyaman ba men nara Jerusalemu sali diya ka a men ko Isa nato Jerusalemu. **13** Ii ka tamaro bolon ta ka wa a laben ka ii sewa kan nabo ko: «Alla tando!» «Duwawu ye a ye, Men ye nala Maari tɔɔ rɔ ten!» «Duwawu ye Isirayeli Mansa Ba ye!» **14** Isa ka sofalini bulan do yen ka i sii wo kan iko sebeni ja men: **15** «I kana silan, Siyonkailu; A ragbe, ai la mansa ye nala, masiini falini bulan kan.» **16** Waati wo la a la karandenilu wo ma a payen ko men ye taminna, koni Isa ka a la gbiliya labo tuma men na, ii ka lon ko wo bee sebeni Alla la kitabu kondo, a ni moailu tere ka wo bee ke Isa ye. **17** Nba, jama ba tere ye Isa fe wo lon, a ka Lasari kili ka bo kaburu kondo lon men ko a ye lawuli ka bo saya rɔ tuma men na, woilu kera a sereya ri. **18** Wo rɔ jama ba nara a laben diya, ka a masoron ii ra a men ko a ra kabannako wo ke. **19** Wo rɔ Farisilu tere ye a folo i jooon tema ko: «Ai ma yen ai ti se foyi kela. A ragbe! Dunuja bee ye bilala a kofe!» **20** Menilu nara Alla bato diya Jerusalemu sali lon, Kirekika doilu fanan tere ye ii tema. **21** Woilu nara Filipe madon, Filipe men nani ka bo Betisayida so kondo Kalile mara rɔ. Woilu ka a fo a ye ko: «An fa, an ye a fe ka Isa yen.» **22** Filipe nara wo fo Andere ye. Ii fila nara wo fo Isa ye. **23** Isa ka ii jabi: «Moo Dence gbiliya waati ra se, sisen. **24** N ye tunja le folo ai ye: ni suman kise kelen ma be duuma, ka a faa, a kelen pe ri to. Koni, ni a faara, a ri wa a den siyaman di a la. **25** Men nii duman a ye, a ri bono; koni men nii ma diya a ye dunuja rɔ wo ri jenemaya banbali soron. (aiōnios g166) **26** Men ye a fe ka n na baara ke n ye, wo ye bila n kofe. N ye yoro men na, n na baaraden fanan di teren ye. Ni moo moo wa n na baara ke n ye, N Fa ri wo bonya. **27** «Sisen n solome ra yereyere. N di nfen fo? N di a fo ko: «Toroja men keto n soronna sisen, Fa n kisi wo ma» wa? Wo te, koni ka a masoron toroja men ye n soronna wo waati ra se! **28** N Fa, i tɔɔ labo i gbiliya rɔ.» Wo rɔ, kumakan do bora sankolo rɔ ko: «N da n tɔɔ labo gbiliya rɔ, n di n tɔɔ labo gbiliya rɔ kokura.» **29** Jama ba men tere ye ye, men ka mankan wo men, ii ka a fo ko sanferen kan da bo. Doilu fanan ka a fo ko meleka le kumala a ye. **30** Isa ka a fo ko: «Kumakan jin ma fo nde demen kanma, koni a foni aile ta le. **31** Nba, sisen dunuja la kiti le; dunuja kuntii juu ri gben sisen. **32** Koni nde, n wa korota duukolo ma, n di moo bee masomon

ka na n ma.» **33** A ka wo fo kosa a ri a faa ja yiraka ii ma. **34** Wo rɔ jama ka a jabi: «An ka a lamen sariya le rɔ ko: Nenematomonin ye tola le habadan. I ye nfen folo ten ko: «Moo Dence ri korota»? Yon ye Moo Dence ri?» (aiōn g165) **35** Wo rɔ Isa ka a fo ko: «Dunuja kenebolan ye a tola ai torofe waatini. Ai ye taama ai ni dunuja kenebolan yen waati men, sani dibi ye don ai ma waati men. Baa men ye taamala dibi rɔ wo ma a lon a ye wala yoro men na. **36** Ai ni kenebolan yen waati men do, ai ye lemeniya la kenebolan do, wo wa ke ai ri ke kenebolan den di.» Isa ban men kera wo folo, a wara ka a dokon woilu ma. **37** Hali Isa ka kabannako siyaman ke ii jakoro, ii ma lemeniya a ma. **38** Wo ko ra a dafa Nabi Esayi ka men fo ko: «Maari, yon lemeniyani an na kuma ma? Maari, i ra i la sebaya yiraka yon na?» **39** Wo le koson ii ma se lemeniyala a ma, baa ikomin Nabi Esayi ka a fo fanan ko: **40** «A ka ii ja lasidi, ka ii jusu gbeleja, wo rɔ ii ja kana fen yen, ii jusu kun kana a payen, ii kana ii kose n ma, sa n di se ii lakendeyala ja men ma.» **41** Nabi Esayi ka wo fo ka a masoron a tere ye Isa la gbiliya yenna ka a kuma a la ko rɔ. **42** Waati wo rɔ, hali moobakoroilu tema moo siyaman lemeniyara a ma. Koni ka a masoron Farisilu ta fan do ii ma son ka ii lo ko Isa ye Nenematomonin di. Ii tere ye silanni ko Farisilu ri gben salibon kondo, **43** baa moailu la gbiliya duman ii ye ka a tamin Alla la gbiliya la. **44** Isa ka a kan ba labo ka a fo ko: «Ni moo men lemeniyara n ma, a ma lemeniya nde kelen ma, koni men ka n kelaya a lemeniyara wo fanan ma. **45** Men ka n yen, wo ra n kelayaba fanan yen. **46** N nani ka a ke dunuja kenebolan de ri, wo rɔ moo moo wa lemeniya n ma wo tii ti to dibi rɔ. **47** Ni moo moo ka n kumakan namem, koni a ma a mira, nde te a kiti teela; baa n ma na kiti labe kanma dunuja kan, koni n nani dunuja kisi diya le. **48** Ni moo men ka a ban n do, ka a ban n na kuma mirala, fen ye ye men di kiti labe wo tii kan. Fen wo ye n na kumailu ri. N ka kuma menilu fo, woilu le ri kiti labe a kan dunuja laban lon. **49** Baa n sa kumala n jere ye, koni n Fa men ka n kelaya, wo le jere ka n jamari n ka kan ka menilu fo a ni n ka kan ka kuma men bo ja men ma. **50** Wo rɔ n ka a lon ko a la jamari ye jenemaya banbali dila. Sisen n ye kumala wo le rɔ n Fa ka a fo ko n ye men fo, n ye wo le folo.» (aiōnios g166)

13 Sani Taminkunna Sali ye se, Isa ka a lɔn ko a la waati ra dafa ko a ye bɔ dunuya rɔ ka wa a Fa ma. Wo le rɔ a ta mɛn dunuya rɔ woilu diyara a ye a ka a kaninteya ba yiraka woilu la haan ka a dan natamin. **2** Wura fɛ dɔɔnninta le tɛrɛ. Ibulusa ra Isa janfa miriya don Simɔn Sikariyoti dence Judasi jusu rɔ. **3** Isa ka a lɔn ko a Fa ra fen bɛɛ karifa a la, ko a bɔni Alla le rɔ, ale kɔsela Alla le ma. **4** Wo rɔ a ka a lawuli tabali kunna, ka a la durikiba bɔ a kan na, ka funduni sidi a la. **5** A banni wo kɛla a ka ji kɛ koli muran dɔ ka a la karandenilu sen mako damira, ka funduni sidini ta ka ii sen matoto. **6** A se mɛn kɛra Simɔn Piyeri ma, wo ka a fɔ a ye ko: «Maari, ile ri n sen mako wa?» **7** Isa ka a jabi: «N ye mɛn kɛla, i ma wo kɔrɔ lɔn sisen; i ri a jayen kɔfɛ.» **8** Piyeri ka a fɔ a ye ko: «I ti n sen makola fewu!» Isa ka a jabi: «Ni n ma i sen mako, lɔnbaya ti ile ni nde tɛma.» (aiɔn g165) **9** Simɔn Piyeri ka a fɔ a ye ko: «Maari, wo rɔ n sen kelen tɛ de, kɔni n bolo a ni n kun fanan!» **10** Isa ka a jabi: «Ni i ra ban i kola, i ma kan ka i ko wo kɔ fɔ i sen, i fari fan bɛɛ seninya le. Aile fanan seninya le, kɔni ai bɛɛ tɛ.» **11** (Baa a ka a lɔn ko mɛn kɛtɔ a janfala, wo le rɔ a ka a fɔ ko: «Ai bɛɛ seninyani tɛ.») **12** A ban mɛn kɛla ii sen makola, a ka a la durikiba bila a kan na ka i sii tabali la. Wo rɔ a ka a fɔ ii ye ko: «Ai bɛɛ ka a lɔn n ka mɛn kɛ ai la wa?» **13** Ai ye n kilila ko karanmɔɔ a ni Maari, ai jɔ le wo rɔ baa n ye wo le ri. **14** Ni n ka ai sen mako, nde ai la Maari a ni ai la karanmɔɔ ri, aile ka kan ka i jɔɔn sen mako. **15** Ka a masɔɔn n nɔ misali le yirakala ai la, ai ka kan ka ai kɛ ai jɛrɛ ye jɛn mɛn dɔ. **16** N ye tɔjɔ le fɔla ai ye ko: jɔn ti se warala a jɔntii ma, kelayala ti warala a talibidenba ma. **17** Ni ai ka ko jɔn lɔn jɔmala, duwawu ye ai ye ni ai ka a kɛ. **18** «N tɛ kumala ai bɛɛ ye; n ka a lɔn mɛn suwandini n bolo. Kɔni fɔɔ sebeli kuma wo ye dafa ko: «Mɔɔ mɛn ye n na buru dɔɔnna, wo tii ri n janfa.» **19** N ye a fɔla ai ye sisen sani wo ye kɛ waati mɛn, ni wo sera, ai ri a lemeniya n ma ko n ye ye. **20** N ye tɔjɔ le fɔla ai ye: ni mɔɔ mɔɔ ri sɔn n na karanden dɔ wo ra sɔn nde fanan dɔ, mɛn wa sɔn nde rɔ, wo ra sɔn n kelayaba rɔ.» **21** A banni wo fɔla, Isa sɔnɔmɛ jalamanna ka a yɛrɛyɛrɛ. A ka a sɛrɛya ko: «N ye tɔjɔ le fɔla ai ye ko: ai tɛma mɔɔ kelen di n janfa.» **22** A karandenilu ka i jɔɔn mafɛnɛ kelen kelen jɛn ma ko a ye kumala yon na ko rɔ. **23** A la karandenilu tɛma, mɛn duman a ye wo tɛrɛ

ye Isa tɔrɔfɛ tabali la. **24** Simɔn Piyeri ka a jɛn kadɛn a ye ko a ni Isa majininka a ye kumala mɛn na ko rɔ. **25** Karanden wo ka a madon Isa la ka a majininka a tolo kɔrɔ ko: «Maari, yon de wo tii ri?» **26** Isa ka a jabi: «N di buru kunkundun sun dɔɔnnin muran dɔ, n di wo di mɛn ma, wo le n janfa la.» A banni Isa ka buru kunkundun ta ka a sun ka a di Simɔn Sikariyoti dence Judasi ma. **27** Judasi ka buru wo sɔrɔn tuma mɛn na, Setana donda a jusu rɔ i kɔrɔ. Isa ka a fɔ a ye ko: «I ye mɛn kɛla, i ye kaliya kɛla.» **28** Kɔni menilu siini tɛrɛ tabali la, woilu ma a lɔn a ye wo fɔla mɛn dɔ. **29** Ikomin Judasi mɛn tɛrɛ ye wodi lamarala, doilu la miriya ko Isa nɔ a lawala sali dɔɔnninfen san diya le, wala ka wa fen doilu datale misikinanilu la. **30** Judasi ka buru kunkundun ta ka i bɔ ye i kɔrɔkɔrɔ. Su tun da ko. **31** A wa mɛn kɛra, Isa ka a fɔ ko: «Sisen, Mɔɔ Dence ka a la gbiliya labɔ, Alla fanan ka a la gbiliya labɔ ale rɔ. **32** Ni Alla ka a la gbiliya labɔ ale rɔ, Alla fanan di a la gbiliya labɔ a jɛrɛ ye, a ri wo kɛ sisen. **33** Den mɛsɛnɛlu n ye ai fɛ waati nin jɛn dɔ. Ai ri n jɛnin, kɔni ikomin n da a fɔ Yahudiyailu ye jɛn mɛn ma: «N wala yɔrɔ mɛn, ai ti se wala ye.» N ye a fɔla ai fanan ye sisen. **34** «N ye jamarili kura le dila ai ma. Ai ye ai jɔɔn kanin. Ikomin ai diyara n ye ai fanan ye diya ai jɔɔn ye. **35** Wo le rɔ bɛɛ ri a lɔn ko n na karandenilu de ai ri, ni ai ka ai jɔɔn kanin.» **36** Simɔn Piyeri ka a fɔ a ye ko: «Maari, i wato mi?» Isa ka a jabi: «N ye wala yɔrɔ mɛn dɔ, i ti se wala ye sisen, kɔni waati nato i ri bila n kɔfɛ.» **37** Piyeri ka a jabi: «Maari, nfenna n ti se bilala i kɔfɛ sisen? N di ben saya ma i la ko rɔ!» **38** Isa ka a jabi: «I ri sa n na ko rɔ wa? N ye tɔjɔ le fɔla i ye ko: sani dondon ye kasi tuma mɛn dɔ i ri a fɔ fewu sɔjɔ sawa ko i ma n lɔn!»

14 Isa ka a fɔ ko: «Ai jusu kana yɛrɛyɛrɛ. Ai ye lala Alla la, ai ye la nde fanan na. **2** Sii diya siyaman ba le n Fa la bon na. Ni tɔjɔ tɛ, n di a fɔ ai ye, baa n ye wa ka sii diya rabɛn ai ye. **3** N wa sii diya rabɛn ai ma, n di na ka ai ta ka wa an jɔɔn fɛ, sani ai ri wa nde ye wala yɔrɔ mɛn dɔ. **4** Ai ka a lɔn n ye wala sila mɛn kan.» **5** Tomasi ka a fɔ ko: «Maari, an ma a lɔn i ye wala yɔrɔ mɛn dɔ. An ye sila wo lɔnna di?» **6** Isa ka a jabi: «Nde, n ye sila le ri, a ni tɔjɔ, a ni jɛnemaya. Mɔɔ ti se wala Fa ma, ni a ma se nde ma. **7** Ni ai ka n lɔn, ai ri n Fa fanan lɔn. Sisen ai ra a lɔn, ai ra a yɛn.» **8** Filipe ka a fɔ a ye ko: «Maari, Fa

wo yiraka an na, wo ri se an wasala.» 9 Isa ka a jabi: «Filipe, a ra men bake an bee ye an joon fe, koni i ma n lon wa? Ni men ka n yen, wo ra n Fa yen! Nfenna I ye a folo ko «Fa yiraka an na?» 10 I ma la a la ko n ye n Fa fe, Fa fanan ye n fe? N ye kuma men folo, wo ti bolo nde jere ro de; n Fa men ye nde fe wo ye a jere la baara kela. 11 Ai ye a la n na, n ye n Fa fe, n Fa fanan ye n fe, ni wo te ai ye la kewaliilu jere la sereya la. 12 N ye tupa le folo ai ye ko: men ka a lemeniya la n do wo ri n na baara kabannako fanan ke. A ri kabannako ke men ka bon ka tamin n ta la ka a masoron n wato n Fa ma. 13 Ai ka foyi majininka n too ro, n di wo ke, sa a ri n Fa la gbiliya yiraka nde la, nde men ye a Dence ri. 14 Ni ai ka fen fen majininka nde too ro, n di wo ke. 15 «Ni ai ye n kaninna, ai di n na jamarili mira. 16 Wo ro nde ri n Fa madiya, a ni a ri Lalilila gberede di ai ma men di to ai fe habadan. (aion g165) 17 Lalilila wo ye Nii Seniman de ri men ye tupa folo mooilu ye. Dunuya mooilu ti se a ko ro ka a masoron a te a yenna, a ma a lon. Koni ai ka a lon, ka a masoron a ye ai fe, a ri ke ai sonome ro fanan. 18 «N ti ai bilala ikomin faratanin, koni n di n kose ai ma. 19 A ti men bake, dunuya mooilu ti n yen butun, koni ai ri n yen. Ka a masoron n di jenemaya, ai fanan di jenemaya. 20 Ni wo lon sera, ai ri a jayen ko n ni n Fa ye i joon fe ikomin moo kelen, ko aile ni nde ye i joon fe ikomin moo kelen. 21 Moo men ye sonna n na jamariliilu ma ka ii labato, wo tii le ye n kaninna. Moo men wa n kanin, n Fa di wo tii kanin. N fanan di a kanin ka n jere yiraka a la.» 22 Judasi, koni Judasi Sikariyoti te, wo ka a majininka ko: «Maari, nfenna i ri i yiraka an na, koni i te i yiraka dunuya la wa?» 23 Isa ka a jabi: «Ni n diyara moo men ye, wo tii ri n kumakan bonya. Wo tii ri diya n Fa fanan ye. An di na a ma, an di to a fe. 24 Koni ni n ma diya men ye, wo ti n kumakan mirala. Ai ye kumakan men namenna wo ma bo nde ro, koni n Fa men ka n kelaya. 25 «N ye a bee folo ai ye, an ye an joon fe waati jin do. 26 Koni, Lalilila, Nii Seniman, N Fa ye men lanala n too ro, wo ye ai karanna ko bee la, aile fanan hankili ri bila a ro n ka men fo ai ye. 27 «N ye jususuma dila ai ma. Jususuma men ye n na, n ye wo joon dila ai ma. N te ai dila ikomin dunuya ye a dila ja men ma. Ai jusu kana yerere, ai jusu kana bo ka silan. 28 Ai ra a men ko n ka men fo ai ye ko: «N wato, n di n kose ai ma fanan». Ni n diyara ai ye

ai tun di sewa, baa n wato n Fa ma, n Fa men ka bon nde ma. 29 Nba, n ka wo fo ai ye sisen sani a ye ke, sa a wa ke tuma men na, ai ri lemeniya. 30 N ti kumala ai ye bake wo ko, baa dunuya mansaden ye nala. A ti se nde la, 31 koni n Fa ka men jamari n ye, n ye wo le labatola, sa dunuya mooilu ri a lon ko n ye n Fa kaninna. Ai ye ai wuli, an ye bo yan.»

15 «N ye resen nonboju juma le ri, n Fa le senela ri. 2 Bolon bolon ye n na, ni wo ma den ke a la, a ri a tee. Bolon bolon wa den ke a la, a ri wo matee sa a ri den siyaman ke ka tamin foloman kan. 3 Aile le ra laseninya kelen ka fara n na kuma la. 4 Ai ye sidini to n ma, ikomin n fanan ye sidini tola ai ma. Ikomin nonbabolon ti a den kela a jere ma, ni a ti nonboju le la, wo ja kelen na aile fanan ti se ai denna ai jere ye ni aile te sidini to nde ma. 5 «N ye nonboju le ri, ai ye nonbabolon de. Men wa sidini to n ma, a ni nde wa sidini to a ma, wo ri a den bake la, baa ni nde te, ai ti se foyi kela. 6 Ni moo moo ma sidini to n ma woulu tii ri fili koma ikomin nonbabolon wa a teela, woulu ri ja ja men ma. Wo bolonilu ri matomo ka bila ta ro ka janni. 7 Koni ni aile ye sidini tola n ma, a ni n kumakan fanan ye sidini tola ai ma, ai ri fen fen majininka n too ro, bee ri ke ai ye. 8 Ko men ye N Fa gbiliyala, ai wa den siyaman ba kela ka wo yiraka wo ro ai ye n na karandenilu ri. 9 «Ikomin n Fa Alla ye n kaninna ja men ma, nde fanan da ai kanin wo ja ma. Ai ye to n na kaninteya ro. 10 Ni ai ka n na jamarili bonya, ai ye tola n na kaninteya ro, ikomin nde fanan ye n Fa la jamarili bonyala, n ye a la diyane wo le ro. 11 N tere ra wo bee jafu, ko sewa men ye n na, sa wo joon di ke ai la, ai la sewa ri ke sewa dafanin di. 12 N na jamarili ye men di: ai ye diya ai joon ye ikomin ai ye diyani n ye ja men do. 13 Moo men ka a nii di ka sa a duyoo koson kaninteya si ti tamin wo la. 14 Ai ye n duyoo le ri, ni ai ka n na jamarili ke. 15 N te ai kilila butun ko n na baaraden, ka a masoron baaraden ma a lon baaratii ye men kela. N ye ai kilila le ko n duyoo ka a masoron n Fa ka n karan fen fen, n ka ai laloni wo bee la. 16 Aile ma n suwandi, koni nde ka ai suwandi. N da aile lo kelala ka wa a den, den men di men a la, kosa n Fa ri son ai ma a wa foyi majininka n too ro. 17 N ye jamarili jinilu dila ai ma kosa ai ri i joon kanin. 18 «Ni ai gboyara dunuya ye ai ye a lon ko nde le folo gboyara a ye. 19 Ni ai

ni dununya ye kelen de ri, ai ri diya dununya ye, baa ai ye dununya ta le ri. Koni, ka a masorɔn ai tɛ dununya ta ri, a ni n ka ai suwandi dununya tɛma, wo le rɔ ai gboyara dununya ye. **20** Ai ye hankili bila n ka mɛn fɔ ai ye ko: «Baaraden ma wara a baaratii ri». Ni ii ka n tɔrɔ, ii ri ai fanan tɔrɔya. Ni ii ka n kumakan namɛn ka a lamara, ii ri ai la kumakan namɛn ka a lamara. **21** Kɔni, ko wo bɛɛ ye kɛla ai la n tɔɔ la ko le rɔ, ka a masorɔn mɛn ka n kɛlaya, ii ma wo lɔn. **22** Ni n tɛrɛ ma na a ni n ma kuma, julumun tɛ ri ii ye. Kɔni sisen, julumun ye ii ye. **23** Mɔɔ mɛn ye nde nagboyajɛla, wo tii ra n Fa Alla fanan nagboyajɛ. **24** Ni n ma kabannakoilu baara kɛ ii jana mɔɔ gbɛrɛ ma se mɛn jɔɔn kɛla, julumun tɛrɛ tɛ ii ma wo rɔ. Sisen ii ka a yɛn, kɔni n ni n Fa gboyara ii ye. **25** Wo rɔ, kumakan mɛn sɛbɛni ii la sariya la, wo ri a dafa: «N gboyara ii ye, kun ti a la.» **26** Awa Lalilila le wa na waati mɛn na n Fa ta fan dɔ, Nii Seniman, tɔɔ tii, mɛn ye bɔ n Fa rɔ, a ri n na sɛrɛya bɔ. **27** Aile fanan di kɛ n na sɛrɛya ri, baa an da mɛn i jɔɔn fɛ kɛbi n na baara damira waati.»

16 Isa ka a fɔ ko: «N da wo bɛɛ jafɔ ai ye sa ai kana lafili. **2** Li ri aile gbɛn salibon kondo, wo fanan waati nato sɛla mɔɔ mɛn ye ai faa ko rɔ, wo tii mirini ko a ye Alla le batola wo jna ma. **3** Li ri woilu kɛ ka a masorɔn ii ma n Fa lɔn, wala nde jɛrɛ. **4** N ye wo fɔla ai ye, sa woilu wa se, ai hankili ri bila a rɔ ko n ka a fɔ le ai ye. «N ma wo fɔ ai ye a damirala, ka a masorɔn n tɛrɛ ye ai tɔrɔfɛ. **5** Sisen, n watola le wo ma mɛn ka n kɛlaya, kɔni ai kɛlɛn ma n majininka ko: «I wato mi?» **6** Ai jusumakasini kojuuya ko jinilu kosɔn, n nɔ mɛnilu fɔla ai ye. **7** Kɔni n ye tɔɔna fɔla ai ye ko: ai la hɛrɛ le a rɔ ni n wara, baa ni n ma wa, Lalilila ti nala ai ma. Kɔni ni n wara n di a lawa ai ma. **8** Wo wa na, a ri julumun ko ni tɛlɛnbaya ko ni kiti tɛɛ ko gbɛ dununya ye, ka a yiraka ii la ko ii filini woilu bɛɛ rɔ. **9** Li filini julumun ko rɔ ka a masorɔn ii ma lɛmɛniya nde ma. **10** Li filini tɛlɛnbaya ko rɔ, ka a masorɔn n wato n Fa ma, a ni ai ti n yenna butun. **11** Li filini kiti tɛɛ ko rɔ, ka a masorɔn, dununya jin kuntii a ra jalaki. **12** «Kuma siyaman de n bolo ka a fɔ ai ye, kɔni ai ti se wo kɔrɔ sisen. **13** Nii Senimanna Tɔɔna wa na tuma mɛn na wo ye ai taala tɔɔna le rɔ, baa a sa kumala a jɛrɛ ye jna wo ma, kɔni a wa fɛn fɛn mɛn a ri wo fɔ. Ko mɛn ye nala a ri wo jafɔ ai ye. **14** A ri n na gbiliya yiraka, baa mɛn tɛrɛ ye

nde rɔ a ri wo ta ka a lase ai ma. **15** Fɛn fɛn mɛn ye n Fa bolo a bɛɛ ye n ta le ri. Wo le kosɔn n da a fɔ ai ye ko mɛn tɛrɛ ye n dɔ Nii Seniman di wo ta ka a fɔ ai ye. **16** Sani waati ai ti n yenna butun, waati wo wa tamin a ti mɛn bakɛ ai ri n yɛn fanan.» **17** A la karandenilu tɛma ii tɛrɛ ye i jɔɔn majininkala ko: «A ye n fɛn fɔ ko rɔ an ye ko: «Sani waati ai ti n yenna butun, waati wo wa tamin a ti mɛn bakɛ ai ri n yɛn fanan»? A ni fanan «ka a masorɔn n wato n Fa ma»?» **18** Li ye a fɔla iko tuunni ko: «A ye n fɛn fɔla ko: «Waati dando»? An ma a lɔn a ye mɛn fɔla.» **19** Isa ka a lɔn ko ii ye a fɛ ka a majininka, a ka a fɔ ii ye ko: «Ai ye i jɔɔn majininkala ko n ye n fɛn fɔla kuma jin dɔ ko: «Sani waati ai ti n yenna butun, waati wo wa tamin a ti mɛn bakɛ ai ri n yɛn fanan»? **20** N ye tɔɔna le fɔla ai ye ko: ai ri kasi a ni ka kule, ka a tɛrɛn dununya mɔɔilu ri sɛwa bakɛ ka jaalen. Ai ri to jusukasi rɔ, kɔni ai la jusukasi wo ri yɛlɛman ka a kɛ sɛwa ba ri, fɔ ka jaalen. **21** Ni muso kɛra tin ma a jusukasini, ka a masorɔn dimin ye a kan, kɔni ni a wa den sɔrɔn a ri sɛwa ka jina a la tɔrɔyaba wo kɔ, baa adamaden sɔrɔnda dununya rɔ. **22** Wo jna kɛlɛn de ma, ai mɛn fanan jusukasini sisen, kɔni n di ai yɛn kokura, ai jusu ri sɛwa. Sawani mɛn ye wo ri, mɔɔ si ti se wo bɔla ai bolo. **23** Wo lɔn wo rɔ ai ti n majininkala foyi la. N ye tɔɔna le fɔla ai ye ko: ai wa foyi majininka n tɔɔ rɔ n Fa ye, a ri wo bɛɛ di i ma. **24** Haan bi ai ma foyi majininka n tɔɔ rɔ. Ai ye a majininka, ai ri a sɔrɔn, sani ai la sɛwa ye dafa. **25** «N ka jin bɛɛ fɔ ai ye kuma kɔrɔlama le rɔ. Waati nato sɛla n ti sɔn kuma kɔrɔlama si fɔla ai ye butun, kɔni n di n Fa la ko bɛɛ fɔ ai ye gbɛ rɔ. **26** Wo lɔn ai ri majininka n tɔɔ la, n ma a fɔ ko n di n Fa madiya ai ta fan dɔ. **27** Hen! Ai duman n Fa jɛrɛ ye ka a masorɔn n diyara ai ye, a ni ai lara a la ko n bɔni Alla le rɔ. **28** N bɔni n Fa le rɔ ka na dununya rɔ, sisen n bɔto dununya rɔ ka wa n Fa ma.» **29** A la karandenilu ka a fɔ a ye ko: «A mafɛnɛ, sisen i ye kumala gbɛ rɔ, i ti foyi fɔla kuma kɔrɔlama rɔ. **30** Sisen an ka a lɔn ko i ka ko bɛɛ lɔn a ni i mako sa a la mɔɔ ni i majininka fosi la. Wo le rɔ an ka lɛmɛniya a la ko i bɔni Alla le rɔ.» **31** Isa ka a jabi: «Ai ye lɛmɛniyala sisen wa? **32** Waati nato sɛla, a don gbun da se, ai ri jɛnsɛn ai jɔɔn na bɛɛ ri wa a wara. Ai ri n kɛlɛn to. Kɔni n kɛlɛn tɛ, baa n Fa ye n tɔrɔfɛ. **33** N da ko jinilu fɔ ai ye, sa ai jusu ri suma sɔrɔn

n na ko rō. Ai ri tōrōya sōrōn dunuḡa rō, kōni ai ye sēēbē don, baa nde ra se dunuḡa la.»

17 A banni kuma wo fōla, Isa ka a ḡakōrōta sankolo ma ka a fō ko: «N Fa, waati ra se. I ye i Dence la gbiliya yiraka mōōilu la, sani i Dence fanan di i la gbiliya yirika ii ye, 2 ka a masōrōn i ka se di a ma fōlō adamaden bēē ko sani a ri jenemaya banbali di mōō bēē ma, i ka men di a ma. (aiōnios g166) 3 Wo rō jenemaya banbali ye men di, wo le jin: ka ile lōn, ile men kelen pe ye Alla jerejere ri, a ni ka Isa Nenematōmōnin fanan lōn, i ka men kelaya. (aiōnios g166) 4 N da i la gbiliya yiraka mōōilu la duukolo kan, baa i ka n lō baara men na, n da ban wo la. 5 N Fa, gbiliya men tere ye n na i dafē sani dunuḡa ye dan, i ye wo di n ma sisen i dafē. 6 «N da i tōō yiraka mōōilu la i ka men suwandi dunuḡa rō ka ii di n ma. Ii tere ye i ta le ri, kōni i ka ii di n ma. Ii ka i la kuma labato. 7 Sisen ii ka a lōn ko i ka foyi di n ma a bēē bōni ile le rō, 8 baa n ka kuma lase ii ma i ka men fō n ye. Ii ka kuma wo masōrōn, ii ra a lōn ko n bōni ile le rō a ni ii ka la a la ko ile le ka n kelaya. 9 N ye i madiyala woilu le ta fan dō. N tē i madiyala dunuḡa ta fan dō, kōni i ka menilu di n ma, ka a masōrōn ii ye i ta le ri. 10 Fen fen ye n ta ri wo fanan ye i ta le ri. Fen fen ye i ta ri, wo fanan ye n ta le ri. N ye gbiliyala woilu le rō. 11 N tē dunuḡa rō butun, kōni ii ye dunuḡa rō, nde nato i ma. Fa Seniman, i ye ii lamara i tōō seniman na, i ka tōō men di n ma, sa ii ye ke kelen de ikomin an ye kelen di ḡa men ma. 12 Ka n to ii dafē, n ka ii lakandan i la sebaya la, sebaya men ye i tōō rō, i ka tōō men di n ma. N ka n janto ii rō. Wo rō, ii si ma tunun, fō halaki latēera men ma. Wo tununda sa i la kuma ri dafa, men sebeni kitabu seniman kōndō. 13 Sisen, n nato i ma; n ye kumala dunuḡa rō, sani n na sēwa ba ḡōōn di ke ii la fōō ka ke sēwa dafani ri. 14 N ka i la kumakan di ii ma. Wo rō ii gbōyara dunuḡa ye, ka a masōrōn ii tē dunuḡa ta ri, ikomin nde tē dunuḡa ta ri de. 15 N tē i madiyala ko i ye ii bō dunuḡa rō, kōni i ye ii kanda Ko Juu Tii ma. 16 Ii sa dunuḡa ta ikomin nde sa dunuḡa ta ḡa men dō. 17 Ii bila a dan na i jere ma ka fara i la tuḡa la, i la kuma, men ye tuḡa le ri. 18 Ikomin i ka n kelaya dunuḡa rō, nde fanan da ii kelaya dunuḡa rō. 19 N ye n jere bilala a dan na i ye ii koson, sa ii fanan di bila a dan na bēēbēē ke i ye. 20 «N tē i matarala ii kelen ta fan dō, kōni ni

men lemeniyara nde ma ii la sereya rō, 21 sani bēē ye ke kelen di. N Fa, ikomin ile ni nde ye kelen di, woilu fanan ni ande bēē ye ke kelen di, sani dunuḡa ye a lōn ko ile le ka n kelaya. 22 Nde, n ka gbiliya di ii ma i ka men di n ma, sani ii ke kelen di, ikomin nde ni ile, 23 nde ni ile ye kelen di, sani ii ri ke kelen de ri, a ni dunuḡa ri a lōn ko ile le ka n kelaya a ni ii duman i ye fanan, ikomin nde duman ile ye ḡa men ma. 24 «N Fa, n ye a fē ko n ye yōrō men na, i ka menilu di n ma, woilu ni nde ye ke ye, sa ii ri n na gbiliya yen, i ka gbiliya men di n ma, ka a masōrōn n duman i ye sani dunuḡa damira waati. 25 N Fa, men telenni, dunuḡa ma i lōn, kōni nde ka i lōn, woilu fanan ye a lōn ko ile le ka n kelaya. 26 I ye ḡa men ma, n da wo yiraka ii la. N di to wo yirakala fanan sa ii di mōōilu kanin ikomin i ra nde kanin ḡa men ma, a ni n sidini ri ke ii ma.»

18 A banni wo fōla, Isa ni a la karandenilu bora ka wa Kidirōn Dinban tēē ka wa a fan kelen ma. A ni a la karandenilu donda jiritu dō kōndō ye. 2 Judasi, men di a janfa, wo ka yōrō wo lōn, ka a masōrōn Isa ni a la karandenilu tere ye ii ladenna waati siyaman na. 3 Judasi kera keleden la kuntii ri Isa lālō ko rō, a ni doilu men kelayani Alla la sarakalaselailu ni Farisilu bolo, ii sera jiritu wo rō fitinna ye ii bolo a ni kalamelen a ni kelekefenilu. 4 Isa, men ka a lōn ko men bēē ye nala a masōrōnna, a ka a madon ii la ka ii ḡaḡininka ko: «Ai ye yon de ḡininna?» 5 Ii ka a jabi: «An ye Isa Nasaretika le ḡininna.» A ka a fō ii ye ko: «Nde le.» Judasi, men ka janfa don a ma, a lōni tere ii dafē ye. 6 Isa ka a fō ii ye waati men dō ko: «Nde le, » ii ka se kōtōma, ka be duu ma. 7 Isa ka ii ḡaḡininka kokura ko: «Ai ye yon ḡininna?» Ii ka a fō ko: «Isa, Nasaretika.» 8 Isa ka ii jabi: «N da a fō ai ye ko nde le. Ni ai ye nde le ḡininna, ai ye dō ḡinilu to ye.» 9 A tere ye kumala ka kuma wo dafa a tere ka men fō kōrōman na ko: «I ka mōō menilu di n ma, wo si ma tunun n bolo.» 10 Simōn Piyeri ka fanmuru ta ka sarakalasela la ḡōn dō bolokininma tolo tēē a la. ḡōn wo tere tōō le ko Malikusi. 11 Isa ka a fō Piyeri ma ko: «I la fanmuru don a laa rō. N Fa ka tōrōya men nateē n ma, n di n ban wo rō wa?» 12 Keledenlu a ni ii la kuntii, a ni Alla la sarakalaselailu kandanilailu ka Isa mira ka a sidi. 13 Ii nara a ri fōlō Anasi wara, baa Kayifasi men ye sarakalasela kuntiia la san wo la, wo birance le. 14 Kayifasi le ka Yahudiyailu lalili ko:

a benni mōo kelen ye faa jama nō rō. **15** Simōn Piyeri ni karanden do bilara ii kō. Karanden wo ka sarakalasela kuntii lōn, a donda sarakalasela la lu ma Isa kō. **16** Kōnin Piyeri ma don. A tora lu da la. Karanden do wo bōra lu ma, a kumara lu da kōngbenna yē, ka Piyeri ladon. **17** Muso mēn ye da kōngbenna wo ka Piyeri majininka ko: «Ile, i fanan ye a la karanden do le di?» A ka a fō ko: «Nde tē.» **18** Baaradenilu a ni lakandanilailu ka ta bila sinkon dō ka ii maja ta dafē, baa nēnē tērē ye bola. Piyeri fanan tērē ye woiu tōrōfē ka a maja ye. **19** Fan kelen ma, Alla la sarakalasela kuntii ka Isa majininka a la karandenilu ma a ni a karan ja ma. **20** Isa ka a jabi: «N kumara gbē le rō mōo bēē yē, n ka mōōilu karan salibonilu la a ni Allabatobonba jin kōndō, Yahudiya bēē ladennin tērē ye. N ma foyi fō gbundu rō. **21** Nfenna i ye n majininkala? I ye majininka mēn ka ii tolo malō n na, n ka mēn fō ii yē; ii ka a lōn n ye mēn fōla ii yē.» **22** Kuma wo rō lakandalila do, mēn lōni tērē ye, ka a da gbasi ka a fō ko: «I ye sarakalasela kuntii le jabila ja wo le ma?» **23** Isa ka a jabi: «Ni n ka kuma juu le fō, kuma juu wo yiraka, kōni n ka kuma mēn fō ni a tujna le, nfenna i ye n gbasila?» **24** Wo rō Anasi ka Isa sidini madon sarakalasela kuntii Kayifasi la. **25** Simōn Piyeri tora a majala ta dafē. Mōo do ka a fō a ma ko: «Ile fanan, i ye a la karandenilu do le ri wa?» Kōni Piyeri ka a jērē dakan ko: «Nde tē.» **26** Sarakalasela la jon mēn tolo tēla a la Piyeri bolo wo la mōo do ka a fō ko: «N ka i yen de a kōfē jiritu rō wa?» **27** Kōni Piyeri ka a jērē dakan kokura, i kōrōkōrō dondon kasira. **28** Ii nara ka bō Kayifasi wara ka wa mara kunnasiila la mansaya bon na. Sōoma da le tērē. Mēnilu wara Isa ri, ii ma don mansa bon na sa ii kana ii la seninya landa tijnan. Wo wa kē ii ti se Taminkunna Sali dōnnin kēla. **29** Wo rō, Pilate bōra ka wa ii ma ka a fō ko: «Ai ye tōo su juman de lala cēē jin na?» **30** Ii ka a jabi: «Ni kojuu kēla tē an tērē tē a mirala ka na a ri i ma.» **31** Pilate ka a fō ii yē ko: «Ai ye a mira ka a kiti tēē ai la sariya la.» Yahudiya ilu ka a fō a yē ko: «An tē kiti tēla ri ka mōo faa.» **32** Isa tērē ra a la saya ko kuma wo lase, a la saya ko ye dafala ja mēn ma. **33** Pilate donda mansa bon kōndō, ka Isa kili ka a fō a yē ko: «I ye Yahudiya ilu la mansa le ri?» **34** Isa ka a jabi: «Ile le ka wo fō, wala mōo gbērē le ka wo fō n na ko rō wa?» **35** Pilate ka a jabi: «Nde, Yahudiya le di? I la jama ni sarakalasela kuntiilu ka i don n bolo. I

ra nfen kē?» **36** Isa ka a jabi: «N na mansaya bōni yōrō gbērē le ka na. A ma bō dunuja rō yan. Ni wo tē, n kōmōōilu tun di Yahudiya ilu la jēmōōilu kēle, sa n kana don woiu bolo. N na mansaya ma bō dunuja jin dō, fō yōrō gbērē.» **37** Pilate ka a fō a yē ko: «I ye mansa le ri!» Isa ka a jabi: «I jērē le ka a fō ko n ye mansa le ri. Ni n da sōrōn a ni n da na dunuja rō, n nani kēla tujna la sērēya le ri. Mōo mōo mēn ye tujna ta le ri, wo ri n kumakan namēn.» **38** Pilate ka a fō a yē ko: «Tujna ye nfen di?» A banni wo fōla, ale bōra kokura ka wa Yahudiya ilu ma ka a fō ii yē ko: «Nde ma cēē jin mira kun kelen lōn mēn di kē a faa ko ri. **39** Kōni ka bēn ai la namun ma san san Taminkunna Sali wa se n di kasoden kelen bila; ai ye a fē n ye Yahudiya ilu la mansa bila wa?» **40** Ii ka a jabi mankan ba rō ko: «Ale tē, Barabasi bila!» Awa Barabasi tērē ye mōo murantiini le ri.

19 Wo rō Pilate ka Isa don kēledēn bolo ka a gbasi biyē la. **2** Kēledēn ka nōnbo wōninna ma ta ka a mōrōmōrō i jōōn ma ka a kē mansa fula munuja do ri ka wo birin a kun na, a ni ii ka durukiba wulenman jalagbē do bila a kan na. **3** Ii tora ii madonna a la ka a fō a yē ko: «Yahudiya ilu la mansa, i ni kē!» Ii tora a da gbasila. **4** Pilate bōra kokura ka a fō Yahudiya ilu ye ko: «Ai ja lō! N da na a ri ai ma, sa ai ri a lōn ko n ma kojuu si yen cēē jin ma mēn di kē a faa ko ri.» **5** Isa bōra kēnema. Nōnbo wōninna mansa fula birinni a kun na, durukiba wulenman jalagbē ye a kan na. Pilate ka a fō ii yē ko: «Ai ja lō! Cēē ye yan!» **6** Ii ka a yen mēn kē sarakalasela kuntiilu a ni lakandanilailu ka wōyōwōyō kē: «Ka a gbōngbōn jiri kan! Ka a gbōngbōn jiri kan!» Pilate ka a fō ii yē ko: «Aile ye a ta aile jērē yē, ai ye a gbōngbōn jiri kan, baa nde ma sariya yen mēn di kē a faa ko ri.» **7** Yahudiya ilu ka a jabi: «Sariya kelen ye an bolo wo le a faa ko ri a don ka kan de ka a faa, ka a masōrōn a ka a fō ko a yē Alla dence ri.» **8** Pilate ka kuma wo mēn tuma mēn na, do lara a silan kan. **9** A donda a la mansa bon na ka a fō Isa ye ko: «I bōni mi?» Kōni Isa ma a jabi. **10** Pilate ka a fō a yē ko: «I ti kumala nde yē? I ma a lōn ko se ye n bolo ka i bila? Se ye n na ka i gbōngbōn jiri kan fanan?» **11** Isa ka a jabi: «Se foyi tē i ye n kan fō mēn bōni Alla bolo. Wo le rō, mēn ka n don i bolo, wo la kojuu ka bon i ta ri.» **12** Pilate ka wo mēn tuma mēn

na, a ka Isa bila ja jinin, kɔni Yahudiyaɪlu ka ii mankan ba labɔ ko: «Ni i ka a bila, i ti Sesare dɔnɔɔ di. Baa mɔɔ mɛn wa a jere ke mansa ri, wo tii muruntini Sesari kanma.» 13 A ka kuma wo mɛn tuma mɛn na, Pilate bɔra Isa ri gbe ma ka wa a jere sii kiti diya, yɔrɔ wo tɔɔ le ko Kabakuru Yɔrɔ, Heburu kan dɔ ko Kabata. 14 Taminkunna Sali dɔɔnninta rabɛn lon de tere, teletala, Pilate ka a fɔ Yahudiyaɪlu ye ko: «I ja lɔ! Ai la mansa ye yan!» 15 Kɔni ii ka ii mankan nabo ko: «Ka a faa! Ka a faa! A ye a gbɔngbɔn jiri kan!» Pilate ka a fɔ ii ye ko: «Nde ye ai la mansa gbɔngbɔn jiri kan wa?» Sarakalasela kuntiilu ka a jabi: «Mansa si tɛ an kun na fɔ mansaba Sesari.» 16 Wo rɔ Pilate ka Isa bila ii bolo a gbɔngbɔn jiri kan kanma. Wo rɔ ii ka Isa mira. 17 A jere ka gbɔngbɔn jiri ta, ka wa a ri yɔrɔ mɛn tɔɔ ko Kunkolo. Heburu kan dɔ ii ye a fɔla yɔrɔ wo ma ko Kɔlikota. 18 Ii ye a gbɔngbɔnna jiri kan ye le, a ni mɔɔ fila, do ye a bolokininma do ye a bolomaran ma; Isa ye ii tɛma. 19 Pilate ka sebeli ke ka wo gbɔngbɔn Isa gbɔngbɔn jiri kan. A tere sebeni ko: «Isa Nasaretika, Yahudiyaɪlu la mansa.» 20 Yahudiyaɪlu siyaman ba le ka sebe wo karan, ka a masɔrɔn Isa gbɔngbɔnni jiri kan yɔrɔ mɛn dɔ wo ni so tɛma ma jan. Sebeli tere ye Heburu kan dɔ, a ni Rɔmu kan dɔ, a ni fanan Kireki kan dɔ. 21 Sarakalasela kuntiilu ka a fɔ Pilate ye ko: «I kana sebe ko: «Yahudiyaɪlu la mansa», kɔni «A ka a fɔ ko: Nde ye Yahudiyaɪlu la mansa ri.»» 22 Pilate ka a jabi: «N ka mɛn sebe, n da ban a sebela.» 23 Keleden ii ban mɛn kɛra Isa gbɔngbɔnna jiri kan, ka a la faanin ta, ii ka wo ratala sidiyama naanin, keleden bɛɛ ni a ta fan. Ii ka a duruki kɔrɔbila fanan ta. Duruki kɔrɔbila wo karasila tere sa a la, ka a bɔ a sanma fɔɔ a duuma. 24 Ii ka a fɔ i jɔɔn ye ko: «An kana a rafara, kɔni an ye kalabe ke, kala wa mɛn mira wo ri a sɔrɔn.» Wo rɔ sebeli kuma wo ra dafa: «Ii ra n na faanin ratala i jɔɔn na, ii ra kalabe ke n na faanin juma la ko rɔ.» Awa keledenlu ka wo le ke. 25 Isa la gbɔngbɔn jiri tɔrɔfɛ a na ni a na kɔrɔmuso tere ye ye, a ni Kɔlɔpasi la muso Mariyamu a ni Mariyamu Makidalaka. 26 Isa la karanden mɛn duman a ye kosebe, wo lɔni tere Isa na dafɛ ye. Isa ka wo fila yen tuma mɛn na, a ka a fɔ a na ye ko: «Muso, i ja lɔ, i dɛnce ye jin di.» 27 A ka a fɔ a karanden fanan ye ko: «I ja lɔ, i na le jin di!» Waati kelen wo rɔ karanden wo ka Isa na ta ka wa a ri a la lu ma. 28 Wo taminnin kɔ rɔ, Isa ka a lɔn ko ko bɛɛ ra dafa,

a ka a fɔ sani sebeli kuma wo ye dafa, ko: «Ji lɔɔ ye n na.» 29 Ji fɔrɔkɔ do tere ye, fani resɛnji kumunni. Do ka fuu ta ka a sun resɛnji wo rɔ ka a sidi hisope jiri bolon do la ka a madon a da la. 30 Isa ka resɛnji kumunni wo sɔrɔn tuma mɛn na, a ka a fɔ ko: «Ko bɛɛ ra dafa.» A ka a kun najii ka a nii di ka sa. 31 Ikomin Nɔnɔ lon, su kana to jiri kan, a ni sali dakɔrɔla le tere ye, baa Nɔnɔ lon wo ye lon ba de ri, Yahudiyaɪlu ka a fɔ Pilate ye ko a ye sɔn mɔɔ gbɔngbɔnnilu senilu ye rakadi, kosa ii ri faa jona. Wo rɔ ii ri se lajiila ka bɔ jiri kan. 32 Keledenlu wara ii sen dakadi kanma. Mɔɔ fila menilu gbɔngbɔnni Isa dafɛ, keledenlu ka woilu fɔlɔman sen dakadi, ka ban ka a filana sen dakadi. 33 Ii se mɛn kɛni Isa ma, ii ka a yen a ra sa, wo rɔ ii ma a sen kadi. 34 Kɔni keleden kelen tere ye ye mɛn ka a sɔɔ tanba la a barasa rɔ. Wo ja ma ji ni jeli bɔra i kɔrɔkɔrɔ. 35 Mɛn ka a yen wo kɛra a la sereya ri. A la sereya ye tɔja le ri. Ale ka a lɔn ko a ye tɔja le fɔla. A ka sereya mɛn bɔ sa ai fanan di lemeniya Isa ma. 36 Wo bɛɛ kɛra le ri sa sebeli kuma ri dafa ko: «A kolo si kana kadi.» 37 Wo fanan ko rɔ, sebeli kuma do ko: «Ii ri mɔɔ ragbe mɛn ii ka sɔɔ.» 38 Wo ban kɔ, Yusufu Arimateka, wara Pilate madiya ko a ni Isa su bɔ jiri kan. Pilate sɔnda wo ma. A nara Isa su lajii. Awa, Yusufu Arimateka tere ye Isa la karanden do le ri sutura rɔ, baa a tere silanni Yahudiyaɪlu jɔ rɔ. 39 A ni Nikodemu nara. Wo le fɔlɔfɔlɔ ka Isa jinin su rɔ. A nara latikɔlɔn sumaduman kilo bisawa, su fila ri: Do tɔɔ ko muri, a to kelen tɔɔ ko alo. 40 Ii fila ka Isa su ta, ka a don kasanke rɔ a ni latikɔlɔn sumaduman ka bɛn Yahudiyaɪlu la su don ja namun ma. 41 Awa a gbɔngbɔnda jiri kan yɔrɔ mɛn dɔ jiritu do tere ye ye. Jiritu wo rɔ ye, kaburu kura do tere ye, mɔɔ si su tere ma don wo rɔ fɔlɔ. 42 Yahudiyaɪlu jɔnɔ lon dabɛn waati tere ra se. Kaburu tere madonni ii la fanan. Wo rɔ ii ka Isa su don ye.

20 Lookun tele fɔlɔ, Lahadi lon kɔnin, Mariyamu Makidalaka wara su ba dibi pulan pulan ma kaburu da la. A ka a yen kabakurun bɔni kaburu da la. 2 A ka ibori ka wa Simɔn Piyeri tɛrɛn a ni karanden do mɛn diyara Isa ye, ka a fɔ ii ye ko: «Ii ra Maari su bɔ kaburu kɔndo. An ma a lɔn fewu, ii na a lala yɔrɔ mɛn dɔ!» 3 Piyeri ni karanden wo bɔra ka wa kaburu da la. 4 Ii fila bɛɛ borimantɔ wara i jɔɔn fɛ. Kɔni karanden wo tere ye borila Piyeri ko: a fɔlɔ

sera kaburu da la. **5** A ka a mabirin ka a ja mala kaburu kondo ka kasanke le doron yen, koni a ma don. **6** Simon Piyeri, men tere ye a kofe, wo fanan nara. A donda kaburu kondo, ka kasanke yen lani ye. **7** Bitiran men tere ye Isa kun na wo ni kasanke tere sa yoro kelen, koni bitiran tere ra kunbenni ka a la a ta fan ma. **8** Awa, karanden men folo sera kaburu da la, wo fanan donda kaburu kondo. A ka a yen ka la a la ko Isa ra wuli. **9** Baa ii tere ma sebeli kuma wo jayen folo, ikomin a tere ye sebani ja men do ko Isa ri wuli ka bo suilu tema. **10** Wo koro, karanden fila ka i kose ii wara. **11** Waati wo ro Mariyamu tere ye kasila ko ma kaburu da la. A ye kasila ka a ja mala kaburu kondo. **12** A ka meleka fila yen a bee gbeni, woilu siini tere Isa su tere ye lani dinkira men do kaburu kondo. Do siini a kun koro, do siini a sen koro. **13** Ii ka a fo a ye ko: «Muso, i kasila nfenna?» A ka a jabi: «Ka a masoron ii ra Maari su ta ka wa a ri, n ma a lon a ye yoro men do.» **14** A banni wo folo, a tintan ja men do ka Isa yen, koni a tere ma a lon ni Isa le. **15** Isa ka a fo a ye ko: «Muso, i kasila nfenna? I ye yon nininna?» Ikomin a tere ye muso jana iko jiritu tii la, a ka a fo ko: «N fa, ni ile le ka a su ta ka wa a ri, a fo n ye i ka a la yoro men do, n ye wa a ta.» **16** Isa ka a fo a ye ko: «Mariyamul» A ka a ja tintan a la, ka a tuwa Heburu kan do ko: «Rabuni» Wo koro ye ko Karanmoo. **17** Isa ka a jabi: «I kana ifasa n na, baa n ma ye le folo n Fa ma. Koni wa i fo n badenmailu ye ko: «N wato n Fa ma, a ni ai Fa fanan ma, n na Alla ma, a ni ai fanan na Alla ma.» **18** Mariyamu Makidalaka nara a fo karandenilu ye ko: «N da Maari yen!» A ka danteeli ke ii ye a ka men fo a ye. **19** Lookun lon foloman kelen wo wura la, karandenilu tere ye bon do kondo, da sooni ii ma ka a masoron ii silanni Yahudiyailu jemooilu no ro. Isa bora gbe ro ka na i lo ii tema ka a fo ii ye ko: «Alla ye ai jususuma!» **20** A ka a fo waati men do, a ka a bolo yiraka ii la a ni a barasa. Karandenilu sawa ba kera ka a masoron ii ra Maari yen. **21** Isa ka a fo ii ye fanan ko: «Alla ye jususuma di ii ma! Ikomin n Fa le ka n kelaya, nde fanan di aile kelaya.» **22** A banni kuma wo folo a ka fono fe ai ma ka a fo ko: «Ai ye Nii Seniman soron. **23** Ni ai ka moo makoto a la julumun ma, wo tii makotoni Alla bolo. Koni ni ai ma men makoto, wo tii te makotoni Alla bolo.» **24** Nba, Tomasi ye Isa la karanden tan ni fila do le ri, mooilu ye a folo men ma ko Filani. Isa nara a lo a la

karandenilu tema tuma men na, Tomasi tun te ye. **25** Karandenilu ka a fo a ye ko: «An da Maari yen!» Koni a ka ii jabi: «Ni n ma poyinti no yen a bolo ro, ni n ma n bolokoyini la poyinti no ro, ni n ma n bolo la a barasa kondo, n te lala a la fewu.» **26** Lookun kelen tamin ko ro, karandenilu ka ii laden kokura bon na. Ii la laden wo ro, Tomasi tere ye ii tema. Ii tere ra da soo. Isa nara ka i lo ii tema ka a fo ii ye ko: «Alla ye jususuma di ii ma!» **27** A ka a fo Tomasi ye ko: «I bolokoyini ladon n bolo ma, i ye n bolo yen; i bolo ladon n barasa kondo. I kana to lemeniyabaliya ro, koni lemeniya.» **28** Tomasi ka a jabi: «N Maari, a ni n Alla!» **29** Isa ka a fo a ye ko: «Ka a masoron i ra n yen, wo le ka i lemeniya n ma. Duwawu ye ii ye menilu ma n yen a ni menilu lemeniyara n ma.» **30** Isa ka kabannako siyaman ke a la karandenilu jakoro men sebani te kitabu jin kondo. **31** Koni, jin bee tere sebani de sani ai ye lemeniya Isa la waati men ko Nenematomonin de, a ni ale le ye Alla Dence de. Ai wa lemeniya a ma, ai ri jenemaya banbali soron ale too ro.

21 Waati wo tamin ko ro, Isa ka a jere yiraka a la karandenilu la Tiberiyasi Dala da la. A ka a jere yiraka wo ja le ma. **2** Simon Piyeri, Tomasi men ye kilila ko Filani, a ni Natanayeli men boni Kana men ye Kalile mara ro, wo ni Sebede dence fila, a ni karanden fila do, wo bee tere ye i jooon fe. **3** Simon Piyeri ka a fo ii ye ko: «N wato jee faa diya.» Ii ka a fo a ye ko: «An fanan di wa i kofe.» Ii bora ka ye le kulun kondo. Su kelen wo ro, ii ma foyi mira. **4** Wo sooma da la, Isa tere ye dala da la, koni a la karandenilu ma a lon ko ni Isa le ye. **5** Isa ka a fo ii ye ko: «N denilu, ai ra jee do soron wa?» Ii ka a jabi: «Een.» **6** A ka a fo ii ye ko: «Ai ye joo lafili kulun bolokininma fan fe, ai ri jee mira.» Ii ka joo lafili wo ro, ii tere ti se a masomonna jee siyaman bolo. **7** Wo ro karanden men duman tere Isa ye, wo le ka a fo Piyeri ye ko: «Maari le!» Wo ka a teren duruki gbansan ye Simon Piyeri kan na. Awa, a ka a men tuma men na ko Maari le, a ka duruki wo tesidi, ka i juran ji ro ka wa Isa teren ye. **8** Karanden doilu ni kulun nara a ni jee siyaman ba a ni joo, baa a tere ma jan baka dala da la, ko a ri meteri keme jooon bo. **9** Ii se men keni gblema ii ka jee do yen janinna sinkon ta la, a ni buru. **10** Isa ka a fo ii ye ko: «Ai ye ai la jee do ta, a nani men di.» **11** Simon Piyeri yelera

kulun kondo ka joo somon ka jee kunba keme a ni biloolu ni sawa mira. Hali jee wa siyaya bake joo ti a rafarafarala. **12** Isa ka a fo ii ye ko: «Ai ye na dabo ke.» Karanden woilu si ma susu ka a majininka ko: «Yon de i ri?» Ii ka a lon ko Maari le. **13** Isa ka buru ta ka a ratala ii la, ka jee fanan dataala ii la. **14** Isa wuli ka bo saya ro, a yiraka sawanan de tere ye a la karandenilu la. **15** Ii banni dabola, Isa ka a fo Simon Piyeri ye ko: «Yuhana dence Simon, n duman i ye ka tamin do nin bee la wa?» A ka a jabi: «Don Maari, i ka a lon ko i duman n ye.» Isa ka a fo a ye ko: «I ye n na saa denninilu balo.» **16** A ka a fo a ye fanan ko: «Yuhana dence Simon, n duman i ye wa?» Piyeri ka a jabi: «Don Maari, i ka a lon ko i duman n ye.» Isa ka a fo a ye ko: «I ye ke n na saa konogbenna le ri.» **17** A ka a fo a ye a sija sawanan do ko: «Yuhana dence Simon, n duman i ye wa?» Piyeri niiafinda, baa Isa ra a majininka fo sija sawa ko: «N duman i ye wa?» A ka a jabi: «Maari, i ka ko bee lon. I ka a lon ko i duman n ye.» Isa ka a fo a ye ko: «I ye n na saa denninilu balo. **18** N ye tujna le folo i ye ko: i tere ye denninya ro waati men do i tere ye i la kurusi yala sidila ka wa yoro ro, yoro men ta duman i ye, koni i wa koroya tuma men na, i ri i bolo rasomon, moo gbera ri i sidi ka i lawa yoro ro, yoro men i te a fe ka wa.» **19** Isa ka kuma wo fo ka Piyeri sa na yiraka, a ri men ke sa a ri Alla too gbiliya. Wo ro a ka a fo a ye ko: «Bila n kofe.» **20** Piyeri ka kofene, ka Isa la karanden yen men duman a ye, a ye taamala ii kofe. A la karanden men tere ye a kofe doonnin waati la, men ka a kun la a sisi ro ka a fo a ye ko: «Yon ye i janfala?» **21** Piyeri ka a yen ka a fo Isa ye ko: «Nin don? A ko di?» **22** Isa ka a jabi: «Ni a duman n ye a ye to dunuja ro haan n ye na waati men do, wo tono juman na la i ma? Ile, bila n kol!» **23** Kuma wo koson, a tere ye folo fan bee badenmailu tema ko karanden wo ti faala. Koni Isa ma a fo ko ale ti faala, koni ko: «Ni a duman n ye a ye to dunuja ro haan n ye na waati men do, wo tono juman na la i ma?» **24** Karanden kelen wo le kela a la sereya ri a la ko bee ro a ni a ka ko bee sebe. An ka a lon ko a la sereya ye tujna le ri. **25** Isa ka ko gbera siyaman ke, menilu ma sebe yan. Ni wo kelen kelenna bee tun sebera, kitabu menilu tun di sebe wo ro, woilu tun te kun dunuja ro.

Acts

1 N terice Teyofili, Isa ka baara ni mɔɔ karan menilu ke kebi a la baara damira waati haan a korɔtara ka wa harijeene rɔ lon men na, n ka wo bee sebe n na sebeli fɔlɔ rɔ ka a lawa i ma. **2** Sani a ye korɔta ka wa harijeene rɔ, a ka a la talibidenbailu karan, a ka menilu suwandi. A ka ii karan Alla la Nii Seniman baraka rɔ, ka ii la baara yiraka ii la. **3** A la tɔrɔya korɔ, a bɔra ii jakɔrɔ gbɛ rɔ ka ko siyaman ke tele binaani korɔ. A ka a yiraka ii la ja siyaman ma ko a kende le. Wo tuma, a tere ye Alla la Mansaya ko fɔla ii ye. **4** Lon do rɔ, ka a teren a ye dɔɔnninna ii jɔɔn fe, a ka a fɔ ii ye ko: «Ai kana bɔ Jerusalemu yan haan n Fa la lahidi ye dafa, n ka men na ko fɔ ai ye korɔman. Ai ye wo dafa makɔnɔ so kondo yan. **5** Yaya ka mɔɔilu sun ji rɔ, koni a te men bake butun, ai ri sun Alla la Nii Seniman na.» **6** Ka a teren ii bee ladennin yɔrɔ kelen dɔ, talibidenbailu ka Isa majininka ko: «Maari, i ri mansaya lase Isirayelikailu ma sisen wa?» **7** A ka ii jabi: «Wo ko ri ke waati men na, N Fa kelen pe le ri se wo lateɛla. **8** Kɔni Alla la Nii Seniman wa jii ai kan, ai ri sebaya sɔrɔn. Ai ri ke n sereilu ri Jerusalemu, a ni Jude fan bee a ni Samari mara fan bee a ni dunyɔna duukolo fan bee rɔ.» **9** Isa banda wo fɔla tuma men na, a korɔtara ii jakɔrɔ ka yeɛ harijeene rɔ. Banda ka a latunun ii ma. **10** Ka ii ja lɔni to sankolo rɔ ka a watɔla ragbe, cee durukigbe tii fila nara i korɔ ka ii lɔ ii tɔrɔfe. **11** Woilu ka a fɔ ko: «Kalilekailu, nfenna ai lɔni yan ka sankolo ragbe? Isa men bɔni ii tema yan, ka wa sankolo rɔ, a ri na iko. A wani ja men ma ai jana, a ri na iko wo ja kelen ma.» **12** Nba, talibidenbailu bɔra Olibiye Koyinke kan ka ii kɔse Jerusalemu. A ni Jerusalemu tema ri kilo kelen jɔɔn bɔ. **13** Ii seni Jerusalemu, ii wara sankaso san ma bon kondo, ii ye i jɔɔn nadenna yɔrɔ men na kɔnin. Piyeri tere ye, a ni Yuhana, Yakuba, Andere, Filipe, Tomasi, Baritɔlmi, Matiyu, Alife dence Yakuba, Simɔn Fabaden a ni Yakuba dence Judasi. **14** Ii tere ye ii ladenna Alla matara kanma miriya kelen de la. Muso doilu fanan tere ye ii rɔ, a ni Isa na Mariyamu a ni Isa dɔɔceilu. **15** Nba, lon do rɔ, Piyeri ka i lɔ a badenmailu tema ka kuma. Wo ka menilu teren ye, woilu ri mɔɔ keme ni mɔɔ muwan bɔ. **16** Piyeri ka a fɔ ko: «N badenmailu, men sebɛni Alla la kitabu kondo ka

fara Alla la Nii Seniman na, mansa Dawuda ka men fɔ Judasi la ko rɔ (Judasi men ka Isa yiraka a mirabailu la) wo sebe ka kan ka dafa. **17** A tere ye an na dekuru le rɔ. An ka baara men sɔrɔn Alla la, a sen tere ye wo fanan dɔ.» **18** Nba, Judasi ka wodi men sɔrɔn a la juuya sara ri, a ka wo ta ka duu do san. A bera wo duu kan, ka a kɔnɔ fara ka a noo bee bɔ kene ma. **19** Jerusalemukailu bee kolɔnda wo rɔ tuma men na, ii ka yɔrɔ wo tɔɔ la ii la kan dɔ ko Akelidama. Wo korɔ le ko Jeli Duu. **20** Piyeri ka a fɔ ko: «A sebɛni Jaburi rɔ ko: «A la ladiya, a dakolon di to. Mɔɔ si kana don a kondo.» «A ni: «Mɔɔ gbere ye a lɔ a nɔ rɔ.» **21** «Wo le kosɔn, an ka kan ka mɔɔ kelen suwandi men bilara an kɔ Maari Isa la waati bee rɔ **22** kebi Isa sun waati ji rɔ Yaya bolo haan a korɔtara waati men na ka yeɛ harijeene rɔ, a bɔra an tema lon men na. Mɔɔ wo ye ke mɔɔ ri an tema men di a sereya ko Maari Isa ra wuli ka bɔ saya rɔ.» **23** Wo rɔ, lemeniya jamailu ka mɔɔ fila jatɔmɔn. Do tɔɔ ko Yusufu. A tɔ kelen tɔɔ ko Matiyasi. Yusufu wo tɔɔ le fanan ko Barisabasi. Doilu ye a fɔla a ma ko Jusitusu. **24** Ii bee ladennin ka Alla matara ko: «Maari, ile le ka mɔɔilu bee sɔnɔme lɔn. I ra men suwandi mɔɔ fila jin dɔ, i ye wo yiraka an na. **25** Wo ye bila Judasi nɔ rɔ ka ke talibidenba di ka baara an jɔɔn fe, baa Judasi ka baara wo bila, ka wa a sara sɔrɔn men ni a la baara juu sara ka kan.» **26** Ii banda Alla matarala ka kala mateɛ. Kala ka Matiyasi mira. Wo rɔ, ale lara talibidenba tan ni kelen kan.

2 Pentekoli lon sera ka ii bee ladennin teren yɔrɔ kelen dɔ. **2** Mankan ba do bɔra sankolo rɔ i korɔ, ka ke iko fɔɔnɔ ba mankan. Lemeniya mɔɔilu siini bon men na, mankan ka bon wo lafa. **3** Ii ka fen do yen, men keni iko ta melen. A bɔni nenkun na, a ka a rafara ka a maa lemeniya mɔɔ kelen kelenna bee la. **4** Alla Nii Seniman jiira ii kan. Ii bee kumara ii jere ye kan gbere rɔ ikomin Alla Nii Seniman ka ii demen kuma la ja men ma. **5** Wo ka Yahudiya siyaman jiyani teren Jerusalemu, menilu ye Alla jesilanjebailu ri. Ii bɔni dunyɔna jamana bee rɔ. **6** Ii ka mankan wo men tuma men na, ii siyaman nara ii laden ka ke jama ba ri. Ii seni ye, ii kabannakoyara, ka a masɔrɔn ii kelen kelenna bee ka ii fa kanilu men woilu da rɔ. **7** Ii kabannakoyara kosebe ka a fɔ i jɔɔn ye ko: «Menilu ye kumala jin, ii bee te Kalilekailu le ri wa? **8** Na juman

de an kelen kelenna bɛɛ ye an sinmin kan mɛnna?» **9** Nba, Paritikailu tɛrɛ ye jama wo rɔ, a ni Medikailu, Elamukailu, Mesopotamikailu, Judekailu, Kapadɔsikailu, Pɔntikailu, Asikailu, **10** Firikikailu, Panfilikailu, Misirankailu a ni Libikailu, menilu siini Sireni fan dɔ. Rɔmukailu fanan tɛrɛ ye a rɔ. Doilu tɛrɛ Yahudiyailu le ri. Doilu tun tɛ Yahudiyailu ri, kɔni ii tun da don Yahudiyailu la dina rɔ. **11** Keretikailu ni Arabuilu fanan tɛrɛ ye jama rɔ ye. Ii bɛɛ ka a fɔ ko: «Alla ra kabannako menilu kɛ, ii ye woilu fɔla an fa wara kanilu rɔ. Nfen keni wo rɔ?» **12** Ii bɛɛ kabannakoyara ka jake, fɔɔ ka i jɔɔn majininka ko: «Wo kɔrɔ ye nfen di?» **13** Kɔni doilu ka lemeniya mɔɔilu mayele ko ii ra dɔlo min kojuuya. **14** Wo le rɔ, Piyeri ni talibidenba tɔ tan ni kelen ka ii lo. Piyeri ka a kan nabo ka a fɔ mɔɔilu ye ko: «Ai Yahudiyailu a ni mɔɔ tɔ menilu ye Jerusalemu yan bi, ai ye jin lɔn ka ai tolo malɔ n kan na. **15** Ai ra a fɔ ko mɔɔ jinilu ra dɔlo min ka ii ja laminin. Wo tɛ de! Ai ma a yen? Waleha le ten, mɔɔ ti se dɔlo minna ka ii ja laminin. **16** Kɔni mɛn sebeni Alla la kitabu kɔndɔ Nabi Joweli bolo, wo le ra dafa ai pana bi. A fɔra ko: **17** «Alla ka a fɔ ko: laban tuma na, n di n Nii Seniman lajii adamadenilu bɛɛ kan. Ai denceilu ni ai denmusoilu ri Alla la kuma lase mɔɔilu ma. Ai la kanbarenilu ri koyenna ikomin sibo. N di sibo la ai la mɔɔbakɔrɔilu ja ma. **18** Wo tuma, n di n Nii Seniman lajii n na jɔnilu kan, ceman ni musoman. Ii ri n na kela lase mɔɔilu ma. **19** N di kabannakoilu ke sankolo rɔ, ka tɔmasereilu ke duukolo kan. Woilu ri ke iko jeli, a ni ta ni a sisiba. **20** Tele ri fin ka ke dibi ri. Karo ri wulen iko jeli, yani Allabatala la lon ba ni se. Wo ri ke lon ba ri, mɛn makabani. **21** Wo tuma, menilu wa Allabatala kili demen kanma, woilu bɛɛ ri kisi.» **22** «Isirayeli cɛɛilu, ai tolo malɔ kuma jin di. Alla le ka Isa Nasaretika kelaya. Alla ra wo yiraka ai ri kabannakoilu ni ko masilannilu ni tɔmasereilu ke a ka menilu ke ai tema ikomin ai jere ka lɔn ja mɛn ma. **23** A donda ai bolo. Alla ka a lɔn ka a la ko latɛɛ. Siya gbɛrɛ mɔɔilu ka ai demen ka a gbɔngbɔn jiri kan ka a faa. **24** A faani kɔ, Alla ka a lawuli ka a hɔrɔya saya tɔrɔya ba ma. Fanka mɛn ye saya la, wo ma se Isa marala. **25** Nba, mansa Dawuda ka sebeli do ke Isa la ko rɔ kitabu kɔndɔ ko: «N ka Allabatala yen n jɛ tuma bɛɛ rɔ. A ye n bolokininma. Wo rɔ, n tɛ jilanjilanna n na kandanin. **26** Wo le kosɔn, n jusu sewani

kosebe! N kan ye sewakan de ri. N faribanku, a tɔni kendeɣa rɔ ka a la jiɣiya la a rɔ. **27** Baa, i ti sɔn n nii ye tɔ saya dibi rɔ. I ti sɔn i la Mɔɔ seniman su ye mɛn kaburu rɔ ka toli. (Hadɛs g86) **28** Sila menilu ye benna jɛnemaya jere jere ma, i ra woilu yiraka n na. I ri n nawasa sewala i jakɔrɔ.» **29** Piyeri ka a fɔ ko: «N badenmailu, n di a fɔ ai ye ko an benba Dawuda ra sa. Sika tɛ wo rɔ: a su donda. Hali bi a kaburu ye yan. **30** Ka a masɔrɔn Dawuda tɛrɛ nabi le ri, a ka a lɔn ko Alla ka lahidi ta ka a kali a ye ko a ri Dawuda bonson do lasii a la mansaya siifen dɔ a ko. **31** Alla tun di mɛn ke sini nato, Dawuda ka wo yen. Wo rɔ, a kumara Mɔɔ Nenematɔmɔnin lawuli ka bɔ saya rɔ ko kan. A ka a fɔ ko a ma tɔ saya dibi rɔ; a su ma mɛn kaburu rɔ ka toli. (Hadɛs g86) **32** «Alla ka Isa wo le lawuli ka a bɔ saya rɔ. Andeilu bɛɛ ye sereɣa le ri. **33** Alla ka a kɔrɔta ka wa a sii a bolokininma. A ka Alla la Nii Seniman sɔrɔn a fa Alla bolo, mɛn lahidi tani tɛrɛ. Isa ka wo lana an ma. Ai ka mɛn yen bi, a ni ai ka mɛn mɛn, Alla la Nii Seniman de ka wo ke. **34** Nba, Dawuda ma kɔrɔta ka wa sankolo rɔ, kɔni ale ka a fɔ kitabu rɔ ko: Maari Alla ka a fɔ n na Maari ye ko: I sii n bolokininma, **35** haan n ye i juuulu bilala i sen kɔrɔ. **36** «Ai, Isirayelika bɛɛ ka kan ka lɔn ka a lala ja mɛn ma ko Isa mɛn ii ka gbɔngbɔn jiri kan, Alla ra ke Maari ri a ni Mɔɔ Nenematɔmɔnin.» **37** Ii ka wo mɛn tuma mɛn na, kuma wo donda ii jusu rɔ kosebe. Ii ka a fɔ Piyeri ni talibidenba tɔilu ye ko: «An badenmailu, an ye nfen de kela sisen?» **38** Piyeri ka ii jabi: «Ai bɛɛ ye tubi ka na Alla ma ka sun ji rɔ Isa Nenematɔmɔnin tɔɔ rɔ, wo rɔ, ai la kojuu ri makoto. Wo wa ke, Alla ri a la Nii Seniman di ai ma. **39** Alla ra Alla la Nii Seniman jin lahidi ta ai ni ai denilu ye, a ni menilu ye fɔɔ yɔrɔ jan. An na Maari Alla ri menilu kili, wo lahidi tani woilu bɛɛ ye.» **40** Piyeri ka kuma siyaman la wo kan, ka ii kawandi. A ka ii lali kosebe ko: «Bi mɔɔilu juuman. Ai ye ai jere kisi ii ma!» **41** Menilu sonda a la kuma ma, woilu sunda ji rɔ. Mɔɔ waa sawa jɔɔn lara lemeniya jamailu kan wo lon. **42** Ii tunadiyani tɛrɛ ye ii tolo malɔla talibidenbailu la karankan na, ka i jɔɔn naden badenmaya rɔ, ka dɔɔnnin ke i jɔɔn fɛ, ka Alla matara. **43** Talibidenbailu tɛrɛ ye kabannako siyaman ni tɔmasere siyaman kela. Mɔɔilu bɛɛ silanni tɛrɛ wo rɔ. **44** Lemeniya mɔɔilu bɛɛ benni tɛrɛ. Mɔɔ si ma sɔn ka a bolofenilu ke a kelen ta ri. **45** Wo rɔ, ii tɛrɛ ye ii la duuulu ni ii bolofenilu sanna,

ka wo wodi di dese batō menilu ye ii tema ma. **46** Lon lon, ii tora ii ladenna Allabatobonba jin kōndō. Ii la miriya tere ye ikomin mōo kelen ta. Ii tere ye buru latalanna ii jōōnna ii la bonilu la. Ii ka dōōnnin ke, ka i jōōn sō kosebe. Ii ka wo bee ke jusu lasewa ba a ni jusu lagbe rō. **47** Ii tere ye Alla tandola waati bee. Ii diyara so kōndō mōo ilu bee ye. Lon lon, Allabatata tere ye mōo ilu kisila ka woilu la lemeniya mōo ilu la dekuru kan.

3 Lon do rō, Piyeri ni Yuhana watōla tere ye Allabatobonba kōndō Alla tara diya wura tele waati, **2** ii benda nambara do la. Wo nato mōo ilu bolo. Ke bi a sōrōnda, a tun ma a taama folo. Lon lon, mōo ilu ri a lasii Allabatobonba don da la, bon don da men tōo ko Bon Da Numa. A wa lasii ye, a ri mōo ilu matara, menilu ye donna Allabatobonba jin kōndō kōnin. **3** A ka Piyeri ni Yuhana dontola yen Allabatobonba jin kōndō tuma men na, a ka ii matara wodi la. **4** Ii fila ka ii ja lō a rō. Piyeri ka a fō a ye ko: «Andeilu ragbe!» **5** Cee wo ka a ja lō ii rō. A ye a kōndō ko woilu keto fen do le dila a ma. **6** Piyeri ka a fō ko: «Wodi si te n bolo. Kōni men ye n bolo, n di wo di i ma. Nasaretika Isa Nenematōmōnin tōo rō, i wuli i ye taama.» **7** Piyeri ka nambara mira a bolokinima ka a demen a lawulila. A sen ni a wolokekuduilu ka fanka sōrōn i kōrō. **8** A ka a gban ka a lō a sen kun na ka a taamataama. A donda Allabatobonba jin kōndō Piyeri ni Yuhana kōfe ten. A tere ye mataamala ka a gban ka Alla mato. **9** Mōo bee ka a taamatōla yen Alla matola. **10** Mōo ilu jano tere ye a ma ko nambara men siini tere tarali kanma Allabatobonba Don Da Numa la, wo le ye jin di. Ko men da ke a ye, wo ka ii bee kabannakoya ka ii kōndafili. **11** Nba, ka cee wo fasani to Piyeri ni Yuhana ma, mōo ilu bee kabannakoyara ka ibori ka na ii ma. Ii lōni yōrō men, wo tōo ko mansa Sulemani la bolon. **12** Piyeri ka mōo ilu ladennin yen tuma men na, a ka a fō ii ye ko: «Isirayelikailu, nfenna ai kabannakoyani ko jin ma? Ai ja lōni andeilu rō nfenna? A ye di? Ai ye ai mirila ko cee jin ye a taamala an jere sebaya le bolo wa, wala an na Alla jesilanje baraka le rō wa? **13** Eēn de! Alla nō le, Iburahima ni Isiyaka ni Yakuba ni an benbailu bee Maari Alla kōnin. Wo ra ko ba jin ke ka a la baaraden Isa gbiliya. Ai ka Isa don faama Pilate bolo ka a faa, ka ai ban Isa rō Pilate jana. Wo ka a kiti ko a ri a bila, kōni ai ma sōn.

14 Isa tere Mōo seniman ni mōo telenni de ri. Kōni ai ka ai ban a rō. Ai ka Pilate madiya ko a ye mōo ghere bila ai ye, men tere ye mōofaala ri. **15** Men ye jenemaya dila, ai ka wo faa. Kōni Alla ka a lawuli ka a bō saya rō. An ye wo sereya le ri. **16** Ai ja ye nambara jin na. Ai bee ka a lōn. Ale ra fanka sōrōn a la lemeniya kōsōn Isa ma. Ai bee ye a yenna ko a ra kendeya le fewu a la lemeniya fe. **17** «Nba, n badenmailu, ai ka ko le ke Isa la, ai ma a lōn ai ye men ke kan, ai ni ai la jemōo ilu. **18** Kōni Alla ka a la kuma le dafa wo ja ma, a la nabiilu bee tun ka kuma men fō, ko a la Mōo Nenematōmōnin ri tōrō. **19** Wo rō, ai ye tubi ka na Alla ma, sa ai la kojuuilu ri bō ai kun ma ka ban. **20** Wo wa ke, Allabatata ri ai lafōjō ka a la Mōo Nenematōmōnin nana, men suwandinin ai ye kebi waati jan. Wo le ye Isa ri. **21** Kōni Isa ri to harijeene rō folo, fō fen bee wa yeleman ka kuraya tuma men. Nabijuma senimanilu ka kuraya ko wo fō ka fara Alla la kebi waati jan. (aiōn g165) **22** Nabi Musa ka a fō ko: «Maari Alla, men ye ai fe, wo ri nabi ghere di ai ma ka bō ai badenmailu tema, iko a ka n kelaya ja men ma. Wo wa fen fen fō ai ye, ai ye wo bee mira. **23** Ni menilu ma nabi wo kan mira, woilu bee ri labo Alla la mōo ilu tema ka halaki fewu.» **24** «Nba, nabi bee kumara waati jin de kan. Ka a damira Nabi Samuyeli ma, nabiilu bee ka ko jinilu lalōnni. **25** Ii ye denceilu le ri men bōni nabiilu la. Alla ka teriya men sidi an benbailu ye, wo fanan ye ai ta ri. A ka a fō Iburahima ye ko: «Siya bee ri baraka sōrōn n bolo i bōnsōnilu fe.» **26** Wo rō, Alla ka a la baaraden nawuli ka a lana aile folo ma, sa a ri jumaya ke ai ye ka ai kelen kelenna bee bō ai la sila juu rō.»

4 Nba, ka a teren Piyeri ni Yuhana ye kumala mōo ilu ye folo, Alla la sarakalaselailu ni Allabatobonba kandaninailu kuntii ni Sadusiilu madonda. **2** Ii mōnera, baa Piyeri ni Yuhana ye mōo ilu karanna ko Isa ra wuli ka bō saya rō, ko wo ra a yiraka ko adamaden di wuli ka a bō saya rō fewu. **3** Ii ka Piyeri ni Yuhana mira. Ikomin su tun da ko: ii ka ii bila kaso la fōo wo duusa gbe. **4** Kōni menilu tun ka ii tolo malō Piyeri ni Yuhana kan na, woilu siyaman lara Isa la, ka kafu lemeniya jamailu ma. Wo rō, lemeniya jamailu kera mōo waa loolu jōōn di. **5** Wo duusa gbeni, Yahudiya kuntiilu a ni mōobakōrōilu a ni sariya karanmōo ilu, wo bee ka ii laden Jerusalemu. **6** Anasi, sarakalasela kuntiiba jere

tere ye, a ni a birance Kayifasi ni a badenmailu Yuhana ni Alesandire a ni a toilu bee men ye sarakalasela kuntiiba la denbaya rɔ. 7 Ii ka Piyeri ni Yuhana lana ka ii lalo jama bee jana, ka ii majininka ko: «Ai sera ko jin kela fanka su juman de la wala yon de too rɔ?» 8 Piyeri jusu fani tere Alla la Nii Seniman na, ka ii jabi: «Yahudiya kuntii ni mɔɔbakɔɔrilu, 9 kojuma men keni nambara ye, ai ye an majininkala wo le ma wa? A kendeɣara ja men ma, ai ye wo feseɣese ko le rɔ wa? 10 Nba, ai ni Isirayelikailu bee ye a lon ko nambara jin lɔni ai jana yan, a ra lakendeya Nasaretika Isa Nenematomɔnin fanka rɔ, ai ka men gbɔngbɔn jiri kan ka a faa. Kɔni Alla ka a lawuli ka a bɔ saya rɔ. 11 Ale le: Bon lolailu ka ii ban kabakurun men dɔ, wo le ra ke bon jusii kabakurun di. Isa le ye kabakurun wo ri. 12 Mɔɔ si ti se mɔɔ kisila fo Isa kelen pe, ka a masɔɔn Alla ma too gbere si fo adamadenilu ye dunɔja rɔ yan, an di kisi men fe.» 13 Laden mɔɔilu ka a yen ko Piyeri ni Yuhana jusulateɛni. Ii kabannakoyara wo rɔ, ka a masɔɔn ii ka a lon ko mɔɔ fila wo ye mɔɔ gbansan de ri, ii ma karan bake. Ii ka a jayen wo rɔ ko Piyeri ni Yuhana menda Isa bolo. 14 Ii ma se Piyeri ni Yuhana sɔsɔla, baa ii ka nambara cee lɔni yen ii da tɔɔfe, men kendeɣani tere fewu. 15 Wo rɔ, kititee dekururu wo ka Piyeri ni Yuhana labɔ kene ma, ka ban ka i jɔɔn yen. 16 Ii ka a fo ko: «An ye nfen ke mɔɔ jinilu la? Nba, Jerusalemukailu bee ye kabannako jin kalama, men keni ii bolo jin. An ti se ka a fo ko kabannako wo ke. 17 Kɔni an ye an jaseremala ii ye ko ii kana Isa too fo mɔɔ si ye butun, sa ko jin kana jensen jamana fan bee rɔ.» 18 Wo rɔ, ii ka Piyeri ni Yuhana kili ka a fo ii ye ka a magbeleya ko ii kana Isa too fo mɔɔ si ye wala mɔɔ si karan too wo la fanan. 19 Piyeri ni Yuhana ka ii jabi: «A ye di? Ni mɔɔ ka i ban Alla rɔ ka sɔn ai rɔ, wo ri ben wa? Ai ye wo kititee. 20 Kɔni an ti se ka an makun. An ka men yen Isa la a ni an ka men men a la, fo an ye wo bee lase mɔɔilu ma.» 21 Mɔɔbakɔɔrilu ka ii jaserema la Piyeri ni Yuhana ye iko ka a magbeleya kosebe, ka ban ka ii bila. Baa ii ma fere sɔɔn ka jahadi la Piyeri ni Yuhana kan ka a masɔɔn so kɔndɔ mɔɔilu, wo bee tere ye Alla tandola kabannako wo la. 22 Nba, cee men nakendeya kera ko ba ri jin, wo sɔɔn tun da san binaanin ni ko bɔ. 23 Piyeri ni Yuhana bila men keni, ii wara ii la mɔɔilu teren. Alla la sarakalasela kuntii ni mɔɔbakɔɔrilu ka

ko menilu fo ii ye, ii ka wo bee lase lemeniya jamailu ma. 24 Lemeniya mɔɔilu ka wo men tuma men na, ii ka ii laden ka Alla matara. Ii ka a fo ko: «Maari, ile le ka sankolo dan, a ni duukolo ni kooji ni ii rake fenilu bee. 25 I la Nii Seniman ka kuma don an benba Dawuda da rɔ, i la baaraden kɔnin. A ka a fo ko: Siyailu jamanni nfenna? Jamana mɔɔilu ye janfa donna Maari ma nfenna? Wo ri ke fuu ri! 26 Dunɔja mansailu ka ii raben kele ke kanma. Ii ka ii laden ka wuli Maari Alla ni a la Mɔɔ Nenematomɔnin kanma. 27 «Nba tuja le wo ri fewu, mansa Herodi ni Ponse Pilate ka ii laden so kɔndɔ yan, a ni siya toilu, a ni Isirayelikailu. Ii ka ii laden ka wuli i la baaraden seniman Isa kanma, i ka men suwandi. 28 Wo le rɔ, men nateɛni tere i sawo ni i fanka la kebi kɔɔman, ii ka ii laden ka wo bee ke. 29 Nba, Maari, i tolo malɔ ii jaseremalakan na sisen. I ye jusulatee di an ma, i la jɔnilu kɔnin, sa an kana silan i la kuma lase rɔ mɔɔilu ma, 30 waati kelenna, i ye i la sebaya yiraka mɔɔilu la ka jankarɔtoilu lakendeya, ka toomasereilu ni kabannakoilu ke i la baaraden seniman Isa too rɔ.» 31 Ii ban men keni Alla matarala, ii la laden yɔɔ wo yereyera. Ii bee jusu fara Alla la Nii Seniman na. Wo lon kelen, ii ka Alla la kuma lase damira mɔɔilu ma jusulatee rɔ. 32 Lemeniya mɔɔilu bee benni tere ko kelen ma. Ii jusu fanan tere kelen de ri. Wo rɔ, mɔɔ si tun te a bolofenilu kela a kelen ta ri. Ii tere ye ii bolofenilu bee ratala ii ni i jɔɔn te. 33 Talibidenbailu tere ye sereya kela sebaya ba la, ka a fo mɔɔilu ye ko Maari Isa ra wuli ka bɔ saya rɔ. Alla la jumaya ba tere ye lemeniya mɔɔilu bee ka a fo kosebe. 34 Mɔɔ si deseni tun te ii rɔ, baa menilu kera duu tii ni bon tii ri, wilu tere ye duu ni bon sanna kelen kelen 35 ka na wodi wo di talibidenbailu ma. Karandenilu tere ye wodi wo rafarala lemeniya mɔɔilu te ka ben wilu kelen kelenna bee mako ja ma. 36 Nba, cee do tere ye, men too ko Yusufu. Lebi bɔnsɔn do le tere a ri ka bɔ Sipere. Talibidenbailu ka a too la ko Barinabasi, men kɔɔ ye ko dence men ye mɔɔ seebe donna. 37 Duu tere ye a bolo. A ka wo san ka na a wodi di talibidenbailu ma.

5 Nba, cee do men too ko Ananiyasi a ni a muso men too ko Safira fanan ka ii la duu do majira. 2 Kɔni Ananiyasi ka wodi fan kelen bɔ a la ka a ke a ta ri. A muso ye wo kalama. A to fan kelen, Ananiyasi nara wo di talibidenbailu ma.

3 A seni ye, Piyeri ka a fɔ a ye ko: «Ananiyasi, nfenna i sonda Setana ye don i jusu rɔ, ka Alla la Nii Seniman janfa ka i la duu sankɔ fan kelen kansɔnya a ma? 4 Duu wo tun ma san tuma men na fɔlɔ, a tun tɛ i ta le ri wa? I ka a majira tuma men na, a wodi bɛɛ tun tɛ i ta le ri fanan? Nfenna i ka i miri kojuu jin ma ka a kɛ? I ma wuya fɔ mɔɔilu ye fɔ Alla.» 5 Ananiyasi ka kuma wo men tuma men na, a bera duu ma ka sa. Silan ba ka wo lamenbailu bɛɛ mira. 6 Kanberenilu nara ka Ananiyasi su kasanke, ka a ta ka wa a su don. 7 A menda waati sawa taminnin kɔ, Ananiyasi muso donda bon na. Men keni a cɛɛ la, a tun ma wo lɔn fɔlɔ. 8 Piyeri ka a fɔ a ye ko: «A ye di? I ni i cɛɛ ka ai la duu san wodi men na, wo le jin di wa?» Safira ka a fɔ ko: «Ɔɔn, ale le wo ri jɔ.» 9 Piyeri ka a jabi: «Nfenna ai fila benda ka Maari Alla la Nii Seniman kɔrɔbɔ? I ja lɔ! I cɛɛ su donnailu lɔni da la. Ii nato i fanan su tala.» 10 Safira bera duu ma Piyeri sen kɔrɔ i kɔrɔ ka sa. Kanberenilu donda bon na ka a sani tɛrɛn. Ii ka a su ta ka wa a su don a cɛɛ dafɛ. 11 Silan ba ka lemeniya jama bɛɛ mira, a ni wo lamenbailu bɛɛ. 12 Kabannako ni tɔɔmasere siyaman tɛrɛ ye kela mɔɔilu tema talibidenbailu bolo. Lemeniya mɔɔilu bɛɛ tɛrɛ ye i jɔɔn nadenna mansa Sulemani la bolon na. 13 Kɔni mɔɔ tɔilu ma susu ii madon laden dɔ. Hali wo, ii tɛrɛ ye lemeniya mɔɔilu tɔɔɔɔɔɔ fɔla kɔsebe. 14 Mɔɔ siyaman lemeniyara Maari ma ka don dekuru wo rɔ, cɛɛ ni musoilu. 15 Mɔɔilu ka ii la jankarɔtoilu madonni ka ii lala lafenilu ni debeilu kan sila da la, sa Piyeri wa kɛ taminna tuma men na, a jiya ri la ii kan ka ii lakendeya. 16 Mɔɔ siyaman ba fanan bɔra Jerusalemu laminin soilu la ka na. Ii nara jankarɔtoilu ni jinatɔ mɔɔilu ri; woilu bɛɛ lakendeyara. 17 Wo tuma, sarakalasela kuntiiba ni a fɛ mɔɔ bɛɛ, Sadusiilu la dekuru kɔnin, woilu wulira talibidenbailu kanma ka a masɔrɔn ii la bensenkolɔnteya fɛ. 18 Ii ka talibidenbailu mira ka ii bila kaso la mɔɔ bɛɛ jana. 19 Kɔni su rɔ, Alla la meleka nara kaso bonda laka ka ii labɔ. A ka a fɔ ii ye ko: 20 «Ai ye wa Allabatobonba jin kɔndɔ, ka ai lɔ ka jɛnemaya kura jin ko bɛɛ lase mɔɔilu ma.» 21 Ii ka meleka kan mira. Kɛnɛ bɔra tuma men na, ii wara Allabatobonba jin kɔndɔ ka mɔɔilu karan. Alla la sarakalasela kuntiiba ni a la fɛ mɔɔilu ka Isirayelikailu la jɛmɔɔilu bɛɛ kili ko kititɛɛ dekuru ye ii laden. Ii ka kɛledenilu lawa kaso bon na ko ii ye na talibidenbailu ri. 22 Kɛlekedenilu

se mɛn keni kaso bon na, ii ma ii tɛrɛn ye. Wo rɔ, ii ka ii kɔsɛ ka dantɛɛli kɛ. 23 Ii ka a fɔ ko: «An seni kaso bon na, an ka a da tuunin tɛrɛn. A sɔɔni kojuma. An ka kɛleden doilu lɔni tɛrɛn da la fanan, ii ye a kɔnɔgbɛnna. Kɔni an ka da laka tuma men na, an ma mɔɔ si yen kaso bon kɔndɔ.» 24 Allabatobonba kandaninnailu kuntii ni Alla la sarakalasela kuntiilu ka kuma wo men tuma men na, ii kɔndafilira ka ii jɛrɛ majininka ko: «Nfen keni ye?» 25 Wo tuma, do nara ka a fɔ ii ye ko: «Ai ka mɔɔ menilu bila kaso la, woilu lɔni Allabatobonba jin kɔndɔ sisen. Ii ye mɔɔilu karanna.» 26 Wo rɔ, Allabatobonba kandaninnailu kuntii ka a la mɔɔilu ta ka wa talibidenbailu kɔ. Ii nara ii ri. Kɔni wo ma kɛ fanka la, ka a masɔrɔn kuntii wo ni a la mɔɔilu silanda ko jama kana wuli ii kanma ka ii mabon kaba la. 27 Ii nara talibidenbailu ri ka ii labɔ kititɛɛ dekuru jakɔrɔ. Alla la sarakalasela kuntiiba ka a fɔ ii ye ko: 28 «An ma a fɔ ai ye ka a magbeleya ko ai kana karan si kɛ wo tɔɔ rɔ butun wa? Kɔni ai ra ai la karan nase Jerusalemukailu bɛɛ ma! Ai ye a fɛ ka a fɔ le ko andeilu le ka Isa faa.» 29 Piyeri ni talibidenba tɔilu ka ii jabi: «An ka kan ka Alla kumakan gbiliya ka tamin mɔɔilu ta la. 30 An benbailu Maari Alla ka Isa lawuli ka a bɔ saya rɔ, ai ka mɛn gbɔngbɔn jiri kan ka a faa. 31 Alla ka a gbiliya ka a kɔrɔta fɔ a bolokinin na, ka a kɛ Mansa ni Kisiba ri, sani Alla ye fɛrɛ di Isirayelikailu ma waati menna ka a kɔsɛ ka tubi a ni ii ri makotoli sɔrɔn ii julumun na. 32 Andeilu le kera ko woilu bɛɛ sereilu ri. Alla ka a la Nii Seniman mɛn di a kan mirabailu ma, wo fanan ye wo sere le ri.» 33 Mɔɔbailu ka kuma wo men tuma men na, ii mɔnɛra kojuuya. A lɔɔ tɛrɛ ye ii la ka ii faa. 34 Kɔni Farisi cɛɛ do, mɛn tɔɔ ko Kamaliyeli, wulira ka i lɔ kititɛɛ dekuru jakɔrɔ. Sariya karanmɔɔ do le tɛrɛ a ri mɛn mɔɔ bɛɛ ye a tɔɔɔɔɔɔ fɔla. A ka a fɔ ii ye ko ii ye ii labɔ kɛnɛ ma dooni fɔlɔ. 35 Ii labɔ mɛn keni, Kamaliyeli ka a fɔ mɔɔbailu ye ko: «Isirayelikailu, ai ye a fɛ ka ko mɛn kɛ mɔɔ jinilu la, ai ye ai miri wo ma fɔlɔ kɔsebe, 36 baa waati taminni, cɛɛ do wulira, mɛn tɔɔ ko Tedasi. Ale ka a fɔ ko a ye jɛmɔɔ ba le ri. Wo rɔ, mɔɔ kɛmɛ naanin jɔɔn bilara a kɔ. Kɔni mɔɔilu ka Tedasi faa tuma men na, a la mɔɔilu bɛɛ jensenda. A la ko ma kɛ foyi ri wo kɔ. 37 Tedasi taminni kɔ, dogberɛ fanan wulira, mɛn tɔɔ ko Judasi. Ale bɔra Kalile ka na tɔɔ sɛbe waati. Yahudasi ka mɔɔ siyaman masɔmɔn ka ii

bila a kɔ. Kɔni mɔɔilu ka a faa tuma men na, a la mɔɔilu bɛɛ jensenda fanan. **38** Wo le rɔ, n ye ai lalila sisen ko ai ye ai mabɔ mɔɔ jinilu la. Ai ye ii bila, sa ii ri wa. Ii ye men kan, ni wo bɔni adamaden miriya rɔ, a ri tijan a jere ma. **39** Kɔni ni wo ko bɔra Alla jere le rɔ, ai ti se ii la muume. Ai tɛ foyi kɛ fo ka ai jere bila Alla la ten fuu.» Nba, Kamaliyeli ka men fɔ, mɔɔbailu sɔnda wo ma. **40** Ii ka talibidenbailu kili ka ii gbasi gbije la. Ii ka a fɔ ii ye ka a magbeleya ko ii kana Isa tɔɔ fɔ mɔɔ si ye butun. Wo rɔ, ii ka ii bila ko ii ye wa. **41** Wo rɔ talibidenilu bɔra kititɛɛ dekuru la laden dɔ. Ii sewara kosebɛ, ka a masɔrɔn Alla ra ii jate mɔɔilu ri, menilu ri lafɛya Isa kosɔn. **42** Lon lon ii ma boloka mɔɔilu karanna Allabatobonba jin kɔndɔ a ni mɔɔilu wara, ka kibaro juma lase woilu ma ko Isa le Mɔɔ Nenematɔmɔnin di.

6 Nba, Isa la karandenilu tɛɛ ye siyayala tuma men na, lon dɔ rɔ, Yahudiyailu menilu fa wara kan tɛɛ ye Kirekikan di, woilu ka ii makasi Yahudiyailu kan menilu fa wara kan tɛɛ ye Heburukan di. Ii ka a fɔ ko ii la cesamusoiu tɛ suman sɔrɔnna suman datalannailu bolo ikomin Heburuila la cesamusoiu ye a sɔrɔnna ja men ma. **2** Keladen tan ni fila ka wo men tuma men na, ii ka karandenilu bɛɛ kili ka a fɔ ii ye ko: «Andeilu kana Alla la kuma lase boloka, ka an na baara kɛ suman datalan dɔrɔn di. Wo tɛ ben. **3** An badenmailu, ai ye cɛɛ mɔɔ wɔrɔnwula suwandi ai rɔ, menilu ye mɔɔ hankilimailu ri. Woilu ye kɛ mɔɔ famunninilu ri, menilu jusu fani Alla la Nii Seniman na. An di suman datalan baara karifa woilu la. **4** Kɔni andeilu ri to Alla tarala ka Alla la kuma lase mɔɔilu ma. An na baara le wo ri.» **5** Wo kuma diyara jama bɛɛ ye. Wo rɔ, ii ka Etiyen suwandi, wo men lemeniyani kosebɛ. A jusu fani Alla la Nii Seniman na fanan. Ii ka Filipe fanan suwandi, a ni Porokori ni Nikanɔri ni Timon ni Parimenasi ni Nikolasi, men tɛɛ ye Antiyokika ri. Yahudiya tun tɛ a ri, kɔni a tun da don Yahudiyailu la dina rɔ. **6** Ii ka mɔɔ wɔrɔnwula woilu lana talibidenbailu ma. Talibidenilu ka Alla tara ii ye, ka ii bolo la ii kan. **7** Alla la kuma tɛɛ ye jensenna fan bɛɛ rɔ. Karanden tɛɛ ye siyayala berebere kɛ Jerusalemu. Alla la sarakalasela siyaman fanan donda ka lemeniya sila ta. **8** Alla la jumaya tɛɛ ye Etiyen ka a fɔ kosebɛ. Alla la sebaya fanan tɛɛ ye a fɛ. A ka kabannako ba ni tɔɔmasereilu kɛ

mɔɔilu tɛma. **9** Kɔni doilu wulira Etiyen sɔɔla. Ii bɛɛ bɔni salibon kelen de la, mɔɔilu ye a fɔla men ma ko Mɔɔ Kanhɔrɔyaninilu la salibon. Wo salibon mɔɔilu bɔni Sireni ni Alesandiri, a ni Silisi ni Asi jamanailu rɔ. **10** Kɔni ii tɛɛ ti se jo sɔrɔnna a ma. Alla la Nii Seniman de tɛɛ ye hankilimaya dila a ma kuma wo rɔ. **11** Wo le ka a kɛ, ii ka mɔɔ doilu kɔnɔrasu Etiyen kanma. Woilu ka wuya la a la ko: «A ra Nabi Musa ni Alla tanama kuma fɔ. An jere ka wo men fewu.» **12** Wo rɔ, salibon mɔɔ woilu ka so kɔndɔ mɔɔilu ni mɔɔbakɔɔilu ni sariya karanmɔɔilu lawuli Etiyen kanma. Ii ka Etiyen mira fanka la ka wa a ri Yahudiya la kititɛɛ dekuru rɔ. **13** Ii nara mɔɔ doilu ri, menilu ka wuya la Etiyen na. Ii ka a fɔ ko: «Cɛɛ jin ye yɔrɔ seniman jin nafɛyala tuma bɛɛ, ka Nabi Musa la sariya fanan nafɛya. **14** A ra a fɔ ko Nasaretika Isa wo ri Allabatobonba jin te. Ko a ri an na sila yeleman, Nabi Musa ka sila men di an benbailu ma. An jere ra kuma wo men a da rɔ.» **15** Kititɛɛ mɔɔilu ka Etiyen mafɛnɛ. A jakɔrɔla ra kɛ ikomin meleka jakɔrɔla.

7 Alla la sarakalasela kuntiiba ka a fɔ Etiyen ye ko: «A ye di? Ii ka men fɔ jin di, tujia le wo ri wa?» **2** Etiyen ka ii jabi: «N failu ni n badenmailu, ai ye ai tolo malɔ n kan na. Ka a tɛɛ an benba Iburahima tun ma i sii Haran so kɔndɔ waati men na fɔlɔ, Alla nɔɔrɔ tii ka a jere yiraka a la Mesopotami jamana rɔ. **3** Alla ka a fɔ a ye ko: «I ye bɔ i wara, ka bɔ i badenmailu tɛma. I ye wa yɔrɔ dɔ rɔ, n ketɔ yɔrɔ men yirakala i la.» **4** «Wo rɔ, an benba bɔra Kalidekailu la jamana rɔ ka wa i sii Haran. A fa sa men keni, Alla ka a lana yan, ai siini jamana men dɔ bi. **5** Alla tun ma yɔrɔ si di a ma yan ka a kɛ a ta ri, hali yɔrɔ fitini. Kɔni Alla ka lahidi ta a ye ko jamana jin di kɛ a ni a bɔnsɔnɔnɔlu ta ri. Wo tuma den tun tɛ Iburahima bolo. **6** Alla ka a fɔ a ye ko: «I bɔnsɔnɔnɔlu ri kɛ londonilu ri jamana dɔ rɔ. Mɔɔ woilu ri ii bila jɔnya rɔ ka ii tɔrɔ. Ii ri san keme naanin kɛ tɔrɔya rɔ ye. **7** Kɔni n di jahadi la mɔɔ woilu kan, menilu ka ii kɛ jɔnɔlu ri. Wo kɔ rɔ, i bɔnsɔnɔnɔlu ri bɔ ye ka na nde bato yɔrɔ jin dɔ yan.» **8** Alla ka teriya sidi Iburahima ye, ka faaninta kɛ wo tɔɔmasere ri. Wo rɔ, Iburahima ka Isiyaka sɔrɔn ka a la faaninta kɛ a sɔrɔn tele seyin. Isiyaka ka Yakuba sɔrɔn ka a kɛ ja wo le ma. Yakuba ka an benba tan ni fila sɔrɔn ka woilu fanan kɛ wo ja kelen wo le ma. **9** «Yusufu la ko keleya ka a kɔrɔilu

mira. Ii ka a mira ka a san mɔɔilu ma. Woilu wara a bila jonya rɔ Misiran. Kɔni Alla tora a fɛ, 10 ka a bɔ a la tɔrɔya bɛɛ rɔ. A ka a lɔ Misiran mansa Ferawuna jana tuma men na, Alla ka hankili di a ma ka a la ko diya wo yɛ. Ferawuna ka a lasii Misiran jamana kuntiyya la, a ni a ka a kɛ a la bon jamɔɔ ri. 11 «Wo tuma, kɔnkɔ ba donda Misiran jamana fan bɛɛ rɔ, a ni Kanaan jamana bɛɛ rɔ. Wo tɔrɔya bonyara kosebɛ. An benbailu ma se balo sɔrɔnna. 12 A fɔra Yakuba yɛ tuma men na ko suman ye sɔrɔnna Misiran, a ka an benbailu lawa suman ko rɔ. Wo kera ii wa ko fɔlɔ ri. 13 Ii seni Misiran a sija filana rɔ, Yusufu ka a jɛrɛ yiraka ii la. A badenmailu la ko fɔra mansa Ferawuna yɛ. 14 Yusufu ka kela lawa a fa ma ko a ye na, a ni a la denbaya bɛɛ. A fa la mɔɔilu bɛɛ ladennin tɛrɛ mɔɔ biwɔrɔnwula ni mɔɔ loolu le ri. 15 Nba, Yakuba ni a la mɔɔilu wara Misiran ja wo le ma. A mɛnda ye fɔ a sara, a ni an benbailu bɛɛ. 16 Waati taminni kɔ, mɔɔilu wara ii su ri fɔɔ Sikemu. Ii ka ii su don Iburahima la su don diya ye, Iburahima tun da wodi wo bɔ kɔrɔman, a ka men don Hamɔri denceilu bolo, a ka a san woilu ma. 17 «Nba, Alla ka lahi di men ta Iburahima yɛ, wo mafa waati tun da sudunya. An na mɔɔilu tɛrɛ ye siyayala Misiran a ja jɛrɛ jɛrɛ ma. 18 Wo tuma, mansa do siira, men ma foyi lɔn Yusufu la ko rɔ. 19 Mansa wo ka an na mɔɔilu tɔnɔ bɔ ka an benbailu tɔrɔ kojuuya. A ka ii diyagbɔya ko ii ye ii den jarinilu to ii kɔ kɛnɛ ma kɔsa ii denilu ri sa. 20 «Nabi Musa sɔrɔnda waati wo le la. Den juma le tɛrɛ a ri kosebɛ ka Alla diya fewu! A sɔrɔnda ka karo sawa kɛ lamɔ rɔ a fa wara. 21 A sɔrɔnbailu ka a to ii kɔ kɛnɛ ma tuma men na, Ferawuna denmuso ka a yen. Wo le ka a ta ka a lamɔ, ka a kɛ ikomin a jɛrɛ den. 22 Wo rɔ, Misirankailu ka Musa karan ii la lɔnnin bɛɛ la. Se ye a yɛ ka kewali ba kɛ. A kusan kumala a juma la fanan. 23 «Musa sɔrɔn ka san binaanin bɔ tuma men na, a ka a miri ko a ri wa bɔ a badenmailu tɔrɔfɛ, Isirayelikailu kɔnin. 24 A seni ye, a ka a badenma do yen. Misiranka do ye wo gbasila. Musa wara a badenma demen, ka a badenma ta sara cɛɛ wo la ka a faa. 25 A ye Musa kɔndɔ ko a badenmailu ri a jayen ko Alla ra ale lɔ ii hɔrɔya la. Kɔni a badenmailu ma wo jayen. 26 Wo duusa gbɛ, Musa wara a badenma fila bilani tɛrɛ i jɔɔn na. A ka woilu masabarikan kɛ ko: «Badenmailu le tɛ ai ri wa? Nfenna ai bilani tɛrɛ i jɔɔn na ten?» 27 «Kɔni men tɛrɛ

ye a badenma gbasila, wo ka Musa latuntun ka a fɔ a yɛ ko: «Yon ka i kɛ an na kuntii ni an na kititɛɛla ri? 28 A ye di? I ye a fɛ le ka nde faa ikomin i ka Misiranka wo faa ja men ma kunun?» 29 Musa ka wo men tuma men na, a ka ibori ka wa a sii londanya rɔ Madiyana jamana rɔ. A mɛnda ye ka dence fila sɔrɔn. 30 «A ka san binaanin dafa ye tuma men na, mɛleka do bɔra gbɛ rɔ a jakɔrɔ. Mɛleka wo ka a jɛrɛ yiraka a la jiri tunin tamelenama rɔ, Sinayi koyinke waa rɔ. 31 Musa ka wo yen ka kabannakoya. A ka a madon a la ka a kɔrɔsi tuma men na, Allabatala kumakan bɔra. 32 A ka a fɔ ko: «Nde le i benbailu Maari Alla ri, Iburahima Maari Alla ni Isiyaka Maari Alla ni Yakuba Maari Alla kɔnin.» Musa silanda ka a yɛrɛyɛrɛ. A ma susu a ja lɔla a rɔ. 33 «Allabatala ka a fɔ a ye ko: «I ye i la sanbara bɔ i sen dɔ, baa i lɔni yɔrɔ men dɔ jin, wo ye yɔrɔ seniman de ri.» 34 Alla ka a fɔ ko: «N na mɔɔilu tɔrɔni ja men ma Misiran, n da wo yen fewu. N da ii kurunkan men fanan. N da jii ka na ii kisi. Na, n di i lase Misiran.» 35 «Nba, Isirayelikailu tun ka ii ban Musa men dɔ ko: «Yon ka i kɛ an na kuntii ni an na kititɛɛla ri?» Kɔni Alla ka ale lawa ka a kɛ ii la kuntii ri, ka ii hɔrɔya. Alla ka a kelaya ja wo le ma mɛleka bolo, men bɔra gbɛ rɔ a jakɔrɔ jiri tunin dɔ. 36 Musa ka tɔɔmasereilu ni kabannako bailu kɛ Misiran, ka doilu kɛ Kɔoji Fararɔbin da la, ka doilu fanan kɛ wula kɔndɔ san binaanin kɔrɔ. 37 «Wo Musa kelen de ka a fɔ Isirayelikailu ye ko: «Alla ri nabi gbɛrɛ bɔ Isirayelikailu tema ikomin nde.» 38 Wo Musa kelen de tɛrɛ Isirayelikailu bɛɛ ladennin fɛ wula rɔ. A tɛrɛ ye an benbailu fɛ ye, a ni mɛleka wo, men kumara a fɛ Sinayi koyinke kan. A ka kuma banbali sɔrɔn ka a lase an ma. 39 «Kɔni an benbailu ma sɔn ka a kan mira. Ii ka ii ban a rɔ. Misiran lɔɔ tɛrɛ ye ii la. 40 Ii ka a fɔ Haruna ye ko: «Batofen doilu ladan an ye, men di a lɔ an jɔrɔ ka wa, baa Musa wo, men ka a lɔ an jɔrɔ ka bɔ Misiran, an ja tɛ a la. Men keni a la, an ma wo lɔn.» 41 Wo rɔ, ii ka batofen do rabɛn waati wo la, ka saraka bɔ a ye ka a sɔ. Batofen wo bɔni nisiden na. Ii ka tolon kɛ ka batofen wo bɔnya, men rabenni ii jɛrɛ bolo. 42 Kɔni Alla ka a kɔ don ii la ka ii bila. A ka ii to ii jɛrɛ ma, ka ii to lolɔilu batola, a ni tele ni karo. Ko do sebeni wo rɔ nabiilu la kitabu rɔ. A ka a fɔ ko: «Ai Isirayelikailu! Ai ka san binaanin kɛ wula kɔndɔ taamala, ka kolofenilu kannatɛɛ ka sarakailu bɔ. Kɔni ai ma woilu bɔ

nde ye. **43** Ai la joo Moloiki siini gba men korɔ, ai ka wo madonni a bato kanma. Ai ka ai la joo Arefan na lolo bisiki le ladan ka wo bato. Wo le rɔ, n di ai gben kelekɔrɔbori diya fɔɔ Babilɔni kɔfɛ.» **44** Etiyen ka a fɔ ko: «An benbailu tere ye wula kɔndɔ taamala tuma men na, Alla la teriya tɔomasere daa make faaninbon tere ye ii bolo. Musa tun ka faaninbon wo ladan iko Alla ka a fɔ a ye ja men ma. Alla ka men yiraka a la, a ka a ladan ka a ni wo ra kanya. **45** Daa make faaninbon wo tere ye an benbailu la denilu bolo ii la waati rɔ. Ii ni Josuwe le ka jamana bee mira, Alla ka jamana wo mɔɔilu gben ii jɛfe. Ii nara daa make faaninbon di jamana rɔ, a menda ye haan an mansa Dawuda tele rɔ. **46** Dawuda la ko diyara Alla ye. Ale le ka Alla madiya ko a ye a fɛ ka sii diya lo Yakuba Maari Alla ye. **47** Kɔni Dawuda dence mansa Sulemani le ka bon wo lo Alla ye. **48** «Kɔni Alla Kɔrɔtaniba tɛ a siila bon na, men lɔni adamaden bolo. A ye ikomin nabi ka a fɔ ja men: **49** «Allabatala ka a fɔ ko: Sankolo le ye n na mansaya siifen di. Duukolo le ye n sen lo yɔrɔ le ri. A ye di? Ai ri bon su numan lo nde ye? N siibon di ke yɔrɔ numan? **50** Fen jinilu bee dannɩ tɛ nde le bolo wa?» **51** Etiyen ka a fɔ a lamembailu ye ko: «Ai mɔɔ kungbelenilu! Ai ye iko Alla lɔnbaliilu! Ai ye ai toloilu magbeleyala ka ai ban Alla kumakan dɔ. Ai ye Alla la Nii Seniman sɔsɔli waati bee. Ai ni ai benbailu bee ka kan. **52** Ai benbailu ka Alla la Mɔɔ Suwandini la ko fɔ ii ye, ii ka woilu faa. Sisen ai ra Mɔɔ Telenni wo janfa ka a faa. **53** Aile ka Alla la sariya sɔrɔn melekailu bolo, kɔni ai ma sɔn wo mirala.» **54** Yahudiyailu ka wo men tuma men na, ii mɔnera. Ii jusu bɔra a ja jere jere ma ka a dagbolo cin. **55** Kɔni Etiyen jusu fani tere Alla la Nii Seniman na. A ka a ja lo sankolo rɔ ka Alla la nɔɔrɔ yen, ka Isa lɔni yen Alla bolokininma. **56** A ka a fɔ ko: «A ragbe. N da sankolo da lakani yen, ka Mɔɔ Dence lɔni yen Alla bolokininma.» **57** Kɔni ii kulera kan ba la, ka ii boloilu dii ii toloilu la. Ii bee gbidira ka be Etiyen kan. **58** Ii ka a mira ka a sɔmɔn ka wa a ri so kɔkan, ka a bon damira kabakurun na. Sereya wo ka ii la duruki bɔ ii kanna ka a bila kanberen do sen korɔ, men tɔɔ ko Sawuli. **59** Ii ye Etiyen bonna kabakurun na tuma men na, a ka tarali ke ko: «Maari Isa, n nii ta.» **60** Awa a ka i jɔɔnkin ka a kan ba labo ko: «Maari, i ye kojuu jin yafa ii ma.» A banni wo fola, a sara.

8 Sawuli sɔnda Etiyen faa ko ma. Wo lon kelen, mɔɔilu wulira ka lemeniya jama tɔrya kojuyaya Jerusalemu. Wo rɔ, lemeniya mɔɔilu bee ka ibori ka wa Jude mara ni Samari mara fan bee rɔ. Talibidenbailu dɔrɔn de ma bɔ Jerusalemu. **2** Alla jɛsilanjɛba doilu ka Etiyen su don ka kasi kosebe a la saya ko rɔ. **3** Kɔni Sawuli tere ye lemeniya jama tɔrɔla kojuyaya. A tere ye donna ii la bonilu la ka ii mira, cɛɛ ni musoilu. A tere ye woilu bee mirala fanka la ka ii bila kaso la. **4** Nba, menilu jensenda ka bɔ Jerusalemu, woilu sera yɔrɔ yɔrɔ rɔ, ii ka kibaro numa lase ye mɔɔilu ma. **5** Filipe borini wara Samari so ba la. A ka Mɔɔ Nenematɔmɔnin na ko lase ye mɔɔilu ma. **6** Jama ka ii tolo malɔ a la kosebe. Ii ka a la kuma lamɛn ka a la tɔomasere kɛni yen, **7** baa jinailu kule kan ba bɔra, ka bɔ jinatɔilu siyaman fɛ a bolo. Kɔrɔngbɔyatɔ siyaman ni senkelen siyaman nakendeyara fanan. **8** Wo kera sewa ko ba ri so wo mɔɔilu bolo. **9** Cɛɛ do tere ye, men tɔɔ tere ko Simɔn. A tun da men, Simɔn ye wɔyemaya koilu kela so kondo ka Samarikailu bee kabannakoya. Ale tere ye a jere kela mɔɔba le ri. **10** Ka a damira denninilu ma haan mɔɔbailu, bee tere ye ii tolo malɔla a la kosebe. Ii tere ye a fola a ma ko: «Nin kɔnin ye Alla la sebaya ba jere le ri.» **11** Nba, Simɔn tere ye ii makabala a la wɔyemaya koilu la kebi waati jan. Wo rɔ, ii bee tere ye ii tolo malɔla a la kosebe. **12** Kɔni Filipe ka kibaro numa lase ii ma, men ye Alla la Mansaya ko ni Isa Nenematɔmɔnin tɔɔ la ko rɔ. Ii lara a la kuma la tuma men na, ii sunda ji rɔ, cɛɛ ni musoilu. **13** Simɔn jere fanan lara kuma wo la ka sun ji rɔ. A sunni kɔ rɔ ji rɔ, a ma bɔ Filipe kɔfɛ fewu. Filipe tere ye kabannako ni tɔomasere menilu kela, woilu ka Simɔn kabannakoya kosebe. **14** Wo tuma, a fɔra talibidenbailu ye, men tere ye Jerusalemu, ko Samarika doilu ra sɔn Alla la kuma rɔ. Wo rɔ, ii ka Piyeri ni Yuhana kelaya ko ii ye wa woilu teren ye. **15** Piyeri ni Yuhana se men kɛni Samari, ii ka Alla matara lemeniya mɔɔilu ye, sa ii ri Alla la Nii Seniman sɔrɔn. **16** Lemeniya mɔɔ woilu sunda ji rɔ tere Maari Isa tɔɔ le rɔ, kɔni Alla la Nii Seniman tun ma na ii si ma fɔlɔ. **17** Piyeri ni Yuhana banda Alla matarala ka ii bolo la ii kan. Wo rɔ, ii ka Alla la Nii Seniman sɔrɔn. **18** Nba, Simɔn ka a yen tuma men na ko lemeniya mɔɔilu ka Alla la Nii Seniman sɔrɔn talibidenbailu la bolo lankannin fɛ, a ka wodi bɔ ko a ye a dila ii ma. **19** A ka a

fɔ ko: «Ai ye wo se di n ma, sa n wa n bolo la mɔɔ mɛn kan, wo ye Nii Seniman sɔrɔn.» 20 Kɔni Piyeri ka a fɔ a ye ko: «I ni i la wodi bɛɛ ye halaki! Baa i ra imiri ko Alla ye mɛn dila mɔɔ ma, i ri wo sɔrɔn wodi la.» 21 Piyeri ka a fɔ ko: «Ile kɔnin! I sen tɛ an na baara jin dɔ fewu! Baa i jusu telenni tɛ Alla jana. 22 I ye tubi ka Allabatala matara, sa i ra miriya juu mɛn kɛ, tumadɔ i ri makoto wo la. 23 N da a yen ko jagboya ka siya i kɔndɔ fewu. Kɔjuu ra kɛ i la kuntii ri.» 24 Simɔn ka jabili kɛ ko: «Ai ye Allabatala matara n ye, sa ai ka mɛn fɔ jin, wo si kana n sɔrɔn.» 25 Nba, Piyeri ni Yuhana ka a jafɔ ka Allabatala la kuma lase ii ma. Ii ban mɛn keni baara wo la, ii ka ii kɔsɛ Jerusalemu. Ii watola, ii taminda kibaro juma lasela Samarikailu la so mɛsɛn siyaman na. 26 Allabatala la melekɔ do nara ka a fɔ Filipe ye ko: «I wuli ka wa tele kankan bolokinin dɔ. Sila mɛn ye bola Jerusalemu ka wa Kasa, i ye wo mira.» (Sila wo ye bola wula rɔ.) 27 Filipe wulira ka sila wo mira ka wa. Nba, a ka i jɔɔn bɛn Etiyopika kibaten do la sila la. Nɛmɔɔ ba le. Ale le siini Etiyopi mansa muso Kandasi la nanfulu bɛɛ kun na. Wo wani tɛrɛ Alla bato diya Jerusalemu. 28 Cɛɛ wo bɔtɔ tɛrɛ Jerusalemu ka i kɔsɛ a wara. A siini a la sowontoro rɔ sila la ka Nabi Esayi la kitabu karan. 29 Alla la Nii Seniman ka a fɔ Filipe ye ko: «I madon sowontoro jin na ka itaama a tɔrɔfɛ.» 30 Wo rɔ, Filipe ka ibori ka wa se sowontoro ma. A ka cɛɛ wo karankan mɛn, a ye Nabi Esayi la kitabu karanna. Filipe ka a mapininka ko: «I ye kuma mɛn karanna jin, i ka wo kɔrɔ lɔn wa?» 31 A ka Filipe jabi: «Ni mɔɔ ma wo kɔrɔ fɔ n ye, n di se wo lɔnna di?» A ka Filipe kili ko a ye yeɛ ka a sii a tɔrɔfɛ sowontoro kɔndɔ. 32 A tɛrɛ ye kuma mɛn karanna, wo le ka a fɔ ko: «A kɛra ikomin saa bulan, mɛn da bila julɔ la ka wa a kannatɛɛ diya. Ikomin saa bulan, mɛn tɛ kasila a si mali waati, A ma foyi fɔ. 33 Ii ka a lafɛya, ka a la hakan bɔ a bolo la. Mɔɔ tɛ kuma a bɔnsɔn ko rɔ, Ka a masɔrɔn ii ka a faa.» 34 Cɛɛ ka Filipe mapininka ko: «N fa, nabi ye kumala yon na ko rɔ kuma jin dɔ? A ye kumala a jɛrɛ la ko le rɔ wa, wa mɔɔ gbɛrɛ? I ye wo fɔ n ye.» 35 Wo rɔ, Filipe ka a damira kitabu kuma wo ma, ka Isa la kibaro juma fɔ a ye. 36 Ii ye wala sila fɛ tuma mɛn na, ii sera kɔ do ma. Cɛɛ ka a fɔ Filipe ye ko: «I ja lɔ, ji ye yan. Nfɛn di n bali sunna ji rɔ?» 38 Cɛɛ ka a fɔ sowontoro borila ye ko a ye sowontoro lalɔ. A ni Filipe jiira

ji rɔ. Filipe ka a sun ji rɔ. 39 Ii bɔ mɛn keni ji rɔ, Maari Nii Seniman ka Filipe ta ka wa a ri. Cɛɛ wo ma a yen butun, kɔni a sɛwani ba bɔra ye ka wa. 40 Filipe ka a jɛrɛ yen Asoti so kɔndɔ. A taminda kibaro juma lasela so bɛɛ la, haan a nara se Sesare.

9 Waati wo rɔ, Sawuli tɛrɛ ye Maari Isa la karandenilu masilanna tuma bɛɛ, ko a ri ii faa. A wara sarakalasela kuntiiba tɛrɛn, 2 ko a ye bataki di a ma, a ri wa mɛn yiraka mɔɔilu la Yahudiyailu la salibonilu la Damasi so kɔndɔ. Wo rɔ, ni a ka mɔɔilu tɛrɛn ye, mɛnilu ye Isa la sila kan, a ri woilu mira, cɛɛ ni muso, ka na ii ri Jerusalemu. 3 Sawuli sundunyara Damasi tuma mɛn na, fɛn do mɛlɛn bɔra gbɛ rɔ san ma kelen di ka na a laminin. 4 Sawuli bera duu ma. A ka kumakan do mɛn ko: «Sawuli, Sawuli, i ye n tɔrɔla kɔjuuya nfenna?» 5 Sawuli ka pininkali kɛ ko: «Maari, i ye yon de ri?» A ka Sawuli jabi: «Nde le Isa ri, i ye mɛn tɔrɔla kɔjuuya. 6 I wuli sisen ka wa so kɔndɔ. I ka kan ka mɛn kɛ, wo ri fɔ i ye ye.» 7 Sawuli taamajɔɔnilu lɔni tɛrɛ ye, kɔni ii ma se foyi fɔla. Ii ka kumakan wo mɛn, kɔni ii ma mɔɔ si yen. 8 Sawuli ka i wuli ka i lɔ. A ka a ja laka, kɔni a tun tɛ foyi yenna. Ii ka a gbɛleke mira ka wa a ri Damasi. 9 A ka tele sawa kɛ a tɛ foyi yenna. A ma dɔɔnnin kɛ, a ma ji min. 10 Wo ka Isa la karanden do tɛrɛn Damasi. Wo tɔɔ ko Ananiyasi. Maari ka fɛn do yiraka a la, ka a kili ko: «Ananiyasi.» Ananiyasi ka a fɔ ko: «Naamun, Maari. N ye yan.» 11 Maari ka a fɔ a ye ko: «I wuli ka sila ta, mɔɔilu ye a fɔla mɛn ma ko Sila Telenni. I ye wa Judasi wara, ka Tarisika do mapininka, mɛn tɔɔ ko Sawuli. A ye n matarala sisen. 12 N ka a yiraka a la ko cɛɛ do ri na a bolo la a kan, sa a ja ri laka ikɔ. A ka cɛɛ mɛn yen, wo tɔɔ ko Ananiyasi.» 13 Ananiyasi ka a fɔ ko: «ɛɛ, Maari! Cɛɛ jin ka kɔjuu kɛ i la mɔɔ senimanbailu la ja mɛn ma Jerusalemu, mɔɔ siyaman da wo lakali n ye. 14 Sarakalasela kuntiilu ka se di a ma ko ka mɔɔilu mira mɛnilu bɛɛ ye i tɔɔ kilila. A ra na yan wo ko rɔ» 15 Kɔni Maari ka a jabi: «Wa! N da cɛɛ jin suwandi, sa a ri baara kɛ n ye. A ri n na ko lase siya gbɛrɛilu mɔɔilu ma, a ni mansailu ni Isirayelikailu. 16 A ri tɔrɔ ja mɛn ma n na ko rɔ, n jɛrɛ ri wo bɛɛ yiraka a la.» 17 Wo rɔ, Ananiyasi bɔra ka wa Sawuli tɛrɛn. A donda bon na, ka a bolo la a kan, ka a fɔ a ye ko: «N badenma Sawuli, Maari Isa ra n nana ka i tɛrɛn yan. Ale

le ka a jere yiraka i la sila la ka a teren i ye nala yan. Ale le ka n nana yan sa i ja ri laka iko, sa i jusu ri fa Alla la Nii Seniman na.» 18 Fen do men munjani jee wari la bora Sawuli ja kan i koro. Wo beni, Sawuli ja lakara iko. A ka a wuli wo ro ka a sun ji ro. 19 A ka doonnin ke ka fanka saron. A menda tele dando Isa la karandenilu torofe Damasi. 20 Sawuli ka Isa la ko lase damira i koro Yahudiyailu la salibonilu la Damasi. A ka a fo mooilu ye ko Isa ye Alla Dence le ri. 21 Menilu tolo tere ye a la kuma la, woilu bee kabannakoyara. Ii ka a fo ko: «Cee jin de ma mooilu toroya kojuuya Jerusalemu wa, menilu ye Isa too kilila? A ma na yan ko ka woilu mira ka wa ii ri sarakalasela kuntiilu ma Jerusalemu wa?» 22 Koni Sawuli tere ye mooilu kawandila se men na, do tere ye lala wo kan waati bee. A tere ye a yirakala Damasi Yahudiyailu la ka a gbe ko Moo Nenematomonin de Isa ri. Ii ma se a jabila muume. 23 Tele siyaman tamini ko, ii ka ii laden ka ii kan ke kelen di ko ii ri Sawuli faa, 24 koni ko wo fora Sawuli ye. Ii ka ii janto so donda bee ro su ni tele, sa ii ri Sawuli mira ka a faa. 25 Su do ro, a la karandenilu ka a bila see kondoo, ka a lajii julula so jin koma. 26 Sawuli wara Jerusalemu. A seni ye, a loo tere ye a la ka i madon karandenilu la. Koni woilu bee silanni tere a je. Ii ma la a la ko Sawuli ra ke Isa la karanden di. 27 Koni Barinabasi ka Sawuli ramira ka wa a ri talibidenbailu ma ka a lase ii ma ikomin Sawuli ka Maari Isa yen Damasi sila la ja men ma, a ni Maari kumara a ye ja men ma, a ni Sawuli ma silan ja men ma ka Isa la ko lase mooilu ma Damasi so kondoo. 28 Wo ro, Sawuli menda talibidenbailu bolo, ka wa Jerusalemu fan bee ro, ka Maari la ko fo mooilu ye jusulatee ro. 29 Yahudiya menilu fa kan tere ye Kirekikan di, Sawuli tere ye kumala woilu ye ka ii masoso. Wo kera sababu ri, ii tere ye a faa ko ja jininna. 30 Wo fora lemeniya mooilu ye tuma men na, ii wara Sawuli ri Sesare. Ii seni ye, ii ka a lawa Tarisi. 31 Nba, wo tuma lemeniya jama tere ye jususuma ro Jude, a ni Kalile ni Samari. Maari tere ye ii la lemeniya sabatila. Ii tere ye ii taamala Maari jesilanye le ro. Alla la Nii Seniman tere ye ii seebe donna. Wo ro, mooilu tere ye donna ka la lemeniya mooilu kan. 32 Nba, Piyeri tere ye jamana bee rataamala. Lon do ro, a wara bo Alla la moo senimanbailu torofe Lida so kondoo. 33 A ka cee do teren ye, men too ko Ene. Wo tun da san seyin ke a lani a la

debe ro baa a korongboyanin de tere. 34 Piyeri ka a fo a ye ko: «Ene, Isa Nenematomonin da i lakendeya sisen. I wuli ka i la debe raben.» Ene ka a wuli i koro. 35 Moo menilu siini Lida ni Saron gbekula kan, woilu bee ka Ene yen ka lemeniya Maari ma. 36 Nba, Isa la karanden do tere ye Jope so kondoo. Wo too ko Tabita. Mooilu ye a folala ma Kirekikan do ko Dorikasi. Muso wo tere ye kojuma kela tuma bee ka fantanilu demen. 37 Ka Piyeri to Lida so kondoo, Tabita jankarora ka sa Jope so kondoo. Ii ka a su ko ka a la sankaso san ma bon na. 38 Jope ni Lida te ma jan. Wo ro, a fora Jope karandenilu ye tuma men na ko Piyeri ye Lida, ii ka moo fila kelaya ka wa a madiya ko a ye na i korokoro jin di ten. 39 Nba, woilu wara kela fo Piyeri ye tuma men na, a nara ii kofe. A seni ye, ii wara a ri sankaso san ma bon na. Cesamusoilu bee nara Piyeri laminin. Ii kasira ka durukibailu ni duruki korobilailu yiraka a la, Dorikasi tun ka menilu kara. 40 Piyeri ka mooilu bee labo bon na, ka i jonkin ka Alla matara. A ka a ja lo su ro ka a fo a ye ko: «Tabita, i wuli.» Muso ka a ja maka. A ka Piyeri yen tuma men na, a ka a wuli ka a sii. 41 Piyeri ka a mira a bolo ma, ka a lawuli. A ka Alla la moo senimanbailu ni cesamusoilu kili, ka Tabita kende yiraka ii la. 42 Wo ko fora Jope fan bee ro. Wo ro, moo siyaman lemeniyara Maari ma. 43 Nba, Piyeri menda Jope ka tele siyaman ke ye. A jiyani tere karanke do wara, men too ko Simon.

10 Cee do tere ye Sesare, a too ko Korineli. Romu keleden kuntii do le tere a ri, keleden keme tere ye a bolo. A la keledenilu tere ye dekuru men do, mooilu tere ye a folala wo ma ko Itali dekuru. 2 Korineli ni a la denbaya bee seebe donni tere ye Alla batola. Ii silanni Alla je. A tere ye fantanilu sola kosebe, ka Alla matara tuma bee. 3 Nba, lon do ro wura tele la, Korineli ka Alla la meleka yen nala a ye jayennin do a la bon kondoo. Wo ka a kili ko: «Korineli.» 4 Korineli ka a ja lo a la silan do. A ka a fo ko: «Faama, nfen de jin?» Meleka ka a jabi: «I la Alla tarailu ni i la bolokolonilu so ko ra diya Alla ye. Alla ra a hankili to i ro. 5 Sisen, i ye moo lawa Jope ka cee do kili, men too ko Simon. Doilu ye a folala ma ko Piyeri. 6 A jiyani Simon wara, men ye karanke ri. A la bon ye kooji da la.» 7 Meleka bora a torofe ka wa tuma men na, Korineli ka a la bonkondoo baaraden fila kili, a

ni a jere demenba keleden do. Wo fanan seebe donni tere Alla bato ma. **8** Korineli ka ko bee jafɔ ii jana ka ii lawa Jope. **9** Wo duusa gbe, telelatelen waati ka mɔɔ sewa wo to sila kan fɔlɔ. Wo tuma, ii se men kera so da la, Piyeri yelera Alla matara diya bon kun bilinin kan. **10** Kɔnkɔ ka a mira. A tere ye a fe ka dɔnnin ke. Ka a teren mɔɔilu ye suman tibila, Alla ka fen do yiraka a la. **11** A ka sankolo lakani yen, ka fen do fanan yen, men keni ikomin birinkan ba. Wo sidini a kun naanin na, ka lajii duu ma. **12** Sen naaninma soboilu su bee tere ye wo kan, a ni gbankanbandoilu ni sankolo kɔnoilu. **13** Piyeri ka kumakan do men. A ka a fɔ ko: «Piyeri, i wuli ka do faa ka a dɔn.» **14** Kɔni Piyeri ka a fɔ ko: «Een de, Maari! Fen haramunnin ni fen kɔsoni, n ma wo si dɔn fɔlɔ.» **15** Kumakan bɔra a sija filana rɔ. A ka a fɔ ko: «Alla ra fen men seniya, i kana wo jate fen haramunnin di.» **16** Wo kera sija sawa ka ban tuma men na, birinkan wo kɔrotara ka wa sankolo rɔ kelen di. **17** Piyeri tun ka fen men yen, a kondafilini tere ye wo rɔ kosebe. Wo ka a teren Korineli la keladenilu ra se Jope ka Simɔn na bon majininka, ka na ii lɔ a la bonda la. **18** Ii ka ii kan nabɔ ka jininkali ke ko: «Simɔn men ye kilila ko Piyeri, wo jiyani yan de wa?» **19** Piyeri ye i mirila a la jayennin kɔrɔ ma waati men na, Alla la Nii Seniman ka a fɔ a ye ko: «I ja lɔ. Mɔɔ sawa ye i jininna. **20** I wuli ka jii ii teren ye. I ye wa ii kɔfe, i kana sika. Nde le ka ii lana i ma.» **21** Piyeri jiira ka na ii teren ye. A ka a fɔ ko: «Ai ye mɔɔ men jininna, wo le nde ri. Ai nani nfenna?» **22** Woilu ka Piyeri jabi: «An bɔni Korineli wara le. Keleden kuntii do le a ri. Mɔɔ telenni de, a silanni Alla je. Yahudiyailu bee ye a tɔɔɔnuma fɔla. Nba, Alla la meleka seniman ka a fɔ a ye ko a ye i kili ka wa a wara, sa a ri a tolo malɔ i la kuma la.» **23** Wo rɔ, Piyeri ka a fɔ ii ye ko ii ye don. A ka jiyabon di ii ma. Duusa gbeni, a ka a raben ka wa ii kɔfe. Jopeka lemeniya mɔɔ doilu wara a malɔ diya. **24** Wo duusa gbe, ii donda Sesare. Korineli ka ii makɔnɔ ye, a tere ra a badenmailu ni a teri jumailu bee laden. **25** Piyeri donda a wara tuma men na, Korineli nara a tuwa, ka a jɔnkin Piyeri kɔrɔ, ka a bonya. **26** Kɔni Piyeri ka a lawuli ko: «I wuli. Mɔɔ le nde fanan di.» **27** Piyeri tere ye kumala Korineli ye tuma men na, ii donda bon na ka mɔɔ siyaman nadeni teren bon na ye. **28** Piyeri ka a fɔ ii ye ko: «Ka ben an na sariya ma, Yahudiyailu ma kan ka ii

madon siya gberɛ mɔɔilu la. Ai ye wo kalama. Hali ka don ii la bon na, an ma kan ka wo ke. Kɔni Alla ra a yiraka n na ko n kana a fɔ mɔɔ si ma ko a haramunnin, wala a kɔsoni. **29** Wo le rɔ, n kilira tuma men na, n ka n wuli ka na. N ma sɔsɔli si bila a rɔ. Awa, n ye ai majininkala sisen, ai ka n kili nfenna?» **30** Korineli ka a jabi: «Wura tele su jin na, kunasini kɔ, n tere ye Alla matarala n na bon na waati su jin na. Wo tele naanin de bi ri. Nba, n ka cɛɛ do lɔni yen n jɔkɔrɔ i kɔrɔ. Faanin melenmelenna ye a kan na. **31** A ka a fɔ ko: «Korineli, i ra Alla matara men ke, Alla ra wo men. I ra bolokolonilu sɔ, a ma jina woilu kɔ. **32** Wo le kɔson, i ye kela lawa Jope ka Simɔn kili, mɔɔilu ye a fɔla men ma ko Piyeri. A jiyani Simɔn wara, men ye karanke ri. Wo la bon ye kɔɔji da la.» **33** Wo rɔ, n ka mɔɔilu lawa i kɔ i kɔrɔ. I na ko ra diya an ye sisen. Nba, Maari ka ko menilu fɔ i ye, an bee ye yan Alla jɔkɔrɔ ka an tolo malɔ woilu bee la.» **34** Piyeri ka kuma damira ko: «N da a yen sisen ko tɔja le a ri ko Alla tɛ mɔɔ bɔla mɔɔ rɔ. **35** Siya siya rɔ, mɔɔ men silanni Alla je ka telenbaya ke, wo le duman Alla ye. **36** Alla ka kela fɔ Isirayelikailu ye, ka kibaro juma lase ii ma ko ii ri jususuma sɔrɔn Isa Nenematɔmɔnin bolo, men ye mɔɔ bee la Maari ri, ai ka wo lɔn. **37** Isa la ko damirara Kalile ka tamin Jude mara fan bee rɔ ja men ma, ai ye wo kalama. Wo bee jusiira sun ji rɔ le ma, Yaya tere ye men nasela mɔɔilu ma. **38** Ai a lɔn, ko Alla la Nii Seniman lajiira Isa Nasaretika kun na ikomin suwandili tulu, a ka sebaya di a ma. Ai sebaya ka a lɔn ko Isa wara ja men ma yɔrɔ bee la, ka a to kɔɔɔmailu kela, ka mɔɔilu lakendeya, menilu bee ye Jina Mansa Setana fanka kɔrɔ, ka a masɔrɔn Alla ye a fe. **39** Isa ka ko menilu ke Jerusalemu sɔ kɔndɔ, a ni Yahudiyailu la jamana rɔ, andeilu le kera wo bee sereilu ri. Ii ka a gbɔngbɔn jiri kan ka a faa. **40** Kɔni a faa tele sawana lɔn, Alla ka a lawuli ka a bɔ saya rɔ. Alla ka a ke, mɔɔilu ka a yen ii ja la. **41** Kɔni mɔɔilu bee ma a yen, fɔ Alla tun ka sere menilu suwandi kɔrɔman. Andeilu le kera sere woilu ri, ande menilu ka dɔnnin ke ka an min a fe a lawulini kɔrɔ ka a bɔ saya rɔ. **42** A ka an jamari ko an ye mɔɔilu bee kawandi, ka sereya bɔ ko Alla ra ale lasii ka a ke fureilu ni kendemailu bee la kititeela ri. **43** Nabijumailu bee ka a la ko fɔ, ko mɔɔ mɔɔ wa la ale la, wo la kojuu ri makoto ale tɔɔ rɔ.» **44** Ka a teren Piyeri ma ban kumala

fōlō, Alla la Nii Seniman jiira wo lamenbailu bɛɛ kan. **45** Wo ka Yahudiya lemeniya mɔɔ mɛnɪlu tɛrɛn yɛ, mɛnɪlu nani Piyeri malɔ diya kɔnin, woilu kabannakoyara ka a masɔrɔn Alla ka a la Nii Seniman di siya gbɛrɛilu fanan ma, **46** ka a masɔrɔn ii ka wo mɔɔilu kumakanilu mɛn ii yɛ Alla matɔɔla kan gbɛrɛilu la. Wo rɔ, Piyeri ka a fɔ, **47** «Mɔɔ jɪnɪlu ra Alla la Nii Seniman sɔrɔn iko andeilu ka a sɔrɔn jɪa mɛn ma. Wo rɔ, yon di se ka ii bali sun jɪ rɔ ma wa?» **48** Nba, Piyeri ka a fɔ ko ii yɛ sun jɪ rɔ Isa Nɛnematɔmɔnin tɔɔ rɔ. Ii sun kɔ jɪ rɔ, ii ka Piyeri madiya ko a yɛ tele dando kɛ ii wara yɛ.

11 Talibidenbailu ni lemeniya mɔɔ mɛnɪlu yɛ Jude, woilu ka a mɛn ko siya gbɛrɛ mɔɔilu fanan da sɔn Alla la kuma ma. **2** Kɔni Piyeri sera Jerusalemu tuma mɛn na, Yahudiya lemeniya mɔɔilu ka a jalaki. **3** Ii ka a fɔ ko: «I donda faaninta kebalɪlu kan ka dɔnnɪn kɛ ii fɛ.» **4** Wo rɔ, Piyeri ka ko wo jafɔ ii yɛ a sila la, a kɛra jɪa mɛn ma kɔnin. **5** A ka a fɔ ko: «N tɛrɛ yɛ Alla tarala Jope so kɔndɔ tuma mɛn na, Alla ka fen do yiraka n na. N ka fen do yɛn, mɛn kɛni ikomin birinkan ba. A sidini a kun naanin bɛɛ la ka jii ka bɔ sankolo rɔ. A seni n ma, **6** n ka n jɪa lɔ a rɔ ka a lakɔrɔsi. N ka sen naaninma fenilu yɛn, a ni waa rɔ soboilu ni gbankanbandɔilu ni sanma kɔnɔilu. **7** N ka kumakan do mɛn mɛn ka a fɔ n yɛ ko: «Piyeri, i wuli. I yɛ do faa ka a dɔn.» **8** N ka a fɔ ko: «Ɛɛn de, Maari! N ma fen haramunnɪn ni fen kɔsɔni si bila n da rɔ fɔlɔ fewu.» **9** Kɔni kumakan wo bɔra sankolo rɔ iko ko: «Alla ra fen mɛn seniya, i kana wo jate fen haramunnɪn di.» **10** Wo kɛra sɪjɪa sawa ka ban tuma mɛn na, birinkan wo ni a kɔndɔfenilu bɛɛ layelɛra sankolo rɔ iko ka tunun. **11** Wo waati kɛlɛn, mɔɔ sawa nara ka ii lɔ lu da la yɛ, n jiyani yɔrɔ mɛn dɔ. Ii nani n ma ka bɔ Sesare. **12** Alla la Nii Seniman ka a fɔ n yɛ ko n yɛ wa ii tɔrɔfɛ, ko n kana sika. Badenma wɔɔrɔ jɪnɪlu wara n malɔ diya. An seni yɛ, an donda Kɔrɪnɛli la bon na. **13** A tun ka meleka lɔni yɛn jɪa mɛn ma a la bon na, a ka wo jafɔ andeilu yɛ. Meleka wo ka a fɔ a yɛ ko: «I yɛ kɛla lawa Jope ka Simɔn kili, mɔɔilu yɛ a fɔla mɛn ma ko Piyeri. **14** A ri kumailu fɔ i yɛ, mɛnɪlu ri i ni i la denbaya bɛɛ lakisi.» **15** Nba, n ka kuma damira tuma mɛn na, Alla la Nii Seniman jiira mɔɔ woilu kan ikomin a jiira andeilu kan jɪa mɛn ma fɔlɔfɔlɔ. **16** Wo waati kɛlɛn, n hankili bilara Maari la kuma rɔ.

Ale le ka a fɔ ko: «Yaya ka mɔɔilu sun jɪ rɔ. Kɔni ai ri sun Alla la Nii Seniman dɔ.» **17** Nba, Alla ka a la Nii Seniman di andeilu ma, ande mɛnɪlu lemeniyani Maari Isa Nɛnematɔmɔnin ma. Ni a ka a la Nii Seniman di woilu fanan ma, a se yɛ n yɛ ka Alla la baara mabali wa?» **18** Ii ka Piyeri la kuma mɛn tuma mɛn na, ii ka a jalaki boloka. Ii ka Alla tando ko: «Nba, Alla ra se di siya gbɛrɛilu fanan ma ka tubi ka na Alla ma sa ii ri jɛnemaya jɛrɛ jɛrɛ sɔrɔn.» **19** Nba, lemeniya mɔɔilu ka tɔrɔya sɔrɔn kɔjuuya Etiyɛn faani kɔrɔ. Wo rɔ, do ka ii bori ka wa fɔɔ Fenisi ni Sipɛrɛ ni Antiyɔki. Ii tun tɛ Isa la ko lasɛla mɔɔ si ma fɔ Yahudiyaɪlu gbansan. **20** Kɔni cɛɛ doilu borini wara Antiyɔki. Sipɛrɛkailu ni Sɪrɛnikailu le woilu ri. Ii sɛra Antiyɔki tuma mɛn na, ii ka Maari Isa la kibaro jɪuma lasɛ Kɪrɛkikailu fanan ma. **21** Maari la sebaya tɛrɛ yɛ cɛɛ woilu fɛ. Wo rɔ, mɔɔ siyaman ba lemeniyara ka na Maari ma. **22** Awa, wo ko kibaro ka Jerusalemu lemeniya jama bɔ, ii ka Barinabasi lawa Antiyɔki so kɔndɔ. **23** A se mɛn kɛni yɛ, a ka Alla la jɪumaya nɔɔ yɛn lemeniya mɔɔilu ma ka sɛwa. A ka lemeniya mɔɔilu sɛɛbɛ don ko ii yɛ ii raja ka to Maari la sila kan. **24** Barinabasi tɛrɛ yɛ mɔɔ jɪuma le ri. A jusu fani Alla la Nii Seniman na. A lemeniyara kɔsɛbɛ. Jama siyaman fanan sɔnda Maari rɔ. **25** Wo rɔ, Barinabasi bɔra yɛ ka wa Sawuli jɪnin diya Tarisi. **26** A ka Sawuli tɛrɛn yɛ ka na a ri Antiyɔki. Ii ka san kɛlɛn kɛ ladɛnna lemeniya jama kɔfɛ yɛ. Ii ka mɔɔ siyaman karan wo rɔ. Mɔɔilu ka Isa la karandɛnɪlu tɔɔ la Antiyɔki le fɔlɔ ko Isa la mɔɔilu. **27** Wo tuma, Alla la nabi doilu nara Antiyɔki ka bɔ Jerusalemu. **28** Mɛn tɔɔ ko Akabusi ka i lɔ ka kuma Alla la Nii Seniman baraka rɔ. A ka a fɔ ko kɔnkɔ ba dontɔ dunɪjɪa fan bɛɛ rɔ. Wo kuma dafara jɔ! Wo kɔnkɔ ba donda Rɔmu mansaceba Kulodi tele le rɔ. **29** Isa la karandɛn ka a fɔ ko ii ri Jude lemeniya mɔɔilu dɛmɛn. Ko ii kɛlɛn kɛlɛnna bɛɛ ri ii se ko kɛ ka do bila a rɔ. **30** Ii ka wo bɛɛ ladɛn ka a don Barinabasi ni Sawuli bolo, ko ii yɛ wa a ri Jude lemeniya mɔɔ mɔɔbakɔrɔilu ma.

12 Wo tuma, mansa Herodi wulira ka lemeniya jama doilu mira ka ii jɪakankatan. **2** A ka Yuhana kɔrɔcɛ Yakuba faa fanmuru la. **3** Mansa Herodi ra yɛn ko Yakuba faa diyara Yahudiyaɪlu yɛ tuma mɛn na, a ka Piyeri fanan mira. Wo kɛra Yahudiyaɪlu la Buru Fununbali Sali waati le rɔ. **4** Nba, a ka Piyeri mira ka a bila kaso la,

ka a don keleden maa tan ni waaɗo bolo ko ii ye ii janto a rɔ. A lɔ tere ye Herodi la ko ni Taminkunna Sali taminda, ko a ri a la kititɛ maaɗilu bee jana. **5** Wo rɔ, Piyeri lamarara kaso la ye. Koni lemeniya jama maaɗilu ka ii raja Alla matarala a ye kosebe. **6** A lɔ tere ye Herodi la ka Piyeri kiti sini jooɗ. Wo su jere rɔ, Piyeri lani tora sunɔo rɔ keleden fila tema. Jɔlɔko fila bilani a bolo fila la. Kanda doilu fanan lɔni da la ka ii janto a rɔ. **7** Wo yorɔni rɔ i kɔrɔ, Maari la meleka do bora gbe rɔ kasobon kɔndɔ. Keneya melenda bon kondo. Meleka ka Piyeri magbasi a kanbankun ma, ka a lakunun ko: «I kaliya, i wuli.» Jɔlɔkɔɗilu bora a bolo fila la ka be duu ma. **8** Meleka ka a fɔ ko: «I tesidi ka sanbara don i sen dɔ.» Piyeri ka wo bee ke. Meleka ka a fɔ ko: «I la faanin bila i kan na ka i bila n kɔ.» **9** Piyeri bilara a kɔ ka bɔ kaso la. A tun ma a lɔn ko men keni meleka bolo, ko wo ye tɔɗa le ri. Meleka ye ko men kela wo kera a jana sibo le ri. A ye a kondo ko wo te foyi ri fɔ sibo. **10** Ii taminda kasobon kɔngbenna kuru fɔlo la, ka tamin kuru filana fanan na. Wo rɔ, ii sera so donda ba ma. Neekun de tere wo ri. Ii seni ye, da wo lakara a jere ma. Ii donda so kondo ka sila do mira. Ii ye wo taamala tuma men na, meleka bora Piyeri kafe kelen di ka tunun a ma. **11** Meleka wani kɔ, Piyeri hankili sera a ma. A ka a fɔ ko: «N da a lɔn sisen ko Maari le ka a la meleka lana n ma. A ra n bɔ Herodi bolo, ka n kisi kojuu bee ma, Yahudiyailu tere ye a fe ka men ke n na konin.» **12** Piyeri ka wo jayen tuma men na, a wara Yuhana na Mariyamu wara. Maaɗilu ye a fola Yuhana men ma ko Marika. Maaɗiyan nadenni tere Mariyamu wara ye ka Alla matara. **13** Piyeri sera ye ka lu da makɔnkɔn. Baaraden muso men tɔɔ ko Roda, wo nara da la, ka lakɔrɔsili ke. **14** A ka Piyeri kan men tuma men na, a sewara kojuuya, a jinara da laka ko rɔ. A ka i bori ka wa a fɔ maa bee ye ko Piyeri lɔni da la kene ma. **15** Roda ka Piyeri na ko fɔ tuma men na, ye maaɗilu ka a jabi: «Fato le i ri wa?» Koni Roda ka a fɔ ka a magbeleya ko: «Ale le jɔ!» Ii ka a fɔ ko: «Ale te. A la meleka le.» **16** Koni Piyeri tere ye da makɔnkɔnna kosebe. Ii wara da laka tuma men na, ii ka Piyeri yen ka kabannakoya kojuuya. **17** Piyeri ka a bolo lawuli ko ii ye ii sabari. Maari ka a labɔ kaso la ja men ma, a ka wo lase ii ma. Ko ii ye wo bee fɔ Yakuba ni ii badenmailu ye. Wo kɔ rɔ, a bora ye ka wa yorɔ gberɛ rɔ. **18** Nba, wo duusa gbe,

Piyeri tunun ko ka keledenilu kɔndafilu kosebe. **19** Herodi ka a jinin fan bee rɔ, koni a ma a yen. Wo rɔ Herodi ka kasobon kɔngbennailu kili ka woilu fesefese, ka ban ka ii mira ka ii faa. Nba, Herodi bora Jude ka wa tele dando ke Sesare. **20** Herodi mɔneni tere kojuuya Tirikailu ni Sidɔnkailu kanma. A lɔ tere ye ii la ka kele wo ban, ka a masorɔn ii la jamana balo ye bola mansa Herodi la jamana le rɔ. Wo rɔ, ii ka i jooɗ yen ka maaɗilu lɔ Herodi madiyala. Koni ii ka teriya don ii ni Bilasitusi tema fɔlo. Bilasitusi wo le Herodi la jemaaɓa ri. Wo bolo ma, ii wara Herodi teren, ka a madiya ko a ye kele ban. **21** Lon men fɔni Herodi bolo, ii bee ka ii laden. Herodi ka a la mansaya duruki bila a kan na, ka i sii a la kititɛ siifen dɔ, ka kuma ii bee jana. **22** Jama bee ka ii kan nabɔ kosebe ko: «Maa kan te jin di. Maari do le kan ye jin di!» **23** Maari la meleka ka jankarɔ bila Herodi la i kɔrɔ, ka a masorɔn a ma bonya di Alla ma fo a jere. Tunbu donda a fari rɔ ka a dɔɔn. A faara wo rɔ. **24** Nba, maa menilu ka Alla la kuma men ka lemeniya a ma, woilu tere ye siyayala kosebe kosebe. **25** Barinabasi ni Sawuli banda ii la baara la tuma men na, ii ka Yuhana ta ka ii kose Jerusalemu. Maaɗilu ye a fola Yuhana wo ma ko Marika.

13 Nba Alla la nabi doilu ni karanmaa doilu tere ye lemeniya jamailu rɔ Antiyoaki. Woilu le tere: Barinabasi ni Simeyon, men maaɗilu a fola fanan Niserika, a ni Lusiyusi Sirenika, ni Manaheni, men da mansa Herodi lamɔra i jooɗ fe, a ni Sawuli. **2** Lon do rɔ, lemeniya maaɗilu tere ye Maari batola ka sun don tuma men na, Alla la Nii Seniman kumara ii ye. A ka a fɔ ko: «N ye Barinabasi ni Sawuli lɔla baara men na, ai ye ii bila a dan na n ye ka baara wo ke.» **3** Wo rɔ, lemeniya maaɗilu banda sun donna ka ban Alla matarala tuma men na, ii ka ii bolo la Barinabasi ni Sawuli kan ka ii lɔ Alla la baara la ka ii lawa. **4** Alla la Nii Seniman ka Barinabasi ni Sawuli kelaya ja wo le ma. Wo rɔ, ii wara so do la, men tɔɔ ko Selesi. Ii seni ye, ii donda kulunba kondo ka wa Sipere jamana rɔ. **5** Ii sera Salamisi tuma men na, ii ka Alla la kuma lase maaɗilu ma Yahudiyailu la salibonilu la. Yuhana tere ye ii demenna. **6** Nba, Sipere jamana siini kooji tema. Ii ka jamana wo rasan ka se Pafosi. Ii ka Yahudiya cee do teren so kondo ye, men tɔɔ ko Barisa. A tere woyemaya le kela. Wuya nabi le tere a ri. **7** Barisa tere ye Sipere jamanatii

la mōo do le ri. Jamanatii wo tōo ko Serikusi Pōlusi. Mōo hankilima le tere a ri. A lōo tere ye a la ka Alla la kuma men Barinabasi ni Sawuli fē. Wo rō, a ka ii kili ko ii ye na. **8** Kōni Barisa wulira ka Barinabasi ni Sawuli sōso. Ale tōo le tere ye Kirekikan dō ko Elimasi. A tere ye a fē ka jamanatii kundōtjnan, sa a kana lemeniya Isa ma. **9** Kōni Sawuli, men ye kilila ko Pōli, wo jusu fani Alla la Nii Seniman na. A ka a jia lō Elimasi rō kosebē. **10** Pōli ka a fō ko: «Ile, lbulusa la den. Nanbara ni juuya ye i rō kojuyaya. I bilani telenbaya ko bēe la. I tē Maari la sila telenniilu tjan boloka wa? **11** I jia lō! Maari ri i mira a bolo la ka ile kititee sisen. I jia ri lafin. Wo rō, i ri waati dando kē, i tē tele yen.» Elimasi jia lafinda i kōrō. Dibi donda a ma. A ka a bolo rasōmōn ka mōoilu jinin, men di a bolo mira ka sila yiraka a la. **12** Jamanatii ka ko wo yen tuma men na, a lemeniyara Isa ma. A tun ka men men Maari la ko rō, wo ka a kabannakoya kosebē. **13** Pōli ni a taamanjōoilu donda kulunba kōndō Pafōsi ka wa Perika, men ye Panfili jamana rō. Kōni, Yuhana ka a bō ii kōfē ye le, ka a kōsē Jerusalemu. **14** Ii bōra Perika ka wa Pisidi Antiyōki. Yahudiyaailu la Njōrō lon sera tuma men na, ii donda salibon kōndō ka ii sii. **15** Ii banda Tawurata a ni nabiilu la kitabu yōrō do karanna, salibon kuntiilu ka kela di Pōli ni Barinabasi ma ko: «An badenmailu, ni kuma do kera ai bolo, men di jama lali, ai ye wo fō.» **16** Pōli ka i lō wo rō. A ka a bolo korōta ka a fō ko: «Isirayelikailu cēcilu ni Alla jēsilanjebailu bēe, ai ye ai tolo malo. **17** Isirayelikailu Maari Alla le ka an benbailu suwandi. A ka ii siyaya ii la londanya waati rō Misiran jamana rō, ka ban ka ii labō jamana wo rō a la sebaya la. **18** A ka ii la koiilu bēe mujun wula kōndō san binaanin njōn kōrō. **19** San binaanin wo taminni, a ka siya wōrōnwula halaki Kanaan jamana rō, ka jamana wo di an benbailu ma, ka a kē ii ta ri. **20** Kebi Alla ka an benbailu suwandi haan a ka jamana wo di ii ma lon men, wo bēe ladennin kera san kēme naanin ni san biloolu le ri. «Wo keni, Alla ka kelekuntiilu sii an benbailu kun na haan Nabi Samuwela tele rō. **21** Wo tuma, an na mōoilu ka a fō Nabi Samuwela ye ko a ye mansa sii ii kun na. Wo rō, Alla ka Kisa dence Sawuli kē mansa ri ka a sii ii kun na, Sawuli men ye Beniyaminu kabila mōoilu le ri. Sawuli ka san binaanin kē mansaya la. **22** Alla ka Sawuli bō mansaya la waati men na, a ka Dawuda kē ii la mansa ri.

Alla ka a fō a la ko rō ko: «N ye mōo su mēn fē, n da wo sōrōn sisen. Wo le Jēsē dence Dawuda ri. A ri n diyana koiilu bēe kē ka a dafa.» **23** Alla ra kisiba di Isirayeli ma ka bō Dawuda bōnsōnilu rō, ikomin a ka a lahidi ta jia men ma. Kisiba wo le Isa ri. **24** Kōni sani kisiba ye na, Yaya ka Isirayelikailu bēe kawandi, ko ii ye kojuu kē boloka ka na Alla ma ka sun ji rō. **25** Yaya banto a la baara la tuma men na, a ka a fō mōoilu ye ko: «Ai ye n jatela men di, wo tē n di fewu! Kōni men natō n kō, ale le wo ri. Hali ka a demen ka a la sanbara bō a sen dō, wo ka bon nde ma.» **26** Pōli ka a fō ko: «N badenmailu, lburahima bōnsōnilu ni Alla jēsilanjebailu, Alla ra kisi ko kuma jnin nase an bēe ma. **27** Jerusalemukailu ni ii la kuntiilu ma Isa na kun lōn. Ii ma nabiilu la kuma fanan famun. Wo rō, ii ka kititee Isa kan ka nabiilu la kuma wo kanbali, ii ye men karanna Njōrō lon bēe. **28** Ii ma kojuu si tēren a rō, men di kē a faa kun di. Kōni ii ka Pilate madiya ko a ye a faa. **29** Wo rō, ko menilu sebeni Isa la ko rō kitabu rō, wo bēe kanbalira ii bolo. Woilu bēe kanbalira tuma men na, ii ka a lajii ka a bō gbōngbōn jiri kan ka a su don kaburu rō. **30** Kōni Alla ka a lawuli ka a bō saya rō. **31** A wuli kō, a ka a jere yiraka a durnjōnailu la, menilu tun nara a fē Jerusalemu ka bō Kalile. Ii ka a yen tele siyaman kōrō. Mōo woilu le a sere ri Isirayeli mōoilu rō sisen. **32** An nani wo le kibaro numa fōla ai ye ko Alla ka lahidi men ta an benbailu ye, **33** a ra wo dafa andeilu ye, menilu ye ii bōnsōnilu ri. A ka Isa lawuli ka a bō saya rō ka wo lahidi dafa. A ye ikomin a sebeni Isa la ko rō jia men ma Jaburi sura filana rō. A ka a fō ko: «I ye n dence le ri. N da kē i fa ri bi.» **34** «Alla ka Isa lawuli ka a bō saya rō ko a te sa butun fewu. Alla ka wo le yiraka a la kuma rō kōrōman ko: «N ka lahidi seniman men ta Dawuda ye, sika tē wo rō, n di wo dafa ai ye.» **35** «Nba, Jaburi sebeba ka wo ko fō Alla ye yōrō gberē rō ko: «I tē sōn i la mōo seniman su ye toli kaburu kōndō.» **36** «Dawuda ka Alla diyana koiilu kē ka a dafa a tele rō. A sara tuma men na, a su donda a benbailu su don yōrō rō ka toli. **37** Kōni Alla ka men nawuli ka a bō saya rō, wo su ma men kaburu rō ka toli. **38** N badenmailu, an ye men fōla ai ye, ai ye wo famun. Ai la kojuu ri labe ale baraka rō jia men ma, wo ra fō ai ye. **39** Menilu wa lemeniya Isa ma, woilu bēe ri hōrōya ii la kojuu ma, Nabi Musa la sariya ma se ai hōrōyala kojuu menilu ma. **40** Wo rō, ai ye

a ke kojuma, sa nabiilu ka men fo kitabu kondo, wo kana ai soron. A sebeni ko: **41** «Ai ja lol! Ai menilu ye Alla la koilu lafeyala ka ai ban a ro. Ai ye kabannakoya, ka ban ka halaki. Ka a masoron n di men ke ai tele ro, ai te la wo la, hali ni mao nara wo jafu ai ye.» **42** Poli ni Barinabasi botola salibon na, mooilu ka ii madiya ko ii ye na Nono lon nato ka do la karan wo kan. **43** Nba, mooilu bee jensenda ka wa. Ii siyaman bilara Poli ni Barinabasi ko, Yahudiyailu ni Alla jesilanjeba menilu donni Yahudiyailu la dina ro. Poli ni Barinabasi kumara woilu ye ka ii fanka don, ko ii ye ii raja ka la Alla la jumaya la, ka to wo kan. **44** Nono lon wo kun non, fodiya so kondo mooilu fanba nara ii laden ka ii tolo malo Maari la kuma la. **45** Yahudiyailu ka jama wo yen tuma men na, keleya ka ii mira. Ii ka Poli la kuma soso ka Poli lafeya. **46** Poli ni Barinabasi ka ii jabi jusulatee ro ko: «A fere tun te fo Alla la kuma ye fo ai Yahudiyailu le folo ye. Koni ai ra ai ban a ro. Ai ra a jate wo ro ko ai ma ben jenemaya banbali soron ma. Wo le ro, an di wa siya gberailu fesisen. (aiōnios g166) **47** Ka a masoron Maari ka an jamari ten de ko: «N da i ke iko kene bolan de siya gberailu ye, sa i ri kisi ko lase mooilu ma dunuya fan bee ro.» **48** Siya gberailu ka wo men tuma men na, ii bee sewara ka Maari la kuma tando. Nenemaya banbali lateeni mao menilu ma, wo bee lemeniyara Isa ma. (aiōnios g166) **49** Nba, Maari la kuma jensenda jamana fan bee ro. **50** Nba, muso toolaman doilu tere ye so kondo, menilu tere ye Alla batola. Yahudiyailu ka woilu ni so kondo mabailu kondasu. Ii wulira ka Poli ni Barinabasi toro kojuuya ka ii gben ka ii labo ii la jamana ro. **51** Koni Poli ni Barinabasi botola, ii ka ii sen na gbangban bo ka a ke toomasere ri so kondo mao woilu kanma. Wo ro, ii wara Ikoniyoumu so kondo. **52** Koni karandenilu jusu fani tere ye sewani Alla la Nii Seniman na.

14 Nba, Poli ni Barinabasi donda Yahudiyailu la salibon na Ikoniyoumu iko ii ka a ke ja men ma Antiyoki. Ii kumara mooilu ye ja men ma, Yahudiya siyaman ni siya gberailu siyaman lemeniyara Isa ma. **2** Koni Yahudiya menilu ma lemeniya Isa ma, woilu ka siya gberailu kondasu ka ii lawuli lemeniya mooilu kanma. **3** Poli ni Barinabasi menda ye ka Maari la kuma lase mooilu ma jusulatee ro. Maari tere ye se dila ii ma ka kabannakoilu ni toomasereilu ke, sa woilu ri a yiraka ko ii ye men folo Alla la jumaya ko

ro, ko tupa le wo ri. **4** So kondo mooilu rafarani tere. Fan kelen tere ye Yahudiyailu fe. Fan kelen tere ye talibidenbailu fe. **5** Yahudiyailu ni ii la kuntilu ni siya gberailu benda a ma ko ii ye ko kela Poli ni Barinabasi la, ka ii bon kabakurun na ka ii faa. **6** Wo ko fora Poli ni Barinabasi ye tuma men na, ii ka ii bori ka wa Likahoni Lisitiri ni Likahoni Deribe fan fe, a ni so woilu laminin do. **7** Ii ka Isa la kibaro juma lase ye mooilu ma. **8** Nba, nambara cee do tere ye Lisitiri. Kebi a soronda, a ma se a taamala fewu. **9** Lon do ro, a siini ka a tolo malo Poli kan na. Poli ka a ja lo a ro, ka a yen ko lemeniya ye a fari ro. Poli ka a lon wo ro ko a ri se kendeyala. **10** Wo le ro, Poli ka a kan ba labo ko: «I wuli ka i lo i sen kun na.» Cee ka a gban ka a lo ka a taama damira. **11** Jama ka wo keni yen Poli bolo tuma men na, ii ka ii kan nabo ka a fo Likahoni kan do ko: «Ee! An jooilu ra mao fari ta ka jii an tema yan.» **12** Ii ka a fo Barinabasi ma ko Sesi. Ii la joo kuntiiba too le wo ri. Ii ka a fo Poli ma ko Erimesi. Ii la joo dogbere too le wo ri. Ii ka Poli too la ten ka a masoron ale tere ye kuma lasela ba le ri. **13** Sesi batobon loni so da la. Wo solila ka tora doilu mira, ka ii masidi bin ferenilu la, ka na woilu di so donda la. A loo tere ye a ni jama bee la ka tora woilu kannatee ka Poli ni Barinabasi bato. **14** Talibidenbailu Poli ni Barinabasi ka wo men tuma men na, ii ka ii la durukiilu rafara, ka i bori ka jama kunben, jusu lafin do. Ii ka ii kan nabo ko: **15** «An badenmailu, nfenna ai ye ko jin kela? An bee ka kan. Andeilu te foyi ri fo mooilu. An nani kibaro juma le folo ai ye, sa ai ri ko fufafu jinilu bila ka Alla jenema bato. Ale le ka sankolo ni duukolo ni kooji dan, a ni ii kondofenilu bee. **16** Waati taminni, Alla ka siyailu bee to ii ye ii jere sawo ke. **17** Koni a ye baara jumailu kela a ko sereyailu ri. A ka sancii lana san, lannifenilu ka denna ii waati ro, a ka ai lafa balo ni sewa wo.» **18** Poli ka kuma wo bee fo, koni dooni a ni Barinabasi ma kaja mooilu la nisi faa ko ro ka ii bato. **19** Wo tuma, Yahudiya doilu nara ka bo Antiyoki ni Ikoniyoumu. Woilu ka jama maneen ka ii kondasu. Wo ro, mooilu wulira ka Poli bon kabakurun na ko ii ye a faala. Ii ka a somon foo so kakan ka a lafili, ka a masoron ii ka ii miri ko a ra sa. **20** Koni karandenilu nara a laminin tuma men na, Poli ka a wuli duu ma ka don so kondo iko. Wo duusa gbe, Poli ni Barinabasi bora ye ka wa Deribe. **21** Poli ni Barinabasi ka kibaro juma

lase mōoilu ma Deribe. Wo rō, mō siyaman lara Isa la ka ke a la karanden di. Wo kō rō, Pōli ni Barinabasi bōra ye ka ii kōse Lisitiri, ka bō ye ka wa Ikoniyōmu, ka bō ye ka wa Pisidi Antiyōki. 22 Ii tamintōla so woilu la, ii ka karandenilu fanka don, ka ii kawandi ko ii ye ii raja ka to lemeniya sila kan. Ii tere ye a fōla ii ye ko: «Sani an ye don Alla la Mansaya rō fo an ye tōrōya siyaman de sōrōn fōlo.» 23 Pōli ni Barinabasi ka jēmōoilu lasii lemeniya jamailu kelen kelenna bēe kun na. Ii ka sun don ka Alla matara woilu ye, ka ii karifa Maari la, ii lani wo men na. 24 Pōli ni Barinabasi ka Pisidi jamana rasan ka don Panfili jamana rō. 25 Ii ka Alla la kuma lase mōoilu ma Perika tuma men na, ii bōra ye ka wa Ataliya. 26 Ii donda kulunba kōndō Ataliya ka ii kōse Antiyōki, ii bōra yōrō men ka taama damira. So jin de kōndō ii ka ii karifa Alla la ii la baara rō ii banni baara men kela. 27 Wo rō, ii se men keni Antiyōki, ii ka lemeniya jamailu bēe laden ka danteeli ke. Alla ka men ke ka fara ii la, ii ka wo bēe danteē lemeniya mōoilu ye. Alla ka lemeniya sila yiraka siya gbereilu la ja men ma, ii ka wo fanan fō ii ye. 28 Pōli ni Barinabasi mēnda kosebe karandenilu fē Antiyōki.

15 Nba, mō doilu nara Antiyōki ka bō Jude. Ii tere ye lemeniya mōoilu karanna ko: «Ai ti se kisila ni ai ma faaninta ke ikomin Nabi Musa la landa ye ja men ma.» 2 Pōli ni Barinabasi ma sōn wo kuma ma. Wo le rō, mankan ba wulira ii ni mō woilu tema. Ii ka i jōōn sōsō kosebe. Wo le kosōn, lemeniya mōoilu ka Pōli ni Barinabasi suwandi, ka lemeniya mō gbereilu la ii kan, ka ii bēe lawa Jerusalemu. Ko ii ye wa talibidenbailu ni lemeniya mōoilu la jēmōoilu tēren ye, ka ko jin nafo ii ye. 3 Nba, lemeniya jamailu ka ii bilasila ka ii lawa. Ii ka Fenisi jamana ni Samari mara rasan. Ii tamintōla, siya gbereilu tun lemeniyara ka na Alla ma ja men ma, ii ka wo lase ye lemeniya mōoilu ma. Wo ko diyara woilu ye a ja jere jere ma. 4 Nba, ii se men keni Jerusalemu, lemeniya jamailu ni talibidenbailu ni jēmōoilu ka ii ramira kojuma. Alla tun ka ko menilu ke ka fara ii la, ii ka woilu bēe nafo ye lemeniya mōoilu ye. 5 Kōni lemeniya mō doilu tere ye, menilu tere ye Farisilu la dekuru rō. Woilu ka ii lo ka a fō ko: «Siya gbere mōoilu menilu lemeniyani Isa ma, a fere te fo woilu ye faaninta ke ka jamari ko ii ye Nabi Musa la sariya latelen.» 6 Nba, talibidenbailu

ni jēmōoilu ka i jōōn yen ka ko wo feselese. 7 Ii mēnda kumala wo ka a fō kosebe. Wo kō rō, Piyeri ka i lo ka a fō ii ye ko: «N badenmailu, ai jere ka a lōn ko Alla ka n suwandi ai tema waati taminni. A ka a fō ko n ye kibaro juma lase siya gbereilu ma, kosa ii ri wo men ka lemeniya Isa ma. 8 Alla, men ka adamadenilu bēe miriya lōn, a ka a yiraka ko a sōnni siya gbereilu rō ka a masōrōn a ka Alla la Nii Seniman di ii ma ikomin a ka wo di andeilu ma ja men ma fōlo. 9 Wo rō, a ma faranfaasi si ke andeilu ni ii tema, baa ii lemeniyara tuma men na, a ka ii jusukun gbē. 10 Nba, nfenna ai ye a fē ka Alla kōrōbō? Andeilu ni an benbailu ma se donin men kōrō, ii ye wo siila karandenilu kunma nfenna? 11 Kōni andeilu lani a la ko Alla ye an kisila Maari Isa la jumaya le fē ikomin a ye woilu fanan kisila ja men ma.» 12 Jama bēe ka ii sabari ka ii tolo malō Barinabasi ni Pōli fanan na. Ii tun ka kabannako ni tōomasere menilu ke ka fara Alla la siya gbereilu tema, ii ka wo bēe lase jama ma. 13 Pōli ni Barinabasi banni kumala, Yakuba ka a fō ko: «N badenmailu, ai ye ai tolo malō n kan na. 14 Alla ka siya gbereilu kanin ja men ma fōlo, ka doilu suwandi ii tema ka woilu ke a jere tailu ri, Simōn nani wo le nafo la an ye jin di. 15 Nabijumailu ka Alla jere kan men sebe, wo benni kuma jin ma. A sebeni ko: 16 Ko woilu wa tamin, n di n kōse ka na ikō tuun. Dawuda la bon men beni, n di wo lo ikō. A ye ikomin tunbun, kōni n di a lo ikō ka a lakurakuraya. 17 Kosa mō tōilu ri Maari jinin, siya gbereilu kōnin. N ka woilu kili ka ii ke n ta ri. 18 Maari men ka ko woilu yiraka kebi waati jan, wo kan ten.» (aiōn g165) 19 Yakuba ka a fō ko: «Wo rō, a ye n jana ko an kana siya gbere mōoilu tōrō, menilu ye sōnna Alla la kuma ma. 20 Kōni an ye sebe lawa ii ma ka a fō ii ye ko ii kana joo sō sobo dōōn. Ii kana jalonya ke. Ii kana juufaa sobo dōōn. Ii kana jeli dōōn. 21 Nba, kebi waati jan, Nabi Musa la sariya ye lasela mōoilu ma so bēe la. A ka men sebe, wo ye karanna salibonilu kōndō Nōjō lōn bēe.» 22 Talibidenbailu ni jēmōoilu ni lemeniya jamailu bēe ka a lateē ko ii ye mō doilu suwandi ka woilu lo Pōli ni Barinabasi malōla Antiyōki. Ii ka Judasi, men fanan tōō ko Barisabasi, a ni Silasi suwandi. Mō filā woilu tere jēmōoilu le ri lemeniya mōoilu tema. 23 Nba, ii ka bataki don woilu bolo ko ka wa a ri. A sebeni ko: «An badenmailu, menilu ye siya gbere mōoilu ri Antiyōki so kōndō a ni Siri

jamana rɔ ni Silisi jamana rɔ, an ye ai fola. Ai badenmailu talibidenbailu ni jɛmɔɔilu kan de. An da bataki jin nawa ai ma. **24** An da a men ko mɔɔ doilu bɔra an fɛ yan ka wa kuma do fɔ ai yɛ ka ai tɔrɔ. Kuma wo ra ai kɔndafilɩ kojuuya. Kɔni andeilu ma mɔɔ woilu lawa ai ma. **25** Wo le kosɔn andeilu bɛɛ sɔnda ka mɔɔ doilu suwandi ka ii lawa ai ma an diyana dɔpɔɔnilu Barinabasi ni Pɔli kɔfɛ. **26** Wo fila le ka ii jɛrɛ di Maari Isa Jɛnematomɔnin na baara kanma fɔ dɔɔni ii ma faa mɔɔilu bolo. **27** An da Judasi ni Silasi la ii kan. Wo rɔ, an ye mɛn fola ai yɛ sɛbɛ jin do, ai ri wo kan kelen mɛn woilu fanan da rɔ. **28** An ni Alla la Nii Seniman da bɛn ko an kana donin si sii ai kun ma fɔ mɛn ka kan. Wo rɔ, ai kana mɛn kɛ, wo le jin di. **29** Ai kana joo sɔ sobo dɔɔn. Ai kana jeli dɔɔn. Ai kana juufaa sobo dɔɔn. Ai kana jalonya kɛ. Ni ai ka ko woilu matanka, wo ri bɛn. An bɛn lon do.» **30** Nba, Jerusalemu lemeniya mɔɔilu ka sila di karanden woilu ma. Wo rɔ, ii bɔra Jerusalemu ka wa Antiyoki. Ii seni ye, ii ka lemeniya mɔɔilu bɛɛ laden ka bataki wo di ii ma. **31** Ii ka a karan tuma mɛn na, lalilikan wo diyara ii yɛ kɔsɛbɛ. **32** Judasi ni Silasi fanan tɛrɛ ye Alla la nabiilu le ri. Wo rɔ, ii kumara lemeniya mɔɔilu yɛ kɔsɛbɛ ka ii lali ka ii sɛɛbɛ don. **33** Judasi ni Silasi ka tele dando kɛ Antiyoki tuma mɛn na, lemeniya mɔɔilu duwara ii yɛ ka sila di ii ma, ko ii yɛ ii kɔsɛ ii kelayabailu ma jususuma rɔ. **35** Kɔni Pɔli ni Barinabasi mɛnda Antiyoki. Ii ni mɔɔ gɛrɛ siyaman ka mɔɔilu karan Maari la kuma la, ka kibaro juma lase mɔɔilu ma. **36** Pɔli ni Barinabasi tun da mɛn Antiyoki. Lon do rɔ, Pɔli ka a fɔ Barinabasi ye ko: «An ka Maari la kuma lase so mɛnilu la, an ye wa an badenmailu fɔ woilu bɛɛ rɔ. An di a lɔn wo rɔ ni ii yɛ hɛrɛ rɔ.» **37** Barinabasi tɛrɛ ye a fɛ Yuhana ye wa ii kɔfɛ, Yuhana mɛn ye kilila ko Marika. **38** Kɔni Yuhana wali ko ma diya Pɔli ye, ka a masɔrɔn Yuhana ka a fara ii la Panfili. A ma a raja ka baara laban ii fɛ. **39** A la wali ko kɛra sɔsɔli ba ri Pɔli ni Barinabasi tɛma, fɔɔ ii farara. Barinabasi ka Marika ta ka don kulun dɔ ka wa Sipere. **40** Pɔli ka Silasi suwandi. Lemeniya mɔɔilu ka ii karifa Maari la, sa a ri a janto ii rɔ. Ii bɔra ye jna wo le ma. **41** Ii ka Siri jamana ni Silisi jamana rataama, ka lemeniya jamaailu sɛɛbɛ don yɔrɔ bɛɛ rɔ.

16 A sera Deribe, ka bɔ ye ka wa Lisitiri. Cɛɛ do tɛrɛ ye karandenilu tɛma mɛn tɔɔ ko

Timote. A na tɛrɛ Yahudiya le ri, kɔni a fa tɛrɛ Kirekika le ri. A na tɛrɛ lemeniya mɔɔ le ri. **2** Lisitiri ni Ikoniyaumu lemeniya mɔɔ bɛɛ tɛrɛ ye Timote tɔɔɔuma fola. **3** Pɔli tɛrɛ ye a fɛ Timote ye wa ii kɔfɛ. Kɔni ye Yahudiyailu bɛɛ ka a lɔn ko a fa tɛrɛ ye Kirekika le ri. Wo kɛra sababu ri, Pɔli ka Timote la faaninta kɛ. **4** Wo rɔ, ii bɔra ye ka wa. Talibidenbailu ni jɛmɔɔilu benda ko mɛnilu ma Jerusalemu, Pɔli ni Silasi tɛrɛ ye taminna woilu lasela lemeniya mɔɔilu ma so bɛɛ la, ka a fɔ ii yɛ ko ii yɛ woilu mira. **5** Wo bolo ma, lemeniya jamaailu la lemeniya tɛrɛ ye sabatila. Lon lon mɔɔilu tɛrɛ ye donna ka la ii kan. **6** Alla la Nii Seniman ma sɔn Pɔli ni a taamajɔɔnilu ye don Asi jamana rɔ ka Alla la kuma lase mɔɔilu ma. Wo rɔ, ii ka Firiki ni Kalati jamanailu rataama. **7** Ii se mɛn kɛni Misiya jamana dan na, ii ka a fɔ ko ii yɛ donna Bitini. Kɔni Isa la Nii Seniman ma sɔn wo ma. **8** Wo rɔ, ii ka Misiya jamana rasan ka wa Torohasi. **9** Su wo rɔ, Pɔli ka koyen lɔ ikomin sibo. A ka Masedonika cɛɛ do lɔni yɛn mɛn ye a madiyala ko: «I ye na an demen Masedoni jamana rɔ.» **10** Pɔli ka wo yɛn ka ban tuma mɛn na, an ka an dabɛn i kɔrɔ ka Masedoni sila mira, baa an ka a yɛn ko Alla le tɛrɛ ye an kilila ko an ye wa kibaro juma fɔ ye mɔɔilu yɛ. **11** An donda kulunba rɔ Torohasi ka an telen Samotirasi ma. Wo duusa gɛɛ, an sera Neyapolisi. **12** An bɔra ye ka wa Filipi, mɛn ye Masedoni jamana fan kelen so ba do ri, Rɔmu so do le. An ka tele dando kɛ ye. **13** Nɔɔnɔ lon sera tuma mɛn na, an bɔra so kɔndɔ ka wa ba da la, baa an mirini tɛrɛ ko an di Alla matara diya do tɛrɛn ye. An wara muso doilu ladennin sɔrɔn ye. An ka an sii ka woilu kawandi. **14** Muso kelen tɛrɛ ye ii rɔ, mɛn tɔɔ ko Lidi. A bɔni Tiyatiri. Julia le tɛrɛ, mɛn ye faanin dagbɛlɛn wulɛnman jnalagɛɛ mayirala. Alla batoba le a ri. Maari ka a kɛ, a ka Pɔli la kuma mɛn tuma mɛn na, a ka wo famun ka a mira. **15** Wo rɔ, a ni a la denbaya sunda ji rɔ. Wo banni, a ka an madiya ko ni an ka a jate Maari la lemeniya mɔɔ bɛrɛ ri, ko an ye wa jiya a wara. A ka wo fɔ an yɛ ka a magɛɛɛɛɛ kɔsɛbɛ. **16** Lon do rɔ, an watola tora Alla matara diya, an ni jɔnmuso do ka an jɔɔɔn bɛn. Fɛɛɛɛɛ jina tɛrɛ ye a fɛ. A tɛrɛ ye fɛɛɛɛɛ kɛla wo baraka rɔ, ka wodi siyaman sɔrɔn a tiilu yɛ. **17** A bilara andeilu ni Pɔli bɛɛ kɔ. A tɛrɛ ye a kan nabɔla ko: «Mɔɔ jinilu ye Alla kɔrɔtaninba la baaradenilu le ri. Mɔɔilu ri kisi sila mɛn fɛ,

ii ye wo le lasela ai ma.» **18** Jɔnmuso ka wo ke tele siyaman kɔrɔ. Koni lon do rɔ, Pɔli mɔnera ma. A ka a kɔfeni a ma ka a fɔ jina jere ye ko: «N ye i jamarila Isa Nenematɔmɔnin tɔɔ rɔ ko i ye bɔ muso jin fe!» Jina bɔra muso fe i kɔrɔ. **19** Jɔnmuso tiilu ka a yen tuma men na ko ii te wodi sɔrɔnna a fe butun, ii ka Pɔli ni Silasi mira. Ii ka ii sɔmɔn fɔɔ lɔfe rɔ, ka wa ii ri kuntiilu ma. **20** Ii se men keni ye, ii ka a fɔ Rɔmu kititee faamailu ye ko: «Mɔɔ jinilu ye Yahudiyailu le ri. Ii ra an na so bee Jake. **21** Ii ye an karanna namun na Rɔmuka ma kan ka a sɔn wo ma wala ka wo ke.» **22** Jama fanan wulira Pɔli ni Silasi kanma. Faamailu ka mɔɔilu lɔ ka Pɔli ni Silasi la durukiilu bɔ ii kan na, ka a jamari ko ii ye ii gbasi gbelekeilu la. **23** Ii ka ii gbasi kosebe ka ii bila kaso la, ka a fɔ kasobon kɔnɔgbenna ye ko a ye i janto ii rɔ kosebe. **24** Wo jamarili kosɔn, kaso bon kɔnɔgbenna ka Pɔli ni Silasi bila bon dɔɔmani la kasobon kɔndɔ, ka ii sen bila jiri la. **25** Nba, duu talama, Pɔli ni Silasi tere ye Alla matarala ka kalaman bɔ. Kasoden toilu tere ye ii tolo malɔla ii la. **26** Wo yɔrɔ kundunin wo rɔ, duukolo yereyerera kojuyaya ka kasobon jere fanan nayereyerere. Kasobon da bee lakara ii jere ma i kɔrɔ. Nee jolokɔ bee tateera ka bɔ kasodenilu la. **27** Kasobon kɔnɔgbenna kununda sunɔɔ rɔ ka kasobon da bee lakani yen. A ye a kɔndɔ ko kasoden bee ra ii bori ka bɔ. Wo rɔ, a ka a la fanmurɔ sɔmɔn ka a bɔ a laa rɔ ko a ye a jere faala. **28** Koni Pɔli ka a kan ba labo a ma ko: «I kana kojuu ke i jere la! An bee ye yan.» **29** Kasobon kɔnɔgbenna ka a kan nabo ko ii ye fitinna di a ma. A ka a bori ka wa Pɔli ni Silasi ma. A yereyereto ka a be ii sen kɔrɔ. **30** A ka a wuli ka Pɔli ni Silasi labo kene ma ka ii mapininka ko: «N failu, n ye nfen ke, sa n di kisi?» **31** Ii ka a jabi: «I ye lemeniya Maari Isa ma. Ni i ka wo ke, i ri kisi, i ni i la denbaya bee.» **32** Ii ka Maari la kuma fɔ ale ni a la denbaya bee ye. **33** Kasobon kɔnɔgbenna ka Pɔli ni Silasi ta ka wa ii la gbasili dailu ko su waati wo jere rɔ. A banni wo la, a ni a la denbaya bee sunda ji rɔ i kɔrɔ. **34** A wara Pɔli ni Silasi ri a wara, ka wa dɔɔnnin sii ii kɔrɔ. Sawa ba tere ye a ni a la denbaya bee la ka a masɔrɔn ii ra lemeniya Alla ma. **35** Nba, wo duusa gbɛni faamailu ka ii la mɔɔilu lɔ kela la, ko ii ye wa a fɔ kasobon kɔnɔgbenna ye ko a ye Pɔli ni Silasi bila. **36** Wo rɔ, kasobon kɔnɔgbenna ka a fɔ Pɔli ye ko: «Faamailu ra kela lana, ko ka i ni Silasi bila.

Ai ye wa jususuma rɔ.» **37** Koni Pɔli ka a fɔ faamailu la keladenilu ye ko: «Andeilu ye Rɔmu jamana duuren de ri. Koni faamailu ka an gbasi jama bee jana, ka an bila kaso la, ka a teren ii tun ma kiti tee an na ko rɔ. Sisen ii ka a fɔ ko ka an bila sutura rɔ wa? Wo te ke fewu! Ii jere ye na an nabo yan!» **38** Keladenilu wara kela wo fɔ Rɔmu faamailu ye. Ii ka a men tuma men na ko Pɔli ni Silasi ye Rɔmu jamana duuren de ri, ii silanda. **39** Wo rɔ, ii wara Pɔli ni Silasi madiya ko ii ye yafa ii ma. Ii ka ii labo kaso la ka ii dali ko ii ye bɔ so kɔndɔ ka wa. **40** Pɔli ni Silasi bora kaso bon na wo le rɔ ka wa Lidi wara rɔ. Ii ka lemeniya mɔɔilu teren ye. Ii ka woilu lali ka ii seebe don ka ban ka wa.

17 Pɔli ni Silasi taminda Anfipolisi ni Apoloni soilu la, ka se Tesaloniki so la. Yahudiyailu la salibon do tere ye so kɔndɔ ye. **2** Pɔli wara salibon wo la Nɔɔɔ lon, iko a darini a kela ja men ma. A ka Nɔɔɔ lon sawa ke salibon na ye, ka mɔɔilu karan Alla la kuma la. **3** Pɔli tere ye wo kɔrɔ fɔla ii ye ka a gbɛ, ko a fere te fɔ Mɔɔ Nenematɔmɔnin tere ye tɔrɔ ka faa, ka ban ka wuli ka a bɔ saya rɔ. A ka a fɔ ko: «N ye Isa men na ko lasela ai ma jii, ale le Mɔɔ Nenematɔmɔnin di.» **4** Yahudiya doilu ka a yen ko kuma wo ye tɔɔa le ri. Woilu lemeniyara Isa ma ka ii lɔ Pɔli ni Silasi la. Alla jesilanje Kirekika siyaman na a ni muso tɔɔlama siyaman fanan lara la. **5** Koni bensenkolonteya ka Yahudiya toilu mira. Ii wara lɔfe rɔ ka fuwareilu laden ka a ke jama juu ri. Jama wo ka mankan ba lawuli so kɔndɔ. Ii wara Jason na bon da kadi ka Pɔli ni Silasi jinin, baa a lɔɔ tere ye ii la ka woilu mira ka ii labo jama bee jana. **6** Koni ii ma Pɔli ni Silasi teren ye. Wo rɔ, ii ka Jason ni lemeniya mɔɔ doilu mira, ka ii masɔmɔn fɔɔ so jɛmɔɔilu wara. Ii jamanda ko: «Mɔɔ menilu ye mankan nawulila dunɔɔa bee rɔ, woilu ra se yan. **7** Jason da woilu jiya a wara. Ii bee ka a fɔ ko mansa gbɛre le ye, men tɔɔ ko Isa. Ii ra Rɔmu mansaba la sariya tɔɔan wo rɔ fewu.» **8** Jɛmɔɔilu ni jama bee ka kuma wo men tuma men na, wo ka ii tɔrɔ kosebe. **9** Wo rɔ, ii ka a fɔ ko Jason ni a dɔɔɔɔnilu ye ii kunka wodi sara. Ii banni wodi wo sarala, jɛmɔɔilu ka ii bila. **10** Dibi donda tuma men na su wo rɔ, lemeniya mɔɔilu ka Pɔli ni Silasi lawa so gbɛre la, men tɔɔ ko Bere. Ii seni ye, ii wara Yahudiyailu la salibon na. **11** Bere Yahudiyailu sɔnɔme gbɛni ka tamin Tesaloniki Yahudiyailu

kan paaon. A loo tere ye ii la ka ii tolo malo Põli la kuma la. A tere ye fen fen fola ii ye, ii jere tere ye wo bee fese fese la Alla la kuma ro lon lon, sa ii ri a yen ni Põli la kuma ye tupa le ri. **12** Wo ro, ii siyaman lemeniyara Isa ma. Kirekika musoilu toolama siyaman ni Kirekika ceailu siyaman fanan lemeniyara Isa ma. **13** Koni Tesaloniki Yahudiyailu ka a men tuma men na ko Põli ye Alla la kelalase la mooilu ma Bere, ii wulira ka wa ye. Ii sera ye ka Berekailu kondasu ka mankan nawuli. **14** Lemeniya mooilu ka wo yen tuma men na, ii wulira i koro ka Põli lawa kooji da la. Koni Silasi ni Timote tora a ko Bere. **15** Põli malobailu nara a ri Ateni. Ii seni ye, Põli ka i sara ii la ko ka a fo Silasi ni Timote ye ko ii ye ii kaliya ka na a teren ye. Wo ro, Põli malobailu bora a kofe ka ii kose Bere. **16** Põli tere ye Silasi ni Timote makonola Ateni tuma men na, a ka joo siyaman ba yen so kondõ. Wo gbara a la kosebe. **17** A tere ye wala Yahudiyailu la salibon na ka Yahudiyailu ni Alla batobailu kawandi. Lon lon a tere ye wala lofe ro fanan. A wa moo menilu soron ye, a ri woilu fanan kawandi. **18** Karanmoo doilu tere ye, menilu too ko Epikuri a ni Sitoyiki la mooilu. Woilu wulira ka Põli soso. Doilu ka a fo ko: «Kuma siyaman ba tii jin kan di?» Dogbereilu ka a fo ko: «A keni iko a ye batofen do le la ko lasela, an ma men lon.» Ii ka wo le fo ka a masoron Põli tere ye Isa la kibaro juma lasela ka a lawuli ko fo ka a bo saya ro. **19** Wo ro, ii ka Põli kili ka wa a ri laden ba ro, men too ko Areyopasi. Ii se men keni ye, ii ka a fo Põli ye ko: «I nani karan kura men di jin, i te wo jafõ an ye wa?» **20** An ka men men i da ro, an tun ma wo men koroman folo. An ye a fe i ye wo koro fo an ye.» **21** Nba, kokurailu duman tere Ateni duuren ni a londonilu ye. Ii tun te foyi kela fo ka ii tolo malo woilu la ka woilu lase i joon ma. **22** Wo ro, Põli ka a lo Areyopasi laden tema ka a fo ko: «Ai Atenikailu, n da a yen ko batoli ko duman ai ye ja bee ma, **23** baa n tere ye n mataamala so kondõ tuma men na, n ka ai la batoli yoro bee korosi. N ka sebe yen saraka janin diya do ka a fo ko: «Moo ma batofen men too lon, wo saraka janin diya le jin di.» Nba, ai ye men batola, ka a teren ai ma a lon, nde jere na kun de wo ri ka na wo ko fo ai ye sisen. **24** Alla men ka dunupa ni a kondafenilu bee dan, wo le ye sankolo ni duukolo mansa ri. Adamadenilu ye batobon menilu lola ii bolo la, Alla siini te wo si kondõ. **25** Adamadenilu ti

se ka baara si ke ka ale demen. Een, a mako te foyi si la. Ale jere le ka jenemaya ni niilakili di mooilu ma, a ni fen toilu bee. **26** A ka siya bee labo moo kelen de ro, ka ii lasii duukolo fan bee ro. A ka ii la waati dantee, ka ii sii yoroilu yiraka ii la. **27** A ka wo bee ke, sa mooilu ri a jinin, sa tumado ii ri a soron. Ii la jininni ri a ke iko moo ye momoli kela ja men ma ka fen do jinin. Koni Alla jere ma jan an si la. **28** An niiakilila ni an ye an taama ni an ye yan ale le baraka ro. A ye iko ai la yeli doilu ra a fo ja men ma ko: «An bora Alla le ro.» **29** «Nba, ikomin an bora Alla le ro, an kana an miri ko Alla ni jooilu bee ka kan. Jooilu rabenni mooilu bolo sanin ni wodigbe ni kabakurunilu la, ka ben mooilu miriya ma. **30** Ko su woilu kera kolonbaliya le ro waati taminni. Alla ra woilu to, koni bi a ye moo bee jamarila fan bee ro ko ii ye tubi sisen ka na a ma, **31** baa a ra lon kelen fo, a ri dunupa moo bee la kititee telenbaya la lon men. Kiti wo ri ke moo kelen bolo. Alla jere le ka wo jenematomon, ka a lawuli ka a bo saya ro. A lawuli ko wo kera toomasere le ri, sa mooilu bee ri a lon ko Alla ra wo le jenematomon.» **32** Mooilu ka su lawuli ko men Põli da ro tuma men na, doilu ka a mayele. Koni doilu ka a fo ko: «An ye a fe i ye do la kuma jin kan lon gbere.» **33** Wo ro, Põli bora ii fe. **34** Wo bee ni a ta, moo doilu lara Isa la ka wa Põli kofe. Dionisi tere woilu do le ri. Ale tere Areyopasi dekuru le ro. Muso men too ko Damarisi, wo fanan tere ye woilu do le ri, a ni moo gbereilu.

18 Wo keni ko, Põli bora Ateni ka wa Korenti. **2** A se men keni ye, a benda Yahudiya ceo do ri, men too ko Akila. Pontika le. A muso too ko Pirsili. Ii nasan de tere ka bo Itali jamana ro. Ii bora Itali ka na ka a masoron mansaba Kolodi tere ra a fo ko Yahudiyailu bee ye bo Romu. Põli ka i madon ii la. **3** Ka a teren a ni ii tere ye baara kelen de kela, Põli tora ii fe ka ke ii baara joon di. Ii bee tere ye faaninbon rabennailu le ri. **4** Koni Põli tere ye wala salibon na Nono lon bee ka kuma Yahudiyailu ni Kirekikailu ye. A ka ko bee ke, sa ii ri son Maari Isa ro. **5** Nba, Silasi ni Timote nara ka bo Masedoni tuma men na, Põli ma baara gbere si ke butun fo ka kawandili ke. A tere ye sereya bola Yahudiyailu ye ko Isa ye Moo Jenematomonin de ri. **6** Yahudiyailu ka ii ban wo kuma ma ka Põli nani. Wo le ro, Põli ka a la duruki juujuu ka wo ke toomasere ri ii

kanma. A ka a fɔ ko: «Ii jeli labɔn kun ye ii jere le ri. Wo tɛ n kunko ri butun. Nba, n wato siya gberɛilu kawandila sisen.» 7 Wo rɔ, Pɔli bɔra salibon na ka wa Titusi Jusitusu wara. Cɛɛ wo ye Alla batoba le ri. A la bon tuunin salibon na. 8 Salibon wo kuntii Kiripusi ni a la denbayailu bɛɛ lara Maari la. Korentika menilu ka Pɔli la kuma mɛn, woilu siyaman fanan lara Isa la ka sun ji rɔ. 9 Lon do rɔ, Pɔli ka koyen kɛ su rɔ ikomin sibo. Maari ka a fɔ a ye ko: «I kana silan mɔɔilu ye. I ye kuma, i kana i makun, 10 baa n ye i fɛ. Mɔɔ si tɛ be i kan ka kojuu kɛ i la, baa n na mɔɔilu ka siya so kɔndɔ yan.» 11 Wo le rɔ, Pɔli mɛnda ye, ka san kelen ni karo wɔɔrɔ kɛ mɔɔilu karanna Alla la kuma la. 12 Awa Kaliyɔn tɛrɛ ye Akaya jamanatiya la tuma mɛn na, Yahudiyailu ka ii laden ka wuli Pɔli kanma. Ii ka a mira ka wa a ri kiti diya. 13 Ii ka a fɔ ko: «Cɛɛ jɛn ye a fɛ ka mɔɔilu bila Alla bato jɛn gberɛ rɔ, mɛn ma bɛn sariya ma.» 14 Sani Pɔli ye se ka jabili kɛ, Kaliyɔn jere kumara Yahudiyailu ye ko: «Ai Yahudiyailu, ni ai nara ka ai makasi kojuu ba do kosɔn, wala ko bɛnbali do, n tun di n tolo malɔ ai makasikan na. 15 Kɔni sɔsɔli jɛn tɛ foyi ri fɔɔ Yahudiyailu la ko. Ai ye i jɔɔn sɔsɔli kuma doilu ni tɔɔ doilu ni sariya koilu le ma. Kɔni n tɛ sɔn ka ko su woilu kiti tɛɛ. Ai jere ye ko woilu jɛnabɔ.» 16 Wo rɔ, Kaliyɔn ka ii gbɛn ka ii labɔ kiti diya. 17 Ii bɛɛ bera Sɔsiteni kan, mɛn ye salibon kuntii ri. Ii ka ale mira ka a gbasi kiti diya jɛfɛ. Kɔni Kaliyɔn ma foyi fɔ. 18 Pɔli mɛnda Korenti kosebɛ tuma mɛn na, a ka sila jɛnin lemeniya mɔɔilu fɛ ka wa. A seni Sankere, a ka a kun li ka a masɔrɔn a tun ka dakan ta Alla ye. Wo rɔ, a donda kulunba kɔndɔ ka wa Siri jamana rɔ. Pɛrisili ni Akila wara a kɔfɛ. 19 Ii sera Efesi tuma mɛn na, Pɔli ka a taamajɔɔnilu to a kɔ ye. Ale wara salibon na ka kuma Yahudiyailu ye. 20 Woilu ka a madiya ko a ye waati dando kɛ ii fɛ ye. Kɔni Pɔli ma sɔn. 21 A ka sila jɛnin ii fɛ. A ka a fɔ ko: «ni Alla sɔnda a ma n di na ii wara ikɔ.» Wo rɔ, a donda kulunba kɔndɔ Efesi ka wa. 22 Kulunba seni Sesare, Pɔli bɔra ka wa lemeniya jamailu kɔndɔn Jerusalemu, ka ban ka wa Antiyɔki. 23 A mɛnda Antiyɔki. Wo kɔ rɔ, a wara Kalati jamana ni Firiki jamana rɔ. A ka yɔrɔ wo bɛɛ rataamataama ka Isa la karandenilu bɛɛ fanka don. 24 Wo tuma, Yahudiya do sera Efesi mɛn tɔɔ ko Apɔlɔsi mɛn bɔni Alesandiri. Cɛɛ wo kusan tɛrɛ kumala a juma la. A ka Alla la kuma lɔn kosebɛ. 25 A karanni Maari la sila la.

A duman tɛrɛ a ye a jɛn jere jere ma ka mɔɔilu kawandi, ka Isa la ko fɔ ii ye kojuma. A tɛrɛ ye wo kɛla a fanka bɛɛ la. Kɔni a la lɔnnin dan tɛrɛ ye Yaya la sun ji rɔ ko le ri. 26 A wulira jusulateɛ rɔ ka kuma damira salibon na. Pɛrisili ni Akila ka a lamɛn tuma mɛn na, ii wara a ri ii wara ka Alla la sila kɔrɔ fɔ a ye ka a gbɛ. 27 Lon do rɔ, Apɔlɔsi ka a fɔ ko a ye a fɛ ka wa Akaya jamana rɔ. Lemeniya mɔɔilu ka a sɛɛbɛ don ko a ye wa. Ii ka sɛbɛ rabɛn ka a fɔ Akaya lemeniya mɔɔilu ye ko ni Apɔlɔsi sera ye, ko ii ye a ramira kojuma. A se mɛn kɛni ye, a ka mɔɔilu demɛn kosebɛ, mɛnilu kɛra lemeniya mɔɔilu ri Alla la juma baraka rɔ kɔnin. 28 A tɛrɛ ye Yahudiyailu la kuma lakadila mɔɔ bɛɛ jana, ka a yiraka ii la Alla la kuma rɔ ko Mɔɔ Nenematɔmɔnin ye Isa le ri.

19 Nba, ka Apɔlɔsi to Korenti, Pɔli ka Asi jamana kɔndɔ rasan ka wa se Efesi. A ka Isa la karanden doilu sɔrɔn ye. 2 A ka woilu mapininka ko: «Ai lemeniyara Isa ma lon mɛn, ai ka Alla la Nii Seniman sɔrɔn wo lon wa?» Ii ka Pɔli jabi: «Eɛn de. An ma foyi mɛn Alla la Nii Seniman na ko rɔ fɔlɔ.» 3 Pɔli ka a fɔ ko: «Ai ka sun ji rɔ su juman sɔrɔn wo rɔ?» Ii ka a jabi: «Yaya ka sun ji rɔ mɛn ko fɔ, an ka wo su le sɔrɔn.» 4 Pɔli ka a fɔ ii ye ko: «Mɔɔ mɛnilu tubira, Yaya tɛrɛ ye woilu le sunna ji rɔ. Kɔni a tɛrɛ ye a fɔla mɔɔilu ye ko mɛn nato ale kɔ, ko ii ye la wo la Maari Isa kɔnin.» 5 Ii ka wo mɛn ka sun ji rɔ Maari Isa tɔɔ rɔ. 6 Pɔli ka a bolo la ii kan tuma mɛn na, Alla la Nii Seniman nara ii ma. Ii kumara kan gberɛilu rɔ. Alla ka kuma mɛnilu di ii ma, ii ka woilu lase mɔɔilu ma. 7 Cɛɛ woilu tun di mɔɔ tan ni fila jɔɔn bɔ. 8 Pɔli ka karo sawa kɛ, a ye wala salibon na ye ka kuma mɔɔilu ye. A tun tɛ silanna muume. A tɛrɛ ye ii karanna Alla la Mansaya ko la, ka ko bɛɛ kɛ ka mɔɔ lali sa ii ri la a la kuma la. 9 Kɔni doilu ma sɔn a la kuma ma. Woilu ka ii ban fewu, ka to Maari Isa la sila tɔɔ tɛnanna kuma juu la mɔɔ bɛɛ jana. Wo le kosɔn, Pɔli bɔra ii fɛ, ka karandenilu ta ka wa Tiranusi la karan diya rɔ. A tɛrɛ ye karan kɛla ye lon lon. 10 A ka karan kɛ ten san fila kɔrɔ. Wo rɔ, Asi jamana mɔɔilu bɛɛ ka Maari la ko mɛn: Yahudiyailu wo, Kirekilu wo, ii bɛɛ ka wo mɛn. 11 Alla tɛrɛ ye Pɔli lɔla kabannako siyaman kɛla. 12 Hali jala ni faanin mɛnilu ra maa Pɔli fari la, woilu ra jankarɔtoilu kɛndɛya wo rɔ a ni jɛnailu tɛrɛ bola jɛnatɔmɔnilu

fe wo rɔ fanan. **13** Nba, Yahudiya doilu tere ye taamataamala ko ii ye jinailu gbenna ka bo mooilu fe. Ii doilu wulira ko ii ri jinailu gben ka bo jinatommooilu fe Maari Isa too rɔ. Ii tere ye a fola jinatommooilu ye ko: «Poli ye Isa men na ko fola, an ye ai jamarila wo too le rɔ ko jinailu ye bol» **14** Sikewa, men ye Yahudiya ilu la Alla sarakalasela kuntiiba do le ri, a la dence woronwula le tere wo kela. **15** Koni lon do rɔ, jina ka ii jabi: «N ka Isa lon. N ye Poli la ko kalama fanan. Koni ai, ai ye yon de ri?» **16** Cee jinatommoo bera ii bee kan, ka nɔ sɔron ii ma. A ka ii gbsi kojuuya ka ii madimin. Ii farimakolon ka ii bori ka bo bon na. **17** Wo kibaro fora Efesi so fan bee rɔ, Yahudiya ilu ni Kirekilu konin. Wo rɔ mɔo bee silanda, ka Maari Isa too bonya. **18** Menilu tun lara Isa la, woilu siyaman nara ka ii lo ii la kojuuilu la mooilu bee jana. **19** Menilu tere ye woyemaya kela, woilu siyaman nara ii la woyemaya sebeilu ri ka woilu janin mooilu bee jana. Sebe woilu sanko bee ladennin benda wodigbe gbanan waa biloolu le ma. **20** Wo le koson, Alla ka fanka don Maari la ko rɔ, ka a la ko lase fan bee rɔ. Mɔo siyaman lara lemeniya mooilu kan. **21** Ko woilu bee keni ko, Poli ka a latee ko a ri Masedoni jamana ni Akaya jamana rataama ka wa Jerusalemu. A ka a fo ko: «N wa wa bo Jerusalemu, fo n ye wa Romu fanan ye.» **22** A ka a demenba fila lawa a jre Masedoni. Ale tora Asi jamana rɔ ka waati do ke ye. Demenba fila wo tere Timote ni Eratusi le ri. **23** Nba, wo waati jere, mankan ba wulira Isa la sila ko rɔ. **24** Nunaka, men ye wodi koyinna ladanna, do tere ye, men too ko Demetirusi. A tere ye wodigbe baara le la, ka Aritemisi la batobon bisikilu ladan. Ikomini Efesikailu tere ye batofen wo batola, Demetirusi ni a baarakejonnilu tere ye tonɔ ba sɔronna bisiki woilu fe. **25** Lon do rɔ, a ka a baarakejonnilu laden, a ni menilu tere ye baara su wo kela. A ka a fo ii ye ko: «N failu, ai ka a lon ko an ye tonɔ ba sɔronna baara jin de rɔ. **26** Koni Poli too jin ye men kela sisen, ai jere nayan wo la, ai tolo ye a la. A ye a fola mooilu ye ko batofen menilu ladanni mɔo bolo, ko woilu tonɔ te foyi ri. Kuma wo ra mɔo siyaman kun yeleman ka ban. Efesi kelen te. Dɔoni wo ri se Asi jamana fan bee rɔ sisen. **27** Wo ri ke sababu ri an na baara ri jii baara juu ri. Koni a dan te wo ri de. A laban, an na batofen musoman ba Aritemisi la bon te jate butun. Mooilu ye Aritemisi batola Asi jamana

ni dunuya fan bee rɔ sisen. Koni bonya men ye a kan bi, wo bee ri bo a kan.» **28** Jama ka wo men ka mɔne kojuuya. Ii ka ii kan nabo ko: «Efesikailu la batofen Aritemisi ka bon!» **29** Mankan wo ka so bee lamaa. Mooilu borimanto ka Poli taamajɔnɔ fila mira ka ii somon fɔo so laden diya rɔ. Mɔo fila woilu tere Kayusi ni Arisitiriki le ri. Ii boni Masedoni. **30** Poli tere ye a fe ka wa kuma jama ye, koni Isa la karandenilu ma son. **31** Asi jamana jemoo doilu fanan tere ye, menilu tere Poli dunoonilu ri. Woilu ka kela lawa Poli ma ka a madiya ko a kana wa laden diya rɔ. **32** Wo tuma, mooilu tere ye mankan ba lawulila laden diya rɔ. Bee ye i ta fola. Ii siyaman ma ii laden kun lon. **33** Yahudiya ilu ka mɔo do lalo jama jana. Cee wo too ko Alesandire. Doilu ka ii kan nabo a ma ko a ye kuma. A ka too masere ke a bolo la jama jana ko ii ye sabari. A tere ye a fe ka kuma lase ii ma. **34** Koni jama ka a nayan tuma men na ko Alesandire ye Yahudiya le ri, ii bee sɔnkɔra i jɔon fe ka a fo ko: «Efesikailu la batofen Aritemisi ka bon!» Ii ka waati fila jɔon ke, ii ye ii kan nabola ten. **35** Ii ma wo boloka fɔo so sebelila nara ka ii masabari waati men. A kumara ii ye ko: «Efesikailu, Efesi so ye batofen ba Aritemisi la bon konagbenna le ri. Batofen wo munuya men bora san ma ka be, Efesi so ye wo fanan konagbenna le ri. Dunuya mooilu bee ka wo lon. **36** Mɔo si ti se ka ai sɔso wo ma. Wo rɔ, ai ye ai sabari. Ai kana koilu ke ai kun fe ye ten! **37** Ai ra cee jinilu mira ka ii lana, ka a teren ii ma foyi sonya joobon na. Ii ma tanama kuma si fo an na joo musoman ba ma fanan. **38** Wo le rɔ, ni mɔo do ra ko ke Demetirusi ni a la baarakejonnilu la, ii ye wa makasili ke kiti diya. Faamailu ye ye. Ii ye wa kiti diya ye. **39** Ni ai ye a fe ka ko gbere fɔ, ai ye wa wo fo an na laden ba rɔ, laden men benni sariya ma. A ri janabo ye le. **40** Ni wo te, an da mankan ba men nawuli jin bi, wo ma ben. Mooilu ri a fo ko an da murunti, baa an ti se ka hali laden jin kun fo mooilu ye.» So sebelila banda wo bee fola tuma men na, a ka a fo jama ye ko bee ye wa a wara.

20 Nba, mankan sumara tuma men na, Poli ka karandenilu kili laden do. A ka ii lali ka ii seebe don, ka ban ka sila jinin ii fe. Wo rɔ, a bora ye ka wa Masedoni. **2** A ka jamana wo rataama ka ye lemeniya mooilu lali ka ii seebe don kuma siyaman ma. Wo rɔ, a nara se Kireki jamana rɔ.

3 A ka karo sawa ke ye. A tere ye a rabenna tuma men na ka wa Siri jamana ro kulunba kondō, a ka a men ko Yahudiya doilu ra ben kan kelen ma ko ii ri a faa. Wo ro, a ka taama wo rasa ko a ri a kose Masedoni jamana ro. 4 Sopateri men boni Bere, Pirusi dence konin, wo wara Poli malo. Arisitariki ni Sekundusi, men boni Tesaloniki, fanan wara a malo, a ni Kayusi, men boni Deribe, ni Timote, a ni Tisiki ni Torofime, men boni Asi jamana ro. 5 Cee woilu wara an je ka an makono Torohasi. 6 Buru Fununbali Sali banda tuma men na, an bora Filipi kulunba kondō. An ka tele loolu ke ji kan ka na ii teren Torohasi, ka lookun kelen ke ye. 7 Njoro lon dafara tuma men na, an ka an naden ka doonnin ke an njon fe. Poli tun da a latee ko ni duusa gbera, ko a ri wa. Wo le koson, a menda kawandili kela haan duu talama. 8 An bee laddenin tere sankaso do kondō. Fitinna siyaman tere ye melenna bon kondō ye. 9 Kanberen do, men too ko Yutikusi, siini tere bon fɔɔda dakun kan bon na ye. Poli menda kumala, sunoo loo ka kanberen wo mira kosebe. A sunooa ka be fɔɔda la. A bora fɔo sankaso bon sawana fɔɔda wo la ka be duu ma. Ii wara a ta ka a teren a ra sa. 10 Poli jiira ka wa i la a kan ka a bolo falafala a ma, ka a fo ko: «Ai kana hamin. A nii ye a ro.» 11 Wo ro, Poli yelera sankaso bon na iko. A ka buru rafara ka doonnin ke lemeniya mooilu fe. A kumara ii ye haan kene bora, ka ban ka wa. 12 Mooilu wara Yuticusi malo a wara. A kende. Wo ka lemeniya mooilu bee jususuma kosebe. 13 Andeilu donda kulunba kondō ka wa Poli je Asosi, baa Poli ka a fo ko a ri wa a sen ma, ko an bee ye wa an njon ben Asosi. 14 A ka an nabon Asosi tuma men na, a donda kulunba kondō. Wo ro, an wara Mitileni. 15 An bora ye lon men na, wo duusa gbe an sera Kiyosi da fe. Wo duusa gbe filana an sera Samosi. Wo duusa gbe sawana an sera Mileti. 16 Poli tun te a fe an ye lanoo Asi jamana ro. Wo ro, a ma son ka i lo Efesi, baa a korotoni ba le tere ka se Jerusalem, sa a ri Pentekoli sali ke ye, ni a ri se wo kela. 17 Wo le ro, a tora Mileti ka kela lawa Efesi ka lemeniya jamailu la jemooilu kili, ko ii ye na a teren ye. 18 Ii nara tuma men na, a ka a fo ii ye ko: «N badenmailu, kebi n donda Asi jamana ro lon men, n taamara sila men kan waati men bee koro ai fe yan, ai ka wo lon. 19 Yahudiayilu ka janfailu don n ma ka n toro kosebe fo ka n kasi. N ka wo bee mujun ka n fanmajii ka baara ke Maari ye. 20 Ai la

nafa ye fen fen do, n ma wo si dokon ai ma. N ka ai karan jamama yoro ro, ka ai karan ai jere la bonilu kondō. 21 N da a fo Yahudiayilu ni siya gbera tooilu ye ka a magbeleya ko ii ye kojuu ke boloka ka na Alla ma, ka lemeniya an na Maari Isa ma. 22 Nba, a fere te fo n ye Alla la Nii Seniman kan mira. Wo le ro, n wato le Jerusalem sisen. Men keto n soronna ye, n ma wo lon. 23 Koni n ka men lon, wo le jin di. N wa se so so ma, Alla la Nii Seniman ye a fola n ye ko mooilu ri n bila kaso la, ko toroya ye n ye. 24 Ni n balora, wo te foyi ri n jakoro. Men tono ye n ma, wo le n na baara ri, Maari Isa ka men karifa n na. Fo n ye baara wo le ban ka Alla la kibaro juma lase mooilu ma, kibaro men ye Alla la jumaya ko fola. 25 «Nba, n da n taamataama ai bee tema ka Alla la Mansaya ko lase. Koni n ka a lon sisen ko ai ja te la n kan butun. 26 Wo le koson n ye a fola ai ye ka a magbeleya bi ko ni moo do halakira ai tema, wo ye wo tii jere no le wo ri de, 27 baa n ma Alla la ko lateeni si dokon ai ma. Een! N ka wo bee lase ai ma. 28 Nba, ai ye ai janto ai jere ro. Alla la Nii Seniman da moo menilu karifa ai la, ai ye ai janto woilu fanan do. Ai ye ai lo Alla la lemeniya jamailu joro ka ii latanka, baa a ra woilu ke a jere ta ri a dence la saya ro. 29 N ka a lon ko n wa wa, moojuuili ri don ai tema ka tijanni ke. Woilu ye ikomin wara juuili, menilu ye donna saailu tema ka ii madimin. 30 Doilu ri wuli hali ai jere tema yan, ka wuya juu fo, sa ii ri karandenilu somon ka woilu tuun ii ko. 31 Wo le ro, ai ye a ke kojuma. Ai ye ai hankili to a ro ko n ka ai kelen kelenna bee lali san sawa wo koro. N ma wo boloka fewu, fo ka a ke su ni tele. N jaji bora ai koson kosebe. 32 «Nba, n ye ai karifala Alla la sisen, a ni a la kuma la, men konin ye a la jumaya ko fola. Ale le ri se ai la lemeniya sabatila kuma wo la. A ni a ri ce wo di ai ma, a ni men bee bilani a dan na. 33 N ma n nata la moo si la wodigbe ni sanin ni faanin kan. 34 N ka baara ke n bolo la ka n ni n taamajoonilu makoilu mafa. Ai jere ka wo lon. 35 N ka a yiraka ai la ja bee ma ko an ka kan ka baara ba ke ten de, sa an di se desebatooilu demenna, baa Maari Isa ka a fo ko: «Sewa ye soli ro ka tamin soronni kan.» An ye an hankili to kuma wo ro.» 36 Nba, Poli banda wo fola tuma men na, a ni ii bee ka ii jonkin ka Alla tara. 37 Ii ka ii wuli ka ii ton Poli kan ka a sunbu. Ii bee kasira kosebe. 38 A tere ka men fo ko ii ja te la a

kan butun, wo kuma gbara ii la kojuuya. Ii wara a bilasila diya kulun da la.

21 Nba, an ka foli di lemeniya mooilu ma ka don kulunba kondo. An bora ye ka an telen Kosi ma. Wo duusa gbe an wara se Rodi, ka bo ye ka wa Patara. **2** An ka kulunba do teren ye, men wato Fenisi jamana ro. An donda wo kondo ka wa. **3** An sudunyara Sipere ka a yen, koni an taminda a la a tele kankan bolo kinin fan fe. An wara Siri jamana ro ka an lo Tiri, baa donin men tere ye kulun kondo, wo tun ka kan ka lajii so wo le la. **4** An wara karandenilu ninin so kondo, ka tele woronwula ke woilu fe. Alla la Nii Seniman tun ka a yiraka ii la ko ko ri Poli saron Jerusalem. Wo le ka a ke, ii ka a lali ko a kana wa ye. **5** Koni an wa lon sera tuma men na, an bora ye ka wa. Karandenilu ni ii musoilu ni ii denilu bee bora so kondo ka wa an bilasila diya fo kulun da la. An bee ka an jonkin ji da la ye ka Alla matara. **6** An banda Alla matarala ka foli di an joon ma tuma men na, an donda kulunba kondo. Woilu ka ii kose ka wa ii wara. **7** An bora Tiri ka wa Pitolemayisi kulunba kondo. An se men keni ye, an bora kulunba kondo ka wa ye lemeniya mooilu fo. An ka tele kelen ke woilu fe. **8** Wo duusa gbe, an bora ye ka wa Sesare. An wara jiya Filipe wara, men tere ye kibaro juma lasela ri. Jerusalem lemeniya mooilu tun ka cee woronwula men jenematomon ka ii ke talibidenbailu demenbailu ri, Filipe tere woilu do le ri. **9** Denmuso sunkurun naanin tere ye Filipe bolo. Wo si tun ma sii cee kun folo. Woilu tere ye kuma saronna Alla la ka a lase mooilu ma. **10** An ka tele dando ke Filipe wara tuma men na, Alla la nabi do nara ka bo Jude. Wo too ko Akabusi. **11** A nara an ma ka Poli la tesidilan ta. A ka a jere sen ni a bolo sidi wo la, ka a fo ko: «Alla la Nii Seniman ka a fo ko Yahudiyailu ri tesidilan jin tii mira Jerusalem, ka a sidi wo ja ma ka a don siya gberailu bolo.» **12** An ka wo men tuma men na, an ni ye mooilu ka Poli madiya kosebe ko a kana wa Jerusalem. **13** Poli ka an jabi: «Ai ye kasila ten ka n jusu tjan kojuuya nfenna? Ni ii ka n sidi Jerusalem, n dabenni wo la. Hali ni ii ka n faa Maari Isa ko koson, n dabenni wo bee la.» **14** An ka a yen tuma men na ko Poli te son an kan mirala, an ka a to ten, ka a fo ko: «Maari sawo ye ke.» **15** Tele dando taminni ko, an ka an daben ka wa Jerusalem. **16** Sesare

karanden doilu nara an malo, ka an nana an jiya diya Minason wara. Minason ye Sipereka le ri. A keni Isa la karanden di kebi waati jan. **17** An se men keni Jerusalem, ye lemeniya mooilu ka an damira kojuma. **18** Wo duusa gbe, Poli ni an toilu wara Yakuba wara. An ka lemeniya mooilu la jemooilu bee teren ye. **19** Poli banda folila tuma men na, a kumara ii ye. Alla tun ka ko menilu ke siya gberailu tema ka fara Poli la baara la, a ka wo bee lase ii ma kelen kelen. **20** Ii ka ii tolo malo ko woilu la, ka Alla tando kosebe. Ii ka a fo Poli ye ko: «An badenma, i ma a yen Yahudiya waa siyaman de lani Isa la yan. Wo bee tesidini Nabi Musa la sariya ko le la. **21** Koni a ra fo ii jana ko i ye Yahudiyailu karanna, menilu siini siya gberailu tema konin. Ko i ye a folo woilu ye ko ii ye Nabi Musa la sariya bila, ko ii kana ii denilu faaninta ke butun, ko ii kana an na landailu bonya. **22** Sika te a ro, ii ri a men ko i ra na. An ye a ke di wo ro? **23** Nba, an ye men folo i ye sisen, i ye wo mira. Cee naanin ye an bolo yan, menilu ra dakan ta Alla ye. **24** I ye la woilu kan ka seninya landa ke ii fe. I jere ye wodi bo, sa ii ri ii kun li. Wo wa ke, bee ri a lon ko i la ko men foni ii jana, ko tupa te wo ri. Ii ri a lon fanan ko i jere ye i taamala sariya sila kan. **25** Koni siya gbera menilu ra la Isa la, an da sebe lawa woilu ma koroman ka an miriya yiraka ii la. An ka a fo ii ye ko ii kana joo so sobo doon. Ko ii kana jeli doon. Ko ii kana juufaa sobo doon, jeli ye men do. Ko ii kana jalonya ke.» **26** Nba, wo duusa gbe, Poli ka moo naanin woilu ta ka wa seninya landa ke ii fe. Wo ko ro, a wara Allabatobonba la ka seniyali dafa lon fo. Wo lon wa se, saraka ri bo ii kelen kelenna bee ye. **27** Seniyali wo ye kela tele woronwula le koru. Waati wo dafatola, Asi jamana Yahudiya doilu ka Poli yen Allabatobonba kondo. Ii ka mankan nawuli jama tema ka Poli mira. **28** Ii ka ii kan nabo ko: «Isirayelikailu, ai ye na an demen! Cee men ye moo bee karanna fan bee ro ko ii kana an na mooilu ni Nabi Musa la sariya ni an na yoro jin jate, wo le jin di. Ka a la wo bee kan, a ra na Kirekilu ri Allabatobonba jere kondo, ka an na yoro seniman jin too.» **29** Ii ka wo fo ka a masaron ii tun ka Torofime, men boni Efesi, a ni Poli yen i joon fe so kondo. Ii ka ii miri ko Poli tun da don a ri Allabatobonba jin kondo le. **30** Mankan bonyara ka so bee lamaa. Mooilu borimanto nara ka bo fan bee ro. Ii ka Poli mira ka a somon ka a labo Allabatobonba

jin kōndō. Mōoilu ka bon dailu tuun i kōrō. **31** I tere ye a faa ja nininna tuma men na, kela sera Romu keledenilu la kuntiiba ma ko Jerusalemu so bee ra lawōyō. **32** A ka keleden kuntii doilu ni keleden doilu ta i kōrō ka a bori ka wa jama rō. Yahudiyailu ka keleden kuntiiba ni a la keledenilu yen tuma men na, ii ka Pōli gbasi boloka. **33** Keleden kuntiiba nara ka Pōli mira. A ka a fō keledenilu ye ko ii ye Pōli sidi nēē jōlōkō fila la. A ka jama majininka ko cēē jin ye yon di, a ka nfen kē? **34** Mōoilu tere ye ii kan nabōla kosebē. Do ta ni do ta te kelen di. Keleden kuntiiba ka a yen ko a ti se tupa gbē sōrōnna ka a masōrōn mankan ka siya. Wo rō, a ka a fō keledenilu ye ko ii ye wa Pōli ri ii la bon ba la. **35** Ii sera bon yēlēyēlananilu ma tuma men na, keledenilu ka Pōli layele ii boloilu la ka wa a ri, baa jama mōneni tere kojuuya ii muruntira a kanma. **36** Ii tere ye keledenilu kō, ka ii kan nabō ko: «Ai ye a faa, ai ye a faa!» **37** Pōli ladontō tere ye bon ba la tuma men na, a ka a fō keleden kuntiiba ye ko: «I ri hake to, n di se kuma do fōla i ye wa?» Keleden kuntiiba ka a jabi: «I ye Kirekikan mēnna wa? **38** A ye di? Misiranka kanberen men ka mōoilu lamurunti waati taminni, ile le wo ri wa, men kōnin wara benkanninna mōo waa naanin di wula kōndō?» **39** Pōli ka a jabi: «Nde ye Yahudiya le ri ka bō Silisi Tarisi. So ba wo duuren de ye n di. I jaandi, i ye sōn n ye kuma doilu fō jama ye.» **40** Keleden kuntiiba sōnda wo ma. Wo rō, Pōli ka i lō bon yēlēyēlananilu kan ka tōmāsere kē a bolo la mōoilu jana ko a ye a fē ka kuma ii ye. Ii ka ii sabari tuma men na, Pōli kumara ii ye Heburukan dō.

22 A ka a fō ko: «N failu ni n badenmailu, ai ye ai tolo malō n na, n ye men fōla n jere kunka ko rō.» **2** Ii ka Heburukan men a da rō tuma men na, ii ka ii sabari kosebē. Pōli ka a fō ko: **3** «Yahudiya le nde ri. N sōrōnni Silisi Tarisi, kōni n namōni Jerusalemu yan de. N tere karanmōo Kamaliyeli le bolo. Ale le ka n karan kosebē an benbailu la sariya la. N fanan tesidini tere Alla ko la kosebē, ikomin ai jere tesidini ja men ma bi. **4** N ka sila kura jin taamabailu tōrō kojuuya fōo ka doilu faa. N tere ye ii mirala, cēē ni muso, ka ii bila kaso la. **5** Alla la sarakalasela kuntiiba ni mōōbakōrōilu bēē ye n sereilu ri wo ko rō. N ka sebe sōrōn ii la, sa n di wa wo ri ii badenmailu ma Damasi. Wo bolo ma, n wara Isa

la mōoilu jinin Damasi. N wa menilu sōrōn ye, n tun ye a fē ka woilu mira ka ii sidi, ka na ii ri Jerusalemu yan sa ko ri laton ii la.» **6** «Nba, n watōla, telelatelen waati ka n sudunyani tere Damasi la. Wo tuma, fen do mēlen ba bōra gbē rō san ma kelen di ka na n naminin. **7** N bera duu ma. N ka kumakan do men ko: Sawuli, Sawuli, i ye n tōrōla kojuuya nfenna? **8** N ka jininkali kē ko: «Maari, i ye yon di?» A ka n jabi: «Isa Nasaretika le nde ri, i ye men tōrōla kojuuya kōnin.» **9** Nba, n taamajōnōilu ka kēne yelen ba wo yen. Kōni kumakan men tere ye kumala n di ye, ii ma wo men. **10** N ka a fō ko: «N ye nfen kē, Maari?» Maari ka n jabi: «I wuli ka wa Damasi. Ko men bēē latēni i ma ka kē, wo bēē ri fō i ye ye.» **11** N ma se foyi yenna ka a masōrōn kēne yelen ba wo bonyara kojuuya ka n ja lafin. Wo rō, n taamajōnōilu le ka n bolo mira ka wa n di Damasi. **12** «Wo ka Alla jēsilanjēba do tēren Damasi, men tōo ko Ananiyasi. Cēē wo tere ye Alla la sariya mirala kosebē. Damasi Yahudiyailu bēē tere ye a tōo juma fōla. **13** A nara ka i lō n dafē ka a fō n ye ko: «N badenma Sawuli, i ja ye laka iko.» Nde fanan, waati kelen wo rō, n ka a yen. **14** A ka a fō ko: «An benbailu Maari Alla ra i jēnematōmōn, sa i ri a sawo lōn, ka a la Mōo Telenni yen, ka a la kuma men ka bō a jere da rō. **15** I ri kē a sere ri, baa i ka ko menilu yen a ni i ka ko menilu men, i ri woilu lase mōoilu bēē ma. **16** Nba, i ye nfen makōnōla sisen? I wuli ka sun ji rō, ka Maari matara sa a ri i ko ka i la kojuu bō i ma.» **17** «Kō fē, n ka n kose Jerusalemu. Lon do rō, n tere ye Alla matarala Allabatobonba la tuma men na, Alla ka fen do yiraka n na. **18** N ka Maari yen. A ka a fō n ye ko: «I kaliya. I ye bō Jerusalemu i kōrō ka wa, baa i ye a fē ka n na kuma men sereya bō yan mōoilu ye ii ti sōn wo ma.» **19** N ka a jabi: «Maari, ii jere ka a lōn ko n tere ye donna salibonilu la ka i la lemeniya mōoilu mira ka ii gbasi ka ii bila kaso la. **20** Mōoilu tere ye i sere Etiyen faala waati men na, n jere lōni tere ye. N sōnda wo bēē ma, fōo ka a faabailu la durukiilu ramira ii ye.» **21** Kōni Maari ka a fō n ye ko: «Wa! N ketō i lawala siya gbereilu ma, menilu siini yōrō jan.» **22** Nba, mōoilu tere ye ii tolo malōla Pōli la haan a ka siya gbereilu la ko fō. A ka wo fō tuma men na, ii bēē sōnkōra ko: «A ye bō yan ka a faa! A ma kan ka balo butun!» **23** Ii tere ye ii kan nabōla, ka ii la durukiilu bō ka woilu lafilifili, ka buuri lasyele san ma. **24** Keleden kuntiiba ka

wo yen ka a fɔ a la keledenilu ye ko ii ye Poli ladon bon ba la. Ko ii ye a gbasi gbijne la ka a fefesefe, sa a ri jama jaman kun fɔ ii ye. **25** Ii ka Poli sidi ko ii ye a gbasila tuma men na, Poli ka a fɔ keleden kuntii ye ko: «Ka Rɔmu duuren do gbasi gbijne la ka a sɔrɔn a la kiti ma tɛ fɔlɔ, wo dahani wa?» **26** Keleden kuntii ka wo men tuma men na, a wara keleden kuntiiba teren ye ka a fɔ a ye ko: «I ketɔ nfen kela cɛɛ men na jin? A ye Rɔmu duuren de ri del!» **27** Keleden kuntiiba jere wara Poli majininka ko: «Rɔmu duuren de ile ri wa?» Poli ka a jabi: «Ɔɔn.» **28** Keleden kuntiiba ka a fɔ ko: «N ka wodi ba le bɔ ka ke Rɔmu duuren di.» Poli ka a fɔ ko: «Nde sɔrɔnni de a rɔ!» **29** Menilu ketɔ tere ye Poli fefesefela, woilu ka wo men ka ii mabɔ a la kelen di. Keleden kuntiiba jere silanda, ka a masɔrɔn ale le tun ka Poli sidi nɛɛ jɔlɔkɔ la, ka a teren a ye Rɔmu duuren de ri. **30** Wo duusa gbe, keleden kuntiiba ka Poli la ko rabila dɔɔni ka Alla la sarakalasela kuntiilu ni kititɛɛ dekurɔ beɛ kili ka ii laɗen, baa Yahudiya ilu ye Poli jalakila kun men na, keleden kuntiiba tere ye a fe ka wo lɔn. Wo rɔ, a ka Poli lalɔ ii jakɔrɔ.

23 Poli ka a jɔn lɔ kititɛɛ dekurɔ rɔ kosebe, ka a fɔ ii ye ko: «N badenmailu, n da n taama kɔnɔgbeya rɔ Alla jana haan sisen.» **2** Mɔɔ menilu lɔni tere Poli tɔrɔfe, Alla la sarakalasela kuntiiba Ananiyasi ka a fɔ woilu ye ko ii ye Poli gbasi a da rɔ. **3** Poli ka a fɔ a ye ko: «Ile, filanfilante! Alla fanan di ile gbasi. I siini yan ko ka n na kititɛɛ ka ben sariya ma, kɔni i jere ra sariya tijan, baa ile ka a fɔ ko ii ye n gbasi.» **4** Mɔɔ menilu lɔni tere Poli tɔrɔfe, woilu ka a fɔ ko: «I ye Alla la sarakalasela kuntiiba le naninna ten wa?» **5** Poli ka ii jabi: «N badenmailu, n tun ma a lɔn ko ale le ye Alla la sarakalasela kuntiiba ri. Ni wo tɛ, n tun tɛ wo fɔ, baa a sebeni Alla la kitabu kɔndɔ ko: Men siini i la mɔɔilu kun na, i kana kuma juu fɔ wo ma.» **6** Nba, Poli ka a yen ko kititɛɛ dekurɔ farani. A fan kelen ye Sadusiilu ri. A fan kelen ye Farisilu ri. Wo le kɔsɔn, Poli ka a kan nabɔ ka a fɔ ko: «N badenmailu, n ye Farisi le ri. N fa fanan ye Farisi le ri. Kiti ye kela n kanma bi ka a masɔrɔn n jii lani su lawuli ko rɔ, ka bɔ saya rɔ.» **7** Poli ka wo fɔ tuma men na, sɔsɔli wulira Farisilu ni Sadusiilu tema. Jama ratalara fila ri, **8** baa Sadusiilu ye a fɔla ko su ti nala lawulila ka a bɔ saya rɔ, ko melekailu ni jinailu fanan tɛ ye. Kɔni

Farisilu lani wo beɛ la. **9** Nba, a kera mankan ba ri. Sariya karanmɔɔ menilu tere Farisilu ri, wo doilu wulira ka sɔsɔli ke kosebe ko: «An ma kojuu si yen cɛɛ jin na. Ni meleka wala jina kumara a ye don?» **10** Sɔsɔli juuyara fɔ keleden kuntiiba silanda ko ii kana Poli sɔmɔn ii ni ii jɔɔn tɛ ka a faa. Wo rɔ, a ka keledenilu lawa ka Poli labɔ mɔɔilu tema fanka la, ka wa a ri keledenilu la bon ba la. **11** Su wo rɔ, Maari ka a jere yiraka Poli la ka a fɔ a ye ko: «I seebe don. I ra n na ko fɔ jɔn men ma Jerusalem, i ka kan ka a fɔ wo jɔn kelen de ma Rɔmu fanan.» **12** Kenɛ bɔra tuma men na, Yahudiya doilu ka ii laɗen ka ben kan kelen ma. Ii ka ii kali ko ii tɛ dɔɔnnin ke, ko ii tɛ ji min fɔ ii wa Poli faa. **13** Mɔɔ binaanin ni kɔ le benda wo ma. **14** Ii wara Alla la sarakalasela kuntiilu ni mɔɔbakɔrɔilu teren ye, ka a fɔ ii ye ko: «An ka an kali ko an tɛ dɔɔnnin ke fɔ an wa Poli faa. **15** Wo bolo ma, ai ni kititɛɛ dekurɔ ye kela lawa keleden kuntiiba ma ko a ye Poli lana ai ma, sa ai ri a la ko fefesefe kɔnuma. An di an daben ka a faa sila la sani a ye se ai ma yan.» **16** Kɔni Poli barince ka janfa kuma wo men. A wara keledenilu la bon ba la ka wo jɔafɔ Poli ye. **17** Wo rɔ, Poli ka keleden kuntii do kili ka a fɔ a ye ko: «I ye wa kanberen jin malɔ keleden kuntiiba la. Kuma do ye a fe ka a fɔ a ye.» **18** Keleden kuntii wo wara kanberen malɔ keleden kuntiiba la, ka a fɔ a ye ko: «Kasoden men tɔɔ ko Poli, wo ka n kili ka a fɔ n ye ko n ye na kanberen jin di i ma. Ko kuma do ye a fe ka a fɔ i ye.» **19** Keleden kuntiiba ka kanberen mira a bolo ma ka i mabɔ mɔɔilu la ka a majininka ko: «Nfen ye i fe ka a fɔ n ye?» **20** Kanberen ka a fɔ a ye ko: «Yahudiya doilu ra ben kan kelen ma ko ii ri i madiya sini, ko i ye wa Poli ri kititɛɛ dekurɔ ma sa ii ri a la ko fefesefe kɔnuma. **21** Kɔni i kana sɔn wo ma, baa mɔɔ binaanin ni kɔ ye Poli makɔnɔla sila la, sa ii ri a faa. Ii ra ii kali, ko ii tɛ dɔɔnnin ke, ko ii tɛ ji min, fɔ ii wa a faa. Ii ra ban ii rabenna fewu. Ii ye ile la jabili le makɔnɔla sisen.» **22** Keleden kuntiiba ka a fɔ kanberen ye ka a magbeleya ko: «I kana a fɔ mɔɔ si ye ko i ra ko jin nase n ma.» Wo rɔ, a ka sila di kanberen ma ko a ye wa. **23** Keleden kuntiiba ka keleden kuntii fila kili ka a fɔ ii ye ko: «Ai ye keleden mɔɔ kemɛ fila raben, a ni sotii biwɔrɔnwula ni tanbatii kemɛ fila. Dibi wa don kosebe, ai beɛ ye wa Sesare. **24** Ai ye so doilu raben Poli ye fanan. Ai ye wa a kende malɔ jamanatii Felisi wara Sesare.» **25** A

ka sebeli raben ka a don ii bolo. A ka men sebe, menilu tere ye, woilu ka kuma wo lasereya ko a wo le jin di. **26** «Nde Kolodi Lisiyasi le ye sebe ye ten de. **10** Jamanatii ka tɔɔmasere ke ko Pɔli jin nawala jamanatii juma Felisi ma. N ye i ye kuma. Wo rɔ, Pɔli ka jabili ke ko: «N fa, n ka fola. **27** «Yahudiayailu ka cɛɛ jin mira. Ii tere ye a lɔn ko a ra san siyaman bɔ, i ye an na jamana la kititeela ri. Wo le kosɔn, n sewani ka n na ko faa ko rɔ. N ka a men waati men na ko Rɔmu fɔ ile ye. **11** Ni i ka jininkali ke, i ri a lɔn ko tɔɔna duuren de a ri, n ka keledenilu ta ka wa a bosi le ko a ma tamin tele tan ni fila kan fɔlɔ, n wara ii bolo. **28** Yahudiayailu tere ye a jalakila kun Jerusalemu Alla bato kanma. **12** Ii ma n teren mɔɔilu sɔsɔli Allabatobonba jin kɔndɔ. Ii ma n teren mankan nawulila jama tema salibon si la. Ii ma n teren wo kan so kɔndɔ yɔrɔ si. **13** Mɔɔ men na, n tere ye a fe ka wo lɔn. Wo le rɔ, n jininilu ye tɔɔ lala n na ko menilu rɔ sisen, ii ti wara a ri ii la kititee dekuru rɔ. **29** Wo rɔ, n ka se a yirakala ko woilu ye tɔɔna le ri. **14** Nba, n yen ko a jalaki kun ye ii jere la sariya koilu le ye n lɔla men na i jana, wo le jin di. N ye an ma a jalaki wo si la. **30** A fɔra n jana tuma men benbailu Maari Alla batola sila kura kan. Ii ka na ko Yahudiya doilu ra ben kan kelen ma ko a fɔ ko sila wo te tɔɔna ri. Kɔni menilu sebeni ii ri a faa, n ka a lawa i ma i kɔrɔ. N ka a fɔ ko sariya kitabu rɔ, a ni menilu sebeni nabiilu la jalakibailu ye ko ii ye wa a jalaki kun fɔ ile jana. kitabu rɔ, n lani wo bee la. **15** N ni ii bee jii lani Men tere ye n fe ka a fɔ i ye, wo le wo ri.» **31** Alla ka a fɔ ko mɔɔ jumailu ni mɔɔ juuilu bee Nba, men fɔra keledenilu ye, ii ka wo ke. Ii wara su ri wuli ka bɔ saya rɔ. **16** Wo le rɔ, n ye an Pɔli ri Antipatirisi so la su wo rɔ. **32** Wo duusa dajala tuma bee sa n kɔnɔgbeyani ri to. Kojuu si gbe, keleden menilu tere ye ii sen ma, woilu kana to n ni Alla tema, wala n ni mɔɔilu tema. ka ii kɔse ka wa ii la bon ba la. Menilu tere ye **17** «Nba, n tun ma se Jerusalemu san siyaman sotiilu ri, woilu wara Pɔli malɔ. **33** Sotiilu sera kɔrɔ. Kɔni lon do, n wara wodi do di Yahudiya Sesare tuma men na, ii ka sebe di jamanatii ma doilu ma ye ka wo ke ii la demennifen di. N ka Pɔli karifa a la. **34** Jamanatii ka sebe karan ka wara ka saraka bɔ Alla ye fanan. **18** N tere ye wo bɔni Silisi le. **35** Wo rɔ, jamanatii ka a fɔ a ye ko: kan tuma men na, Yahudiya doilu nara n teren «I jalakibailu wa na tuma men na, n di i fesefese Allabatobonba kɔndɔ. N da wo namunilu bee ke ka i la kititee.» Mansa Herodi tun ka mansa la ka n jere laseninya. Jama tun te ye; mankan tun te ye. **19** Kɔni Yahudiya doilu a ye men bɔni Asi jiyi bon men lɔ, jamanatii ka a fɔ ko ii ye Pɔli jamana rɔ. Woilu ka kan ka na n jalaki i jana bila wo la ka a kɔnɔgben. yan. **20** Ni wo te, mɔɔilu ye yan, menilu ka n lɔni yen kititee dekuru je. Ni ii ka jalaki yɔrɔ do teren n na, woilu ye wo fɔ. **21** N ma foyi ke fɔ jin ko kelen. Ka n lɔni to kititee dekuru je, n ka n kan nabo ko: «N lani su lawuli ko le la. Wo le ka a ke, ai ra n nana kiti diya bi.» **22** Felisi tere ye ko siyaman famunna Maari la sila kan. Wo rɔ, a ka kiti lalo fɔlɔ. A ka a fɔ ko: «Ai ye wa. Ni keleden kuntiiba Lisiyasi nara, n di ai la ko janabo.» **23** A ka a fɔ keleden kuntii do ye ko a ye Pɔli mara kaso la fɔlɔ kɔni a ye a rabila dɔɔni. Ko a kana a dɔɔnɔ si bali a demenna. **24** Tele dando taminni kɔ, Felisi ni a muso Durusili nara. Muso wo ye Yahudiya le ri. Felisi ka mɔɔilu lawa Pɔli ko ko ii ye a lana. Felisi ka a tolo malɔ a la. Mɔɔ ri a lemeniya la Nenematɔmɔnin Isa la ja men ma, Pɔli ka wo jafɔ a ye. **25** Pɔli kumara dunɔnaratee telenbaya kan a ni jereramira ko kan. A kumara kiti ko kan fanan, kiti men natɔ. A tere ye kumala woilu kan tuma men na, Felisi

24 Nba, tele loolu taminni kɔ, Alla la sarakalasela kuntiiba Ananiyasi ni mɔɔbakɔrɔ doilu nara Sesare. Ii nara Teritulusi ri men tere ye ii bee kuma fola. Ko menilu ye ii ni Pɔli tema, ii wara woilu yiraka jamanatii Felisi la. **2** Wo rɔ, jamanatii ka a fɔ ko Pɔli ye na. Ii ka a lana tuma men na, Teritulusi ka tɔɔ la damira Pɔli la jamanatii ye ko: «An fa, an da men jususuma rɔ i baraka le rɔ. I la famunyali kosɔn, ko siyaman da mafisaya ka jamana lawa je fe. **3** An fa Felisi, wo ra diya an ye ja bee ma. An ye baraka bilala wo la jamana fan bee rɔ. **4** Kɔni an kana i see kuma siyaman na. Wo le rɔ, n ye i madiyala ko i ye hina an na ka i tolo malɔ an na dɔɔni. **5** Nba, an da a yen ko cɛɛ jin ye mɔɔ tɔrɔla le ri. A ye mankan nawulila Yahudiayailu tema dunɔna fan bee rɔ. Ale le Nasaretikailu la dina sila jɛmɔɔ ri. **6** A tere ye a fe ka Allabatobonba manɔɔ. Wo le rɔ, an ka a mira. **8** Ni i ka Pɔli fesefese, an ye a jalakila ko menilu rɔ, i jere ri woilu famun.» **9** Yahudiya

menilu tere ye, woilu ka kuma wo lasereya ko a ye ten de. **10** Jamanatii ka tɔɔmasere ke ko Pɔli ye kuma. Wo rɔ, Pɔli ka jabili ke ko: «N fa, n ka a lɔn ko a ra san siyaman bɔ, i ye an na jamana la kititeela ri. Wo le kosɔn, n sewani ka n na ko fɔ ile ye. **11** Ni i ka jininkali ke, i ri a lɔn ko tɔɔna le ko a ma tamin tele tan ni fila kan fɔlɔ, n wara Jerusalemu Alla bato kanma. **12** Ii ma n teren mɔɔilu sɔsɔli Allabatobonba jin kɔndɔ. Ii ma n teren mankan nawulila jama tema salibon si la. Ii ma n teren wo kan so kɔndɔ yɔrɔ si. **13** Mɔɔ jininilu ye tɔɔ lala n na ko menilu rɔ sisen, ii ti se a yirakala ko woilu ye tɔɔna le ri. **14** Nba, n ye n lɔla men na i jana, wo le jin di. N ye an benbailu Maari Alla batola sila kura kan. Ii ka a fɔ ko sila wo te tɔɔna ri. Kɔni menilu sebeni sariya kitabu rɔ, a ni menilu sebeni nabiilu la kitabu rɔ, n lani wo bee la. **15** N ni ii bee jii lani Alla ka a fɔ ko mɔɔ jumailu ni mɔɔ juuilu bee su ri wuli ka bɔ saya rɔ. **16** Wo le rɔ, n ye n dajala tuma bee sa n kɔnɔgbeyani ri to. Kojuu si kana to n ni Alla tema, wala n ni mɔɔilu tema. **17** «Nba, n tun ma se Jerusalemu san siyaman kɔrɔ. Kɔni lon do, n wara wodi do di Yahudiya doilu ma ye ka wo ke ii la demennifen di. N wara ka saraka bɔ Alla ye fanan. **18** N tere ye wo kan tuma men na, Yahudiya doilu nara n teren Allabatobonba kɔndɔ. N da wo namunilu bee ke ka n jere laseninya. Jama tun te ye; mankan tun te ye. **19** Kɔni Yahudiya doilu a ye men bɔni Asi jamana rɔ. Woilu ka kan ka na n jalaki i jana yan. **20** Ni wo te, mɔɔilu ye yan, menilu ka n lɔni yen kititee dekuru je. Ni ii ka jalaki yɔrɔ do teren n na, woilu ye wo fɔ. **21** N ma foyi ke fɔ jin ko kelen. Ka n lɔni to kititee dekuru je, n ka n kan nabo ko: «N lani su lawuli ko le la. Wo le ka a ke, ai ra n nana kiti diya bi.» **22** Felisi tere ye ko siyaman famunna Maari la sila kan. Wo rɔ, a ka kiti lalo fɔlɔ. A ka a fɔ ko: «Ai ye wa. Ni keleden kuntiiba Lisiyasi nara, n di ai la ko janabo.» **23** A ka a fɔ keleden kuntii do ye ko a ye Pɔli mara kaso la fɔlɔ kɔni a ye a rabila dɔɔni. Ko a kana a dɔɔnɔ si bali a demenna. **24** Tele dando taminni kɔ, Felisi ni a muso Durusili nara. Muso wo ye Yahudiya le ri. Felisi ka mɔɔilu lawa Pɔli ko ko ii ye a lana. Felisi ka a tolo malɔ a la. Mɔɔ ri a lemeniya la Nenematɔmɔnin Isa la ja men ma, Pɔli ka wo jafɔ a ye. **25** Pɔli kumara dunɔnaratee telenbaya kan a ni jereramira ko kan. A kumara kiti ko kan fanan, kiti men natɔ. A tere ye kumala woilu kan tuma men na, Felisi

silanda. A ka a fɔ Pɔli yɛ ko: «A ka ji ten. I ye wa fɔlɔ. N wa fɛrɛ sɔrɔn lon mɛn, n di i kili ikɔ.» 26 A tɛrɛ yɛ a kɔndɔ fanan ko Pɔli ri sɔrɔfɛn di a ma. Wo le rɔ, a tɛrɛ yɛ Pɔli kilila tuma bɛɛ ka a baro. 27 Nba, san fila taminda tuma mɛn na, mɔɔ kura siira Felisi nɔ rɔ jamanatiya la. Mɔɔ kura wo tɔɔ ko Pɔrisusi Fesitusi. Kɔni Felisi tɛrɛ yɛ a fɛ ka Yahudiyailu ladiya. Wo rɔ, a ka Pɔli to a kɔ kaso la yɛ.

25 Nba, Fesitusi siira jamanatiya la Sesare. Tele sawa a naaninnan a wara bɔ Jerusalem. 2 A se mɛn kɛni yɛ, Alla la sarakalasela kuntiilu ni Yahudiya jɛmɔɔilu nara ka tɔɔ la Pɔli la. Ii ka Fesitusi madiya 3 ko a yɛ ii dɛmɛn. Ko a yɛ ii diyana ko kɛ ii yɛ ka Pɔli lana Jerusalem. Wo ka a tɛrɛn ii ra bɛn kan kelen ma ko ni Pɔli nara Jerusalem, ii ri bɛ a kan sila la ka a faa. 4 Fesitusi ka ii jabi: «Pɔli bilani kaso la Sesare. A tɛ mɛn ba kɛ n di n kɔsɛ sɔ kɔndɔ yɛ. 5 Wo rɔ, ai yɛ ai la jɛmɔɔ doilu lawa n fɛ Sesare. Ni cɛɛ wo ka kojuu le kɛ, ai ri tɔɔ la a la yɛ.» 6 Fesitusi ka tele seyin wala tele tan kɛ Jerusalem, ka ban ka i kɔsɛ Sesare. A sera yɛ lon mɛn na, wo duusa gbɛ a wara i sii kiti diya ka kela lawa ko ii yɛ na Pɔli ri. 7 Pɔli nara tuma mɛn na, Yahudiya mɛnilu bɔni Jerusalem, woilu ka ii lɔ a laminin dɔ ka kojuu bailu la a la. Kɔni ii ma se ka wo si yiraka tɔɔna la. 8 Wo rɔ, Pɔli ka a ta fɔ ko: «N ma kojuu si kɛ. N ma Yahudiyailu la sariya tɔɔnan. N ma Allabatobonba manɔɔ. N ma Rɔmu mansaba mafaɔ.» 9 Fesitusi tɛrɛ yɛ a fɛ ka Yahudiyailu dɛmɛn ka ii diyana ko kɛ ii yɛ. Wo rɔ, a ka Pɔli majininka ko: «I ri wa Jerusalem wa, sa n di kititɛɛ ko jɛnɛn kan yɛ?» 10 Pɔli ka a jabi: «N lɔni Rɔmu mansaba la kiti diya le rɔ jɛn. N na ko ka kan ka jɛnabɔ yan dɛ. N ma foyi kɛ Yahudiyailu la. I jɛrɛ ka wo lɔn. 11 Ni a ka a sɔrɔn n da sariya tɔɔnan, ka ko do kɛ mɛn di n faa kun bɔ, n tɛ n ban n faa ko ma. Kɔni mɔɔ jɛnɛn yɛ ko mɛnilu lala n na, ni woilu la tɔɔ la n na foyi tɛ tɔɔna ri, mɔɔ si ma kan ka n don ii bolo. Wo le rɔ, n yɛ a fɛ Rɔmu mansaba jɛrɛ le yɛ n na kititɛɛ.» 12 Fesitusi ni a la mɔɔilu ka i jɔɔn yɛn ka ban tuma mɛn na, a ka Pɔli jabi: «Ikomin i yɛ a fɛ Rɔmu mansaba jɛrɛ le yɛ i la kititɛɛ, i ri wa mansaba wara Rɔmu.» 13 Waati wo taminni kɔ, mansa Akiripa ni Berenisi nara Sesare ka Fesitusi fɔ. 14 Ii ka tele siyaman kɛ yɛ. Wo kɔ rɔ, Fesitusi ka Pɔli la ko fɔ mansa yɛ. A ka

a fɔ ko: «Felisi bɔra yan ka cɛɛ do to a kɔ kaso la. 15 N wara Jerusalem tuma mɛn na, Alla la sarakalasela kuntiilu ni Yahudiya mɔɔbakɔɔilu ka a la ko fɔ n yɛ, ka n madiya ko n yɛ a la kititɛɛ ka a faa. 16 N ka ii jabi Rɔmukailu tɛ wo kɛla. N ka a fɔ ko ka bɛn an na landa ma, kiti kana tɛɛ mɔɔ kan fɔ a ni a jalakibailu yɛ i jɔɔn yɛn jɛn ni jɛn. Wo rɔ, ii yɛ a jalakila ko mɛnilu la, a ri fɛrɛ sɔrɔn ka woilu jabi. 17 Wo le rɔ, mɔɔ woilu nara yan tuma mɛn na, n ma a ko lasumaya. Ii nara lon mɛn, wo duusa gbɛ n wara n sii kiti diya ka kela lawa ko cɛɛ wo yɛ na. 18 Kɔni a jalakibailu ka ii lɔ ka kuma tuma mɛn na, n mirini tɛrɛ kojuu mɛnilu la, ii ma a jalaki wo si la. 19 Eɛn. Ii tɛrɛ yɛ i jɔɔn sɔsɔla ii la dina ko rɔ. Ii tɛrɛ yɛ i jɔɔn sɔsɔla fanan cɛɛ do la ko rɔ mɛn tɔɔ ko Isa. Wo sara, kɔni Pɔli ka a fɔ ko a kɛndɛ le. 20 N tun ma a lɔn n di ko jɛn jɛnabɔ jɛn mɛn ma. Wo le rɔ, n ka Pɔli majininka ni a ri wa kiti diya Jerusalem, sa ko jɛnɛn ri jɛnabɔ. 21 Kɔni Pɔli ka i ban wo ma. A ka a fɔ ko a ri to kaso la yan fɔ Rɔmu mansaba jɛrɛ yɛ a la kititɛɛ. Wo rɔ, n ka a fɔ ko ii yɛ a lamara kaso la fɔ n wa a jɛn sɔrɔn ka a lawa mansaba ma.» 22 Akiripa ka a fɔ Fesitusi yɛ ko: «N yɛ a fɛ ka n tolo malɔ cɛɛ wo la.» Fesitusi ka a fɔ ko: «Ale le wo ri. I ri a lamɛn sini.» 23 Wo duusa gbɛ, mansa Akiripa ni Berenisi nara. Mɔɔilu tɛrɛ yɛ ii bonyala a jɛn jɛrɛ jɛrɛ ma. Ii ni kɛlɛdɛn kuntiilu ni sɔ mɔɔbailu donda i jɔɔn fɛ lɛdɛn bon ba la. Ii seni yɛ, Fesitusi ka a fɔ a la mɔɔilu yɛ ko ii yɛ na Pɔli ri. Ii nara a ri. 24 Fesitusi ka a fɔ ko: «Mansa Akiripa ni mɛnilu yɛ an fɛ yan, ai jɛn yɛ cɛɛ mɛn na jɛn. Yahudiyailu bɛɛ makasini ale le kan Jerusalem, ka ii makasi a kan yan fanan. Ii sɔnkɔra ko a ka kan ka faa. 25 Nde ma kojuu si yɛn a la, mɛn di a faa kun bɔ. Kɔni a jɛrɛ ka a fɔ ko a yɛ a fɛ Rɔmu mansaba jɛrɛ le yɛ a la kititɛɛ. Wo rɔ, n ka a latɛɛ ko n di a lawa mansaba ma. 26 Kɔni n ma a lɔn fɔlɔ n ka kan ka mɛn seɛ a la ko rɔ ka a di n tii mansaba ma. Wo le rɔ, n da a lana ai bɛɛ jɛnkɔrɔ, katerɛtɛ ile mansa Akiripa ma, sa ii wa a la ko fɛsɛfɛsɛ, n di ko do sɔrɔn n ka kan ka mɛn seɛ, 27 baa i wa kasodɛn nawa mansaba ma, i ka kan ka a jalaki kun fɔ. Ni wo tɛ, a ti bɛn.»

26 Nba, Akiripa ka a fɔ Pɔli yɛ ko: «Kuma yɛ i bolo. I yɛ i ta fɔ.» Wo rɔ, Pɔli ka tɔɔmasɛrɛ kɛ a bolo la ka a ta fɔ damira. 2 A ka a fɔ ko: «Mansa Akiripa, n sewani bi ka n lɔ i jɛnkɔrɔ

ka n mafo le Yahudiya ilu ka too la n na ka n jalaki kun men na, 3 baa i ka Yahudiya ilu la landailu bee lon kosebe. Sosoli menilu ye ii tema dina ko ro, i ka wo bee fanan lon kosebe. Wo ro, n ye i madiyala, i ye i mujun ka i tolo malo n na. 4 «Nba, kebi n denninna ma n tere ye n taamala na men ma n fa wara ni Jerusalemu, Yahudiya ilu bee ka wo lon. 5 Ii ka n lon kebi waati jan. Ni ii ri son sereya bola ka ii lola ko n tere ye Farisi le ri. Farisi ye dekuru gbelen de ri an na dina ro. 6 Sisen, n jii ye Alla la lahidi kan, a ka men ta an benbailu ye. Wo le koson, n da bila kiti ro bi. 7 An na kabila tan ni fila jii ye lahidi wo kan, ko a ri mafa. Wo ro, ii ye ii rajala ka Alla bato su ni tele. Mansa Akiripa, n jalakini Yahudiya ilu bolo jii wo sababu la. 8 Nfenna a ye ai doilu kondoko Alla ti se suilu lawulila ka a bo saya ro? 9 «Nba, a tere ye n fanan kondoko n ka kan ka Isa Nasaretika too wo kele kosebe. 10 N ka wo le ke Jerusalemu. Alla la sarakalasela kuntiibailu ka se di n ma. Wo ro, n ka Alla la moo senimanbailu siyaman mira ka ii bila kaso la. Ii faa ko fora tuma men na, n wotera wo ko ma. 11 N ka ii toro ko siyaman salibon bee la, ka ii diyagboya fanka la ko ii ye Alla tanama kuma fo. Ikomini n jusu bora ii kanma kojuuya, n wara foo so gberailu la ka ii toro kojuuya. 12 «Lon do ro, n wara Damasi wo kanma. Alla la sarakalasela kuntiilu tun ka n kelaya ka se don n bolo. 13 Mansa Akiripa, telelatelen waati n tere ye Damasi sila kan tuma men na, fen do melen bora gbe ro san ma kelen di. Kene yelen wo ka bon tere tele ri. A melenmelenda ka n ni n taamajoonilu laminin. 14 An bee bera duu ma tuma men na, n ka kumakan do men. Wo ka a fo n ye Heburukan do ko: «Sawuli, Sawuli, nfenna i ye n torola kojuuya? I ye ikomini nisi, men muruntini a tii ma haan ni a gbasi gbeleke wa ke a bolo.» 15 N ka jininkali ke ko: «Maari, ile ye yon di?» Maari ka a fo ko: «Isa le nde ri, i ye men torola kojuuya. 16 I wuli ka i lo i sen kun do. N da n jere yiraka i la, sa n di i ke n na baaraden di. I ka n yen na men ma bi, i ye wo sereya bo moailu ye. N keto ko menilu yirakala i la, i ye wo bee lase ii ma fanan. 17 N di i kelaya Yahudiya ilu ni siya gberailu ma. Woilu keto ko menilu kela i la, n di i bo wo bee ro. 18 I ri wa ii na laka, ka ii bo dibi ro ka na kene ro. I ri ii bo Setana se koro ka ii lana Alla ma. Wo ro, ii la kojuu ri yafa ii ma. Ii ri sii diya soron Alla la moailu fe, menilu ra lemeniya nde ma konin.» 19

«Nba, Mansa Akiripa, n ka men men ka men yen ka bo harijeene ro, n ma n ban wo ma muume. 20 N ka moailu kawandi damira Damasi folo, ka wa moailu kawandi Jerusalemu, ka wa moailu kawandi Yahudiya ilu la jamana bee ro, fo ka wa siya gberailu kawandi. N ka a fo moo bee ye ko ii ye kojuu ke boloka ka na Alla ma, ka kewali jumailu ke, menilu ri a yiraka ko ii ra son Alla ro. 21 Wo kera sababu ri Yahudiya doilu ka n mira Allabatobonba jin kondoko ii ye n faala. 22 Koni Alla ra n demen haan bi. Wo ro, n loni yan ka tuna fo moobailu ni fantanilu ye. Nabi Musa ni nabi toilu ka ko menilu fo ko woilu ri ke, n ma foyi fo ka tamin woilu kan. 23 Woilu ka a fo ko Moo Nenematomonin di toro kojuuya ka faa. Ko ale folo ri wuli ka bo suilu tema. Ko a ri kisiko lase an na moailu ni siya gberailu ma. Ko kisiko wo ri ke ikomini melenmelan ba.» 24 Ka Poli to kuma wo kan, Fesitisi ka a kan nabo ko: «Ee Poli, faa le i ro wa? I ra karan ke fo ka i ke fato ri!» 25 Koni Poli ka a jabi: «N fa Fesitisi, faa te n do. N ye kuma sebe menilu fola, tuna le wo bee ri. 26 Mansa Akiripa ye ko wo bee kalama. Wo ro, n loni a pana ka kuma jusulatee ro. N lani a la ko ko wo si ma dokon a ma, ka a masoron ko woilu ma ke sutura ro.» 27 Poli ka Mansa Akiripa majininka ko: «Mansa Akiripa, nabiilu ka men fo, i lani wo la wa? N ka a lon ko i lani a la.» 28 Akiripa ka Poli jabi: «I ye a fe ka n ke Isa la moo ri waati sudun koro ten wa?» 29 Poli ka a jabi: «Ni a kera sisen wala lon gbere, n ye Alla madiyala ko wo ye ke. Koni i kelen te. Men bee ye n kan namenna yan bi, n ye Alla madiyala ko woilu ye la i kan ka ke n jooon di, men ni joloko labila te kelen di.» 30 Wo ro, mansa ni jamanatii wulira, a ni Berenisi ni moo menilu siini tere ii fe. 31 Ii bo men keni, ii ka a fo i jooon ye ko: «Cee jin ma foyi ke men di ke a faa kun di wala ka a bila kaso la.» 32 Mansa Akiripa ka a fo Fesitisi ye ko: «Ni cee jin tun ma a la ko to Romu mansaba ma, an tun di se a bilala sisen.»

27 Faamailu ka a latee ko ii ri an nadon kulunba kondoko ka wa Itali jamana ro. Wo ro, ii ka Poli ni kasoden gberailu don keleden kuntii do bolo, men too ko Juliyusi. 2 An donda kulunba kondoko, men boni Adarimiti, ka wa Asi jamana kooji tin fan fe. Masedonika do, men too ko Arisitariki, tere ye an fe ka bo Tesaloniki. 3 Wo lon duusa gbe, an sera Sidon. Ka an loni to ye, Juliyusi kininkininda Poli ma ka son a

ye wa bo a dɔnɔɔnilu fe, sa ii ri a makoilu janabo. **4** An bora Sidon kulunba kondo tuma men na, fɔɔɔ tere ye an torola kosebe. Wo le koson, an taminda Sipere kooji tin fan kelen fe, fɔɔɔ tun te teela kosebe fan men. **5** An wara tamin Silisi ni Panfili dafe, ka wa an lo Mira, men ye Lisiya jamana ro. **6** Keleden kuntii ka kulunba do saron ye, men boni Alesandiri ka wa Itali jamana ro. A ka an nadon wo kondɔ. **7** An menda ji kan kosebe. Kulunba wa ko gbeleyara fɔɔɔ bolo, an tere wala le dooni dooni. An seera kosebe sani an ye se Kinidi jefefe. An boni ye, fɔɔɔ ka kulunba wala jefefe. Wo ro, kulunba taminda Salamoni la ka wa Kereti kooji tin fan kelen fe, fɔɔɔ tun te teela kosebe fan men. **8** An ma an yoro mataa duu wo la, koni an wa ko gbelenman tere. An wara se yoro do ro, men too ko Kulun Lodiya Numa. Wo ni Lasiya so kondɔ tema ma jan. **9** An tun ka waati jan ke taama la. Yahudiyailu la sundon waati tun da tamin ka ban. Nene ba tuma seto le tere. Wo le koson, kulunbori tun da ke masiba ko ri. Wo le ro, Poli ka moolu lali ko: **10** «N failu, n jayen a la ko an na kulundataama jin keto toroya ni tinjali ba le ri. A te dan kulunba ni a donin gbansan ma. Fo an menilu fanan ye kulunba kondɔ, an jere nii na ko ye a ro fanan.» **11** Koni keleden kuntii ma Poli la kuma jate. A lara kulunborila la, a ni kulun kuntii la ka tamin Poli kan. **12** Kulun lodiya wo tun ma ni kosebe nene waati la. Wo ro, ii siyaman benda a ma ko ii ye bo ye ka ko bee ke sa ii ri se Fenikisi. Ii ka a fo ko ni ii sera ye, ii ri nene waati ke yoro wo ro. Fenikisi wo ye Kereti jamana kulun lodiya do le ri. Kulun lodiya wo fan kelen ja siini telebe ma. A fan kelen ja siini tele kankan bolokininma. **13** Nba, fɔɔɔ tere ye bola tele kankan bolokinin fan fe dooni dooni. Ii ka wo yen tuma men na, a kera ii jana ko ii ri se wala. Nee gbiliman wa men ye kulun nalola, ii ka wo lawuli ka wa. Kulunba tere ye wala Kereti kerengeren fe. **14** Koni a ma men, fɔɔɔ ba wulira ka bo tele kankan bolomaran fan fe. Fɔɔɔ wo too le ko «Maranma fɔɔɔ.» **15** Fɔɔɔ ba wo ka kulunba ta. An ma se fɔɔɔ wo noola muume. Wo ro, an ka kulunba to a bolo. **16** An wara kooji tin do kerengeren fe, men too ko Koda. Wo ro, fɔɔɔ ko masumara dooni. An sera kulundenni nadonna kulunba kondɔ, koni wo ka gbelen tere kosebe. **17** An banni a ladonna, ii ka kulunba tesidi julu la ka a raja. Ii silanni tere ko fɔɔɔ kana kulunba ta ka wa a sii jikoro

kijne kan Siritisi jamana fan fe. Wo ro, ii ka nee gbiliman najii, men ye kulunba lalola. Ii ka kulunba to fɔɔɔ bolo ten ka wa. **18** Fɔɔɔ tora juuyala an kan. Wo le ro, wo duusa gbe ii ka kulun donin do lafili ji kan. **19** Wo fanan duusa gbe, kulunborilailu jere ka kulun majoran doilu lafili ji ro. **20** An ka lon siyaman ke, an ma tele yen, an ma loloilu yen. Fɔɔɔ ba tere juuyala le kosebe. Wo ro, an bee jiiiteera ko an te bo a ro fewu. **21** A tun da men moo si ma doonnin ke. Wo ro, Poli ka i wuli ii tema ka a fo ii ye ko: «N failu, n ka ai lali ko ai kana bo Kereti. Ai tere ka kan ka kuma wo mira. An ye toroya ni bono men do sisen, ni ai tun ka n kan mira, sa wo si tun te an saron. **22** Koni n di ai lali sisen iko ko ai kana jiiitee. An di bono kulunba la, koni foyi te ke moo si la. **23** Baa, Alla n ye men batola a ni n ye men nabaarala, a la meleka do nara n teren su ro. **24** Wo ka a fo ko: «Poli, i kana silan. I ri i lo Romu mansaba jakoro ka i la ko jafa a ye. Moo men bee ye i fe kulunba kondɔ, wo bee ri kisi Alla la kininkinin koson.» **25** Nba, n failu, ai kana jiiitee. N lani Alla la ko meleka ka a fo ja men ma a ri ke wo ja ma. **26** Fɔɔɔ ri kulunba ta ka wa a lasii kooji tin do ro ghere kan.» **27** Nba, an tun ka tele tan ni sawa le ke ji kan. A tele tan ni naaninna sera ka a teren fɔɔɔ ye wala kulunba ri folo. An tere ye kooji yoro men kan, wo too ko Adiriyatiki. Duu talama, kulunborilailu sobira ko an da sudunya ghere ro. **28** Wo ro, ii ka jululajii ji ro ka ji dunya rasuman. Ii ka a yen ko ji dunya ye metere binaanin de ri. Kulunba wara jefefe dooni tuma men na, ii ka jululajii iko. Ii dunya kera metere bisawa ri. **29** Ii silanda wo ro, ko kulunba kana se farakolo ma. Wo le ro, ii ka kulunba nee gbiliman naanin bila ji ro kulunba kofe, ka matarali ke ko kene ye bo. **30** Kulunborilailu ka kulundenni najii ji kan, ka a ke ikomin ii wato kulunba nee gbilimanilu lajiila kulunba jefela ro. Koni ii borito le tere wo ri. **31** Wo ro, Poli ka a fo keledenilu ni ii la kuntii ye ko: «Ni moo woiu ma to kulunba kondɔ yan, ai ti se kisila.» **32** Kelekedenu ka wo men ka wa kulundenni juluilu tee sa a ri wa ka tunun. **33** Nba, kenabora sudunyara tuma men na, Poli ka moolu lali ko ii bee ye doonnin ke. A ka a fo ko: «Bi ye a tele tan ni naanin de ri, ai si hankili ma sii, ai si ma doonnin ke. **34** Wo ro, n ye ai madiyala, ai ye doonnin ke, sa ai ri fanka saron ka kisi, baa moo si te tunun butun hali a kunma si kelen ti tee.» **35** Poli ka wo fo

ka ban ka buru ta ka baraka bila Alla ye ii bee jana. A ka buru rakadi ka do daon. **36** Maa bee jusu lateera wo ro ka daonnin ke. **37** An menilu tere ye kulunba kondɔ, an tere ye maa keme fila ni maa biworonwula ni maa waaɔ le ri. **38** Ii bee ka daonnin ke ka fa tuma men na, ii ka suman kise to labon kooji ro ka kulunba rafeya wo ro. **39** Nba, duusa gbeni wo, ii tere ye yoro men do, ii ma wo lon. Koni ii ka ji sila do yen, men ye kije kenenkenen fe. Ii ri wa kulunba ri yoro wo ro ni ai ri se a lalo. **40** Wo le ro, ii ka kulunba lalafenilu juluilu tee ka lalafen woilu to ji ro. Kulunborifenilu sidini julu menilu la, ii ka woilu fulen, ka ban ka kulunba faanin ba lawuli ka a lalo sa a ri fɔɔɔ ta. Wo ro, ii ka kulunba lawa kije ghere fan fe. **41** Koni kulunba wara se jikoro kije ma. Kulunba nefela donda kije ro ja men ma, a ma se bola fewu. Ka kulunba lani to ten, jikuru bailu tere ye a kofela gbasila kojuuya ka a tjan. **42** Kelekedenu miriya ye a la ko ii ka kan ka kasodenilu faa, sa ii kana ii namun ka ii bori ka wa. **43** Koni keleden kuntii tun te a fe Poli ye faa. Wo le koson, a ma son keledenilu ye kasodenilu faa. A ka a fo ko menilu kusan ii namunna, ko woilu folo ye ii be ji kan, ka ii namun ka wa gbelema. **44** A ka a fo ko toilu ye jiri ferenilu ni kulunba jiri kunkundunilu mira, ka ii la woilu kan ka bo. Wo ro, ii bee sera gbelema ka kisi. Foyi ma maa si saron.

28 Nba, an kisira ka bo kooji ro waati men na, ye maa lu ka a fo an ye ko gbingbi wo too le ko Maliti. **2** Ii kininkininda an ma kosebe. Ii ka ta ba ladan ka an bee kili, ka a masaron sanci tere ye nala ka nene bo. **3** Poli ka loo mesen siyaman naden. A ka wo ke ta la tuma men na, fonfonni do bora ta ro wuye koson. Wo ka i nara Poli bolo la ka a cin. **4** Ye maa lu ka sa narani yen Poli bolo ma tuma men na, ii ka a fo i saron ye ko: «Sika te a ro, cee jin ye maa faala jere le ri. Hali a kisini ka bo kooji ro, an na batofen men ye kojuu kelailu sarala, wo ma son a ye balo.» **5** Koni Poli ka a bolo firifiri ka sa lafilu ta ro. Foyi ma ke Poli la. **6** Maa woilu lani tere a la ko Poli jiidito le. Ni wo te, ko a ri be ka sa kelen di. Koni ii menda a makonla ka a yen ko foyi ma ke Poli la. Wo ro, ii miriya yelemanda. Ii ka a fo ko ii ye menilu batola, ko woilu do le jin di. **7** Dinkira wo tun ma jan kooji tin wo maa ba la sene la. Maa wo too ko Pibilusi. Wo ka an damira ka an bonya kosebe. An ka tele

sawa ke a wara. **8** Wo ka a teren Pibilusi fa lani ye lafen do fari kaliya ni konoro bori tere ye a la. Poli wara ka Alla matara a ye ka a bolo la a kan. A kendebara wo ro. **9** Wo keni ko, jamana jankaroto toilu bee nara. Wo bee kendebara. **10** Maa lu ka an bonya kosebe. An wa waati sera tuma men na, an mako tere ye fen fen na, ii nara wo bee di an ma. **11** An wa lon, an donda kulunba kondɔ ka wa. An tun ka karo sawa ke Maliti. An donda kulunba men kondɔ, maa lu tere ye a folo wo ma ko Filanilu. Wo boni tere Alesandiri le, konin a tun ka nene waati bee ke Maliti. **12** An wara an lo so do la, men too ko Sirakusi, ka tele sawa ke ye. **13** An bora ye ka wa se Rekiyo. An siira ye. Wo duusa gbe, an bora ye ka wa. Fɔɔɔ tɛɛɛ ka bo tele kankan bolokinin do ka na ke an kan. Wo fanan duusa gbe, an sera Potoli. **14** An ka lemeniya maa doilu saron Potoli ye. Woilu ka an madiya ko an ye lookun kelen ke ii fe. Nba, an nara ja men ma Romu, wo le wo ri. **15** Nba, an na ko fora Romu lemeniya maa lu ye tuma men na, doilu wulira ka na an naben Apiyusi Lofe ro. Dogbereilu nara an naben yoro men too ko London Jiyabon Sawa. Poli ka woilu yen tuma men na, a ka baraka bila Alla ye. A seɛɛ donda. **16** An sera Romu tuma men na, Romu jemaa lu sonda Poli ye wa a sii a jere ma. Ii ka keleden kelen lo a konogbenna. **17** Nba, tele sawa a naaninna, Poli ka Yahudiailu la jemaa lu kili. Ii nara ii laden tuma men na, a ka a fo ii ye ko: «N badenmailu, n ma kojuu si ke an na maa lu la. N ma an benbailu la landa si mafa. Hali wo, n mirara Jerusalemu ka don Romukailu bolo. **18** Woilu ka n feseɛɛ tuma men na, ii ma foyi yen n na ko ro men di ke n faa kun di. Wo ro, ii tere ye a fe ka n bila. **19** Koni Yahudiailu ma son n ye bila. Wo ro, a fere tun te fo n ye n na ko to Romu mansaba bolo. Koni a ma ke ikomin n ye n na maa lu jalakila. Wo te. **20** Wo le ro, n ka ai kili ka kuma wo di ai ma, baa Isirayelikailu jii ye men kan, wo ra ke sababu ri n sidini joloko jin na bi.» **21** Ii ka Poli jabi: «Judekailu ma seɛɛ si lana an ma i la ko ro. An badenma menilu ra bo ye, wo si ma na i kibarɔ lase an ma. Wo si ma kuma juu fo i ma. **22** Koni an ye a fe ka i jere kan namen ka i miriya lon, baa an ka a lon ko i ye sila men kan, maa lu ye sila wo too juu folo fan bee.» **23** Nba, ii ka lon kelen fo, ii ri na lon men. Wo lon seni, ii siyaman nara Poli wara. Poli kumara ii ye, ka Alla la Mansaya ko jafa ii ye ka bo sooma haan

wura fɛ. A ka ko bɛɛ kɛ, sa ii ri se Isa la ko lɔnna
 koɲuma ka ben Nabi Musa la sariya kitabu ma,
 a ni nabi toilu la kitabuilu ma. **24** A ka mɛn fɔ,
 doilu lara wo la. Kɔni doilu ma sɔn wo ma. **25** Ii
 ma ben kan kelen ma. Ii bɔtɔla, Pɔli ka kuma
 kelen fɔ ii ye ko: «Alla la Nii Seniman ka kuma
 mɛn fɔ ai benbailu ye Nabi Esayi bolo, wo ye
 tɔɲa jɛɛ jɛɛ le ri. **26** A ka a fɔ ko: «I ye wa a fɔ
 siya ɲin ye ko: «Ai ri ai tolo malɔ kojuuya, kɔni
 ai tɛ foyi famun. Ai ri ragbɛli kɛ kojuuya, kɔni ai
 tɛ foyi yen, » **27** baa siya ɲin da ii ban famunyali
 ma. Ii ra ii tolo gbɛɛn ka ii ɲa masidi. Ni wo tɛ,
 ii ɲa tun di yenni kɛ, ii tolo tun di mɛnni kɛ, ii
 hankili tun di famunyali sɔrɔn, ii tun di ii kɔsɛ
 ka na nde Alla ma. Wo rɔ, n tun di ii kisi.» **28**
 Pɔli ka do la kuma wo ka a fɔ ko: «Ai ye a lɔn
 ko Alla la kisi ko ra lɔ siya gbɛɛilu fanan ma.
 Woilu don di ii tolo malɔ a la!» **30** Nba, Pɔli ka
 san fila dafanin kɛ a la bon na Rɔmu, a ka bon
 mɛn sara kɔnin. Mɔɔ mɛnilu tɛɛ ye nala bɔla a
 fɛ, a tɛɛ ye woilu bɛɛ ramirala koɲuma. **31** A
 tun ye Alla la Mansaya ko lasela ii ma jusulateɛ
 rɔ, ka ii karan ka Maari Isa Nenematɔmɔnin la
 koilu yiraka ii la. Mɔɔ si ma a bali fanan.

Galatians

1 Sebe jin farani nde Pōli le la, nde men ye talibidenba ri. Mōoilu ma n suwandi baara wo kanma. Mōo si ma n kelaya. **2** Eɛn, n kera talibidenba le ri ka fara Isa Nenematōmōnin de la, a ni an Fa Alla men ka a lawuli ka a bō saya rō. **3** Nde ni an badenma menilu bēe ye n tōrōfē yan, an ye sebe jin nawala lemeniya jamailu le ma, menilu ye Kalati jamana rō. **4** An Fa Alla a ni Maari Isa Nenematōmōnin ye hina ni jususuma di ai ma. **5** Isa Nenematōmōnin de ka a jere ke saraka ri an na kojuuili kosōn, sa a ri an bō dunuɲa juu jin fanka kōrō, baa an Fa Alla sawo tere ye wo rō. (aiōn g165) **6** A tōo ye gbiliya kadawu. Amina! (aiōn g165) **7** N da kabannakoya kojuuya ka a masōrōn Alla men ka ai kili ka fara Nenematōmōnin na jumaya la, ai ra ai kōdon wo la jona jona, ka wa kela gberē kō. **8** Kōni kela gberē tē wo ri de! Mōo doilu le ye ai kōndafilila ten. Ii ye a fē ka Nenematōmōnin na kibaro juma yeleman. **9** Kōni an ka kibaro juma men nase ai ma, ni fen fen ka kela gberē lase ai ma, men ni fōlōman wo tē kelen di, danka ye wo tii kan, hali ni a kera andeilu ri, wala sankolo rō meleka do ri. **10** An ka men fō ai ye kōrōman, n di wo fō iko ko ai sōnda kibaro juma men ma, ni mōo mōo ka kela gberē lase ai ma, men ni fōlōman wo tē kelen di, danka ye wo tii kan kadawu! **11** A ye di? N ye a jininna ka n jere diya mōoilu ye wa, wala Alla ye wa? N ye a jininna ka mōoilu hene wa? Wo kuma tē! Ni n tere ye a fē ka mōoilu hene fōlō, n tun tena kela Nenematōmōnin na baaraden di. **12** N badenmailu, n ye a fē ai ye a lōn ko n ka kibaro juma men nase ai ma, wo ma fara mōo la. **13** N ma a sōrōn mōo si la. Mōo ma n karan a la fanan. Kōni Isa Nenematōmōnin jere le ka a yiraka n na. **14** N tere ye taamala Yahudiyailu la dina sila kan ja men ma fōlōfōlō, ai ra wo men. N tere ye Alla la lemeniya jama tōrōla fōo ka a dan natamin kojuuya. N tere ye a jininna ka a ratijan fewu. **15** N jere siya mōoilu tema, n tere ye wala jefē Yahudiyailu la dina sila kan ka tamin n kanyajōo ma fan ba kan, baa n benbailu la landailu tun ka gbelen n ma kosebe. **16** Kōni ka a teren n ma sōrōn fōlō, Alla ka n suwandi ka n bila a dan na. A ka n kili ka fara a la jumaya la. A diyara a ye tuma men na **17** ka a Dence yiraka n na sa n di a la ko fō siya gberē

mōoilu ye, n ma hankili jinin mōo si la. **18** N ma wa Jerusalemu ka hankili jinin talibidenba fōlōilu la. N wara Arabu jamana rō i kōrō. Wo kō rō, n ka n kōse ka wa Damasi so kōndō. **19** San sawa taminni kō, n wara Jerusalemu, sa n ni Sefasi ri kuma an jōōn fē. N ka tele tan ni loolu ke a tōrōfē. **20** Kōni n ja ma la talibidenba tōilu si kan, fō Maari Isa dōōce Yakuba. **21** Nde ye men sebela ka a di ai ma, wuya tē wo ri. N ye wo lasereyala Alla jana. **22** Wo kō rō, n wara Siri ni Silisi jamanailu rō. **23** Kōni lemeniya jama menilu sidini Nenematōmōnin ma Jude mara rō, woilu tun ma nde yen, ii tun ma n lōn. **24** Ii ka a men ten de darōn ko: «Men tere ye an tōrōla fōlōfōlō, wo ye lemeniya ko lasela mōoilu ma sisen, a tere ye a jininna ka lemeniya ko men tijan fōlōfōlō.» **25** Wo kera sababu ri ii ka Alla tando nde la ko kosōn.

2 Nba, san tan ni naanin taminni kō, nde ni Barinabasi wara Jerusalemu iko tuun. N wara Tite fanan di. **3** N na wa kun kera men di Alla le ka a fō n ye ko n ye wa. N seni ye, n ye kibaro juma men nasela siya gberēilu ma, n ka wo yiraka mōobailu la ii la jōōnyen dō ka a jafō ii ye. N ka wo ke ka a masōrōn n tun tē a fē n na baara ye ke baara fuu ri, n tun ka men ke kōrōman na, a ni n tere ye men kan wo waati la. **4** Ni wo tē, hali n taamajōo Tite men ye Kirekika ri, ii ma a diyagboya ko a ye faaninta ke. **5** Kuma wo kera ka a masōrōn wuyafōla doilu tun ka ii jere ke ikomin lemeniya mōoilu, ka ii dokon ka don an tema. Baa Isa Nenematōmōnin ka an kanhōrōya ja men ma, ii tere ye a fē ka wo lakōrōsi bundu le rō. Ii tere ye a fē ka an ke jōnilu ri iko tuun. **6** Kōni an ma sōn ii rō hali waatini, sa kibaro juma ri to ai jusu rō, kibaro juma men ye tujja ri. **7** Kōni mōoilu tere ye menilu jatela jēmōoilu ri, woilu ma fosi la n na kibaro juma kan, n ye men nasela mōoilu ma. Ni mōoilu ye ii jatela jēmōoilu le ri, wo tē n jana foyi ri, baa Alla tē mōo bola mōo rō. **8** Kōni ii jere ka a jayen ko Alla de ka baara karifa nde la ko n ye kibaro juma lase faanintakebailu ma, ikomin a ka baara karifa Piyeri la ja men ma ko a ye a lase faanintakelailu ma. **9** Baa Alla ka Piyeri ke faanintakelailu la talibidenba di ja men ma, a ka nde fanan ke siya gberēilu la talibidenba di wo ja le ma. **10** Yakuba ni Sefasi ni Yuhana menilu tere ye jatela jēmōobailu ri, woilu jere ka a jayen ko Alla le ka jumaya

ro Alla Dence ye, men ka n kanin ka a jere nii di
n koson. **21** N ti son ka n ban Alla la jumaya
ro. Baa ni mao ri se kela mao telenni ri ka fara
sariya labatoli la, Nenematomonin sani le wo ro
gbansan!

227

a ben an na landailu le ma. Ni mɔɔ do ka teriya sidi ka ban, mɔɔ si kana teriya wo lasa, mɔɔ si kana do la teriya wo kan. **16** Awa, Alla ka teriya sidi Iburahima ni a bɔnsɔn na. A ma sebe ko «a bɔnsɔnilu» ikomin bɔnsɔn siyaman de ko. Eɛn, a sebeni ko «i bɔnsɔn.» Wo kɔrɔ le ko «i bɔnsɔn» kelen de ri, mɛn ye Nenematɔmɔnin di. **17** N ye a fɛ ka mɛn fɔ, wo le jin di: Sariya mɛn nara san kɛmɛ naanin ni san bisawa Alla la teriya koman ti se ka Alla la lahidi ban. Kɔni sariya wo ti se ka Alla la teriya lasa ka Alla la lahidi bɔ a nɔ rɔ. **18** Baa ni ceta ye sɔrɔnna sariya labatoli le rɔ, a tɛ sɔrɔnna lahidi rɔ butun. Kɔni Alla ka wo di Iburahima ma lahidi wo sababu rɔ. **19** Nba, sariya kun ye mun di? A siira, sa an di sariya tɔjan koilu lɔn haan lahidi den wa sɔrɔn waati mɛn, lahidi mɛn sidini. Mɛlɛkailu ka sariya wo di ka a fara kumalataaminna le la. **20** Ni kumalataaminna ye ye, mɔɔ kelenna ko tɛ wo ri. Kɔni lahidi la ko rɔ, Alla kelen pe le wo ri. **21** A ye di wo rɔ? Nabi Musa la sariya ye Alla la lahidi sɔsɔla le wa? Wo kuma tɛ! Ni sariya dira mɔɔilu ma, mɛn tun di se jɛnemaya dila ii ma, mɔɔilu tun di jate mɔɔ telennilu ri ka fara sariya wo la. **22** Kɔni sebeli kuma wo le nɔ an bilana kaso la an julumun dɔ, sa Alla ri a la lahidi dafa lemeniya mɔɔilu ye ka fara ii la lemeniya la Isa Nenematɔmɔnin ma. **23** Sani lemeniya waati ye se, sariya tɛrɛ ye an kɔnɔgbenna ka an kɛ ikomin kasodenilu. An tora ten haan ka lemeniya makɔnɔ, mɛn natɔ bɔla gbɛ rɔ. **24** Wo rɔ, sariya wo kɛra ikomin an na kɔrɔsiba fɔɔ Nenematɔmɔnin na waati, sa an di jate mɔɔ telennilu ri ka fara lemeniya la. **25** Lemeniya nala sisen, an tɛ kɔrɔsiba wo bolo butun. **26** Baa ai bɛɛ ra kɛ Alla denilu ri ka fara lemeniya la, lemeniya mɛn ye ai badila Isa Nenematɔmɔnin ma. **27** Ai mɛn sunda ji rɔ Nenematɔmɔnin tɔɔ rɔ, ai badini Nenematɔmɔnin ma. **28** Wo le kosɔn, faranfasi tɛ Yahudiyailu ni siya gbɛrɛilu tema butun, wala jɔnilu ni hɔrɔnilu tema, wala cɛɛ ni muso tema. Baa ai bɛɛ ka kan Isa Nenematɔmɔnin ma. **29** Ni ai ye Isa Nenematɔmɔnin ta le ri, ai fanan ye Iburahima bɔnsɔnilu le ri. Ceta la le ile ri ikomin lahidi mɛn taani.

4 Nba, n ye a fɛ ka mɛn fɔ, wo le jin di: den de ye a fa cɛtala ri. A fa la fen bɛɛ ri kɛ a ta ri. Hali wo, a denninya waati, a ni jɔn bɛɛ ka kan. **2** Ka a to denninya rɔ, a tɛrɛ ye a denmamiralailu

ni a denmakololailu la fanka le kɔrɔ fɔɔ ka wa se a fa la waati lateɛni ma. **3** Andeilu fanan tɛrɛ ten de. An tɛrɛ ye denninya rɔ tuma mɛn na, an tɛrɛ ye dunɔɔa koilu fanka le kɔrɔ, ka kɛ woilu la jɔnilu ri. **4** Kɔni Alla la waati lateɛni sera tuma mɛn na, a ka a dence lana. Muso le ka a sɔrɔn. A sɔrɔnda Nabi Musa la sariya kɔrɔ, **5** sa a ri mɔɔilu kunka, mɛnilu ye sariya kɔrɔ, kosa an di kɛ a denilu ri. **6** Ɔɔn, ikomin ai ye Alla denilu ri, a ka a Dence Nii nana an ma. Nii Seniman wo ye a kela, an ye Alla kilila ko: «an Baba, an Fa!» **7** Wo le rɔ, i tɛ jɔn di butun, i ye Alla den de ri sisen. Ikomin i ye Alla den di, a ra mɛn dabɛn a denilu bɛɛ ye, i fanan di wo sɔrɔn ale baraka rɔ. **8** Fɔlɔfɔlɔ, ka a tɛrɛn ai tun ma Alla lɔn fɔlɔ, ai tɛrɛ ye jinailu la jɔnya le rɔ. Woilu tun tɛ batofɛn sebebɛilu ri. **9** Kɔni sisen ai ka Alla lɔn; tɔɔa le Alla ka ai lɔn. Ai ye a fɛ ka wa dunɔɔa ko barakatanilu le kɔ iko wo rɔ wa, wo mɛnilu tɛ foyi jala ai ma? Ai ye a fɛ ka kɛ woilu la jɔnilu ri kokura wa? **10** Ai ye lɔn doilu jatɛla lɔn bailu ri ka woilu bɔnya, a ni karo doilu a ni waati doilu a ni san doilu. **11** Aa! N da hamin ai la ko la, ko n ka baara mɛn kɛ ka ai madɛmɛn, wo bɛɛ ri kɛ baara fuu ri. **12** N badɛnmailu, n ye ai madiyala ko ai ye ai jɛrɛ kɛ ikomin nde ye ja mɛn ma, baa n ka n jɛrɛ kɛ ikomin ai ye ja mɛn ma. Ai ma kojuu si kɛ n na. **13** Ai ka a lɔn ko jankarɔ le ka a kɛ n sera ai wara ka kibaro juma lasɛ ai ma fɔlɔfɔlɔ. **14** N na jankarɔ ka ai tɔrɔ kɔsɛbɛ, kɔni ai ma n dɔɔya, ai ma ai kodon n na. Ai ka n mira kojuma, ikomin ai tun di Alla la mɛlɛka wala Isa Nenematɔmɔnin jɛrɛ mirala ja mɛn ma. **15** Ai sewani tɛrɛ kɔsɛbɛ. Sawa wo wani mi? N ye sɛrɛya di ko ni a se tɛrɛ ai ye wo lɔn, ai tun di ai jaɛn bɔ ka a di n ma. **16** Ai ye n jatɛla ai juu ri baa n ka tɔɔa fɔ ai ye wa? **17** Karanmɔɔ wuya fɔlailu ye ii rajala kɔsɛbɛ ai la ko rɔ, kɔni ii tɛ wo kɛla kun juman na. Baa ii ye a fɛ le ka n ni ai fara ka an bɔ an jɔnɔn na, sa ai ri ai raja ka wa ii ko. **18** Ni ai ka ai raja kojuma kɛla tuma bɛɛ, wo ka jɔni. Ai kana wo kɛ n jana gbansan. **19** N denilu, n ye tɔrɔla ai la ko rɔ kokura ikomin muso mɛn ye tin ma. N di tɔrɔ ten haan Nenematɔmɔnin ye don ai rɔ tuma mɛn na. **20** A lɔɔ ye n na sisen ka kɛ ai tema, sa n di se kumala ai ye ja gbɛrɛ ma. Baa n da kɔndafili ai la ko rɔ. **21** Nba, ai mɛnilu ye a fɛ ka tɔ Nabi Musa la sariya le kɔrɔ, ai ye n jabi: Sariya wo ka mɛn fɔ, ai ma wo lɔn wa? **22** Nba a sebeni ko Iburahima ka dence fila sɔrɔn.

Jɔnmuso ka kelen sɔrɔn a ye, hɔrɔnmuso ka a tɔ kelen sɔrɔn a ye. **23** Jɔnmuso den sɔrɔnda ikomin cɛɛ ni muso ye den sɔrɔnna ja men ma tuma bɛɛ. Kɔni hɔrɔnmuso den sɔrɔnda ka a kɛ lahiɗi den de ri, Alla tun ka lahiɗi men ta lburahima ye. **24** Misaliya gbɛrɛ fanan ye tariku wo rɔ. Nba, muso fila woilu ye teriya su fila yirakala. Teriya men sidira Sinayi koyinke kan, Hajara ye wo le yirakala. Ale ye den menilu sɔrɔnna, woilu ye jɔnilu le ri. **25** Hajara le ye Sinayi koyinke misali ri, men ye Arabu jamana rɔ. Hajara le ye Jerusalemu misali fanan, men ye ye bi. Baa Jerusalemu wo ni a la mɔɔilu ye jɔnya le rɔ. **26** Kɔni Alla la Jerusalemu men ye sanma, wo hɔrɔyani le ri. Ale le ye ikomin an na. **27** Baa a sebeni Alla la kitabu kɔndo ko: «Ile muso densɔrɔnbali, ile men tɛ den sɔrɔnna, i ye sɛwa ka jaalen kosebɛ! Ɔɔn, ile men ma tin tɔrɔ lɔn, i ye i sewakan ba labɔ! Baa muso men da bila, wo denilu ri siyaya ka tamin muso cetii ta kan.» **28** Wo le rɔ, n badenmailu, ai ye lahiɗi denilu de ri, ikomin Isiyaka. **29** Jɔnmuso den sɔrɔnda ikomin cɛɛ ni muso ye den sɔrɔnna ja men ma tuma bɛɛ. Hɔrɔnmuso den sɔrɔnda ikomin cɛɛ ni muso ye den sɔrɔnna ja men ma, kɔni den farara Nii Seniman na. Nba, wo tuma jɔnmuso den ka hɔrɔnmuso den wo tɔrɔ. Hali bi a ye ten de. **30** Kɔni a sebeni Alla la kitabu kɔndo di? A sebeni ko: «Jɔnmuso ni a dence gbɛn, baa hɔrɔnmuso dence ri a fa ceta. Jɔnmuso dence sen tɛ a rɔ muume.» **31** Wo le kosɔn, n badenmailu, an tɛ jɔnmuso denilu ri; an ye hɔrɔnmuso denilu le ri.

5 Nenematɔmɔnin ka an hɔrɔya, sa an di ke mɔɔ hɔrɔyani jɛrɛ jɛrɛ ri. Wo le rɔ, ai ye ai rajala. Ai kana sɔn mɔɔilu ye ai bila sariya jɔnya rɔ kokura. **2** Ai ye ai tolo malɔ! Nde Pɔli ka a fɔ ko ni ai sɔnda mɔɔilu ye ai faaninta kɛ, Nenematɔmɔnin ka baara men kɛ ai ye, wo tɛ foyi ja ai ma. **3** N ye a fɔla ikɔ ko mɔɔ mɔɔ wa sɔn mɔɔilu ye a faaninta kɛ ten, fo wo tii ye Nabi Musa la sariya bɛɛ labato; diyagboya le wo ri. **4** Ai menilu ye a jininna ka kɛ mɔɔ telen ri ka fara Nabi Musa la sariya la, ai ra ai jɛrɛ fara Nenematɔmɔnin na. Ai ra ai kɔdon Alla la jumaya la. **5** Kɔni andeilu, an jii ye a ka a fɔ ko Alla ri an jate mɔɔ telenni ri. Nii Seniman ye an demenna ka wo le makɔnɔ ka fara an na lemeniya la. **6** Baa ni mɔɔ sidini Isa Nenematɔmɔnin ma, faaninta kɛ tɛ foyi ri

butun, faanintakebaliya fanan tɛ foyi ri butun. Men ye ko ba ri, wo ye lemeniya le ri, lemeniya men ye mɔɔ lɔla kɛwaliilu kɛla kaninteya kosɔn. **7** Ai tɛrɛ ye ai borila kojuma! Yon ka ai la sila tɛɛ, ka ai mabali tujya labatola? **8** Mabalili wo ma bɔ ale rɔ, men ka ai kili. **9** «Lɛben fitinin di buru siyaman nawuli ka a funun.» **10** Nba, n lani ai la ko ai la miriya a ni n na miriya a ri kanya, baa an bɛɛ sidini Maari ma. Kɔni mɔɔ men ye ai hankili jaaminna, wo tii ri a sara sɔrɔn, a kɛra mɔɔ su su ri. **11** N badenmailu, ni n ye mɔɔilu kawandila fɔlɔ ko ii ye faaninta kɛ, nfenna mɔɔilu ye n tɔrɔla? Ni n ye mɔɔilu kawandila ten, Nenematɔmɔnin faa ko gbɔngbɔn jiri kan, wo tun tɛna gɔala mɔɔ si la. **12** Mɔɔ menilu ye ai lamaala, woilu ka kan ka ii jɛrɛ cɛya diya tɛɛ! **13** N badenmailu, Alla ka ai kili sa ai ri kɛ mɔɔ hɔrɔyanilu ri. Kɔni ai kana hɔrɔya ko wo kɛ sababu ri ka ai faribanku diyana koilu kɛ. Ɛɛn! Ai ye ai jɔɔn demen, kaninteya kosɔn. **14** Baa Alla la sariya bɛɛ ye sɔrɔnna jin kuma kelen de kɔndo ko: «I ye i mɔɔnɔ kanin ikomin i jɛrɛ.» **15** Ni ai ka ai jɔɔn cin ka ai jɔɔn rafarafara, ai ri ai jɛrɛ tɔjan. **16** N ye a fɔla ai ye ko ai ye taama ka a ben Nii Seniman na sila ma, wo rɔ nata juu menilu ye ai fari rɔ, woilu tɛ ai lɔ kojuu kɛla habadan. **17** Baa nata juu menilu ye ai fari rɔ, woilu ye Nii Seniman sɔsɔla. Nii Seniman fanan ye woilu sɔsɔla. Ii ye ii jɔɔn kelela. Wo rɔ, ai ye a fɛ ka men kɛ, ai ti se wo kɛla. **18** Kɔni ni ai ye taamala ka a ben Nii Seniman na sila ma, ai tɛ Nabi Musa la sariya fanka kɔrɔ butun. **19** Faribanku ye baarada men kɛla, wo le jin di, bɛɛ ka a lɔn: jatɔya ni ko mɔɔni kɛ ni malobaliya koilu **20** ni joo soli ni subaya ni lagboyajɛ ni sɔsɔli ni keleya ni jusumaya ni natabaya ni benbaliya ni kanintema le fara ii jɔɔnna, **21** ni nata ni dɔlɔmin ni manamana ko dan natamin mɔɔilu, a ni wo jɔɔn gbɛrɛ. N ye ai lalɔninna sisen ikomin n ka ai lalɔnin ja men fɔlɔ ko mɔɔ menilu ye ko su woilu kɛla, woilu tɛ niyɔrɔ sɔrɔn Alla la Mansaya rɔ. **22** Kɔni Nii Seniman ye a den men kɛla mɔɔ jusu kɔndo, wo le jin di: kaninteya ni sɛwa ni jususuma ni mujunnin ni mɔɔ demennin ni jumaya ni lemeniya **23** ni sabari a ni senjerɛla. Sariya si tɛ ko su woilu kanma. **24** Mɔɔ menilu ye Isa Nenematɔmɔnin ta ri, ii ra ii sawonan koilu ni ii nata juu bailu bɛɛ gbɔngbɔn jiri kan. **25** Ni an da jenemaya kura sɔrɔn Nii Seniman na, an ka kan ka an taama ka a ben a la sila ma. **26** An

kana jeredabaya ke, an kana sɔsɔli lawuli an ni an ɲɔɔn tema, an kana an ɲɔɔn keleya. Isa le kosɔn. 18 N badenmailu, an Maari Isa Nenematɔmɔnin na ɲuma ye to ai fe. Amina.

6 N badenmailu, ni ai ka mɔɔ do yen kojuu kela, ai menilu ye taamala ka a ben Nii Seniman sawo ma, ai ye wo tii lali jususuma dɔ, ka a demen a kɔsela sila ɲuma kan. Kɔni i ye i janto i jere rɔ, sa i fanan kana manɛen ka kojuu wo ɲɔɔn ke. 2 Ai ye i ɲɔɔn demen ai la doninilu tala sa ai ri Nenematɔmɔnin na sariya labato a ɲa ma. 3 Ni mɔɔ mɛn ye a mirila ko ale ye mɔɔ ba ri, ka a tɛrɛn a tɛ foyi ri, wo tii ye a jere le lafilila. 4 Mɔɔ kelen kelenna bɛɛ ye a jere la kɛwaliilu fɛsɛfɛsɛ a ni ka a jere bonya. A mako tɛ a la ka a la kɛwaliilu la mɔɔ gbɛrɛ ta ma. 5 Baa bɛɛ ka kan ka a jere la kunko ta. 6 Mɛn da Alla la kumakan sɔrɔn ka a karan, wo tii ka kan ka a la karanmɔɔ sɔ a la bolofen ɲumailu rɔ. 7 Ai kana ai jere lafilila. Mɔɔ ti se mɔnedona Alla rɔ wala ka a mayɛlɛ. Baa mɔɔilu wa si su su foyi sɛnɛ rɔ, ii ri suman su wo sɔrɔn. 8 Ɖɔn, mɔɔ mɛn wa sɔn a jere faribanku nata juuilu ma ka kojuu kɛ, wo tii ri saya sɔrɔn. Kɔni mɔɔ mɛn wa sɔn Nii Seniman diyana koilu ma ka kojuma kɛ, wo tii ri jɛnemaya banbali sɔrɔn. (aiɔnios g166) 9 An kana kori kojuma kɛ rɔ, baa ni an ma jiitɛɛ ka a boloka, an di a tɔnɔ sɔrɔn a waati la. 10 Wo le kosɔn, an wa fɛrɛ sɔrɔn tuma mɛn na, an ka kan ka kojuma kɛ mɔɔilu bɛɛ yɛ, ka tɛrɛ tɛ an badenma lemeniya mɔɔilu ma. 11 Nba, ai ye sɛbɛden kunba ɲinilu ragbɛ. Nde ye woilu sɛbɛla n jere bolo le la ka a lawa ai ma. 12 Mɔɔ menilu ye a fɛ ka ai diyagboya ko ai ye faaninta kɛ, ii bɛɛ ye a ɲininna ka diya mɔɔilu yɛ tuun, baa ii tɛ a fɛ mɔɔilu ye ii tɔrɔ Nenematɔmɔnin faa gbɔngbɔn jiri kan wo kosɔn. 13 Baa mɔɔ menilu faaninta kɛ la, woilu jere tɛ Nabi Musa la sariya labatola. Kɔni ii ye a fɛ ai ye faaninta kɛ sa ii ri se ii jerebonyala ko ii ka a kɛ faaninta kɛ nɔ ra kɛ ai fari ma. 14 Nde kɔni, n tena n jerebonyala ko si ma, fo an na Maari Isa Nenematɔmɔnin faa ko gbɔngbɔn jiri kan. A la saya kosɔn gbɔngbɔn jiri wo kan, dunɲa koilu ye n ɲana ikomin fen menilu faani. N fanan ye dunɲa ɲana ikomin fen mɛn faani. 15 Faaninta kɛ tɛ foyi ri. Faanintakebaliya fanan tɛ foyi ri, fɔɔ a kɛ danfen kura ri. 16 Menilu ye sila wo taamala a ni Isirayeli mɔɔilu fanan, Alla ye jususuma di wo bɛɛ ma, ka hina ii la. 17 Nba, sisen mɔɔ si kana n tɔrɔ butun, baa tɔrɔya nɔ menilu ye n fari ma, n ka woilu sɔrɔn

Ephesians

1 Nde Poli men keni Isa Nenematōmōnin na talibidenba ri Alla sawo rō, nde le jin sebela jama seniman ma Efesi so kōndo, lemeniya mōo menilu ye Isa Nenematōmōnin dō. **2** An Fa Alla ni an Maari Isa Nenematōmōnin ye soli ni jususuma di ai ma. **3** An ye baraka bila an Maari Isa Nenematōmōnin Fa Alla ye men ye nii duwawu bēe lateēla an ma sankolo rō a la Mōo Nenematōmōnin dō. **4** Yani dunuḡa ye dan waati men na, Alla tun da an suwandi Nenematōmōnin dō kosa an ye seninya, ka to fēetaja rō a ḡakorō. **5** Alla tere ra a latee a la kaninteya rō ko a ri an nabo a rō a denilu ri Isa Nenematōmōnin baraka rō ikomin a duman a ye a jere sawo rō ḡa men ma. **6** Wo kera Alla la gbiliya hina ba tando kun di a sonda ka men di an ma a diyana Dence fe. **7** Ka a masōron an da kunka Isa jeli fe, ka an julumunilu kafari, ka fara a la hina ba la, **8** Alla ra men nabon an ma sōḡoya rō a la hankilimaya ni a la lōnnin bēe rō. **9** A ra a sawo gbundu ko lenkenemaya an ye, ka fara a diyana ko men nateera Isa baraka rō **10** kosa a ye wo lakanbali a waati wa se. Wo sawo le ten ko a ye fen bēe laden, menilu ye sankolo ni duukolo kan, ka Nenematōmōnin to woilu bēe kun na. **11** An suwandini fanan ke Alla ta ri Nenematōmōnin baraka rō, ikomin Alla tere ra a latee an ma ḡa men ma, Alla men ye ko bēe lakanbalila a jere la latee ni a sawo rō. **12** Wo kenin de kosa andeilu menilu fōlo ra an jii la Nenematōmōnin dō, kosa an ye ke Alla la gbiliya tando kun di. **13** Aile fanan da to Nenematōmōnin dō, baa ai ra tuḡa kuma lamen, ai lakisi ko Kibaro Numa, ai lara Nenematōmōnin na tuma men na, Alla ka a la tōomasere la ai kan, tōomasere wo ye Nii Seniman de ri a ka ai lahidi men na. **14** Nii Seniman kenin de ikomin Alla ka fen fōlo men don an bolo tōomasere ri kosa an ye a lon ko an di wa ce sōron Alla la jama wa kunka waati men na, ka Alla tando a la gbiliya rō. **15** Wo le rō, kebi n ka ai la lemeniya ko lamen Maari Isa ma a ni ai la kaninteya jama seniman bēe ye, **16** n ye baraka bilala Alla ye ai la ko rō waati bēe, n wa ke Alla matarala ai ye. **17** N ye Fa Alla, gbiliya tii, matarala ai ye, an Maari Isa Nenematōmōnin na Alla kosa a ye a la Nii Seniman najii ai ma men ye hankilimaya dila, ka koilu lenkenemaya kosa ai la Alla lon ye makafu. **18** N ye Alla matarala

ai ye kosa ai ye koilu ḡayen ai jusu rō, ka gbē, kosa a ka ai kili jii men ma, ai ye wo lon, a ka a ce nōḡorō gbiliyanin men to a la jama seniman ye, **19** a ni a fanka fisamante andeilu lemeniya mōoilu ye. Wo keni a fanka jere le ri a ka men nabaara a fanka ba rō **20** a ka Nenematōmōnin lawuli saya rō, ka a lasii a bolokininma sankolo rō. **21** A ka a to mansayailu ni setiyyailu ni fankamailu ni kuntiyyailu bēe kun na pon, a ni tōo menilu bēe ri se fōla dunuḡa jin dō a ni waati natoilu rō. (aiōn ḡ165) **22** Alla ra fen bēe to Nenematōmōnin sen korō, ka a ke fen bēe kun di lemeniya jama kun na. **23** Lemeniya jama keni de ikomin Nenematōmōnin faribanku, men nakanbalinin ko bēe rō, Nenematōmōnin men ye ko bēe lakanbalila ḡa bēe ma.

2 Aile fanan, ai faanin de tere a ri ai hakeilu ni ai julumunilu la ko rō, **2** ai tere ye taamala menilu rō ai tere ye dunuḡa jin koilu rō waati men na, a ni duu ni sankolo temala jinailu kuntii, wo nii juu men ye baarala Alla masōso mōoilu rō ten. (aiōn ḡ165) **3** A damira, an fanan bēe tere ye an na dunuḡaratee kela le ikomin woilu, an bilani tere an faribanku sawo le kōfe, an tere ye an faribanku ni an miriyani natailu kela. Wo rō, ka fara an keḡa la, Alla la mōne le lateeni tere an ma ikomin toilu bēe. **4** Kōni Alla la kininkinin ka bon, a ra an kanin kaninteya ba rō. **5** Andeilu menilu faani tere an hakeilu la ko rō, Alla ra an nii bila an dō Nenematōmōnin fe. Ai kisini Alla la hina le fe. **6** Alla ra andeilu ni Isa lawuli an ḡoon fe saya rō, ka an sii an ḡoon fe sankolo rō, **7** kosa a ye a la soli ba fisamante yiraka waati natoilu rō a la ḡumaya rō a ka men yiraka an na Isa Nenematōmōnin baraka rō. (aiōn ḡ165) **8** Ka a masōron ai kisinin Alla la hina le fe lemeniya baraka rō. Wo farani te ai le la, Alla la solifen le wo ri. **9** Ai la karan tōno te a ri, wo rō mōo si ti se a jere matōola. **10** Alla baara nō le an di. A ra an dan Isa Nenematōmōnin baraka rō, kosa an ye baara ḡumailu ke, Alla tere ra menilu raben an ḡero, kosa an ye taama woilu kan. **11** Aile menilu sōronni siya doilu tema, Yahudiyyailu ka menilu jate kojiikebaliilu ri faribanku fe mōoilu bolo la, n ye a labila ai la ai tere ye ḡa men ma a damira: **12** Ai tere te Nenematōmōnin dō wo waati rō. Ai tere ma kan ka Isirayeli ce sōron, Alla la jama. Lōndanilu le tere ai ri. Teriya lahidi si tere te ai ni Alla tema. Jii si tere te ai ma, Alla tere te ai rō dunuḡa

ro. **13** Koni sisen Isa Nenematōmōnin dō, aile menilu mataani tere ten, sisen ai ra madon a la Nenematōmōnin jeli fe. **14** Ale le ka ben nadon an bee tema. A ra Yahudiya ilu ni siya gbereilu ke jama kelen di, a faribanku di koson, ka wo dan tjanan men tere ra an data la jangbaya ro. **15** Ale le ka sariya ban a ni a la jamarilu ni tonilu, ka wo jama filailu bee ke mōo kura kelen di a jere ro, ka jususuma lana ii tema, **16** ka jama fila wo ni Alla temala raben a la saya ro ka faa gbongbon jiri kan, ii benda ii jōon ma ikomin faribanku kelen. Wo ro, Nenematōmōnin ka ii la jangbaya tjanan. **17** Isa nara, ka jususuma Kibaro Numa lase ai ma, menilu mataani tere Alla la a ni Yahudiya menilu madonni tere a la. **18** Isa le sila lakala andeilu jama fila bee ye, ka wa Fa Alla jakoro Nii Seniman kelen baraka ro. **19** Wo le ro, aile menilu tere te Alla la jama ro, london te ai ri butun. Ai ra ke duurenilu ri jama seniman dō. Ai ra don Alla la denbaya ro. **20** Ai ra ke ikomin bon men ju lani kabailu la. Wo kabailu keni talibidenbailu ni nabailu le ri. Isa Nenematōmōnin jere le bon tonkon kaba bere ri. **21** Bon yoro bee tuunnin ii jōon na, ka yele ale baraka ro, ka ke Allabatobonba seniman di Maari ye. **22** A ye ai ni doilu tuunna ai jōon na ale baraka ro, ka ke ikomin bon Alla ye a siila men kondo a la Nii Seniman dō.

3 Wo le ro, nde Pōli, Isa Nenematōmōnin na kasoden, aile siya gbereilu la ko ro. **2** N lani a la, ai ra a lamen Alla ka hina men natee n ma kosa n ye ai demen. **3** Alla ra a la gbundu ko lōnnin lenkenemaya n ye, ikomin n ka a la ko do sebe ai ma ja men ma. **4** Ai wa n na bataki karan, n ka hankili men sōron Nenematōmōnin na gbundu ko ro, ai ri wo jayen. **5** Gbundu ko jin ma lenkenemaya fōlo mōo ilu ye, kōni sisen Alla ra a lenkenemaya a la talibidenba senimanilu ni nabi senimanilu ye Nii Seniman baraka ro. **6** Wo gbundu ko le jin di ko siya gbereilu ni Yahudiya ilu ri ce kelen sōron Isa la ko Kibaro Numa baraka ro, ka ke jama kelen di ikomin faribanku kelen, ii fila bee ri lahidi jin sōron Nenematōmōnin Isa baraka ro. **7** Alla ra a fanka labaara, ka n sō a la hina ro, ka n ke a la Kibaro Numa la baarakela ri. **8** Hali n dōoman mōo senimanilu bee ko, adon Alla ra a la hina latee n ma, ko n ye Nenematōmōnin na ko Kibaro Numa mōoro banbali lase siya gbereilu ma. **9** N ye a yiraka gbundu ko jin ye lakanbalila

ja men ma. Kebi waati taminnilu ro, gbundu jin dokonni tere Alla ro men ka fen bee dan, (aiōn g165) **10** kosa sisen mansayailu ni setiyailu menilu ye sankolo ro, lemeniya jama ye Alla la hankilimaya keja bee yiraka woilu la. **11** Wo bee keni a la habadan ko lateenin de ri, a ra men nakanbali an Maari Isa Nenematōmōnin baraka ro. (aiōn g165) **12** Ale ro a ni lemeniya a ma an di an madon Alla la sōnya ni jusulatee ro. **13** Wo le ro, n ye ai madiyala, ai kana jiitee n na tōroyailu la ko ro aile ye ka a masōron ai la gbiliya le woilu ri. **14** Wo le ka a ke, n ka n jōnkin n Fa koro **15** denbaya bee tōo farani men na menilu ye sankolo ni duukolo kan. **16** N ye ai matarala ko ai ye sōn ai la gbiliya mōoro ro, ka ai seebe don fanka la ai la mōoya koilu ro a la Nii Seniman baraka ro, **17** kosa Nenematōmōnin ye to ai jusu ro lemeniya baraka ro. N ye Alla matarala ai ye, ai ye sabati, ka gbongbon kaninteya ro ikomin lulu **18** kosa ai ni jama seniman bee ye fanka sōron ka Nenematōmōnin na kaninteya bonya ni a gbiliya ni a lō ni a jii famun, **19** ka a la kaninteya lōn men taminni lōnnin bee la, kosa ai ye dafa Alla la ko dafanin bee ro. **20** Nba, Alla men ye ko bee kela an ye ka fara a fanka la men ye baarala an dō, an wa men majininka hali an di se an mirila men ma, hali ka tamin an miriyailu la pon, **21** gbiliya ye di wo ma lemeniya jama ro, a ni Isa Nenematōmōnin dō, waati bee habadan haan habadan. Amina! (aiōn g165)

4 Wo ro, nde men keni kasolamōo ri Maari la ko ro, n ye ai madiyala, Alla ra ai kili men ke ko ma, ai taama ja ye ben wo ma. **2** Ai ye ai jere fanmajii, ka to jusu jumaya ro ko bee ro, ka sabari. Ai ye dija ai jōon ye kaninteya ro, **3** ka karan ja bee ma kosa Nii Seniman ka ben men di ai ma, wo ye to ai tema, ka tuun ai jōon na jususuma ro. **4** Lemeniya jama kenin de ikomin faribanku kelen. Nii Seniman kelen de ye ikomin ai kilinin jii kelen ma ja men ma. **5** Maari kelen de ye a ni lemeniya kelen a ni lasunnin kelen ji ro tūbi kanma. **6** Alla kelen de Fa ri men ye mōo bee kun na, men ye ko bee kun na, fan bee ro, ko bee ro. **7** Alla ra hina di an kelen kelenna bee ma ikomin Nenematōmōnin ka an sō sōlifen su men dō. **8** Wo le ro, Kitabuba a fō ko, «A yelera san ma waati men na, a wara mōo miraniilu ri a bolo. A ka sōlifenilu di adamadenilu ma.» **9** Nba, «A yelera san ma,

» wo koro ye nfen di? Wo koro le ko a jiira le fanan dunuya ro duu kan. **10** Men jiira dunuya ro, wo le fanan yelera sankolo ma pon, kosa a ye ko bee lakanbali. **11** Ale le ka solifenilu ratala, ka moo doilu ke talibidenbailu ri, a ka doilu ke nabailu ri, ka doilu ke dawakelailu ri, ka doilu ke jemooilu ri, ka doilu ke karanmooilu ri. **12** A ka an so wo ja le ma kosa moo senimanilu bee ye kusanya baara kela, kosa a la jama ye sabati men keni Nenematomonin faribanku ri. **13** Wo ye kela le haan an bee ye ke kelen di lemeniya ni Alla Dence lon ko ro, ka an ke moo dafaniilu ri ikomin Nenematomonin na gbiliya dafani ja men ma. **14** Wo ro, an te ke den mesenilu ri butun, ikomin ji wunwan ye wala kulun di ja men ma, a ni ikomin fono ye an nawala karan bee kofe ja men ma, mooilu ri an majuuwaya ii la kewuyailu ni wuyailu fe. **15** Koni an ka tupa fo kaninteya ro, an di koo, ka ke Nenematomonin munyailu ri ko bee ro, ale men keni an kun di. **16** Ale le ka a ke lemeniya jama ye ke faribanku kelen di, ka a la mooilu to ii joon fe ikomin faribanku yoroilu tuunnin ii joon na fasailu fe. Wo ro, ni fari yoroilu bee ka a baara ke, a ri wara ten, ka koo kaninteya ro. **17** Nba, n ye lalili kuma jin fo ai ye Maari too ro: Ai kana taama butun ikomin lemeniyabailu. Ii miriyailu bilani fufafu koilu le kofe. **18** Ii hankiliilu radibini. Ii ma foyi soron Alla la niilakisi la ko ro ka a masoron ii la lonbaliya fe men ye ii ro baa ii jusu ragbeleyanin. **19** Ii te maloyala butun. Ii ra ii jere ke haramun ko kelailu ri kosa ii ye ko kasoni su bee ke haan ka to kunfanna. **20** Koni aile ma Nenematomonin na ko karan wo ja ma. **21** Ai ra a la ko lamen, ka karan Isa ta tupa la fewu. **22** Ka fo ko ai ye se ai dorinna ko koroilu kofe, a ni ai la mooya koro men ye tola ai lakunfanna ka ai lafili. **23** Koni ai nii ni ai miriya ye ke a kura ri. **24** Ai ye mooya kura ta, Alla ka mooya men dan a jere munya la, telen ni seninya bere ro. **25** Wo le ro, ai ye wuya bila, bee ye tupa fo a mooro ye ka a masoron an kenin faribanku kelen yoroilu le ri. **26** Ni ai monera, ai kana hake ke. Ai kana to dupani haan tele be waati. **27** Ai kana fere di Ibulusa ma. **28** Ni men dorinnin supali kela, a ye a to. A ye baara bere do ke a jere bolo la, kosa a ye fen soron ka a di moo ma men mako ye a la. **29** Ai kana kuma koron si fo fo kuma juma doron men di mooilu demen men mako ye a la, kosa wo ye ke hina ri a lamen mooilu ye. **30** Ai kana Nii Seniman namone, Alla

ka men ke toomasere ri ai ro ai kunka lon na. **31** Ai ye fara jusu makasi ni jusumaya ni mone ni sanka sanka ni moo tootijan ni juuya la ai tema. **32** Ai ye jumaya ni kininkinin yiraka ai joon na, ka ai joon makoto ikomin Alla ra ai makoto Nenematomonin baraka ro ja men ma.

5 Wo le ro, ai ye Alla laden, ikomin ai kenin a den kaninninilu ri ja men ma, **2** ka taama kaninteya ro ikomin Nenematomonin ka an kanin ja men ma, a ka a jere di an na ko ro, a kera ikomin saraka men boni Alla ye, men janin suma duman a ye. **3** Koni kaninke ni ko kasoniilu ni nata kana to ai tema, ii la ko jere kana fo muume, ikomin a benni jama seniman do ja men ma. **4** Ai kana ko kasoniilu ni hankilidooya kumailu ni malobaliya kumailu fo fanan. Woilu dahani te koni fo baraka bila. **5** Ai ye jin lon yati, ko moo men ye kaninke ni ko kasoniilu ni nata koilu kela, ka a masoron nata kenin fen bato le ri ikomin joo so, wo foyi te ce soronna Alla ni Nenematomonin na mansaya ro. **6** Ai kana son moo si ye ai majuuwaya kuma fuuulu fe, ka a masoron Alla la mone ye nala kuma mirabailu le kanma wo ko suilu le la ko ro. **7** Wo le ro, ai kana basan woilu la. **8** Ka a masoron aile fanan kenin tere le ikomin dibi koni sisen ai ra ke ikomin keneya Maari baraka ro. Wo ro, ai ye taama ikomin keneya mooilu. **9** Ka a masoron koruma ni telenbaya ni tupa su bee ye nala keneya le fe. **10** Ai ye koilu fesefese ka Maari diyana ko lon. **11** Ai la foyi ni dibi kewali ko fuuulu kana laden, koni fo ai ye ii labo keneya le ma. **12** Baa mooilu ye ko menilu kela gbundu ro, hali woilu fo gbansan mamaloyanin. **13** Koni keneya wa son men bee yiraka, woilu ri ragbe. **14** Ka a masoron men bee wa ragbe, wo ra to kenema. A fonin wo le ma ko, «Aile menilu ye sunoola, ai ye kunun! Ai ye wuli moo faaniilu tema, Nenematomonin di ke keneya ri ai ye.» **15** Wo ro, ai ye a ke ai hankili la ai taamaja ro, ai kana ke ikomin ko lonbailu, koni ikomin lonninnailu. **16** Ai ye fere jinin waatiilu ma, ka a masoron waati jinilu juuman de. **17** Wo le ro, ai kana ke hankilidoilu ri, koni ai ye ai lon men ye Maari sawo ri. **18** Ai kana ai fa resenji ro ka ai ja laminin, ko haramun de wo ri, koni ai ye ai fa Nii Seniman na. **19** Nba, ai ye kuma ai joon ye Yaburi kumailu ni kalamaniilu ni Alla tando kalamani senimanilu ro, ai ye kalamani bo Maari ye, ka a tando ai jusu bee ro! **20** Ai ye baraka bila

an Fa Alla ye fen bee la ko ro waati bee an Maari Isa Nenematamnin too ro. **21** Ai ye kolo ai jnon ma Nenematamnin jakarasilan do. **22** Musoilu, ai ye kolo ai cecilu ma ikomin ai ye a kela Maari ye jna men ma. **23** Ka a masoron cee le a la muso kun na, ikomin Nenematamnin ye lemeniya jama kun na jna men ma, men kenin a faribanku ri, a ka men nakisi. **24** Musoilu fanan ka kan ka kolo ii cecilu ma ko bee ro ikomin lemeniya jama kolonin Nenematamnin ma jna men ma. **25** Cecilu, ai fanan ye ai musoilu kanin ikomin Nenematamnin da lemeniya jama kanin jna men ma, ka a jere di ii la ko ro, **26** kosa a ye ii laseninya, ka ii gbe ji la kumakan fe, **27** kosa a ye ii lo a jakoro lemeniya jama naronin di, ikomin noo si te faanin men na, a jorijorinin te, fee si te a la koni jama seniman de sonjuu sa menilu la. **28** Ceilu ka kan ka ii musoilu kanin wo jna le ma ikomin ii jere faribanku. Cee men ye a la muso kaninna, wo ra a jere kanin. **29** Moo si ma a jere faribanku lagboyaje folo. Koni a ye a balola le, ka a mamira ikomin Nenematamnin ye lemeniya jama balola ni mamirala jna men ma **30** ka a masoron a faribanku yorilu le andeilu ri. **31** Kitabu ka a fo ko, «Wo le ro, cee ri a mataa a fa ni a na la, ka to a muso fe. A fila ri ke moo kelen di.» **32** Gbundu ba le jin di, koni sisen n ye Nenematamnin ni lemeniya jama le la ko folo. **33** Koni ai fanan bee ka kan ka ai muso kanin ikomin ai jere, muso fanan ye a cee gbiliya.

6 Denilu, ai ye ai soronbailu bato ikomin ai ye Maari ta ri jna men ma, ka a masoron wo le telennin. **2** Jamarili folo le jin di lahidi lani men kan ko, «I fa ni i na gbiliya **3** kosa ai ri sewa soron ka sii jan soron duukolo kan.» **4** Den failu, ai kana ai denilu lamone, koni ai ye ii laboro Maari la kolo ni a la kawandili fe. **5** Jonilu, ai ye ai tiilu kumakan mira menilu ye ai kun na dunuya ro, ka ii gbiliya, ka silan ii jero. Ai ye ii sawo ke ai jusu puma ro ikomin ai ye a kela Nenematamnin ye jna men ma. **6** Ai kana a ke ii jakoro gbansan do, kosa ai ye diya ii ye, koni ikomin Nenematamnin jere la jonilu, men ye Alla sawo kela ai jusu bee ro. **7** Ai ye baara ii ye ai jusu bee ro, ikomin ai ye baarala Maari le ye, mooilu te. **8** Baa ai ka lon ko Maari ka moo bee kondon de a la kojuma la, ni a kera jon di wala horo. **9** Jon tiilu, ai fanan ye a ke ai la jonilu ye wo jna ma. Ai kana ai konkon ii kanma, baa ai ye a lon ko ai ni ai la jonilu bee tii

kelen pe ye harijeene, men te mooilu lafaisala ii jnon ma. **10** Kuma sudunyanin ye men di, ai ye ai seebe don Maari la ko ma, a ni a fanka ba ro. **11** Ai ye ai masidi Alla la keleke fenilu bee ro kosa ai ye se lola Ibulusa la kewuyailu bee jero. **12** Ka a masoron an te adamadenilu kelele, koni kuntiilu ni setiilu ni fankamailu menilu ye dunuya radibinni jin kun na, a ni jina juu menilu ye sankolo ni duu temala ro. (aiŋ g165) **13** Wo le ro, sisen ai ye ai masidi Alla la keleke fenilu bee ro kosa waati juu wa se, ai ye se lola wo juuilo jero, Ai wa ban a bee kela waati men na, ai ye to ai no ro gben! **14** Wo le ro, ai ye to ai no ro gben! Tuya ye ke ai temasidi ri, telenbaya ye ke ai sisi makandan fen di. **15** Ai la raben ye ke ikomin ai sen da sanbara Isa la ko Kibaro Numa lase diya men ye jususuma dila. **16** Ai la lemeniya ye to ai ro waati bee ro ikomin ai la jama sansan fen ai bolo ai ye Ko Juu Tii la bije lamelenniilu bee lasala men na. **17** Ai ye kisi ko lamira ikomin kun makandan keleke fula, ka Alla la kuma to ai bolo Nii Seniman na fanmuru la. **18** Ai ye Alla matara waati bee Nii Seniman baraka ro Alla matara su bee ro. Ai to ai jana wo ro, ka ai tunadiya waati bee Alla matara ma jama seniman bee la ko ro. **19** Ai ye Alla matara n fanan ye, kosa n wa wuli kuma diya waati men na, Alla ye kuma di n ma, ka n wakali Kibaro Numa gbundu ko lase diya jama ma, **20** n keni lasiiden di men na ko ro hali n sidini joloko la sisen. Ai ye Alla matara, kosa n ye n wakila kuma folo ikomin n dahani jna men ma. **21** An diyana nakelenjoo ni an baarajoon konorodi Tisiki men ye baarala Maari ye, wo ri n na ko bee jrafo ai ye, kosa ai fanan ye n na ko kibaroilu lon a ni ka n keja lon. **22** N ye a lawala ai ma wo le ro kosa ai ye an na ko lon, ka ai jusu raja. **23** An fa Alla ni Maari Isa Nenematamnin ye jususuma ni kaninteya ni lemeniya di an nakelenjoomailu bee ma. **24** Menilu la kaninteya te banna an Maari Isa Nenematamnin ye, Alla ye hina di wilu ma.

Philippians

1 Nde Pōli ni Timote, Nenematōmōnin Isa la baarakelailu, an ka jin de sebe ka a lawa aile Nenematōmōnin na jama seniman na menilu ye Filipi so kōndo a ni dina kuntiilu ni demenninnailu. **2** An Fa Alla a ni Maari Isa Nenematōmōnin ye hina ni jususuma di ai ma. **3** Ai la ko wa labila n ma waati si ma, n di baraka bila Alla ye. **4** N ye Alla matarala ai ye sewa le rō waati bee, **5** ka a masōron ai ra n demen Isa la ko Kibaro Numa lase diya ka bō lon fōlo ma haan bi. **6** N lani a la fewu, Alla men ka baara juma jin damira ai tema, a ri a lakanbali haan a la Nenematōmōnin Isa na lon. **7** A benni ai bee la diyape ye to n dō ja kelen dō, ka a masōron ai la ko lamarani n jusu rō. Baa ni n sidini jōloko la, wala ni n ye Isa la ko Kibaro Numa kele kela, ka a jabo, an bee ye Alla la solī rō. **8** Alla le n sere ri ko ai la lō ye n na kaninteya bere rō men bōni Isa Nenematōmōnin jere rō. **9** N na Alla matarali le jin di: Ai la kaninteya ye makafu fewu, lōnnin ni famunyali bere la, **10** kosa ai ye se ko fisamante lōnna, ka to feetanya ni joo korontanya rō haan Nenematōmōnin na lon. **11** Ai ye dafa telenbaya jiriden dō menilu ye bōla Isa Nenematōmōnin dō, Alla gbiliya ko ni a bato ko rō. **12** Nakelenjōomailu, n ye a fe le, ai ye a lon ko menilu kera n na, woilu ra Isa la ko Kibaro Numa demen, ka wa jafe. **13** Ka a masōron a ra yiraka mansa la bōlon kōnōgbenna bee ni mōoilu bee la, ko n ye kaso la Nenematōmōnin de la ko rō, **14** Nakelenjōo siyaman, menilu ka ii la landaya la Maari rō, baa n bilani kaso la, woilu ra wakali sōron Alla la kuma lase diya kosebe, ii ma silan. **15** Tupa le wo ri, ii le doilu ye Nenematōmōnin na ko kawandili bōla minle ni benbaliya le rō, kōni doilu ye a kela wōnike jumaya le rō. **16** Woilu ye a kela kaninteya le rō, ka a masōron ii ka a lon ko Alla ka n lo yan Isa la ko Kibaro Numa la kele ke ko le rō. **17** Doilu ye Nenematōmōnin na ko kawandili bōla nata le rō. Ii miriyailu ma jī. Ii mirini ko ii ye do lala n na tōrōya kan kaso la. **18** Foyi tē wo ri. Ni ii miriya kera a juma ri, ni a kera juuman di, Nenematōmōnin na ko ra lase ja bee ma. Wo ra n sewa, n di to sewa rō fanan. **19** Ka a masōron n ka a lon ko wo bee ye kela n na kisi le ri ai la Alla mataraliilu ni Isa Nenematōmōnin na Nii baraka le rō. **20** N ye men makōnola, ka n jii la a

rō ko n kana maloya ko si sōron muume. Kōni n ye lala a la ten ikomin waati taminniilu rō kosa Nenematōmōnin di gbiliya n faribanku rō, ni n tora n nii la, wala ni n faara. **21** Ka a masōron Nenematōmōnin de kēni nde la dunujaratee ri, ka saya ke tōnō ri n ye. **22** Kōni ni n tora nii la faribanku rō, n di se baara tōnoma do kela. N ka kan n ye nfen ke? N ma a lōn. **23** N gberenni ko fila jin bee la: N ye a fe ka bō dunuja jin dō, ka wa to Nenematōmōnin tōrōfe, wo le ka fisa kosebe. **24** Kōni ai le la ko rō, a benni n ye to n nii la faribanku rō. **25** Baa n lani wo la, n da a lon ko n di to ai tema kosa ai ye wa jafe, ka sewa ai la lemeniya rō. **26** Kosa n wa n kōse ai tōrōfe tuma men na, ai ri Nenematōmōnin Isa matōo makafu n na ko rō. **27** Kōni, ai taama ja ye ben Nenematōmōnin na Kibaro Numa ma, kosa ni n di na ai tōrōfe, wala ni n ye jan, n ye a men de ko ai ye to hankili kelen dō, ko ai ye ai bolo don ai jōon bolo ka Kibaro Numa lase lemeniya rō. **28** Ai kana silan ai kelejooilu jero muume! Wo ye a yirakala ii la le ko ii ri halaki, kōni ai le ri kisi Alla baraka rō. **29** Baa a ra a sōn a la hina rō ko ai ye la Nenematōmōnin na, wo kelen tē kōni ka tōrō a la ko rō fanan, **30** ai ye to wo kele kelen donna, ai ka n yen men donna, ikomin ai ra a men ja men ma, haan sisen n ye wo kan.

2 Wo rō, ni Nenematōmōnin ye fanka si dila ai ma, wala ni a la kaninteya ye masabarili si dila ai ma, wala ni ben si ye ai ni Alla la Nii Seniman tema, wala ni kaninteya ni kininkinin si ye ai rō, **2** nba, ai ye n na sewa lakanbali, ka ben ai jōon ma, ka kaninteya kelen to ai tema, ka ke jusu ni hankili kelen dō. **3** Ai kana foyi ke kōrōndiya rō wala jeredabaya rō, kōni ai ye ai jere majii, ka doilu jate ka tamin ai jere la. **4** Ai kana ai miri ai makoilu gbansan ma fo doilu fanan ta. **5** Ai keja ye to ai jōon tema ikomin Nenematōmōnin, Isa. **6** Allaya tere ye ale men dō, a ma a miri ko a ri wo lamara a jere rō. **7** Kōni a ka a ban a jere rō, ka a jere ke jōn di, ka to adamadenya ja ma. A ka adamadenya sōronni, **8** a kolora Alla la kuma kōrō ka sōn saya ma haan a gbongbonda jiri kan. **9** Wo le ka a ke, Alla ka a lodiya fōlo di a ma gbiliya rō, ka tōo di a ma men ka bon tōo bee ri, **10** kosa menilu bee ye sankolo ma menilu ye duukolo kan a ni a kōrō, ii wa Isa tōo men waati men na, kunbelen bee ri jōonkin a kōrō, **11** nen bee ri a latee ko Nenematōmōnin Isa le Maari ri, Fa Alla gbiliya

ko rɔ. **12** Wo rɔ, n kanintenilu, ai dorinnin n na kuma mirala ja men ma n jakɔrɔ, ai ye a mira n koma fanan ka tamin wo la ten, ka to ai la kisi ko lakanbalila silan ni yereyere rɔ. **13** Ka a masɔrɔn Alla le baarala ai rɔ, kosa ai wonike ni ai kawaliilu ye ben a diyana ko ma. **14** Ai ye ko bee ke hali ai kana a ke dalakasili ni ko masɔsoli rɔ, **15** kosa ai ye ke sɔn te menilu la, ka seninya. Ai ye ke Alla denilu ri, fee te menilu la, menilu ye melenna ikomin loloilu sankolo ma farɔke telenbali ni seninyabaliilu tema, **16** ai ri ke nii lakisi kuma lasela tuma men na, kosa n ye n waso ai la Nenematɔmɔnin na lon ko n na dunɔnarateɛ ni n na baara keni te ko fuu ri. **17** Hali ni n faara ai ye, ka ke ikomin minninfen saraka men ye latɔnna ai la ko rɔ, ka la ai la lemeniya baara kan Alla jakɔrɔ men fanan keni ikomin saraka, wo rɔ n di sewa wo fanan do ai ri sewa nde tɔrɔfe. **18** Ai fanan ye sewa wo ja ma, ka to an jɔɔn fe sewa rɔ. **19** N jii lani Maari Isa rɔ ko, n di Timote lawa ai ma jona, kosa nde jere ri jususuma ja men ma ai kibaroilu la ko rɔ. **20** Mɔɔ gbere te n bolo men hamini ai la ko rɔ ikomin ale. **21** Baa bee ye tɔnɔ le dɔrɔn jininna ii jere ye. Ii te Isa Nenematɔmɔnin ta jininna. **22** Kɔni ai jere ka lon ko Timote ra a keja yiraka, ka a jere ke Kibarɔ Numa baaraden di n tɔrɔfe ikomin dence ni a fa. **23** N ye a fe ka a lawa ai ma, n wa n na koilu yen gbeni waati men na. **24** N lani a la Maari baraka rɔ ko n fanan jere ri wa ai tɔrɔfe jona. **25** N da a miri ko a fere te ye fo n ye nakelenjɔɔ Epaforodite lasɛ ai ma iko tuun, n baarajɔɔ ni n kelekejɔɔ, ai ka men nana n ma, ai fenilu di a ma n demen ko rɔ. **26** Ai bee yen lɔɔ ye a la kosebe! A ra kunnagboya baa ai ra a la jankarɔ la ko men. **27** Tɔja le a ri, a jankarɔra le yati! A tere toni dɔɔni a ye faa. Kɔni Alla kininkininda a ma. A ma kininkinin a kelen ma, kɔni nde fanan, kosa wo sunun kana la n na tɔrɔya kan. **28** Wo le rɔ, n ye a fe ka a lawa ai ma jona kosa ai wa a yen waati men na, ai ye sewa, n jusu fanan ye la dɔɔni. **29** Ai ye a lasene sewa ba rɔ Maari tɔɔ rɔ. Ai ye wo mɔɔ su gbiliya, **30** baa a tere ye faala le Nenematɔmɔnin na baara la ko rɔ. A tere sɔnni a nii di ko rɔ kosa a ye n demen ai le jere tere ti se men kela.

3 Sisen, nakelenjɔɔmailu, aile ye sewa Maari la! Wo te n tɔrɔ ni n kɔsɛra wo koilu ma n tere ra menilu sebe ai ma kosa wo ye ai latanka. **2** Aile ye ai mataa wo wuluilu la, wo kojuu kelailu

la, wo mɔɔilu la menilu ye a magbeleyala wuya rɔ ko ni mɔɔ ma faaninta ke a te kisila. **3** Adon, andeilu le ra faaninta bere ke, andeilu menilu ye Alla batola a la Nii Seniman baraka rɔ, andeilu menilu ye an wasola Nenematɔmɔnin Isa la ko rɔ, andeilu menilu lani te an jere faribanku la. **4** Ni n ye a fe, n fanan di se lala n jere faribanku la. Ni doilu mirini ko ii ri la ii jere faribanku la, n taminni woilu la paaɔn! **5** Ka a masɔrɔn n ka faaninta ke n sɔrɔn tele seyinna lon de ma. Isirayelika le n di, ka bɔ Beniyaminu kabila rɔ, Heburuulu la Heburu le nde ri. N fanan tere bilani sariya kɔfe Farisi mɔɔilu keja ma. **6** Yahudiya dina kome le tere n di haan n tere ye lemeniya jama jakankatanna. Fee si tere te n na telenna sariya fan fe. **7** Kɔni n tun da fen menilu jate tɔnɔ ri, sisen n ye woilu jatela bɔnɔ ri Nenematɔmɔnin na ko rɔ. **8** Kɔni n ye koilu bee jatela bɔnɔ le ri fisamante jin na ko rɔ men keni Nenematɔmɔnin lon ko ri, Isa n Maari. Ka a masɔrɔn n da bɔnɔ ko bee rɔ a la ko rɔ. N da fen bee jate bɔɔ ri kosa n ye Nenematɔmɔnin sɔrɔn, **9** ka yen ale rɔ. N te n jere kela mɔɔ telenni ri n na sariya mira fe, kɔni fo lemeniya baraka rɔ Nenematɔmɔnin ma. Telenbaya le wo ri men bɔni Alla rɔ ka a sɔrɔn lemeniya baraka rɔ. **10** N ye a fe sinen ka Isa lon, a ni fanka men ka a lawuli ka bɔ saya rɔ, an ni ale ye tɔrɔya kelen di, ka ke ikomin ale a la saya rɔ **11** kosa n fanan ye wuli saya rɔ. **12** N ma ban wo bee sɔrɔnna fɔlɔ, ni wo te n tere ri dafa. Kɔni n dajani a jinin diya kosa n ye n kondɔn namira baa Nenematɔmɔnin Isa le ka n fanan namira. **13** Nba, nakelenjɔɔmailu, n ka a lon, n ma a sɔrɔn fɔlɔ. Kɔni n ye ko kelen de kela sisen: ko menilu ye n kɔfe, n ye jinala woilu ko. Men ye n jɛrɔ, n ye karanna se ko rɔ wo le ma ten. **14** N ye n borila, kosa n ye wa se a dan ma, ka n kondɔn sɔrɔn, Alla ka n kili men ma Nenematɔmɔnin Isa baraka rɔ. **15** Wo le rɔ, andeilu menilu ra kɔɔ lemeniya rɔ, a ka kan an bee ye wo yen wo ja le ma. Kɔni ni ko gbere ye ai le do kondɔ, Alla ri wo fanan nagbe wo tii ye. **16** Wo rɔ, an kun loni yɔrɔ men na, an ye wa jɛfe wo ja le ma. **17** Nakelenjɔɔmailu, ai bee ye nde laden. Mɔɔ menilu taama ja keni ikomin an ta, woilu le ye ke misali ri ai ye. **18** N tere ra jin fo ai ye siɲa siyaman, n kasitola ye a fɔla ai ye sisen fanan. Mɔɔ siyaman taamaja ka ii ke juuili ri Nenematɔmɔnin na gbongbɔn jiri kan. **19** Wo mɔɔilu ye ii labanna jahanama le rɔ. Ii la

alla le ii kōnōrō natailu ri. Ii la waso ye ii la kōsō koilu le rō. Ii mirini dunuṇa koilu ma dōrōn. **20** Kōni harijeene duurenilu le andeilu ri. An ye an nakisila le makōnōla ka bō harijeene, an Maari Isa Nenematōmōnin. **21** A ri an faribanku fankatan yeḷeman, ii ri to gbiliya rō ikomin ale, a ri a ke fanka la men di se ko bēe lala a fanka kōrō.

4 Wo le rō, nakelenṇōomailu, n kanintenilu n lōo ye menilu la, menilu keni sēwa ni kunnafulen di n ye, ai ye to Maari rō gben gben ṇa men ma, n kanintenilu. **2** Ewodi ni Sintiki, n ye ai madiyala, ai ben ai ṇōōn ma Maari rō. **3** Ile, n baaraṇōō, landaya mōō, n da i madiya, i ye wo musoilu demen ka a masōrōn ii ra baara bake n tōrōfe Isa la ko Kibaro Numa la ko rō, wo ni Kelementi ni n duṇṇōōilu bēe menilu tōōilu sēbeni harijeene don kitabu kōndō. **4** Ai ye sēwa Maari la ko rō waati bēe. N ye a fō fanan, ai ye sēwa. **5** Mōō bēe ye a lōn ko ai sabarini. Maari natōla le sisen! **6** Ai kana hamin foyi la, kōni ai ye ai makoilu fō Alla matara diya a ni baraka bila rō fen bēe rō waati bēe. **7** Nba, Alla ye jususuma men dila, hankili foyi ti se a famunna, wo ri ai jusu ni ai miriya lakandan Nenematōmōnin Isa rō. **8** Nba, tōōla, nakelenṇōomailu, ko men di ke tupa ri, ko bere, telen, seninya, ladiyane, gbiliya ye ko men dō, ni sōn ṇuma le a ri, men ka kan ka tandoli sōrōn, woilu ye ke ai miriyailu ri. **9** Ai ra karan menilu sōrōn n na, ai ra men namen n na wala ka a yen n kēwaliilu rō, ai ye woilu ke. Wo rō, Alla la jususuma ri to ai fe. **10** N sewani Maari la ko rō kosebe baa ai ra ai janto n dō iko tuun. Ai hamini tere ye n ye yati kōni ai ma fere sōrōn ai ye a yiraka n na. **11** N te ṇin fōla ai ye n mako la ko rō, baa n da karan ka wasa keṇa su bēe ma. **12** N da bolokolonya lōn, n da dabunde lōn. N da gbundu sōrōn ka wasa yōrō bēe ni waati bēe, ni n fani wala ni n deseni, ni fen siyaman ye n bolo wala dōōni, baa **13** n di se ko bēe kela Isa baraka rō men ye fanka dila n ma. **14** Kōni hali wo, ai ra koṇuma ke ka n demen n na tōrōyailu rō. **15** Aile Filipikailu fanan jere ka a lōn, ai ka Isa la ko Kibaro Numa ko men waati men na, n bōtōla Masedoni, aile le dōrōn ka sanba lana n ma lemēniya jamailu tema. **16** Fanan, n tere ye Tesaloniki so kōndō waati men na, siṇa fila, ai ka sanbailu lana n ma n mako tere ye menilu la. **17** N te sanbali ṇininna n jere ye, kōni n ye a fe le ai ri ai kōndōn sōrōn. **18**

Ai ka fen menilu bēe don Epaforodite bolo, n da ii bēe masōrōn, woilu ra n makoilu bēe ṇa, ka n wasa. A keni de ikomin wusulan men ye janinna saraka ṇuma ri, men ka Alla hene. **19** Wo rō, n na Alla ri ai demen ai mako bēe rō a la dabunde rō Nenematōmōnin Isa baraka rō. **20** An ye gbiliya di an Fa Alla ma habadan haan habadan. Amina. (aiōn g165) **21** Ai ye jama seniman bēe tuwa menilu ye Isa Nenematōmōnin dō. An nakelenṇōō menilu ye n tōrōfe yan, woilu fanan ye ai tuwala. **22** Jama seniman men bēe ye yan, woilu ye ai tuwala, katarabi Rōmu Mansaba wara mōōilu ma. **23** Maari Isa Nenematōmōnin na hina ye to ai la.

Colossians

1 Nde Pōli men keni Isa Nenematōmōnin na talibidenba ri Alla sawo rō, nde ni an badenma Timote le ka bataki jin sēbe, **2** ka wa an nakelenjōō senimanilu ma menilu lemeniyani Mōō Nenematōmōnin ma Kolōsi so kōndō. An Fa Alla ye sōli ni jususuma di ai ma. **3** An wa ke Alla matarala ai ye, an ye baraka bilala an Maari Isa Nenematōmōnin Fa Alla ye ai la ko rō waati bēe, **4** ka a masōrōn an da ai la lemeniya la ko men ka bēn Mōō Nenematōmōnin Isa la ko ma a ni ai ka a la Alla la jama seniman kanin ja men ma. **5** Wo le rō, ai la lemeniya ni ai la kaninteya kun lōni wo jii le ma, men namarani ai ye harijeene rō. Ai ra wo jii lōn, Kibaro Numa ba tupa kuma sera ai ma tuma men na. **6** Kibaro Numa jin da na ai ma ikomin a nato dunupa bēe ma ja men ma. A ri jiri, ka siyaya. A ye wo ja fanan ma ai tema kebi ai ka Kibaro Numa men lon men na, ai ka Alla la sōli lōn. **7** Epafirasi le ka ai karan, an diyana baaraden jōōn, men keni ai ye Mōō Nenematōmōnin na keladen sabarinin di. **8** Ale le ka a fō an ye, Alla la Nii Seniman ka kaninteya di ai ma ja men ma. **9** Wo le ka a ke, kebi an ka wo men lon men na, an ye Alla matarala ai ye waati bēe! An ye madiyali kela kosa ai ye dafa Alla sawo lōn dō a ni lōnnin ni hankilimaya bēe Alla la Nii Seniman ye men dila. **10** Wo rō, ai ri se taamala ikomin Maari ye a fe ja men ma, ka a henen ja bēe ma. A ye jiri ai kewali jumailu rō ka jiriwa Alla lōn dō. **11** An ye Alla matarala ikō tuun kosa ai ye fanka ba sōrōn Alla la fanka nōrō fe, ka se ai tunadiyala, ka ai mujun fanan. **12** Ai ye baraka bila Fa Alla ye sēwa rō baa ale le ka a ke ai ka ce sōrōn men ye kene mansaya rō jama seniman ye. **13** Ale ra an kisi dibi fanka ma, ka wa an di a diyana dence la mansaya rō **14** men ka an kunka, ka an julumunilu kafari. **15** Alla yenbali munupa le a ri. Ale le den fōlo ri dalifen bēe kun na. **16** Ka a masōrōn Alla ra fen bēe dan ale baraka rō sankolo ni duukolo kan, fen menilu ye yenna a ni menilu te yenna, mansayailu, kuntiilu, fankatiilu, ni faamailu. Fen bēe dannin ale le baraka rō ale ye. **17** A tere ye ye yani fen bēe ye dan. Fen bēe mamira ale le bolo. **18** Ale le lemeniya jama kun di men keni ikomin a fari. Ale le habadan mōō fōlo wulinin di ka bō saya rō, kosa a ye ke jemōō ri wo ko bēe rō. **19** Ka a

masōrōn a ra diya Alla ye a ye a keja dafani bēe to Isa rō. **20** A ra sōn fanan, a ye woilu ni fen bēe temala raben men ye duu ni sankolo ma a la Mōō Nenematōmōnin baraka rō. A jeli bōra ka faa gbōngbōn jiri ma kosa a ye jususuma di an ma. **21** A damira, benbaliya tere ai ni Alla tema fewu! Ai ka ai jere ke a juuilu ri ai miriyailu ni ai kewali juuilu fe. **22** Kōni sisen, a ra ai temala raben a faribanku la saya fe, kosa a ye na ai laseninya ri a jakōrō. Fe te ai la butun, a te ai maborila butun. **23** Kōni, fōō ai ye to lemeniya kan fewu, kosa ai kana mataa Kibaro Numa jii la ai ka men men men naseni dalifen bēe ma a ni nde Pōli keni men na baaraden di. **24** Sisen, n sewani n na tōrōyailu rō ai la ko rō, baa wo tōrōya tō menilu toni Nenematōmōnin na tōrōya la, n di wo dafa n faribanku rō lemeniya jama ye men keni a fari ri. **25** Alla le ka n ke lemeniya jama baaraden di, ko n ye Alla la kuma dafani lase ai ma. **26** Gbundu le wo ri men tere dokonni waati taminniilu mōō bēe ma, kōni sisen a ra a ja yiraka a la jama seniman na. (aiōn g165) **27** Alla ra sōn siyailu bēe ye a la gbundu nanfulu mirima lōn. Wo gbundu le ten: Mōō Nenematōmōnin men ye gbiliya jii ri, a ri to ai rō. **28** An di Mōō Nenematōmōnin na ko lase mōō bēe ma, an di ii kawandi, ka ii karan lōnnin bēe ma kosa an ye na mōō bēe defanin di Mōō Nenematōmōnin ma. **29** N ye baarala gbeleya rō wo ko le ma, ka n sebaya don a fanka ba rō men ye baarala n do fanka la.

2 N ye a fe le ai ye a lōn ko n ye kele ba su men dō ai ye a ni Layodisekailu ni menilu bēe tere ma n fari yen. **2** N di kele ke ii ye kosa ii jusu ye sēbe don, ka ke faribanku kelen di kaninteya rō, ka lōnnin dafani sōrōn hankilimaya rō kosa ii ye Alla la gbundu ko lōn, Mōō Nenematōmōnin, **3** banaya lōnnin ni hankili bēe dokonni men dō. **4** Nba, n ye a fōla ai ye, kosa mōō si kana ai majuuwaya kuma dumanilu la. **5** Baa hali n fari te ai tōrōfe kōni n hankili ye ai fe. N sewani, n wa ai la wakali yen, a ni ai la lemeniya bere Mōō Nenematōmōnin ma! **6** Wo rō, baa ai ra Isa Nenematōmōnin sōrōn ikomin Maari, ai ye to ale fe. **7** Ai ye ai lulu lajii, ka sabati ale rō, ka ai fanka don lemeniya rō ikomin ai karannin ja men ma. Ai ye baraka bila Alla ye waati bēe. **8** Ai ye a ke ai hankili la, kosa mōō si kana ai mira dunupa kuma fuuilu ni majuuwaya koilu fe, ka fara adamadenilu la

namunilu ni dununya tanama koilu la, menilu bɔni tɛ Mɔɔ Nenematɔmɔnin dɔ. **9** Ka a masɔrɔn Allaya dafani bɛɛ toni Isa faribanku le rɔ. **10** Ai fanan da dafa ale rɔ mɛn ye faamailu ni fankatiilu bɛɛ kun na. **11** Ai ra faaninta kɛ Isa fɛ, mɔɔilu la faaninta tɛ mɛn di, kɔni mɛn ye mɔɔilu hɔrɔyala faribanku diyana koilu fanka ma, Mɔɔ Nenematɔmɔnin ye mɛn kɛla. **12** Ka a masɔrɔn ai sunda ji rɔ waati mɛn na, ai ni Isa su donda ai jɔɔn fɛ. Ai ra wuli saya rɔ ai jɔɔn fɛ fanan lemeniya baraka rɔ Alla fanka ma mɛn ka a lawuli saya rɔ. **13** Ai faanin le tɛrɛ a ri ai hakeilu la ko rɔ a ni ai faribanku faanintakebaliya ma. Kɔni sisen, Alla ra an hakeilu makoto, ka Isa nii bila ai jɔɔn fɛ. **14** Julu seɓɛ mɛn nabenni an kanma a ni tɔn menilu tɛrɛ an halakila, a ra woilu bɔ, ka ii ban, ka ii gbɔngbɔn a faa jiri kan. **15** Wo jɔa ma, a ra fankatiilu ni faamailu la kekeke fenilu bɔ ii bolo, ka lɔ ii jɛrɔ dununya jɔkɔrɔ ikomin mɔɔ miranilu keke rɔ, ka fanka sɔrɔn ii ma a la saya baraka rɔ a faa jiri kan. **16** Wo le rɔ, ai kana sɔn mɔɔ si ye ai kitila ai la dɔɔnninfen na ko rɔ wala ai la minninfen wala sali lon dɔ, wala karo kura ladennilu, wala Njɔɔ Lon na ko rɔ. **17** Woilu bɛɛ keni ko natɔilu lulen de ri menilu tɛrɛ ye nala, kɔni tɔɔa jɛrɛ keni Mɔɔ Nenematɔmɔnin de ri. **18** Ai kana sɔn, mɔɔ si ye ai jalaki jɛrɛ majii rɔ wuya rɔ a ni meleka bato fɛ. Wo mɔɔ su ye a wasola a la koyennilu le la ko rɔ. A fani waso fuu le la a la adamadenya miriya rɔ, **19** ka bɔ Isa rɔ. Adon, ale le keni ikomin faribanku kun. Isa baraka rɔ fari bɛɛ baloni, ka kɛ kelen di lulu fenilu ni fasailu fɛ, a tɛrɛ ka bon ikomin Alla ye a fɛ jɔa mɛn ma. **20** Ni ai ni Mɔɔ Nenematɔmɔnin ra faa ai jɔɔn fɛ, ka ai hɔrɔya dununya tanama koilu ma, nfenna wo rɔ ai ye taamala ikomin dununya mɔɔ le ai ri? Nfenna ai ye sɔnna ii ye tɔn su jinilu la ai ma? **21** Ai kana a ta! Ai kana a ragbe ai nen na! Bolo kana maa a la! **22** Woilu keni fenilu le ri menilu ye tununna ka tamin ii wa labaara waati mɛn na. Woilu keni jamariliilu ni karanilu le ri ka fara mɔɔilu la. **23** Wo jamariliilu munɔɔnani ko kɔrɔlon de ri, ka fara ii diyagboya bato jɔa ma, a ni ii la jɛrɛ majii, a ni ii faribanku mira jɔa gbelen, kɔni fanka tɛ woilu la, ka faribanku natailu kolo.

3 Wo rɔ, ikomin ai ni Mɔɔ Nenematɔmɔnin da wuli saya rɔ, ai ye harijeene koilu ninin, Nenematɔmɔnin siini Alla bolokininma yɔrɔ

mɛn dɔ. **2** Ai ye ai miri harijeene koilu ma, ai kana ai miri dununya koilu ma. **3** Ka a masɔrɔn ai ra sa, ai la dununya ratɛɛ dokonni Mɔɔ Nenematɔmɔnin dɔ Alla fɛ. **4** Mɔɔ Nenematɔmɔnin wa bɔ kɛnema, ale mɛn ye ai la dununya rateɛ ri, ai fanan di bɔ a tɔrɔfɛ a la gbiliya rɔ. **5** Wo le rɔ, dununya kojuu menilu ye ai rɔ, ai ye woilu faa ai jusu rɔ: kaninke, kɔsɔ koilu, kunfan juuulu, diyana kojuulu, a ni nata, mɛn keni joo bato ri. **6** Sɔn su jinilu ye Alla la duɔa lanala kuma mirabaliilu ma. **7** Ai fanan jɛrɛ tɛrɛ taamala wo jɔa le ma ai tɛrɛ ai la dununya rateɛ kɛla a rɔ. **8** Kɔni sisen, ai ye wo koilu bɛɛ boloka: mɔne, jusumaya, juuya, mɔɔ tɔɔtɔjanni, a ni kuma juu mɛn ye bɔla ai da rɔ. **9** Ai kana wuya fɔ ai jɔɔn ye ka a masɔrɔn ai ra ai ɛɛɔa kɔrɔman bila a ni a kɛwaliilu. **10** Ai ra ɛɛɔa kura damira mɛn ye tola rabenna Alla lon dɔ, haan a ye kɛ a danɔa munɔɔa ri. **11** Wo dannɔ kura rɔ, Kirekikailu ni Yahudiyailu, kanbarenilu ni faanintakebaliilu, londonilu ni jamakabaliilu, jɔnilu ni hɔrɔilu, Nenematɔmɔnin ye fen bɛɛ le ri bɛɛ ye, fanka ye a la ko bɛɛ rɔ. **12** Wo le rɔ, baa Alla ra ai jɛnematɔmɔn, ka ai kɛ a diyana jama seniman di, ai ye kininkinin ni jumaya ni fanmajii ni jusu jumaya ni sabari ta. **13** Ai ye diɔe ai jɔɔn ye, ka ai jɔɔn makoto, ni dɔ ka ko kɛ a duɔɔɔ na. Ai ye ai jɔɔn makoto ikomin Maari Alla ra ai makoto jɔa mɛn ma. **14** Ai ye kaninteya la woilu kan, mɛn ye ii bɛɛ dafala. **15** Mɔɔ Nenematɔmɔnin na jususuma ye sabati ai jusu rɔ. Baa Alla ka ai kili wo le fɛ, ka ai kɛ faribanku kelen di. Ai ye kɛ walijuma lonna ri. **16** Mɔɔ Nenematɔmɔnin na kuma ye tɔ ai bɛɛ jusu rɔ, a diya bɛɛ rɔ, ka ai jɔɔn karan, ka ai jɔɔn nali lonnin bɛɛ la, a ni Yaburi kumailu ni kalamailu ni Alla tando kalamana senimanilu la, ka baraka bila Alla ye ai jusu rɔ. **17** Ai ye mɛn bɛɛ kɛla wala ka a fɔ, ai ye wo bɛɛ kɛ Maari Isa tɔɔ rɔ, ai ye baraka bila Fa Alla ye a baraka rɔ. **18** Musoilu, ai ye kolo ai ɛɛɛilu ma ikomin a benni musoilu ma jɔa mɛn ma Maari jɔkɔrɔ. **19** Ceilu, ai ye ai musoilu kanin, ai kana juuya ii la. **20** Denilu, ai ye ai sɔrɔnbailu la kumakan mira ko bɛɛ rɔ, ka a masɔrɔn wo le duman Maari ye. **21** Den failu, ai kana ai denilu lamɔne kosa ii kana tunnagboya. **22** Jɔnilu, ai ye ai tiilu kumakan mira ko bɛɛ rɔ menilu ye ai kun na dununya rɔ. Ai kana baara ii jɔkɔrɔ gbansan ma, kosa ai ye diya ii ye, kɔni ai ye baara jusu juma la Maari gbiliya ko rɔ. **23** Ai wa kɛ ko ko kɛla, ai ye a kɛ ai jusu bɛɛ rɔ ikomin ai ye a kɛla Maari ye jɔa mɛn

ma kɔni mɔɔilu tɛ. **24** Baa ai ka a lɔn, ko ai ri ai sara sɔrɔn Maari bolo, a ka cɛ mɛn namara a la jama yɛ. Ai tii le Mɔɔ Nenematɔmɔnin di ai ka kan ka baara mɛn yɛ. **25** Mɛn wa baara telenbaliya rɔ, a ri telenbaliya sara sɔrɔn, baa Alla tɛ mɔɔilu lafisayala ii jɔɔn ma.

4 Jɔn tiilu, ko mɛn bɛnni, mɛn telenni, ai ye wo kɛ ai la jɔnɪlu yɛ. Ai ye a lɔn ko ai tii ye sankolo rɔ fanan. **2** Ai ye ai raja Alla matara ma, ka a to ai jana, ka baraka bila a yɛ. **3** Ai ye Alla matara an yɛ fanan, kosa Alla ye an na kuma lasɔnɔya kosa n ye se Mɔɔ Nenematɔmɔnin na gbundu ko lasela, n ye kaso la mɛn na ko rɔ. **4** Ai ye a madiya, n ye a fɔ a gbɛ rɔ ikomin a bɛnni n ma ja mɛn ma. **5** Ai ye taama hankilimaya rɔ lemeniyabaliilu fan fɛ, ai ye fɛrɛ jinin waatiilu ma. **6** Ai la kuma ye kɛ sɔli kuma bɛrɛ le ri. Ai ye a lɔn ai ye mɔɔ bɛɛ jabila a juma la ja mɛn ma. **7** An diyana badenma Tisiki le ri n na ko bɛɛ fɔ ai ye. Maari la baaraden jɔɔn lemeniyani le a ri mɛn ye baarala Maari yɛ ikomin nde. **8** N ye a lawala ai ma kun jin de la kosa ai ye an kɛja lɔn, ka ai lalemeniya. **9** An diyana badenma, lemeniya mɔɔ, Onesimɔ mɛn bɔni ai tɛma, n ye a lawala ai ma. Ko mɛn taminni yan, ii ri wo bɛɛ jafɔ ai yɛ. **10** N kasolabila jɔɔn Arisitariki ye ai fola a ni Marika, Barinabasi dɔɔni. Ai tɛrɛ ra jamariilu mɛn mɛn na ko rɔ, ni a nara ai wara, ai ye a lasɛnɛ ja jumala. **11** Isa, mɛn fanan ye tɔɔla Jusitusu, wo fanan ye ai fola. Yahudiyailu tɛma woilu le dɔrɔn ye baarala n fɛ Alla la Mansaya la ko rɔ, woilu le kɛni n nii nasɛwa mɔɔilu ri. **12** Ai la mɔɔ do ye ai fola, Epafirasi, Isa Nenematɔmɔnin na baaraden. A ye kɛlɛ kɛla ai yɛ Alla matara rɔ waati bɛɛ, kosa ai rajanin di to, ka sabati, ka to hankili lateɛ rɔ ka dafa Alla sawo bɛɛ rɔ. **13** N ye wo sereya bɔla a yɛ, a ka baara gbɛlɛn kɛ ai la ko rɔ kɔsɛbɛ a ni Layodisekailu ni Herapolisikailu. **14** An diyana mɔɔ, Luka dandalila, a ni Demasi ye ai fola. **15** Ai ye badenmailu fo an yɛ mɛnilu ye Layodise, a ni Nimifa ni lemeniya jama mɛn ye laden kɛla a la bon kondɔ. **16** Ai wa bataki jin karan ai wara, ai ye a kɛ a ye karan Layodisekailu la lemeniya jama yɛ. Mɛn fanan ye bɔla Layodise, ai ye wo fanan karan. **17** Ai ye a fɔ Arikipe yɛ ko: «I ka baara mɛn sɔrɔn Maari la, a kɛ i hankili la, ka a lakanbali.» **18** Nde Poli le ka foli laban jin sɛbɛ n bolo la: Ai ye ai hankili to n na kaso labila ko. Alla la sɔli ye to ai fɛ.

James

1 Sebe jin farani Yakuba le la, men ye Alla la jɔn de a ni Maari Isa men Nenematɔmɔnin na jɔn de ri. N ye a lawala Isirayeli la kabila tan ni fila ma, menilu jensenni dunuɲa fan bee rɔ. N ye ai tuwala. **2** N badenmailu, tɔɔya su su wa ai sɔrɔn, ai ye wo mira ka a ke ai sewa ko ba ri, **3** baa ai ka a lɔn ko ai la lemeniya wa kɔrɔbɔ, wo ri ke sababu ri do ri la ai la muɲunnin kan. **4** Ai ye tɔɔya bee muɲun fɔɔ ka a ban, sa ai ri ke mɔɔ dafaninilu ri fewu. Foyi te ai jen butun. **5** Kɔni ni famunyali ka ai do jen, a ye Alla matara. Wo ri famunyali di a ma, baa Alla ye mɔɔ bee sɔla ka a wasa. A te ii jalakila fo ka ii sɔ. **6** Kɔni mɔɔ wo wa Alla tara, fo a ye a la lemeniya la Alla rɔ, a kana sika. Mɔɔ men ye sikasikala, wo tii ye ikomin kɔɔji jikuru ba, fɔɲɔ ye men namaala kojuuya. **7** Wo tii kana a miri ko a ri fen sɔrɔn Maari bolo. **8** Filanfilante le. A te tola kan kelen si kan a la ko si rɔ. **9** Lemeniya mɔɔ men ye fantan di, wo ka kan ka waso bake, baa a ka bonya sɔrɔn Alla la. **10** Men ye nanfulutii ri, wo fanan ka kan ka waso bake, baa a ka dɔɔya sɔrɔn. Mɔɔ wo ri sa ka wa ikomin bin feren ye jala ka wa ɲa men ma. **11** Ni tele bɔra ka a wuye ba labɔ, bin di ja, a ferenilu bee ri tunun. A dariya bee ri ban fewu. Nanfulutii fanan banto ten de ka bɔ a la ko ketailu tema. **12** Kunnadiya mɔɔ men ye a muɲunna a la tɔɔya rɔ, wo mɔɔ wa ban kɔrɔbɔla Alla bolo a ri jenemaya banbali sɔrɔn, Alla ka men lahidi ta a kanintemailu ye. **13** Kojuu ke lɔɔ wa mɔɔ mira a tɔɔya waati rɔ tuma men na, a kana a fɔ ko Alla le ye a manɛenna, baa kojuu ke lɔɔ te Alla mirala. Alla fanan te mɔɔ si manɛenna ten. **14** Mɔɔ bee ye manɛenna a jere la nata juu la ka a mira ikomin miralifen. **15** Kojuu lɔɔ wa an mira tuma men na a ri an ke kojuu kela ri, a ni kojuu wa fanka sɔrɔn tuma men na, a ri an faa. **16** Nba, nakelenɲɔɔilu, ai kana sɔn ai ye lafili. **17** Mɔɔ ri fen ɲuma menilu sɔrɔn, a ni fen dafanmuruilu, woilu bee ye bɔla Alla fe san ma, men ka san dɔ kenɛbɔlanilu dan. A te yelemanna ka bɔ a ɲa ma. Dibi yɔrɔ si te a la. **18** A ka jenemaya kura lateɛ ka a di an ma ka fara a la kuma la, men ye tuɲa ri. A ka wo ke, sa a ri lɔdiya fɔlɔ di an ma a la danninfenilu bee tema. **19** Ai ye hankili bila jin dɔ, n nakelenɲɔɔilu, ai ka kan ka kaliya ka ai tolo malo ai ɲɔɔn na, ai kana da

lakaliya kuma fola, ai kana mɔne jona. **20** Baa mɔɔ wa mɔne, a ti se Alla la telenbaya koilu kɛla. **21** Wo le kosɔn, ai ye kɔnɔrɔɲuuya bee to ye, ka kojuu bee boloka. Ai ye ai fanmajii ka sɔn Alla la kuma ma, a ka men don ai jusukun dɔ. Kuma wo le ri se ka ai kisi. **22** Ai ye ai tolo malo Alla la kuma la ka a labato. Ai kana dan ai tolo malɔla a la. Ni wo te, ai ri ai jere lafili. **23** Baa ni mɔɔ ka a tolo malo kuma wo la, kɔni a ma sɔn wo labatola, a ye ikomin mɔɔ men ye a jere ɲakɔrɔ ragbela dubalen na kosebe. **24** A wa ban a ɲakɔrɔ ragbela ka wa, a ɲakɔrɔ ye ɲa men ma, a ri ɲina wo ko i kɔrɔ. **25** Sariya dafanin di se mɔɔilu hɔrɔyala. Mɔɔ men wa a raja a karanna tuma bee, Alla ri wo tii kunnadiya a la ko ketailu rɔ. Wo ye mɔɔ le ri, men ye kuma wo labatola. A te sɔn ka a tolo malo a la gbansan. **26** Ni mɔɔ ye a mirila ko a ye Alla la dina rɔ, ka a teren a ti se a nen kun marala, wo tii ye a jere lafilila. A ye menilu jatela Alla la dina ri, woilu te foyi ri. **27** Ka faratanniilu ni cesamusoilu demen ii la tɔɔya waati, a ni ka an jere mabɔ dunuɲa ko mɔɔilu bee la, wo ye Alla la dina seniman ba le ri an Fa Alla ɲakɔrɔ.

2 Nba, n badenmailu, ai ra lemeniya an na Maari Isa men Nenematɔmɔnin ma, gbiliya ba ye men bolo, wo rɔ ai kana mɔɔ do lafisaya mɔɔ do ma. **2** N di misaliya di ai ma. Ni lɔn do rɔ, mɔɔ do ri na don ai kan ai la ladeɲ diya, koyina saninnaman ye a bolo la, faanin ɲuma ye a kan na, a ni wo waati kelen, fantan do fanan di don ai kan, faanin koron ye a kan na, **3** tumadɔ ai ri ɲabɔ faaninɲumatii wo la, ka a bonya, ka a fɔ a ye ko a ye na a sii siifen ɲuma rɔ yan, kɔni ai ri a fɔ fantan ye ko a ye a lɔ wo ri, ni wo te, ai ri a fɔ a ye ko a ye a sii duu ma ai sen kɔrɔ. **4** A ye di wo rɔ? Ni ai ka a ke ten, ai ma mɔɔ do lafisaya do ri ai tema wa? Ai ma na ke miriyajuutii ri ai la kiti tee diya rɔ wa? **5** N badenma kaninbailu, ai tolo malo. Dunuɲa mɔɔilu ye menilu jatela fantanilu ri, Alla le ka woilu suwandi sa ii ri lemeniya kosebe. Alla ka ii suwandi fanan, sa ii ri se donna a la mansaya rɔ, a ka men lahidi ta a kanintemailu ye. **6** Kɔni ai ye fantanilu dooyala! Nanfulutiilu le te ai mirala karagbeleya la wa? Iile te ai mirala ka wa ai ri kititeɛ diya rɔ wa? **7** Ai ye men ta ri, nanfulutii le te wo tanama kuma fɔ wa? **8** A sebeni Alla la kitabu kɔndɔ ko: «I ye i siijnɔ kanin ikomin i ye i jere kaninna ɲa men ma.» Alla la Mansaya sariya le wo ri. Ni ai

ka sariya wo labato, ai ye kojuma kela. **9** Koni ni ai ka mɔɔ bɔ mɔɔ rɔ, ai ra kojuu kɛ. Sariya ye a yirakala ko ai ye sariya tɔjanbailu le ri wo rɔ. **10** Ni mɔɔ ka sariya kelen pe tɔjan ka a tɔilu bɛɛ latelen, a ye ikomin wo tii ra sariya bɛɛ tɔjan. **11** Baa Alla ka a fɔ ko: «I kana kaninke kɛ.» A kan fanan ko: «I kana mɔɔ faa.» Awa, ni mɔɔ ka mɔɔ faa, wo tii ra kɛ sariya tɔjanba ri, hali ni a ma kaninke kɛ. **12** Alla ri ai la kititɛɛ ka a bɛn sariya le ma, sariya mɛn ye mɔɔ hɔrɔyala. Wo le kosɔn, ai ye ai kuma ni ai taama bɛɛ kɛ ka a bɛn miriya wo ma. **13** Hina ri se kiti tɛɛ ma. **14** Nba, n badenmailu, ni mɔɔ do ko lemeniya ye a bolo, ka a tɛrɛn a tɛ kɛwalijumailu kela, a ye di wo rɔ? A tii ri se kisila wa? **15** Ni ai nakelenɔɔ cɛɛ wala ai nakelenɔɔ muso mako ye feriyabɔ ni balo la don? **16** Tumadɔ ai do ri a fɔ makotii wo yɛ ko: «Alla ye hɛrɛ kɛ i yɛ, ko i ye wa i maja, ka dɔnnin kɛ ka i fa, » kɔni ni a ka wo le fɔ ka a tɛrɛn a ma fosi di a ma ka a mako ɔa, wo ye nfen de ɔala? **17** Wo ɔa kelen de ma, ni mɔɔ do ka a fɔ ko a lemeniyan, ka a tɛrɛn a tɛ kɛwalijumailu kela, wo tii la lemeniya tɛ foyi ɔala a ma. A ye ikomin fen faanin de. **18** Tumadɔ do ri a fɔ ko: «Lemeniya ye i bolo, kɔni nde ye kɛwalijumailu kela.» Nba, ile mɛn tɛ kɛwalijumailu kela, i ye i la lemeniya yiraka n na ni kɛwalijumailu tɛ. Nde fanan di n na lemeniya yiraka i la n na kɛwalijumailu sababu la. **19** I lani a la ko Alla kelen pe le ye ye. Wo ka ɔi! Hali jinailu lani wo la. Woiu silanni Alla ye fɔɔ ka ii yɛyɛrɛ. **20** Mɔɔkuntan! I ye a fɛ n ye a yiraka i la wa ko lemeniya tɛ foyi ɔala ni a ma mɔɔ lɔ kɛwalijumailu kela? **21** Alla ma an benba Iburahima jate mɔɔ telenni ri a la kɛwalijumailu le kosɔn wa? Baa a ka a dence Isiyaka la saraka janin diya kan ka a kɛ Alla la sarakafen di. **22** I ka a ɔayen wa? A lemeniyara Alla ma ka kɛwaliilu kɛ. A ka kɛwali menilu kɛ, woiu le ka a la lemeniya dafa. **23** Wo le rɔ, mɛn seɓeni Alla la kitabu kɔndɔ, wo dafanin. A seɓeni ko: «Iburahima lara Alla la kuma la. Wo rɔ, Alla ka a jate mɔɔ telennin di.» Ka a la wo kan, Alla ka Iburahima kili ko a terice. **24** Ai ka a ɔayen wo rɔ ko Alla ri mɔɔ jate mɔɔ telennin di a tii la kɛwaliilu kosɔn, lemeniya ko gbansan tɛ. **25** Wo ɔa kelen de ma, Alla ka sunkurunba muso Rahabu jate mɔɔ telennin di a la kɛwalijumailu le kosɔn. Baa Isirayɛlika cɛɛ fila menilu wara jamana lakɔrɔsi, Rahabu ka woiu ramira kojuma a wara, ka ban ka ii

demen sila gbɛrɛ sɔrɔnna ka wa. **26** Nba, ni nii tɛ mɔɔ mɛn faribanku rɔ, mɔɔ wo sanin de. Wo ɔa kelen de ma, ni mɔɔ do ka a fɔ ko a lemeniyan, ka a tɛrɛn a tɛ kɛwalijumailu kela, wo tii la lemeniya ye ikomin fen faanin de.

3 N badenmailu, ai siyaman ma kan ka kɛ karanmɔɔilu ri, baa ai ka a lɔn ko andeilu menilu ye mɔɔilu karanna, an na kiti ri gbɛɛya ka tamin mɔɔ tɔilu ta la. **2** An bɛɛ ye filila ɔa siyaman de ma. Ni mɔɔ mɛn tɛ filila a kuma rɔ fewu, wo tii ye mɔɔ dafanin de ri. A ye senjerɛla mɔɔ le ri. **3** An wa karafɛ don so da rɔ sa a ri wa an sawona diya rɔ, so la ko bɛɛ ri kɛ andeilu le bolo. **4** Ai ye jikan kulunbailu mafɛnɛ. Ii ka bon koseɓɛ. Fɔɔɔ ba wa tɛɛ, a ri ii ta ka wa ii ri. Kɔni kulun borilan fitini do ye ii la, mɛn ye ii lawala kulunborila sawona diya bɛɛ rɔ. **5** Wo ɔa kelen de ma, mɛn ye mɔɔ faribanku fen fitini do le ri. Kɔni a ye waso ko bailu fɔla. A ragbe! Ta fitinna ri se tu ba mirala ka wo bɛɛ janin. **6** Mɔɔ nɛn fanan ye ikomin ta. Foyi tɛ a la ni kojuu gbansan tɛ! A ye mɔɔ faribanku yɔrɔ do le ri, mɛn di mɔɔ faribanku yɔrɔ tɔilu bɛɛ lanɔɔ. A ye ikomin jahanama ta le ye a rɔ. A ri se mɔɔ la dunɔɔratarɛɛ bɛɛ ratijanna. **(Geenna 91067)** **7** Adamaden ye niimafen su bɛɛ kolola: waa rɔ soboilu wo, kɔnɔilu wo, ji rɔ fenilu wo, niimafen mɛsenilu wo, menilu ye taamala duu ma. Adamaden da wo bɛɛ kolo, **8** kɔni mɔɔ si ti se a nɛn kolola! Fen juu le. Mɔɔ ti se a la. A keni ikomin a lafani baa le la. **9** Maari mɛn ye an fa Alla ri, an ye wo tandola an nɛn de la, kɔni Alla ka mɔɔ menilu dan ka ii kɛ a jɛrɛ munɔɔa ri, an ye woiu dankala nɛn kelen wo le la. **10** Da kelen de ri duwawu kɛ a ri dankali fanan kɛ! N badenmailu, wo ma kan ka kɛ de! **11** A ye di? Ji duman ni ji kunani fila bɛɛ ri se bɔla ji bɔ diya kelen do wa? **12** A ye di, n badenmailu? Torɔɔu ri se a dɛnna olibiyedenilu la wa? Rɛsɛnju ri se a dɛnna torodenilu la wa? Wo kuma tɛ! Nba, ji duman tɛna bɔla tenke yɔrɔ rɔ, kɔɔji ye bɔla mɛn do. **13** Nba, mɔɔ ye ai tɛma wa, mɛn ye mɔɔ famunyali hankilima ri? Ni do ye ye, wo tii ye a la famunyali yiraka a la taama ɔuma rɔ, a ni a la kɛwaliilu rɔ, a ye menilu kela fanmajii mɛn bɔni famunyali rɔ. **14** Kɔni ni keleya ye ai la kojuuuya, a ni bɛnsɛkolontɛya, ai kana ai jɛrɛ bɔnya ko ai ye mɔɔ famunyanilu le ri. Ni wo tɛ, ai ri wuya fɔ ka tɔɔa tɔjan. **15** Famunyali su wo ma bɔ Alla rɔ sankolo rɔ. A bɔni dunɔɔa

le rɔ yan, a ni adamaden ni jina le rɔ. **16** Baa keleya ni bensenkolonteya ye yɔrɔ mɛn dɔ, sɔsɔli fanan ka siya ye, a ni kewalijuu su bɛɛ. **17** Kɔni famunyali mɛn bɔni Alla rɔ sankolo rɔ, wo fɔlɔ ye a tii kɛla mɔɔ seniman de ri, jususuma duman mɛn yɛ. Wo tii ye mɔɔ sabarini de ri, mɛn na ko ma gbɛlɛn. Wo ye hinala mɔɔilu la kosebɛ ka kɔjumailu kɛ ii yɛ. A tɛ mɔɔ bɔla mɔɔ rɔ. Filanfilanteya tɛ a la ko rɔ. **18** Mɔɔ mɛn ye jususuma baara kɛla mɔɔilu tɛma wo la dununaratɛɛ ri kɛ tɛlɛnbaya ri.

4 Nba, kɛlɛ ni sɔsɔli mɛnilu ye ai ni i jɔɔn tɛ, woilu bɔni mi? Ii ma bɔ ai la nata juuilu le rɔ wa, mɛnilu ye kɛlɛ kɛla ai la jɛnemaya rɔ tuma bɛɛ? **2** Fɛn lɔɔ ye ai la, kɔni ai tɛ a sɔrɔnna. Wo rɔ, mɔɔ faa lɔɔ ye ai mirala. Ai nata lani fɛn dɔ kan, kɔni ai ti se wo sɔrɔnna. Wo rɔ, ai ye i jɔɔn sɔsɔli, ka i jɔɔn kɛlɛ. Ai ye mɛn fɛ, wo tɛ ai bolo, baa ai tɛ a tarala Alla la. **3** Ni wo tɛ, ai wa a tara, ai tɛ fɛn sɔrɔnna, baa ai ye a tarala miriyajuuya le la. Ai ye a tarala ai jɛrɛ la nata juuilu le nafa kanma. **4** Ai ye ikomin kaninkɛlailu! Dununya koilu duman mɛn yɛ, Alla la ko ma di wo tii yɛ. Ai ma wo lɔn wa? Nba, mɔɔ mɛn ye a fɛ ka kɛ dununya koilu kaninba ri, wo tii ye a jɛrɛ kɛla Alla juu le ri. **5** Mɛn fɔni Alla la kitabu kɔndɔ, ai ye ai mirila le ko wo fɔni le fuu wa? A ka a fɔ ko: «Alla ka nii mɛn bila an dɔ, wo duman a yɛ a ja jɛrɛ jɛrɛ ma.» **6** Kɔni Alla ka baraka don an na ko rɔ haan ka tamin. Wo le kosɔn, a fɔni Alla la kitabu kɔndɔ ko: «Alla ye jɛrɛdabailu kɛlɛla. Kɔni a ye baraka donna mɔɔ fanmajiiinilu rɔ.» **7** Wo le rɔ, ai ye ai fanmajii Alla yɛ ka a kan mira. Ai ye ai ban Setana rɔ. Wo rɔ, a ri a bori ka a mabɔ ai la. **8** Ai ye ai madon Alla la. Wo rɔ, Alla fanan di a madon ai la. Ai kojuukɛlailu, ai ye ai bolo bɔ kojuu la fewu. Ai filanfilanteilu, ai ye ai jusukun seniya. **9** Ai ye jusumakasa, ka kasi, ka kule! Ai ye yɛlɛ boloka ka a kɛ kasi ri. Ai ye sewa boloka, ka a kɛ jusukasi ri. **10** Ai ye ai fanmajii Maari jakɔrɔ. Wo rɔ, a ri ai kun nawuli. **11** Nba, n badenmailu, ai kana i jɔɔn tɔɔjuu fɔ. Mɔɔ mɛn wa a badenma tɔɔjuu fɔ, ka a badenma jii kojuu kɛla ri, wo tii ye Alla la sariya le tɔɔjuu fɔla, ka sariya wo jii fɛn juu ri. Ni mɔɔ don ka sariya jii fɛn juu ri, wo tii tɛ sariya labatola fɔ ka a jɛrɛ kɛ sariya jalakiba ri. **12** A kɛlɛn pɛ le ye sariyasiiba ri. A kɛlɛn pɛ le ye kititɛɛla ri. Ale le seni mɔɔ kisila, a seni mɔɔ halakila fanan. Kɔni ai mɔɔ gbansan, nɛfenna ai ye ai mɔɔjɔɔ jii

kojuu kɛla ri? **13** Nba, ai ye ai tolo malɔ sisen. Ai ka a fɔ ko: «An di wa sɔ do kɔndɔ bi, ni wo tɛ sini. An di san kɛlɛn kɛ ye, ka julaya kɛ ka tɔnɔ sɔrɔn.» **14** Ai kan tɛn, kɔni ai ma wo lɔn mɛn di kɛ sini. A ye di? Aila dununaratɛɛ ye nɛn di? Ai ye ikomin duuru, mɛn di bɔ ka waatini kɛ, ka ban ka tunun. **15** Ai ka kan de ka a fɔ ko: «Ni Maari sɔnda, an kɛndɛ ri to, an di ko jinilu kɛ.» **16** Kɔni sisen, ai ye ai wasola ka jɛrɛrabaya kumailu fɔ. Wo jɔɔn bɛɛ ma ji le! **17** Wo rɔ, ni mɔɔ mɛn ka a lɔn a ka kan ka kɔnuma mɛn kɛ, kɔni a ma wo kɛ, wo tii ra julumun kɛ.

5 Nba ai nanfulutii, ai ye ai tolo malɔ! Ai ye kasi ka kule, baa tɔrɔya ri na ai sɔrɔn. **2** Aila nanfulu ra tijan. Baabaanen da don ai la faaninilu rɔ. **3** Korikori ra ai la sanin ni ai la wodigbɛ mira. Korikori wo ri ai jalaki. A ri ai fari halaki ikomin ta. Ai ra nanfulu ladɛn ai jɛrɛ yɛ dununya laban waati jin dɔ. **4** Ai ja lɔ! Baaraden mɛnilu ka ai la sɛnɛsumanilu ka, ai ka woilu janfa. Ai ma sɔn ii sara dila ii ma. Sara wo ye kule kan bɔla ai kanma. Baaradenilu kule kan da se Maari Sebɛɛtii ma. **5** Ai ka ai la dununaratɛɛ kɛ fɛn duman gbansan de kan, ka ai diyana koilu gbansan de kɛ. Ai ra ai jɛrɛ kɛ ikomin nisi tɔlonilu, mɛnilu ye ii kannatɛɛ lon makɔnɔla. **6** Ai ra kiti labe mɔɔ tɛlenni kan ka a faa, mɛn tɛ ai sɔsɔli. **7** Wo le rɔ, n badenmailu, ai ye ai mujun fɔɔ Maari ye na. Ai ma sɛnɛkɛlailu kɔrɔsi wa? Ii ye suman ka makɔnɔla, ii ri mɛn sɔrɔn ii la sɛnɛ rɔ. Ii ri ii mujun fɔɔ sanci ye na, sanci fɔlɔ ni sanci laban. **8** Ai fanan ye ai mujun, ka jusu lasɛwa, baa Maari na lon da sudunya. **9** N badenmailu, ai kana ai makasi ai jɔɔn kan, sa Alla kana kiti labe ai kan. Kititɛɛla le a ri, mɛn ma jan ai la. A ri na i tɔrɔfɛ sisen. **10** N badenmailu, ai ye ai hankili to Maari la nabiilu la kuma rɔ, mɛnilu kumara a tɔɔ rɔ. Woilu ka ii mujun i tɔrɔya kɔrɔ ja mɛn ma, ai ye ai mujun ja wo le ma. **11** Ai ja lɔ! Mɔɔ mɛnilu ka ii mujun tɔrɔya rɔ, an ye a fɔla ko wo tii kunnadiyani Alla bolo. Ayuba ka a mujun ja mɛn ma, ai ka wo mɛn. Maari ka mɛn kɛ a yɛ a laban dɔ, ai ka wo fanan lɔn, baa Maari la kininkinin ka bon, a ni a la kaninteya. **12** Nba, n badenmailu, n ye mɛn magbeleyala ai ye, wo le jin: ai kana ai kali. Jɔn, ai kana ai kali sankolo la, wala duukolo la. Ai kana ai kali foyi la. Ni ai sɔnda ko ma, ai ye a fɔ dɔrɔn ko jɔn. Ni ai ma sɔn ko ma, ai ye a fɔ dɔrɔn ko ɛɛn. Ai ye dan wo

ma, sa kiti kana be ai kan. **13** Nba, ni tɔrɔbato ye ai tema, wo ye Alla tara. Ni mɔɔ sɛwanin ye ye, wo ye kaliman bɔ Alla ye ka a tando. **14** Ni jankarɔto ye ii rɔ, wo ye lemeniya mɔɔilu la dɛkuru jɛmɔɔilu kili. Ii ye tulu mun a kun na Maari tɔɔ rɔ, ka Alla tara a ye. **15** Ni mɔɔ ka a la lemeniya la Alla rɔ ka a matara, jankarɔto ri kɛndɛya. Maari ri a lawuli. Ni jankarɔto tun ka kojuu le kɛ, Maari ri woilu yafa a ma. **16** Wo le rɔ, ai ra kojuu mɛnilu kɛ, ii ye woilu fɔ i jɔɔn ye, ka Alla tara ai jɔɔn ye, sa ai ri kɛndɛya. Fanka ye telenba la tarali la a ye ko jala kɔsɛbɛ. **17** Nabi Eli fanan tɛrɛ adamaden de ri ikomin andeilu, kɔni a ka a raja Alla matarala ko sanci kana na. Wo rɔ, sanci ma na san sawa ni karo wɔɔrɔ kɔrɔ. **18** Wo taminni kɔ rɔ, a ka Alla tara iko ko sanci ye na. Sanci nara. Duukolo jiri ni a sumanilu ka ii den. **19** N badenmailu, tumadɔ ai do ri fili ka tɔɔna sila bila, kɔni lemeniya mɔɔ do ri wo tii lasɛ ka a bila tɔɔna sila kan iko. **20** Ni wo kɛra, ai ye la a la ko mɔɔ mɛn ka kojuu kɛla labɔ a la fili sila kan, wo tii ra kojuu kɛla ni kisi saya ma. A fanan di kɛ sababu ri, Alla ri kojuu siyaman ba yafa kojuu kɛla wo ma.

1 Peter

1 Nde Piyeri, Isa Nenematōmōnin na talibidenba, nde le jīn sebela Alla la mōo suwandiniilu ma, menilu lajensenni londanya rō Pōnti ni Kalati ni Kapadōsi ni Asi a ni Bitini jamanailu rō. **2** Ai suwandini le ikomin An Fa Alla hankili tere a ma jia men ma. A ra ai laseninya a la Nii Seniman baraka rō kosa ai ye kolo Isa Nenematōmōnin ma, a jeli ye sadisadi ai ma ai laseninya kōrō. Alla ye sōlini ni jususuma sabati ai rō! **3** Tando ye ke an na Maari Isa Nenematōmōnin na Fa a ni Alla ye. A ra a ke a la kininkinin ba rō, ka an kōse, ka sōrōn kokura, ka don niilakisi jii rō Isa Nenematōmōnin nawuli fe men bōni saya rō. **4** Ce men te tijnanna, a te kōrikōrila, a te tununna ka tamin, wo le lamarani ai ye harijeene, **5** ai le menilu kandani a fanka la lemeniya fe kosa ai ye kisi sōrōn, men ye bōla kenema waati labanilu rō. **6** Wo rō, ai ye sewa, hali ai tōrōni ai kōrōbō ko su bēe rō waatinin jīn dō **7** kosa ai la lemeniya ye sēnsen. Hali sanin men di se tijnanna, wo ye lalenna ta le la, ka lasēnsen. Wo rō, ai la lemeniya men tōnō ka bon sanin di, wo fanan ka kan ka lasēnsen kōrōbōli rō, ka tandoli ni gbiliya ni kunnafulen sōrōn Isa Nenematōmōnin di bō waati rō kenema. **8** Ai ma Maari yen fōlō kōni ai ra a kanin. Ai te a yenna sisen, kōni ai ye ai lemeniyala a ma, ai ye sewa ba rō men ti se jafola. **9** Ka a masōrōn ai ye ai lemeniya kun sōrōnna, men keni ai sōlōme kisi ko ri. **10** Nabijuma menilu ka sōlini ko fō, men tere lateeni ai ma, men keni kisi ko ri, wo ra ke woilu la ko jājninin ni ko fēsefese kun di. **11** Ii tere ye karanna waatiilu ni kejailu lōn kōrō, Nenematōmōnin na Nii tere ye menilu lenkenemayala ii ye, baa a tere ye ii rō, ka Nenematōmōnin na tōrōya ni a la gbiliya natola la ko fō yani a waati ye se. **12** Alla ka a yiraka le nabiilu la, ko ii tere te baarala ii jere ye kōni ai le, ii tere ye koilu fōla ai ka menilu la ko lamen wo mōoilu la menilu ka Kibaro Numa lase ai ma Nii Seniman baraka rō men bōni harijeene. Hali melekailu fanan kunfani wo ko fēsefese kōrō. **13** Wo le rō, ai ye ai hankili raben baara la ko rō, ka ai jere mira, ka ai jii la wo sōli rō ai ye men sōrōnna Isa Nenematōmōnin di bō waati rō kenema. **14** Ai ye to ikomin Alla den koloniilu, ai kana son tola ai la kunfan juuilu rō, ai tere ye

menilu rō ai la hankilidōoya rō. **15** Kōni ikomin Alla seniman da aile kili, aile fanan ye seninya ai kēwaliilu bēe rō. **16** Ka a masōrōn a sebēni, «Ai ye seninya, ka a masōrōn nde seniman.» **17** Baa ai ye ai Fa Alla matarala, men ye mōoilu bēe kēwaliilu makitila jia kelen ma, ai ye to ikomin londonilu dunuja jīn dō, ka kolo Alla ma. **18** Ai ka a lōn ko ai ma kunka ai failu la namun ko fuuilu ma, fen tījan tailu la ikomin wodi wala sanin, **19** kōni ai kunkani Nenematōmōnin jeli fisamante le la, men bōni sarakaya la ikomin saa bulan, fēe te men na a ni men jateeni te. **20** Alla tere ra wo suwandi yani dunuja ye dan, ka a labō kenema ai le la ko rō waati laban jīnulu rō. **21** Ai lemeniyanī Alla ma ale le baraka rō, Alla men ka a lawuli saya rō, ka gbiliya di wo ma, kosa ai la lemeniya ni jii ye to Alla rō. **22** Baa ai ra ai jere nii laseninya tujia mira fe, ka kaninteya bere sōrōn ai nakelenjōomailu ye, wo rō, ai ye ai jōōn kanin ai fanka bēe la, ai solōme seninya rō. **23** Ka a masōrōn ai ra ai kōse, ka sōrōn kuraya fanan, men ma fara adamaden na men ye faala, kōni ka fara Alla la kuma la men ye niila, a ri to habadan. (aiōn g165) **24** Baa a sebēni Kitabu kōndō ko, «Adamadenilu bēe keni de ikomin bin, ii la gbiliya bēe keni ikomin fen feren. Binilu ye jala, ii ferenilu ye burunna. **25** Kōni Maari la kuma ye tola le habadan.» Wo kuma keni Isa la Kibaro Numa le ri men naseni ai ma. (aiōn g165)

2 Wo rō, ai fara kojuu su bēe la a ni janfateya ni filanfilanteya ni minle ni kuma juu bēe. **2** Nii balo bere lōo ye ai mira ikomin sin lōo ye den jeren mirala jia men ma, kosa ai fanan ye sabati ai kisi ko rō a fe, **3** baa ai ra a ragbe, ka a lōn ko Maari ka jii. **4** Ai ye ai madon a la, men keni siimaya kabakurun di, adamadenilu ka ii ban men dō, kōni Alla ka men suwandi, men dagbeleyani a bolo fanan. **5** Aile fanan da ke Alla la bon lō fenilu ri ikomin siimaya kabakurunilu, ka ke sarakalasela jama seniman di, ka siimaya sarakailu bō Alla sōnni menilu rō ka fara Isa Nenematōmōnin na. **6** Ka a masōrōn Kitabu ka jīn de fō ko, «A ragbe! N da kaba do sii Siyon so kōndō ikomin bon tonkon kaba juma kenji. Men wa lemeniya a ma, maloya ti se wo tii ma.» **7** Kaba jīn dagbeleyani aile lemeniya mōoilu le ye, kōni Kitabu yōrō jīn de benni lemeniyabaliilu ma ko, «Bon lolailu ka ii ban kabakurun men dō, wo ra ke bon jusii

kabakurun di.» **8** A sebeni Kitabu kondo fanan ko, «Jama ye ii sennatula kaba men na, ka ke ii labe kaba ri.» Ii ri ii sennatu a la ka a masoron ii ma son kuma mirala, baa wo le tere natæni ii ma. **9** Koni aile ra ke siya suwandini ri. Mansailu la sarakalaselailu le aile ri, siya seniman, Alla ta ye jama men di, kosa ai ye a la baara juma bailu la ko lase, ale men ka ai kili, ka ai bo dibi ro, ka wa a la kabannako keneya ro. **10** Foloman, Alla la jama tere te ai ri koni sisen, ai ra ke a la jama ri. Aile men tere ma Alla la kininkinin soron, koni sisen, ai ra a la kininkinin soron. **11** Nba, n kanintenilu, ai le menilu keni ikomin londonilu ni taamalailu dunupa ro, n ye ai madyala, ai ye ai jere mira faribanku kunfan koilu ma menilu ye ai nii kelela. **12** Ai kewaliilu ye jumaya lemeniyabailu tema, kosa, ii wa ai makuma kojuu kela, ii ye ai kewali jumailu yen, ka Alla gbiliya a na lon. **13** Ai ye kolo adamadenya mansayailu bee koru Maari la ko koson, a wa ke mansa ba ri. **14** wala jamanatiilu, a ka menilu lawa baara koronilu sara diya kojuu kelailu la, ka kojuma kelailu tando ii la baara jumailu la. **15** Ka a masoron Alla sawo le wo ri, ko ai la kojuma ke ye hankilidoilu da mira ii la hankilidooya ro. **16** Ai ye ke mo horoniilu ri, koni ai kana ai la horoya ke kojuu dokon fen di, ai ye ke Alla la jon jumailu ri. **17** Ai ye mo bee gbiliya, ka ai lemeniyamo jooilu kanin, ka silan Alla jero, ka mansace gbiliya. **18** Jonilu, ai ye kolo ai la tiilu ma gbiliya ko bee ro, ka tii juuilu kolo ikomin tii juma ni sabarinilu. **19** Ka a masoron, wo keni kojuma le ri, ni mo lemeniya ra jakankatan koru Alla lon na ko ro, ka a soron wo jakankatan benni te a kewaliilu ma. **20** Koni wo ri ke gbiliya ri ai ye di, ni ai jakankatanra ai la hake na ko ro, ka tunadiya? Adon, ni ai torora ai kewali jumailu la ko ro, ka lemeniya, kojuma le wo ri Alla jakoru. **21** Alla ka ai kili wo le ma, baa Nenematomonin jere torora le ai ye, ka misali to ai bolo kosa ai ye bila a kofe. **22** «A ma julumun si ke, a ma janfa kuma si fo fanan.» **23** Ii ka a nani waati men na, ale ma nanili ke. A torora waati men na, a ma yaman ii ma koni ka a jere to kitilala telenni Alla le bolo. **24** Isa jere ra an julumunilu donin ta a faribanku ro, a gbongbonni jiri kan, kosa an ye ke ikomin mo men farani julumun do, ka to an nii la telen do. Ai ka kendeya soron a la madiminniilu le fe. **25** Ai tere keni le ikomin

saa menilu tununni, koni sisen ai ra kose fanan kolofen gbengbenna a ni nii kandanna torofe.

3 Aile musoilu, ai ye kolo ai ceilu ma, kosa ni ii le doilu lani te Alla la kuma la, ii ye ke lemeniya mooilu ri, ka fara ii musoilu taamaja la, hali kuma te, **2** ii wa ai taamaja lakorosi waati men na ai ye seninya ni gbiliya men do. **3** Ai la kenja kana fara ai masidi ja si la, ikomin ka ai kun dan, wala ka sanin don wala ka faanin dagbelenilu don, **4** koni ai jusu ro ko ye jumaya men dokonni, a te koroyala, a ye ke nii masumani ni nii sabarini le ri, Alla ri men jate haan! **5** Wo le tere keni a folo muso senimanilu lakenja fen di, menilu jii lani tere Alla ro. Ii koloni tere ii la ceilu ma **6** ikomin Ibrahima la muso Saran tere koloni a ma ja men ma, a tere ye a kilila le ko, «N tii.» Wo denmusoilu le ai ri, ni ai ka kojuma ke, ai te silanna foyi jero. **7** Aile ceilu fanan ye wo ja le ma, ai ye a ke hankili la ai ni ai muso wa ke ai la dunujaratæ kela ai jooon fe, ka ii gbiliya baa ii faribanku fanka ma se ai ta ro, baa ai ni woilu bee ri nii lakisi solini soron ai ceyala. Wo ro, foyi te ai la Alla matara lalo. **8** Nba, aile bee ye to hankili kelen do, ka kininkinin, ka ai jooon kanin nakelenjooya la, ka jumaya ai jooon na, ka ai jere majii. **9** Ai kana kojuu sara kojuu la, ka nanili sara nanili la, koni ai ye duwawu ke, ka a masoron Alla ka ai kili wo le ma kosa ai ye baraka soron ai ceeya la. **10** Baa, «Siimaya duman men ye, men ye siimaya juma fe, wo tii ye a nen mira kuma juuilu ma, ka a da mira wuya ma, **11** ka a konko don kojuu ro, ka kojuma ke, ka jususuma jinin, ka bila a kofe. **12** Maari ja ye mo telenniilu la, a tolo maloni ii la matarali kan na. Koni Maari konko donni kojuu kelailu la.» **13** Ni kojuma kunfan ye ai la, yon di se kojuu kela ai la? **14** Koni hali ni ai wa toro ai la baara jumailu la ko ro, sewa le wo ri ai ye. Ii ye silanna men jero, ai kana silan wo jero, ai kana kondafili. **15** Koni ai ye Nenematomonin gbiliya ai Maari ri ai jusu ro. Ai ye to rabenni ai kun mafa ko la ka ben ai jii ma, ii wa ai mapininka waati men na. **16** Koni ai ye a ke sabarini ni gbiliya ro. Ai ye to konogbeya ro waati bee kosa ai wa ke baara jumailu kela Nenematomonin na ko ro, mo menilu ye ai mafola, woilu ye maloya ii la kumailu la. **17** Ka a masoron ni Alla sawo le, a ka fisa mo ye toro kojuma ke diya yani a ye toro a juuman ke diya. **18** Baa Nenematomonin faara le an

4 Wo le rɔ, ikomin Nenematɔmɔnin da tɔrɔ a faribanku la, ai fanan ye ai raben wo hankili kelen na, ka a masɔrɔn men da tɔrɔ faribanku la, wo ni julumun da fara. **2** Wo tii tɛ a la siimaya kɛla adamadenilu la kunfan koilu rɔ butun fo Alla sawo. **3** Ka a masɔrɔn ai tɛrɛ ra men lemeniyabaliilu diyana koilu kɛla waati taminni rɔ, ka ai sɛɛbɛ don ko haramuninilu ni kunfan juuilu ni dɔlɔ min ni haramuya sumunilu ni dɔlɔ min sumunilu ni joo bato kɔsɔni ma. **4** Wo rɔ, a ye kɛla ii laterenna ko ri baa ai tɛ ai borila ii kɔfɛ butun hankilidɔɔya ko ba siyaman jinilu rɔ, ka ai lafɛya. **5** Kɔni ii ri ii dante Alla yɛ ko wo ma, men dabɛnni mɔɔ faaniilu ni niilamailu kiti ko la. **6** Wo le rɔ, Alla la kuma Kibaro Numa ra lase hali mɔɔ faaniilu ma, kosa ni ii faribanku koilu wa ban makitila ikomin adamadenilu bɛɛ, ii ye to nii lakisi rɔ Alla fɛ ka ben Nii Seniman na ko ma. **7** Koilu bɛɛ laban ra madon. Wo rɔ, ai ye a kɛ hankili la, ka ai jɛrɛ mira kosa ai ye se Alla matarala. **8** Wo bɛɛ rɔ, ai ye sɛɛbɛ don kaninteya ma ai jɔɔn yɛ, ka a masɔrɔn kaninteya le julumun siyaman banna. **9** Ai jɔɔn jiya hali ai tɛ ai makasila. **10** Alla ka solifen men di ai kelen kelenna bɛɛ ma, ai jɔɔn demen wo fanan na. Wo rɔ, ai ye kɛ le Alla la baaraden jumailu ri menilu ye a hina suilu bɛɛ laabaarala. **11** Ni men di kuma ta, wo ye kuma ikomin a ye Alla la kumailu le jɛrɛ fɔla. Ni mɔɔ do ye walila doilu ye, a ye wali ikomin Alla ye a sola fanka la na men ma, kosa gbiliya ye di Alla ma ko bɛɛ rɔ Isa Nenematɔmɔnin baraka rɔ.

5 N yɛ lemeniɔa jama maɓɓailu fanan maɓɓailu
ai tema ka a masorɔn ɛn fanan kenɩ jama
maɓɓa do le ri ikomin iile, a ni Nenematomɔnin
na tɔrɔya sereya do. Gbiliya mɛn natɔ bɔla
kenema, n fanan di wo do sɔrɔn. **2** Ai ye ai
janto Alla la kolofen kuru rɔ, a ka mɛn karifa
ai la. Ai diyagboyanin kana ii mafɛnɛ le, kɔni
niilifen nɔma ye Alla sawo rɔ. Ai kana a ke
malobaliya koilu tɔnɔ sɔrɔn ma kɔni fo ai seɓɛ.
3 Menilu karifani ai la, ai kana nɔya ke woilu
la ikomin kuntiilu, kɔni ai ye a ke misali ri
kuru ye. **4** Kolofen Gbengbenna Kuntii wa bɔ
kenema waati mɛn na, ai ri mansaya tɔɔmasere
fula sɔrɔn gbiliya rɔ mɛn tɛ tɔjanna muume.
5 Kanberenilu, ai fanan ye kolo maɓɓailu ma.
Ai bɛɛ ye ai fanmajii ii ye ikomin faanin wa
ke ai nɔɔn kan. Ka a masorɔn, «Alla ye a jere
wulila wɔsolailu kanma, kɔni a ye sɔli donna
jere majiilailu la.» **6** Ai ye ai majii Alla fanka
kɔrɔ, kosa a ye ai mayele a diyana waati rɔ. **7** Ai
ye ai hamin koilu bɛɛ to a ma, ka a masorɔn
a ri a janto le ai ko. **8** Ai ye ai jere mira, ka a
ke ai ye hankilila, ka a masorɔn ai juu Ibulusa
ye taamali ikomin yara mɛn ye wurundula. A
ye maɓɓil niniinna a ye menilu dɔɔnna. **9** Ai ye
ban a rɔ, ka to lemeniɔa rɔ gben. Ai ye a lon
ko wo tɔrɔ suilu ye ai nakelenɔɔɔmailu fanan
kan dunupa yɔrɔ bɛɛ rɔ. **10** Ai wa tɔrɔ waati

do rɔ, Alla hina bɛɛ tii mɛn ka ai kili habadan
gbiliya rɔ Nenematɔmɔnin dɔ, wo jɛɛ ri ai
lawuli, ka ai fanka di ai ma, ka ai kologbeleya,
ai ma yɛɛyɛɛ. (aiɔnios g166) **11** Fanka ye to ale
le la habadan! Amina. (aiɔn g165) **12** Silasi, n ye
mɛn jatela nakelenjɔɔ kɔnɔrɔdi ri, wo le ka n
demɛn bataki kundunyanin jin seɓɓɓa ai ma,
kosa n ye ai lalemɛniya, ka sereya bɔ ai yɛ, ko
Alla la sɔlini tupa le jin di, ai ye mɛn dɔ gben!
13 Lemɛniya jama mɛn ye Babilɔni so kɔndɔ,
Alla ka mɛnilu suwandi ikomin ai le, woilu ye ai
tuwala. N dence Marika fanan ye ai tuwala. **14**
Ai ye ai jɔɔn tuwa nakelenjɔɔya sunbuli rɔ.
Alla ye jususuma di ai bɛɛ ma ai le mɛnilu ye
Nenematɔmɔnin dɔ.

2 Peter

1 Nde Simōn Piyeri Isa Nenematōmōnin na baaraden ni a la talibidenba, nde le ka jīn seɓe, ka a lawa ai ma, ai le menilu fanan da lemeniya sōrōn mēn ni an na gbiliya ka kan ai ka mēn sōrōn an na Alla ni an na kisila la telenbaya fē, Isa Nenematōmōnin. **2** Alla ye hinani ni jususuma di ai ma, ka wara Alla la kolōn ni an Maari Isa la kolōn dō. **3** Alla la fanka ra fere bēe di an ma kosa an ye an na dunuɗaratee ni an na Alla jēsilanɗe ke Alla ko lōn dō mēn ka an kili a la gbiliya ni a la jumaya rō. **4** Wo rō, a ra an lahidi lahidi gbelen na, menilu ka bon ka tamin bēe la, kosa ai ye ai jere laban koso koilu ma kunfan ye mōoilu lola mēn ma dunuɗa jīn dō, ko ai fanan di Alla la keɗa sōrōn. **5** Wo rō, ai ye karan ai fanka bēe la, ka sōnjuma la ai la lemeniya kan, ka lōnnin la sōnjuma kan, **6** ka jere mira la lōnnin kan, ka tunadiya la jere mira kan, ka Alla lōn la tunadiya kan, **7** ka nakelenɗooɗa ladiyaɗe la Alla lōn kan, ka kaninteya la nakelenɗooɗa ladiyaɗe kan. **8** Ni keɗa jīnilu wa to ai rō, ka sabati, ii te ai to tunnagbeya ni baarabaliya rō an Maari Isa Nenematōmōnin ko lōn dō fewu. **9** Kōni ni woilu te mōo mēn dō, wo tii ɗa te ko ragbela, a toto le ikomin ɗa fuyen, ka jina ko Alla ra a julumun kōroilu kafari. **10** Wo le rō, nakelenɗooɗa mailu, ai ye ai raja ka tamin sisen na Alla la kilili lamenna diya a ni ai suwandini ko, ka a masōrōn ni ai ka wo ke, ai ti be muume. **11** Wo rō, an Maari ni an Nakisila Isa Nenematōmōnin di habadan mansaya ladon fere ba di ai ma. (aiōnios g166) **12** Wo le ka a ke, n ye ko jīnilu labilala ai la waati bēe, hali ai ka ii lōn, ka wo tuɗa ko mira fanan gben ai ka mēn sōrōn. **13** N na miriya rō, fanin n ye n nii la faribanku rō, n ka kan n ye wo koilu labila ai la kosa ii ye to ai jana. **14** Ka a masōrōn n ka a lōn, n nii bōtola le ten faribanku rō, ikomin an Maari Isa Nenematōmōnin jere ka n nalōnni ɗa mēn ma. **15** Wo rō, n ye karanna le fere bēe rō, hali n na saya kōrō, ko jīnilu ye se labilala ai la waati bēe. **16** Nba, Maari Isa Nenematōmōnin na ko rō a ni a la fanka, an ma mōoilu la tali rabeniilu fō ai ye ka ben wo koilu ma, baa andeilu jere le ka a la gbiliya yen an jaiilu la. **17** A ka kunnafulen ni gbiliya sōrōn an Fa Alla le bolo, a ka wo kan namen ka fara Gbiliya Kunnafulen ba la tuma mēn na ko,

«N Dence le jīn di, n ye mēn kaninna, a ra n hene kosebe!» **18** An jere ka wo kumakan mēn, ka bō sankolo rō, an tere ye a tōrōfe koyinke seniman kan waati mēn na. **19** Iko tuun, nabiilu la kuma gbenin an ma ten ka tamin fōlo la. Ai ka kan ka ai hankili lō woilu la ikomin fitina mēn ye melenna dibi rō haan bandaka, bandaka da lolo fanan ye melen damira ai jusu rō. **20** Mēn taminni a bēe la, ai ka wo lōn, ko Kitabu nabiya kuma si ma fara nabi la ko jafō ɗa ma. **21** Ka a masōrōn nabiya kuma si tere te bola adamadenilu sawo rō, kōni Alla la Nii Seniman de tere ye adamadenilu demenna, ka kuma ka fara Alla la.

2 Kōni wuya nabiilu tere ye jama tema waati taminin. Wuya karanmōoilu fanan di yen ai tema. Ii ri wuya karanilu ladon ai tema gbundu rō menilu ri mōoilu halaki haan ka ii ban ii Tii rō mēn da ii kunka. Woilu ye halaki le kilila ii jere ma jona! **2** Mōo siyaman di bila ii la ko haramuninniilu kōfe, ka tuɗa sila lafeya. **3** Karanmōo jīnilu ri ai labaara majuwaya rō ii la kuma rabeniilu fē ii la wasabaliya rō. Kōni ii kiti ko ra damira bi te wo ri, ii halaki ko te menna butun. **4** Meleka menilu ka julumun ke waati taminin dō, Alla te woilu latankala, kōni a ka ii lafilī jahanama rō, ka ii ke jōlōkō la dibi rō ii kiti lōn jero. (Tartaroō g5020) **5** Mōo fōloilu dunuɗa rō, a ma woilu fanan natanka, a ka ji bōni ba lana Alla lōnbaliilu ma, kōni a ka mōo wōrōnwula le dōrōn nakisi a ni Nuhan mēn tere ye telenbaya la ko kawandili bola. **6** Alla ka Sōdōmu ni Kōmōri soilu fanan halaki le ta la, ka ii ke buuri ri. A ka ii ke misali ri Alla lafililailu ye, ko mēn nato ke diya ii ye. **7** Alla ka Luti mōo telenni fanan kunka le, mēn jusu tōrōra wo sariyalōnbaliilu ko haramuninilu la ko rō. **8** Baa wo mōo telenni tere siini ii tema, a solōme telenni tora tōrōla lōn lōn ii la kojuuilu la ko rō, a tere ye menilu yenna, ka ii lamen. **9** Wo koilu le bēe ye a yirakala ko Maari ka a lōn a ri mōo kunka tōrōya rō ɗa mēn ma mēn telennin, ka telenbaliilu mara jakankatan jero kiti la lōn kōrō, **10** katarabi wo mōoilu ma, menilu bilani ko kōsōniilu kōfe, ii faribanku diyana koilu, ka murunti fanka bēe kōrō. Wuya karanmōo jīnilu wakalini, ii wasoni. Ii te silanna gbiliya tiilu lafeya la. **11** Hali meleka menilu fanka ni seɓe ka bon wuya karanmōo jīnilu ri, woilu te wo suilu lafeyala kiti rō Maari jakōrō. **12** Kōni mōo

jinilu ye koilu lafeyala ii ma menilu lon, ka ke ikomin sobo hankilidoo mira ta menilu ye halaki. Wo mooilu halakila ikomin soboilu, **13** ii la telenbaliya bee ri sara ii la. A duman ii ye, ii ye wasa ii diyana ko koronilu bee la tele ro. Ii wa ke doonnin kela ai torofe, maloya ni kunnajii le a ri, ka sewa ii diyana koilu la. **14** Ii ye kaninke jininna ii ja la. Ii te wasala julumun na muume! Ii ye fankatanilu masomonna. Ii jusu dorinnin wasabalidaya koilu le la. Dankadenilu le ii ri. **15** Ii ra sila telenni bila, ka bila Beyori dence Balamii la sila kofe fili ro men kaninna telenbaliya sara la. **16** Koni a ka mafoli soron a la ko masoso ro. A la fali men ti se kumala, wo ka a moo kan nabo le, ka nabi lasa a la hankilidooja ro. **17** Wuya karanmoo jinilu keni le ikomin tenke denka janin, ikomin fono ba ye duru men tuntunna san ma, dibi ba le lamarani ii jero. **18** Ii ye waso kuma fuuila folo, ka mooilu lakunfan faribanku diyana ko haramuninilu la, menilu gbansan ye ii soronna moo filiniilu la. **19** Ii ye mooilu lahidila horoya la, adon, ii le jere ye koso koilu jonya ro. Ka a masoron foyi wa se moo la, a ri ke wo jon di. **20** Ni ii ra matanka dunuja koso koilu ma an Maari ni an Nakisila Isa Nenematomonin lon ko ro, ka ii son fanan wo koilu ye se ii la, ii la ban tun di juuya ka tamin ii la folo la. **21** Baa a tun ka fisa wo tiilu kana telenbaya sila lon, yani ii ye a lon ka ii konkoo don jamari seniman na ii ka men soron. **22** Men keni ii la, wo ra sanda jinilu tupa yiraka ko, «Wulu ye a kosela a baji ma le, » a ni «I wa kose mako doron, a ri wa a makurukuru boo ro.»

3 N kanintenilu, n na bataki filana le jin di, n da men sebe ai ma. N ka ii fila sebe ai ma le kosa n ye koilu labila ai la, ka hankili seniman lasu, **2** kosa, nabi senimanilu tere ra kuma menilu fo, woilu ye labila ai la a ni an Maari ni an Nakisila la jamariliilu, talibidenbailu ka menilu lase ai ma. **3** Ai ye a lon folo ko lon labanilu ro, mayelelailu ri na ai mayele diya menilu ye bilala ii la kunfan kojuuila kofe. **4** Ii ri a fo ko, «Isa ka ai lahidi a na ko men na, wo ye mi? Kabi an benbailu faara waati men na koilu bee ye ja kelen ma ka bo dunuja dan waati ma haan bi.» **5** Ka a masoron, ii ye a lawulila a ma le ka jina jin na ko, waati taminin siyaman Alla ka sankolo dan a kumakan na, ka duu ni ji bo a jonna ka to ji tema. **6** Wo ji le ka wo waati

dunuja bee halaki ji boni ba la. **7** Koni bi sankolo ni duukolo lamarani ta le kanma wo kuma kelen de fe, kiti la lon ni Alla lonbaliilu halaki koro. **8** Koni, n kanintenilu, ai kana jina ko kelen jin na, tele kelen kenin de Maari jakoro ikomin san waa kelen, san waa kelen fanan ikomin tele kelen. **9** Maari te menna a la lahidi kanbali diya, ikomin moo doilu ye a mirila menna ja men ma. Koni a dijani ai ye le ka a masoron a te a fe moo si ye halaki, koni foo mooilu bee ye ii konkoo don ii hakeilu la. **10** Adon, Maari na lon ye sela le, a ri mooilu lateren ikomin son. Wo lon, sankolo ri tamin halaki kan ba ro, a rakefenilu fanan di janin. Duukolo ni a rakefenilu bee ri lenkenemaya. **11** Baa woilu bee ye halakila le wo ja ma, ai ka kan ai ye ke moo su jumanilu di? Ai la dunujaratte ye seninya Alla lon do, **12** ai wa Alla na lon makono, ai kewaliilu ye a la na lakaliya, sankolo ni a rakefenilu ri halaki ta la lon men na. **13** Adon, Alla ra a lahidi sankolo kura ni duukolo kura la, telenbaya ye tola yoro men. An ye wo le makonola. **14** Wo le ro, n kanintenilu, baa ai ye wo ko makonola, ai ye fere bee ke kosa a ye ai teren kojuu ni sonjuu te si ai la, jususuma ye to ai ni Alla tema. **15** Ai ye a lala ko an Maari la dije le mooilu lakisila ikomin an diyana nakelenjoo Poli ka a sebe ai ma ja men ma lonnin do Alla ka men di a ma. **16** A ka wo le sebe a la bataki bee kondoo ka ben ko jinilu ma. A la bataki yoro doilu jayen ma di, hankilidooilu ni karanbaliilu ri woilu korailu nake, ikomin ii ka Kitabu dogbereilu fanan ke ja men ma, ka ii jere halaki. **17** Wo le ro, n kanintenilu, baa ai le lalonna, ai ye a ke ai hankili la, kosa sariyalonbaliilu la fili kana se ai ma, ka bonoo ai lodiya barakani ro. **18** Koni ai ye to bonyala an Maari ni an Nakisila Isa Nenematomonin na soli ni a lonnin do. Gbiliya ye di ale le ma sisen haan habadan. Amina. (aiōn

g165)

1 John

1 Men tere ye fɔɔfɔɔ ka a teren fen si ma dan fɔɔ, an ka an tolo malɔ wo la ka an ja la a kan. An ka a ragbe ka an bolo maa a la. A ye kilila ko Kuma, men ye jenemaya jere jere dila mɔɔilu ma. **2** Jenemaya wo lenkenemayara, an da a yen, an ye a sere ri, a ni an ye jenemaya banbali ko fɔla ai ye. Fɔɔ, a tere ye Fa Alla dafe, kɔni a lenkenemayara an jana. (aiɔnios g166) **3** An ka men yen, ka men men, an ye wo le fɔla ai ye, sa ai fanan di don an na dupɔɔya rɔ, andeilu menilu ye Fa Alla ni a dence Isa Nenematɔmɔnin na dupɔɔya rɔ. **4** An ye ko jinilu sebela ka a lawa ai ma, sa an di se sewala fewu. **5** Nba, an ka kuma men men Isa Nenematɔmɔnin na, an ye wo lasela ai ma. Kuma wo le jin di: Alla ye kene ri; dibi yorɔ si te a rɔ. **6** Ni an ka a fɔ ko an ye Alla la dupɔɔnya rɔ, ka a teren an ye taamala kojuu dibi rɔ, an ye wuya fɔla. An te an na koilu kela ka ben tupɔ ma. **7** Kɔni ni an ye taamala kene rɔ, ikomin Alla jere ye kene rɔ ja men ma, dupɔɔnya ri ke an ni jɔɔn tema. Ka a la wo kan, a dence Isa la jeli ri hake bee bɔ an dɔ ka an seniya. **8** Ni an ka a fɔ ko julumun te an ma, an ye an jere le lafilila. An te taamala ka ben tupɔ ma. **9** Alla ye kankelentii le ri. A telenni le fanan. Wo rɔ, ni an ka an lɔ an na julumun na ka woilu fɔ a ye, a ri an na kojuiilu makoto ka an seniya an na telenbaliya koilu bee ma. **10** Ni an ka a fɔ ko an ma hake ke, an da Alla ke wuyafɔla ri wo rɔ, a ni a la kuma te an jusu rɔ.

2 N den mesenilu, n ye ko jinilu sebela ka a di ai ma, sa ai kana kojuu ke. Kɔni ni do ka kojuu ke, lalilila ye an bolo an Fa dafe men di an na sɔɔnali ke: wo ye Isa Nenematɔmɔnin de ri, men telenni. **2** Ale le ka a jere di ka ke saraka ri an na julumunilu kafari ko rɔ. Kɔni an kelen na julumunilu ko te, fɔ dunupɔ mɔɔilu bee ta. **3** Ni an ye Alla la jamariliu labatola, wo ye a yirakala an na ko an ka Alla lɔn. **4** Ni mɔɔ men ka a fɔ ko a ka Alla lɔn, ka a teren a te Alla la jamariliu labatola, mɔɔ wo ye wuyafɔla le ri. A te taamala ka ben tupɔ ma. **5** Kɔni mɔɔ men ye Alla la kuma labatola, wo ye Alla kaninna a ja jere le ma fewu. An di se a lɔnna ja men ma ko an sidini Alla ma, wo le wo ri. **6** Ni mɔɔ men ka a fɔ ko a sidini Alla ma, wo tii ka kan ka taama ikomin Isa jere taamara ja men ma. **7** N kanintenilu, n ye jamarili men sebela ka a di ai

ma ji, jamarili kura te wo ri. Jamarili kɔrɔ le, ai ka men lɔn kebi ai lemeniya waati. Ai ka men men kɔrɔman, wo ni jamarili jin ye kelen de ri. **8** Wo bee ni a ta, n ye jamarili men sebela ka a di ai ma, jamarili kura le wo ri fanan. Isa taamaja ni ai la taamaja ye wo yirakala tupɔ le ri, baa dibi bantɔ le, kene jere jere ye bola sisen. **9** Ni mɔɔ men ka a fɔ ko a ye taamala kene rɔ, ka a teren a ye a badenma jenematɔmɔnin kɔnna, wo tii ye dibi le rɔ butun. **10** Mɔɔ men ye a badenma jenematɔmɔnin kaninna, wo le ye taamala kene rɔ. Foyi te wo tii la, men di a lafilila. **11** Kɔni mɔɔ men ye a badenma kɔnna, wo ye dibi le rɔ. A ye taamala dibi rɔ fanan. A ma a lɔn a ye wala yorɔ men na, baa dibi ra a ja fuyen. **12** Nba, n na den mesenilu, n ye sebe jin dila ai ma ka a masɔrɔn ai la julumun da makoto Isa kosɔn. **13** Failu, n ye sebe jin dila ai ma ka a masɔrɔn men tere ye kebi dunupɔ ma dan fɔɔ, ai ka wo lɔn. Kanberenilu, n ye sebe jin dila ai ma ka a masɔrɔn ai ra se Ko Juu Tii la. **14** Den mesenilu, n ye sebe jin dila ai ma ka a masɔrɔn ai ka Fa Alla lɔn. Failu, n ye sebe jin dila ai ma ka a masɔrɔn men tere ye kebi dunupɔ ma dan fɔɔ, ai ka wo lɔn. Kanberenilu, n ye sebe jin dila ai ma ka a masɔrɔn ai jusu la tɛɛni. Alla la kuma ra don ai jusu rɔ. Ai ra se Ko Juu Tii la. **15** Nba, ai kana dunupɔ kanin, ai kana dunupɔ kɔndɔfenilu kanin. Ni mɔɔ ye dunupɔ kaninna, wo tii te Fa Alla kaninna, **16** baa dunupɔ ko si ma bɔ Fa Alla rɔ: fari nata juu wo, jabɔnanfenilu wo, waso dunupɔ nanfulu la wo. Wo bee boni dunupɔ le rɔ. **17** Kɔni dunupɔ bantɔ le. A ye nata juu menilu bilala mɔɔilu jusu rɔ, wo bee fanan bantɔ le. Kɔni mɔɔ men ye Alla sawo kela, wo ri to kadawu. (aiɔn g165) **18** N denilu, dunupɔ laban waati le jin. A fɔra ai ye kɔrɔman ko Nenematɔmɔnin juu ri na. Awa, Nenematɔmɔnin juu siyaman da wuli sisen. An ka a lɔn wo rɔ ko dunupɔ laban waati le jin. **19** Mɔɔ woilu bɔra an tema, kɔni ii tun te an fen ri, baa ni ii tun ye an doilu ri, ii tun di to an fe. Kɔni ii bɔra an fe men ke ka wa, wo ka a yiraka fewu ko ii si tun te an fen di. **20** Kɔni Men Seninman wo ra a Nii Seninman najii ai kan, ai bee a ko lɔn. **21** N ye sebe jin dila ai ma ka a masɔrɔn ai ka tupɔ lɔn. N ma a di ai ma tupɔ lɔnbaliya kosɔn. Ai ka a lɔn ko wuya si te bola tupɔ rɔ. **22** A ye di? Yon ye wuyafɔla di? Wo ye mɔɔ le ri, men ye a fɔla ko Isa te Nenematɔmɔnin di. Men ye wo fɔla,

Nenematōmōnin juu le wo ri. A banni an Fa Alla ni a Dence ro. **23** Mō men banni Dence wo ro, Fa Alla te wo tii dafē. Koni men di a lo a la ko Isa ye Alla Dence le ri, wo fanan di Fa Alla lōn. **24** Nba, ai ka karan men men kebi ai la lemeniya waati, ai ye ai raja wo ye to ai kōndō. Ni wo tora ai kōndō, ai sidini ri to Alla Dence ma, a ni Fa Alla ma. **25** Dōn de! Nenematōmōnin ka lahidi men ta an ye, wo le jin. A ka a fō ko a ri jenemaya banbali di an ma. (aiōnios g166) **26** N ye ko woilu sebela ka ai lali mōoilu la ko ro, mō menilu ye a kan ka ai lafili. **27** Koni Nenematōmōnin ka Nii Seniman men di ai ma, wo toni ai fē. Ai mako te karanmō la, baa Nii Seniman jere ye ai karanna fen bēe la. A la karan ye tujā le ri. Wuya te a ro. Wo le kosōn, ai sidini ye to Nenematōmōnin ma ikomin Nii Seniman ka ai karan ja men ma. **28** N denilu, ai fasani ye to Nenematōmōnin ma, sa an di landaja ba sōrōn, a ye nala lon men, a ni an kana maloya a jana. **29** Ai ka a lōn ko Nenematōmōnin telenni le. Wo ro, ai ka kan ka a lōn fanan ko mō men ye taamala telenbaya kan, wo ye Alla den de ri.

3 A ragbe! An Fa ye an kaninna ja men ma, wo ka bon fewu! Fo a ye a fōla an ma ko a denilu. An ye a denilu le ri jo. Dunuja mōoilu ma Alla lōn. Wo le ka a ke, ii ti se a lōnna ko andeilu ye a denilu le ri! **2** N kanintenilu, an ye Alla denilu le ri sisen! Koni an di ke ja men ma, wo ma gbe fōlo. Koni an ka a lōn ko Isa Nenematōmōnin na ko wa lenkenemaya, an bēe ri ke ikomin a jere ye ja men ma, baa a ye ja men ma, an di a yen ten. **3** Mō menilu jii lani a ro ko ii ri ke ikomin Isa, woilu ye ii jere seninya ikomin Isa Nenematōmōnin seninyani ja men ma. **4** Mō menilu bēe ye julumun kela, woilu ye Alla la sariya tijanna, baa julumun ye Alla la sariya tijan de ri. **5** Ai ka a lōn ko Isa Nenematōmōnin nara sa a ri mōoilu la kojuu bo ii ma. Kojuu si te ale ma. **6** Mō si tola Isa ma, wo tii te to hake kela. Men tola julumun kela, wo te Isa yenna fōlo, a tere ma a lōn. **7** N den mesenilu, ai kana sōn mō si ye ai lafili: mō men ye taamala telenbaaya kan, wo telenni le ikomin Isa Nenematōmōnin telenni ja men ma. **8** Mō men ye kojuu kela, wo ye Kojuu Tii la mō le ri, baa kebi fōlofōlo Kojuu Tii ye kojuu kela. Alla Dence nani le ka Kojuu Tii la kewaliilu tijan fewu. **9** Alla wa mō menilu ke a denilu ri, woilu si te tola kojuu kela butun, baa Alla la

si ye to woilu ma. Ii ti se tola kojuu kela, baa Alla ra ii ke a denilu ri. **10** Alla denilu ni Kojuu Tii la denilu ye faranfaasila ja men ma ka bo i jōon na, wo le jin. Mō men te telenbaya sila taamala, wo tii te Alla ta ri. Mō men te a badenma jenematōmōnin kaninna, wo tii te Alla ta ri. **11** Ai ka kuma men men kebi ai la lemeniya waati, wo le jin, fo an ye an jōon kanin. **12** An kana ke ikomin Kabila. Ale tere Ko Juu Tii la mō le ri, men ka a dōce faa. Nfenna a ka a faa? A ka a faa, ka a masōron a jere la kewaliilu juu le la, ka a teren a dōce la kewaliilu telenni. **13** A kana bara ai ro, n badenma, ni ai gboman dunuja mōoilu ye. **14** Andeilu ye an badenma jenematōmōninilu kaninna. Wo le kosōn, an ka a lōn ko an da bo saya ro ka don jenemaya kura ro. Mō menilu te ii badenma jenematōmōninilu kaninna, woilu ye saya le ro butun. **15** Mō men ka a badenma kōn, wo tii ni mōfaala bēe ka kan. Ai ka a lōn fanan jenemaya banbali te mōfaala si bolo. (aiōnios g166) **16** Isa Nenematōmōnin ka a jere di ka sa an ye. An ka kaninteya lōn wo le fē. An fanan ka kan ka an jere di ka sa an badenma jenematōmōninilu no ro. **17** A ye di? Ni fentii ka a yen ko a badenma jenematōmōnin deseni don? Ni a ka a ban hinala a badenma jenematōmōnin wo la, a ri se a fōla ko Alla la kaninteya ye a fari ro wa? **18** Nba, n denilu, an ye kaninteya men yirakala an badenma jenematōmōninilu la, wo kana ke da ro kuma gbansan di. Kaninteya wo ye ke kaninteya jere jere le ri, men ye yirakala an badenma jenematōmōninilu la an a kewaliilu fē. **19** Ni an ye an badenma jenematōmōninilu kaninna wo ja le, an di a lōn ko an ye tujā kan. Ni an ye an badenma jenematōmōninilu kaninna wo ja le, an hankili siini ri to Alla jakoro fanan, **20** baa hali ni an hankili ka a fō ko an ye kojuu kelailu le ri, an ka a lōn ko Alla ka bon an hankili ri paaon. Ale le ka ko bēe lōn. **21** N kanintenilu, ni an hankili ma an jalaki, an di se Alla tarala lemeniya ro. **22** An ye fen men tarala, a ri wo di an ma, baa an ye a la jamariliilu labatola. An ye a diyanan koilu le fanan kela. **23** A ka jamarili men di an ma, wo le jin: an ye lemeniya a dence Isa Nenematōmōnin ma, a ni an ye an jōon kanin ikomin Isa Nenematōmōnin ka an jamari ja men ma. **24** Mō men ye Alla la jamariliilu labatola, wo tii sidini ye tola Alla ma. Alla fanan sidini ye tola wo tii ma. An ka a lōn ja men ma ko a sidini ye tola an ma, wo le

jnin: an ye wo lonna Nii Seniman de sababu la, a ka men di an ma.

4 N kanintenilu, wuya nabiilu ka siya dunuya ro sisen. Wo ro, moo menilu ka a fo ko Alla Nii Seniman ye ii fe, ai kana la woilu bee la de! Ai ye ii korobo butun, sa ai ri a lon Alla Nii ye men fe. **2** Ai ri a lon ja men ma Alla Nii ye men fe, wo le jin: moo men wa i lo a la ko Isa Nenematomonin nara dunuya ro ka ke adamaden di, Alla Nii Seniman ye moo wo fe. **3** Koni moo men ma son i lola Isa la ten, Alla Nii te wo fe. Wo tii miriya boni Nenematomonin juu le ro. Ai ka wo la ko men ko a nato dunuya ro. Koni sisen a ra na. **4** N denmisenilu, ai ye Alla ta le ri. Ai ra se wuya kelailu la, baa Alla Nii ye ai fe. Wo fanka ka bon Kojuu Tii ta ri, wo men ye dunuya mooilu fe. **5** Wuya kela woilu ye dunuya ta le ri. Wo le koson, ii ye men fola, wo benni dunuya mooilu la miriya le ma. Wo ro, dunuya mooilu ye sonna ii la kuma ma. **6** Koni andeilu ye Alla ta le ri. Moo men ka Alla lon, wo tii ri son an na kuma ma. Koni moo men te Alla ta ri, wo tii ti son an na kuma ma. An di a lon wo ro Alla Nii Seniman ye menilu fe, Nii Seniman men ye tupa yirakala mooilu la. An di a lon fanan Kojuu Tii ye menilu fe, Kojuu Tii men ye mooilu lafilila. **7** N kanintenilu, an ye an joon kanin, baa kaninteya farani Alla le la. Moo si wa moo kanin, woilu bee ye Alla denilu le ri. Ii ka Alla lon fanan. **8** Moo men te a badenma jenematomoninilu kaninna, wo tii ma Alla lon, baa Alla ye a la ko bee kela kaninteya le la. **9** Alla ka a yiraka an na wo le ma ko a ye an kaninna. Baa a ka a dence kelen pe kelaya dunuya ro, sa an di jenemaya jere jere saron dence wo sababu la. **10** Kaninteya jere jere ye ja men ma, wo le jin: ka a fo ko ande ra Alla kanin, wo te; koni ale ka ande kanin ka a dence lana ka a ke sarakadi sa an na julumunilu ri makoto. **11** Nba, n kanintenilu, ni Alla ra an kanin ten, an fanan ka kan ka an joon kanin de! **12** Moo si ma Alla yen a ja la folo. Koni ni an ka an joon kanin, wo ye a yirakala ko Alla sidini ye tola an ma. Ka a la wo kan, Alla ye an fe, a la kaninteya dafani an do. **13** An ka a lon ja men ma ko an ye tola le a fe, ko a fanan ye tola le an fe, wo le jin di: baa a ra a la Nii Seniman di an ma. **14** An da a yen an ja la ka wo sereya bo ko Fa Alla ka a Dence lana dunuya ro mooilu kisi kanma. **15** Ni moo men ka i lo a la ko Isa le Alla Dence ri, Alla

sidini ye tola wo tii ma. Wo tii sidini ye tola Alla ma fanan. **16** An ka a lon ko Alla ye an kaninna. An da an na lemeniya la wo kan. Alla ye a la ko bee kela kaninteya le la. Moo men ye kaninteya sila taamala, wo tii sidini ye tola Alla ma. Alla sidini ye tola wo tii ma fanan. **17** Kaninteya dafanin an fari ro ja wo le ma. Wo ro, ni Alla la kiti tee lon sera, an te silan, baa an ye an taamala dunuya ro ikomin Isa Nenematomonin ka a ke ja men ma. **18** Silan te bola kaninteya ro. Alla ye an kaninna ka a dafa fewu. Wo ro, an te silanna muume, baa silan boni laton ko le ro, Alla la kititee toroya konin. Moo men silan, Alla la kaninteya dafanin te wo fari ro. **19** Alla le folo ka an kanin. Wo le koson, an fanan ye a ni an badenma jenematomoninilu kaninna. **20** Ni moo men ka a fo ko a ye Alla kaninna, ka a teren a badenma jenematomonin gboman a ye, wo tii ye wuyafola le ri, baa a ja ye a badenma jenematomonin men na, ni a te wo kaninna, a ti se Alla kaninna, a ja te wo men na. **21** Alla ka jamarili men fo an ye, wo le jin: a ka a fo ko ni moo men ye Alla kaninna, fo wo tii ye a badenma jenematomonin fanan kanin.

5 Ni moo menilu bee lara a la ko Isa le Nenematomonin di, woilu bee ye Alla denilu le ri. Ni moo menilu ka Fa Alla kanin, woilu ri a denilu fanan kanin. **2** Ni an ka Alla kanin ka a la jamariliilu labato, an di a lon wo ro ko an ye a denilu kaninna. **3** Wo ro, Alla kanin ye le; i ye a la jamarili bee labato. Woilu ke fanan ma gbelen an ma. **4** Moo menilu ye Alla denilu ri, woilu bee ye sela dunuya la. Men da no saron dunuya ma, wo ye an na lemeniya ri. **5** A ye di? Yon ye sela dunuya la? Moo si ti sela dunuya la fo men lani a la ko Isa ye Alla Dence le ri. **6** Isa Nenematomonin de nara ji ni jeli fe. A ma na ji gbansan fe de! A nara ji ni jeli fe. Nii Seniman ye sereya bola ko tupa le wo ri, baa ale le tujatii ri. **7** Sere sawa ye ye: **8** men ye Nii Seniman ni ji ni jeli le ri. Wo sawa bee benni kan kelen ma. **9** Mooilu ye sereya men fola, an di la a la ko wo ye tupa ri. Koni Alla ye sereya men fola, wo ka bon mooilu ta ri. Alla ka sereya men fo, wo le jin: a kumara a Dence la ko ro. **10** Ni moo men lemeniyara Alla Dence ma, wo tii ra son Alla la sereya wo ma ka wo lamara a jusu ro. Koni ni moo men ma la Alla la kuma la, wo tii ra Alla ke wuyafola ri, baa Alla ka sereya men fo a Dence la ko ro, wo tii ma la wo la. **11** Alla

ka sereya men fə, wo le jin: a ka a fə ko a ra
 jenemaya banbali di an ma, ko jenemaya wo
 ye sərənna a Dence le fə. (aiōnios g166) **12** Mə men
 sidini Alla Dence ma, jenemaya banbali ye wo
 tii bolo. Kəni mə men sidini tē Alla Dence ma,
 jenemaya banbali tē wo tii bolo. **13** N ye səbe
 jin nawala ai ma, ai menilu lemeniyani Alla
 Dence ma, sa ai ri a lən ko jenemaya banbali
 ye ai bolo. (aiōnios g166) **14** An lani a la fewu ko
 ni an ka Alla sawo la ko si si tara a la, a ri an
 na tarali wo men. **15** Ikomin an ka a lən ko a
 ye an na taralilu menna, an ka a lən fanan ko
 an da ko si si tara a la, a ye wo dila an ma. **16**
 Hake do ye ye, men tē mə lawala saya ma. Ni
 ai do ka a badenma jenematəmənin yen hake
 su wo kela, a ye Alla tara wo ye. Alla ri tarali
 wo mira ka jenemaya jere jere di a ma. Menilu
 la julumun ti nala ii lawala saya ma, n kan ye
 woilu le ma. Kəni julumun do ye ye, men di
 mə lawa saya ma. N ma a fə ko ai ye Alla tara
 wo tii ye. **17** Telenbaliya ko be ye julumun de
 ri. Kəni julumun do ye ye, men tē kela mə sa
 kun di. **18** An ka a lən ko mə mə kera Alla den
 di, wo tii tē tola hake kela, baa Alla Dence ye
 wo tii lakandanna. Wo rə, Ko Juu Tii ti se ko
 kela a la. **19** An ka a lən ko an ye Alla ta le ri,
 kəni dunuɲa məoilu be ye Ko Juu Tii fanka le
 kərə. **20** An ka a lən fanan ko Alla Dence nara ka
 hankili di an ma, sa an di Alla jere jere lən. An
 sidini Alla jere jere ma, baa an sidini a Dence Isa
 Nenematəmənin ma. Ale le Alla jere jere ri. Ale
 le fanan ye jenemaya banbali dila məoilu ma.
 (aiōnios g166) **21** N na den məsenilu, ai ye mataa
 joo koilu ma.

2 John

1 Sebe jin farani lemeniya moolu la dekuru mabakoro le la. N ye a lawala n badenmuso ma, Alla ka men suwandi, a ni a denilu. Ai bee duman n ye, baa an bee ye taamala ka ben Alla la tuja ma. Koni n kelen te. Menilu ka tuja wo lon, ai duman woilu bee ye. **2** An ye ai kaninna ka a masoron Alla la tuja ye an ni ai bee jusu ro. A ri to an jusu ro kadawu. (aion g165) **3** An Fa Alla ni a Dence Isa Nenematomonin di hina yiraka an na, ka kininkin an na, ka jususuma di an ma. Ii ri woilu bee ke an ye, andeilu menilu ye taamala ka ben Alla la tuja ma, ka i joon kanin. **4** N sewani kosebe, baa n ka i den doilu yen, ii ye taamala ka ben Alla la tuja ma ikomin an Fa Alla ka a fo an ye ja men ma. **5** Awa, n badenmuso, n ye i madiyala sisen ko an bee ye i joon kanin. N ye men sebela jin, jamarili kura te wo ri, baa wo foni an ye kebi a damira waati. **6** Ka i joon kanin, wo te foyi ri fo ka Alla la jamariliilu labato. Ai ka jamarili men men kebi a damira waati, wo le jin: Ai ye kaninteya sila taama. **7** Moo lafilila ka siya dunuwa ro sisen. Woilu le te ii lola a la ko Isa Nenematomonin nara dunuwa ro ka ke adamaden di. Moo su wo ye moo lafilila le ri, a ni Nenematomonin juu. **8** Wo le ro, ai ye a ke kojuma, sa ai kana bono ai la baara ton ro fo ka wo baarayi dafanin saron. **9** Moo men te tola Nenematomonin na karan kan fo ka a ta la a kan, Alla te wo tii dafe. Koni moo men toni Nenematomonin na karan kan, Fa Alla ni a Dence fila bee ye wo tii dafe. **10** Ni moo do nara ai wara, men na karan ni Nenematomonin ta te kelen di, ai kana wo tii lajiya ai wara. Hali ka a fo, ai kana son wo ma, **11** baa ni moo men ka moo su wo fo, wo tii ra don moo wo la kewali juuilo ro. **12** Nba, kuma siyaman ye n fe ka a fo ai ye, koni n te a fe ka wo bee ke sebe ri. A loo ye n na ka wa bo ai fe, ka kuma ai ye ja ni ja. Ni wo kera, an na sewa ri ke sewa dafanin di. **13** Nba, Alla ka i nakelenjo muso men fanan suwandi yan, wo denilu ye i fola.

3 John

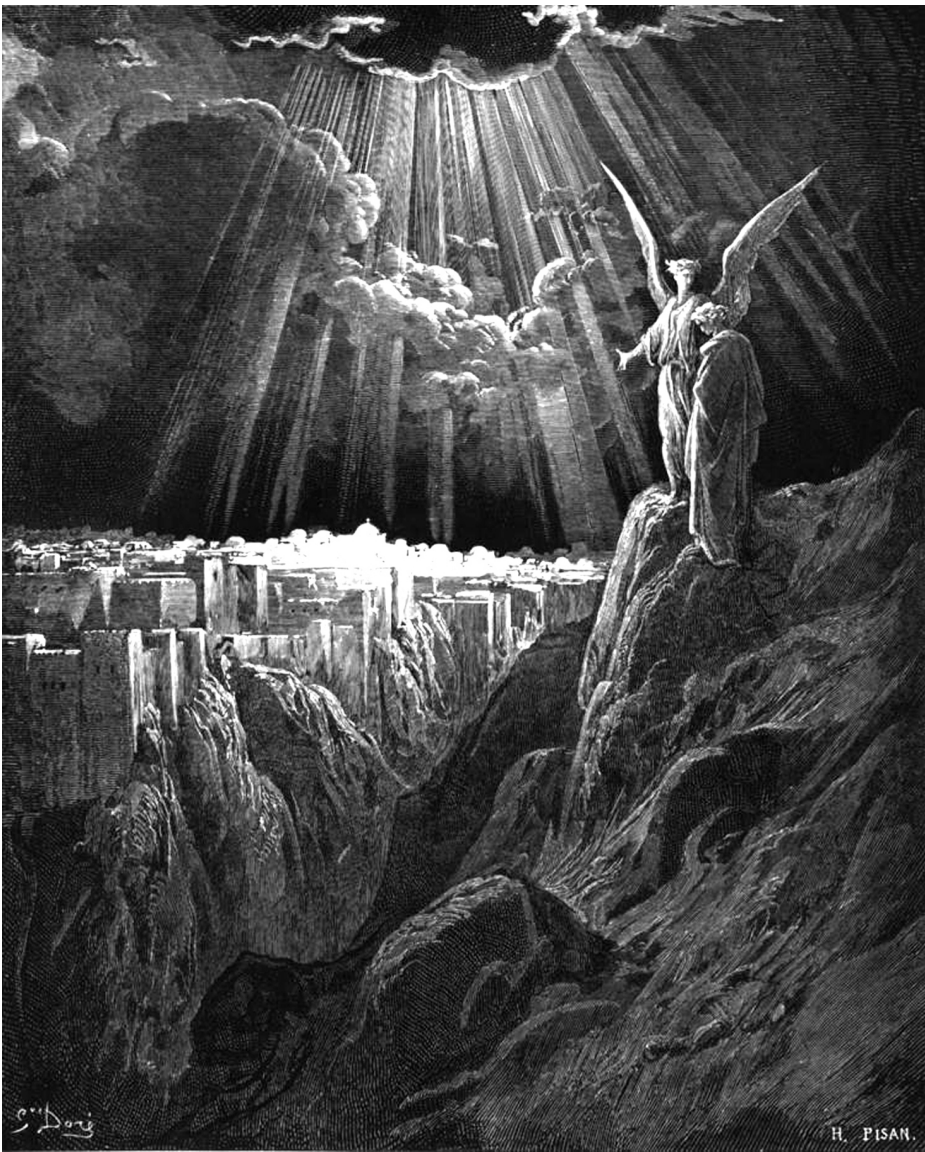
woilu ye i fola. I ye n terilu kelen kelenna bee fo
n ye ye.

1 Sebe nin farani lemeniya moolu la dekuru
mabakoro le la. N ye a lawala n kaninba
Kayusi ma. I duman n ye, baa an bee ye taamala
ka ben Alla la tupa ma. **2** N kaninba, n ye Alla
tarala ko i ye to kendeanyi ro, ko i la ko bee ye
sabati, ikomin i solome sabatini Alla la ko ro
na men ma. **3** An badenma jenematomonin
doilu seni yan, ii ka i la ko fo. Ii ka a fo ko
i fasani Alla ma, ko i ye taamala ka ben a la
tupa ma. N sewara wo ro kosebe, **4** baa ni n ka
a men ko n denilu ye taamala ka ben Alla la
tupa ma, foyi te n sewala ka tamin wo kan. **5** N
kaninba, i ye an badenma jenematomoninilu
demenna, hali ni i tun ma woilu lon koroman.
I wa a ke ten, i ye a yirakala ko i ye lemeniya
moo le ri. **6** I ka kaninteya yiraka badenma
jenematomonin woilu la na men ma, ii ka wo
fo lemeniya moolu la dekuru ye yan. Awa, ni
i ri ii demen ii la taama ro wo na ma, men di
Alla lasewa, wo ri ben kosebe, **7** baa ii ye taama
wo kela Nenematomonin de ye. Ii te sonna ka
lemeniyabaliilu la demenni foyi mira. **8** Wo le
koson, andeilu ka kan ka moo su woilu makona.
Ni wo kera, an di ke ii baarajoonma le ri Alla la
tupa lase ko ro moolu ma. **9** Nba, n ka kuma
doilu sebe ka a lawa lemeniya moolu la dekuru
ma ye. Koni Diyoterefu te sonna an na kumailu
ma muume, baa a ye a fe ka ke ye moolu la
moba ri. **10** Wo le koson, ni n sera ye, a ye
kojuu menilu kela, n di wo bee labo gbe ro, baa a
ye an mafola kuma juuila. Koni Diyoterefu ma
dan wo ma de. An badenma jenematomonin
menilu kelayani, a ti son woilu jiya ko ma a
wara. Lemeniya moo menilu fanan ka a fo ko ii
ri karanden woilu lajiya, a ri woilu laban wo
ma, ka ban ka ii gben ka bo lemeniya moolu la
dekuru ro. **11** N kaninba, i kana moo la kojuu
laden. Een de, i ye moo la kojuma laden. Moo
menilu ye kojuma kela, woilu ye Alla la moolu
le ri. Koni moo menilu ye kojuu kela, woilu ma
Alla yen. **12** Nba, bee ye Demetirusi la sereya
bola, tupa fanan ye a bola. An fanan ye a la
sereya le bola. I ka a lon ko an na sereya ye tupa
le ri. **13** Nba, kuma siyaman ye n fe ka a fo i ye,
koni n te a fe ka wo bee ke sebe ri. **14** N miri ye a
la ko a te men ba ke n di wa bo i fe. An di kuma
na ni na. Kisi ni nema i ye. I teri menilu ye yan,

Jude

1 Nde Judi le ka jin seɓe, Isa Nenematəmönin na baaraden, Yakuba nakelenɲoo. N ka a lawa an Fa Alla la mɔɔ kiliniilu ma, a ka menilu kanin, Isa Nenematəmönin ye menilu kandanna. **2** Alla ye kininkinin ni jususuma ni kaninteya sabati ai rɔ. **3** N kanintenilu, a lɔɔ tere ye n na koseɓe n ye jin seɓe ai ma ka ben an kisi ko ma, koni n ka a yen de fo n ye a seɓe le ka ben ai fanka don ko ma lemeniya makaran dɔ Alla ra men karifa a la jama seniman ma sija kelen haan habadan. **4** Ka a masərɔn mɔɔ doilu ra don ai tema gbundu rɔ menilu jalaki ko tere ra seɓe kebi a waati jan. Alla lɔnbaliilu le woilu ri, menilu ye Alla la sɔlini kela ko haramuninilu ke kun di, ka ii ban Isa Nenematəmönin na, an tii kelen pe, an Maari. **5** Koni hali ai ka ko jin lɔn, n ye a labila ko rɔ ai la ko Maari ka Isirayeli jama lakisi le Misiran jamana rɔ, koni a ka lemeniyabaliilu fanan halaki wo ko rɔ. **6** Meleka doilu fanan ma ii jere to ii wara, ka ii ban ii lɔɔiya la, Alla ka woilu bila dibi ba rɔ, ii sidini habadan jɔɔkoilu la haan kiti la lɔn ba. (aiðios g126) **7** A ye wo ɲa le ma, Sɔdɔmu ni Kəmɔri ni ii laminin soilu fanan tere jalonya kela ka laɲɔɔya ke ii ɲɔɔn na ɲa do ma men benni te adamadenilu tema. Alla ka woilu fanan ke le misali ri, ka ii ɲakankatan habadan ta rɔ. (aiðnios g166) **8** Wo mɔɔ menilu donni ai tema, woilu fanan ye siboilu kela menilu ye a kela ii ye ko haramuninilu ke ii fariilu la, ka murunti sariyatiilu ma, ka melekailu lafeya. **9** Baa, hali meleka kuntii Mikayeli ma susu Ibulusa jalaki nanili kela. Ii tere ye ko masɔsɔla waati men na ka ben Musa su la ko ma, a ka a fɔ ko, «Maari Alla ye kuma i kanma.» **10** Koni mɔɔ ɲinilu ye mɔɔ mafɔla ko rɔ ii ti men ɲayenna. Ii ka wo doilu lɔn ii la hankilidɔɔya rɔ ikomin soboilu hankili te menilu la, adon wo le yati ye ii bilala halaki rɔ. **11** Gbalo ye ii ye baa ii ra bila Kabila misali kɔfe. Ii ra ii bori tɔɔɔilu kɔfe fili rɔ ikomin Balamii. Ii ra halaki ka a masərɔn ii ra murunti ikomin Kora. **12** Wo mɔɔilu ra ai la nakelenɲɔɔya ladennilu laharamun, ka dɔɔnnin ke ai fe haan! Ii te maloyala, ka karan ii jere dərɔn na. Ii keni de ikomin banda wa fin ka fo, fɔɲɔ ye donna men kɔrɔ ka lafɔ. Ii keni le fanan ikomin fira kɔrɔ wulen waati jiri menilu ti son nadenna, ii ra bɔ, ka faa sija fila. **13** Ii

keni le ikomin ji wunwannailu, ii ye malobaliya koilu lajensenna ikomin kɔɔji kanfa, ikomin lolo tununnin menilu ye wala sunna habadan men lamarani dun dibi ba rɔ. (aiðn g165) **14** N benba Adama bɔnsɔn wɔrɔnwulana Hanɔki ka nabiya kumailu fɔ iile le la ko rɔ ko, «Ii ɲa lɔ! Maari ye nala a ni a la meleka seniman waa siyaman, **15** kosa a ye na bɛɛ makiti, ka Alla lɔnbaliilu bɛɛ sɔn yiraka ii la ii la Alla lɔnbaliya baarailu la ko rɔ, a ni Alla lɔnbaliya kojuukelailu la kuma gbelen menilu bɛɛ lɔni Alla ma.» **16** Wo mɔɔilu ye tola ii dalakasila, ii te wasala. Ii bilani ii la kunfan koilu le dərɔn kɔfe, ka to jeredabaya kumailu fɔla, ka mɔɔilu matɔɔ fen ko rɔ. **17** Koni n kanintenilu, an Maari Isa Nenematəmönin na talibidenbailu ra ko natɔ menilu ko fɔ, wo ye labila ai la. **18** Ii ka a fɔ le ai ye ko, «Mɔɔ mayeɓeɓe ri na le waati laban dɔ, menilu bilani ii la Alla lɔnbaliya kunfan koilu kɔfe.» **19** Wo kojuu kelailu le ai ratallanna, ii ye bilala ii la dunɲa hankili kɔfe, Nii Seniman te menilu fe. **20** Koni aile, n kanintenilu, ai ye to sabatila ai la lemeniya seniman dɔ, ka Alla matara Nii Seniman dɔ. **21** Ai ye to Alla la kaninteya rɔ, ai wa ke Maari Isa Nenematəmönin na hina makɔnɔla waati men na, ka wa ai ri ɲenemaya banbali rɔ. (aiðnios g166) **22** Sika ye menilu rɔ, ai ye hina woilu ma. **23** Ai ye ii faron ta rɔ, ka ii lakisi. Ai ye kininkinin doilu fanan ma Alla la ɲakɔrɔsilan dɔ, hali ii la faanin menilu kɔsɔni ii faribanku diyana koilu fe, ii ri wo lagboyane. **24** Men di se ai latankala ko ai kana be, ka ai feetanilu jiraka a la gbiliya rɔ a ɲakɔrɔ sewa rɔ, **25** gbiliya ni mansaya ni fanka ni se ye ke wo Alla kelen pe ye, an nakisila, Isa Nenematəmönin baraka rɔ an Maari, kebi a damira haan bi haan habadan. Amina. (aiðn g165)

The New Jerusalem

"I saw the holy city, New Jerusalem, coming down out of heaven from God, prepared like a bride adorned for her husband. I heard a loud voice out of heaven saying, 'Behold, God's dwelling is with people, and he will dwell with them, and they will be his people, and God himself will be with them as their God.'"

Revelation 21:2-3

Reader's Guide

Sankaran Malinke at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Sankaran Malinke at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Sankaran-Maninka---Alla-la-Kitabu-Seniman/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Romans 10:7
Revelation 9:1
Revelation 9:2
Revelation 9:11
Revelation 11:7
Revelation 17:8
Revelation 20:1
Revelation 20:3

aidios

Romans 1:20
Jude 1:6

aiōn

Matthew 12:32
Matthew 13:22
Matthew 13:39
Matthew 13:40
Matthew 13:49
Matthew 21:19
Matthew 24:3
Matthew 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
John 4:14
John 6:51
John 6:58
John 8:35
John 8:51
John 8:52
John 9:32
John 10:28
John 11:26
John 12:34
John 13:8
John 14:16

Acts 3:21
Acts 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Corinthians 1:20
1 Corinthians 2:6
1 Corinthians 2:7
1 Corinthians 2:8
1 Corinthians 3:18
1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11
2 Corinthians 4:4
2 Corinthians 9:9
2 Corinthians 11:31
Galatians 1:4
Galatians 1:5
Ephesians 1:21
Ephesians 2:2
Ephesians 2:7
Ephesians 3:9
Ephesians 3:11
Ephesians 3:21
Ephesians 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26
1 Timothy 1:17
1 Timothy 6:17
2 Timothy 4:10
2 Timothy 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Revelation 1:6
Revelation 1:18
Revelation 4:9
Revelation 4:10
Revelation 5:13
Revelation 7:12
Revelation 10:6
Revelation 11:15
Revelation 14:11
Revelation 15:7
Revelation 19:3
Revelation 20:10
Revelation 22:5

aiōnios

Matthew 18:8
Matthew 19:16
Matthew 19:29
Matthew 25:41
Matthew 25:46
Mark 3:29
Mark 10:17
Mark 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
John 3:15
John 3:16
John 3:36
John 4:14
John 4:36
John 5:24
John 5:39
John 6:27
John 6:40
John 6:47
John 6:54
John 6:68

John 10:28
John 12:25
John 12:50
John 17:2
John 17:3
Acts 13:46
Acts 13:48
Romans 2:7
Romans 5:21
Romans 6:22
Romans 6:23
Romans 16:25
Romans 16:26
2 Corinthians 4:17
2 Corinthians 4:18
2 Corinthians 5:1
Galatians 6:8
2 Thessalonians 1:9
2 Thessalonians 2:16
1 Timothy 1:16
1 Timothy 6:12
1 Timothy 6:16
2 Timothy 1:9
2 Timothy 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Philemon 1:15
Hebrews 5:9
Hebrews 6:2
Hebrews 9:12
Hebrews 9:14
Hebrews 9:15
Hebrews 13:20
1 Peter 5:10
2 Peter 1:11
1 John 1:2
1 John 2:25
1 John 3:15
1 John 5:11
1 John 5:13
1 John 5:20
Jude 1:7
Jude 1:21
Revelation 14:6

eleēse

Romans 11:32

Geenna

Matthew 5:22
Matthew 5:29
Matthew 5:30
Matthew 10:28
Matthew 18:9
Matthew 23:15
Matthew 23:33
Mark 9:43

Mark 9:45
Mark 9:47
Luke 12:5
James 3:6

Hadēs

Matthew 11:23
Matthew 16:18
Luke 10:15
Luke 16:23
Acts 2:27
Acts 2:31
1 Corinthians 15:55
Revelation 1:18
Revelation 6:8
Revelation 20:13
Revelation 20:14

Limnē Pyr

Revelation 19:20
Revelation 20:10
Revelation 20:14
Revelation 20:15
Revelation 21:8

Sheol

Genesis 37:35
Genesis 42:38
Genesis 44:29
Genesis 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6

Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

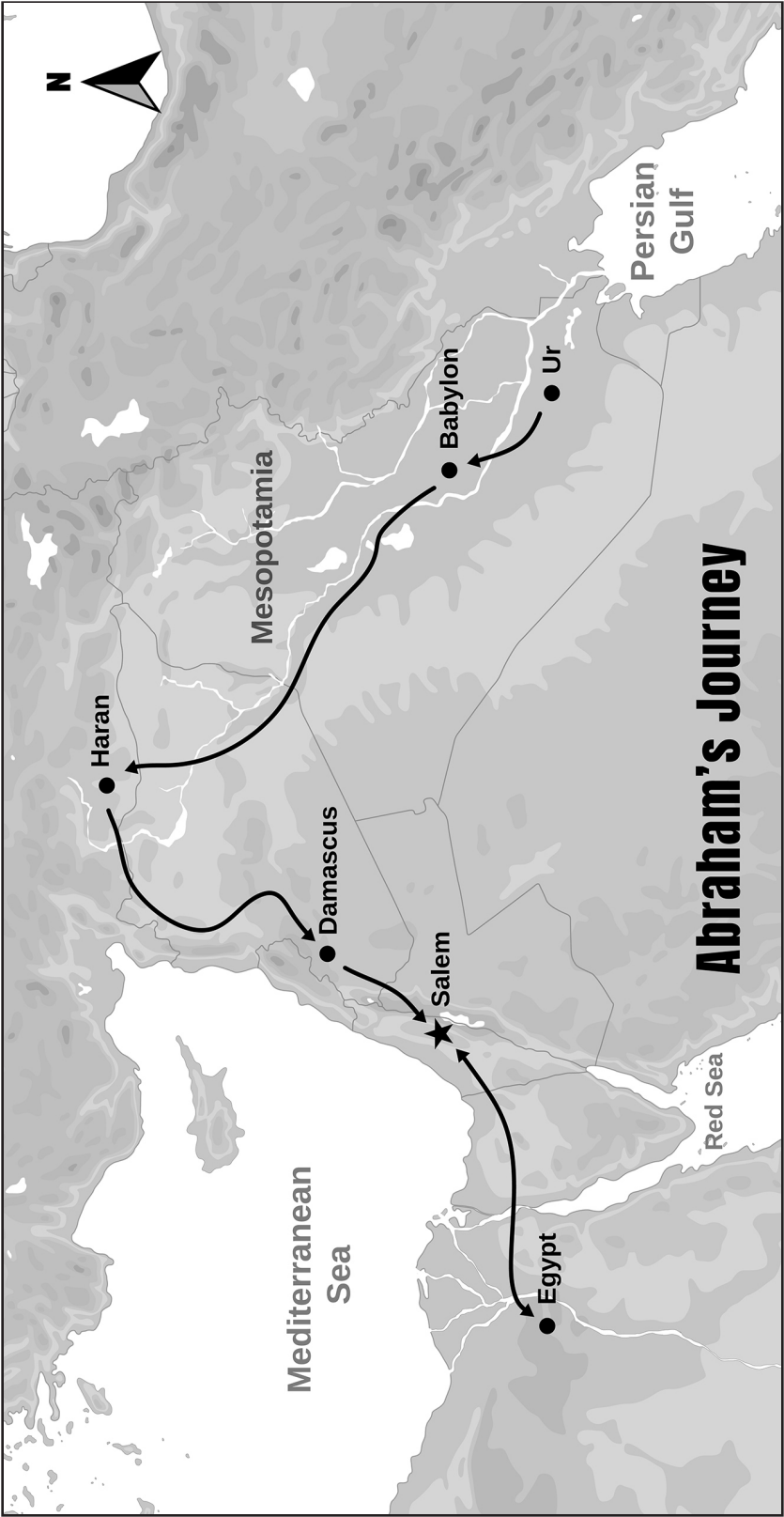
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jonah 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

2 Peter 2:4

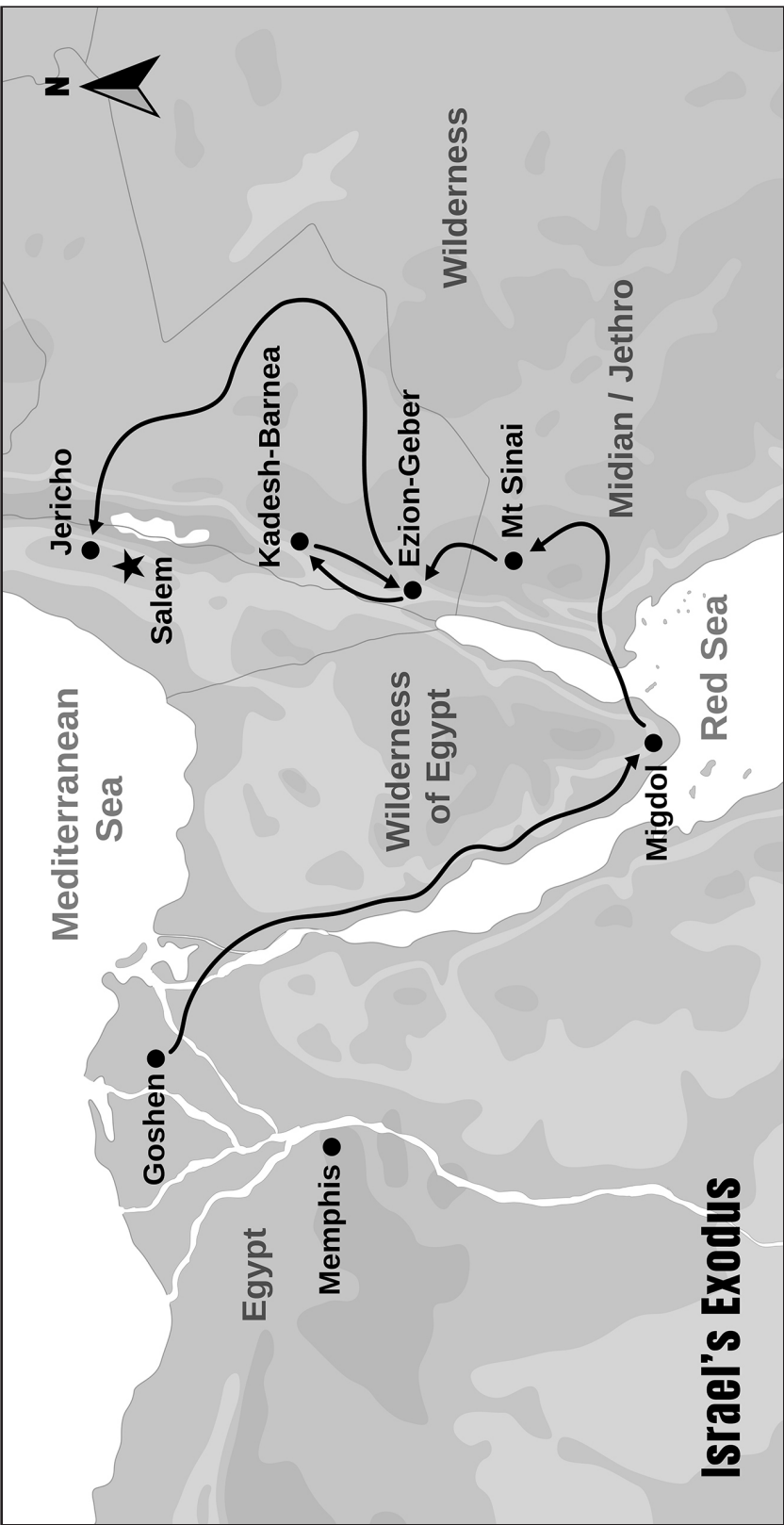
Questioned

None yet noted

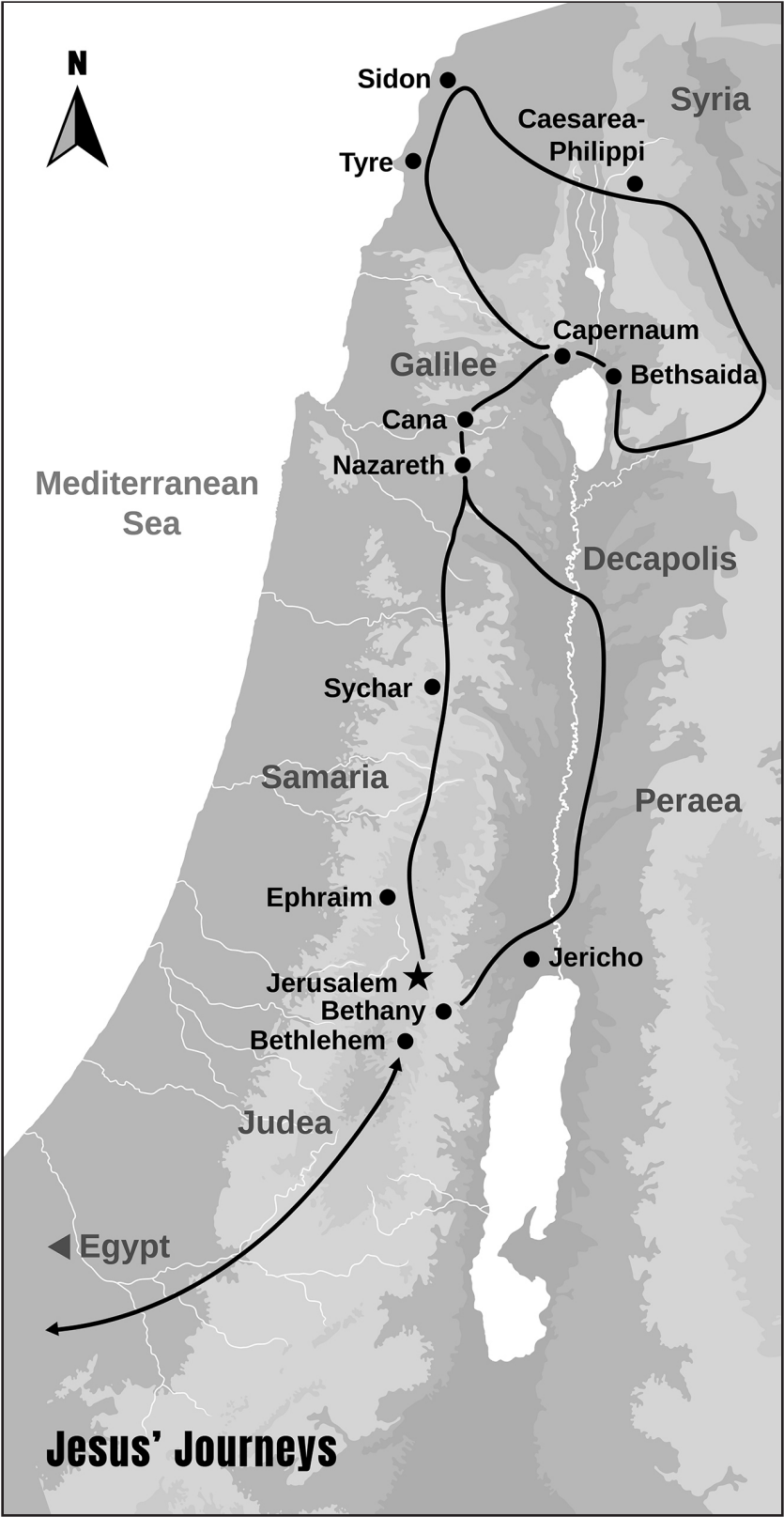

"By faith, Abraham, when he was called, obeyed to go out to the place which he was to receive for an inheritance. He went out, not knowing where he went"

Hebrews 11:8

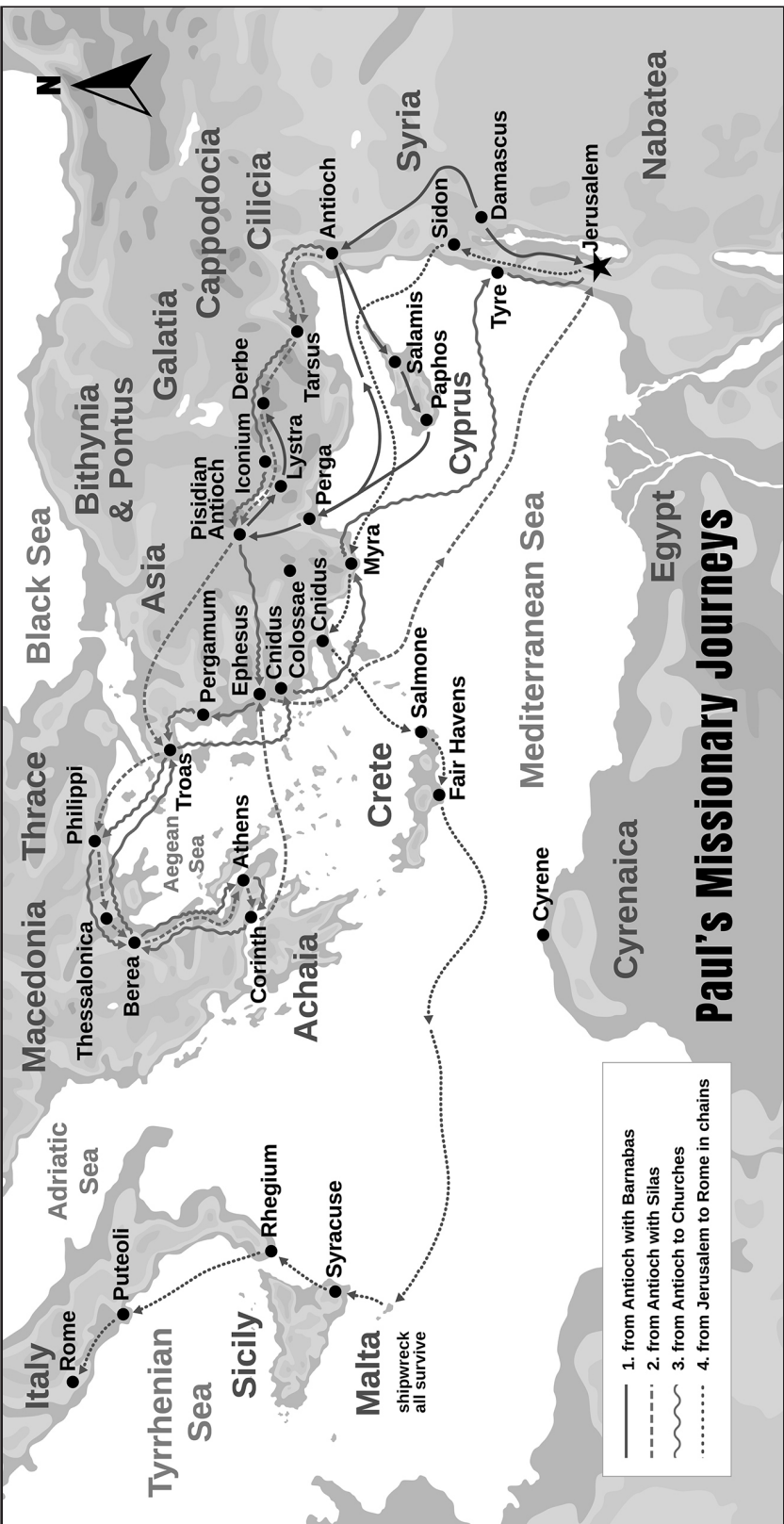

Nba, Ferawuna ka Isirayelikailu bila sa ii ri wa tuma men na, Alla ma ii lava Filistitulu la jamana sila kan. Sila wo sudunman, koni Alla ka a yen ko ni ii wara sila wo kan ka ye moailu wulitola yen ii kanma, ii ri silan ka ii hankili yelman ka ii kose Misiran. - Exodus 13:17

"For the Son of Man came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"

Mark 10:45

"Paul, a servant of Jesus Christ, called to be an apostle, set apart for the Good News of God"

Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

	Christ returns for his people
1956	Jim Elliot martyrd in Ecuador
1830	John Williams reaches Polynesia
1731	Zinzendorf leads Moravian mission
1614	Japanese kill 40,000 Christians
1572	Jesuits reach Mexico
1517	Martin Luther leads Reformation
1455	Gutenberg prints first Bible
1323	Franciscans reach Sumatra
1276	Ramon Llull trains missionaries
1100	Crusades tarnish the church
1054	The Great Schism
997	Adalbert martyrd in Prussia
864	Bulgarian Prince Boris converts
716	Boniface reaches Germany
635	Alopen reaches China
569	Longinus reaches Alodia / Sudan
432	Saint Patrick reaches Ireland
397	Carthage ratifies Bible Canon
341	Ulfilas reaches Goth / Romania
325	Niceae proclaims God is Trinity
250	Denis reaches Paris, France
197	Tertullian writes Christian literature
70	Titus destroys the Jewish Temple
61	Paul imprisoned in Rome, Italy
52	Thomas reaches Malabar, India
39	Peter reaches Gentile Cornelius
33	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we?			▶		Genesis 1:26 - 2:3	
How are we sinful?			▶		Romans 5:12-19	
Where are we?			▶			
					Innocence	
			Eternity Past	Creation 4004 B.C.		
▶ Who are we?	God	Father	John 10:30	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden		
		Son	God's perfect fellowship			
		Holy Spirit				
	Mankind	Living				
		Deceased believing				
		Deceased unbelieving				
	Angels	Holy	Genesis 1:1 No Creation No people	Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels		
		Imprisoned				
		Fugitive				
		First Beast				
		False Prophet				
		Satan				
Why are we?			▶		Romans 11:25-36, Ephesian 2:7	

Mankind is created in God’s image, male and female He created us

Sin entered the world through Adam and then death through sin

When are we?				
Fallen				Glory
Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth
1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light				Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City
John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise	
Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers		
Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth				
Luke 16:22 Blessed in Paradise				
Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment				
Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command				
2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus				Matthew 25:41 Revelation 20:10 Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels
			Revelation 20:13 Thalaasa	
1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind			Revelation 19:20 Lake of Fire	
			Revelation 20:2 Abyss	

For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all

Destiny

Sankaran Malinke at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. *"If the first fruit is holy, so is the lump,"* Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Wo le rɔ, ai ye wa mɔɔɪlu ke n na karandenilu ri siyailu bee tema. Ai ye ii sun ji rɔ Fa Alla tɔɔ ni Dence tɔɔ ni Nii Seninan tɔɔ rɔ. - Matthew 28:19

